ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯಪ್ರಶಸ್ತಿ

(ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ವೀರಶೈವದ ಕೊಡುಗೆ)

ಸಂಪಾದಕ

ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್

ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಮಿತಿ

೮೮೧, ಬಸವೇಶ್ವರ ರಸ್ತೆ,

ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ

(ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ವೀರಶೈವದ ಕೊಡುಗೆ)

ಸಂಪಾದಕ

ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್

ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಮಿತಿ

೮೮೧, ಬಸವೇಶ್ವರ ರಸ್ತೆ,

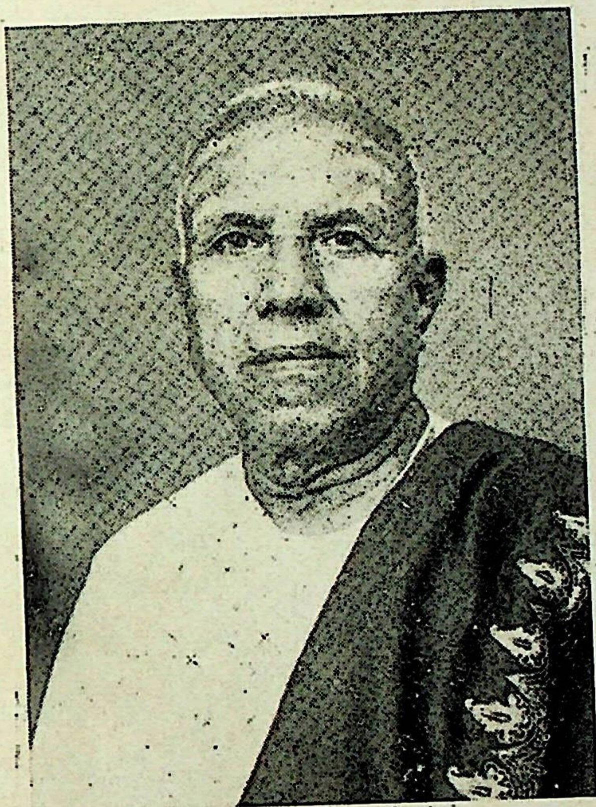
ಮೈಸೂರು.

SRIKARABHASHYA PRASASTI : Edited by Sri M. G. Nanjundaradhya, Retired Professor of Sanskrit, Mysore Published by PRASASTI MATTU ABINANDANA GRANTHA PRAKASANA SAMITI, 881, Basaveswara Road, Mysore 570 004.
First Edition : 26th January 1981 P. P. 218+XXXii+Vi=256

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ ೧೯೮೧

ಬೆಲೆ ರೂ. 20-00

ಪ್ರಬೋಧ ಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣಾಲಯ
ಬಸವೇಶ್ವರ ರಸ್ತೆ,
ಮೈಸೂರು-೪

ಶ್ರೀ ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರು

ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರು

ಸಮರ್ಪಣೆ

ಶ್ರೀಪತೀಶ್ವರ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಗುರುವರರಿಗೆ

೧

ಬಾಂದಳದೆ ಭೋರ್ಗರೆದು ಗಂಗೋತ್ರಿಯಿಂದುಕ್ಕಿ
ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ ತಳಕಿಳಿದು ತುಳುಕಿ ಪರಿಶ್ರಮಿಸಿ
ಶಿವ ಕಪರ್ದವನಡರಿ ವೇಗರಾಗವನಳಿದು
ತಿಳಿಯಾಗಿ ಸವಿಯಾಗಿ ಭೋಗಯೋಗ್ಯಮುಮಾಗಿ
ಶ್ರುತಿ ಸೂತ್ರಸ್ಮೃತಿಯೆಂಬ ಪ್ರಸ್ಥಾನ ಭೂಮಿಕೆಯ
ನೊಡಗೊಂಡು ಮುಂಬರಿದು ಪಲಬಗೆಯ ಕವಲಾಗಿ
ಗುರುವರರ ಪೊಳಲಿನಲಿ ಬೆಳೆದೆಸೆದು
ಲೋಕಮಂ ತಣಿಸುತ್ತೆ ನಾಂದೆಸೆದು ಬೆಳಗುತಿಹ
ಸಂಸ್ಕಾರಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಕರುಣಿಸುತೆ
ಸರ್ವಾರ್ಥಸಂಪದವ ಬೆಳಗಿಸಿದ ಭವ್ಯಾತ್ಮ !
ಶ್ರೀಕರಾಭಿಧ ಭಾಷ್ಯಕರ್ತೃ ಕಾರಣಪುರುಷ
ದೀನಜನಮಂದಾರ ಸತ್ಯಸುಕೃತಾಕಾರ
ಶ್ರೀಪತೀಶ್ವರ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಗುರುವರನೆ !
ನಿನ್ನಡಿಯ ಸರಸಿಜಕೆ ನೂರಾರು ನಮನಗಳು

೨

ಭೂಸುರಾವಾಸದಾ ವಿಜಯವಾಡದೊಳುದಯ
ವಾರಣಾಸಿಯ ಕಲಿಕೆ ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ
ಶ್ರೀಶೈಲ ಗುರುವಿರೂಪಾಕ್ಷರಿಂ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ
ಶಿಭವಕ್ತ ಹಿರಿಮೆಯುಂ ಸಾರುವುದೆ ನಿಜನಿಷ್ಠೆ
ಭಕ್ತನೋರ್ವನ ಮನೆಯಲುಂಡುದಕೆ ನಿಂದಿಸಿದ
ಬೆಂಕಿದ್ವೈವವು ಎಂಬ ಸಾರುವರನೆಚ್ಚರಿಸಿ
ಕೆಂಡಗಳ ರೇಶಿಮೆಯ ಬಟ್ಟೆಯಲಿ ಬಿಗಿದಿಟ್ಟು
ಬನ್ನಿಮರದಲಿ ಕಟ್ಟೆ ವಿಪ್ರವರ ಮನೆಗಳೊಳು
ಬೆಂಕಿ ತಾಂ ಮರೆಯಾಗೆ ಪರಿತಪಿಸಿ ಬಂದೆರಗೆ
"ಮಣ್ಣಿನಲಿ ಪುಟ್ಟಿರ್ಪ ಚಿನ್ನ ಮಣ್ಣಾಗುವುದೆ ?
ವರಮಂತ್ರ ಪರಿಪೂತ ಶಿವಲಿಂಗ ಕಲ್ಲಹುದೆ?
ಲಿಂಗದೀಕ್ಷಿತ ಶರಣನಂ ಮನುಜನೆನಬಹುದೆ ? "
ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷ್ಯದರ್ಥಮಂ ನಿರವಿಸಿದ
ಶ್ರೀಪತೀಶ್ವರ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ನೀಂ ಧನ್ಯ !

—ಆತುರವಾಣಿ

ಬಿನ್ನಹ

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವು ಸುಮಾರು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ವಿರಚಿತ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದ ಅಧಿಕೃತ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ಎರಡು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿ ನಾಡಿನ ಅಭಿನಂದನೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆಯ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್ ಶ್ರೀ. ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರು ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಗತಿಪರವಾದ ಅನೇಕ ಮಹತ್ತ್ವಾಂಶಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ವಿದ್ವಜ್ಜನರು ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಅಧಿಕೃತ ಸಂಪಾದನ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟನ ಕಾರ್ಯವು ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತಾದರೂ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗದಿದ್ದ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ ಇಂದು ಕಾರ್ಯಗತವಾಗಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಮಹನೀಯರನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು ನಾಡಿನ ಕರ್ತವ್ಯ.

ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪ್ರಿಯರಾದ ಅನೇಕ ಮಹನೀಯರು ತಳೆದ ನಿರ್ಧಾರವೇ ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಮಿತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ. ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯಪ್ರಶಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಳೆದಿದೆ.

ಪ್ರಕೃತ ಮಾನ್ಯಸಂಪಾದಕರು ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬರೆದ ಭೂಮಿಕೆಯ ಸಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಅವತರಣಿಕೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಭೇದಗಳಿಗೆ ಸಂಪಾದಕರು ನೀಡಿರುವ ಸಮಾಧಾನಗಳು ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಪಂಡಿತ ಪ್ರಕಾಂಡರು ಬರೆದಿರುವ ಸಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿ "ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯಪ್ರಶಸ್ತಿ" ಯನ್ನು ಓದುಗರ ಕರಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಹೊಣೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗ ನಿರ್ವಹಿಸಿದಂತಾಗಿದೆ,

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧಶತಮಾನದಷ್ಟು ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಪ್ಪತ್ತಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ನೂರಾರು ಲೇಖನ, ಭಾಷಣ ಹಾಗೂ ಪ್ರವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ನಾಡು ನುಡಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷತಃ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಯುತ. ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರಿಗೆ ಅವರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಲೇಖನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಅಭಿನಂದನಾ ಗ್ರಂಥವೊಂದನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಮನೀಷೆಯಿದೆ. ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪ್ರಿಯರಾದ ಮಹಾಜನರ ಉದಾರಾಶ್ರಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. "ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯಪ್ರಶಸ್ತಿ" ಗ್ರಂಥ ಬಿಡುಗಡೆ ಸರಳ ಸಮಾರಂಭವು ಮೈಸೂರು ಜಪದಕಟ್ಟೆ ಮಠಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ೧೧-೯-೧೯೮೦ರಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿತು. ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ವೀರಶೈವ ಮಹಾಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಶ್ರೀ. ಜೆ. ಬಿ. ಮಲ್ಲಾರಾಧ್ಯರು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರು ವಿಭಾಗದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮುಖ್ಯ ವೀಕ್ಷಕರಾದ ಶ್ರೀ ವಿ. ಎಸ್. ಜಂಗ್ಳೂರ್‌ವಾಡ, ಎಂ. ಎ., ಅವರು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದರು. ಸಮಿತಿಯು ಈ ಮಹನೀಯರಿಗೆ ತನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಬೋಧ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನ ಒಡೆಯರು ಹಾಗೂ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ನೆರವು ನೀಡಿದ ಮಹಾಜನರಿಗೆ ನಾವು ಚಿರಋಣಿಗಳು.

ಮೈಸೂರು,
೧೭-೯-೧೯೮೦

ಎಚ್ ಗಂಗಾಧರನ್
ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಾಶನ ಸಮಿತಿ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಪ್ರಾಚ್ಯ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾದ ಪ್ರಯತ್ನ. ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಾದ ಡಾ. ವಿದ್ವಾನ್ ಜಿ. ಮರುಳಸಿದ್ಧಯ್ಯ, ಎಂ.ಎ. ಪಿ.ಎಚ್.ಡಿ., ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ನಿವೃತ್ತ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೂ, ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಭರತ ಖಂಡದ ಖ್ಯಾತಿವೆತ್ತ, ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರರೂ, ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜದ ಗಣ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ, ಅನುಭವಿಗಳೂ ಆದ ಶ್ರೀ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಇದು ಹೊರ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಸಂತಸದ ಸಂಗತಿ.

ನನಗೆ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಕಾಶನದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಆಸಕ್ತಿ ವಂಶಾನುಗತವಾದದ್ದು. ಏಕೆಂದರೆ ಲಿಂಗೈಕ್ಯರಾದ ಉಭಯ ಭಾಷಾ ಪಂಡಿತರೂ ಅಪ್ರತಿಮ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಗಳೂ ಆದ ವೇ. ಬಸವಾರಾಧ್ಯ, ಬಿ.ಎ.ಬಿ.ಎಲ್., ಅವರು ಸುಮಾರು ಐವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಅಂದರೆ 1923 ನೇ ಇಸವಿಯಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಸಿಕಿಂದ್ರಾಬಾದಿನಿಂದ ಬರೆಯಿಸಿ ತರಿಸಿ, ಆರಾಧ್ಯ ಮಹಾಸಭೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯದ ಕೆಲವು ಭಾಗವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮುದ್ರಿಸಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಆದರೆ ದಿ|| ಸಿ. ಹಯವದನ ರಾಯರು ಈ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯವು ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಸ್ಥಗಿತವಾದುದು ದುರದೃಷ್ಟಕರ.

ಪ್ರಕೃತ ಪ್ರಕಾಶನದ ಮೊದಲ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಮತ್ತು ಇದರ ಮೇಲೆ ಬಂದಿರುವ ವಿದ್ವಾಂಸರ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಭಾಷ್ಯ ಭೂಮಿಕೆಯ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಶ್ರೀಯುತ ಆರಾಧ್ಯರು ಇದಕ್ಕೆ ಬರೆದಿರುವ ಸುಮಾರು ೨೧೦ ಪುಟಗಳಷ್ಟು ಬೃಹತ್ ಭೂಮಿಕೆಯು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅದರಲ್ಲೂ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದೆ ಎಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸ್ವರೂಪ, ವೇದಾಗಮಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭೇದಗಳು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವದ ಸ್ಥಾನ. ಮುಂತಾದ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಅಂಶಗಳು ಬಿತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಎಷ್ಟೋ ಸಂದೇಹಗಳು ನಿವಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಸರಿಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಸ್ವರೂಪ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಈ ಭೂಮಿಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು.

ಶೈವಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಅದರ ಮೂಲವು ವೇದ ಪೂರ್ವಯುಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಹರಪ್ಪಾ : ಮೊಹೆಂಜೋದಾರೋ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮುಂದೆ ಇದು ವೇದಾಗಮೋಪನಿಷತ್ತು

ಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬಸವಾದಿ ಶಿವಶರಣರ ಕಾಲವಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತೆಂದು ಭಾರತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಿಚಾರ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ, ಅವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಬಸವ ಪೂರ್ವಯುಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವೀರಶೈವ ಆರಾಧ್ಯ ಸಂಪ್ರಾದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಸಂಪಾದಕರು ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಕೃತಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ.

ಆರಾಧ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಿದ್ಧತ್ರಯ, ಆರಾಧ್ಯತ್ರಯ ಮತ್ತು ಪಂಡಿತತ್ರಯ ಎಂಬ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಮಹನೀಯರ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ರೇವಣಸಿದ್ಧ, ಮರುಳಸಿದ್ಧ ಏಕೋರಾಮಸಿದ್ಧ, ಶ್ವೇತಾಚಾರ್ಯ, ಲಕುಲೀಶಾಚಾರ್ಯ, ನೀಲಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯ, ಉದ್ಭಟಾರಾಧ್ಯ, ಕೋಟಿ ಪಲ್ಲಾರಾಧ್ಯ, ವೇಮಾರಾಧ್ಯ, ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತ, ಮಂಚಣ ಪಂಡಿತ ಮತ್ತು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತ ಎಂದು.

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸದಾಶಿವ, ಶಕ್ತಿಧರ, ಚಂಡೀಶ್ವರ, ಭಂಗಿರಿಟಿ, ಶಿಲಾದ, ಕುಂಭೋದ್ಭವ ಮತ್ತು ಆಚಾರ್ಯ ರೇಣುಕ, ಮರುಲಸಿದ್ಧ, ಏಕೋರಾಮಸಿದ್ಧ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಶಿವತತ್ವವೇತ್ತರಲ್ಲಿ ನಂದಿ, ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಕುಮಾರರು ಮುಖ್ಯ ಎಂದು ಸುತ್ತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪತಿಪಂಡಿತರು ಮತ್ತು ಮಂಚಣಪಂಡಿತರು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಹಿರಿಯ ಸಮಕಾಲೀನರು. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತರು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಕಾಲದವರೇ. ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರು ರಚಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯ, ನೀಲಕಂಠ ಶಿವಾಚಾರ್ಯರ ನೀಲಕಂಠ ಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲವೆ. ಮಂಚಣ ಪಂಡಿತರೂ ಒಂದು ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಅದು ಇಂದು ಉಪಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಮೇಲೆ ಕಂಡ ಆರಾಧ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ನೀಲಕಂಠಭಾಷ್ಯ, ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ, ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿ (ಶಿವಯೋಗಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯಕೃತ) ಮತ್ತು ಲಿಂಗಧಾರಣ ಚಂದ್ರಿಕೆ (ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಕೃತ) ಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ.

ಆಚಾರ್ಯ ರೇಣುಕರು ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ ಶಿವ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ರಚಿಸಿರುವ ಸೂತ್ರವೃತ್ತಿಯು ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ವೀರಶೈವವನ್ನು ಅತ್ಯಾಶ್ರಮ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಆಶ್ರಮ' ಎಂಬುದು ವರ್ಣಕ್ಕೂ ಉಪಲಕ್ಷಣ. 'ಅತ್ಯಾಶ್ರಮ' ಎಂದರೆ 'ಅತಿವರ್ಣಾಶ್ರಮ' ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ 'ಅತಿ' ಎಂದರೆ ವರ್ಣ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟದ್ದು ಎಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ: ಅದು 'ಅತಿಶಯವಾದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳುಳ್ಳದ್ದು' ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿದೆ. ಎಂದರೆ ಮಾನವನು ಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಯಾವುವೇ ವರ್ಣ ಅಥವಾ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿರಲಿ ಅವನು ಸುಸಂಸ್ಕೃತನಾಗಿ ಶಿವಕೃಪೆ (ಶಕ್ತಿಪಾತ)ಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಗುರು ಅವನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಲಿಂಗಧಾರಣಾತ್ಮಕ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಅಂಶವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಕೃತ ವರ್ಣ

ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ 'ದ್ವಿಜ'ರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ. ಉಳಿದ ಸ್ತ್ರೀ-ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ವಿಲ್ಲ.ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆಗೂ ಅರ್ಹರಲ್ಲ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ಶಂಕರಾದಿ ಮೂವರು ಆಚಾರ್ಯರೂ ಮೇಲಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಯೇ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯ ಸಂಪಾದಕರು 'ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣ ವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ, ವೀರಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆ ಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, 'ಶಕ್ತಿಪಾತ' ಪರಿಪೂತರಾದ ಸಮಸ್ತ ಮಾನವರೂ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಎಂಬುದನ್ನೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನೂ ಇತ್ತು ಸಮರ್ಥಿ ಸಿರುವುದು ಮನನೀಯವಾಗಿದೆ.

ಇಂಥ ಪವಿತ್ರವಾದ ಅತ್ಯಾಶ್ರಮ-ವೀರಶೈವದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆಕರ್ಷಿತರಾದವರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮೊದಲಿಗರು. ಇವರು ವೀರಶೈವ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದವರಾದರೂ ಆಗ್ಗೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯದ ಅಭಿಮಾನ ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರ 'ಭಕ್ತಿಮೀರಿ ವಲವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಂಬುಕೋ ಬೊತ್ತು ಬಾಯಲೇನು ಬಸವಲಿಂಗ' ಎಂಬ ಬಸವಸುತ್ತಿಯಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥವರು ಲಿಂಗ ಮತ್ತುಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳೆರಡನ್ನೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಆರಾಧ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಕರ್ಮಾಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಉಪನಯನವನ್ನೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಲಿಂಗಧಾರಣವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಋಷಿಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ. ವೀರ ಶೈವ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಪ್ರಮಥ ಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತ, ಮಂಚಣ ಪಂಡಿತ ಮತ್ತು ಉದ್ಭಟಾರಾಧ್ಯ ಮುಂತಾದವರು ಮುಖ್ಯರು. ಇವರ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಮಹಾನುಭಾವಿಗಳಾದ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸಹ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಉಪನಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದ 'ಕರ್ಮಲತೆ'ಯಂತಿದ್ದ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಶಿವ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹರಿಹರ ಮುಂತಾದ ಮಹಾಕವಿಗಳು ಚಿತ್ರಸಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಇವೇ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಸಂಪಾದಕರು ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ದ್ದಾರೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಗೋತ್ರ, ಸೂತ್ರ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ, ಶಿಖೆ ಮುಂತಾದ ಪದಗಳ ನಿರ್ವಚನವು ಅವಲೋಕನೀಯ.

ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಂಪಾದಕರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳು ಓದುಗರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಭಾಷ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ. ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಸರ್ವಾಂಗೀಣವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಈ ಭೂಮಿಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅನುಬಂಧಗಳು ತತ್ತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಂಶೋಧ ಕರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾನ್ಯ ಸಂಪಾದಕರು, ನಿರ್ದೇಶಕರು. ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರವರ್ಗಗಳು ಎಲ್ಲರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿವೆ.

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಒಂದು ಮೇರು ಕೃತಿ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರು ಇದನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಏಕೈಕ ಮಹಾನ್‌ವ್ಯಕ್ತಿ. ಬೇರೆಯವರಾರೂ ಈ ಭಾಷ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳು ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ. ವೇದಾಗಮೋಪನಿಷತ್ತುಗಳು, ತರ್ಕ, ಮೀಮಾಂಸಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಪುರಾಣ-ಇತಿಹಾಸ

ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನುಗಳಿಸಿ, ಕೀರ್ತಿವೆತ್ತ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತರ ಘನತೆಗೆ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕುಂದು ತರುವ ಯಾವುದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳು ಇರಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿದೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಶ್ರೀ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಪ್ರತಿಭೆ, ತತ್ವನಿಷ್ಠೆ, ತರ್ಕಬದ್ಧ ವಿಚಾರಸರಣಿಗಳು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಅಸಾಧಾರಣ ಕೃತಿಗೆ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬರೆಯುವ ಸೌಭಾಗ್ಯ ದೊರೆತುದು ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಜಿ. ಬಿ. ಮಲ್ಲಾರಾಧ್ಯ.
ಎಂ. ಎ., ಐ. ಎ. ಎಸ್., (ನಿವೃತ್ತ),
ಅಧ್ಯಕ್ಷ,
೧೭-೪-೭೮ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ವೀರಶೈವ ಮಹಾಸಭೆ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು

೧

ಮಹಾಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯ,
ಪಂಡಿತರಾಜ ವಿ. ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರೀ.
ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್—ಶೃಂಗೇರಿ ಮಠ
ನಿವೃತ್ತ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ —ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾ ವಿದ್ಯಾಲಯ
ವಾರಾಣಸೀ ಹಿಂದೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.

(ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಂತರ.)

ಎಲ್ಲ ತಂತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೂ ತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿಃಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನವು ಋಗ್ವೇದವೇ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ತಿಳಿಯ ತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬುದು ವೇದ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪುವವರ ದೃಢ ನಿಶ್ಚಯ. ವೇದಾಂತಗಳು ತತ್ತ್ವ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನ ಗಳಾಗಿವೆ. ಪರತಂತ್ರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ವೇದಾಂತಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ನ್ಯಾಯ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬಾದರಾಯಣರ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳು ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿವೆ. ಉಪವರ್ಷರೇ ಮೊದಲಾದ ಆಚಾರ್ಯ ರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿವರಣ ರೂಪವಾಗಿರುವ ವೃತ್ತಿಗಳು ಹೊರಟವೆ. ಅನಿತರ ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿ ಭಾಪ್ರಕರ್ಷಶಾಲಿಗಳಾದ ಶಂಕರ ಭಗವತ್ಪಾದರೇ ಮುಂತಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆ ದರು. ಇಂದು ದೊರೆಯುವ ಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಶಂಕರ–ಭಗತ್ಪಾದರು ರಚಿಸಿರುವ ಭಾಷ್ಯವೇ ಬಹು ಪ್ರಾಚೀನವೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲ.

ಯಾವ ಭಾಷ್ಯಕಾರರೂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ತಾವು ಹೇಳುವ ಅರ್ಥವೇ ಸರಿ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲ; ಎಂದು ಹಠ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಅವರು ನ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವೇದಾಂತಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಸಂಚಾರ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸು ತ್ತಾ, ತಮಗೆ ಅಭಿಮತವಾದ ಅರ್ಥವೇ ವೇದಾಂತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ, ನ್ಯಾಯ ಸಂಚಾರ ಕ್ರಮವಲ್ಲಿತತ್ತ್ವ ವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯ ಬಯಸುವವನು ತಾನಾಗಿ ವೇದಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನುಭವ, ಉಪ ಪತ್ತಿಗಳಿಂದ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕ ನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ, ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಾನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡು ಕೃತಕೃತ್ಯ ನಾಗಲೆಂಬುದೇ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಶಾಂಕರ ಭಾಷ್ಯದ ತರುವಾಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರರು, ಆನಂದತೀರ್ಥ ಯತೀಂದ್ರರು, ಶ್ರೀಕಂಠ ಯೋಗಿಗಳ ಭಾಷ್ಯಗಳು ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿದವು. ಬಾದರಾಯಣ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಭಾಷ್ಯ ಕಾರರು ಮಾಡಿದ ಅರ್ಥ ನಿರ್ಣಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತರಾಗದೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧವಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಪತಿ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರು ಅದೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಬರೆದರು.

ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುನಿಚಂದ್ರೇಣ ಕೃತಾಂ ವೈಯಾಸಿಕೀಂ ಶುಭಾಮ್ ।
ಸೂತ್ರವೃತ್ತಿಂ ಸಮಾಲೋಕ್ಯ ಕೃತಂ ಭಾಷ್ಯಂ ಶಿವಂಕರಮ್ ॥

ಎಂದು ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರು ಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರೆದು, ತಾವು ರಚಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರ ವಿವರಣವು ಅಗಸ್ತ್ಯ ವೃತ್ತಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿದೆಯೆಂದೂ, ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಪರಮ ಮಾಹೇಶ್ವರ ಅಗಸ್ತ್ಯಾದಿ ಮಹರ್ಷಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಬಂದುದೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ತಾವು ರಚಿಸಿದ ಸೂತ್ರಾರ್ಥ ವಿವರಣವು ಸ್ವಕಪೋಲಕಲ್ಪಿತ ಎಂಬ ಅಪವಾದವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾಗೆ. ಈ ಭಾಷ್ಯವು ಇತರ ಭಾಷ್ಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಸ್ತಾರವಾದದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಣ ಮಾಡಿ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಸೂತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತಾ 'ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ' ವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಭಾಷ್ಯ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತವೇ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ, ಶಿವಾದ್ವೈತ ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಈ ಭಾಷ್ಯವು ಹಿಂದೆ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದು ಇಂದು ಉಪಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತ–ಅಮುದ್ರಿತವಾಗಿದ್ದ ಅನೇಕ ಮಾತೃಕಾ ಕೋಶಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಚ್ಯ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಇದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮುದ್ರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಸಂತೋಷ

ಈ ಭಾಷ್ಯ ಪರಿಷ್ಕರಣದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಪದವಿಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿರುವ ಮಹಾರಾಜರ ಆಸ್ಥಾನದ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಶ್ರೀ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರು ನಿಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಧೀತಿ–ಬೋಧ–ಆಚರಣ–ಪ್ರಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟ ಪರಿಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ವೀರಶೈವರಿಗೂ ಮತ್ತು ಬೇರೆಯವರಿಗೂ ಸುಪರಿಚಿತರು. ಈ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರು ವಿಸ್ತೃತವೂ ಪ್ರಬಂಧರೂಪವೂ ಆದ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಕೃತ ಭಾಷ್ಯವು ಹಿಂದಿನ ಭಾಷ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣವೂ ವಿಷಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅದನ್ನು ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಉದಾಹರಣ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟಾವರಣ, ಪಂಚಾಚಾರ, ಷಟ್‌ಸ್ಥಲ ಮುಂತಾದ ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೆ ಈ ಭೂಮಿಕೆ ದರ್ಪಣದಂತಿದೆ. ಇದು ಕೇವಲ ವೀರಶೈವ ಮತವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಬಯಸುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇತರ ತತ್ತ್ವ ವಿವೇಚಕರಿಗೂ ಶೈವ ಮತವನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಿಷ್ಕೃತವಾದ ಈ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಇದು ಭೂಷಣಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಎಂ ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರ ಪ್ರಯತ್ನವು ಪ್ರಶಂಸನೀಯ. ಪ್ರಾಚ್ಯ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಶೋಧನಾಲಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ವಿದ್ವಾನ್ ಡಾ॥ ಮರುಳ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥ ಮುದ್ರಣ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸಫಲವಾಗಲೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

೧–೧೨–೭೭.
ಬೆಂಗಳೂರು.

ವಿದ್ವಜ್ಜನ ವಿಧೇಯ.
ವೈ ಸು. ರಾಮಚಂದ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರೀ.

೨

ಸಂಪೂರ್ಣಾನಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ವಾರಾಣಸಿ,

ಶ್ರೀಯುತ ಪಂಡಿತಪ್ರವರ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ ಮಹೋದಯರಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಾಚ್ಯ ವಿದ್ಯಾಸಂಶೋಧನಾಲಯದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಥಮ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯದವರಾರು ? ಈ ಸಂಪಾದನದಿಂದ ಅದರ ಮಹತ್ವವು ನೂರ್ಮಡಿ ವಿಖ್ಯಾತ ವಾಯಿತು. ಸಂಪಾದಕ ಮಹೋದಯರು ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತೃತವೂ ಗಂಭೀರವೂ ಎಲ್ಲ ಆಗಮಿಕ ಮತ್ತು ದಾರ್ಶನಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಎರಡು ನೂರು ಪುಟಗಳಿಗೂ ಮೀರಿದ ಭೂಮಿಕೆ ಯನ್ನು ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಅಗತ್ಯವಾದ ಅನುಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಟ್ಟು ಮಹೋಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯವು ವೀರಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಜೀವಾತು ಭೂತವಾದುದಲ್ಲವೆ ? ವೇದಾದಿಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಹೇಗೆ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಸಂಪಾದಕರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಶ್ರಮಿಸಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಪ ಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ಆಗಮ ಸಮ್ಮತವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ವಿವಿಧ ಶೈವಾಗಮ ಶಾಖೆಗಳ, ಆಯಾ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ತುಲನಾತ್ಮಕ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಪರಿಚಯಿಸಿ ಅವುಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶ ಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರು ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾರಾಜ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಧಾನಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಮಾನ್ಯ ಸಂಪಾದಕ ಮಹಾಶಯರು ತಾವು ಆರ್ಜಿಸಿದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭೆಗಳನ್ನು ಅತ್ಯುನ್ನತ ಉತ್ಕರ್ಷೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಅಭಿನಂದ್ಯ ರಾಗಿರುವುದು ಭಾರತೀಯ ದರ್ಶನಾಭಿರುಚಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಓದುಗರಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಮ್ಮೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ವಿರಮಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ವಜ್ರವಲ್ಲಭ ದ್ವಿವೇದಿ

೧೬–೧೨–೭೭ ಯೋಗತಂತ್ರ, ವಿಭಾಗ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ

೩

ಸಂಪೂರ್ಣಾನಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ವಾರಾಣಸೀ

ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವು ವೇದಾಗಮ ಸಮ್ಮತ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನ. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪರವಾಗಿ ರೇಣುಕ ಭಗವತ್ಪಾದ, ನೀಲಕಂಠ ಮುಂತಾದವರು ಭಾಷ್ಯ ಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತವೆಂಬ ಪರ್ಯಾಯನಾಮದಿಂದ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಭಗವತ್ಪಾದರು. ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ಈ ಮುಂಚೆ ದಿ|| ಸಿ. ಹಯವದನರಾವ್ ಮಹೋದಯರಿಂದ ದೇವನಾಗರೀ ಲಿಪಿ ಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಸಂಸ್ಕರಣದಲ್ಲಿ ಬಹು ವಿಧವಾದ ದೋಷಗಳಿದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ, ಸಂಶೋಧಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತು. ಈ ಕಾರ್ಯವು ಶಿವ ಕೃಪೆಯಿಂದ ವಿದ್ವದ್ವರ್ಯರಾದ ಪಂಡಿತ ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರಿಂದ ವಿದ್ವತ್ತಾಪೂರ್ಣವೂ ಅನುಸಂಧಾನಾತ್ಮಕವೂ ಆದ ಭೂಮಿಕೆಯೊಡನೆ ಪರಿಷ್ಕರಣ ಕಾರ್ಯವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಪ್ರಾಚ್ಯ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾದ ಈಗ್ರಂಥವನ್ನು ಭೂಮಿಕೆಯೊಡನೆ ಸಾಂಗವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಲಾಯಿತು. ಪಂಡಿತ ಪ್ರವರರು ಪ್ರಾಚ್ಯ ಪೌರಸ್ತ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ವೀರಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತವು ಹೇಗೆ ವೇದಾಗಮ ಸಮ್ಮತವಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಪಾಲಿಕ ಮತ್ತು ಕಾಳಾಮುಖಾದಿ ಮತಗಳೂ ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಶಿವಾದ್ವೈತದರ್ಶನದ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯೂ ಕೂಡ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಸಂಗ್ರಾಹಕರು ಬಹುಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಪಠನ–ಪಾಠನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಫಲವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಅವರ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಬಲದಿಂದ ಅನೇಕ ರಹಸ್ಯ ವಿಷಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧೃತವಾಗಿವೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ವಚನಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಸ್ಥಿರೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೆ. ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವೀರಶೈವದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಇರುವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ತುಲನಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಎಲ್ಲ ಪಂಡಿತರಿಗೆ, ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಯಸುವವರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಉಪಕಾರಕವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಡಾ|| ಎಸ್.ಎಚ್. ಚಂದ್ರಶೇಖರಸ್ವಾಮಿ

೧೯–೧೨–೭೭ ಳ ಯೋಗತಂತ್ರ ವಿಭಾಗ

ಶಿವಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತರತ್ನ, ಶಿವಸಿದ್ಧಾಂತರತ್ನ, ಶಿವತತ್ತ್ವರತ್ನಾಕರ, ಶಿವಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿರೋಮಣಿ, ಶರಣಧರ್ಮಭಾಸ್ಕರ, ದರ್ಶನವಿಶಾರದ, ಸಾವಧಾನ ಸಂಪಾದಕ
ಶ್ರೀ ಪಂ|| ನಾಗಭೂಷಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರೀಮಠ, ಸಂಗನಾಳ ಮು|| ಧಾರವಾಡ.

ಪುಣ್ಯತಮವಾದ ನಮ್ಮ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಅದ್ವೈತಾದಿ ಪರವಾದ ಭಾಷ್ಯಗಳು ರಚಿತವಾಗಿರುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯ. ಅಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಪರವಾಗಿ ಒಂದು ಭಾಷ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತನ್ನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನುಹೊಂದಿದೆ.

ನೀಲಕಂಠ ಶಿವಾಚಾರ್ಯರು ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಪರವಾದ ಭಾಷ್ಯವು ಇಂದು ಕೂಡ ದೊರೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಅಧಿಕರಿಸಿ ರಚಿತವಾದ ಕ್ರಿಯಾಸಾರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವು ಮಾತ್ರ ದೊರೆತಿದೆ.

ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ರಚಿಸಿದ ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಪರವಾದ ಭಾಷ್ಯವು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯಸಮ್ಮತವಾದ ಅದ್ವೈತಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೇಶವೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕೆಲವರು ಎರಡೂ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಒಂದೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೇನು ಕಾರಣವೊ ತಿಳಿಯದು. ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಿರ್ವಿಶೇಷತ್ವ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಕೈವಲ್ಯ ಎಂಬದು ಶಾಂಕರಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಇದಿಷ್ಟೂ ಬೇರೆಯೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರು ತಮ್ಮ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇಂಥ ಭಾಷ್ಯ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದನ ಮಹಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃತ ಪರಿಶ್ರಮರಾದ ಪಂಡಿತ ಪ್ರವರ ಶ್ರೀ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ ಮಹೋದಯರು ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಬಯಸುವ ಪಂಡಿತರ ಅಭಿನಂದನೆಗೆ ಅರ್ಹರು. ಅದರಂತೆ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಇಂಥ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಭಿನಂದ್ಯರು.

೩೧–೧೨–೭೮

ವಿದ್ವದ್ವಿಧೇಯ
ನಾಗಭೂಷಣಶಾಸ್ತ್ರೀ

ಕಳಾಪ್ರಪೂರ್ಣ
ನಿಡುದವೋಲು ವೆಂಕಟರಾವ್. ಎಂ. ಎ.
ನಿವೃತ್ತ ತೆಲಗು ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯರು, ಮದರಾಸು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ
ಆಂಧ್ರಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಸದಸ್ಯರು

(ಆಂದ್ರಭಾಷೆಯ ಮೂಲದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಂತರ)

ಸವ್ಯೆದಿಕ ಆರಾಧ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣವೆನಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತ ವಿರಚಿತ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ಪ್ರಧಾನವಾದುದು. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಹಿಂದೆ ಸಿ. ಹಯವದನರಾಯರಿಂದ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿ ಬೃಹದಾಂಗ್ಲ ಪೀಠಿಕೆಯೊಡನೆ ಹೊರಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಶಿವಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೇ ಭಂಗವುಂಟಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತಸಂಪ್ರದಾಯದ ತರುವಾಯ ರಚಿತವಾದುದೆಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತನ ಕಾಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೦೦ ಪ್ರಾಂತವೆಂದು ಕೂಡ ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಶೈವಮತಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚವು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ತತ್ಕರ್ತೃ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಕುರಿತು ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದೆ.

ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಆವರಿಸಿದ ತಿಮಿರವನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಭೇದಿಸಿ ಆ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಸ್ರಮುಖ ಸೂರ್ಯೋದಯವನ್ನು ಪ್ರಸಾದಿಸಿ ಬೆಳಗಿಸಿದವರು ಶಿವ ಶ್ರೀ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರವರು ಅವರು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ, ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ, ಸಂಶೋಧಿಸಿ, ಅದರ ಪ್ರಥಮ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಇಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ೩೧೦ ಪುಟಗಳ ಒಂದು ಭೂಮಿಕೆಯಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವೇದ ವೇದಾಂತಾಗಮೋಪನಿಷದ್ದರ್ಶನಗಳ ಆಧಾರಗಳೊಡನೆ ರಾಮಾನುಜ, ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಪರಾಮೃಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ವೀರಶೈವ ವಿಶೇಷ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವೇ ಪ್ರಾಚೀನವೆಂದು ಸೋಪಪತ್ತಿಕವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವೀರಶೈವಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತನ ಕಾಲವು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೦೦ಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕೃತವಾಗಿದೆ. ನೂತನ ವಿಷಯಗಳೆಷ್ಟೋ ಬಹಿರ್ಗತವಾಗಿವೆ. ಈ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಶ್ರೀ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರು ಸಂಸ್ಕೃತ–ಕನ್ನಡ–ಆಂಗ್ಲ–ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಮತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನೂರಎಂಟು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಂಪ್ರತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಭೂಮಿಕೆಯು ವೀರಶೈವಭಾಷ್ಯ ಸರ್ವಸ್ವ.

ಈ ಭೂಮಿಕೆ ರಚನೆಯಿಂದ ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ವೈದುಷ್ಯವು ಅಪ್ರತಿಮಾನ, ಅಮೇಯ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಮಹಾಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪಾರಾವಾರ ಪಾರೀಣರೂ, ಶೈವಾಗಮ ವಿಶಾರದರೂ, ಸವ್ಯೆದಿಕ ವೀರಶೈವದರ್ಶನಾಚಾರ್ಯರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರಿಗಿಂತ ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳವರು ಮತ್ತೆಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಅವರು ಬೇಗನೆ ಈ ಮಹಾ ಗ್ರಂಥದ ದ್ವಿತೀಯ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವಂತಾಗಲಿ

ಇತಿಶಿವಮ್

೨-೮-೭೭ ನಿಡುದವೋಲು ವೆಂಕಟರಾವ್
ಹೈದರಾಬಾದ್

೬

ಡಾ. ಕೆ. ಬಿ. ರಾಮಕೃಷ್ಣರಾವ್.
ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ.

ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ
ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಮೇಲಿನ 'ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ'ವು ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದದ್ದು. ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದದ್ದು. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು 'ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ' ವೆಂಬ ಅಭಿಧಾನದಿಂದ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದೀಗ ಎರಡು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್ ಶ್ರೀ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರಿಂದ ಪರಿಶೋಧಿತಗೊಂಡು ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಮೊದಲೇ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯವು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೂ (1935) ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ (1962) ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದರೂ, ಇಂದಿನ ಪ್ರಕಟಣೆ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಆದರಣೀಯವಾಗಿದೆ.

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಇದುವರೆಗೆ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾದ ಎಲ್ಲ ಲೇಖನ ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಚಾರ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಗ್ರಂಥದ ಪಾಠಾಂತರಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿ, ಅಗತ್ಯವಾದ ತನ್ನದೇ ಆದ ನಿಲುವನ್ನು ಇದು ತಾಳಿದೆ.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಸಮಸ್ತ ಭಾರತೀಯ ತತ್ತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವೇದ, ಆಗಮ, ಪುರಾಣ ವಾಙ್ಮಯಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಶೈವ ದರ್ಶನದ ಗಮನಾರ್ಹ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು (ಶೈವದ್ವೈತ, ಶೈವಾದ್ವೈತ, ಶೈವದ್ವೈತಾದ್ವೈತ) ವಿಮರ್ಶಿಸಿ, ಶೈವ ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತಾಭಿಧಾನದ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದ ಸ್ಥಾನ, ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ, ವಿಚಾರ ಹರಿದು ಬಂದ ದಾರಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆರು ಅನುಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರು ನೀಡಿರುವ ಭೂಮಿಕೆಯೇ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಗ್ರಂಥವಾಗಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ, ಧರ್ಮಾನುಯಾಯಿಗಳಿಗೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾದಂತಹ ಒಂದು ಕೈಪಿಡಿಯಾಗಿದೆ. ಸ್ವತಃ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಪರರಾದ ಸಂಪಾದಕರ ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿದ್ದು ಸರ್ವ ಮಾನ್ಯವಾಗಿವೆ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥ ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಬೋಧಕರವಾದ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಕರು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತಹ ಬಹು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವೊಂದನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ವಿಚಾರಣೀಯ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಲಾಭದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಇರುವುದು ಸಹಜ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದ ನಿಲುವೇನು ? ಈ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಾಧನೋಪಾಯಗಳೇನು ? ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯಾದ 'ಮೋಕ್ಷ' ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಗೆ ಲಭ್ಯ ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಮಹತ್ವವಾದವು. ಜಾತಿ ಭೇದಗಳೆನ್ನದೆ, ಲಿಂಗ ಭೇದಗಳೆನ್ನದೆ ಮಾನವ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೂ ಯಾವ ಬಗೆಯ ನಿರೋಧ ಪ್ರತಿಶೇಧಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪರಮತತ್ತ್ವದ ದರ್ಶನ, ಅನುಗ್ರಹ ಸಿಗುವಂತಾಗಲೆಂದೇ ವೀರಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಸಾರು

ತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಶ್ರೀ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರು ವೇದ, ಆಗಮ, ಪುರಾಣ, ಇತಿಹಾಸಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಈ ನಿಲುವು ಉದಾತ್ತ ಹಾಗೂ ಉದಾರ. ಅರ್ಥಿಯ, ಸಾಧಕನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಶಾಪ್ರದ.

ಭಾರತೀಯ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯದ ತಿರುಳನ್ನು ವ್ಯವಹಾರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಗೊಳಿಸುವಾಗ ಹಲವು ಸಲ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಸಾಧನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂದಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಂಪಾದಕರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣ. ವೇದಾಧಿಕಾರ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವ ಮಾತು. ಈ ನಿಷೇಧವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರವಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಭೇದವಿರುವುದು ಸಹಜ. ಒಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿದ ನಿಷೇಧ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಗಳೆದಿರುವುದು ಪ್ರಾಚೀನ ಆಚಾರ್ಯರ ಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ವೇದ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿ ಉಪಾಸನಾ ಕ್ರಮಗಳು ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗಗಳಿದ್ದು ವೇದೋಪದಿಷ್ಟವಾದ ಜ್ಞಾನ, ಮುಕ್ತಿ, ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವುಂಟೆಂದು ಹೇಳುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಾಧನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದೇ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನಲ್ಲ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ವೇದಾಧಿಕಾರ-ಒಂದು ನಿಯಮಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ-ಪಡೆಯುವುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ,ಅವರ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯ. ವೇದಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಎಟುಕದ ಮುಕ್ತಿ ಅನಧಿಕಾರಿಗೆ ಲಭಿಸಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ 'ಅಧಿಕಾರ'ತ್ವ ಕೇವಲ ಪಾರಿಭಾಷಿಕವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನಲ್ಲ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ "ಜ್ಞಾಪಕಂ ಹಿ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ನ ಕಾರಕಮಿತಿ ಸ್ಥಿತಿಃ" ಎನ್ನುವ ಮಾತನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಎಂತಹ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ನೇರವಾಗಿ ಸರ್ವರಿಗೂ-ಮಾನವ ಮಾತ್ರನಾದ ಪ್ರತಿ ಜೀವಿಗೂ-ಈ ಜ್ಞಾನದ, ಅನುಭವದ ಲಾಭ ಆಗಬೇಕು, ಅದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ದೃಷ್ಟಿ, ಆಶ್ವಾಸನೆ ವೇದಾಂತದ ಪರಮ ನೀತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನ ಹೇಳುವಂತೆ 'ಶಿವದೀಕ್ಷೆ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕಾರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಿವಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅಧಿಕಾರ ನೀಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ನಿಲುವು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅತಿ ಸಾಧು ಮತ್ತು ಸಾಂತ್ವನ ನೀಡುವಂತಹುದು.

ಸಂಪಾದಕ ಶ್ರೀ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹ, ವಿಚಾರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಸ್ತುತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ವಿದ್ವತ್ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಂದ ತತ್ತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಲ್ಪಡುವುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಮೈಸೂರು.
1-11-1977. ಕೆ. ಬಿ. ರಾಮಕೃಷ್ಣರಾವ್.

OPINIONS

DR. D. JAVEREGOWDA.
Former Vice Chancellor of Mysore University.

Shri M. G. Nanjundaradhya is known to me very intimately since about three decades. He is a great Sanskrit scholar and an enthuasiastic Sanskrit teacher who has spent the major part of his life for the elucidation and interpretation of some singularly singnificant Vedic and Agama texts specially from the point of view of Shakti Vishishtadvaita. He has recently edited Srikara Bhashya at the invitation of the University of Mysore and prefixed to it a scholarly and critical introduction which is an indication of his genius, sound scholarship, mature understanding and his mastery over the Sanskrit text.

His scholarship in Kannda language and Literature is equally great. Here again, he has translated some of the famous classical works in Sanskrit into Kannada very ably. They are undoubtedly valuable contributions to Kannada Language and Literature.

His commentaries whether in Sanskrit or Kannada are lucid, full of new ideas and logical. He is a prolific writer who has won the admiration and respect of many a scholar in this part of the country. In appreciation of his literary talents, extra-ordinary scholarship and his devotion to the cause of Sanskrit Education the royal and the religious courts besides many recognised institutions have conferred on him a number of titles which any worthy scholar could be proud of.

April, 12-1976. D. JAVAREGOWDA.

ಆ

DR. G. MARULASIDDIAH, M. A. Ph. D.
Professor & Head of the Department of
P. G. Studies and Research in Sanskrit
University of Mysore.

Asthan Vidwan Sri. M. G. Nanjundaradhya is known to me for over 25 years in the field of teaching and Research. All along he has maintained good records and he has published over 74 books, out of which 22 are in Sanskrit including many Upanishad Bhashyas. Many of them are published by the University of Mysore. All over Karnataka he has established his reputation and many prizes are awarded to him. To this Oriental Research Institute, he has edited 'SRIKARA BHASYA' of Sripathi Pandita of 11th Century A. D., an authoritative commentary in Sanskrit.

Both as a Professor in Shakti-vishishtadavaita Siddanta at the Maharaja's Sanskrit College, Mysore and as a merited author in public Sri M. G. Nanjundaradhya has established his own covetable place by dint of merit. With a good knowledge of all the Sastras in Sanskrit he is a distinguished scholar.

9-4-1976. G. MARULASIDDIAH.

S. S. RAGHAVACHAR
Fomer Professor of philosophy
University of Mysore.

I am glad to be recording my appreciation of the work of Prof. M. G Nanjundaradhya, in exposition of the literature, History and tenets of Saivism in general and Virasaivism in particular. His work on Bhoja's Tattwaprakasika contains a very informative account of Saivisam as a whole and a lucid Kannada translation of the great influential original Now he has brought out what may be called a definitve edition of Srikarabhashya on the Brahma sutras by Sripathi Panditaradhya. He has enhanced the value of the publication by a long and learned intraduction which covers the entire range of Saivisam and brings out the spirit and doctrine of Virasaivism in a systematic manner. He has cleared up two historical points convincingly. He shows that the author of the Bhashya was unaware of the philosophy of Madhva, as he nowhere quotes from him. He may have preceded Madhva or he may have not encountered in full the philosophy of the latter. Both are plausible suppositions. The second point concerns "Apa sudradhi karana" in the Brahma Sutra. All the other commentators opine that according to the author of the sutras, the srudras are not entitled to Brahmavidya. As Virasaivism strongly repudiates the conventional caste-system, one would expect that the Virasaiva commentator would not endorse this interpretation. surprisingly enough, Sripathi Panditaradhya fallows the other commentators in this Adhikarana. This naturally raises the question of the commentator's sectarean identity. The learned professor marshells enormous material from Virasaiva scriptures and from the same author also and counters this attitude to the Sudras. This is a welcome amendment to the Bhashya Such amendments could be constructed in all school of the Bhakti movement. The professor's scholarship has served him well in the context. The introduction is a distinct and valuable contribution to our understanding of Virasaivism in fine Sanskrit and accomplishes its purpose magnificently. It is to be welcomed wholeheartedly as it places Virasaivism on the map of Vedanta in a significant way.

16-10-1977 S. S. RAGHAVACHAR.

DR. K. KRISHNAMOORTHY
Prof. & Head of the Dept. of Sanskrit
Karanataka University Dharwar

The composition of a Bhasya on the Brahmasutras become such a prestigeous issue in Vedantic circles, that we find different new Bhasyakaras, representing the theistic school of Vaisnavism, Saivism etc. , arising along side of Sankara's famour Bhasya in the history of Vedantic thought. The present Bhasya is climed by a school of Virasaivas as their classic of philosophy and religion.

Though it has been printed earlier by editors like Hayavadana Rao who mention the exitstence of palm-leaf originals since no new plam-leaf manuscript-archetype has not yet been traceable, scholars, have sometimes questioned the genuineness of Srikara Bhasya of Sripati Pandita.

The present Devanagari edition (Vol. I upto II.1)is easily the best of the lot as it gives corrected readings and is provided with useful indices.

The learned editor has written a long introduction of 230 pages, which is at once an informative and illuminating dissertation in itself. It includes a survey of the whole field of Saiva-agama thought (in Sanskrst) in general and of Virasaivism in particular, embodying the results of a century of historical and philosophical scholarship. It provides evidences on the personality and date of Sripati and estimates his contribution of Saktivisistadvaita to Vedanta. Sri. Nanjundaradhya is to be congratulated on his brilliant dissertation.

When compared with other Bhasyas, the reader is struck by the novel attitude evidence throughout in the Srikarabhasya which has preference for theolgical material enshrined in Saiva-agamas and puranas and not limiting itself to pure philosophy, keeping in mind a religious aspirant.

26-12-1977 K. KRISHNAMOORTHY

Darsanarathna.
Prof. K. T. PANDURANGI.
Head of the Department of Post Graduate Studies &
Research in Sanskrit, Bangalore University.

I had the pleasure of going through the edition of Srikara Bhashya edited by Pandit M. G Nanjundaradhya, former Prof. of Sakti Visistadvaita at Maharaja's Sanskrit College, Mysore. This is published in the Mysore Oriental Research Institute series (No. 123) which is known for the publication of very valuable Sanskrit works. Srikara Bhashya was first edited by late Sri C. Hayavadana Rao in 1935. It was once again printed in Kannada script in 1962 by Dr. Siddapparadhya. Portions of this Bhashya were also published in Telugu scripts. However Pandit Nanjunda radhya has utilised four more manuscripts and all earlier printed editions, and has given a more authenticate text and many more useful readings. This has enhanced the value of this edition.

In his learned introduction, Pandit Nanjundaradhya has traced the history of Shaivism in India. It is interesting to note that Dvaita, Advaita, Visistadvaita, Dvaitaadvaita sub divisions have developed within Shaivism. The salient features of these are discussed in the introduction. The points of similarity between Visistadavaita of Sri. Ramanuja and Sakti-Visistadavaita propund ed by Sripati Pandita are pointed out. The intriguing questions of the identity of Sripati Pandita and his date are fully discussed

A full account of Virashaiva Philosophy and religion is given. Six useful appendices giving the sutras, source passages quoted from Veda, Upanishads, Smriti, Itihasa, Purana etc., the authors and works mentioned, and the inscription connected with Sripati Pandita are given. Pandit Nanjundaradhya has utilised all critical material available for this edition and given a scholarly exposition of diffierent aspects of Shaivism in his introduction. This volume is a useful edition to the literature of Brahma sutras and the exposition of the same according to Shakti-Visistadvaita school of philosophy.

20-2-1968.

K. T. PANDURANGI.

Dr. K. B. RAMAKRISHNA RAO
Professor & Head of the Department of
Philosophy, Mysore University

SRIKARABHASYA of Sripati Panditacharya is known well as one of the classical commentaries on the Vedanta Sutras of Badarayana. It expounds the Virasaiva siddhanta and has a great place in the tradition of Saiva philosophy of India. Though the text has been Published earlier with introductions and notes, the present one edited by Asthana Vidwan Sri Nanjundaradhya deserves to be noted. It is being published in two volumes by the Oriental Research Institute of the Mysore University.

The present publication is unique, for it brings uptodate the textual study and critical material on SRIKARABHASHYA, and presents the point of view of the learned Editor in introducing the text. The elaborate Introdution takes us through the philosophical history and development of Indian thought from the Vedas and the Upanishads, and scanning the entire relevant material of the Vedic, Agmic and Puranic thinking adjudges and places the position of SRIKARABHASYA and its philosophy in the spiritual and religious history of India. Further, by disentangling the various shades of Saiva thought it self, the Editor has bronght out the unique feature of Sripati's philosophy as propounding sakti-viseshadvaita. Besides, he has discussed the historical aspects of the commentator's place and time. The textual variants, and as many as six appendices, have great utility from the point of view of a research scholar. The learned Intorduction it self could be a handbook on Virasaivism delineating all its aspects, as would interest a student and an aspirant.

Incidentally, it may be mentioned, the Editor in his Introduction refers to a significant problem from a spiritual point of view. It is the natural concern of all to seek ultimate spiritual realisation. What stand is taken by Virasaivism in this regard, what means and methods are suggested by it, and whether the

ultimate realisation i.e. 'moksha' or 'god-realisation' could be made avilable to all-these questions are legitimate and demand our attention. Viewing them from the tradition of Virasaiva faith and philosophy, and one on the evidence of the Agamic and purana texts, it has been shown how Virasaivism has always been proclaiming the possibility of the highest spiritual realisation by any one with no restrictions of caste creed or sex, and that the spiritual path has been so liberal and open to all. The point of view is certainly attractive and deserves all commendation.

It is true that in the religious or spiritual tradition of India this freedom and eligibility have sometimes been veiled and blurred by prohibitions and injuctions. The Editor pertinently reminds us of '**apasudradhikarna**' of Vedanta Sutras, which refers to the topic of restrictions for a 'Sudra' to have recourse to Vedic studies and consquent realisation of the Highest through Vedic ritual. How the restrictions have been meant has been a matter of controversy, and differences of opinion on the problem are natural. A restriction that is laid in one way, might be lifted in another way. This is evident in the commentaries of the Acharyas. While the vedic prescriptions about the ritualistic methods to be adopted for obtaining 'brahman-knowledge' may bar some, the end or the iedal itself is not made impossible for one adopting other meditative and intuitive methods. And so, the restrictions are only of **technical** nature, and are inconsequential from the Highest point. To obtain a right to a means is not all, what is important is the realisation of the Highest, which could happen at the instance of a Guru or by the fructification of samskara. What may be unavailable to one holding a Vedic certificate, may easily be obtainable by one Vedically unqualified. The technicality of the restriction becomes evident from what Sri Sankaracharya has said: '**jnapakam hi shastram na karakam iti sthith**', which implies that the sastra (meaning the Veda) only reminds of the Goal, but does not create it for us. Its causal efficacy is limited to arousing an intuitive apprehension, which may be had by other means as well. The earnestness of the Editor is seen in demonstrating the distinction of Virashaiva Siddhanta

in not bringing any technical hindrance for obtaining the Grace of the Lord for highest realisation. It is highly welcome that Virashaivism should say that even a common man is eligible for the highest experience by a '**shiva-dihksha**' This is the highest assurance of a spiritual ethic for an aspirant, who is striving.

The religious fervour with which Sri Nanjundaradhya has udertaken to edit the work of the Acharya deserves our warm appreciation, and elaborate and erudite workmanship that has been put in, it is hoped, would be received well both by the scholar and the aspirant.

5-12-1977. K. B. RAMAKRISHNA RAO.

Dr A. N. NARASIMHAIAH
1090, Chamaraja Agrahara,
Mysore-4.

It seems the most scholarly introduction in Sanskrit to the Srikara Bhashya, edited by Pandit Nanjundaradhya and the opinions of eminent Sanskrit scholars and professors are not printed in the volume concerned.

The edition of this Srikara Bhashya brought out by Sri Hayavadana Rao and the recent Kannada version of this by Dr. Siddapparadhya are no where when compared with this critical edition of Pandit Nanjundaradhya.

The opinions of such eminent scholars and professors like Prof. S S Raghavachar and Prof. K. B. RamakrishnaRao, bring out very clearly the hard work put forth by this editor-collection, collation, comparison, etc., of materials from the different editions of this work published so far and from the unpublished manuscripts of this Bhasya in various Mutts and Libraries.

I have gone through the text, critical introduction, and the appendices of this Bhashya very very carefully and have discussed every detail from all points of view.

The opinions of such eminent scholars, liké panditraja Sri V. S. Ramachandra Sastri, Principal of the Sanskrit college of the Banaras Sanskrit University, Prof. Chandrashekhara Swamy and Prof. Dwivedi of the Sampurnananda Sanskrita Viswavidyalaya (Benaras Samskrita University) speak volumes in favour of this critical edition.

I have come to the definite conclusion the opinions of these scholars are based on hard facts. This work is a distinct contribution to the advancement of learning in this field.

The University will be honouring itself if this Bhashya is published with the critical introduction and the opinions of all these scholars.

2-11-1978. A. N. NARASIMHIAH.

विद्वदभिप्रायाः

महामहोपाध्याय,

पण्डितराज बि. एस्. रामचन्द्रशास्त्री

अस्थान विद्वान् शृङ्गेरीमठः, निवृत्ताध्यक्षः संस्कृतमहाविद्यालयः,

वराणसी हिन्दूविश्वविद्यालयः

'तत्त्वज्ञानान्निःश्रेयसाधिगम' इति सर्वतन्त्रसिद्धान्तः। ऋग्वेदाद्यात्मक-शास्त्रैक-समधिगम्यं तत्त्वमिति वेद-प्रामाण्याभ्युपगन्तॄणां विनिश्चयः। वेदान्तास्तत्त्वनिर्णये प्रधानानि। परतन्त्रप्रज्ञानां वेदान्तार्थनिर्णायकन्यायप्रदर्शनार्थानि बादरायणीयानि ब्रह्मसूत्राणि। तद्विवरण-रूपाः वृत्तयः प्राणायिपतोपवर्षप्रभृतिभिराचार्यैः शङ्करभगवत्पाद प्रभृतिभिराचार्यैरनितरसाधारण-प्रतिभाप्रकर्षशालिभिर्भाष्याणि जग्रन्थिरे। साम्प्रतमुपलभ्यमानेषु भाष्येषु शाङ्करं भाष्यं प्राचीनतममित्यत्र न केऽपि विप्रतिपद्यन्ते।

भाष्यकृतः केऽपि स्वोक्त एवार्थस्सूत्राणाञ्चान्य इति हठात्कारं न कुर्वन्ति। न्यायानां प्राबल्यदौर्बल्य प्रदर्शनपूर्वकं वेदान्तार्थनिर्णये न्यायसञ्चारक्रमं निरूप्य कञ्चिदर्थं वेदान्ततात्पर्य-विषयत्वेन निष्कृषन्ति। भाष्यस्य साम्प्रदायिकेनाध्ययनेन न्यायसञ्चारक्रमे सम्यगवते तत्त्वमधिजिगांसुः स्वयं वेदान्तेषु स्वानुभवोपपत्तिभिः साधकबाधकन्यायान् सञ्चार्य तत्त्वं स्वानुभव गोचरीकृत्य कृतार्थो भवतु इत्येव भाष्यप्रणेतॄणामाशयः।

शाङ्करभाष्यानन्तरं लक्ष्मणदेशिकेन्द्राणामानन्दतीर्थयतीन्द्राणां, श्रीकण्ठयोगि प्रभृतीनां भाष्याणि प्रादुरासन्। पूर्वभाष्यकृद्भिः कृते बादरायणीय सूत्रार्थनिर्णये अपरितृप्यद्भिः कैस्त ञ्चिरसरीयैका-दशशतकोत्तरभागस्थितैः श्रीश्रीपतिपण्डिताराध्यैरन्यथैव ब्रह्मसूत्राणि व्याचक्रिरे।

अगस्त्यमुनिचन्द्रेण कृतां वैयासिकीं शुभाम्।
सूत्रवृत्तिं समालोक्य कृतं भाष्यं शिवङ्करम्।

इति भाष्यादौ लिखन्तः स्वकृतस्य ब्रह्मसूत्रविवरणस्यागस्त्यकृतवृत्त्यनुसारितां स्वसिद्धान्तस्य परम-माहेश्वरागस्त्यादिमहर्षिसम्प्रदाय प्राप्ततां चाचक्षाणाः स्वकृतस्य सूत्रार्थनिर्णयस्य स्वोपज्ञतां पर्यहार्षुः। भाष्यमिदमितरभाष्यापेक्षया विस्तृतं सम्भावितसर्वाक्षेपनिराकरणपूर्वकं सूत्रार्थं निर्णयत् विशेषाद्वैत-सिद्धान्तं स्थापयति। इदं भाष्यपरिशीलिनां वक्तव्यमिदम्। विशेषाद्वैतमेव शक्तिविशिष्टाद्वैत-मिति, शिवाद्वैतमिति विशिष्टाद्वैतमिति च व्यपदिश्यते।

भाष्यमिदं पूर्वं मुद्रितमपि सम्प्रत्यनुपलभ्यमानं विभिन्नप्रान्तीय मुद्रितामुद्रित नैकमातृका-कोशसाह्येन पुनर्मुद्राप्य प्रकटयितुमारब्धं मैसूरु विश्वविद्यानिलयाश्रित प्राच्यविद्यासंशोधन संस्थयेति महतः प्रमोदस्यास्पदम्।

भाष्यस्यास्य परिष्करणे मैसूरु महाराज संस्कृतमहापाठशाला प्रधानाध्यापकपदवीतो निवृत्ताः महाराजास्थानविद्वांसः श्रीनञ्जुडाराध्यमहोदयाः नियुक्ताः। इमे हि विशेषाद्वैत, सिद्धान्तस्याधीतिबोधाचरण प्रचारणैरविचिकित्सनिर्णयशालिनः गैर्वाणीकर्णाटिकी भाषासु नैकग्रन्थ-प्रणेतारः सुपरिचिता वीरशैवमतानुयायिनामन्येषाञ्च। परिष्करणेऽस्मिन् श्रीनञ्जुण्डाराध्य-महोदयस्य विस्तृतप्रबन्धायमाणा भूमिका प्राक्तनभाष्येभ्यो वैलक्षण्यं विषयवैशिष्ट्यञ्च प्रमाणोदाहरण पुरस्सरं विवृणोति। अष्टावरण, पञ्चाचार, षट्स्थलप्रभृति-वीरशैवसिद्धान्तानां दर्पणप्रायेऽयं भूमिका। इयं न केवलं वीरशैवमतमधिजिगांसूनामुपकरोति किन्त्वन्येषामपि तत्त्वविवेचकानां शैवमतावगमे सहायः– भूमिकेयं परिष्करणस्यास्य भूषणायते। प्रशंसनीयः श्री. एम्. जि. नञ्जुण्डाराध्यानां प्रयत्न इत्यभिप्रैमि।

प्राच्यविद्यासंशोधनालय निर्देशकानां विद्वान् डा॥ जि॥ मरुलसिद्धय्य महोपदयानां परिष्कृतप्राचीनग्रन्थमुद्रण प्रयत्नः फलेग्रहिर्भूयात् इत्याशासे॥

बेङ्गलूरु   विदुषां विधेयः

१-१२-१९७७   के॥ सु॥ रामचन्द्रशास्त्री

2

सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी

सावहितमवलोकितमस्माभिः मैसूरु-विश्वविद्यानिलयीय-प्राच्यविद्यासंशोधनालयतः प्रकाशितस्य श्रीमता पण्डितप्रवरेण एम्. जी. नञ्जुण्डाराध्यमहोदयेन सम्पादितस्य श्रीकर-भाष्यस्य प्रथमसम्पुटम्। को नाम न जानीते श्रीकरभाष्यस्य महत्त्वम्। सम्पादनेनानेन तस्य महत्त्वं शतगुणं ख्यापितं। सम्पादकमहोदयेन विस्तृतां प्रसन्नगम्भीरपदां सर्वानागमिकदार्शनिक-विषयानात्मसात्कुर्वतीं द्विशताधिकपृष्ठपरिमितां भूमिकां ग्रन्थादौ संग्रथ्नता, अनुबन्धांश्च कांश्चत् ग्रन्थान्ते संयोजयता। श्रीकरभाष्यं हि किल वीरशैवसम्प्रदायस्य जीवातुभूतम्। वेदादि-शास्त्रपरम्परया कथं खलु विकासं लेभे तावदयं सम्प्रदाय इति सुपरिश्रम्य विवृतं विदुषा सम्पादकेन। अपशूद्राधिकरणस्यागमसंमतं व्याख्यानामुररीकृत्य विविधानां शैवागमशखानां तद्ग्रन्थानां सिद्धान्तानां च तुलनात्मकया पद्धत्या परिचयं प्रदाय तद्वैशिष्ट्यं च ख्यापितमत्र। सम्पादकमहोदया ग्रन्थस्यास्य महाराज-संस्कृत-महापाठशाला मैसूरु-स्थितायाः शक्ति-विशिष्टाद्वैतसिद्धान्तप्रधानाध्यापकचरा इति तैः स्वार्जितज्ञानस्य प्रतिभायाश्च चूडान्त उत्कर्षोऽत्र प्रदर्शित इति सन्ति ते धन्यवादार्हाः समेषामेव भारतीयदर्शनरुचीनां पाठकानामित्युक्त्वा विरम्यते–

दिनांक :

१६–१२–७७

व्रजवल्लभद्विवेदेन

योगतन्त्रविभागप्राध्यापकेन।

३

सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी

शक्तिविशिष्टाद्वैतसिद्धान्तं तावत् वेदागमसम्मतमति प्राचीनञ्च। ब्रह्मसूत्राणामुपरि शक्ति विशिष्टाद्वैतसिद्धान्तमाश्रित्य रेणुकभगवत्पाद-नीलकण्ठप्रभृतयो भाष्याणि विरचयामासुः। तत्र विशेषाद्वैतापरपर्यायस्य शक्तिविशिष्टाद्वैतप्रतिपादितस्य श्रीकरभाष्यस्य कर्तारः श्रीपति-पंडिताराध्य भगवत्पादा' श्रीकरभाष्यमितः पूर्वं सि. हयवदनराव् महोदयेन देवनागरी-लिप्यां मुद्रितमासीत्। किन्तु तस्मिन् संस्करणे बहुप्रकाराः दोषाः आसन्। अत एव

ग्रन्थस्यास्य परिमार्जनं संशोधनञ्चापेक्षितमासीत् । एतच्च कार्यं प्राप्तं शिवानुग्रहेण विद्वद्वरैः पं. एम्. जी. नञ्जुण्डाराध्यैः विद्वत्तापूर्णयाऽनुसन्धानात्मिकया भूमिकया सह संशोधनं संस्करणं सज्जीकृत्य सम्यगनुष्ठितम् ।

प्राच्य संशोधनसंस्थाया मुद्रितोऽयं ग्रन्थः भूमिकया सह सम्यगवलोकितो मया । पण्डितप्रवरैः प्राच्य-पौरस्त्य-पद्धत्या आगमिकान् सिद्धान्तान् सम्यगालोच्य वीरशैवसिद्धान्तस्य वेदागमसम्मतत्वं च प्रकटितम् । कापालिक कालामुखादिमतमपि सम्यगत्र प्रतिपादितम् । सहैव दक्षिणदेशीयस्वतन्त्र शिवाद्वैत दर्शनस्य गुरुपरम्परापि सूचिता । सिद्धान्तस्यास्य पठन-पाठनबलाद् दीर्घकालमेतैः तलस्पर्शित्वप्रतिभा सम्यगर्जितेति । तद्बलेन रहस्यमपि सिध्धान्त-स्यास्योद्धारितं तत्र तत्र। अपि च कर्णाटकभाषा प्रतिपादितवचन शास्त्रस्यापि साहाय्य गृहीत्वा अत्रत्य सिद्धान्तः स्फुटीकृतः । वीरशैवसिद्धान्त प्रक्रियापि च सङ्ग्रहेणोट्टङ्किता । वीरशैव-दर्शनस्य दर्शनान्तरेभ्यो वैशिष्ट्यमत्र तुलनात्मकपद्धत्या प्रतिपादितम् । मन्ये ग्रन्थोऽयं सर्वेषां पण्डितानामनुसन्धानकर्तॄणां तत्त्वबुभुत्सूनां च महदुपकारी भविष्यतीति शम् ॥

डॉ॥ एन्. चन्द्रशेखरस्वामी
योगतन्त्रविभागः

दिनांक :
१३-१२-७७

४

शिवाद्वैतसिद्धान्तरत्न, शिवतत्त्वरत्नाकर, शिवसिद्धान्त शिरोमणि, शरणधर्मभास्कर,

दर्शन विशारद पं॥ श्री नागभूषणशास्त्री, धारवाड

विदितमेवेदमत्रभवतां विपश्चितां यदस्माकं भारते पुण्यतमे श्रीशङ्कराचार्य प्रभृतिभि-र्ब्रह्मसूत्रोपरि विरचितानि भाष्याणि अद्वैतादिपराणि विश्रुतानीति । तेषु शक्तिविशिष्टाद्वैतपरं भाष्यमेकं सर्वात्मना स्वकीयं वैशिष्ट्यं सम्पाद्य वर्तते; इति केषाचिद्दार्शनिकानामेषाविज्ञातम् । केन हेतुनेति न जानीमः ।

एतद्दर्शनं पुरा जगद्गुरुरेणुकाचार्यैरेव प्रतिष्ठापितमिति किंवदन्ती वर्तते । किन्तु तत्प्रतिष्ठापितशक्तिविशिष्टाद्वैतपरं भाष्यमद्यापि केनापि नोपलब्धम् ।

नीलकण्ठशिवाचार्यैरपि ब्रह्मसूत्रोपरि विलिखितं शक्तिविशिष्टाद्वैतपरं भाष्यमपि नोपलभ्यते । किन्तु तद्भाष्यमधिकृत्यैव विरचितः क्रियासाराभिधेयग्रन्थस्तूपलभ्यत एव । तस्मिन् शक्तिविशिष्टाद्वैतस्य व्युत्पत्तिरपि सम्यग्योनिर्दिष्टानुसारेण प्रतिपादिता दृश्यते ;

शक्तिश्च शक्तिश्च शक्ती । ताभ्यां विशिष्टौ जीवेशौ । तयोरद्वैतं शक्तिविशिष्टाद्वैतमिति ॥

एतद्दर्शनवैशिष्ट्यं सर्वश्रुतिसमन्वयरवमेव । कुशलमतिभिरिदं सम्यक् ज्ञातुं शक्यम् ।

श्रीपतिपण्डितैः ब्रह्मसूत्रोपरि विरचितं शक्तिविशिष्टाद्वैतपरं भाष्यं शङ्कराचार्यसम्मताद्वैतात् भिन्नमेवेत्यत्र नास्ति शङ्कालवोऽपि । तथापि कैश्चिदुभयोरेकत्वं प्रतिपाद्यते तत्कारणं न जानीमः । ब्रह्माद्वैते जगन्मिथ्यात्वं ब्रह्मणो निर्विशेषत्वं ज्ञानादेव कैवल्यं चेति प्रसिद्धमेव शङ्कराद्वैतम् । शक्तिविशिष्टाद्वैतं तु तद्विरुद्धमेव प्रतिपाद्यते ।

आचार्यश्रीपतिपण्डित श्रीकरभाष्ये सम्यक् प्रतिपादितमिदम्—

द्वैताद्वैतमते शुद्धे विशेषाद्वैतसंज्ञके ।
वीरशैवैकसिद्धान्ते सर्वश्रुतिसमन्वयः ॥

सर्वश्रुति समन्वयात्मकमिदं भाष्यं तत्त्वान्वेषिणां मुमुक्षूणामत्यन्तमोदावहमेवेति परिज्ञायते ।

एतादृशभाष्यग्रन्थस्य सम्पादनमहाकार्ये कृतपरिश्रमाः पण्डितप्रवरा नञ्जुण्डाराध्यमहोदयाः तत्त्वबुभुत्सुपण्डितानामभिनन्दनार्हाः । तथैव महिसूरविश्वविद्यालयाधिकारिणोपि इति शम् ॥

विद्वद्विधेयः
नागभूषणशास्त्री
सावधानसंपादकः

धारवाड

२१-१२-१९७८

KALAPRAPURNA
Nidadavolu Venkata Rao, M. A.
(Retired Head of the Department of Telugu,
Madras University)
Fellow A. P. Sahitya Akademi.

Lakshmikantanilayam
2-2-1137/5
New Nallakunta
HYDERABAD-44.

అభిప్రాయము

సవైదికమగు ఆరాధ్య శైవసంప్రదాయమునకు పరమ ప్రామాణికమైన గ్రంథములలో శ్రీపతి పండిత విరచితమైన శ్రీకర భాష్యము ప్రధానమైనది. ఈ గ్రంథమింతకు ముందు సి. హయవదనరావుగారిచే ముద్రితమై బృహదాంగ్ల పీఠికతో వెలువడినది. కాని ఆ గ్రంథమూలమున శ్రీపతి పండితుడు ప్రతిపాదించిన శివాద్వైత సిద్ధాంతమునకే భంగము కలిగినది. అందీ గ్రంథము మధ్వాచార్య ద్వైత సంప్రదాయమునకు తరువాత రచింపబడినదని నిరూపింప బడినది. శ్రీపతి పండితుని కాలము గూర్చి క్రీ. శ. 1400 ప్రాంతమని కూడ నిర్ణయము చేయబడినది. ఇందువలన శైవ మత సాహిత్య ప్రపంచము శ్రీకర భాష్యమును గూర్చి తత్కర్తయగు శ్రీపతి పండితుని గూర్చి అజ్ఞానాంధకారమున మునిగినది.

ఇట్టి పరిస్థితిలో శ్రీకర భాష్యము నావరించిన తిమిరమును నామూలాగ్రముగ భేదించి ఆ భాష్యమునకు సహస్రముఖ సూర్యోదయము ప్రసాదించి వెలుగ జేసినవారు శివ శ్రీ నంజుండారాధ్యులవారు. వారీ గ్రంథమును సాంగముగ, సర్వతోముఖముగ, సంశోధన మొనర్చి అందు ప్రథమ సంపుటము నేడు వెల్లడించినారు. ఈ గ్రంథమునకు 210 పుటలలో నొక భూమిక గలదు. ఇందు వేద, వేదాంతాగమోప నిషద్దర్శనముల మూలమున రామానుజ మధ్వాచార్య సంప్రదాయములు పరామృష్టములై వీరశైవ విశేష సంప్రదాయితమగు శక్తి విశిష్టాద్వైతమే ప్రాచీన మని సోప పత్తికముగా నిర్ణయింప బడినది. వీరశైవ మత సిద్ధాంతము లన్నియు వివరింపబడినవి-శ్రీపతి పండితుని కాలము క్రీ. శ. 1100 పుకు ముందని స్పష్టీకరింప బడినది. నూతన విషయము లెన్నో బహిర్గత మొనరింపబడినవి. ఈ భూమిక రచించుటకు శ్రీ నంజుండారాధ్యులవారు సంస్కృత కన్నడాంధ్రాంగ్ల భాషలయందలి వీర శైవమత సంబంధములైన గ్రంథములను నూటయెనిమిదింటిని సంప్రతించినారు. ఇతః పూర్వ మీగ్రంథముపై గల వ్యాఖ్యానములు, విమర్శలు మొదలగు వానినన్నింటిని కూలంకషముగా నవలోడించినారు.

ఈ భూమిక వీరశైవ భాష్య సర్వస్వము

ఈ భూమికా రచనమున గ్రంథ సంపాదకత్వమున శ్రీ నంజుండారాధ్యులవారు ప్రదర్శించిన వైదుష్యము అప్రతిమానము; అమేయము ఈ కాలమున నిట్టి మహోద్గ్రంథము నకు సంపాదకత్వము వహించుటకు శక్తి విశిష్టాద్వైత సంప్రదాయ పారావార పారీణులు, శైవాగమ విశారదులు. వైదిక వీరశైవ దర్శనాచార్యులునగు శ్రీ నంజుండారాధ్యులవారి కన్న అధికారము గలవారు వేరెవ్వరు లేరని విన్నవించుచున్నాను.

వారు త్వరలోనే నీమహాగ్రంథ ద్వితీయాది సంపుటములను వెలయ జేయుదురుగాక.

ఇతి శివమ్

ಡಾ || ಸಿದ್ದಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕ

ಪಂಡಿತ ಪ್ರವರರೂ, ಹೆಸರಾಂತ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ, ಪ್ರವಚನ ಪಟುಗಳೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೂ, ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಆದ ಶ್ರೀ. ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರು ಕನ್ನಡ ನಾಡು ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಮುಖಿಯಾದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಸಾರ್ಥಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವ ಧನ್ಯಾತ್ಮರು. ಕಳೆದ ಮೂರು ದಶಕಗಳಿಂದಲೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಸ್ಥೆಯಿಂದ ಓದುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ನನಗೆ 'ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ' ಎಂಬ ಉದ್ಗ್ರಂಥದ ಬಗ್ಗೆ ಎರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಸುಯೋಗ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಗೌರವವನ್ನು ನನಗಿತ್ತ ಅವರಿಗೆ ಆಭಾರಿ ನಾನು.

'ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ವೀರಶೈವದ ಕೊಡುಗೆ' ಎಂಬ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಯೂ ಈ ಕೃತಿರತ್ನಕ್ಕಿದೆ. ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಕರ್ತೃವಿನ ಕಾಲದಬಗ್ಗೆ, ಅವನ ಭಾಷ್ಯದ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ, ಇದು ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಪ್ರತಿಪಾದಕವೇ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ವಾದಗಳಿಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದು ವಾದವೂ ಆಯಾ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಕ್ಷಿತಿಜವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಾಗಿ ವಾದಗಳನ್ನು ಅವಾಂಛನೀಯವೆನ್ನಲೂ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತ, ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಳಿದ ವಿವಾದಗಳೇನೇ ಇರಲಿ_ಒಂದು ವಿಷಯ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ವಿವಾದವಾದುದು. ಅದೇನೆಂದರೆ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತನೊಬ್ಬ ಅಸಾಧಾರಣ ಪಂಡಿತ, ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯವೊಂದು ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಕೃತಿಯೆಂಬುದೇ ಆಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಈ ಕೃತಿ ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹವಾದುದೇ ಸರಿ; ಇದನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಈ ವಿದ್ವದ್ವರೇಣ್ಯರು ಅಭಿನಂದನಾರ್ಹರೇ ನಿಜ.

ವೀರಶೈವದ ನಿರ್ಣಯ 'ಇದಮಿತ್ಥಂ' ಎಂಬ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೂ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿರುವವರೇ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಮಗ್ಗೆಯ ಮಾಯಿದೇವರು ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು 'ವೀರಶೈವ ನಿರ್ಣಯ ಪರಮಾವತಾರ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದರೂ ತರುವಾಯದ ದಾರ್ಶನಿಕರು ಅವರ ನವೀನ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಜನಾಂಗ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಜೀವಂತವಿರಿಸಲು, ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಜ್ವಲಗೊಳಿಸಲು ನಡೆದಿರಲೇ ಬೇಕಾದ ಮಣಿಹವೇ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತನದೂ. ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಇಂಥದೊಂದು ಮಹಾಮಣಿಹ ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾದ ಹತ್ತು ಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯವೂ ಒಂದಾಗಿ ಉಳಿದು ಬಂದಿರುವುದೇ ಅದರ ಘನತೆಯ ಗುರುತಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದೇ ಕೃತಿ ವೀರಶೈವದ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾಗಿ ಮಾಡದಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾರರು. ಇದರಿಂದ ಇಂದಿಗೂ ಇದು ಪ್ರಸ್ತುತವಾದ ಘನಕೃತಿಯೇ ಸರಿ.

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರಕೃತ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನ, ವೇದಾಗಮೋಪನಿಷತ್ತುಗಳು, ಷಟ್‌ತ್ರಿಂಶಂತ್ ತತ್ವಗಳು, ಮಾಹೇಶ್ವರ ಸೂತ್ರಗಳು, ಶೈವದರ್ಶನ, ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ-ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯಗಳ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯಗಳ ಗಂಭೀರ ಚರ್ಚೆಯಿದೆ, ವೈದುಷ್ಯಪೂರ್ಣ ವಿವರಣೆಯಿದೆ, ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿಖರತೆಯಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೆಲ್ಲರೂ ಓದಲೇ ಬೇಕಾದ ಗ್ರಂಥವಿದು.

"ಶ್ರೀಗಿರಿ"

4/5ಎ, ಆಲಿ ಆಸ್ಕರ್ ರೋಡ್

ಬೆಂಗಳೂರು-560 052

ದೂರವಾಣಿ ನಂ 74361

ಸಿದ್ದಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕ

೬-೯-೧೯೮೦

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ, ಹೊಸಮಠ

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಸ್ಥಾನದ ಅಡಿಗಲ್ಲು. ಇವರ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾದಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಅದ್ವೈತ, ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತ್ತು ದ್ವೈತಗಳ ಪರವಾಗಿ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದು ಸರ್ವವಿದಿತ. ಅದರಂತೆ 'ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ' ಪರವಾಗಿ ಭಾಷ್ಯರಚಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ನೀಲಕಂಠ ಶಿವಾಚಾರ್ಯರು. ಅದು ಇಂದು ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ. ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಈಗಿರುವ 'ಕ್ರಿಯಾಸಾರ' ಆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ಬರೆದದ್ದೆಂಬುದು. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ 'ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಪರವಾಗಿ ಭಾಷ್ಯರಚಿಸಿದವರು ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರು. ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರ ಸಿದ್ಧಾಂತ 'ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ' ಅದು 'ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ' ಪರ್ಯಾಯ ಪದ.

ತತ್ತ್ವಾನ್ವೇಷಣೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವು ಪ್ರಾಚ್ಯ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದುದು ಅಭಿನಂದನೀಯ. ಭಾಷ್ಯ ಪರಿಷ್ಕರಣದ ಗುರುತರವಾದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಪಂಡಿತ, ಶ್ರೀ. ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ವಹಿಸಿರುವುದು ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಸೂಕ್ತ

ವಿದ್ವದ್ವರ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರ ಆಳವಾದ ಅಭ್ಯಾಸದ ಫಲ ಕೃತಿಯೇ ಈ ಗ್ರಂಥ. ತತ್ತ್ವಬುಭುತ್ಸುಗಳಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇದೊಂದು ಕೈಪಿಡಿ.

ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯ ಭೂಮಿಕೆಯ ಸಾರರೂಪವಾದ ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಗ್ರಂಥದ ಮೊದಲ ಭಾಗವು ಸುಖಾನುಭವದಿಂದಲೇ ಆರಂಭವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸುಖಾನುಭವ ಪ್ರಾಣಿ ಮಾತ್ರದ ಏಕೈಕ ಗುರಿ. ಆನುಷಂಗಿಕವಾಗಿ ವೇದ ಆಗಮ ಉಪನಿಷತ್ತು ಹಾಗೂ ಇತರ ದರ್ಶನ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿವೆ. ಪ್ರಮಿತಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ "ಹೃದ್ಯಪೇಕ್ಷ ಯಾ ತು ಮನುಷ್ಯಾಧಿಕಾರತ್ವಾತ್" ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಅವತರಣಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದ ಅಂತರಂಗವನ್ನೇ ಬಿಚ್ಚಿ ತೋರಿಸಿದಂತಾಗಿದೆ.

ಜ್ಞಾನಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ ಮಾನವ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಾದವನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ, 'ಶಕ್ತಿಪಾತ'ವನ್ನು ಪಡೆದ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಹೇಳುವಂತೆ "ವ್ಯಾಸ ಬೋಯತಿಯ ಮಗ........" ಎಂಬ ವಚನದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕೀಳುಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ವ್ಯಾಸ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ, ಅಗಸ್ತ್ಯ, ದೂರ್ವಾಸ, ಕಶ್ಯಪ, ಕೌಂಡಿನ್ಯಾದಿ ಋಷಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಅಂಶವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇದು ಭಾಷ್ಯ ಭೂಮಿಕೆಯ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವವೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾನ್ಯ ಪಂ ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನಿಜಕ್ಕೂ ಅಭಿನಂದನೀಯರು,

ಪರಮಗುರು ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರನು ಶ್ರೀಯುತರಿಗೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಇಂಥ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ, ಹೊಸಮಠ

ಶ್ರೀಜಗದ್ಗುರು ತೋಂಟದಾರ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮಠ
ಗದಗ

16-3-1980

ಭಾರತೀಯ ವೇದಾಂತಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರ ಕೊಡುಗೆ

ವೇದಗಳ ಅಂತಸ್ಸಾರವನ್ನು ಅಂತರಾತ್ಮದ ವಿಚಾರ ಧಾರೆಯನ್ನು ಅರಿತು ಅವನ್ನು ಸೂತ್ರರೂಪ ದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟವರು ಬಾದರಾಯಣರು. ಆತ್ಮಪರಮಾತ್ಮರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದದಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾ ನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ವೇದಾಂತಸೂತ್ರ, ಬಾದರಾಯಣ ಸೂತ್ರ ಮುಂತಾದವು ಪರ್ಯಾಯನಾಮಗಳು.

ಈ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಆಚಾರ್ಯರು ಉಪನಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಮೂರನ್ನು ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿರುವ ಅಧಿಕರಣಗಳು ಹಾಗೂ ಸೂತ್ರ ಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಮತಭೇದಗಳಿರುವುದಾದರೆ ಸೂತ್ರಾರ್ಥವಿವರಣ ದಲ್ಲಿಯೂ ಮತಭೇದವಿರುವುದು ಸಹಜ. ಈ ಬಗೆಯ ಮತಭೇದದಿಂದ ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಉಪಕಾರವಾಗಿದೆ.

ಅನೇಕ ಮಹಾನುಭಾವರು ಈ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದು ತಮ್ಮ ಮತಿ ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಶಂಕರರು ಅದ್ವೈತ ಪರವಾಗಿಯೂ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜರು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಪರವಾಗಿಯೂ, ಶ್ರೀಕಂಠರು ಶಿವಾದ್ವೈತ ಪರವಾಗಿಯೂ ಶ್ರೀಮದಾನಂದ ತೀರ್ಥರು ದ್ವೈತ ಪರವಾಗಿಯೂ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿರುವಂತೆ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರು ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಪರವಾಗಿಯೂ ಭಾಷ್ಯ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲದೆ ವಲ್ಲಭ, ಭಾಸ್ಕರ, ನಿಂಬಾರ್ಕ, ವಿಜ್ಞಾನ ಭಿಕ್ಷು, ಬಲದೇವ ಮುಂತಾದವರು ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಹಿಂದಿನ ಆಚಾರ್ಯರು ದ್ವೈತ ಅಥವಾ ಅದ್ವೈತ ಎಂಬ ಒಂದೊಂದೇ ಗುರಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತಗಳ ಸಮನ್ವಯ ವಿರುವುದು ಈ ಭಾಷ್ಯದ ಮತ್ತೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾದಿ ಆಚಾರ್ಯರು ರಚಿಸಿರುವ ಭಾಷ್ಯ ಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪರವಾಗಿ ರಚಿಸಿರುವ ಪ್ರಮಾಣಿಕವೂ ಪರಿಪೂರ್ಣವೂ ಆದ ಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವೊಂದೇ ಇಂದು ನಮಗೆ ಉಪಲಬ್ಧ ವಾಗಿರುವ ಅಂಶ ನೆನಪಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಕರ್ತೃತ್ವಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಿಪುಲವಾದ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿದೆ. ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಹತ್ವಕೊಡುವುದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ನಾವು ಕೃತಿಯ ಮಹತ್ವದ ಬಗೆಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರಿಂದ ವಿಸ್ತೃತ್ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವು ಶ್ರೀ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪಾದಕರು ಅದಕ್ಕೆ ಬರೆದಿರುವ ಭೂಮಿಕೆಗಳು ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬಂದಿರುವ ಪ್ರಾಯಃ ಎಲ್ಲ ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೂ ಸಮರ್ಥ ವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಲಾಗಿದೆ. ವೈಯಕ್ತಿಕಕಾರಣಗಳನ್ನು ಮುಂದೊಡ್ಡಿ ಒಂದು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕ್ಷುಲ್ಲಕವಾಗಿ ನೋಡುವುದು ಸೌಜನ್ಯಶೀಲರ ಲಕ್ಷಣವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತರ ಶೈವದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕೊಡುಗೆ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿ ತರ ವೈದುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಹಸಗಳು ಪ್ರಶಂಸನೀಯ. ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಾರ್ಶನಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇದೆ ಎಂದು ಜಗತ್ತು ತಿಳಿಯುವಂತಾದು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಿಂದ.

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆಗಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ನೋಡದಿದ್ದ ನೂರಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ನಿಲವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವುದು ಭಾಷ್ಯದ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರು ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಮೂಲವಾದ ಬೋಧಾಯನ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆಂದೂ, ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಈಜಿಕೊಂಡು ಬಂದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ ಭಾಷ್ಯರಚನೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತರು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ಸಾಹಸ ಮೆಚ್ಚತಕ್ಕದ್ದು.

ಭಾರತೀಯ ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡಿರುವ ಮಹನೀಯರೆಲ್ಲರೂ ವೀರಶೈವದರ್ಶನವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವಾಗ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಯುತ ಆರಾಧ್ಯರಿಂದ ಪರಿಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಭಾಷ್ಯದ ಲಾಭವನ್ನು ಸಮಾಜ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪಡೆಯುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಾಗದು. ಆದರೆ ಅದು ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೆ ತೊಡಿಸಿದ ಒಂದು ಅನರ್ಘ್ಯ ಮಣಿಮಕುಟ. ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ದೊರೆತ ಕೆಲವೇ ಮಾತೃಕೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿ ಓದುಗರಿಗೆ ದೊರೆಯುವಂತಾದುದು ಮಾನ್ಯ ಸಂಪಾದಕರ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಎಂಬುವನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಆರಾಧ್ಯರ ಸೇವೆ ಮೆಚ್ಚತಕ್ಕದ್ದು. ಪರಿಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರೀಯುತರು ವೀರ ಶೈವದರ್ಶನದ ಇತಿಹಾಸ, ತತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಬರೆದು ವೀರಶೈವ ದಾರ್ಶನಿಕ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಮಹದುಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಇದೊಂದು ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪದವಿ ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹವಾದ ಪ್ರಬಂಧ. ಅನೇಕ ಗಣ್ಯವಿದ್ವಾಂಸರು ಈ ಸಂಪಾದನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಂತಃಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಯ ಜೊತೆಗೆ. ಸಂಪಾದಕರ ವಿದ್ವತ್ ಸಾಧನೆ ಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದಂತಾಗಿದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಭಾವನ ಗ್ರಂಥವೊಂದು ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿ. ಶ್ರೀನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯರ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲ ಜಗದಗಲ ಮುಗಿಲಗಲವಾಗಿ ಹರಡಿ ವೀರಶೈವದ ಬೆಳಕು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪಸರಿಸಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಶೈವದರ್ಶನ ಸುಧಾಕರ

ಎಚ್. ಗಂಗಾಧರನ್.

ಎಂ. ಎ., ಎಲ್. ಎಲ್. ಬಿ.

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಧಾನ ಸಭಾ ಸದಸ್ಯ.

ಮೈಸೂರು

೧–೯–೮೦

‘ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ’ ಗ್ರಂಥ ಬಿಡುಗಡೆ [1]

ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಗ್ರಂಥಗಳು ಮತ್ತು ಆ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವ ಪ್ರಮಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳು ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಗ್ರಂಥಗಳು “ಇದು ಹೀಗೆ” “ಇದು ಹೀಗೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೈಬಿಡುತ್ತವೆ. ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು “ಇದೇ ಸರಿ” ಎಂದು ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ‘ಇದಮಿತ್ಥಂ’ ‘ಇದು ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ’ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುವು ಪ್ರಮಾಣಗ್ರಂಥಗಳು. ಇಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅವಗತಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ನಮಗಿರುವ ಒಂದು ಸೂತಕ ತೊಲಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸೂತಕ ಎಂದರೆ ಸಂದೇಹಸೂತಕ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮದ್ದು ಪ್ರಮಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವೂ ಒಂದು. ‘ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ’ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಎಂದಾಗ ನನಗೆ ಒಂದೆರಡು ಪೂರ್ವಗ್ರಹಗಳಿದ್ದವು. ಅವೆಂದರೆ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಸರಿ, ಸರಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಗ್ರಂಥ ಇದಿರಬಹುದು; ಅಥವಾ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶೈಲಿ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ‘ಅಹೋ ರೂಪಂ’ ‘ಅಹೋ ಭಾಗ್ಯಂ’ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಮನಸ್ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸುವ ಗ್ರಂಥ ಇದಿರಬಹುದು ಎನಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಗ್ರಂಥದ ಪುಟ ಪುಟಗಳನ್ನು ತಿರುವಿದಾಗ ನನ್ನ ಭಾವನೆ ಬದಲಿಸಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಇದು ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದ ಮೂಲವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ನಾವೇ ಮೂಲತಃ ಓದಿದರೂ ಸಹ ಅವಗತವಾಗದ ಮಹತ್ವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ; ಸಂಸ್ಕೃತ ಅವತರಣಿಕೆಗಳನ್ನು ದೂರವಿಟ್ಟು, ಅನಿವಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೂಡ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಹೃದಯವನ್ನೇ ತಂದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ. ಇದು ನಿಜವಾಗಿ ವೀರಶೈವತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಆರಾಧ್ಯರು ಮಾಡಿದ ಆರಾಧನೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಕೇವಲ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಓದುವುದರಿಂದ ಇಡೀ ಶೈವಾಗಮಗಳ, ವೀರಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ, ಅದರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ, ಆಗಮ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯದ ಮತ್ತು ಲಿಂಗಾಚಾರ ಮುಂತಾದ ಪರಿಭಾಷೆಯ ವಿಚಾರಗಳು ಒಂದೇಕಡೆ ಸಿಗಲಾರವು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವೇದಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ, ಉಪನಿಷದುದ್ಯಾನವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಶೈವ ಕಮಲಾಕರವನ್ನು ತುಳುಕಾಡಿ, ಶೈವಸಂತಾನ ಪಾದಪ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿಸಿ, ಬೆಳೆಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಆರಾಧ್ಯರು. ಇಂಥದೊಂದು ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಾತು.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಅವರು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉದ್ದಾಮ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಕನ್ನಡ ರೂಪಾಂತರ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳು ಹೀಗಿವೆ— ಕೆಲವರು ವೇದಗಳು ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವಲ್ಲ. ಆಗಮಗಳು ಮಾತ್ರ ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವೇದದ ಪಶುಯಜ್ಞ ಮುಂತಾದ ಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನು ಶರಣರು ಹೀಯಾಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಲಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಷಯದ ಕಡೆಗೆ ನಮ್ಮ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅದೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ‘ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣ’. ವೇದಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರವೆನಿಸಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಲು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರ; ಶೂದ್ರರಿಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು. ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದವರೂ

---

1 ದಿನಾಂಕ ೧೦–೯–೧೯೮೦ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಜಪದಕಟ್ಟೆ ಮಠದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಜೆ. ಬಿ. ಮಲ್ಲಾರಾಧ್ಯರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ‘ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ’ ಗ್ರಂಥ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ ಮೈಸೂರು ವಿಭಾಗದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮುಖ್ಯ ಸಂವೀಕ್ಷಕರಾದ ಶ್ರೀ ಎ. ಎಸ್. ಜುಂಝುರವಾಡ, ಎಂ. ಎ. ಅವರು ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣದ ಸಾರಾಂಶ.

ಇದ್ದಾರೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥೈಸಿದವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರು ಒಮ್ಮೆ ಶೂದ್ರನೊಬ್ಬನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಿದರಂತೆ! ಅದನ್ನು ಕೆಲವರು ಹೀಯಾಳಿಸಿದರಂತೆ! ಆಗ ಅವರು ಕೆಂಡಗಳನ್ನು ಒಂದು ರೇಶಿಮೆಯ ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದು ಬನ್ನಿಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಒಂದು ಪವಾಡ ವನ್ನೇ ಮೆರೆದರು ಎಂಬ ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೇದಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರ ಅಗತ್ಯ. ಅಂಥ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರು ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು. ಅಂಥ ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೀನರಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರ ರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಒಂದು ವರ್ಗದ ವಾದ. ಆದರೂ "ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಪ್ರಧಾನ ಕರ್ಮೈವ ಸಂಸ್ಕಾರಃ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಅಷ್ಟೂ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ.

ವೀರಶೈವದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಧಾರಣಾತ್ಮಕ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯೂ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕಾರವೇ. ಇದಕ್ಕೆ ಶಿವಕೃಪೆ ಅಥವಾ 'ಶಕ್ತಿಪಾತ'ವಾದವರೆಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶೂದ್ರತ್ವ ವ್ಯವಹಾರವೇ ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶೂದ್ರಶಬ್ದವು ಜಾತಿ ಶೂದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ 'ಶುಚಾ ದ್ರವತೀತಿ ಶೂದ್ರಃ', ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿರುವ ಶೂದ್ರ ಪದವು ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೀನನೂ, ಪೂರ್ವ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು, ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದವನನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂಥವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂಥವನೆ ಶೂದ್ರಪದವಾಚ್ಯ. ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

'ಜನ್ಮನಾ ಜಾಯತೇ ಶೂದ್ರಃ ಸಂಸ್ಕಾರಾತ್‌ದ್ವಿಜ ಉಚ್ಯತೆ' ಎಂಬಂತೆ ಹುಟ್ಟುವಾಗ ಎಲ್ಲರೂ ಶೂದ್ರರೆ, ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ದ್ವಿಜತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ, ವೀರಶೈವ ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉಂಟು ಎಂದು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಡೆಯದಾಗಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ಶೈವ- ವೈಷ್ಣವಜಗಳವು ಉಲ್ಬಣವಾಗಿದ್ದಾಗ ರಚಿತವಾದ ಕೃತಿ. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆ ವೈಷ್ಣವಮತ ಖಂಡನವೂ ಇದೆ.

ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಭಕ್ತಿ. ಆ ಬಗೆಯ ಭಕ್ತಿಮಾಡುವುದು ಕಷ್ಟವೇ! ಬಸವಣ್ಣ ನವರು "ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದ ಮಾಡಬಾರದು; ಅದು ಗರಗಸದಂತೆ ಹೋಗುತ್ತ ಕೊಯ್ವುದು;" ಎನ್ನು ತ್ತಾರೆ. ಮಹಾದೇವಿಅಕ್ಕ ಶ್ರೀ ಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಿಡದ ಬಳಿ ನಿಂತು "ಗಿಡ ಗಿಡ ಬೇಡಿದೆ ಎನ್ನ ಅಂಗಕ್ಕೆಂದು; ಅವು ನೀಡಿದವು ಎನ್ನ ಲಿಂಗಕ್ಕೆಂದು, ಆನು ಬೇಡಿ ಭವಿಯಾದೆ; ಅವು ನೀಡಿ ಭಕ್ತರಾದವು" ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಅಳವಡುವುದು ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಇಂಥ ಅನೇಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಿಂದ ಸರ್ವಾ ದರಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಅಂಥ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶ ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದವರ ಉಪಕೃತಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವಿ. ಎಸ್ ಜುಂಝುರವಾಡ, ಎಂ. ಎ.

೧

ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನ

(ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಭೂಮಿಕೆಯ ಸಾರ)

ಪರಿವಿಡಿ

ಭಾಗ ೧

ಮುನ್ನುಡಿ	
ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು	1—xxvi
ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ	
ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನ	
ಸುಖ ಮೂಲ	,,
ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಗಂಗೋತ್ರಿ	೫
ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು	೧೭
ವೇದಾಧಿಕಾರ	೨೧
ವೇದಾಧಿಕಾರ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವದ ದೃಷ್ಟಿ.	೨೮
ಆಗಮುಗಳು	೩೬
ಷಟ್‌ತ್ರಿಂಶತ್ ತತ್ತ್ವಗಳು	೪೬
ಮಾಹೇಶ್ವರ ಸೂತ್ರಗಳು	೪೯
ಪ್ರಪಂಚ ಸೃಷ್ಟಿ	೫೭
ಶೈವ ದರ್ಶನ	೬೨
ಶೈವ ದ್ವೈತ	೬೩
ಶೈವಾದ್ವೈತ	೭೪
ಶೈವ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತ	೮೦
ಶೈವ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ	೧೦೧
ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ—ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ	೧೦೫
ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತ	೧೩೭
ತುಲನಾತ್ಮಕ ವಿವೇಚನ	೧೭೮
ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಎರಡನೆಯ ಸಂಪುಟದ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹ	೧೮೭
ಅವತರಣಿಕೆ (ಪ್ರಥಮ ಸಂಪುಟ)	೧೯೧
,, (ದ್ವಿತೀಯ ಸಂಪುಟ)	೧೯೭
ಅವತರಣಿಕೆಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ	೧೯೯-೨೧೦

ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನ

೧

ಹಿನ್ನೆಲೆ

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಸಂಪಾದಾಲೇಖ್ಯ ಸಮುಲ್ಲೇಖನಭಿತ್ತಯೇ ।
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದರೂಪಾಯ ಶಿವಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ ॥

ಯಾಮಾಹುಃ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಶಾಸ್ತ್ರಪಾರಗಾಃ ।
ತಾಂ ಧರ್ಮಚಾರಿಣೀಂ ಶಂಭೋಃ ಪ್ರಣಮಾಮಿ ಪರಾಂ ಶಿವಾಂ ॥

—ಸಿ. ಶಿಖಾಮಣಿ.

ಸುಖಮೂಲ

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಉದ್ದೇಶವೂ ದುಃಖ ಮಿಶ್ರವಲ್ಲದ ಸುಖವು ಬೇಕೆಂಬುದು. ಹಾಗಾದರೆ ಅಂಥ ಮಿಗಿಲಾದ ಸುಖವು ಯಾವುದು ? ಎಂದು ವಿಚಾರಮಾಡಿದ ಹಿರಿಯರು 'ಆ ಸುಖವು ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ' ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು.

ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮೀಮಾಂಸೆಯೊಂದು ಹೀಗಿದೆ—'ಒಮ್ಮೆ ನಾರದ ಸನತ್ಕುಮಾರನನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಿದ—'ಸ್ವಾಮಿ, ಸುಖದ ಸ್ವರೂಪವೇನು ? ಆ ಬಗೆಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು ' ಎಂದು.

ಸನತ್ಕುಮಾರ ಹೇಳಿದ—ಯಾವುದು ಅತ್ಯಂತ ವಿಪುಲವೋ, ಅನಂತವೋ, ಅದು ಸುಖ. ಅಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ. 'ಭೂಮ ' ವೆಂಬುದೇ ಆ ಸುಖ. ಭೂಮ ಎಂದರೆ ವಿಪುಲ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಆ ಭೂಮವನ್ನೇ ಅರಿಯಬೇಕು.

ನಾರದ ಕೇಳಿದ—'ಸ್ವಾಮಿ, ಹಾಗಾದರೆ ಭೂಮವೆಂಬುದನ್ನೇ ಅರಿಯ ಬಯಸುವೆನು. '

ಅವನು ಹೇಳಿದ—'ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವ ಒಂದು ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ತನಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಯಾವುದನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೊ. ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅರಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅದೇ 'ಭೂಮ ' ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ತಾನೆ ಆಗಿರುವೆನೆಂಬ ಭಾವ; ಮತ್ತು ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದನ್ನು ನೋಡುವನೋ, ಕೇಳುವನೋ, ಅರಿಯುವನೋ, ಅದು ಅಲ್ಪ. 'ಭೂಮಾ ' ಎಂಬುದೆ ಅಮೃತ ; ಅಲ್ಪವೆಂಬುದೇ 'ಮರ್ತ್ಯ. '

ನಾರದ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದ—ಸ್ವಾಮಿ 'ಭೂಮಾ' ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲಿದೆ ?

ಸನತ್ಕುಮಾರ ಉತ್ತರಿಸಿದ—"ಅದು ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿದೆ. ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ನಿರಾಲಂಬ"

ಇದರಿಂದ ತನಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ನೋಡದೆ, ಕೇಳದೆ, ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವುದೇ ಭೂಮ. ಅದೇ ಅಮೃತ. ಅದೇ ದುಃಖ ಲವಲೇಶವೂ ಬೆರೆಯದ ಸುಖ. ಅದಲ್ಲದುದೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಪ ; ದುಃಖಮಿಶ್ರಿತ. ಭೂಮವೆಂಬ ಸುಖವು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿದೆ ; ಹೊರಗಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಶ್ರುತಿಯ ಭಾವ. (ಛಾಂ. ೭–೨೪–೧.)

ದರ್ಶನ

ಮರ್ತ್ಯವಲ್ಲದ ಸುಖವನ್ನು ಕಾಣಬೇಂದೇ ಎಲ್ಲ ದರ್ಶನಗಳೂ ಹೊರಟಿವೆ. 'ದರ್ಶನ' ಎಂದರೆ ಸ್ವಾತ್ಮಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ; ತನ್ನನ್ನು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅರಿಯುವುದು ; ತಾನು ಯಾರು ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ, ಗುರು ಮುಖದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು. 'ದೃಶಿರ್' ಪ್ರೇಕ್ಷಣೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿಗೆ ಲ್ಯುಟ್ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಂದು ಅನಾದೇಶವಾಗಿ 'ದರ್ಶನ' ಶಬ್ದವು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾದ ಆ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವು ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು 'ದರ್ಶನ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಆತ್ಮ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ 'ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭೂತಿ' 'ಪ್ರತಿಬೋಧ' ಮುಂತಾದ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳಿವೆ.

'ಹಾದಿಗಳು ಹಲವು, ಗುರಿ ಒಂದು' (ವೃಗ್ಯಾಭೇದೇಽಪಿ ಮಾರ್ಗಭೇದಸ್ಯ ಸಂಭವಃ.) ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಆ ಪರವಸ್ತು ಒಂದು. ಅದನ್ನು ಕಾಣ ಹೊರಟ ಹಾದಿಗಳು ಆಯಾ ಸಾಧಕರ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹಲವಾರು ತೆರನಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತೆರಡು ವಿದ್ಯೆಗಳು[1] ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ದಿವ್ಯ ಧ್ವನಿಯಂತಿರುವ ಈ ಉಪನಿಷದ್ವಾಣಿಯು ಆಯಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ವಸ್ತು ಅಭಿರುಚಿ ಭೇದದಿಂದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ತೆರನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಶಿವಗಂಗೆ ಬೆಟ್ಟವು ಒಂದೇ ಆದರೂ ಅದು ಒಂದೊಂದು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಆಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ, ಪುಷ್ಪದಂತ ಕವಿಯ ಶಿವಮಹಿಮ್ನದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕಡೆಗಳಿಂದ ಹರಿದು ಬರುವ ನದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ಒಂದೇ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆಯೋ, ಅದರಂತೆ ಅವರವರ ಅಭಿರುಚಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಬಳಸುದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಟಿರುವ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರುವುದು ಆ ಪರವಸ್ತುವೊಂದನ್ನೆ." [2]

---

[1] ಮಧುವಿದ್ಯೆ, ಶಾಂಡಿಲ್ಯವಿದ್ಯೆ, ಉಪಕೋಸಲವಿದ್ಯೆ, ಪರ್ಯಂಕವಿದ್ಯೆ, ಪಂಚಾಗ್ನಿವಿದ್ಯೆ, ಸಂವರ್ಗವಿದ್ಯೆ, ದಹರವಿದ್ಯೆ ಮುಂತಾಗಿ ಮೂವತ್ತೆರಡು ವಿದ್ಯೆಗಳಿಂದ ಉಪಾಸ್ಯನಾದವನು ಪರಶಿವನು. (ಶ್ರೀಕಂಠಭಾಷ್ಯ ೧–೩–೪೫)

[2] 'ರುಚೀನಾಂ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಾತ್ ಋಜುಕುಟಿಲನಾನಾಪಥಜುಷಾಮ್ ನೃಣಾಮೇಕೋ ಗಮ್ಯಸ್ತ್ವಮಸಿ ಪಯಸಾಮರ್ಣವ ಇವ'

೨

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಗಂಗೋತ್ರಿ

ಭಾರತೀಯ ದರ್ಶನಗಳು ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಗಂಗೋತ್ರಿಯು ವೇದವೇ. ವೇದವೆಂಬುದು ಒಂದು ಹೊತ್ತಗೆಯಲ್ಲ. ಅದೊಂದು ಕಡೆಯಿಲ್ಲದ ನುಡಿಗಡಲು. ಭರತಖಂಡದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮತ-ಕುಲ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೂಲವು ವೈದಿಕವಾಙ್ಮಯವೇ! ಭಾರತೀಯ ದರ್ಶನಗಳ ಮತ್ತು ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾಣವು ವೇದವೇ.

ವೇದ–ಶ್ರುತಿ

'ವಿದ– ಜ್ಞಾನೇ' 'ವಿದ– ಸತ್ತಾಯಾಂ' 'ವಿದ್ಲೃ– ಲಾಭೇ' 'ವಿದ– ವಿಚಾರಣೇ' ಎಂಬ ಪಾಣಿನೀಯ ಧಾತುಪಾಠವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕರಣ, ಅಧಿಕರಣ, ಕಾರಕ ಮುಂತಾದ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ 'ಘಞ್' ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಂದು 'ವೇದ' ಶಬ್ದವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಜನರು ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿದು,ಅದನ್ನು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಇಲ್ಲಿ (ಇಹ) ಯ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ (ಪರ) ಯ ಐಹಿಕ-ಆಮುಷ್ಮಿಕ ಸುಖಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರೋ ಅದು ವೇದ.

ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವಾದ ಈ ವೇದವು ಒಂದು. ಆದರೂ ಅದು ವಿನಿಯೋಗದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಋಕ್-ಯಜುಸ್-ಸಾಮ ಮತ್ತು ಅಥರ್ವ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿದೆ. ವೇದ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ– 'ಋಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ; ಯುಜುಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಯಜಿಸು (ಪೂಜಿಸು–ಆರಾಧಿಸು–ಸಮರ್ಪಿಸು)ತ್ತಾರೆ ; ಸಾಮುಗಳಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ ; ಅಥರ್ವದಿಂದ ಫಲವಿಚಾರವು ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ;' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಸಂಹಿತಾರೂಪವನ್ನು ತಳೆದ ಈ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೂ ವೇದವೆಂದೇ ಹೆಸರು.

'ಶ್ರುತಿ' ಎಂದು ವೇದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು. 'ಶ್ರು– ಶ್ರವಣೇ' ಎಂಬ ಧಾತುವಿಗೆ ಕರಣ-ಕಾರಕ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ 'ಕ್ತಿನ್' ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಂದು 'ಶ್ರುತಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ, ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯವರೆಗೆ, ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಜನರು ಯಾವುದರ ಮೂಲಕ ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುವರೊ ಅದು ಶ್ರುತಿ.

ಋಕ್ ಮೊದಲಾದ ವೇದಗಳು ಮತ್ತು ಅವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಆರಣ್ಯಕ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಹಾಗೂ ವೇದ ಸಮ್ಮತವಾದ ಕಾಮಿಕಾದಿ ವಾತುಲಾಂತವಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಶಿವಾಗಮಗಳು ಕೂಡ 'ಶ್ರುತಿ' ಎನಿಸಿವೆ.[1] ನಿಗಮಾಗಮಗಳು ಪರಶಿವನ ವಿಮರ್ಶಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪಗಳು ಎಂದು ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.[2]

---

[1] ಶ್ರುತಿಯು ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ– ಮನುಸ್ಮೃತಿ ಕುಲ್ಲೂಕ ಭಟ್ಟನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ.

[2] ಪರಶಿವನ ವಿಮರ್ಶಶಕ್ತಿಯೇ ನಿಗಮ ಮತ್ತು ಆಗಮಗಳೆನಿಸಿ ಎಲ್ಲ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದಿವೆ– (ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ೧–೧–೩)

ವೇದೋತ್ಪತ್ತಿ

ವೇದಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅಥವಾ ವೇದ ರಚನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಪಂಡಿತರ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇವೆ. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರು ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತುಲನಾತ್ಮಕ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವೇದೋತ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅರ್ಥಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು; ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವೇದವು ಒಂದು ಗ್ರಂಥವಲ್ಲ; ಅದೊಂದು ಗ್ರಂಥರಾಶಿ. ಆದರೆ ಅದು ಒಬ್ಬನೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆದುದೂ ಅಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಭೌತಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಉದ್ಗಾರಗಳ ಸಂಗ್ರಹವೇ ವೇದ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಇವುಗಳ ರಚನೆಗೆ ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದು ಇಪ್ಪತ್ತು ಶತಮಾನಗಳಾದರೂ ಸಂದಿರಬೇಕು.

"ವೇದಕಾಲದ ಆರ್ಯರು ಮೂಲತಃ ಭಾರತೀಯರಲ್ಲ. ಇವರು ಹೊರಗಿನಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದವರು. ಭಾರತದ ವಾಯುವ್ಯ ಗಡಿಯಿಂದ ಭಾರತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ "ಆರ್ಯ" ಎಂಬ ಜನಾಂಗವು ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ವೈಭವವನ್ನು ಕಂಡು ಭಾವೋನ್ಮಾದದಿಂದ ಹೊರಗೆಡಹಿದ ಉದ್ಗಾರಗಳೇ ವೇದ ಋಕ್ಕುಗಳು. ಭೌತಿಕವಾದ ಅಗ್ನಿ, ವರುಣ, ವಾಯು ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತ್ವವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಐಹಿಕ– ಭೋಗ-ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಬೇಡಿರುವುದು ಪ್ರಾಯಃ ಅಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. 'ಯಾವ ಆಧಾರವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಆಕಾಶವು ಹೇಗೆ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ!' 'ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ ಹಸುಗಳು ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣದ ಹಾಲನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಡುತ್ತವೆ? ಮುಂತಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವ ವೇದಗಳು ಅಂದಿನ ಮಾನವನ ಅಪ್ರಬುದ್ಧ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ." ಮುಂತಾಗಿ ಅವರು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯರ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಬೇರೆ. ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಉಜ್ವಲ ಅಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಮಹರ್ಷಿಕಲ್ಪರೂ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠರೂ ಆದ ಸ್ವಾಮಿ ದಯಾನಂದಸರಸ್ವತಿಯವರು ಮತ್ತು ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ವೈದಿಕ ವಾಙ್ಮಯ ಸಂಶೋಧಕರಾದ ಮಹರ್ಷಿ ಅರವಿಂದ ಘೋಷ್ ಮುಂತಾದವರು ವೈದಿಕ ವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿರುವ ಅಂಶ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಇವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ–

'ಭಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆಯು ವೇದೋತ್ಪತ್ತಿಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬಹು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದೆ. ಋಷಿ ವೈದಿಕಸೂಕ್ತಗಳ ನಿರ್ಮಾಪಕನಲ್ಲ; ಅವನು ಕೇವಲ ಮಂತ್ರದ್ರಷ್ಟಾರ; ಒಂದು ಸನಾತನ ಸತ್ಯ ಅಥವಾ ಅಪೌರುಷೇಯ ಜ್ಞಾನದ್ರಷ್ಟಾರ. ವೇದದ ಭಾಷೆ ಸ್ವಯಂ ಶ್ರುತಿ. ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಛಂದಸ್ಸಲ್ಲ ಅದು. ಬದಲಾಗಿ ಸನಾತನ ಕಾಲದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ತಪೋಮಗ್ನರಾಗಿ ಸತ್ವೋದ್ರಿಕ್ತಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ತರಂಗತರಂಗವಾಗಿ ಅಸೀಮದಿಂದ ಹೊರಟ ಆ ದಿವ್ಯಧ್ವನಿ ಅವರ ಅಂತಃಶ್ರವಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಮುಮ್ಮೊದಲಿಗೆ ಅದು ತನಗೆ ತಾನೇ ಅಪೌರುಷೇಯವೆನಿಸಿತು. ಅವರ ಅಂತರ್ದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಅಂತಃಶ್ರವಣಗೋಚರವಾದ ವೈದಿಕ ವಾಕ್‌ಝರಿಯೇ ಅದು; ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ, [1]

---

[1] 'ವೇದರಹಸ್ಯ'– (ಭಾ. ೧ ಪು. ೧೧) ಮಹರ್ಷಿ ಅರವಿಂದಘೋಷ್ ವಿರಚಿತ (ಆಚಾರ್ಯ ಅಭಯದೇವ ವಿದ್ಯಾಲಂಕಾರ ಅವರು ಅನುವಾದಿಸಿದ ಹಿಂದಿ ಹೊತ್ತಗೆಯ ಭಾಷಾಂತರ)

ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರು "ವೇದವು ಈಶ್ವರೀಯ ಜ್ಞಾನ, ಅಥವಾ ಸ್ವತಃ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತ ಪರಿಜ್ಞಾನ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಲಿ ಅಲೌಕಿಕತೆ ಯಾಗಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಋಷಿ, ಈ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದನೋ ಆತ ಮುನ್ಮುಂದೆ ಆತ್ಮ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡ. ಜ್ಞಾನ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಯಾತ್ರೆ. ಅದು ಗುರಿ ಮುಟ್ಟುವಂತಹುದು. ಅದೊಂದು ಅನ್ವೇಷಣೆ ಹಾಗೂ ವಿಜಯ. ಸ್ವತಃ ಪ್ರಕಾಶದ ಈ ಅವಸ್ಥೆ ಕೇವಲ ಅಂತರಿಕವಾಗಿ ಮೊಳೆತು ಗುರಿಮುಟ್ಟಿತು. ಅದು ಈ ಪ್ರಕಾಶದ ಒಂದು ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ವಿಜಯ. 'ವೇದ ವಿಷಯಕವಾದ ಯಾತ್ರೆ' ಎಂಬುದು ಆಲಂಕಾರಿಕ ಉಕ್ತಿ ಆದರೂ ಇದು ಇಲ್ಲಿ ಬಹು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಸತ್ಯಪಥದ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ಆತ್ಮನ ಒಂದು ಪ್ರಯಾಣ, ಅದು ಸತತವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಆ ಪಥದ ಮೇಲೆ ಮುನ್ನಡೆದಂತೆಲ್ಲ ಮಾನವನು ಮೇಲೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಆ ದಿವ್ಯ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಲೌಕಿಕಪ್ರಕಾಶಗಳ ನೂತನ ನೆಲೆ ಈ ಬಯಕೆಗಳಿಗಾಗಿ ತೆರೆಯುತ್ತದೆ.

ಐತಿಹಾಸಿಕದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಋಗ್ವೇದವು ಒಂದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಲೇಖ; ಎಂದರೆ, ಮಾನವಲೋಕದ ಸಾಮೂಹಿಕಪ್ರಗತಿಗಾಗಿ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯಾಸ ದಿಂದ ಪಡೆದ ವರ; ಅದು. ತನ್ನ ನಿಗೂಢವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಾಗಲಿ ಸ್ಥೂಲವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇದೊಂದು ಕರ್ಮದ ಪುಸ್ತಕ. ಅದು ಅಭ್ಯಂತರ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯಯಜ್ಞಗಳ ಒಂದು ಗ್ರಂಥ. ಇದೊಂದು ಆತ್ಮಸಂಗ್ರಾಮ. ಮಾನವನನ್ನು ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವೇಷಿಸು ವಾಗ ಗಳಿಸಿದ ವಿಜಯ. ಮೇಲಾಗಿ ಮಾನವನನ್ನು ಮೇಲ್ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿದ್ದು ಅದು. ಆದರೆ ಅದು ಭೌತಿಕ ಹಾಗೂ ಪಾಶಬದ್ಧರಾದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ದುಷ್ಪ್ರಾಪ್ಯ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ವೇದವು ಮರ್ತ ದಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ದಿವ್ಯಜ್ಯೋತಿ, ದಿವ್ಯಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ದಿವ್ಯಕೃಪೆಗಳ ಸ್ತುತಿ."

"ವೈದಿಕ ಮಂತ್ರಗಳು ವಸ್ತುತಃ ಒಂದು ಪೂರ್ಣ ಛಂದೋಬದ್ಧರೂಪು ತಳೆದಿವೆ. ಅವುಗಳ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸತತ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಮತ್ತು ಚಾತುರ್ಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಹೇಳುವಂತೆ ಅವು ಅಸಭ್ಯ, ಅನಾಗರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕೃತಿಗಳಂತೂ ಅಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಅವು ಒಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಚೇತನ ಕಲೆಯ ಸಜೀವನಿಃಶ್ವಾಸ. ಆ ಕಲೆ ತನ್ನ ರಚನೆಗಳಿಂದ ಆತ್ಮಸಂದ ರ್ಶನದ ಅಂತಃಪ್ರೇರಣೆಯ ಸಬಲ ಮತ್ತು ಸುನಿಯಂತ್ರಿತ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ." (ಪು. ೧೨–೧೩)

ವೈದಿಕ ವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲಿ ವೇದೋತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ– "ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆದಿ ಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞಾರೂಪದಿಂದ ಅಡಗಿದ್ದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಪೋಮಗ್ನ ರಾಗಿದ್ದ ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಂಗಿರಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕ್ರಮ ವಾಗಿ ಋಕ್, ಯಜುಸ್, ಸಾಮ ಮತ್ತು ಅಥರ್ವ ವೇದಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು.[1]

---

1 ತೇಭ್ಯಃ ತಪ್ತೇಭ್ಯಸ್ತ್ರಯೋ ವೇದಾ ಅಜಾಯಂತಾಗ್ನೇ ಋಗ್ವೇದೋ ವಾಯೋ ಯಜುರ್ವೇದಃ ಸೂರ್ಯಾತ್ಸಾಮವೇದಃ– (ಶ. ಕಾಂ. ೧೧. ಅ. ೫. ಬ್ರಾಂ. ೨. ಕಂ. ೩)

'ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಆ ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ಋಗಾದಿ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು ಉದಿಸಿದವು.[1]
“ವೇದವು ಈಶ್ವರೀವಾಣಿ. ಅದು ಭಗವಂತನ ನಿಃಶ್ವಸಿತ”[2] ಪರಶಿವನ ವಿಮರ್ಶ ಶಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆ; (ವೇದವಾಣಿ) ಅವನಿಂದ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿಃಶ್ವಸಿತದಂತೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಋಷಿಹೃದಯ ದಿಂದ ಅದು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು.[3] ಮುಂತಾದ ಉಕ್ತಿಗಳು ವೇದೋತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿ ಸಿವೆ. ಶಬ್ದ + ಮತ್ತು ಅರ್ಥಗಳು ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಗಳಂತೆ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ಅರ್ಥ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮಾನವನಿಗಾಗಿ ಸೃಜಿಸಿದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾನವ ತನ್ನ ಉಪ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವುಗಳ ಪರಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆ ಈಶ್ವರಸಂಕಲ್ಪವು ಋಷಿಹೃದಯದ ಮೂಲಕ ವೇದರೂಪವಾಗಿ ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿತು; ಎಂಬುದು ಭಾರತೀಯರ ಕಲ್ಪನೆ.

ವೇದವು ನಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವತಃ ಪ್ರಮಾಣ

ಮೀಮಾಂಸಕರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವೇದವು ಅನಾದಿ. ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದ ಅಡಗಿದ್ದ ಅವನ ಪ್ರಜ್ಞಾಶಕ್ತಿಯು ಸೃಷ್ಟಿಯ ತರುವಾಯ “ಪೂರ್ವಸ್ಮರಣೆ”[4] ಯಿಂದ ಮಂತ್ರದ್ರಷ್ಟಾರರಾದ ಋಷಿಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ವರ್ಣಗಳು ನಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಅನೇಕ. ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರಿಂದ ವರ್ಣಗಳು ವ್ಯಂಜಕಗಳೇ ಹೊರತು ಉತ್ಪಾದಕಗಳಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಬ್ದವು ನಿತ್ಯ; ಹಾಗೂ ಪ್ರಮಾಣ; ಎಂಬ ಮಾತು ಎಲ್ಲ ದಾರ್ಶನಿಕರಿಗೂ ಸಮ್ಮತ.

ವೇದಮೂಲವಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಲೌಕಿಕವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೂ ಸಹ ಅವು ನಿತ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ಅಕ್ಷರಗಳು ನಾಶವಿಲ್ಲದವು. ನಮ್ಮ ಉಚ್ಚಾರ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣಗಳು ಅನಿತ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅವುಗಳಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದ ಶಬ್ದವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಡಗುವುದರಿಂದ ಅದು ನಿತ್ಯ.[5] ಎಂದು ಮಹಾಭಾಷ್ಯಕಾರ ಪತಂಜಲಿಯು ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮಹರ್ಷಿ ಜೈಮಿನಿಯು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿದ ಶಬ್ದವು ನಿತ್ಯ[6] ವೆಂದೂ ವೈಶೇಷಿಕ ಸೂತ್ರಕಾರ ಕಣಾದನು 'ವೇದವು ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಈಶ್ವರ ವಚನ' ಧರ್ಮವು ಕರ್ತವ್ಯವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಅದು ಈಶ್ವರ ವಚನ

---

[1] ಅಗ್ನಿವಾಯುರವಿಭ್ಯಸ್ತು ತ್ರಯಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸನಾತನಮ್ ।
ದುದೋಹ ಯಜ್ಞಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಲಕ್ಷಣಮ್ ॥ (ಮನು ೧-೨೩)
ಅಧ್ಯಾಪಯಾಮಾಸಪಿತ್ರಾನ್ ಶಿಶುರಾಂಗಿರಸಃ ಕವಿಃ । (ಮನು ೨-೧೫೦)

[2] “ಅಸ್ಯಮಹತೋ ಭೂತಸ್ಯ ನಿಃಶ್ವಸಿತಮೋ ತದ್ಯದೃಗ್ವೇದೋ ಯಜುರ್ವೇದಸ್ಸಾಮ-ವೇದೋಽಥರ್ವಾಂಗಿರಸಃ” (ಬೃ. ೨-೪-೧೦)

[3] ಪ್ರಜ್ಞಾ ಚ ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಸೃತಾ ಪುರಾಣೀ । (– ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರ)

[4] ಧಾತಾಯಥಾಪೂರ್ವಮಕಲ್ಪಯತ್ ।

[5] ಸರ್ವೇ ಸರ್ವಪದಾದೇಶಾ ದಾಕ್ಷೀ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಪಾಣಿನೇಃ । ಏಕದೇಶವಿಕಾರೇ ಹಿ ನಿತ್ಯತ್ವಂ ನೋಪಪದ್ಯತೇ । (ಮಹಾಭಾಷ್ಯ)

[6] ನಿತ್ಯಸ್ತುಸ್ಯಾದ್ದರ್ಶನಸ್ಯ ಪರಾರ್ಥತ್ವಾತ್– (ಪೂ. ಮೀ. ೧.೧-೧೮)
ತದ್ವಚನಾದಾಮ್ನಾಯಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣ್ಯಂ– (ವೈಶೇಷಿಕ. ಸೂ. ೧.೧.೩)

ವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಪ್ರಮಾಣ[1] ವೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನು ನ್ಯಾಯಸೂತ್ರಕಾರ ಗೌತಮನು– ವೇದವು ಆಪ್ತವಚನ ; ಆಪ್ತರು ನುಡಿದ ಮಂತ್ರ ಮತ್ತು ಆಯುರ್ವೇದಗಳು ನಮಗೆ ಪಥ್ಯ; ಎಂದ ಮೇಲೆ ನಮಗೆ ಪರಮ ಆಪ್ತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಾಣಿ ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲವೇ?[2] ಎಂದೂ, ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರಕಾರ ಪತಂಜಲಿಯು– ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮೊದಲು ಉಪದೇಶಿಸಿದವನು ಭಗವಂತ; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆತ ಲೋಕಗುರು; ಆತ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೀರಿದವ; ಆತನ ಮಾತು ನಿತ್ಯ;[3] ಎಂದೂ, ಸಾಂಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಕರ್ತೃ ಕಪಿಲನು– ಪರಮೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ವೇದ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಸ್ವತಃ ಪ್ರಮಾಣ;[4] ಎಂದೂ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರಾದ ಬಾದರಾಯಣರಂತೂ ತಮ್ಮ "ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಾಧಿಕರಣ (ಬ್ರ. ಸೂ. ೧–೧–೩) ದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನೂ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರಣನೂ ಆಗಿರುವನೆಂದು ಘೋಷಿಸಿ ವೇದವು ನಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಪರಮಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ಸಮರ್ಥಿದ್ದಾರೆ.

ವೇದೋಕ್ತ ವಿಷಯಗಳು

ಇಷ್ಟು ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದು ವೇದ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಅಂಥ ಮಹತ್ವ ವಿಷಯಗಳು ಯಾವುವು ?– ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ಬರುವುದು ಸಹಜ. ವೇದೋಕ್ತ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯ. ಅವು ವಿಜ್ಞಾನ, ಕರ್ಮ, ಉಪಾಸನೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಎಂದು.

ವಿಜ್ಞಾನ ಎಂದರೆ ವಸ್ತುತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ; ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳ ವಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿತು ಅದನ್ನು ಜಗತ್‌ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರಹಸ್ಯ ಪರಿಜ್ಞಾನ. ಇದನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನ (Science) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪರಿಜ್ಞಾನವು ಎರಡುಬಗೆ: ಒಂದು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿತು ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು. ಎರಡನೆಯದು ಶಿವನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿತು ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಖಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು.

ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದುದು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನ. ಅದನ್ನು ಕಠೋಪನಿಷತ್ತು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ– "ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಅವಶ್ಯ ಹೊಂದಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು ಭಗವಂತ; ಆತನ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಓಂ ಎಂಬುವೇ ಆತನ ಸ್ವರೂಪ."[5] ಎಂದು ಆಚಾರ್ಯ ಯಮಧರ್ಮನು ಶಿಷ್ಯ ನಚಿಕೇತನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. 'ಓಂ' ಎಂಬುದು ಪರಮಾತ್ಮನ ಮುಖ್ಯವಾದ ಹೆಸರು.

---

1 ತದ್ವಚನಾದಾಮ್ನಾಯಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣ್ಯಂ– (ವೈಶೇಷಿಕಸೂತ್ರ– ೧.೧.೩)

2 ಮಂತ್ರಾಯುರ್ವೇದವತ್ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಚ್ಚ ತತ್ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮಾಪ್ತವಚನಾತ್– (ನ್ಯಾ.ಅ. –೨.೧.೬೭)

3 ಸ ಏಷ ಪೂರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಗುರುಃ ಕಾಲೇನಾನವಚ್ಛೇದಾತ್– (ಯೋಗಸೂ.೧.೧.೨೬)

4 ನಿಜಶಕ್ತ್ಯಭಿವ್ಯಕ್ತೇಃ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ– (ಸಾಂಖ್ಯ. ಸೂ. ೫೧)

5 ಸರ್ವೇ ವೇದಾ ಯತ್ಪದಮಾಮನಂತಿ, ತಪಾಗ್‌ಂಸಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಚ ಯದ್ವದಂತಿ ಯದಿಚ್ಛಂತೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಚರಂತಿ ತತ್ತೇ ಪದಂ ಸಂಗ್ರಹೇಣ ಬ್ರವೀಮ್ಯೋಮಿತ್ಯೇತತ್ (ಕಠ. ೨.೧೫)

ಮುಂಡಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಎರಡು; ಒಂದು ಪರಾವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತೊಂದು ಅಪರಾ ವಿದ್ಯೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯುದಯ ಸುಖಸಾಧಕವಾದ ಭೌತಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಬೋಧಕವಾದ ವೇದಾದಿವಿದ್ಯೆ ಅಪರಾವಿದ್ಯೆ. ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಃಶ್ರೇಯ(ಮೋಕ್ಷ) ಸ್ಸೆಂಬ ನಿತ್ಯಸುಖವನ್ನು ಪಡೆವುದು 'ಪರಾವಿದ್ಯೆ' [1] ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಜುಃ ಶ್ರುತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಸ್ತು-ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಜಗತ್ಪಾಲಕ ಅವನು. ಸೋಮ ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ (ಅಗ್ನಿ) ಎಂಬ ನೇತ್ರತ್ರಯದಿಂದ ಅವನು ಜಗತ್ತನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿ ಷೋಡಶಕಳಾಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿದ್ದಾನೆ. [2] 'ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪರಮ ಪದವಿಯನ್ನೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.[3]' ಆದ್ದರಿಂದ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಬಾದರಾಯಣರು ಎಲ್ಲ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳೂ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ಸಮನ್ವಯವಾಗುತ್ತವೆ; ಎಂದು ತಮ್ಮ ಸಮನ್ವಯಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಋಗ್ವೇದೀಯ ನಾಸದೀಯ ಸೂಕ್ತ (ಋ. ಅ.೮.ಅ.೭.ವ.೧೭) ದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಸೃಷ್ಟಿ ವಿದ್ಯಾರಹಸ್ಯವು ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿದೆ. ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತ (ಯ.ಅ.೩೧) ದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ವಿಶ್ವಪುರುಷನ ವೈಭವ ಅಪ್ರಮೇಯ ಪೃಥಿವೀ ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಾದಿ ಗ್ರಹಗಳಿಗೆ 'ಗೌಃ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅವು ತಮ್ಮ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸದಾ ತಿರುಗುತ್ತವೆ. ಪೃಥಿವಿಗೆ ಸೂರ್ಯ ತಂದೆ; ವಾಯು ಆಕಾಶಗಳು ತಾಯಿ; ಪೃಥಿವೀ ಮುಂತಾದ ಗೋಳಗಳು ಸೂರ್ಯನ ಸುತ್ತೂ ನಿಯಮವಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.[4]

ಭೂಮಿ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಹಚಕ್ರವು ಸೂರ್ಯನ ಆಕರ್ಷಣಶಕ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ತನ್ನ ತನ್ನ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತವೆ: ಎಂಬ ಅಂಶವು ಕೆಲವು ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. 'ಎಲ್ಲ ಲೋಕ (ಗ್ರಹ) ಗಳನ್ನು ಸೂರ್ಯನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸೂರ್ಯನೇ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಆಕರ್ಷಿಸುವನು. ಎಲೈ ಇಂದ್ರ! (ಪರಮೇಶ್ವರ) ನಿನ್ನ ಅನಂತ ಬಲ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಭಾರವಹನ ಮತ್ತು ಆಕರ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಪಾಲನೆಗಳು ಜರುಗುತ್ತಿವೆ; ನಿನ್ನ ಈ ಗುಣಗಳು ಸೂರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿವೆ ; ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳು ತಮ್ಮ

---

[1] ದ್ವೇ ವಿದ್ಯೇ ವೇದಿತವ್ಯೇ ಪರಾ ಚಾಪರಾ ಚ ।
ತತ್ರಾಪರಾ ಋಗ್ವೇದೋ ಯಜುರ್ವೇದಸ್ಸಾಮವೇದೋಽಥರ್ವವೇದಃ ।
ಶಿಕ್ಷಾ ಕಲ್ಪೋ ವ್ಯಾಕರಣಂ ನಿರುಕ್ತಂ ಛಂದೋ ಜ್ಯೋತಿಷಮಿತಿ ।
ಅಥಾಪರಾ ಯಯಾ ತದಕ್ಷರಮಧಿಗಮ್ಯತೇ (ಮುಂ. ೧.೧.೫)

[2] ಯಸ್ಮಾನ್ನಜಾತಃ ಪರೋ ಅನ್ಯೋ ಅಸ್ತಿ ಯ ಆವಿವೇಶ ಭುವನಾನಿ ವಿಶ್ವಾ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ಪ್ರಜಯಾ ಸಗ್ಂ ರರಾಣಸ್ತ್ರೀಣಿಜ್ಯೋತೀಗ್ಂಷಿ ಸಚೇತೇ ಸ ಷೋಡಶೀ (ಯಜು. ೮–೩೬)

[3] ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ ಸದಾ ಪಶ್ಯಂತಿ ಸೂರಯಃ । ದಿವೀವಚಕ್ಷುರಾತತಂ– (ಋ.೧.೨.೭.೫)

[4] ಆಯಂ ಗೌಃ ಪೃಶ್ನಿರಕ್ರಮೀದಸನನ್ಮಾತರಂ ಪುನಃ । ಪಿತರಂ ಚ ಪ್ರಯನ್ತ್ಸ್ವಃ (ಯಜು. ಅ. ೩. ಮಂ.೬)

ತಮ್ಮ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಚಾಚೂತಪ್ಪದೆ ತಿರುಗುತ್ತಿವೆ.' 'ವಾಯು ಸೂರ್ಯರಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ದತ್ತವಾದ ಆಕರ್ಷಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನಗುಣಗಳಿವೆ. ಆ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅವು ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿವೆ; ಮತ್ತು ಬೆಳಗಿಸುತ್ತಿವೆ.[1]' ಮುಂತಾದ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾದಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆಕರ್ಷಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಶಕ್ತಿಗಳ ವರ್ಣನಗಳಿವೆ. ಇನ್ನು ನೌಕೆ, ವಿಮಾನ, ತಾರವಿದ್ಯೆ (Telegrphy) ಗಣಿತ, ವೈದ್ಯ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳೂ ಹೇರಳವಾಗಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಹೆಮ್ಮೆ ಎನಿಸಿರುವ ನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ಯೆ, ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆ, (ಧನುರ್ವೇದ), ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ (ಆಯುರ್ವೇದ) ಪ್ರಾಣಿವಿದ್ಯೆ, ವೃಕ್ಷಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಂಗೀತ, ಕಲೆ, ಚಿತ್ರ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ವೇದವೇ ಮೂಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಭಾರತೀಯ ದಾರ್ಶನಿಕರು ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ.

ಪುನರ್ಜನ್ಮ, ವಿವಾಹ, ನಿಯೋಗ, ರಾಜ-ಪ್ರಜಾಧರ್ಮ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಮನೋಜ್ಞವಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾಜಿಕಸಂಘಟನೆ ಹಾಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠಮಾನವನ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಸಾರುವ ಉದಾತ್ತ ಉಪದೇಶಗಳು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ.

'ಎಲೈ ಮಾನವರೆ! ನೀವೆಲ್ಲ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವನ್ನು ತೊರೆದು, ಸತ್ಯಾಚರಣೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಒಂದಾಗಿರಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಗುರು ಹಿರಿಯರ ಆದರ್ಶ ನಿಮ್ಮದಾಗಿರಲಿ.[2]'

'ನಿಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳು ವಿವೇಕಯುತವಾಗಿರಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಗೊತ್ತುಗುರಿಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉಪಕಾರಕವಾಗಿರಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪ-ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಒಂದಾಗಿರಲಿ. ನಿಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾಗಿರಲಿ.[3]'

ನಿಶ್ಚಯ, ಉತ್ಸಾಹ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ನಡೆವಳಿಕೆಗಳಿಗೆ 'ಆಕೂತಿ' ಎಂದು ಹೆಸರು. 'ನಿಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಸಕಲ ಜೀವೋಪಕಾರಕವಾಗಿರಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಒಂದಾಗಿರಲಿ.[4]' ಮುಂತಾದ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ಜೊತೆಗೆ ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ಇಂದ್ರಿಯ ಪಟುತ್ವ ಪಡೆದು ಆನಂದಿಸೋಣ ದೀರ್ಘಾಯುಗಳಾಗಿ ಶುದ್ಧ ನಡೆ ನುಡಿ ಭೂಷಿತ

---

[1] ಯದಾ ತೇ ಹರ್ಯತಾ ಹರೀ ವಾವೃಧಾತೇ ದಿವೇ ದಿವೇ । ಆದಿತ್ತೇ ವಿಶ್ವಾ ಭುವನಾನಿ ಯೇ ಮಿರೇ (ಋ. ಅ. ೬. ಅ. ೧. ವ. ೬. ಮಂ. ೩)

[2] ಸಂಗಚ್ಛಧ್ವಂ ಸಂವದಧ್ವಂ ಸಂವೋ ಮನಾಂಸಿ ಜಾನತಾಮ್। ದೇವಾ ಭಾಗಂ ಯಥಾ ಪೂರ್ವೇ ಸಂಜಾನಾನಾ ಉಪಾಸತೇ (ಋ.ಅ.೮.ಅ.೮.ವ.೪೯.ಮಂ.೨)

[3] ಸಮಾನೋ ಮಂತ್ರಃ ಸಮಿತಿಃ ಸಮಾನೀ ಸಮಾನಂ ಮನಃ ಸಹ ಚಿತ್ತಮೇಷಾಮ್, ಸಮಾನಂ ಮಂತ್ರಮಭಿಮಂತ್ರಯೇ ವಃ ಸಮಾನೇನ ವೋ ಹವಿಷಾ ಜುಹೋಮಿ (ಋ.ಅ.೮.ಅ.೮. ವ.೪೯.ಮಂ.೩)

[4] ಸಮಾನೀವ ಆಕೂತಿಃ ಸಮಾನಾ ಹೃದಯಾನಿ ವಃ ।
ಸಮಾನಮಸ್ತು ವೋ ಮನೋ ಯಥಾವ ಸ್ಸುಸಹಾಸತಿ॥

(ಋ.ಅ.೮.ವ.೯.ಮಂ.೩)

ರಾಗಿ ಅಜೇಯರಾಗಿ ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸೋಣ.[1] "ಭದ್ರಂ ಕರ್ಣೇಭಿ ಶೃಣವಾಮ" ಎಂದರೆ–'ನಮ್ಮ ಕಿವಿಗಳಿಂದ ಮಂಗಳವನ್ನೇ ಕೇಳೋಣ; ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಮಂಗಳವನ್ನು ನೋಡೋಣ; ಸುದೃಢವಾದ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಆರೋಗ ದೃಢಕಾಯರಾಗಿ ನಲಿಯೋಣ; ಬದುಕಿರುವವರೆಗೆ ಲೋಕ ಹಿತವನ್ನು ಎಸಗೋಣ' ಮುಂತಾದ ಉಕ್ತಿಗಳು ಮಾನವನ ಜೀವನಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಉಗ್ಗಡಿಸಿವೆ.

ಋತವು ತಪಸ್ಸು; ಸತ್ಯವು ತಪಸ್ಸು; ಶ್ರುತವು ತಪಸ್ಸು; ಶಾಂತಿಯು ತಪಸ್ಸು; ದಮವು ತಪಸ್ಸು; ಶಮವು ತಪಸ್ಸು; ದಾನವು ತಪಸ್ಸು; ಯಜ್ಞವು ತಪಸ್ಸು; ಭೂಃ ಭುವಃ ಸುವಃ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವುದೇ ತಪಸ್ಸು; (ತೈ.ಆ.೧೦.೮) ಮುಂತಾದ ಮಂತ್ರಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ– ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಗಳೇ ಆಗಿವೆ.

ಕರ್ಮ :– ಇದು ವೇದೋಕ್ತ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದು. ಇದು ಕ್ರಿಯಾ ಪ್ರಧಾನವಾದದ್ದು– ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿತಮೇಲೆ ಮಾನವನು ತನ್ನ ಅಭ್ಯುದಯ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಅರ್ಥಕಾಮಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಅವೂ ಧರ್ಮಮೂಲವಾಗಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂಥ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಕಾಮಗಳ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಎಸಗುವ ಸತ್ಕರ್ಮವೇ ಕರ್ಮಕಾಂಡದ ಗುರಿ.

ಕರ್ಮವು ಎರಡು ವಿಧ – ಒಂದು ಸಕಾಮ ಮತ್ತೊಂದು ನಿಷ್ಕಾಮ. ಶಿವಶರಣರು 'ಸತ್ಯಶುದ್ಧ ಕಾಯಕ' ಎಂದಿರುವುದು ಇದನ್ನೇ. ಎಂದರೆ ತಾನು, ತನ್ನ ಮನೆ, ಸಮಾಜ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಿ ಎಸಗುವ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳೂ 'ಕಾಯಕ' ವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಮಾಡುವುದನ್ನು ಈಶ್ವರಾರ್ಪಿತ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮಾಡಿದರೆ ಅದೇ ಕಾಯಕ ಅಥವಾ ನಿಷ್ಕಾಮ–ಕರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಾನವನ ಐಹಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಗೆ ವಾಯುಮಂಡಲ ಮತ್ತು ಮೇಘಮಂಡಲಗಳ ಶುದ್ಧಿಯು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿ–ಕರ್ಮವು ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಹೋಮ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು[2] ವಿದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಹಾಕುವುದರಿಂದ ವಾಯುಮಂಡಲವು ಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರಿಂದ ಜೀವಿಗಳು ರೋಗರುಜಿನಗಳಿಲ್ಲದೆ ಆರೋಗದೃಢಕಾಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರದ ಮೊದಲ ಪ್ರಯೋಜನ. ಎರಡನೆಯದು ಮೇಘಮಂಡಲ ಶುದ್ಧಿ– ಇದರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುವೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ಎಂದು ಪೂರ್ವಮೀಮಾಂಸಾಕರ್ತೃವಾದ ಜೈಮಿನಿಯೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ದ್ರವ್ಯ, ಅವುಗಳ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಯಜ್ಞ ಕರ್ತೃ

---

[1] ಪಶ್ಯೇಮ ಶರದಃ ಶತಂ ನಂದಾಮ ಶರದಃ ಶತಮ್ ।
ಪ್ರಬ್ರವಾಮ ಶರದಃ ಶತಮಜೀತಾಸ್ಯಾಮ ಶರದಃ ಶತಮ್ ॥

[2] ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ಹೋಮ ದ್ರವ್ಯಗಳು– ೧. ಕಸ್ತೂರಿ, ಕೇಸರಿ ಮುಂತಾದ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳು. ೨. ಬೆಲ್ಲ ಮುಂತಾದ ಮಿಷ್ಟ ದ್ರವ್ಯಗಳು ೩. ತುಪ್ಪ, ಹಾಲು, ಅನ್ನ ಮುಂತಾದ ಪೌಷ್ಟಿಕ ದ್ರವ್ಯಗಳು. ೪. ಕ್ರಿಮಿಕೀಟ ಮತ್ತು ರೋಗನಾಶಕವಾದ ಸೋಮಲತಾ ಮುಂತಾದ ಓಷಧಿ– ವನಸ್ಪತಿಗಳು.

ಅರಿತಿರಬೇಕು. ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಿಂದ ಸುವೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಭಿಕ್ಷವು ನೆಲೆಸುತ್ತದೆ. [1]"

'ಈಶ್ವರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಯಜ್ಞವೆಂದು ಹೆಸರು. ಪರೋಪಕಾರ ರೂಪವಾದ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳೇ. ಇವು ಬಂಧಕವಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವುದು ಯಜ್ಞದಿಂದ. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬದುಕುತ್ತವೆ. ಮಳೆಯಿಂದ ಅನ್ನವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ; ಮಳೆಯು ಯಜ್ಞದಿಂದ; ಯಜ್ಞವು ಸತ್ಕರ್ಮದಿಂದ. [2]' ಎಂಬ ಗೀತೋಕ್ತಿಯು– 'ರಾಜನು ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು, ದೇವೇಂದ್ರನು ಬೆಳೆಗಾಗಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.' [3] ಎಂಬ ಮಹಾಕವಿ ವಾಣಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಥಿತವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರುತಿಯು ವೇದೋಕ್ತ ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದಿದೆ– 'ಮಾನವ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದೇ ಯಜ್ಞದ ಉದ್ದೇಶ. ಸಂಸ್ಕರಿಸಿದ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಹೋಮಿಸುವ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಆನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು' [4] ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸಿದ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಹೊಗೆ (ಧೂಮ) ಏಳುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿನ ಜಲಾಂಶವೇ ಹಬೆ. ಜಲವು ಅಳಿದ ಶುಷ್ಕಾಂಶವೇ ಪೃಥಿವಿ. ಅವೆರಡರ ಕೂಟವೇ ಧೂಮ. ಅದು ವಾಯುವಿನಿಂದ ಗಗನದಲ್ಲಿ ಹರಡಿ ಮಳೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮಳೆಯಿಂದ ಸುಭಿಕ್ಷ. ಅದರಿಂದ ಅನ್ನ. ಅನ್ನದಿಂದ ಧಾತು. ಅದರಿಂದ ಶರೀರದಾರ್ಢ್ಯ. ದೃಢಶರೀರದಿಂದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳು ಏರ್ಪಡುತ್ತವೆ. [5] ತೈತ್ತಿರೀಯವು ಹೇಳುವ 'ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಕಾಶ, ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ, ಅಪ್ ಮತ್ತು ಪೃಥಿವಿಗಳೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಓಷಧಿಗಳೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಅನ್ನ, ಅನ್ನದಿಂದ ರೇತಸ್ಸು, ಅದರಿಂದ ಪುರುಷ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪುರುಷನು ಅನ್ನರಸಮಯ." ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಇದನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ.

ಮುಂತಾದ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾದ ಯಜ್ಞದ ಪರಮಪ್ರಯೋಜನವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಆಗಮೋಕ್ತಪೂಜಾವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಧೂಪ-ದೀಪ ಮುಂತಾದ ಆರಾಧ

---

[1] ದ್ರವ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರ ಕರ್ಮಸು ಪರಾರ್ಥತ್ವಾತ್ಫಲಶ್ರುತಿರರ್ಥವಾದಃ ಸ್ಯಾತ್ ।
ದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ತು ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾನಾಂ ಸಂಸ್ಕಾರಃ ಕ್ರತುಧರ್ಮಃ ಸ್ಯಾತ್ ॥

– (ಪೂ.ಮೀ.೪.೩.೧-೮)

[2] ಯಜ್ಞಾದ್ಭವಂತಿ ಭೂತಾನಿ ಪರ್ಜನ್ಯಾದನ್ನಸಂಭವಃ ।
ಯಜ್ಞಾದ್ಭವತಿ ಪರ್ಜನ್ಯೋ ಯಜ್ಞಃ ಕರ್ಮಸಮುದ್ಭವಃ

– (ಭ.ಗೀ. ೩.೧೪)

[3] ದುದೋಹ ಗಾಂ ಸ ಯಜ್ಞಾಯ ಸಸ್ಯಾಯ ಮಘವಾ ದಿವಂ ।
ಸಂಪದ್ವಿನಿಮಯೇನೋಭೌ ದಧತುರ್ಭುವನದ್ವಯಮ್

– (ರಘು.೧.೨೬)

[4] ಯಜ್ಞೋಽಪಿ ತಸ್ಮೈ ಜನತಾಯೈ ಕಲ್ಪತೇ ।
ಯತ್ರೈವಂ ವಿದ್ವಾನ್ ಹೋತಾ ಭವತಿ ॥

– (ಐತ.ಬ್ರಾಂ.೧.೨)

[5] ಅಗ್ನೇರ್ವೈ ಧೂಮೋ ಜಾಯತೇ । ಧೂಮಾದಭ್ರಮಭ್ರಾದ್ವೃಷ್ಟಿರಗ್ನೇರ್ವಾ ಏತಾ ಜಾಯಂತೇ । ತಸ್ಮಾದಾಹ ತಪೋಜಾ ಇತಿ ॥

– (ಶತ.ಕಾಂ.೫.ಅ.೩)

ನೋಪಯುಕ್ತವಸ್ತುಗಳು ವೇದೋಕ್ತಕರ್ಮೋಪಾಸನೆಯ ಫಲವನ್ನೇ ನೀಡುತ್ತವೆ; ಎಂಬುದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಆಶಯ.

ಉಪಾಸನ :– ವೇದೋಕ್ತ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಮೂರನೆಯದು. ವೇದೋಕ್ತ ಉಪಾಸನವು ಧ್ಯಾನಮೂಲವಾದದ್ದು. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರಗಳು ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿವೆ.

'ಉಪಾಸಕನ ಮನಸ್ಸು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಬೇಕು. ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ದೊಡ್ಡದಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡವನೂ, ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಲೀನಗೊಳಿಸುವರು.[1]'

"ಯೋಗಸಾಧಕರು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಗೊಳಿಸಬೇಕು ಅಂಥವರನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು."[2]

ಸಾಧಕನು ಭಗವಂತನ ಉಪಾಸನವನ್ನು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ ಕ್ರಮದಿಂದ ನಡೆಸಬೇಕು. **ಯಮ, ನಿಯಮ, ಆಸನ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ, ಧ್ಯಾನ** ಮತ್ತು **ಧಾರಣ**ವೆಂಬ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸಾಗಬೇಕು. ಅಂತರಿಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹವೆಂಬ **'ಯಮ'**, ಬಹಿರಿಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹವೆಂಬ **'ನಿಯಮ'** ಗಳು ಉಪಾಸನದ ಬುನಾದಿ. ನೀತಿ ಅದರ ನೆಲೆಗಟ್ಟು. ನೀತಿಬಾಹಿರನು ಮಾಡುವ ಉಪಾಸನವು ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿದಂತೆ ವ್ಯರ್ಥ.

"ಕೋಪಿ ಮಜ್ಜನಕ್ಕೆರೆದರೆ ರಕ್ತದ ಧಾರೆ।
ಪಾಪಿ ಹೂವನೇರಿಸಲು ಮಸೆದಡಾಯುಧ ಗಾಯ।" (ಬಸವೇಶ್ವರನ ವಚನ ೬೨೦)

ಎಂಬ ಬಸವೇಶ್ವರ ವಚನವು ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ.

"ಪರಶಿವನ ಧ್ಯಾನ, ಧಾರಣ, ತತ್ತ್ವವಿಚಾರ ಇವುಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಾನವನ ಅಜ್ಞಾನವು ಅಳಿಯುತ್ತದೆ.[3]"

'ನೀನು ತೇಜೋರೂಪನು; ನನ್ನಲ್ಲಿ ತೇಜವನ್ನಿರಿಸು. ನೀನು ವೀರ್ಯ ಸ್ವರೂಪ; ನನ್ನನ್ನು ವೀರ್ಯವಂತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. ನೀನೇ ಬಲ ; ನನ್ನನ್ನು ಬಲಿಷ್ಠನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. ನೀನು ಓಜಸ್ವರೂಪ; ನನ್ನನ್ನು ಓಜೋವಂತನನ್ನಾಗಿಸು. ನೀನು ಮನ್ಯು (ಸಿಟ್ಟು)ವಾಗಿರುವೆ; ನಾವೂ ಹೇಯವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸಿಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. ನೀನು ಸಹನ ಶೀಲ; ನನಗೂ ಸಹನೆಯನ್ನು ಕೊಡು[4]'

---

[1] ಯುಂಜತೇ ಮನ ಉತ ಯುಂಜತೇ ಧಿಯೋ ವಿಪ್ರಾ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಬೃಹತೋ ವಿಪಶ್ಚಿತಃ "ವಿಹೋತ್ರಾದಧೇವಯುನಾ ವಿದೇಕ ಇನ್ಮಹಿ ದೇವಸ್ಯ ಸವಿತುಃ ಪರಿಷ್ಟುತಿಃ"– (ಋ.ಅ.೪.ಅ.೪. ವ.೨೪.ಮಂ.೧)

[2] ಯುಂಜಾನಃ ಪ್ರಥಮಂ ಮನಸ್ತತ್ತ್ವಾಯ ಸವಿತಾ ಧಿಯಮ್ ।
ಅಗ್ನೇರ್ಜ್ಯೋತಿರ್ನಿಚಾಯ್ಯ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಅಧ್ಯಾಭರ ತತ್ ॥ (– ಯಜು.ಅ.೧೧.ಮಂ.೧.೫)

[3] ತಸ್ಯಾಭಿಧ್ಯಾನಾತ್ ಯೋಜನಾತ್, ತತ್ವಭಾವಾತ್ ಭೂಯಶ್ಚಾಂತೇ ವಿಶ್ವಮಾಯಾ ನಿವೃತ್ತಿಃ (– ಶ್ವೇತಾಶ್ವರ.೧.೧೦)

[4] "ತೇಜೋಽಸಿ ತೇಜೋ ಮಯಿ ಧೇಹಿ; ವೀರ್ಯಮಸಿ ವೀರ್ಯಂ ಮಯಿ ಧೇಹಿ, ಬಲಮಸಿ ಬಲಂ ಮಯಿಧೇಹಿ, ಓಜೋಽಸಿ ಓಜೋಮಯಿಧೇಹಿ, ಮನ್ಯುರಸಿ ಮನ್ಯುಂಮಯಿಧೇಹಿ, ಸಹೋಽಸಿ ಸಹೋ ಮಯಿ ಧೇಹಿ (–ಯಜು.೧೯.೯)

ತೇಜ, ವೀರ್ಯ, ಬಲ, ಓಜಃ ಇವುಗಳ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನಿಂದ ತೇಜಸ್ಸು, ವೀರ್ಯ, ಬಲ ಮತ್ತು ಓಜಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಬೇಡಿದ ಭಕ್ತನು ಅವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮನ್ಯು (ಕೋಪ) ಮತ್ತು ಸಹನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವ ಬಗೆ ವೈದಿಕಉಪಾಸನೆಯ ಗೊತ್ತುಗುರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ.

ಜ್ಞಾನ :– ವೇದೋಕ್ತ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವು ಸಾಲ್ಮನೆಯದು. 'ಮೋಕ್ಷ ವಿಷಯಕ ವಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ 'ಜ್ಞಾನ' ವೆಂದೂ, ಇನ್ನುಳಿದ ಶಿಲ್ಪ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ 'ವಿಜ್ಞಾನ' ವೆಂದೂ ಹೆಸರು.[1] 'ಯಾ ವಿದ್ಯಾ ಸಾ ವಿಮುಕ್ತಯೇ' ಯಾವುದು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವೋ ಅದೇ ವಿದ್ಯೆ; ಮುಂತಾದ ಉಕ್ತಿಗಳು ಮೋಕ್ಷವೇ ಜ್ಞಾನದ ಗುರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾರಿವೆ.

ಮೋಕ್ಷ :– ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಕಾಯ್ದ ಕಡಲ ಜಲ ಆವಿಯಾಗಿ ಮೇಲೇರಿ ಮೋಡವಾಗಿ ಮಳೆ ಗರೆದು ನದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮತ್ತೆ ಕಡಲನ್ನು ಸೇರುವುದು ಎಲ್ಲರ ಅನುಭವದಲ್ಲಿದೆ. ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸಿಡಿದ ಕಿಡಿ ದೈವಗತಿಯಿಂದ ರಂಜಕ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಬೆಂಕಿಯಾಗುವುದೂ ಎಲ್ಲರ ಅನುಭವ ದಲ್ಲಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಅನಾದಿಕರ್ಮವಶದಿಂದ ಭಗವಂತನ ಅಂಶವೆನಿಸಿ ಅವತರಿಸಿದ ಜೀವಿಗಳು ಪುಣ್ಯ ವಶದಿಂದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಅವನ ಆದೇಶದಂತೆ ನಡೆದು, ಜೀವಗುಣವಳಿದು ಭಗ ವತ್ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಳೆದು ನಿತ್ಯಾನಂದವನ್ನು ಪಡೆವುದೇ ಮೋಕ್ಷ.

ಮೋಕ್ಷದ ಸ್ವರೂಪವು **ಸಾಲೋಕ್ಯ, ಸಾಮೀಪ್ಯ, ಸಾರೂಪ್ಯ, ಸಾಯುಜ್ಯ** ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯ ಎಂದು ಐದು ಬಗೆ. ಇನ್ನು ಮೀಮಾಂಸಕರು ಹೇಳುವ ಸಾಲೋಕ್ಯವು ಇದಲ್ಲ. ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಮಾನವರು ಎಸಗುವ ಪುಣ್ಯವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಆದರೆ ಅದು ನಿತ್ಯ ಸುಖವಲ್ಲ. ಪುಣ್ಯವು ಮುಗಿದ ತರುವಾಯ 'ಕ್ಷೀಣೇ ಪುಣ್ಯೇ ಮರ್ತ್ಯ ಲೋಕಂ ವಿಶಂತಿ' ಎಂಬಂತೆ ಅವನು ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಬೇಕು.

ವೇದಾಂತ ದಾರ್ಶನಿಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ದ್ವೈತಿಗಳು ಸಾಮೀಪ್ಯಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮತದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿದೆಶೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಜೀವ ಮತ್ತು ದೇವರಿಗೆ ಭೇದವುಂಟು. ಜೀವಾತ್ಮರು ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ವಿಷ್ಣುಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನೈದಿ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವತ್ಕೈಂಕರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಎಸ ಗುತ್ತಾ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆನಂದಿಸುವರು. ಪೂಜ್ಯರಾದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೦೦) ಈ ಮತದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕರು.

ಸಾರೂಪ್ಯ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಿಗಳು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಶೈವವಿಶಿಷ್ಟಾ ದ್ವೈತ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಎಂದು ಎರಡು ಬಗೆ. ಶೈವವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಕರು ಶ್ರೀಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೦೦) ವೈಷ್ಣವ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಪ್ರವರ್ತ ಕರು ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೦೦) ಇವರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೆರಡೂ ಸಾರೂಪ್ಯ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿವೆ.

---

[1] ಮೋಕ್ಷೇಧೀರ್ಜ್ಞಾನಮನ್ಯತ್ರ ವಿಜ್ಞಾನಂ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಯೋಃ :– ನಿಘಂಟು.

ಭಗವಂತನ ಉಪಾಸನದಿಂದ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿದಶೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಕೃಪೆಯಿಂದ ಶಿವನಲ್ಲಿರುವ ಗೌರೀವಲ್ಲಭತ್ವ ಮುಂತಾದ ವಿಶಿಷ್ಟಗುಣಗಳ ಹೊರತು ಉಳಿದ ತ್ರಿನೇತ್ರತ್ವ, ಚಂದ್ರಶೇಖರತ್ವ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಅಳವಟ್ಟು ಶಿವಸಾರೂಪ್ಯವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಇವರು ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಿವಸಾರೂಪ್ಯ ವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ವೀರ, ನಂದಿ, ಭೃಂಗಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಮಥರೊಂದಿಗೆ ನಿತ್ಯಸುಖ ಪಡೆಯು ತ್ತಾರೆ.

ಅದರಂತೆ ವೈಷ್ಣವವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಭಕ್ತರು ಮುಕ್ತಿಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಲ್ಲಭತ್ವ ಮುಂತಾದ ವಿಶಿಷ್ಟಗುಣಗಳಿಲ್ಲದೆ ಉಳಿದ ಶಂಖ-ಚಕ್ರ-ಗದಾಧಾರಣ ಮುಂತಾ ದವುಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ವಿಷ್ಣುಸಾರೂಪ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಅಲ್ಲಿರುವ ಸಂಕರ್ಷಣ, ಅನಿರುದ್ಧ, ವಿಷ್ವ ಕ್ಸೇನ ಮುಂತಾದವರೊಡನೆ ಆನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ

ನಾಲ್ಕನೆಯದು **ಸಾಯುಜ್ಯಮುಕ್ತಿ.** ಇದು ಅದ್ವೈತಿಗಳು ಒಪ್ಪಿರುವ ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪ. ಇವರ ಮತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವೊಂದೇ ಸತ್ಯ. ಉಳಿದ ಜೀವ, ಜಗತ್ತುಗಳು ಮಿಥ್ಯ. ಅವಿದ್ಯೆಯ ವಶ ದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಜೀವಕೋಟಿಯಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಭ್ರಾಂತಿ. ಸುಜ್ಞಾನದಿಂದ ಈ ಭ್ರಾಂತಿ ಅಳಿದಾಗ ಜೀವವೇ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ಅರಿವುಂಟಾಗಿ ಜೀವನು ಸ್ವಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೮೦೦) ಈ ಮತ ಸ್ಥಾಪಕರು.

ಸಾಮರಸ್ಯಮುಕ್ತಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಡೆಯದು. ಇದರ ಮೂಲ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕರು ಜಗದ್ಗುರು ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಶಂಕರರ ಸಮಕಾಲೀನರೆನಿಸಿದ ನೀಲಕಂಠಶಿವಾ ಚಾರ್ಯರು ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕರು. ಇವರು ರಚಿಸಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯಮುಕ್ತಿ ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ; ಎಂಬುದು ನೀಲಕಂಠ ಭಾಷ್ಯಕಾರಿಕೆಯಾಗಿರುವ ಕ್ರಿಯಾಸಾರ (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೪೦೦) ದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನೀಲಕಂಠ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ನಾಮ್ನಾ ಭಾಷ್ಯಮಚೀಕರತ್ ।
ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರತಿಪಾದನಮುತ್ತಮಮ್ ॥ ೩೨ ॥
ಮಯಾಪಿ ತಸ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯಂ ಶ್ರೋತೃಣಾಂ ಸುಖಬುದ್ಧಯೇ ।
ಕಾರಿಕಾರೂಪತಃ ಸರ್ವಂ ಕ್ರಮೇಣೈವ ನಿಬಧ್ಯತೇ ॥ ೩೩ ॥
ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯೈಕಲಭ್ಯಂ ಪಾಶವಿಮೋಚನಂ । (- ಕ್ರಿ. ಸಾ. ಉ. ೧)

ಇವರ ತರುವಾಯ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೧೦೦) 'ವಿಶೇಷಾ ದ್ವೈತ' ಅಥವಾ 'ಭೇದಾಭೇದಸಿದ್ಧಾಂತ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದು ಸಾಮರಸ್ಯಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಶ್ರೀ ಸ್ವಪ್ರಭಾನಂದಶಿವಾ ಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೭೦೦) ತಮ್ಮ 'ಶಿವಾದ್ವೈತಮಂಜರಿ'ಯಲ್ಲಿ 'ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಣಂ ಪ್ರತಿ ಈಕ್ಷತ್ಯಂತೈವ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾ' ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಮೊದಲ ಐದು ಅಧಿಕರಣಗಳಿಗೂ, ಶ್ರೀ ಮನ್ಮರಿತೋಂಟದಾರ್ಯರು ವೀರಶೈವಾನಂದಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಚತುಸ್ಸೂತ್ರಿಗೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಲಿಂ॥ ಉಮಚಗಿ ಶಂಕರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು "ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವೃತ್ತಿ"ಯಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯ ಮುಕ್ತಿ ಯನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೩

ಉಪನಿಷದುದ್ಯಾನ

ಭಾರತಸಂಸ್ಕೃತಿವಿಚಾರಧಾರೆಯು ವೇದಗಂಗೋತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿ ಉಪನಿಷದುದ್ಯಾನ ವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಪ್ರಧಾನಸ್ಥಾನ ವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿವೆ. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವೀಣರು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಸಂಶೋಧಕರು ಉಪ ನಿಷತ್ತುಗಳ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ವಿಶ್ವೈಕದೇವತಾವಾದಿಯೂ ಆದ ಆರ್ಥರ್ ಶೋಪನ್‌ಹೋರ್ (Aurthur Schopen Huer) ಮಹಾಶಯನು– "ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧ್ಯಯನವು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತಫಲಪ್ರದವೂ ಉತ್ಕರ್ಷ ದಾಯಕವೂ ಆಗಿದೆ. ಅವು ನನ್ನ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಮರಣಕಾಲಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ; ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ." [1] ಎಂದು ಆತನು ಬರೆದ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತು ಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಓತಪ್ರೋತವಾಗಿ ಬೆರೆತಿವೆ.

ಜರ್ಮನ್ ದೇಶದ ಕೀಲ್ (Keil) ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರೊ. ಡಾಯಸನ್ಸ್ (Deussen) ನು "ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಮೆನೈಡೀಸ್ (Parmenides) ಪ್ಲೇಟೋ (Plato) ಕ್ಯಾಂಟ್ (Kant) ಮುಂತಾದವರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ." ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತಾನು ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ "ವೇದಾಂತದ ನಿಸರ್ಗೋಪದೇಶಗಳು ನಿಷ್ಕಳಂಕವಾದ ನೀತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾದವುಗಳು ; ಅವು ಜೀವನದ ಮತ್ತು ಮರಣದ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ಉಪಶಮನಮಾಡು ವಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಸಾಧನವಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಭಾರತೀಯರು, ಅವುಗಳನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ."– ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. [2]

ಪ್ರೊ|| ಜಿ. ಎಸ್. ಮೆಕೆಂಜೀ (Prop. G. S. Mackenzie) ಮಹಾಶಯನು "ಸುಖವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿಸ್ತರಚನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಡೆದ ವಾದದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಆರಂಭವಾದ ಸ್ವರಸವೂ ಅಸಾಧಾರಣವೂ ಆದ ವಾದವು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿವೆ."– ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿ ದನು.[3]

ನ್ಯೂಯಾರ್ಕ್‌ನಗರದ ಮತೇತಿಹಾಸಪ್ರಧಾನಾಧ್ಯಾಪಕನಾದ ಡಾ|| ಹ್ಯೂಮ್ (Dr. Hume) ಮಹಾಶಯನು "ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಏಕತತ್ತ್ವವಾದವು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ-ಏಕತತ್ತ್ವವಾದದ ಮೇಲೆ ಕೇವಲ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಉಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಬದ ಲಾಗಿ ಅದು ಮುಂದೆಯೂ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವವನ್ನು ಬಯಸು ವವರೆಲ್ಲರೂ ಗ್ರಹಿಸುವ ಸತ್ಯಾಂಶಗಳ ಮೂಲತತ್ತ್ವಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂ ರಿವೆ."– ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

---

1 Thirteen principal Upanishads : by Hume p.p.3-4 1934.
2 Thirteen principal Upanishads : by Hume p.p.4.
3 Indian philosophy by Dr. S. Radhakriahnan Vol.1.p.139 1941.

ಉಪನಿಷ್-ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥ

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸ್ಥಾನ ಅಸದೃಶ. ವೇದಾಂತ ಎಂಬುದು ಅವಕ್ಕಿರುವ ಬೇರೆ ಹೆಸರು. ವೇದಗಳ ಕಡೆಯ ಭಾಗಗಳೆನಿಸಿರುವ ಅದು ವೇದಸಾರವನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತವೆ. ಉಪವೇಶನ ಎಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ 'ಸದ್' ಎಂಬ ಧಾತುವು 'ಉಪ' 'ನಿ' ಎಂಬ ಉಪಸರ್ಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ 'ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕೂಡು.' ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ– ಶ್ರದ್ಧೆ, ಆಸಕ್ತಿ, ಭಕ್ತಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಸಮೀಪವನ್ನೈದಿದ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಯಸಿದ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಉಪದೇಶಗಳಿಗೆ "ಉಪನಿಷತ್ತು" ಎಂದು ಹೆಸರು. ಉಪನಿಷದ್ಯುಗದ ಅನುಭಾವಿಗಳ ಧರ್ಮಸ್ಫೂರ್ತಿಗೆ ಶ್ರುತಿಯು ಮೂಲ. ವೈದಿಕಾರ್ಯರು ಅತ್ಯುಚ್ಚತತ್ತ್ವವೇದಿಗಳು. ಅವರು ಕೇವಲ ನಿಸರ್ಗತತ್ತ್ವೋಪದೇಶಕರು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯವಾದ ಪರವಸ್ತುವಿನ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವವೂ ಅವರಿಗಿದ್ದಿತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಶ್ಲೆಗಲ್, ರೇ|| ಬ್ರಾಯಿಸ್, ರೇ|| ವಾರ್ಡ್, ಚಾರ್ಲಿಸ್ ಕೋಲ್ಮನ್, ಕೋಲ್ಬ್ರೂಕ್, ಕೌಂಟ್, ಜಾಸ್‌ಜರ್ನಾ ಮುಂತಾದ ವೇದಾಭ್ಯಾಸಿಗಳು ಏಕದೇವತಾಕಲ್ಪನೆಗೆ ವೇದವೇ ಮೂಲವೆಂದು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.[1] ಮೇಲಾಗಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಹಿರಿಮೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾಸದೀಯ ಸೂಕ್ತದ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಸಾಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರದ್ರಷ್ಟಾರರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ತತ್ತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸೆಯು ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯ ಮೇರೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಹೇಗೆ ಸ್ಫುರಿಸಿವೆ ?– ಎಂಬುದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ವೇದಧರ್ಮದಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಪಡೆದ ಉಪನಿಷತ್ಕಾಲದ ಯೋಗಸ್ಥಅನುಭಾವಿಗಳ ಉಪದೇಶರೂಪವಾದ ಮಂತ್ರಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮೆರೆದಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಉಪನಿಷದ್ಧರ್ಮವು ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸುವರ್ಣಕಲಶವೆನಿಸಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನನಭೋಮಂಡಲದ ಧ್ರುವತಾರೆಯಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತದೆ.

ಯೋಗಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ-ಚೈತನ್ಯ-ಪ್ರತಿಭೆಯ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿದ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಲಲಿತ-ಸುಭಗ-ಶೈಲಿಯಿಂದ ಬೋಧಿಸಿದರು. ಅನಂತಶಕ್ತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ದಿವ್ಯ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದುಂಟಾದ ಆನಂದದಿಂದ ಉಬ್ಬಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಮುನಿಗಳು ಆತ್ಮಾನಂದದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾಗಿ ಶಬ್ದಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾಗಿ ಜ್ಞಾನಶಿಲ್ಪಿಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಅಂತರ್ವಾಣಿಯೇ ಉಪನಿಷತ್ತು. ಅದೇ ದಿವ್ಯಧ್ವನಿ ! ಅಥವಾ ಭಗವದ್ವಾಣಿ ! ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯೆನಿಸಿರುವ ಭಗವದ್ವಾಣಿಯು ವಿವಿಧಭಾಷಾತ್ಮಕ ಎಂಬುದನ್ನು ಪಂಡಿತಪ್ರಕಾಂಡನೆನಿಸಿರುವ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು ತನ್ನ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ ಎಂಬ ಕರ್ಣಾಟಕ ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ–

"ಒಂದೇ ಭಗವದ್ವಾಣಿಗೆ ನಾನಾಭಾಷಾತ್ಮಕತ್ವವು ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ– ಅದೇ ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯ ಅಚಿಂತ್ಯಮಹಿಮೆಯ ಪ್ರಭಾವ ! ಹೇಗೆ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಗಗನತಲದಿಂದ ಬಿದ್ದ ಅಂತರಿಕ್ಷಜಲವು ಒಂದೇ ಅವ್ಯಕ್ತರಸವುಳ್ಳದ್ದಾದರೂ ಉಪ್ಪು-ಕಪ್ಪು-ಬಂಜರನೆಲಗಳನ್ನು ಸೇರಿ ಅದೇ ಉಪ್ಪು. ಸಿಹಿ ಮತ್ತು ಒಗರು ಎಂಬ ಗುಣಭೇದದಿಂದ ರುಚಿಸುವುದೋ, ಹೇಗೆ ಸೂರ್ಯನು ಸ್ವಾತೀ ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ

---

[1] ಆರ್. ಆರ್. ದಿವಾಕರ್ ಅವರ ಕನ್ನಡ ಉಪನಿಷತ್ಪ್ರಕಾಶದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಪು. ೩೧-೩೨

ಬಂದಾಗ ಎಂದರೆ– ಶರದೃತುವಿನಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಮುಗಿಲಿನಿಂದ ಉದುರಿದ ಗಗನಹನಿಯೊಂದೇ ಆದರೂ ಅದು ತಾಮ್ರಪರ್ಣೀ-ಶುಕ್ತಿ-ಸರ್ಪಚ್ಛದಗಳನ್ನು ಸೇರಿ ಮುತ್ತು, ಕರ್ಪೂರ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಆಕಾರಗಳನ್ನು ತಳೆವುದು ಎಲ್ಲರ ಅನುಭವದಲ್ಲಿದೆ. ಹೇಗೆ ತೋಟದ ಒಂದೇ ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನೀರು ಮಾವು ಬೇವು ಮುಂತಾದ ಆಯಾ ಮರಗಳ ಬುಡದ ಪಾತಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿ ಆಯಾ ಮರದ ಹಣ್ಣು ಸಿಹಿ, ಹುಳಿ, ಕಹಿ ಮುಂತಾದ ನಾನಾರಸವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಅನೇಕವಿಧವಾದ ರುಚಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು ಸರ್ವಶ್ರುತವಾಗಿದೆಯೊ ಅದರಂತೆ ಭಗವದ್ಭಾಷೆಯೂ ಸಹ ತಾನು ಹುಟ್ಟುವಾಗ ಸಮುದ್ರಘೋಷದಂತೆ ಅವ್ಯಕ್ತವಾದ ಒಂದೇ ಭಾಷೆಯಾದರೂ ಸಹ ವಿಚಿತ್ರಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಅದು ಅವರವರ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ."[1]

ಇಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಧ್ವನ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಶಬ್ದವು ಹೇಗೆ ನಾನಾಭಾಷೆಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಅದರಂತೆ ಆ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಅವಿನಾಭಾವಸಂಬಂಧದಿಂದಿರುವ ಅರ್ಥವೂ ಸಹ ಅಧಿಕಾರಿಭೇದದಿಂದ ಅನೇಕತತ್ತ್ವಗಳಾಗಿ ತೋರುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿರೋಧವೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯೋದ್ರಿಕ್ತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗಸ್ಥರಾದ ಮುನಿಪುಂಗವರ ಅಂತರ್ವಾಣೀಸ್ವರೂಪವಾದ ಈ ಉಪನಿಷತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನಶೀಲರಾದ ಶಂಕರರೇ ಮೊದಲಾದ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಒಂದೇ ಸತ್ಯವು ದ್ವೈತ, ಅದ್ವೈತ, ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ, ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ (ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ) ಮುಂತಾಗಿ ತೋರುವಲ್ಲಿ ಅಸಂಗತವಾಗಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಧುನಿಕತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಾದ ಆರ್. ಡಿ. ರಾನಡೇ (R. D. Ranade) ಮಹಾಶಯನ ಆಶಯವಿದು–

"ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿ"ಗೆ ಹರಿವ ನದಿಗಳಿಗೆ ಪರ್ವತವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೇ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಮೂಲ. ಆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಉಪನದಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಜೀವನಸಾಗರವನ್ನು ಕುರಿತು ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯ ವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಉಪಶಾಖಾರೂಪವಾದ ಉಪನದಿಗಳ ಸಂಗಮದಿಂದ ಪರಿಪುಷ್ಟವಾದ ಅವುಗಳಿಂದ ಜೀವನಸಾಗರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಸುವಿಶಾಲಜಲಪಾತ್ರವು ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ. ಇದರಂತೆ ಜೈನ-ಬೌದ್ಧ-ಸಾಂಖ್ಯ-ಯೋಗ-ಶೈವ-ಮೀಮಾಂಸಕರೇ ಮುಂತಾದವರ ದ್ವೈತ-ಅದ್ವೈತ-ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಪಂಥಗಳ ಮೂಲಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಒಂದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ ; ಎಂದು ಯಾರೂ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.[1] ಇದರಿಂದ ಮಂತ್ರದ್ರಷ್ಟಾರರು ಅಂತರಾತ್ಮನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಭಾವನೆಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೃದಯಂಗಮವೂ ಸರಲ-ಸುಭಗವೂ ಆದ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಿದರು. ಅವರ ಆಲೋಚನಾತರಂಗಗಳಲ್ಲಿನ ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತ-ಭಾವಜನಿತನಿರೂಪಣೆಗಳೇ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪ್ರಭೇದಗಳು

ಶ್ರುತಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಅಪೌರುಷೇಯುಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವು ಪ್ರಮಾಣಭೂತವೂ ಪವಿತ್ರವೂ ಆಗಿವೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯಸಮ್ಮತವಾದ ಎಲ್ಲ ಪಂಥಗಳೂ ತಮ್ಮ ಅಭಿ

---

[1] ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ ಪು.೯.೧೦

[2] E.H.I.P., Vol.2.A Constructive Survey of Upanishadic Philosophy 1926.p.179 by, R. D. Ranade.

ಮತವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತವೆ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಅರ್ಥವೈಶಾಲ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಮತ್ತು ವಿವಿಧಛಾಯಾಭಿಮತಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿವುದು ಸುಲಭ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮುನ್ನುಂವೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮತಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಂಜಿಸುವ ವಿವಿಧಸಂಘಗಳು ಉದಯಿಸಿದವು. ಸ್ವಮತದ ಆಶಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲು ಪ್ರಾಚೀನಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ತೋರಲು ಅವಕಾಶ ವಿಲ್ಲದಾಗ ಪ್ರಾಚೀನಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಅನುಕರಣಮಾಡಿ ಬೇರೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೂ ಹೊರಟವು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇಂದು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸು. ೨೫೦ ಕ್ಕೆ ಏರಿದೆ.

ಈ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಎಂದು ಒಪ್ಪಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಳೆಯವು ಮತ್ತು ಹೊಸವು ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವಿಮರ್ಶಕರು ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಭಾಷೆ, ಶೈಲಿ, ಶಬ್ದಕೋಶ, ವ್ಯಾಕರಣವಿಶೇಷ, ವಿಷಯನಿರ್ದೇಶ, ಯಜ್ಞಗಳ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಭಾವ, ಮಂತ್ರ (ಐಂದ್ರಜಾಲಿಕ), ವ್ರತ, ಫಲಶ್ರುತಿ, ತತ್ತ್ವಾಭಿ ಪ್ರಾಯಗಳ ಐತಿಹಾಸಿಕಪ್ರಗತಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಪೌರ್ವಾಪರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕ್ರಿ.ಪೂ.ಸು.೬೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಬುದ್ಧನ ಕಾಲದವುಗಳು. ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಅವು ಹತ್ತು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರ ಆಶಯದಂತೆ ಹದಿಮೂರು ಎಂದು.

ಪ್ರಾಚೀನೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಕ್ರಮವು ಹೀಗಿದೆ– ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ, ಛಾಂದೋಗ್ಯ, ತೈತ್ತಿರೀಯ, ಐತರೇಯ, ಕೌಷೀತಕೀ, ಕೇನ, ಕಠ, ಈಶ, ಮುಂಡಕ, ಪ್ರಶ್ನ, ಮಾಂಡೂಕ್ಯ, ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರತ, ಮೈತ್ರೇಯ ಎಂದು. ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಆರು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವೆಂದೂ, ಈ ಹದಿಮೂರರ ಮೇಲೆ ಇರುವುವುಗಳು ಅರ್ವಾಚೀನವೆಂದೂ ಹೇಳ ಲಾಗಿದೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಉದ್ದೇಶ

ಉಪನಿಷತ್-ದ್ರಷ್ಟಾರರು ತಮ್ಮ ಅಮೋಘತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದುಃಖದ ಮೂಲವೇನು ?– ಎಂಬುದನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದರು. ಅವರ ಉದ್ದೇಶವು ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಅಮೃತತ್ವದ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಸುವುದು. ಪ್ರೇಯಸ್ಸಿ (ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯಗಳು) ನಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿರುವ ಜೀವನಿಗೆ ವಿಷಯಸುಖವು ನಶ್ವರವಾದ್ದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಯಭಾವವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಸುವುದೇ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನ. ಆದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತು ಕೇವಲ ಅತೀಂದ್ರಿಯವೂ ಪಾರಲೌಕಿಕವೂ ಆದ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೋಧಿ ಸುವುದಿಲ್ಲ; ಮೇಲಾಗಿ ಅದು ಸಮಾಜದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಆಧಾರವಾದ ನೀತಿಯ ನೆಲೆಗಟ್ಟನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿ ಅಭ್ಯುದಯಸಾಧಕವಾದ ಲೌಕಿಕಜೀವನವನ್ನು ಅನಾಸಕ್ತಿನೌಕೆಯ ಮೂಲಕ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಂಟಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟದೆ ನಿರತಿಶಯವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವುದು. ಇದೇ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಧ್ಯೇಯ. ಅಲ್ಲಿ ತರ್ಕಕ್ಕಾಗಲಿ, ವಾದವಿವಾದಗಳಿಗಾಗಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. "ನ ಹಿ ತರ್ಕೇಣಾನು ಸಂಧಾತ್ರೀ"– ಎಂದು ಬೌದ್ಧಿಕವಾದವನ್ನು ಅದು ಟೀಕಿಸಿದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಯುಕ್ತಿಯು ನಿಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶಜೀವನ, ಸಾತ್ವಿಕಾಹಾರ, ಮಾನಸಿಕ ನೈರ್ಮಲ್ಯ, ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ, ಅನಾಸಕ್ತಿ, ಸದಾಚಾರ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳಿಂದ ಸಾಧಕನು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಭಗವಂತನಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಶಿವಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು; ಎಂಬುದು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಹೃದಯ. ಆದ್ದರಿಂದ-

"ಅಸತ್ತಿನಿಂದ ಸತ್ತಿನ ಕಡೆಗೆ
ಕತ್ತಲಿನಿಂದ ಬೆಳಕಿನ ಕಡೆಗೆ
ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ಅಮೃತತ್ತ್ವದ ಕಡೆಗೆ-

ನಮ್ಮನ್ನು ನಡೆಸು" ಎಂಬ ಅಮರ ಸಂದೇಶವು ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಫುರಿಸಿ, ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡುತ್ತಾ ಭಾರತಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಓಜಸ್ಸನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುತ್ತದೆ.

೪

ವೇದಾ(ಬ್ರಹ್ಮಾ)ಧಿಕಾರನಿರ್ಣಯ

ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಉಪಾಸನಾರಹಸ್ಯ ಮತ್ತು ವೇದರಕ್ಷಣೆಯ ರೀತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಹರ್ಷಿ ಅರವಿಂದಘೋಷರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದು- "ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ದೇವತಾವಿಷಯಕವಾದ ಸತ್ಯಜ್ಞಾನರಹಸ್ಯವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದೇ ವೇದರಹಸ್ಯರಕ್ಷಣಾವಾದಿಗಳಉದ್ದೇಶ. ಅದು ಉಚಿತವೇ! ಸರಿ ಏಕೆಂದರೆ ಇಂಥ ಪವಿತ್ರರಹಸ್ಯವಿಚಾರವು ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ದುರುಪಯೋಗವಾಗಬಾರದೆಂಬುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಬಾಹ್ಯಪೂಜಾವಿಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತಜನರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ರಚಿಸಿದರು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಅಂತರಿಕೋಪಾಸನೆ ವಿಹಿತವಾಯಿತು. ಪೂಜಾವಿಧಿಯು ಜನರಂಜಕವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಭಾಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಜ್ಞಾನದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಪಡೆದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾರ್ಥಬೋಧವೂ ಸಾಧಾರಣಜನರಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಾರ್ಥಬೋಧವೂ ಆಗುವಂತಿದೆ. ವೈದಿಕಸೂಕ್ತಗಳು ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡೇ ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲ ವೈದಿಕವಿಧಿವಿಧಾನಗಳೂ ಬಾಹ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಪೂಜೆ (ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾಗಿ) ನಿಯೋಜಿತವಾಗಿವೆ. ಅದೇ ಕರ್ಮಕಾಂಡದ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಆಚಾರ. ಆದರೆ ಆಂತರಿಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ-ಅನುಭೂತಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿವೆ."[1]

ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣಮೀಮಾಂಸೆ

ವೇದೋಪದೇಶಗಳು ಇಡಿಯ ಮಾನವ ಸಮಾಜವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದವುಗಳಾದರೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ಜನತೆಗೆ ಬೋಧಿಸುವಲ್ಲಿ 'ಅಧಿಕಾರಿ ಯಾರು?' ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ಬಂತು. ಶೂದ್ರರು, ಅಂತ್ಯಜಾತಿಯವರು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ; ಎಂಬುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಈ ಬಗೆಗೆ 'ಸ್ತ್ರೀ-ಶೂದ್ರರು ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬಾರದು'[2] ಮುಂತಾದ ಉಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುವುದುಂಟು. ಬಾದರಾಯಣರೂ ಕೂಡ ತಾವು ರಚಿಸಿರುವ ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವರೆಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಬಗೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

---

[1] ವೇದರಹಸ್ಯಂ ಭಾ.I.ಪು.೮. [2] "ಸ್ತ್ರೀ. ಶೂದ್ರೌ ನಾಧೀಯಾತಾಮ್."

ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣವು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಐದು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ–

"ಶುಗಸ್ಯ ತದಾನಾದರಶ್ರವಣಾತ್ತದಾ ದ್ರಾವಣಾತ್ಸೂಚ್ಯತೇ ಹಿ[1]"

ಎಂಬ ಈ ಸೂತ್ರವು ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಂದು ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಆ ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆ ಹೀಗಿದೆ–

ಜಾನಶ್ರುತಿ ಎಂಬುವನು ಒಬ್ಬ ಅರಸು. ಆತ ಧರ್ಮಿಷ್ಠ. ಆತ ದಾನಧರ್ಮಪರೋಪ ಕಾರಗಳಿಂದ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದ. ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಾಮ-ನಗರ ಮೊದಲಾದಲ್ಲೆಲ್ಲ ದಾರಿಗರಿಗೆ ಅನಾಥರಿಗೆ ಧರ್ಮಸತ್ರ, ಅರವಂಟಿಗೆಗಳನ್ನಿರಿಸಿ ಅನ್ನೋದಕಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದ. ಇಷ್ಟು ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾದ ಅವನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಋಷಿಗಳು ಬಯಸಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಹಂಸಗಳ ರೂಪುಧರಿಸಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾರುವಾಗ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಅರಸನಿಗೆ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡರು. ಗಗನದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಂಸಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಂಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಿಂದಿದ್ದ ಹಂಸವು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಹೀಗೆಂದಿತು. "ಎಲೈ ಸಂಜೆಗಣ್ಣನೆ ! ನಿಲ್ಲು ! ನಿಲ್ಲು ! ಮುಂದೆ ಜಾನ ಶ್ರುತಿಯ ಧರ್ಮಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಜ್ಯೋತಿಯು ಹರಡಿದೆ. ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡ ! ಹಾಗೆ ಹೋದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸುಟ್ಟುಹೋಗುವೆ !" ಎಂದು.

ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುಂದಿದ್ದ ಹಂಸವು– "ನೀನು ಮಂದಮತಿ ! ಜಾನಶ್ರುತಿ ಎಂಬುವನು ಯಾರು ? ಆ ಬಂಡಿಯ ರೈಕ್ವನ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದುಂಟಾದ ಪ್ರಭಾವದ ಮುಂದೆ ಇವನದೆಂತಹ ಪ್ರಭಾವ ? ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞನಾದ ಆ ರೈಕ್ವನೆಲ್ಲಿ ! ಬಡಪಾಯಿಯಾದ ಈ ಜಾನಶ್ರುತಿಯೆಲ್ಲಿ ?" ಎಂದು ಜಾನಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಿತು.

ಹಂಸಗಳ ಈ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಜನಿಗೆ ತುಂಬಾ ದುಃಖವಾಯಿತು. "ಧರ್ಮ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವು ಹಿರಿದು ಎಂದಮೇಲೆ ನಾನೂ ರೈಕ್ವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಅವನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಏಕೆ ಪಡೆಯಬಾರದು?" ಎಂದು ರಾಜ ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ರಾತ್ರಿ ಅವನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ದುಗುಡದಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ದ್ರವಿಸಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ರೈಕ್ವನದೇ ಹಂಬಲ. 'ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅವನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದೇನು ?' ಎಂಬ ಕುತೂಹಲ ! ಅವನನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಚಾರರು ನಿಯಮಿತರಾದರು.

ರಾಜನು ಉಷಃಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುನ್ನವೇ ಎದ್ದು ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರೈಕ್ವ ನನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೋಗಿದ್ದ ಚಾರರು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು "ರೈಕ್ವನೆಂಬುವನು ಮನೆಮಠಗಳಿಲ್ಲದೆ ಬಂಡಿಯ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತು ನವೆ ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿ" ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. "ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಬಲ್ಲವನು ಎಂತಿದ್ದರೇನು ?" ಎಂದುಕೊಂಡ ಜಾನಶ್ರುತಿ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಅವನಿಗೆ ಶರಣಾಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ. ರಾಜನು ಅವನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಲು ನೂರಾರು ಆಕಳುಗಳು, ಒಂದು ರಥ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ರೈಕ್ವನಿಗೆ ಶರಣಾದ. ಆದರೆ ರೈಕ್ವ

---

[1] ಬ್ರಂ.ಸೂ.೧.೩.೯.೩೪.

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞನಾದ್ದರಿಂದ ರಾಜನ ದುಗುಡವನ್ನು ಮೊದಲೇ ಅರಿತಿದ್ದ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆತ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ಶೂದ್ರನೆ, ನಿನ್ನ ಕಾಣಿಕೆ ನಿನಗೇ ಇರಲಿ; ಹೋಗು." ಎಂದ. ಅರಸನ ದುಃಖ ಇಮ್ಮಡಿಸಿತು. ಹೃದಯ ಮತ್ತಷ್ಟು ದ್ರವಿಸಿತು. ಮತ್ತೆ ಜಾನಶ್ರುತಿ ಸಾವಿರಾರು ಆಕಳು, ರಥ, ಆಭರಣಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ವರಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿದ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದ. ಇದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಗುರು (ರೈಕ್ವ) ರಾಜನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ.

ಇಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯ ರೈಕ್ವನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞನಾದ್ದರಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿದ್ದ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಹಂಸಗಳ ಅನಾದರಣೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜನ ಮನಸ್ಸು ದುಃಖದಿಂದ ದ್ರವಿಸಿದೆ; ಎಂದು ಮೊದಲೇ ಅರಿತಿದ್ದ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವನು ಅರಸನನ್ನು "ಶೂದ್ರ" ಎಂದು ಕರೆದದ್ದು. "ಶುಚಾ ದ್ರವತೀತಿ ಶೂದ್ರಃ" ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಜಾನಶ್ರುತಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದರೂ ಯೋಗ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಶೂದ್ರನೆನಿಸಿದ್ದ. ಆದರೆ ಅವನು ಜಾತಿಶೂದ್ರನಲ್ಲ. ಇದನ್ನೇ ಬಾದರಾಯಣರು "ಶುಗಸ್ಯ ತದಾನಾದರಶ್ರವಣಾತ್...." ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವುದು: ಎಂದರೆ- ಹಂಸಗಳ ಅನಾದರದ ಉಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅವನಿಗೆ ದುಃಖವಾಗಿ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿಗೆ ಧಾವಿಸಿಬಂದಿರುವನೆಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ಶೂದ್ರಪದ ಜಾತಿಶೂದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಲ್ಲ. ಆದರೂ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಗುರು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು 'ಶೂದ್ರ'ನೆಂದು ಕರೆದು ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಶೂದ್ರನಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ? ಎಂಬ ಶಂಕೆಗೆ ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರ ಸಮಾಧಾನ ನೀಡಿದೆ-

"ಕ್ಷತ್ರಿಯತ್ವಗತೇಶ್ಚೋತ್ತರತ್ರ ಚೈತ್ರರಥೇನ ಲಿಂಗಾತ್"[1]

ಈ ಸೂತ್ರದ ಅರ್ಥ ಹೀಗಿದೆ. ಇದೇ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆಯ ತರುವಾಯ "ಏತೇನ ವೈ ಚೈತ್ರರಥಂ ಕಾಪೇಯ ಅಯಾಜಯನ್ನಿತಿ" ಎಂಬಲ್ಲಿ "ಕಪಿಗೋತ್ರದ ಶೌನಕನು ಚೈತ್ರರಥನೆಂಬ ರಾಜನಿಂದ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು"- ಎಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಚೈತ್ರರಥನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದ್ದರಿಂದ ಅದೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತನಾಗಿರುವ ಜಾನಶ್ರುತಿಯೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯನೇ. ಅಂಥವನನ್ನು ಗುರುವು ಶೂದ್ರ ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅದು "ಯೋಗಾರ್ಥ"ವೇ ಹೊರತು ಜಾತಿಶೂದ್ರ ಸೂಚಕವಾದ ರೂಢಿಯ ಅರ್ಥವಲ್ಲ; ಎಂದಮೇಲೆ ಜಾತಿಶೂದ್ರನಿಗೆ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ ; ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಇನ್ನು ಶೂದ್ರನಿಗೆ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ; ಎಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯ (General) ನಿಯಮ. "ನಿಷಾದಸ್ಥಪತಿಂ ಯಾಜಯೇತ್" (ಬೇಡರ ಒಡೆಯನಿಂದ ಯಾಗ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.) ಎಂಬುದು ವಿಶೇಷ(Exception) ನಿಯಮ. 'ವಿಶೇಷ ನಿಯಮವು ಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತದೆ.' ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ನಿಷಾದನು ಶೂದ್ರನಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಯಾಗಮಾಡುವಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರವುಂಟು."- ಎಂಬುದು ಮೇಲಿನ ವಿಶೇಷವಿಧಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಜಾನಶ್ರುತಿಯನ್ನು 'ಶೂದ್ರ'ನೆಂದು ಕರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಶೂದ್ರನಿಗೂ ವೇದಾಧಿಕಾರ ಬರಬಹುದಲ್ಲವೆ ? ಎಂಬ ಸಂಶಯ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರ ಉತ್ತರಿಸಿದೆ-

---

[1] ಬ್ರಂ.ಸೂ.೧.೩.೯.೩೫

"ಸಂಸ್ಕಾರಪರಾಮರ್ಶಾತ್ತದಭಾವಾಭಿಲಾಪಾಚ್ಚ"[1]

ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಪನಯನಸಂಸ್ಕಾರ ಪಡೆದವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಸಿದೆ. ಉಪನಯನವು ದ್ವಿಜ (ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ) ರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲು. ಶೂದ್ರನಿಗೆ ಉಪನಯನವನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರನಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಉಪನಯನವನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು.

"ತದಭಾವನಿರ್ಧಾರಣೇ ಪ್ರವೃತ್ತೇ :[2]

ಎಂಬ ಸೂತ್ರವು ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ. ಎಂದರೆ ಇದೇ ಛಾಂದೋಗ್ಯದ ನಾಲ್ಕನೇ ಅಧ್ಯಾಯದ ನಾಲ್ಕನೇ ಖಂಡದ ಸತ್ಯಕಾಮಜಾಬಾಲನ ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆಯಿದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಆದಾಗಿ :-

ಪರಿಚಾರಿಕೆಯ ಮಗನೂ, ಅವಿಜ್ಞಾತಗೋತ್ರನೂ ಆದ ಸತ್ಯಕಾಮಜಾಬಾಲನು ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ಪಡೆಯಲು ಗುರು ಗೌತಮನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಗುರು– 'ನಿನ್ನ ಗೋತ್ರವು ಯಾವುದು?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ. ಅವನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವಳು "ಅಪ್ಪ, ನಿನ್ನ ಗೋತ್ರವನ್ನು ನಾನು ಅರಿಯೆನು. ಏಕೆಂದರೆ ಪರಿಚಾರಿಕೆಯಾದ ನಾನು ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಪಡೆದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಗೋತ್ರವು ಯಾವುದೆಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ನನ್ನ ಹೆಸರು "ಜಬಲೆ" ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು "ಜಾಬಾಲ"ನೆನಿಸುವೆ. ಇದನ್ನೇ ನಿನ್ನ ಗುರುವಿಗೆ ಹೇಳು" ಎಂದಳು. ಗುರು ಅವನ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆನಂದಿಸಿದ. ಅವನು ಹೀಗೆಂದನು– "ಇಂಥ ರಹಸ್ಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲದವನು ಹೇಳಲಾರ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮಜನ್ಯನೇ ಸರಿ. ನೀನು ಸಮಿತ್ತುಗಳನ್ನು ತಾ. ನಿನಗೆ ಉಪನಯನವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು. ನೀನು ಸತ್ಯವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನೀನು "ಸತ್ಯಕಾಮಜಾಬಾಲನೆನಿಸುವೆ!" ಎಂದ.

ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲವಾದ "ಸತ್ಯಸಂಧತ್ವ" ದಂತಹ ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲದಾಗ ಶೂದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಖಂಡಿತ ಹೇಳಬಾರದು. ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳಬಾರದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. "ಶ್ರವಣಾಧ್ಯಯನಾರ್ಥಪ್ರತಿಷೇಧಾತ್ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ"[3] ಶೂದ್ರನ ಹತ್ತಿರ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬಾರದು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಶೂದ್ರನು ವೇದವನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಅವನ ಕಿವಿಗೆ ಸೀಸವನ್ನು ಕಾಯಿಸಿ ಸುರಿಯಬೇಕು. ಅವನು ವೇದವನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೆ ಅವನ ನಾಲಗೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಬೇಕು. ವೇದವನ್ನು ಅವನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಅವನ ಶರೀರವನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಬೇಕು. ಮುಂತಾದ ಕ್ರೂರಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮೃತಿಗಳು ವಿಧಿಸಿವೆ.

ಹೀಗೆ ಬಾದರಾಯಣರು ತಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಮೀಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರನೆಂದರೆ ಯಾರು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಆಚಾರ್ಯರಾರೂ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಈ ಅಧಿಕರಣದ ಹಿಂದಿನ "ಪ್ರಮಿತಾಧಿಕರಣ"ದಲ್ಲಿ ಬಾದರಾಯಣರು "ಹೃದ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾತು ಮನುಷ್ಯಾಧಿಕಾರತ್ವಾತ್" (ಬ್ರಂ.ಸೂ.೧.೩.೭.೨೫) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ವೇದಾಧಿಕಾರವು ಸಮಸ್ತ ಮಾನವರಿಗೂ ಉಂಟು ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮಾನವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವುದೇ ಪರ

---

[1] ಬ್ರಂ.ಸೂ.೧.೩.೯.೩೬ [2] ಬ್ರ.ಸೂ.೧.೩.೯.೩೭ [3] ಬ್ರ.ಸೂ.೧.೩.೯.೩೮.೨

ಮಾತ್ರನ ಉದ್ದೇಶ. ಅರ್ಥೀ– ಸಮರ್ಥೋ– ವಿದ್ವಾನ್ ಎಂಬ ಅರ್ಹತೆಯು ಮಾನವರಿಗಲ್ಲದೆ ತಿರ್ಯಕ್‌ಜಂತುಗಳಿಗಿರುತ್ತವೆಯೆ ? ಅಲ್ಲದೆ ಅಂಗುಷ್ಠಪರಿಮಾಣದ ಹೃದಯವು ಮಾನವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಇರುವುದು. ಉಪಾಸನಾಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಲು ಮಾನವರೇ ಸಮರ್ಥರು. ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಅರ್ಹರು ; ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ಬರೆಯುವ ಭಾಷ್ಯವು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವುದು ಅಗತ್ಯ ತಾನೆ ! ಈ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಂಚ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಮೇಲಿನ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡೋಣ ! ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸತ್ಯಕಾಮನು ಜಾಬಾಲನ ಹಾಗೆಯೇ, ಸ್ವಯಂ ಬಾದರಾಯಣನೂ ಸಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವನಲ್ಲ. ಅವನು ಯೋಜನಗಂಧಿ ಎಂಬ ಬೆಸ್ತಕನ್ಯೆಯ ಮಗ. [1] ಸತ್ಯವತಿ ಎಂಬುದು ಅವಳಿಗೆ ತರುವಾಯ ಬಂದ ಹೆಸರು. ಪರಾಶರ ಋಷಿಯಿಂದ ಅವಳು ಇನ್ನೂ ಕನ್ಯಕಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಅಕಾಲವೆನಿಸಿದ ಪ್ರಭಾತಸಮಯದಲ್ಲಿ ನದಿಯ ನಡುಗಡ್ಡೆಯ ಎಲಚಿ (ಬದರಿ) ಗಿಡದಡಿ ರಮಿಸಲೆಳಸಿದ ಆ ಋಷಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಬದರಿಗಿಡದಡಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು 'ಬಾದರಾಯಣ'ನಾದ; ಪರಾಶರನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನಾದ್ದರಿಂದ 'ಪಾರಾಶರ್ಯ'. ಈ ಸತ್ಯವತೀಸುತನು ತಂದೆಯಿಂದ ಉಪನಯನಹೊಂದಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞನಾದ. ಅಂಥ ಬಾದರಾಯಣನಿಗೆ ದಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಾದರೂ ವಿದುರ ಉಪನಯನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞನೆಂಬುದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಬಾದರಾಯಣನು ಪ್ರಮಿತಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ– 'ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು.' ಎಂದದ್ದು. ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಯಜುರ್ವೇದವು ಹೀಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸಿದೆ–

"ಪರಮೇಶ್ವರನು ಎಲ್ಲ ಮಾನವರೂ ವೇದಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ– "ಹೇಗೆ ನಮ್ಮೆದುರಿಗಿರುವ ಕಲ್ಯಾಣಸಾಧಕವಾದ ಈ ಋಗಾದಿವೇದವಾಣಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಮಾನವರಿಗೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಎಲ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೋಧಿಸಬೇಕು. ಯಾರುಯಾರಿಗೆ ವೇದಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವಿದೆಯೆಂದರೆ– ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ಮತ್ತು ಅತಿ ಶೂದ್ರರೆನಿಸಿದ ಅಂತ್ಯಜನಿಗೂ ವೇದಗಳನ್ನು ಓದುವ ಅಧಿಕಾರವುಂಟು. ಇನ್ನು 'ಸ್ವಾಯಚಾರಣಾಯ' ಆತ್ಮೀಯನೆನಿಸಿದ ಭೃತ್ಯನಿಗೂ ವೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ನಾನು ಹೇಗೆ ಮಾನವರ ಏಳ್ಗೆಗಾಗಿ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ವೇದವಾಣಿಯನ್ನು ನೀಡಿದೆನೋ ಅದರಂತೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ನೀವೂ ಸಹ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಬೇಕು. ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ಇದೇ ನನ್ನ ಆಶೀರ್ವಾದ."[2]

[ಸ್ವಾಮಿ ದಯಾನಂದ ಸರಸ್ವತಿಯವರ ಋಗ್ವೇದಾದಿ ಭಾಷ್ಯಭೂಮಿಕೆಯಿಂದ ಉದ್ಧೃತ]

---

[1] ವ್ಯಾಸ ಬೋಯತಿಯ ಮಗ ; ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮಾತಂಗಿಯ ಮಗ ; ಮಂಡೋದರಿ ಕಪ್ಪೆಯ ಮಗಳು ; ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಕಬ್ಬಿಲ ; ದೂರ್ವಾಸ ಮಚ್ಚಿಗ ; ಕಶ್ಯಪ ಕಮ್ಮಾರ ; ಕೌಂಡಿನ್ಯನೆಂಬ ಋಷಿ ಮೂರು ಭುವನವರಿಯೆ ; ನಾವಿಂದಕಾಣೆಭೋ– "ಶ್ವಪಚೋಪಿಯಾದರೇನು ? ಶಿವಭಕ್ತನೆ ಕುಲಜನು." ಎಂಬ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬಹುದು.

[2] ಯಥೇಮಾಂ ವಾಚಂ ಕಲ್ಯಾಣೀಮಾವದಾನಿ ಜನೇಭ್ಯಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮರಾಜನ್ಯಾಭ್ಯಾಗ್‌ಂ ಶೂದ್ರಾಯ ಚಾರ್ಯಾಯ ಚ ಸ್ವಾಯ ಚಾರಣಾಯ ।
ಪ್ರಿಯೋ ದೇವಾನಾಂ ದಕ್ಷಿಣಾಯೈ ಧಾತುರಿಹ ಭೂಯಾಸಮಯಂ ಮೇ
ಕಾಮಃ ಸಮೃಧ್ಯತಾಮುಪಮಾದೋ ನಮತು" (ಯಜು.ಅ.೨೬.ಮ.೨)

ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಉವಟಾರ್ಯರ "ಮಂತ್ರಭಾಷ್ಯ" ಮತ್ತು ಮಹೀಧರನ "ವೇದಪ್ರದೀಪ" ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೆ.[1]

ಮೇಲಿನ ವೇದವಾಣಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಮಾನವರಿಗೂ ವೇದಾಧಿಕಾರವುಂಟು ; ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಜಾತಿಶೂದ್ರನಿಗೆ ವೇದಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಕೂಡ ಸಿಟ್ಟಾಗುವರು ; ಎಂದು ಐತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದ ಒಂದು ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆಯಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಆಶಯವಿದು–

"ಸರಸ್ವತೀತೀರದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳು ಒಂದು ಯಜ್ಞವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಕವಷಐಲೂಷ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಬಾಲಕನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನನ್ನು ಯಾಗಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಡಿದನು. ಆಗ ಋಷಿಗಳು 'ನೀನು ಶೂದ್ರ ! ದೂರ ಸರಿ !' ಎಂದು ಗದರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿದರು. ದುಃಖಿತನಾದ ಐಲೂಷ ದೂರದ ಒಂದು ಹೊಳೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತ. ಋಷಿಗಳು ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಒಬ್ಬ ದೇವತೆಯೂ ಬಂದು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಪ್ಪು ತಿಳಿಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ಅವರು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು, ಐಲೂಷನನ್ನು ಹುಡುಕಿ, ಅವನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ ಯಾಗಶಾಲೆಗೆ ಕರೆತಂದರು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು."[2]

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿ ಯಾರು ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಭಗವಂತನು–

"ಇದಂ ತೇ ನಾತಪಸ್ಕಾಯ ನಾಭಕ್ತಾಯ ಕದಾಚನ ।
ನ ಚಾಶುಶ್ರೂಷವೇ ವಾಚ್ಯಂ ನ ಚ ಮಾಂ ಯೋಽಭ್ಯಸೂಯತಿ ॥
ಯ ಇಮಂ ಪರಮಂ ಗುಹ್ಯಂ ಮದ್ಭಕ್ತೇಷ್ವಭಿಧಾಸ್ಯತಿ ।
ಭಕ್ತಿಂ ಮಯಿ ಪರಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಮಾಮೇವೈಷ್ಯತ್ಯಸಂಶಯಃ ॥ (ಭ.ಗೀ.೧೮.೬೭.೬೮)

ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾದ ಭಕ್ತಿಯೊಂದೇ ಬೇಕು. ಭಗವಂತನಿಗಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸದವನಿಗೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಬಯಸದವನಿಗೆ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವವನಿಗೆ ಖಂಡಿತ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಯಾವನು ಈ ನನ್ನ ಅತ್ಯಂತ ರಹಸ್ಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಉಪದೇಶಿಸುವನೋ ಅವನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪರಮಭಕ್ತಿಯನ್ನೆಸಗಿ ನನ್ನನ್ನೇ ಹೊಂದುವನು." ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಶೂದ್ರನು ವೇದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲನೆಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ದ್ವಿಜರು ಮಾತ್ರವೇ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಂದಾಗಲಿ ಹೇಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅವರವರ ಗುಣಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಯೇ ನಾನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿರುವೆನೆಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಗಿದೆ.[3]

ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಮನುವೂ ಕೂಡ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾನೆ– "ಶೂದ್ರನು ಪೂರ್ಣವಿದ್ಯೆ ಸೌಶೀಲ್ಯ ಮುಂತಾದ ಉತ್ತಮಗುಣಶೀಲಗಳುಳ್ಳವನಾದರೆ ಅವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಾವ

---

[1] ವಾಜಸನೇಯ-ಮಾಧ್ಯಂದಿನ-ಶುಕ್ಲಯಜುರ್ವೇದಭಾಷ್ಯ – ಪು.೮೭೩(ನಿರ್ಣಯಸಾಗರ ಪ್ರೆಸ್ ಮುಂಬಯಿ)

[2] ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಃ ದೇವುಡು ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿ (ಪು.೨೦೩)

[3] ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಂ ಮಯಾ ಸೃಷ್ಟಂ ಗುಣಕರ್ಮವಿಭಾಗಶಃ (ಭ.ಗೀ. ೪.೧೩)

ವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ ಅದರಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದರೂ ಸಹ ದುರ್ನಡತೆ, ಅಧರ್ಮಾಚಾರ, ಮೂಢತ್ವ ಮೂರ್ಖತನ, ಪರಾಧೀನತೆ ಮತ್ತು ಪರಸೇವೆ ಮುಂತಾದ ಶೂದ್ರಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾದರೆ ಶೂದ್ರನೇ ಆಗುತ್ತಾನೆ. [1]

ಆಪಸ್ತಂಬ ಧರ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ-

ಸತ್ಯಧರ್ಮಾಚರಣದಿಂದಲೇ ಶೂದ್ರನೂ ವೈಶ್ಯನೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯನೂ ಕಡೆಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಅದರಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ ಸಹ ಅಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ ತನ್ನ ವರ್ಣವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಕೀಳು ವರ್ಣವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ [2]

ಎಂದಮೇಲೆ 'ಶೂದ್ರ' ಎಂಬ ಪದಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ನಿಮಿತ್ತವು ಯಾವುದು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇದೆ; ಎಂದರೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ- ಶೂದ್ರನೆಂದರೆ- ಯಾವನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದವನೂ, ಮೂರ್ಖನೂ, ದೌರ್ಜನ್ಯಾದಿಗುಣವುಳ್ಳವನೂ, ವಿಷಯಲಂಪಟನೂ ಆಗಿರುವನಲ್ಲದೆ ಯಾವನಿಗೆ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಓದುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಓದಿರುವುದನ್ನು ನೆನಪಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಅದನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಾಗಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನೇ ಶೂದ್ರ. ಅಂಥವನಿಗೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಸುವುದು ನಿಷ್ಫಲ ! ನಿಷ್ಫಲವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ! ಹಾಗೆ ವೇದವನ್ನು ಅಶುದ್ಧವಾಗಿ ಅರ್ಥಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೆ ಅದು ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಕರೆ ! ಏಕೆಂದರೆ ಪತಂಜಲಿಯು "ಒಂದೇ ಒಂದು ಶಬ್ದವಾದರೂ ಸಾಕು ; ಅದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿ, ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಈಡೇರಿಸುತ್ತದೆ,"[3] ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಹದನರ್ಥವೇ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಪಾಣಿನಿಯ ಶಿಕ್ಷೆ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವರ್ಣೋಚ್ಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಶುದ್ಧವಾಗಿ ವೇದವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದು ದುಷ್ಟವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ವಾಕ್ ವಜ್ರವೆನಿಸಿದ ಅದು ಕಡೆಗೆ ಯಜಮಾನನನ್ನೇ ಕೊಲ್ಲುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೀಗೆ ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ- ಹಿಂದೆ ವೃತ್ರಾಸುರನ ತಂದೆಯು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಒಂದು ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ "ಇಂದ್ರ ಶತ್ರುಃ" ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಅಪಸ್ವರವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಮಗನು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಬದ

---

[1] ಶೂದ್ರೋಽಪಿ ಬ್ರಾಹ್ಮತಾಮೇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಶ್ಚ್ಯೈತಿ ಚ ಶೂದ್ರತಾಮ್ ।
ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ಜ್ಞಾತಮೇವಂ ತು ವಿದ್ಯಾದ್ವೈಶ್ಯಾಸ್ತಥೈವ ಚ ॥

(ಮನು.೧೦-೬೫)

[2] ಧರ್ಮಚರ್ಯಯಾ ಜಘನ್ಯೋ ವರ್ಣಃ ಪೂರ್ವಂ ಪೂರ್ವಂ
ವರ್ಣತಾಮಾಪದ್ಯತೇ ಜಾತಿಪರಿವೃತ್ತೌ ॥ ೧ ॥
ಅಧರ್ಮಚರ್ಯಯಾ ಪೂರ್ವೋ ವರ್ಣೋ ಜಘನ್ಯಂ
ಜಘನ್ಯಂ ವರ್ಣಮಾಪದ್ಯತೇ ಜಾತಿಪರಿವೃತ್ತೌ ॥ ೨ ॥

(ಆಪ.ಪ್ರ.೨.ಪಟಲ- ೫.೩೦.೧೧.ಸೂ.೧೦-೧೧)

[3] "ಏಕಃ ಶಬ್ದಃ ಸುಷ್ಠು ಪ್ರಯುಕ್ತಃ ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾತಃ ಸ್ವರ್ಗೇ ಲೋಕೇ ಕಾಮಧುಕ್ ಭವತಿ" (ಪತಾಂಜಲ ಮಹಾಭಾಷ್ಯ ೬.೧.೬.೧)

ಲಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಗ (ವೃತ್ರಾಸುರ)ನು ಜನಿಸಿದ ; ಎಂದು.[1] ಪಾಣಿನಿಯ ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಠಕಾಧಮನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ–

ಗೀತೀ ಶೀಘ್ರೀ ಶಿರಃಕಂ ತಥಾಲಿಖಿತಪಾಠಕಃ ।
ಅನರ್ಥಜ್ಞೋಽಲ್ಪಕಂಠಶ್ಚ ಷಡೇತೇ ಪಾಠಕಾಧಮಾಃ ॥

[ಪಾ. ಶಿ. ೩೨]

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ– ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪಾಠಕಾಧಮತ್ವಾದಿಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಜ್ಞತ್ವ, ಮೂರ್ಖತ್ವ ಮುಂತಾದ ದುರ್ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳವನೇ ಶೂದ್ರ. ಅವನೇ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅನಧಿಕಾರಿ ಎಂಬುದು ಸನಾತನವೈದಿಕಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅಭಿಮತವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.[2]

"ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣವನ್ನು ಕುರಿತು" (ಕನ್ನಡ)

೫

ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರನಿರ್ಣಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಶಂಕರ-ರಾಮಾನುಜರೇ ಮುಂತಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಜಾತಿಯಿಂದ ಶೂದ್ರರಾದವರಿಗೆ ಉಪನಯನಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ "ಅವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ" ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಅವರು ಜನ್ಮದಿಂದ ಜಾತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪುವರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಹೇಳಿದುದು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಚಿತವೇ! ಪ್ರಾಕೃತವರ್ಣ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪುವ ಅವರು ದ್ವಿಜರಲ್ಲದವರಿಗೆ ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅಪ್ರಾಕೃತವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವವರೂ 'ಶಕ್ತಿಪಾತ' ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ದೊರೆತ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದವರೂ ಆದ ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಇದು ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನೀಲಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರು ವೀರಶೈವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು "ಯಾರು ಜಗತ್ತಿನ ಹಿತಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ ಅವರೇ ವೀರಶೈವರು[3] ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ಅವರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಉಮಚಿಗಿ ಶಂಕರಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಂಬ ಮಹಾಶಯರು "ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣವನ್ನು ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ–

---

[1] ದುಷ್ಟಃ ಶಬ್ದೋ ಮಂತ್ರತಃ ಸ್ವರತೋ ವರ್ಣತೋ ವಾ
ಮಿಥ್ಯಾಪ್ರಯುಕ್ತೋ ನ ತಮರ್ಥಮಾಹ ।
ಸ ವಾಗ್ವಜ್ರೋ ಯಜಮಾನಂ ಹಿನಸ್ತಿ
ಯಥೇಂದ್ರಶತ್ರುಃ ಸ್ವರತೋಽಪರಾಧಾತ್ ॥

[ಪಾಣಿನಿ ಶಿಕ್ಷಾ. ೫೨]

[2] ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣವನ್ನು ಕುರಿತು– (ಕನ್ನಡಲೇಖನ)
ಪ್ರಬುದ್ಧಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂ. ೪೯, ಸಂ ೨.೧೯೩, ಪ್ಲವಂಗ ಸಂ, ಆಶ್ವಯುಜ ೧೯೬೭.
ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣಮಧಿಕೃತ್ಯ–
(ಸಂಸ್ಕೃತ ಲೇಖನ) – ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾರಾಜ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾಲೇಜಿನ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂಚಿಕೆ– ಚಂದ್ರಿಕಾ
೧೯೬೭ ಪುಟ. ೧೪.

[3] ಕ್ರಿಯಾಸಾರ ಪು. ೧೫೬

"ಭೃಗುಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ-

'ಯಾವಾಗಲೂ ಶಿವಭಕ್ತರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿರುವ ಚಂಡಾಲನು ಅವನು ಜಾತಿತಃ ಚಂಡಾಲನಾದರೂ ಚಂಡಾಲನಲ್ಲ. ಶಿವಭಕ್ತರ ನೆರೆಯಲ್ಲಿರುವವನ ಶೂದ್ರತ್ವವು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿವಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದವರಲ್ಲಿ ಜಾತಿಭೇದ ಮಾಡಬಾರದು.'[1] ಎಂದೂ,

ಗರುಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ-

'ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಯಾವುದೇ ಜಾತಿ-ಕುಲದವನಾಗಿದ್ದರೂ ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀ ರುದ್ರನ ನಮಕ-ಚಮಕ ಮತ್ತು ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮಮಂತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಬರುತ್ತದೆ.'[2] ಎಂದೂ,

ಶಿವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ-

'ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಮಲ, ಮರದಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ, ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನ ಅಡಗಿರುವಂತೆ ಚಂಡಾಲರಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತರಿರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀ, ಪುರುಷ, ಷಂಡ, ಚಂಡಾಲ ಹಾಗೂ ದ್ವಿಜವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು ಇವರಾರಲ್ಲಿಯೂ ಜಾತಿಭೇದ ಮಾಡಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಲಿಂಗಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ರುದ್ರಗಣರೆನಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದಮೇಲೆ ಹಿಂದಿನ ಜಾತಿಯನ್ನು ನೆನೆಯಬಾರದು. ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದ ಶಿವಲಿಂಗದಲ್ಲಿ 'ಹಿಂದೆ ಇದು ಕಲ್ಲು' ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಮೂಡುವುದೆ ?'' ಎಂದೂ,[3]

ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ-

'ಮರ, ಕಲ್ಲು, ಲೋಹ, ಮಣ್ಣು, ರತ್ನ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಲಿಂಗವು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆಯೋ ಅದರಂತೆ ಚಂಡಾಲವಂಶಜನಾದರೂ ಭಕ್ತನಾದಮೇಲೆ ಹಿಂದಿನ ಜಾತಿದೋಷವನ್ನು ಎಣಿಸಬಾರದು.'[4] ಎಂದೂ

---

1 "ಸದಾ ಸನ್ನಿಹಿತಶ್ಚೈವ ಚಂಡಾಲೋಽನ್ಯೈವ ಸರ್ವದಾ ।
ಗತಂ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ಶೂದ್ರತ್ವಮನ್ಯಥಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ತು ॥
"ಶಿವ ಸಂಸ್ಕಾರ ಸಂಪನ್ನೇ ಜಾತಿಭೇದೋನವಿದ್ಯತೇ"

2 "ನಮಕೇ ಚಮಕೇ ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮಮಂತ್ರೇ ಚ ವೈದಿಕೇ ।
ತೇಷಾಮಪ್ಯಧಿಕಾರೋಽಸ್ತಿ ಶಿವದೀಕ್ಷಾ ಪ್ರಭಾವತಃ ॥

3 ಯಥಾ ಪಂಕೇ ಸರೋಜಂ ಸ್ಯಾತ್ ಯಥಾ ಕಾಷ್ಠೇ ಹುತಾಶನಃ ।
ಯಥಾ ಸುವರ್ಣಂ ಪಾಷಾಣೇ ಭಕ್ತಶ್ಚಂಡಾಲವಂಶಜಃ ॥
ಸ್ತ್ರೀ ವಾಥ ಪುರುಷಷ್ಷಂಡಶ್ಚಂಡಾಲೋ ದ್ವಿಜವಂಶಜಃ ।
ನ ಜಾತಿಭೇದೋ ಲಿಂಗಾರ್ಚಾಸ್ಸರ್ವೇ ರುದ್ರಗಣಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥
ಶಿವದೀಕ್ಷಾಭಿಜಾತಸ್ಯ ಪೂರ್ವಜಾತಿಂ ನ ಚಿಂತಯೇತ್ ।
ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಲಿಂಗೇ ತು ನ ಯಥಾ ಪೂರ್ವಭಾವನಾ ॥"

4 ದಾರ್ವಶ್ಮಲೋಹಮೃದ್ರತ್ನಜ್ಞಾತಲಿಂಗಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್ ।
ಯಥಾ ಪೂಜ್ಯಂ ತಥೈವ ಸ್ಯಾತ್ ಭಕ್ತಶ್ಚಂಡಾಲವಂಶಜಃ ॥

ಶಿವರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ–

'ಶ್ವಪಚನಾಗಿದ್ದವನೂ ಸಹ ಶಿವಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಲಿಂಗಪೂಜಕನಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನು ಸರ್ವವೇದಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞನಂತೆಯೂ, ಸರ್ವಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಿತನಂತೆಯೂ ಮಹಾಪಾತಕ ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. [1] ಎಂದೂ,

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ–

'ಎಲ್ಲ ಮಾನವರೂ ಹುಟ್ಟುವಾಗ ಶೂದ್ರರೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದು ದ್ವಿಜರೆನಿಸುವರು. ವೇದಾಧ್ಯಯನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿಪ್ರರು, ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನರಿತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆನಿಸುವರು.' [2] ಎಂದೂ,

ಸ್ಕಾಂದದಲ್ಲಿ–

'ಯಾರು ರುದ್ರಪಿಂಡಸಂಜಾತರೋ, ಯಾರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದವರೋ, ಮತ್ತೆ ಯಾರು ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಶ್ರೀ ರುದ್ರಪಾರಾಯಣಮಾಡುವರೋ ಅವರೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು' [4] ಎಂದೂ,

ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಶೂದ್ರರಿಗೂ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಅವರು ಸಂಸ್ಕಾರಿಗಳಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಅವರೂ ಕೂಡ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ವೇದಾರ್ಥ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ; ಎಂಬ ಮಾತು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಮುಂಡಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ– ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕುರಿತು– 'ಯಾರು ಶಿರೋವ್ರತವನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆಯೋ ಅಂಥವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಬೇಕು.' [4] ಎಂಬುದೇ ಆಗಿದೆ

ಆಚಾರ್ಯಶ್ರೀಶಂಕರರು ಯತಿಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ವಿಧಿಸಿ, ಉಪಸಂಹಾರದಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ **ಶಿರೋವ್ರತವನ್ನು** ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ– **ನೀಲಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯ**ರು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಎಂಬ ಮತವನ್ನು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸಿ, **ಕ್ರಿಯಾಸಾರದಲ್ಲಿ** ಹೀಗೆಂದಿದ್ದಾರೆ–

---

[1] ಸರ್ವವೇದೇಷು ಸರ್ವಜ್ಞಸ್ಸರ್ವಯಜ್ಞೇಷು ದೀಕ್ಷಿತಃ ।
ಮಹಾಪಾತಕಕೋಟಿಘ್ನಃ ಶ್ವಪಚೋ ಲಿಂಗಪೂಜಕಃ ॥

[2] ಜನ್ಮನಾಜಾಯತೇ ಶೂದ್ರಃ ಕರ್ಮಣಾ ಜಾಯತೇ ದ್ವಿಜಃ ।
ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವಿದ್ವಿಪ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಜಾನಾತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ॥

[3] ಯೇರುದ್ರಪಿಂಡಸಂಜಾತಾ ಯೇ ವೇದಕ್ರಮಪಾಠಕಾಃ ।
ಯೇ ವಿದುರ್ಬ್ರಹ್ಮವಾಚ್ಯಶ್ರೀರುದ್ರಂ [ತೇ] ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥

[4] **तेषामेवैतां ब्रह्मविद्यां वदेत शिरोव्रतं विधिवद्यैस्तु चीर्णम्**

(ಮು.೩.೨.೧೦)

"ಅತ್ಯಾಶ್ರಮಿತ್ವ- ಎಂದರೆ ಅದು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಾಧನ. ಅತ್ಯಾಶ್ರಮಿತ್ವವು ಗೃಹಸ್ಥನೂ ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದ ವಾಮದೇವನಲ್ಲಿತ್ತು; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಗಾರ್ಗಿ ಎಂಬ ಹೆಂಗಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ- ಅವಳು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಿ ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಬಲ್ಲವಳಾಗಿದ್ದಳು." [1]

ಇದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವು ಕೇವಲ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ; ಅದು ವಾಮದೇವ, ವಶಿಷ್ಠ, ಜನಕ, ಜಾನಶ್ರುತಿ ಮುಂತಾದ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೂ ಉಂಟು; ಇನ್ನು ಅದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಮುಂತಾದ ಕೇವಲ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಮೀಸಲೂ ಅಲ್ಲ; ಮೇಲಾಗಿ ಜಾಬಾಲ, ಐಲೂಷ, ವಿದುರ ಮುಂತಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೂ ಉಂಟು; ಪುರುಷರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಗಾರ್ಗಿ, ಮೈತ್ರೇಯಿ ಮುಂತಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಿಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಉಂಟು; ಏಕೆಂದರೆ- ಬ್ರಹ್ಮ ಜಾನಾತಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅವರೂ ಸಹ ಹಿಂದೆ ಉಪನಯನ ಹೊಂದಿ ಮೌಂಜಿ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಧರಿಸಿದ್ದರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವರು ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಗುರುಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು; ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.'

"ಶಕ್ತಿಪಾತ" ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಸದ್ಗುರುವಿನಿನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಲಿಂಗಧಾರಣಾತ್ಮಕಶಿವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವುಂಟು. ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರುವ "ಸಂಸ್ಕಾರಪರಾಮರ್ಶಾತ್...." ಎಂಬ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಉಮಚಿಗಿ ಶಂಕರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು "ಸಂಸ್ಕಾರೋ ನಾಮ ಶಿವದೀಕ್ಷಾ" ಎಂದೂ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯೇ ಸಂಸ್ಕಾರವೆಂದೂ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ವಾಯವೀಯ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೃಷ್ಣೋಪಮನ್ಯುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ "ಇದಾನೀಂ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಶಿವಸಂಸ್ಕಾರಮುತ್ತಮಂ" [2] ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ- ಓಹೋ! ಎಲ್ಲ ಪಾಪವನ್ನೂ ಕಳೆಯುವ, ಶಿವೋಕ್ತವೂ, ಪುಣ್ಯಕರವೂ ಆದ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ- 'ಯಾವುದು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡಿ, ಪಾಶವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದೊ ಅಂತಹ ಷಡಧ್ವಶುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯೇ ಸಂಸ್ಕಾರ.' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ; ಮುಂತಾಗಿ ಕ್ರಿಯಾಸಾರವು ಉದ್ಧರಿಸಿರುವ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು "ಸಂಸ್ಕಾರ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿ ಯಾರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ-

---

[1] ಅತ್ಯಾಶ್ರಮಿತ್ವಂ ಕಿಂ ನಾಮ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೋಪಯೋಗಿತಾ ।
ಸಾ ಹಿ ದೃಷ್ಟಾ ಗೃಹಸ್ಥೇ ಚ ವಾಮದೇವೇ ಮಹಾತ್ಮನಿ ॥
ಗಾರ್ಗ್ಯಾಮಪಿ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಚೈವ ಸಾ ಯತೋ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೀ ॥

[2] "ಪುರಾ ಕಲ್ಪೇ ತು ನಾರೀಣಾಂ ಮೌಂಜೀಬಂಧನಮಿಷ್ಯತೇ"- ಸ್ಮೃತಿ.

[3] "ಇದಾನೀಂ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಶಿವಸಂಸ್ಕಾರಮುತ್ತಮಮ್- ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನೇ ।
ಹಂತ ತೇ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಸರ್ವಪಾಪವಿನಾಶನಮ್ ।
ಸಂಸ್ಕಾರಂ ಪರಮಂ ಪುಣ್ಯಂ ಶಿವೇನ ಪರಿಭಾಷಿತಮ್ ॥
ಸಮ್ಯಕ್ ಕೃತಾಧಿಕಾರಸ್ಸ್ಯಾತ್ ಪೂಜಾದಿಷು ನರೋ ಯತಃ ।
ಸಂಸ್ಕಾರಃ ಕಥ್ಯತೇ ಯೇನ ಷಡಧ್ವಪರಿಶೋಧನಮ್ ॥
ದೀಯತೇ ಯೇನ ವೈ ಜ್ಞಾನಂ ಕ್ಷೀಯತೇ ಪಾಶಬಂಧನಮ್ ।
ತಸ್ಮಾತ್ ಸಂಸ್ಕಾರ ಏವಾಯಂ ದೀಕ್ಷೇತ್ಯಪಿ ಚ ಕಥ್ಯತೇ ॥

-ವಾಯವೀಯಸಂಹಿತೆ

"ಶಿವಕೃಪಾರೂಪವಾದ ಶಕ್ತಿಪಾತವು ಯಾರಲ್ಲಿ ಆಗಿದೆಯೋ ಅಂತಹ ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಶಿವಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಇದೇ ಮುಖ್ಯ." [1] ಎಂದು ಹಲವಾರು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಯಾರ ಮೇಲೆ ಪರಶಿವನ ಕೃಪೆಯಾಗುವುದೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹರು. ಶಕ್ತಿಪಾತವೆಂದರೆ–

"ಯಾರ ಮೇಲೆ ಶಿವಕೃಪೆಯಾಗುವುದೋ ಅವರೆಲ್ಲ ಈ ಭವರೋಗದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಶಕ್ತಿಪಾತವಾದವರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಗುರುತುಗಳು ಹೀಗಿವೆ– 'ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ, ಭವ (ಸಂಸಾರ)ದ ಬಗ್ಗೆ ಜಿಹಾಸೆ, ಶಿವಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳುಎಡೆಬಿಡದೆ ಕೂಡಿಬಂದಿವೆಯೋ ಅವರ ಮೇಲೆ ಶಕ್ತಿಪಾತ (ಶಿವಕೃಪೆ) ವಾಗಿದೆ :' ಎಂದು ಮಹಾತ್ಮರುನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಗುರು ಹೊರಗೆ ಕಾಣುವ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಊಹಿಸಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ." [2] ಇನ್ನು ಅನಧಿಕಾರಿ ಯಾರು ? ಎಂಬುದನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ–

"ಎಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಪಾತವಾಗಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರತೆ ಇಲ್ಲ. ಅಂತಹವನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ, ಶಿವಾಚಾರ, ಮುಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ಸಿದ್ಧಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಶಕ್ತಿಪಾತಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು. ಗುರುವು ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆ ಎರಡೂ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ದೀಕ್ಷೆ ಕೊಡಬೇಕು.[3]" ಶಕ್ತಿಪಾತ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದರೆ–

"ಪ್ರಬೋಧಾನಂದದಿಂದ ಉದಿಸುವ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯೇ ಶಕ್ತಿ. ಅದೇ ಪರಮ ಶಕ್ತಿ. ಅದು ಪ್ರಬೋಧಾನಂದರೂಪವಾದದ್ದು. ಆನಂದ ಮತ್ತು ಬೋಧಜ್ಞಾನವಾದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಕಾರಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಭಕ್ತಿಯ ಉದ್ರೇಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಪ (ಮೈನಡುಕ)

---

[1] ಶಕ್ತಿಪಾತಾನುಸಾರೇಣ ಶಿಷ್ಯೋऽನುಗ್ರಹಮರ್ಹತಿ ।
ಶಿವಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಸ್ಯ ತನ್ಮೂಲತ್ವಾತ್ಸಮಾಸತಃ ॥

[2] ಯೇಷಾಂ ಶರೀರಿಣಾಂ ಶಕ್ತಿಃ ಪತತ್ಯೇವ ನಿವೃತ್ತಯೇ ।
ತೇಷಾಂ ತಲ್ಲಿಂಗಮೌತ್ಸುಕ್ಯಂ ಮುಕ್ತೌ ದ್ವೇಷೋ ಭವಸ್ಥಿತೌ ॥
ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ಶಿವಭಕ್ತೇಷು ಶ್ರದ್ಧಾ ತಚ್ಛಾಸಕೇ ಶಿವೇ ।
ಏಭಿರ್ಲಕ್ಷೈರವಿಚ್ಛಿನ್ನೈಃ ಶಕ್ತಿಪಾತೋ ಮಹಾತ್ಮಭಿಃ ॥
ಅನುಮೇಯಃ ಸದೀಕ್ಷೈಶ್ಚ ಶಕ್ತಿಪಾತಾನುಸಾರತಃ ।

– ಪಾರಮೇಶ್ವರ ಮೃಗೇಂದ್ರ.

"ಶಕ್ತಿಪಾತಂ ಸಮಾಲೋಕ್ಯ ದೀಕ್ಷಯಾ ಯೋಜಯೇದ್ಗುರುಃ"– (ಸಿ.ಶಿ.ಪ.೬.
–(ವೇದಾಂತಸಾರ ವೀರಶೈವ ಚಿಂತಾಮಣಿ– ಪ.೬.ಶ್ಲೊ.೬–೮)

[3] ಯತ್ರ ಶಕ್ತಿರ್ನ ಪತಿತಾ ತತ್ರ ಶುದ್ಧಿರ್ನ ಜಾಯತೇ ।
ನ ವಿದ್ಯಾ ನ ಶಿವಾಚಾರೋ ನ ಮುಕ್ತಿರ್ನ ಚ ಸಿದ್ಧಯಃ ॥
ತಸ್ಮಾಲ್ಲಿಂಗಾನಿಸಂವೀಕ್ಷ್ಯ ಶಕ್ತಿಪಾತಸ್ಯ ಭೂರಿಶಃ ।
ಜ್ಞಾನೇನ ಕ್ರಿಯಯಾ ವಾಥ ಗುರುಃ ಶಿಷ್ಯಂ ವಿಶೋಧಯೇತ್ ॥

ರೋಮಾಂಚ (ನೀಂಗೂಡಲು) ನೇತ್ರಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳು ಸ್ಫುರಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ ಅನುಭಾವಗಳು ತಲೆದೋರುತ್ತವೆ.[1]
ಈ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಈ ವಚನವಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು–

"ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಲಿಂಗವನಡರಿನೋಡಿ ನೋಡಿ ಕಂಗಳು,
ಕಡೆಗೋಡಿವಜಿದುವೆನಗಯ್ಯಾ ಎನ್ನಶ್ರುಜಲಂಗಳು,
ಆಲಿಕಲ್ಲ ರೂಹಿನಂತೆ, ಅರಗಿನ ಪುತ್ಥಳಿಯಂತೆ
ತನು ಪುಳಕಿತವಾದ ಬೆಮರುಬಿಂದುಗಳೆಲ್ಲಾ !
ಕೂಡಲಸಂಗನ ದರ್ಶನಸ್ಪರ್ಶನದಿಂದ–
ಮನವೊಲಿದು ನೆರೆವ ಭರವನೇನ ಹೇಳುವೆನಯ್ಯಾ" ॥ ೪೯೫ ॥

"ಎದೆ ಬಿರಿವನ್ನಕ್ಕ, ಮನದಣಿವನ್ನಕ್ಕ,
ನಾಲಿಗೆ ನಲಿನಲಿದಾಡುವನ್ನಕ್ಕ
ನಿಮ್ಮ ನಾಮಾಮೃತವ ತಂದೆರಾಜಿಸು ಕಂಡಯ್ಯ ಎನಗೆನ್ನ ತಂದೆ ;
ಬಿರಿ ಮುಗುಳುದದಿ ಎನ್ನ ಹೃದಯ
ನಿಮ್ಮ ಶ್ರೀಚರಣದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರಳುಗೆ– ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ ॥ ೪೮೮ ॥

ಮುಂತಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಇನ್ನು– "ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ– ನನ್ನ ಪಂಚಾಕ್ಷರ ಮಹಾಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ. ಆ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವವನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ."[1]

ಮುಂತಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷಾಧಿಕಾರವೂ ಸಹ ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತರಿಗೂ ಉಂಟು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

"ಸ್ವಾಮಿ, ತಾವು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದಿರಿ. ಆದರೆ ಆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿ ಯಾರು ? ಆ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಶಂಶಯವಿದೆ." ಎಂಬ ಶ್ರೀರಾಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪರಶಿವನು– 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ, ಸ್ತ್ರೀ ಮುಂದಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ'[3] ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾನೆ.

---

[1] ಲಕ್ಷಣಂ ಶಕ್ತಿಪಾತಸ್ಯ ಪ್ರಬೋಧಾನಂದಸಂಭವಃ ।
ಸಾ ಯಸ್ಮಾತ್ ಪರಮಾ ಶಕ್ತಿಃ ಪ್ರಬೋಧಾನಂದರೂಪಿಣೀ ॥
ಆನಂದಬೋಧಯೋರ್ಲಿಂಗಮಂತಃಕರಣವಿಕ್ರಿಯಾ ।
ಯಥಾ ಸ್ಯಾತ್ ಕಂಪರೋಮಾಂಚಸ್ವರನೇತ್ರಾಂಗವಿಕ್ರಿಯಾ ॥
[2] ಕಿಮತ್ರ ಬಹುನೋಕ್ತೇನ ಭಕ್ತಾಸ್ಸರ್ವೇಽಧಿಕಾರಿಣಃ ।
ಮಮ ಪಂಚಾಕ್ಷರೇ ಮಂತ್ರೇ ತಸ್ಮಾತ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಸ್ತತೋ ಹಿ ಸಃ ॥
[3] ಬ್ರಹ್ಮ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವಿಟ್-ಶೂದ್ರಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯಶ್ಚಾತ್ರಾಧಿಕಾರಿಣಃ ॥
– ಶಿವಗೀತೆ.

ವೀರಶೈವಧರ್ಮಶಿರೋಮಣಿಯಲ್ಲಿ—

'ಯಾರು ನನ್ನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿರುವರೋ, ಯಾರು ವೀರಶೈವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಚರಮಶರೀರಿಯಾಗಿರುವರೋ, ಅವರಿಗೇ ಭಕ್ತಿ ಉದಿಸುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಲಿಂಗವನ್ನು ಧರಿಸಲು ಅವರೇ ಅರ್ಹರು.[1]' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿವಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತರೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಭಕ್ತಿಮಾತ್ರ ದಿಂದಲೇ ಪವಿತ್ರರಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ ![2] ಶಿವಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅರ್ಹತೆ ಉಂಟು ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ– "ಸಕಲರು ಎಂಬ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಪರಿಪಕ್ವಮಲರಾದವರನ್ನು ಪರಶಿವನು ಕೃಪೆಮಾಡಿ ತಾನೇ ಗುರುವಾಗಿ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಕೊಡುವನು. ಗುರುವು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗಿ ಬಂದ ಶಿಷ್ಯ ನನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಅವರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಷ, ವೈಶ್ಯನನ್ನು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಾಣ, ಹಣ ಮುಂತಾದವು ಗಳನ್ನು ಗುರುವಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಾಲಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಾಸಮಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಳೆದು, ಹೊಡೆದು ಹಿಂಸಿಸಿದರೂ ಯಾರು ವಿಷಾದಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹವರೇ ಪರಿಶುದ್ಧರು ; ಶಿವ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರು. ಅಹಿಂಸೆ, ದಯೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರರೂ, ನಿರಭಿ ಮಾನಿಗಳೂ, ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳೂ, ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಶೂರರೂ, ಹಿತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವವರೂ, ಋಜು ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಮೃದುಭಾಷಿಗಳೂ, ತೃಪ್ತರೂ, ವಿನಯಶೀಲರೂ, ಸ್ಥಿರಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರೂ, ಶೌಚಾಚಾರಶೀಲರೂ, ಶಿವಭಕ್ತರೂ, ದ್ವಿಜರೂ, ಬಹಳ ಹೇಳುವುದೇನು ? ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಶಿವದೀಕ್ಷಾಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರೇ."[3]

---

[1] ಯಶ್ಚ ಮತ್ಕರುಣಾಪಾತ್ರಂ ಚರಮಂ ಜನ್ಮ ಯಸ್ಯ ವೈ ।
ತಸ್ಯೈವ ಜಾಯತೇ ಭಕ್ತಿಃ ಮಮಲಿಂಗಸ್ಯ ಧಾರಣೇ ॥

— ವೀ. ಧರ್ಮಶಿರೋಮಣಿ

[2] ಭಕ್ತಿಮಾತ್ರಪವಿತ್ರಾ ಹಿ ಸರ್ವ ಏವಾಧಿಕಾರಿಣಃ ।

[3] ಪರಿಪಕ್ವಮಲಾನ್ ಶಂಭುಃ ಸಕಲಾನಾಂ ಚ ಮಧ್ಯತಃ ।
ಕೃಪಯಾ ಪರಯಾ ವೀಕ್ಷ್ಯ ದೀಕ್ಷಯೇದ್ದೇಶಿಕೋತ್ತಮಃ ॥
ಗುರುಶ್ಚ ಸ್ವಾಶ್ರಿತಂ ಶಿಷ್ಯಂ ವರ್ಷಮೇಕಂ ಪರೀಕ್ಷಯೇತ್ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಂ ವೈಶ್ಯಂ ದ್ವಿವರ್ಷಂ ಚ ತ್ರಿವರ್ಷ ಕಮ್ ॥
ಪ್ರಾಣದ್ರವ್ಯಪ್ರದಾನಾದ್ಯೈರಾದೇಶೈಶ್ಚ ಸಮಾಗಮೈಃ ।
ಆಕೃಷ್ಟಾಸ್ತಾಡಿತಾ ನಾಪಿ ಯೇ ವಿಷಾದಂ ನ ಯಾಂತ್ಯಪಿ ॥
ತೇ ಯೋಗ್ಯಾಃ ಸಂಯತಾಃ ಶುದ್ಧಾಃ ಶಿವಸಂಸ್ಕಾರಕರ್ಮಣಿ ।
ಅಹಿಂಸಕಾ ದಯಾವಂತಃ ನಿತ್ಯಮುದ್ಯುಕ್ತಚೇತಸಃ ॥
ಅಮಾನಿನೋ ಬುದ್ಧಿಮಂತಃ ತ್ಯಕ್ತಸ್ಪರ್ಧಾಃ ಪ್ರಿಯಂವದಾಃ ।
ಋಜವೋ ಮೃದವಃ ಸ್ವಸ್ಥಾಃ ವಿನೀತಾಃ ಸ್ಥಿರಚೇತಸಃ ।
ಶೌಚಾಚಾರಸಮೋಪೇತಾಃ ಶಿವಭಕ್ತಾ ದ್ವಿಜಾತಯಃ ॥
ಕಿಮತ್ರ ಬಹುನೋಕ್ತೇನ ಯೋಽಪಿ ಸೋಽಪಿ ಶಿವಾಶ್ರಿತಃ ।
ಸಂಸ್ಕಾರ್ಯೋ ಗುರ್ವಧೀನಶ್ಚೇತ್ ಸಂಸ್ಕಾರಾತ್ ಪ್ರತಿಭಾದ್ಯ ತೇ ॥

"ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತವಾದ ಲಿಂಗಧಾರಣಮಹಾವೈಭವದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ರುದ್ರರೇ ಆಗುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ವೀರಶೈವಮತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಾಯಿ-ಮಕ್ಕಳಂತೆಯೂ, ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಂತೆಯೂ ಇರುತ್ತಾರೆ." [1] ಎಂಬ ಪ್ರಾಜ್ಞರ ಅಭಿಮತವಿದೆ.

"ರಜತ-ತಾಮ್ರಗಳು ಹೇಗೆ ರಸಯೋಗದಿಂದ ಚಿನ್ನವಾಗುತ್ತವೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಶಿವಜ್ಞಾನರಸದಿಂದ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಶಿವಸ್ವರೂಪರೇ ಆಗುತ್ತಾರೆ. ಯಾರಿಗೆ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ಶಂಭುವಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಉದಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಅವನ ಪೂರ್ವಜಾತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೆನೆಯಬಾರದು ; ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಪ್ರಾಕೃತ. ಅಪ್ರಾಕೃತನಾದ ಭಕ್ತನು ಗುರುವಿನಿಂದ ಹಸ್ತಮಸ್ತಕಸಂಯೋಗ ಪಡೆದು ಅವನು ಪುನರ್ಜಾತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ ಹಿಂದಿನ ಜಾತಿಜನನಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಬಾರದು. ಹೇಗೆ ಕಲ್ಲಿನ ಲಿಂಗವು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಮೇಲೆ ಪೂಜ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅದರಂತೆ ನೀಚಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವನು ಶಿವಭಕ್ತನಾದರೆ ಪೂಜ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ." [2]

ಮತ್ತೆ "ಎಲೈ ! ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ! ಶ್ವಪಚನಾದರೂ ಶಿವಭಕ್ತನಾದರೆ ಅವನು ದ್ವಿಜನಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಶಿವಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದರೂ ಅವನು ಶ್ವಪಚನಿಗಿಂತ ಕಡೆ. ಶಿವಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದವನು ದ್ವಿಜನಾದರೂ ಅವನು ಶ್ವಪಚಾಧಮ. ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರ ಮತ್ತು ಕಬ್ಬಿಣ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕೂ ರಸವೇಧದಿಂದ ಹೇಗೆ ಸುವರ್ಣವೇ ಆಗುತ್ತವೆಯೋ ಅದರಂತೆ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಶಿವ ಎಂಬ ವಿದ್ವದ್ರಸದಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಶಿವಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಇವನು ಶೂದ್ರ, ಇವನು ದ್ವಿಜ, ಈತನು ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ಇವನು ವೈಶ್ಯ, ಇವಳು

---

[1] ಶ್ರೀಲಿಂಗಧಾರಣಮಹಾವಿಭವೇನ ಸರ್ವೇ
ರುದ್ರಾ ಬಭೂವುರತ ಏವ ನ ತಾರತಮ್ಯಮ್ ।
ಏತನ್ಮತೇ ಸಜನನೀಕಸುತಾ ಇವ ಸ್ಯುಃ
ವೀರಾಃ ಪರಸ್ಪರಸಹೋದರಭಾವಭಾಜಃ ॥

[2] "ಯಥಾ ಹಿ ರಜತಂ ತಾಮ್ರಂ ರಸಯೋಗಾತ್ಸುವರ್ಣತಾಮ್ ।
ತಥಾ ಶಿವಜ್ಞಾನರಸಾತ್ ಶೂದ್ರಾದಿಶ್ಶಿವತಾಂ ವ್ರಜೇತ್ ॥

ಯಸ್ಯೈವ ಶಾಂಭವೀಭಕ್ತಿರ್ಭವೇತ್ ಗುರುಕೃಪಾಬಲಾತ್ ।
ಪೂರ್ವಜಾತ್ಯಾದಿಕಂ ತಸ್ಯ ನ ಸ್ಮರೇತ್ ಪ್ರಾಕೃತಂ ಹಿ ತತ್ ॥

ಅಪ್ರಾಕೃತಸ್ಯ ಭಕ್ತಸ್ಯ ಗುರುಹಸ್ತಕೃಪಾಂಬುಜಾತ್ ।
ಪುನರ್ಜಾತಸ್ಯಾತ್ಮಜನ್ಮಜಾತ್ಯಾದಿಂ ನ ಚ ಕಲ್ಪಯೇತ್ ॥

ಪಾಷಾಣಾದಿಕೃತಂ ಲಿಂಗಂ ಯದ್ವತ್ ಪೂಜ್ಯಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್ ।
ನೀಚವಂಶೋದ್ಭವಸ್ಯಾಪಿ ಭಕ್ತಶ್ಚೇತ್ ಈಶ್ವರೇ ತಥಾ" ॥

ಹೆಂಗಸು ಎಂಬ ವರ್ಣ-ಲಿಂಗಾದಿಭೇದಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಭೇದಭಾವ ಮಾಡಿದವನು ರೌರವನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ." [1]

ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಹೃದಯರಾದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವುಂಟು ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ.

೬

ಆಗಮಸಂಸ್ಕೃತಿಕಮಲಾಕರ ಮತ್ತು ಶೈವಸಂತಾನಪಾದಪ

ಉಪನಿಷದುದ್ಯಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಭಾರತೀಯಸಂಸ್ಕೃತಿವಿಚಾರಧಾರೆ ವೇದ-ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಸಾರವನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಆಗಮಸಂಸ್ಕೃತಿಕಮಲಾಕರವನ್ನು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ನಿಗಮಾಗಮಸಾರವೇ ಆದರೂ ವೈದಿಕಸಂಸ್ಕೃತಿಗಿಂತ ಆಗಮಿಕಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಪ್ರಾಚೀನ ಎಂಬುದು ಐತಿಹಾಸಿಕರ ಮತ. ಏಕೆಂದರೆ– ವೈದಿಕಾರ್ಯರ ಭಾರತಾಗಮನಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಭಾರತಮೂಲನಿವಾಸಿಗಳ ದ್ರಾವಿಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೆನಿಸಿತ್ತು. ಸಿಂಧೂಕಣಿವೆಯ ಅಗೆತದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಅವಶೇಷಗಳಿಂದ ಇದು ಊಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸಹಸ್ರಾರುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಆರ್ಯ-ದ್ರವಿಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಪರಸ್ಪರಸಂಘರ್ಷದ ಫಲವಾಗಿ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಉದಯವಾಯಿತು; ಎಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಸೈಂಧವಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ಆಗಮಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮೂಲವೆಂದು ಅವರ ಆಶಯ. ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಗಮಸಂಸ್ಕೃತಿಕಮಲಗಳಿಗೆ ಆಕರವಾದ್ದರಿಂದ ಸೈಂಧವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಮಲಾಕರ ಎಂದು ರೂಪಕಮಾಡಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಆಗಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರೂಪು ತಳೆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿರುವ ಶೈವಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವು ಚಿಗುರೊಡೆದು ಪೂತು ಐಹಿಕ-ಆಮುಷ್ಮಿಕ ಫಲಭರಿತವಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಿದೆ.

ವೈದಿಕ-ಉಚ್ಚಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಲೆಂದೇ ಆಗಮಸಂಪ್ರದಾಯವು ಹೊರಟಿದೆ; ಎಂಬುದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಮತ. ನಿಗಮಾಗಮೋಕ್ತವಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಜನತೆ ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾಯಿತು. ಈಗ ಮೊದಲು ಸಂಸ್ಕಾರ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡೋಣ–

---

[1] "ಶ್ವಪಚೋऽಪಿ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಶಿವಭಕ್ತ್ಯಾ ದ್ವಿಜಾಧಿಕಃ ।
ಶಿವಭಕ್ತಿವಿಹೀನಸ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಶ್ವಪಚಾಧಮಃ ॥
ಶಿವಸಂಸ್ಕಾರಹೀನಸ್ತು ದ್ವಿಜೋऽಪಿ ಶ್ವಪಚಾಧಮಃ ।"
"ಕಾಂಚನಂ ರಜತಂ ತಾಮ್ರಂ ಲೋಹಂಚೇತಿ ಚತುಷ್ಟಯಂ ।
ಯದ್ವದ್ವೇತಿ ಸುವರ್ಣತ್ವಂ ರಸವೇಧಪ್ರಭಾವತಃ ॥
ತದ್ವತ್ ಶೂದ್ರಾದಿ ಪಾತ್ರಂ ಹಿ ಶಿವಮಾತ್ರಾತ್ಮಕೇನ ತು ।
ವಿದ್ಧಪ್ರಸೇನ ಮಹತಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮತ್ವಮೇತ್ಯಲಮ್ ॥
ಶಿವಸಂಸ್ಕಾರ ಸಂಪನ್ನೋ ಹ್ಯಯಂ ಶೂದ್ರೋ ಹ್ಯಯಂ ದ್ವಿಜಃ ।
ಲಿಂಗಭೇದಃ ಕೃತೋ ಯೇನ ರೌರವಂ ನರಕಂ ವ್ರಜೇತ್ ॥

ಸಂಸ್ಕಾರ– ಸಂಸ್ಕೃತಿಶಬ್ದಾರ್ಥ

ಸಂ ಉಪಸರ್ಗ ಪೂರ್ವಕವಾದ (ಡು) ಕೃಇ್‌ಧಾತುವಿಗೆ ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಘಞ್, ಸುಟ್ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬಂದು ವೃದ್ಧಿಸಂಧಿಯಾಗಿ 'ಸಂಸ್ಕಾರ' ಶಬ್ದವು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. "ಆತ್ಮ ಅಥವಾ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಹಿತಕ್ರಿಯಾಜನ್ಯವಾದ ಒಂದು ಅತಿಶಯ ವಿಶೇಷಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕಾರವೆಂದು ಹೆಸರು. 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂದರೂ ಸಂಸ್ಕರಣವೇ. ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಲ್ಯುಟ್ ಪ್ರತ್ಯಯ ಬಂದರೆ ಸಂಸ್ಕರಣ, ಸ್ತ್ರೀ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಕ್ತಿನ್' ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಂದು 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಾನವ ಮತ್ತು ಮೃಗ ಇವುಗಳಿಗಿರುವ ಅಂತರವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಎಂದರೆ ಆತ್ಮವಿಕಾಸವೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿ (Culture) ಯು ಹೊರಗಿನ ವೇಷಭೂಷಣರೂಪವಾದ ನಾಗರಿಕತೆ (Civilization) ಗಿಂತ ಬೇರೆ. ಆತ್ಮನ ಜನ್ಮಾಂತರದ ವಾಸನಾವಿಶೇಷದಿಂದ ಅವನ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಅಂಕುರಿಸಿದ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಅಂತಃಸತ್ವರೂಪ ದಿಂದ ಬೆಳಗುವುದೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿನ ಕೆನೆಯಂತೆ ಅದು ನರನ ಜೀವನವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಹರಡಿ ಪ್ರಗತಿಪಥವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. "ಅಸತ್ತಿನಿಂದ ಸತ್ತಿನ ಕಡೆಗೆ" ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಉದಹರಿಸಿದ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಇದು ಉಪಬೃಂಹಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ವೇದ-ಆಗಮ-ತಂತ್ರಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳು

'ವಿದ– ಜ್ಞಾನೇ' ಎಂಬಲ್ಲಿನ 'ವಿದ್' ಧಾತುವಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ 'ವೇದ' ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಅದರಂತೆ ಗತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವ 'ಗಮ್‌ಲೃ'ಧಾತು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾದ 'ಆಗಮ' ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಕೂಡ "ಆಗಮನ" ಎಂದು ಅರ್ಥ ; ಎಂದರೆ 'ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದುದು ಆಗಮ' ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. "ಗತ್ಯರ್ಥಕವಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಕಗಳು" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ "ಆಙ್" ಉಪಸರ್ಗ ಪೂರ್ವಕವಾದ 'ಗಮ್‌ಲೃ' ಧಾತುವಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ "ಆಗಮ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ "ಪರಿಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನ" ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಆಗಮವು ವೇದದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೇ ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ; ಎಂದಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಋಷಿ, ಛಂದಸ್ಸು, ದೇವತೆ, ಪಲ್ಲವ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಲು ಆಗಮಗಳು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ವೇದವು ಸಹ 'ಆಗಮ' ಎಂದೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿವೆ. 'ನಿಗಮಾ ಗಮಗಳು', 'ವೇದಾಗಮ' ಶಬ್ದಗಳು ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳು.

"ತಂತ್ರ" ಶಬ್ದವೂ ಕೂಡ 'ಆಗಮ' ಪದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯಪದ. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತಂತ್ರದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರುತಿ ತಂತ್ರ' ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. 'ತನ್ಯತೇ ವಿಸ್ತಾರ್ಯತೇ, ಜ್ಞಾನಂ ಅನೇನ' ಎಂದರೆ ತಂತ್ರದಿಂದ ಮಾನವನ ಜ್ಞಾನವು ವಿಕಾಸವಾಗುತ್ತದೆ ; ಅದರಿಂದ ಮಾನವನ ಉದ್ಧಾರ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. [1] "ಮಂತ್ರ– ತಂತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿಪುಲವಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ, ಮಾನವನನ್ನು ಕಷ್ಟಗಳ

---

[1] ತನೋತಿ ವಿಪುಲಾನರ್ಥಾನ್ ಮಂತ್ರತಂತ್ರಸಮನ್ವಿತಾನ್ ।
ತ್ರಾಣಂ ಚ ಕುರುತೇ ಯಸ್ಮಾತ್ ತಂತ್ರಮಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ॥

ಕಡಲಿನಿಂದ ದಾಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ 'ತಂತ್ರ'ವೆಂದು ಹೆಸರು. ಮಂತ್ರತಂತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮಾನವನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ ; ಎಂಬ ಅನ್ವರ್ಥಕವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ತಂತ್ರಶಬ್ದ.

ವೇದಾಗಮಗಳಿಗೆ ಸಮಪ್ರಮಾಣ್ಯ

"ಆಗಮವೂ ಆಪ್ತವಚನ" ಎಂಬ ಪೌಷ್ಕರಾಗಮದ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ಆಗಮಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ವೇದದಂತೆ 'ಆಪ್ತವಚನ' ಎಂಬುದು ಉಚಿತವೇ. ಮನುಸ್ಮೃತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರನಾದ ಕುಲ್ಲೂಕ ಭಟ್ಟನು "ಶ್ರುತಿಯು ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ" ಎಂದು ಎರಡುವಿಧ ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ವೇದಾಗಮಗಳೆರಡೂ 'ಶ್ರುತಿ' ಎಂದೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರು ತಮ್ಮ ಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ–

"ಬ್ರಹ್ಮಪಥದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಹದಿನೆಂಟು ವಿದ್ಯೆಗಳ [1] ಆದಿಕರ್ತನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶೂಲಪಾಣಿ ಶಿವನೇ. ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅವಿನಾಭಾವಸಂಬಂಧದಿಂದಿರುವ ವಿಮರ್ಶಾಶಕ್ತಿಯೇ ಎಲ್ಲ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುವ ನಿಗಮಾಗಮ ರೂಪು ತಳೆದಿದೆ." [2]

ಇದರಂತೆ ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ್ಯಧಿಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ– ಏಕಕರ್ತೃತ್ವ ಮತ್ತು ವೇದ ಮೂಲತ್ವವಿರುವುದರಿಂದ ಕಾಮಿಕಾದಿಶಿವಾಗಮಗಳಿಗೆ ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ವೇದಾಗಮ ಗಳೆರಡೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ಶೈವಮತವು ವೈದಿಕವೇ. ಸಿದ್ಧಾಂತಶಿಖಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ– ಎಲೈ ! ಮಹಾ ಮುನಿಯೆ ! ಸಾಂಖ್ಯಾದಿದರ್ಶನಗಳೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ವೇದವೇ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ವೇದವನ್ನು ಅನು ಸರಿಸಿರುವುದರಿಂಪ ಇವೂ ಪ್ರಮಾಣವೆನಿಸಿವೆ. ಪಾಂಚರಾತ್ರ, ಸಾಂಖ್ಯ, ಯೋಗ ಇವುಗಳು ವೇದದ ಒಂದೊಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿವೆ. ಶೈವವು ಮಾತ್ರ ವೇದಮಯವಾಗಿದೆ. ವೇದೈಕದೇಶ ವೆನಿಸಿರುವ ಸಾಂಖ್ಯಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ವೇದಸಮ್ಮತವಾದ ಶೈವತಂತ್ರವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು.

---

[1] ವೇದಗಳು ನಾಲ್ಕು– ಋಕ್, ಯಜುಸ್, ಸಾಮ ಮತ್ತು ಅಥರ್ವ. ವೇದಾಂಗಗಳು ಆರು– ಶಿಕ್ಷಾ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಛಂದಸ್ಸು, ನಿರುಕ್ತ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ಕಲ್ಪ ಮತ್ತು ಪುರಾಣ, ನ್ಯಾಯ, ಮೀಮಾಂಸಾ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಆಯುರ್ವೇದ, ಧನುರ್ವೇದ, ಗಾಂಧರ್ವ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಇವಿಷ್ಟೂ ಹದಿನೆಂಟು ವಿದ್ಯೆಗಳು.

[2] ಅಷ್ಟಾದಶಾನಾಮೇತಾಸಾಂ ವಿದ್ಯಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ತ್ಮನಾಮ್ ।
ಆದಿಕರ್ತಾ ಶಿವಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶೂಲಪಾಣಿರಿತಿ ಸ್ಮೃತಿಃ ॥

ವಿಮರ್ಶರೂಪಿಣೀ ಶಕ್ತಿಶ್ಶಿವಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ।
ನಿಗಮಾಗಮರೂಪಾಸ್ಯಾತ್ ಸರ್ವತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶನೀ ॥

[ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ.ಸಂಪು.೧ ಪು.೭೮]

"ಸಿದ್ಧಾಂತ" ಎಂಬ ಶೈವತಂತ್ರವು ಶಿವೋಕ್ತವೂ ಎಲ್ಲ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ವೇದದಷ್ಟೇ ಪ್ರಮಾಣ ; ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. "ವೇದ ಮೂಲವಾದ ಶೈವಾಗಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದಿಪಾದಿಸಿ, ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಂತ್ರಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾಗಿರುವ ಅಂಗನ್ಯಾಸ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಆಗಮಗಳು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿವೆ. [1]

"ಮೇಲಾಗಿ ಮುಂಡಕ, ಮಾಂಡೂಕ್ಯ, ಛಾಂದೋಗ್ಯ, ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ, ಕಠವಲ್ಲಿ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ಜೀವ-ಬ್ರಹ್ಮೈಕ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರಿಂದ, ಷಡಕ್ಷರ, ತ್ರ್ಯಯಂಬಕ, ಗಾಯತ್ರೀ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳ ಕರಾಂಗನ್ಯಾಸಾದಿ-ಧ್ಯಾನ ವಿಧಾಯಕವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಗೌತಮ-ಭರದ್ವಾಜ-ಶೌನಕಾದಿಯಾದ ಆಚಾರವಿಷಯಕಕರ್ಷಣಾದಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂತ-ಉತ್ಸವಾದಿವಿಧಾಯಕವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಗ್ಗಬಾರದು ; (ಭೂತ್ಯೈನ ಪ್ರಮದಿತವ್ಯಂ) "ಅಗ್ನಿರಿತಿ ಭಸ್ಮ" ಮುಂತಾದ ಯಜುರಾಥರ್ವಣಬೃಹಜ್ಜಾಬಾಲ-ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರ-ಉಪನಿಷದಾದಿ-ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ವಿಭೂತಿ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಧಾರಣ-ವಿಧಾಯಕವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಯಜುರಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿರುವ ಸದ್ಯೋಜಾತಾದಿಮಂತ್ರಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದುದರಿಂದಲೂ, 'ಅಧ್ವನಾಮಧ್ವಪತೇ ಶ್ರೇಷ್ಠಸ್ಯಾಧ್ವನಃ ಪಾರಮಶಿ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧವರ್ಣ-ಪದ-ಮಂತ್ರ-ಕಲಾ-ಭುವನ-ತತ್ವಾತ್ಮಕ ಷಡಧ್ವಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, 'ಯಾ ತೇ ರುದ್ರ' 'ಯಶ್ಛಂದಸಾಮೃಷಭೋ' "ಸೋಮಾರುದ್ರಾ" ಮುಂತಾದ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಲಿಂಗಧಾರಣಾದಿವಿಧಾಯಕವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, 'ಅರ್ಚತ ಪ್ರಾರ್ಚತ' 'ತಮುಷ್ಟುಹಿ' ಮಂತ್ರಬೋಧಿತಪೂಜಾವಿಧಾಯಕವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಶ್ರುತ್ಯಾಗಮಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಅರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಆಗಮಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವೈದಿಕತ್ವವು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. [2]

ಶ್ರೀಕಂಠಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ-

"ನಮಗಂತೂ ವೇದಾಗಮಗಳಿಗೆ ಭೇದವೇ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ" ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಣವ- ಪಂಚಾಕ್ಷರೀ-ಪ್ರಸಾದಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಪಶು-ಪತಿ-ಪಾಶಾದಿವಸ್ತುವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ, ಭಸ್ಮೋದ್ಧೂಲನ-ತ್ರಿಪುಂಡ್ರಧಾರಣ-ಲಿಂಗಾರ್ಚನ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಧಾರಣಾದಿಪರಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಎರಡೂ ವೇದಾಗಮಗಳಿಗೆ ಸಮಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವೇದಾಗಮಗಳೆರಡೂ ಪ್ರಮಾಣಭೂತಗಳೇ !" [3]

---

[1] ವೇದಃ ಪ್ರಧಾನಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸಾಂಖ್ಯಾದೀನಾಂ ಮಹಾಮುನೇ ।
ವೇದಾನುಸರಣಾದೇಷಾಂ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮಿತಿ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ ॥
ಪಾಂಚರಾತ್ರಸ್ಯ ಸಾಂಖ್ಯಸ್ಯ ಯೋಗಸ್ಯಚ ಮಹಾಮುನೇ ।
ವೇದೈಕದೇಶವರ್ತಿತ್ವಂ ಶೈವಂ ವೇದಮಯಂ ಮತಮ್ ॥
ವೇದೈಕದೇಶವರ್ತಿಭ್ಯಃ ಸಾಂಖ್ಯಾದಿಭ್ಯೋ ಮಹಾಮುನೇ ।
ಸರ್ವವೇದಾನುಸಾರಿತ್ವಾತ್ ಶೈವತಂತ್ರಂ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ ॥
ಶೈವತಂತ್ರಮಿತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಖ್ಯಂ ಶಿವೋದಿತಮ್ ।
ಸರ್ವವೇದಾರ್ಥರೂಪತ್ವಾತ್ ಪ್ರಮಾಣಂ ವೇದವತ್ತದಾ ॥
(– ಸಿ.ಶಿ.ಮಣಿ.೪.ಪ.೫.)

[2] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ೮.೧.ಪಾ.೨.ಪು.೧೮೩-೧೮೪.

[3] ಶ್ರೀಕಂಠಭಾಷ್ಯ ೨.೨.೩೭ ಪು.೧೫೬.

ತಿರುಮೂಲರ್ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೬೦೦) ಮಹಾಶಯನು ಕೂಡ 'ತಿರುಮಂದಿರಂ' ಎಂಬ ದ್ರಾವಿಡ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ವೇದಾಗಮಗಳಿಗೆ ಸಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ, ವೀರಾಗಮ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರಮತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ "ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಸಿದ್ಧಾಂತ"ವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಡಾ|| ರಮಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು "ಶೈವಮತವನ್ನು ಆಗಮಾಂತ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್‌ಜಾನ್ ಉಡ್‌ರಾಫ್ ಮಹಾಶಯನು "ಶಕ್ತಿ-ಶಾಕ್ತ" ಎಂಬ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ 'ವೇದವಿಷಯಕವಾದ ಕೆಲವು ದುರಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಆಗಮಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮೂಲವಾದವು.' ಎಂದನು. ಭಾರತಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮಾಜಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ದಿ|| ಡಾ|| ಎಸ್. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಮಹನೀಯನು "ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು ವೇದಾಗಮಗಳನ್ನು ಬೆಸೆದಿದ್ದಾರೆ." ಎಂದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.[1]

ಆಗಮ ವಿಭಾಗಗಳು–

ಶಿವನು "ಆಗಮಗಳು ಅನೇಕ" ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, "ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಸೋಮ, ಲಾಕುಳ ಎಂದು ಅನೇಕ ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ," ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವವು ನಾಲ್ಕು ಬಗೆ. ಅದಾಗಿ: ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಾಮ, ದಕ್ಷಿಣ, ಮಿಶ್ರ, ಸಿದ್ಧಾಂತ ಎಂದು. ವಾಮವು ಶಕ್ತಿಪ್ರಧಾನ ; ಭೈರವಾತ್ಮಕವಾದದ್ದು ದಕ್ಷಿಣ; ಮಿಶ್ರವು ಸಪ್ತಮಾತೃಪರ; ವೇದಸಮ್ಮತವಾದದ್ದು ಸಿದ್ಧಾಂತ. "ಸಿದ್ಧಾಂತ" ಎಂಬ ಶಿವಾಗಮವು ವೇದಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದಲೂ ವೇದಬಾಹ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಇದು ವೇದಸಮ್ಮತ." ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಇವೇ ಮುಂತಾಗಿ ಎಲ್ಲ ನಾಸ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಕ ಆಗಮಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಂತೆ ಸೌರ, ಗಾಣಾಪತ್ಯ ಮುಂತಾದ ತಂತ್ರಗಳೂ ಇವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮಗಳು ೧೦೮, ಶಾಕ್ತಾಗಮಗಳು ೬೪, ಉಪತಂತ್ರಗಳು ೩೨೭, ಶೈವ ತಂತ್ರಗಳು ೨೮, ಉಪತಂತ್ರಗಳು ೧೨೭, ವೈಷ್ಣವ ತಂತ್ರಗಳು ೭೫, ಉಪತಂತ್ರಗಳು ೨೦೫ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.[2]

ಆಗಮಗಳ ಕಾಲ–

ಆಗಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕಾಲನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವಾಗಲೂ ಸಿಂಧೂಕಣಿವೆ ಹರಪ್ಪಾ-ಮೊಹೆಂಜೋದಾರೊ ಭೂಮಿಯ ಅಗೆತದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು

---

[1] ಇಂಡಿಯನ್ ಫಿಲಾಸಫಿ ; ದಿವಂಗತ ಡಾ|| ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್. ಭಾಗ– ೨.

[2] ಆಗಮಾ ಬಹುಧಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಶಿವೇನ ಪರಮಾತ್ಮನಾ |
ಶೈವಂ ಪಾಶುಪಾತಂ ಸೋಮಂ ಲಾಕುಳಂ ಚೇತಿ ಭೇದತಃ ||
ತೇಷು ಶೈವಂ ಚತುರ್ಭೇದಂ ತಂತ್ರಂ ಸರ್ವವಿನಿಶ್ಚಿತಮ್ |
ವಾಮಂ ಚ ದಕ್ಷಿಣಂ ಚೈವ ಮಿಶ್ರಂ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಂಜ್ಞಕಮ್ ||
ಶಕ್ತಿಪ್ರಧಾನಂ ವಾಮಾಖ್ಯಂ ದಕ್ಷಿಣಂ ಭೈರವಾತ್ಮಕಮ್ |
ಸಪ್ತಮಾತೃಪರಂ ಮಿಶ್ರಂ ಸಿದ್ಧಾಂತಂ ವೇದಸಮ್ಮತಮ್ ||
ವೇದಧರ್ಮಾಭಿಧಾಯಿತ್ವಾತ್ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಖ್ಯಃ ಶಿವಾಗಮಃ |
ವೇದಬಾಹ್ಯವಿರೋಧಿತ್ವಾತ್ ವೇದಸಮ್ಮತ ಉಚ್ಯತೇ ||

–ಸಿ.ಶಿ.ಪ.೫

ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಶೈವಾಗಮ ಪರಂಪರೆಯು ಇಂದಿಗೆ ಸುಮಾರು ಐದುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದಿನದೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆಗಮಗಳ ಭಾಷೆ, ಶೈಲಿ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆಚಾರ- ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಲ್ಲಿ 'ಆಗಮಗಳು ಈಚಿನವು' ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆಯಾದರೂ ಆಗಮಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಪ್ರಾಚೀನ. ಏಕೆಂದರೆ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮೋಕ್ತವಾದ ಪೂಜಾಪದ್ಧತಿಯು ಕ್ರಿ. ಪೂ. ಎರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿರುವ ಮಹಾಭಾರತ ಶಾಂತಿಪರ್ವದಲ್ಲಿ ೩೪೭ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೫೦೦ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದಿನದೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿರುವ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮೋಕ್ತವಾದ ವಾಸುದೇವಮಹತ್ವವು ಹೇಳಿದೆ. ಪಾಂಚರಾತ್ರರಿಗೆ "ಸಾತ್ವತ" ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯು ಐತರೇಯ ಮತ್ತು ಶತಪಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳು ಯಥಾಶ್ರುತವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮಗಳು ಕ್ರಿ. ಪೂ. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಶತಕಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹಿಂದಿನವು ಎಂದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.[1] ಡಾ|| ಎಸ್. ಸಿ. ನಂದೀಮಠ ಅವರು "ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವಾಗಮಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಆದರೆ ವೈಷ್ಣವಾಗಮಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ಶೈವಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶೈವಾಗಮಗಳು ವೈಷ್ಣವಾಗಮಗಳಿಗಿಂತ ಪ್ರಾಚೀನ."[2] ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ "ಶೈವಾಗಮಗಳು ಕನಿಷ್ಠ ೨೦೦೦ ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನವು ; ಎಂಬುದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.[3] ಕ್ರಿ. ಶ. ೫ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕಂಚಿಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ೨೮ ಶಿವಾಗಮಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[4]

ಕಂಚಿಯ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ರಾಜರ ಪ್ರಸ್ತಾಪ

ಕ್ರಿ. ಶ. ದ ತರುವಾಯ ಮೊದಲ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾಮಾಹೇಶ್ವರಜಂಗಮ ಪುಂಗವರಾದ ಶೈವಾಚಾರ್ಯರ ಮಠವು ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿತ್ತು ; ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[5] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೦ರಲ್ಲಿ ಶಿವಭಕ್ತಾಗ್ರೇಸರರಾದ "ಭಾರಶಿವ" ವಂಶದ ರಾಜರು ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ; ಏಕೆಂದರೆ ಆಗಿನ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ "ಅಂಸಭಾರಸನ್ನಿವೇಶಿತಶಿವಲಿಂಗೋದ್ವಹನಶಿವಪರಿತುಷ್ಟಸಮುತ್ಪಾದಿತರಾಜವಂಶ್ಯಾನಾಂ"[6] ಮುಂತಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ.

---

[1] ಸಂಸ್ಕೃತವಾಙ್ಮಯ ಚರಿತ್ರಮು- ಮಲ್ಲಾದಿ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿವಿರಚಿತ ಪು.೭೧.

[2] ಶಿವಾನುಭವ, ತ್ರೈಮಾಸಿಕ- ಸಂ.೬.ಸಂ.೧. ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೯೩೧ ವಿಜಾಪುರ.

[3] ವಚನಶಾಸ್ತ್ರ ರಹಸ್ಯ (ಪು.೨೮-೨೯- ಶ್ರೀರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರರಾಯ ವಿರಚಿತ)

[4] ಡಿ|| ಎಸ್. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ವಿರಚಿತ "ಇಂಡಿಯನ್ ಫಿಲಾಸಫಿ ಭಾ. II.

[5] ಡಾ|| ಚಿಲಕೂರಿ ನಾರಾಯಣರಾವ್ ಸಂಪಾದಿತ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಚರಿತ್ರಮು- ಉಪೋದ್ಘಾತ ಪು.೩೪೪

[6] "ವೀರಶೈವ ಉಗಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿ" ಪು. ೪೧. ನಿವೃತ್ತ ಮೈಸೂರು ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿ, ವಿದ್ಯಾವಾಚಸ್ಪತಿ ಶ್ರೀ ಟಿ. ಎಸ್. ಮಲ್ಲಪ್ಪ ವಿರಚಿತ.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ಐದು ಮತ್ತು ಆರನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಚಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಪಲ್ಲವರಾಜನ್ಯರು ಮಹಾಶಿವಭಕ್ತರೂ, ಲಿಂಗಧಾರಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂಬ ಬಗೆಗೆ ಶಾಸನಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿವೆ. ಪರಮ ಶಿವಭಕ್ತರಾದ ಇವರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತಕಾಮ, ಗುಣಭರ, ರಾಜಸಿಂಹ ಮುಂತಾದವರು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ತಮ್ಮ ಉತ್ತಮಾಂಗದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ; ಎಂಬುದು ಅಂದಿನ ಶಾಸನಗಳ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

"ಶ್ರೀಮತೋಽತ್ಯಂತಕಾಮಸ್ಯ ದ್ವಿಷದ್ದರ್ಪಾಪಹಾರಿಣಃ ।
ಶ್ರೀನಿಧೇಃ ಕಾಮರಾಗಸ್ಯ ಹರಾರಾಧನಸಂಗಿನಃ ॥ ೮ ॥[1]

ಎಂದರೆ ಅತ್ಯಂತಕಾಮರಾಜನು ಶತ್ರುಗಳ ದರ್ಪವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವವನೂ ಶ್ರೀನಿಧಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಆತ "ಹರಾರಾಧನಸಂಗಿ" ಎಂದು ಉಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

'ಅಭಿಷೇಕಜಲಾಪೂರ್ಣೇ ಚಿತ್ರರತ್ನಾಂಬುಜಾಕರೇ ।
ಆಸ್ತೇ ವಿಶಾಲಸುಮುಖಃ ಶಿರಸ್ಸರಸಿ ಶಂಕರಃ '' ॥ ೯ ॥

ಎಂದರೆ ಆ ರಾಜನು ತನ್ನ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ರಾಜನ ಶಿರಸ್ಸೆಂಬ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ "ಶಂಕರ" (ಶಂಕರ-ಶಿವ ಮತ್ತು ಶಂಖ) ಎಂದರೆ ಶಂಖದಂತೆ ಇರುವ ಶಿವ (ಲಿಂಗರೂಪದಿಂದ) ನಿರುವನು ; ಎಂದು ಶ್ಲೇಷಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಡಾ|| ಹುಲ್ಷ್ ಅವರು "Siva Abides on the head of "Atyantakama" Means the Same as "he bears Siva on this head" (Verse 3)Viz "He is a dvotee of Siva" ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಿದಿತ ಬಹುನಯಃ ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತಮಾರ್ಗಃ............ ।
ಶ್ರೀಮಾನತ್ಯಂತಕಾಮಃ............ ॥

ಅದೇ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ೩೩, ೩೪ ನೆಯ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಗುಣಭರ ಮಹಾರಾಜನೂ ಕೂಡ ಲಿಂಗಧಾರಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ನಂ. 33. ಗುಣಭರನಾಮನಿ ರಾಜನ್ಯನೇನ ಲಿಂಗೇನ ಲಿಂಗಿನಿ ಜ್ಞಾನಮ್ ।
ಪ್ರಥತಾಂ ಚಿರಾಯ ಲೋಕೇ ವಿಪಕ್ಷವೃತ್ತೇಃ ಪರಾವೃತ್ತಮ್ ॥

ಈ ಶ್ಲೋಕವು "ಪರ್ವತೋ ವಹ್ನಿಮಾನ್ ಧೂಮಾತ್" ಎಂಬ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಧೂಮವೆಂಬ ಲಿಂಗ (ಹೇತು– ಕಾರಣ) ದಿಂದ ವಹ್ನಿ ಎಂಬ ಲಿಂಗಿ (ಪರ್ವತ)ಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಜ್ಞಾನವು "ವಿಪಕ್ಷವೃತ್ತಿ" ಎಂದರೆ ಪರ್ವತೇತರಸ್ಥಾನವೃತ್ತಿತ್ವದಿಂದ ನಿವೃತ್ತವಾಗುವಂತೆ ಲಿಂಗಧಾರಿಯಾಗಿರುವ ಗುಣಭರರಾಜನಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗಸಂಬಂಧದಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಶಿವಜ್ಞಾನವು ಶಿವೇತರದೇವತಾಸಂಬಂಧದಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿರಲಿ." ಎಂದು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನಂ. 34. ನಿರ್ಮಾಪಿತಾಮಿತಿಮುದಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮೇನ
ಶೈಲೀಂ ಹರಸ್ಯ ತನುಮಪ್ರತಿಮಾಮನೇನ ।
ಕೃತ್ವಾ ಶಿವಂ ಶಿರಸಿ ಧಾರಯತಾತ್ಮಸಂಸ್ಥ-
ಮುಚ್ಚೈಃ ಶಿರಸ್ತ್ವಮಚಲಸ್ಯ ಕೃತಂ ಕೃತಾರ್ಥಮ್ ॥ ಎಂದರೆ–

---

[1] South Indian Inscriptions. VOL. I No. 18 (1890)

"ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ಗುಣಭರ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನು ಶಿವಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪರ್ವತಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಆ ಉನ್ನತ-ಪರ್ವತಶಿಖರವನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು." ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿನ "ಶಿವಂ ಶಿರಸಿ ಧಾರಯತಾ" "ಲಿಂಗಿನಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳು ಈತ "ಶಿರೋಲಿಂಗಧಾರಿ" ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಂತೆ "ಶಿವಚೂಡಾಮಣಿಃ" (ನಂ. ೩೪) "ವೃಷಭಲಾಂಛನಃ" "ಆಗಮಪ್ರಮಾಣಃ" "ಆಗಮಾನುಸಾರೀ" ಮುಂತಾದ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಅವರು ಪರಮಶಿವಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ.

ಮದರಾಸು ರಾಜ್ಯದ ಚಂಗಲಪೇಟೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಾಯಲೂರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (೧೯೦೪) ರಾಜಸಿಂಹರಾಜನ ವಂಶೀಯರಾದ ರಾಜರ ೫೪ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪದ್ಯವಿದು–

ಶ್ರೀ ಪಲ್ಲವಾನ್ವಯ ಕುಲಾಚಲರಾಜಸಿಂಹೋ
  ಯಃ ಕ್ಷತ್ರಸಿಂಹ ಇತಿ ವಿಶ್ರುತ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಃ ।
ಜೀಯಾನ್ಮಹೇಶ್ವರಶಿಖಾಮಣಿದೀಪ್ತಮೌಲಿಃ
  ಯುದ್ಧಾರ್ಜುನಸ್ಸ ಖಲು ಲೋಕನರೇಂದ್ರಕೀರ್ತಿಃ ॥

ಇಲ್ಲಿರುವ "ಮಹೇಶ್ವರ ಶಿಖಾಮಣಿ ದೀಪ್ತಮೌಲಿಃ" ಎಂಬ ಪದವು ರಾಜಸಿಂಹರಾಜನು "ಶಿರೋಲಿಂಗಧಾರಿ" ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ಎಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಆನಂದಗಿರಿಯು ತನ್ನ ಶಂಕರ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ–

ಭುಜದ್ವಯಲಿಂಗಧಾರಕಾ ಶೈವಾಃ ಫಾಲೇ ತ್ರಿಶೂಲಧಾರಿಣೋ ರೌದ್ರಾಃ
ಭುಜದ್ವಯೇ ಡಮರುಧಾರಿಣ ಉಗ್ರಾಃ ಫಾಲೇ ಲಿಂಗಚಿಹ್ನಧಾರಿಣೋ ಭಾಟ್ಟಾ ॥
ಹೃದಿ ತ್ರಿಶೂಲಂ ಶಿರಸಿ ಪಾಷಾಣಲಿಂಗಂ ಚ ಧಾರಿಣೋ ಜಂಗಮಾಃ ।
ಲಲಾಟೇ ಭುಜದ್ವಯೇ ಹೃನ್ನಾಭಿಷು ಲಿಂಗಧಾರಿಣಃ ಪಾಶುಪತಾಃ ॥

ಎಂದು ಶಿವಲಿಂಗಧಾರಿಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಗೋಕರ್ಣಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ-ಶಿವಸೂತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದ ಮಹಾಪಾಶುಪತಾಚಾರ್ಯರಾದ ನೀಲಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರು ಹರದತ್ತನೇ ಮುಂತಾದ ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ಆಚಾರ್ಯಶಂಕರರೊಡನೆ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿರ್ಜಿತರಾದರೆಂದು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತ-ಶಂಕರದಿಗ್ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಶಿರೋಲಿಂಗಧಾರೀಜಂಗಮಪುಂಗವನು ವೀರಶೈವನೆಂಬುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟ.

ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಚಾರಿತ್ರಿಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಆಗಮಧರ್ಮವು ಅತಿಪ್ರಾಚೀನವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಕಾಳಿದಾಸಕವಿ (ಕ್ರಿ.ಶ.ಸು.೫೦೦) ಶಾಕುಂತಲದಲ್ಲಿ ಕಣ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ವಟುಗಳು ವೈಖಾನಸಸಂಪ್ರದಾಯದವರೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ತಿರುಮೂಲರ್ (ಕ್ರಿ.ಶ.೬೦೦) ರಚಿಸಿರುವ "ತಿರುಮಂತಿರದಲ್ಲಿ ರಾಜಾನಕ ರಾಮಕಂಠ (ಕ್ರಿ.ಶ.೯೦೦)ನ "ಮತಂಗವೃತ್ತಿ"ಯಲ್ಲಿ, ಉಮಾಪತಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯನ "ಪೌಷ್ಕರಭಾಷ್ಯ"ದಲ್ಲಿ, ಅಘೋರ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೦೦) ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈಶಾನದ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೦೦) "ಈಶಾನಶಿವಗುರುಪದ್ಧತಿ"ಯಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೪೦೦) ನ ಸರ್ವದರ್ಶನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಆಗಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಷಯಗಳು ಅನೇಕ ಇವೆ.

ಕಡೆಯದಾಗಿ ಭಿಟಾ, ಗುಡಿಮಲ್ಲಂ ಮುಂತಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಶಿವಲಿಂಗಗಳು ಕ್ರಿ. ಪೂ. ಒಂದನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿಂದಿನವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಆಗಮಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಕೇವಲ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಹರಡಿಲ್ಲ; ಅದು ಅನ್ನಾಂ (ಇಂಡೋಚೈನಾ) ಮಿಸೋನಾ (ಭದ್ರೇಶ್ವರ) ಮೆಕ್ಸಿಕೊ, ಜಾವಾ, ಕಾಂಬೋಡಿಯಾ, ಚಂಪಾ, ಇಂಡೋನೇಷಿಯಾ, ಚೀನಾ, ಜಪಾನ್ ಮುಂತಾದ ಪೂರ್ವದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಕ್ರಿ. ಶ. ೫೦೦ ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಇತ್ತು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಆಗಮೋಕ್ತವಾದ ಶಿವಾಲಯಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಗತವೈಭವವನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ.[1] ನಾವು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಮೊಹೆಂಜೊದಾರೋ ಕಣಿವೆಯ ಸಂಶೋಧನೆಯ ತರುವಾಯ ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಹತ್ತುಬಗೆಯ ಶಿವಲಿಂಗಗಳಿಂದ ಆಗಮಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ವೇದಪೂರ್ವ ಕಾಲದ್ದೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವೇ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳು ನಾನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ "ಆಗಮ-ಸಂಸ್ಕೃತಿ" ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.[2]

ಶೈವಾಗಮ ಪರಂಪರೆ–

ಆಗಮ-ಗ್ರಂಥರಚನೆಯು ಈಚಿನದಾದರೂ ಆಗಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ. "ಆಗಮ" ಎಂಬ ಶಬ್ದವೇ ಆಗಮಗಳು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದವುಗಳು; ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯು ಹೇಗೆ 'ಭಗವಂತನಿಂದ ವಿವಸ್ವತನಿಗೆ, ಅವ ನಿಂದ ಮನುವಿಗೆ, ಮನು ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಿಗೆ' ಎಂಬಂತೆ ಹೇಗೆ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದಿತೋ ಅದರಂತೆ ಆಗಮಗಳು ಕೂಡ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆ. ಶೈವಾಗಮಗಳು ಕಾಮಿಕ ಮೊದಲು ವಾತು ಲದವರೆಗೆ ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು. ಅವು ಕ್ರಮವಾಗಿ–

"ಕಾಮಿಕ–ಯೋಗಜ–ಚಿಂತ್ಯ–ಕಾರಣ–ಅಜಿತ–ದೀಪ್ತ–ಸೂಕ್ಷ್ಮ–ಸಹಸ್ರ–ಸುಪ್ರಭ–ಅಂಶಮತ್–ವಿಜಯ–ನಿಶ್ವಾಸ–ಸ್ವಾಯಂಭುವ–ಅನಲ–ಮಾರ–ರೌರವ–ಮಕುಟ–ವಿಮಲ–ಚಂದ್ರಜ್ಞಾನ–ಬಿಂಬ–ಲಲಿತ–ಪ್ರೋದ್ಗೀತ–ಸಿದ್ಧ–ಸಂತಾನ–ಸರ್ವೋಕ್ತ–ಪಾರಮೇಶ್ವರ–ಕಿರಣ–ವಾತೂಲ" ಎಂದು.

ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಮೃಗೇಂದ್ರಾಗಮ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ–

> ಕಾಮಿಕಂ ಯೋಗಜಂ ವಾಥ ತಥಾ ಚಿಂತ್ಯಂ ಚ ಕಾರಣಂ ।
> ಅಜಿತಂ ದೀಪ್ತಸೂಕ್ಷ್ಮೌ ಚ ಸಹಸ್ರಶ್ಚ ತಥಾಂಶುಮತ್ ॥
> ಸುಪ್ರಭೇದ ಸ್ತಥಾಪ್ಯೇತೇ ಶೈವಾಸ್ಸಂಪರಿಕೀರ್ತಿತಾಃ ।

ಇನ್ನು ಕಾಮಿಕಕ್ಕೆ ಮೂರು ಉಪಭೇದಗಳಿವೆ–

> ನಾರಸಿಂಹಂ ಚ ವಕ್ತ್ರಾರಂ ಭೈರವೋತ್ತರಮೇವ ಚ ।
> ನಾರಸಿಂಹಾಖ್ಯಮೇವೈತತ್ತನ್ಮೃಗೇಂದ್ರಮಿತಿ ಕಥ್ಯತೇ ॥

ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಮೇಲಿನವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಹತ್ತು ಶೈವಾಗಮಗಳೆಂದೂ ಉಳಿದ ಹದಿನೆಂಟು "ರುದ್ರಾಗಮ"ಗಳೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವಾಗಮಗಳು ಮೂರು ಸಲವೂ, ರುದ್ರಾ

---

[1] ಕಾಂಬೋಡಿಯಾ ಶಾಸನಗಳು (ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಜ್ಞಾನಸಾರಾಮೃತ ಡಾ|| ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಸಂಪಾದಿತ, ಪು.೯೯. ಧಾರವಾಡ.

[2] ಆಗಮ-ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ವಾರಾಣಸೀ ಸಂ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ 'ಸಾರಸ್ವತೀಸುಷಮಾ' ತ್ರೈಮಾಸಿಕ, ಸಂವತ್ ೨೦೧೭ (ಅಂಕ ೧.೨.೩.೪)
'ಋಷಿಕಲ್ಪನ್ಯಾಸ' ಭಾರತೀ ಪರಿಷತ್– ಪ್ರಯಾಗ ೧೯೭೦ ಪು. ೯೨.೯೬.

ಠನುಗಳು ಎರಡು ಸಲವೂ ರೂಪುಗೊಂಡಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಮಿಕವು ಮೊದಲು ಪ್ರಣವನಿಗೆ ಅವನಿಂದ ತ್ರಿಕಾಲನಿಗೆ, ತ್ರಿಕಾಲನಿಂದ ಹರನಿಗೆ ಎಂದು ಮೂರುಸಲ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದರಂತೆ ಉಳಿದ ಶೈವಾಗಮುಗಳೂ ಸಹ, ರುದ್ರಾಗಮುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯಾಗಮುವು ಮೊದಲು ರುದ್ರನಿಗೆ, ಅವನಿಂದ ಪರಮೇಶನಿಗೆ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಶಾಕ್ತ ಮತ್ತು ಪಾಂಚರಾತ್ರಾದಿ-ಆಗಮುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆವೃತ್ತಿಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸುಪ್ರಭೇದದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ "ಆಕುಂಚಿತವೃತ್ತಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿರುವ "ಸಾರಾತ್ಸಾರತರ" ಮುಂತಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಈ ಆಶಯನನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತವೆ.

ಆಗಮೋಕ್ತವಿಷಯಗಳು

ಆಗಮುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾ, ಚರ್ಯಾ, ಯೋಗ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ (ವಿದ್ಯಾ) ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿವೆ. ಇಂದು ದೊರೆಯುವ ಆಗಮುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಕೆಲವು ಪಾದಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

ಕ್ರಿಯಾಪಾದ :– ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಮೂರ್ತಿರಚನೆ, ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಸುಪ್ರಭೇದ ಮತ್ತು ಕಾಮಿಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ವಿಚಾರವು ಮುಂದೆ ಕಾಣುವಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಕೃತಿಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ನೆಲವನ್ನು ಉತ್ತು, ಭತ್ತ ಮೊದಲಾದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತಬೇಕು. ಬೆಳೆಬಂದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಮೇಯಬಿಡಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಆಲಯ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕು. ಶುಭದಿನದಲ್ಲಿ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಬಲಿಹರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಕೆಲವರು ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಮೂರ್ತಿಪೂಜಾದಿಗಳು ಅಜ್ಞಜನರ ಮನೋರಂಜನೆಗಾಗಿ ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಆದರೆ ದೇವಾಲಯರಚನೆಯು ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿತು. ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರದ ಉಗಮಕ್ಕೆ ಆಗಮುಗಳೇ ಮೂಲ. ಪ್ರಾಯಶಃ ವೈದಿಕಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಮೂರ್ತಿಪೂಜೆಯ ಆಕರ ಆಗಮುಗಳೇ. ಆಗಮೋಕ್ತವಾದ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರವೈಭವವು ಇಂದಿಗೂ ಎಲ್ಲೋರ, ಅಜಂತ, ಎಲಿಫೆಂಟಾ, ಬಾದಾಮಿ, ಬೇಲೂರು, ಹಳೇಬೀಡು, ಸೋಮನಾಥಪುರ, ಹಂಪೆ, ಲೇಪಾಕ್ಷಿ ಮುಂತಾದ ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತವಾದ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಗುಹಾಂತರ್ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾಗಿದೆ.

ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣದ ಅಂಗವಾಗಿ ಗರ್ಭನ್ಯಾಸ, ಪೀಠ, ಕಂಠ, ಮಂಟಪ, ಪ್ರಾಕಾರ ಮುಂತಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಷಯಗಳೂ ಕೂಡ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕ್ರೋಢೀಕೃತವಾಗಿವೆ. ಸಂಶೋಧಕರು– ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆಯು ವೈದಿಕ ಯುಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದಲ್ಲ ಎಂದು ಸಂದೇಹಪಡುತ್ತಾರೆ ; ಆದರೆ ಮೂರ್ತಿಪೂಜೆಯು ಯಾಸ್ಕ– ಪಾಣಿನಿ ಮೊದಲಾದವರಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನದು. ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ "ಯಾ ತೇ ರುದ್ರ ಶಿವಾ ತನೂಃ" "ರುದ್ರೋ ವಾ ಏಷ ಯದಗ್ನಿಸ್ತಸ್ಯೈತೇ ತನುವೌ "ಘೋರಾನ್ಯಾ, ಶಿವಾನ್ಯಾ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಚನಗಳಲ್ಲಿ "ಪರಶಿವನಿಗೆ ಇರುವ ಶರೀರವು ಮಂಗಳಕರ" "ಅಗ್ನಿಸ್ವರೂಪನಾದ ರುದ್ರನಿಗೆ

ಎರಡು ತನುಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಘೋರ ಮತ್ತೊಂದು ಅಘೋರ(ಶಾಂತ)" ಎಂದು ಶಿವನ ಶರೀರವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. "ಪರಮೇಶ್ವರನ ಘೋರ ಮತ್ತು ಅಘೋರ ತನುಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ." "ಶ್ರೀ ರುದ್ರನಮಕಾಧ್ಯಾಯದಿಂದ ಘೋರತನುವನ್ನೂ ಚಮಕಾಧ್ಯಾಯದಿಂದ ಅಘೋರ ತನುವನ್ನೂ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು." ಮುಂತಾದ ಉಕ್ತಿಗಳು ಭಗವಂತನ ಶರೀರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿವೆ. ಮಾನಸಿಕ ಏಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆಯ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಸಾಧನವಿಲ್ಲವೆಂದು **ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು "ಹಿಂದೂಧರ್ಮಸಾರ"** ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ವಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಚಲ, ಅಚಲ ಎಂಬ ಪ್ರಭೇದಗಳಿವೆ. ಮೂರ್ತಿಗಳು ಸಕಲ ; ಲಿಂಗಗಳು ನಿಷ್ಕಲ ; ಎನಿಸಿವೆ.

ಚರ್ಯಾಪಾದ :– ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಪೂಜೆ, ಉತ್ಸವಾದಿ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿವೆ. ಸ್ನಾನ, ಅರ್ಚನೆ, ನೈವೇದ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಧಾನಗಳು, ಅಗ್ನಿಕುಂಡ, ಸಮಿತ್ತುಗಳ ನಿರೂಪಣೆಗಳಿವೆ. ಆಗಮಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವಾಗ್ನಿಹೋತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ; ವೈದಿಕಾಗ್ನಿಗಲ್ಲ ; ಏಕೆಂದರೆ ವೈದಿಕಾಗ್ನಿಗಿಂತ ಶೈವಾಗ್ನಿಯು ಪ್ರಶಸ್ತ. ದೀಕ್ಷಿತನು ಶೈವಾಗ್ನಿಯನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಪಾರಮೇಶ್ವರ ತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರು ಶಿವದೀಕ್ಷಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಾಂಗವಾಗಿ ಹವನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. [1]

ಯೋಗಪಾದ– ಪಾತಂಜಲ-ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಆಗಮಗಳೇ ಮೂಲವೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. **ಈಶಾನಶಿವಗುರು, ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿ** ಮುಂತಾದವರು ಆಗಮೋಕ್ತವಾದ ಯೋಗಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗಸಾಧನೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಜ್ಞಾನಪಾದ– ಪತಿ-ಪಶು-ಪಾಶಾತ್ಮಕವಾದ ತ್ರಿಕಸಿದ್ಧಾಂತವು ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಭಾರತೀಯಸಂಸ್ಕೃತಿಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿರುವ ಪಾಶುಪತಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂಬ ಶೈವಸಂತಾನ ಪಾದಪಕ್ಕೆ (ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ) ಬೀಜವು ಷಟ್‌ತ್ರಿಂಶತ್-ತತ್ತ್ವಪುಂಜ. ಈ ಪುಂಜವು ಮಾಹೇಶ್ವರನ (ನಟರಾಜರಾಜ) ಡಮರುಗದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಥಾಗ್ರಗಣ್ಯನೆನಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯ-ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅವೇ **"ನಂದಿಕೇಶ್ವರಕಾರಿಕೆಗಳು"** ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳು ಜಗತ್‌ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಜವೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಅದೇ ಶೈವಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವು ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಜಗತ್ತನ್ನೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ **ದ್ವೈತಶೈವ, ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವ, ಶೈವಾದ್ವೈತ, ಶೈವದ್ವೈತಾದ್ವೈತ** ಮತ್ತು **ಶೈವವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ** ಮುಂತಾದವು ಮುಖ್ಯ. ಅವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

೭

ಜಗತ್-ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೂಲ ಷಟ್-ತ್ರಿಂಶತ್-ತತ್ತ್ವಗಳು

ಶೈವದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಷಟ್‌ತ್ರಿಂಶತ್‌ತತ್ತ್ವಗಳು. ಶೈವಾಗಮೋಕ್ತವಾದ ಅವುಗಳು ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಪರಮ ಮಾಹೇಶ್ವರ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಶಿವಾಚಾರ್ಯನ ಕಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

---

[1] ಪಾರಮೇಶ್ವರ ತಂತ್ರ, ಪ.೪.೫ ಪಟಲಗಳು.

ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರವು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಅದು ಸದಾಶಿವನ ಡಮರುಗದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. "ಅ-ಇ-ಉಣ್" ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಅಡಗಿದೆ. ಪಾಣಿನಿ, ಪತಂಜಲಿ ಮುಂತಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಈ ಸೂತ್ರಗಳು ಕೇವಲ ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಮೂಲವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಸೂತ್ರ-ಭಾಷ್ಯಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸದಾಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ, ಆ ಪರಶಿವನ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿರುವವನೂ ಪ್ರಮಥಾಧಿಪತಿಯೂ ಆದ ಶ್ರೀ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಶಿವಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಯೇ ಪರಮಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸನಕ, ಸನಂದನ, ಸನತ್ಕುಮಾರ, ವ್ಯಾಘ್ರಪಾದ, ವಸಿಷ್ಠ ಮುಂತಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಆ ಮಾಹೇಶ್ವರ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಶಿವತತ್ತ್ವರಹಸ್ಯವನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಕಾರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಈ ಕಾರಿಕೆಗಳು ಮುವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ-ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಸುತ್ತವೆ. ಇವು ಮುಮುಕ್ಷುಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಹದಾನಂದಸಿಂಧುವಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಕೃತ ಶಿವತತ್ತ್ವರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯಲೆಳಸುವವರಿಗಾಗಿ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನ ಕಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬರೆದಿರುವ 'ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಿನಿ' ಮತ್ತು ಅದರ ಆಶಯವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಂಜಿಸುವ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೊಡನೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ನಂದಿಕೇಶ್ವರಕಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವದರ್ಶನಕಿರಣಗಳು

ಅ ಇ ಉ (ಣ್), ಋ ಲೃ (ಕ್), ಏ ಓ (ಙ್), ಐ ಔ (ಚ್), ಹ ಯ ವ ರ (ಟ್), ಲ (ಣ್), ಞ ಮ ಙ ಣ ನ (ಮ್) ಝ ಭ (ಞ್), ಘ ಢ ಧ (ಷ್), ಜ ಬ ಗ ಡ ದ (ಶ್), ಖ ಫ ಛ ಠ ಥ ಚ ಟ ತ (ವ್), ಕ ಪ (ಯ್), ಶ ಷ ಸ (ರ್), ಹ (ಲ್).

ಇವು ಮಾಹೇಶ್ವರ ಸೂತ್ರಗಳು.

ನೃತ್ತಾವಸಾನೇ ನಟರಾಜರಾಜೋ
ನನಾದ ಢಕ್ಕಾಂ ನವಪಂಚವಾರಂ ।
ಉದ್ಧರ್ತುಕಾಮಃಸನಕಾದಿಸಿದ್ಧಾನ್
ಏತದ್ವಿಮರ್ಶೇ ಶಿವಸೂತ್ರಜಾಲಮ್ ॥

ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಪಾತಂಜಲಮಹಾಭಾಷ್ಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಕಾರನಾದ ನಾಗೋಜಿಭಟ್ಟನು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೦೦) ತನ್ನ ಪ್ರದೀಪೋದ್ಯೋತದಲ್ಲಿ.–

"ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾ ಚೈಷಾ ಚತುರ್ದಶಸೂತ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಪರತಯಾ ನಂದಿಕೇಶ್ವರೇಣ ; ತದರ್ಥಂ ಸಕಲವಾಕ್‌ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಬೋಧನಾರ್ಥಂ ಚ. ಅನೇನ ಯತ್ಫಲಂ ತದಕ್ಷರಸಮಾಮ್ನಾಯಜ್ಞಾನೇನ ಸೂಚಿತಂ". (ಮಹಾಭಾಷ್ಯ– ಪ್ರದೀಪೋದ್ಯೋತ ಅ. ೧. ಪಾ. ೧. ಆ. ೨. ಪು. ೯೦).

ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಕಾರಿಕೆಗಳು ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಉಪಮನ್ಯು– ಶಿವಾಚಾರ್ಯರ "ತತ್ತ್ವವಿಮರ್ಶಿನಿ" ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಇದೆ. ಪತಂಜಲಿಯು "ಸೋಽಯಮಕ್ಷರಸಮಾಮ್ನಾಯೋ ಬ್ರಹ್ಮರಾಶಿಃ" ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. "ಬ್ರಹ್ಮತತ್ತ್ವವೇ ಶಬ್ದರೂಪದಿಂದ ತೋರುತ್ತದೆ." ಎಂದು ಕೈಯಟನೂ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಸೃಷ್ಟಿಯು ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಅರ್ಥ ಎಂದು ಎರಡು ಬಗೆ. ಇವೆರಡೂ ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪ. ಶಬ್ದವು ಶಕ್ತಿ ; ಅರ್ಥ ಶಿವ. ಬಾದರಾಯಣರು ತಮ್ಮ ಉತ್ತರಮೀಮಾಂಸೆಯ "ಜನ್ಮಾದ್ಯಧಿಕರಣ" ದಲ್ಲಿ ಪರಶಿವನಿಗೆ ಅರ್ಥಪ್ರಪಂಚಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನೂ "ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಾಧಿಕರಣ" ದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದ ಪ್ರಪಂಚ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾತು ಆಡುವವನ ಅಧೀನ ; ಮತ್ತು ಅವನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿಷಯ. ಇಚ್ಛೆ ಆತ್ಮನ ಅಧೀನ

ಚತ್ವಾರಿ ವಾಕ್ಪರಿಮಿತಾ ಪದಾನಿ
ತಾನಿ ವಿದುರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಯೇ ಮನೀಷಿಣಃ ।
ಗುಹಾತ್ರೀಣಿ ನಿಹಿತಾ ನೇಂಗಯಂತಿ
ತುರೀಯಾಂ ವಾಚಂ ಮನುಷ್ಯಾ ವದಂತಿ ॥

ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಅಂತರಾತ್ಮನ(ಜೀವ)ಇಚ್ಛಾ ಶಕ್ತಿಯ ಸ್ಫುರಣದಿಂದ, ಅನುಕೂಲಪವನನ ಚಲನವುಂಟಾಗಿ ನಾಭಿಯಮೂಲದಲ್ಲಿ ನಾದ ಉದಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ನಾಭಿ, ಹೃದಯ, ಕಂಠ ಮತ್ತು ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪರಾ (ಸೂಕ್ಷ್ಮ), ಪಶ್ಯಂತೀ, ಮಧ್ಯಮಾ ಮತ್ತು ವೈಖರಿಗಳೆಂಬ ಹೆಸರು ತಳೆದು ಅಂಕುರಾಯಮಾಣ, ಅಂಕುರಿತ, ಪಲ್ಲವಿತ ಮತ್ತು ಫಲಿತ ಎಂಬ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶಬ್ದರೂಪವನ್ನು ತಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಶಬ್ದವು ಅಕ್ಷರಾತ್ಮಕ. ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ 'ಅಕ್ಷರ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿದೆ. ಅಕ್ಷರವು ರೇಖಾತ್ಮಕ-ಸಂಕೇತವನ್ನು ತಳೆದು 'ಮಾತೃಕಾವರ್ಣ' ವೆನಿಸುತ್ತದೆ. 'ಶ್ರೀ ತಂತ್ರಸದ್ಭಾವ'ದಲ್ಲಿ 'ಅ' ಕಾರ ಮೊದಲು 'ಕ್ಷ' ಕಾರದ ವರೆಗಿನ ಐವತ್ತೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ 'ಮಾತೃಕಾ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಸರ್ವೇ ವರ್ಣಾತ್ಮಕಾ ಮಂತ್ರಾ ತೇ ಚ ಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮಕಾಃ ಪ್ರಿಯೇ ।
ಶಕ್ತಿಸ್ತು ಮಾತೃಕಾ ಜ್ಞೇಯಾಸ್ಸಾ ಚ ಜ್ಞೇಯಾ ಶಿವಾತ್ಮಿಕಾ ॥
ಯಾ ಸಾ ತು ಮಾತೃಕಾ ದೇವಿ ಪರತೇಜಃ ಸಮನ್ವಿತಾ ।
ತಯಾ ವ್ಯಾಪ್ತಮಿದಂ ವಿಶ್ವಂ ಸಬ್ರಹ್ಮ ಭುವನಾಂತಕಮ್

[ಶಿವಸೂತ್ರ ವಿಮರ್ಶಿನೀ ಪು.೫೦]

ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಅಕಾರದಿಂದ ವಿಸರ್ಗದವರೆಗಿನ ಸ್ವರಗಳು ಶಕ್ತಿರೂಪ. ಕಕಾರ ದಿಂದ ಕ್ಷಕಾರದವರೆಗಿನ ಕ್, ಖ್, ಮುಂತಾದ ವ್ಯಂಜನಗಳು "ಶಿವಸ್ವರೂಪ." ಕ್, ಖ್, ಮುಂತಾದ ವ್ಯಂಜನಗಳು ಸ್ವರಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು–

"ಶಿವಃ ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಕ್ತೋ ಯದಿ ಭವತಿ ಶಕ್ತಃ ಪ್ರಭವಿತುಂ" ಎಂದದ್ದು.

ಕಕಾರಾದಿಕ್ಷಕಾರಾಂತಾಃ ವರ್ಣಾಸ್ತೇ ಶಿವರೂಪಿಣಃ ।
ಅಕಾರಾದಿವಿಸರ್ಗಾಂತಾಸ್ಸ್ವರಾಃ ಷೋಡಶ ಶಕ್ತಯಃ ॥

— [ಮಾತೃಕಾ ಹೃದಯ]

ಮಾಹೇಶ್ವರ ಸೂತ್ರಗಳ ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರಕೃತ ಮಾಹೇಶ್ವರಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು ಶಿವಾದ್ವೈತಪರವಾಗಿ ಬರೆದ ವೃತ್ತಿರೂಪಕಾರಿಕೆಗಳ ಭಾವಾರ್ಥವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪಾಣಿನಿಯು ಮಾಹೇಶ್ವರಸೂತ್ರಗಳ ಕಡೆಯಲ್ಲಿರುವ "ಣ್, ಕ್" ಮುಂತಾದ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು 'ಇತ್' ಸಂಜ್ಞೆಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ "ಅಣ್, ಅಕ್" ಮುಂತಾದ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರ (ವ್ಯಾಕರಣ) ಪ್ರವರ್ತಕನಾದ. ಅದರಂತೆ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು ಅದೇ ಮಾಹೇಶ್ವರ ಸೂತ್ರಗಳ ಕಡೆಯಲ್ಲಿರುವ 'ಣ್, ಕ್' ಎಂಬ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಧಾತ್ವರ್ಥವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ (ಅಧ್ಯಾತ್ಮ) ಪ್ರವರ್ತಕನೆನಿಸಿದ. "ಅಂತ್ಯವರ್ಣಸಮುದ್ಭೂತಾ ಧಾತವಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾಃ" ಎಂಬುದು ನಂದಿಕೇಶ್ವರನ ಭಾವ.

ಅತ್ರ ಸರ್ವತ್ರ ಸೂತ್ರೇಷು ಅಂತ್ಯವರ್ಣಚತುರ್ದಶಮ್ ।
ಧಾತ್ವರ್ಥಂ ಸಮುಪಾದಿಷ್ಟಂ ಪಾಣಿನ್ಯಾದೀಷ್ಟಸಿದ್ಧಯೇ ॥ ೧ ॥

ಎಂಬ ಕಾರಿಕೆ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದೆ.

ಅ ಇ ಉ ಣ್ ॥ ೧ ॥

ಮಾಹೇಶ್ವರ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಮೊದಲನೆಯ ಸೂತ್ರ. ಎಲ್ಲ ವರ್ಣಗಳು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಭುವನಗಳಿಗೆ ಪರಶಿವನ ಸ್ವಾತ್ಮತತ್ತ್ವವೇ ಮೂಲ.

ಅಕಾರೋ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಃ ಸ್ಯಾನ್ನಿರ್ಗುಣಃ ಸರ್ವವಸ್ತುಷು ।
ಚಿತ್ಕಲಾಮಿಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಜಗದ್ರೂಪ ಉಣೀಶ್ವರಃ ॥ ೨ ॥

ಅ- ನಿರ್ಗುಣ[1] ಪರಮೇಶ್ವರನು, ಇಂ- ಚಿತ್ಕಲೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ; ಉ- ವ್ಯಾಪಕನೂ, ಸಗುಣನೂ, ಣ್- ಆದನು.

ಶಿವನು ಪರಾ, ಪಶ್ಯಂತೀ ಮಧ್ಯಮಾ ಮತ್ತು ವೈಖರೀ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ವಾಕ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ಕಲೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ "ಅ-ಇ-ಉ-ಋ-ಲೃ" ಎಂಬ ಐದು ವರ್ಣಗಳೇ ಇದ್ದದ್ದು. ಅವು ಉಳಿದ ನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತು ವರ್ಣಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪಂಚಭೂತಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಐದು ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದವು. "ಅಸದ್ವಾ ಇದಮಗ್ರ ಆಸೀತ್" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು 'ಅಸತ್' ಎನಿಸಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮವು 'ಅಕ್ಷರ' ರೂಪದಿಂದ ಇತ್ತು.

---

[1] ನಿರ್ಗುಣ ಎಂದರೆ- ಹೇಯಗುಣರಹಿತ ; ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಏಕೆಂದರೆ ಪರಶಿವನು ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಿಸಕಲಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಅಕ್ಷರಬ್ರಹ್ಮದ ದೆಶೆಯಿಂದ ಸಗುಣವು ಉದಿಸಿತು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ "ಅಕ್ಷರಾಣಾಮಕಾರೋಽಸ್ಮಿ" ಎಂದುದು ಇದನ್ನೇ !

ಅಕಾರಃ ಸರ್ವವರ್ಣಾಗ್ರ್ಯಃ ಪ್ರಕಾಶಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।
ಆದ್ಯಮಂತ್ಯೇನ ಸಂಯೋಗಾದಹಮಿತ್ಯೇವ ಜಾಯತೇ ॥ ೪ ॥

ಅಕಾರವು ಎಲ್ಲವರ್ಣಗಳಿಗೂ ಮೊದಲನೆಯದು. ಅದು ಪ್ರಕಾಶಮಯನಾದ ಪರಶಿವ ಸ್ವರೂಪ. ಈ 'ಅ' ಕಾರವು ಕಡೆಯ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ 'ಹ' ಕಾರದೊಡನೆ ಸೇರಿ "ಅಹಂ" ಎಂಬ ರೂಪು ತಳೆಯಿತು. ಎಂದರೆ ಅಕಾರ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಹಕಾರದವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲವರ್ಣಗಳೂ "ಅಹಂ" ರೂಪನಾದ ಪರಶಿವನ ಸ್ವರೂಪವೇ. ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಭಗವತ್ಪಾದರೇಣುಕರು–

ಅಕಾರಃ ಶಿವ ಆಖ್ಯಾತೋ ಹಂಕಾರಃ ಶಕ್ತಿರುಚ್ಯತೇ ।
ಶಿವಶಕ್ತಿಮಯಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ಥಿತಮೇಕಮಹಂ ಪದೇ ॥

(ಸಿ. ಶಿ. ೨೦)

ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಚರಾಚರಾತ್ಮಕಂ ಪೂರ್ವಂ ಜ್ಞಪ್ತಿರೂಪಮಿದಂ ಜಗತ್ ।
ಜ್ಞಪ್ತೇರ್ಬಭೂವ ಪಶ್ಯಂತೀ ಮಧ್ಯಮಾ ವಾಕ್ ತತಃ ಸ್ಮೃತಾ ॥ ೫ ॥
ವಕ್ತ್ರೇ ವಿಶುದ್ಧ ಚಕ್ರಾಖ್ಯೇ ವೈಖರೀ ಸಾ ಮತಾ ತತಃ ।
ಸೃಷ್ಟ್ಯಾವಿರ್ಭಾವಮಾಸಾದ್ಯ ಮಧ್ಯಮಾ ವಾಕ್ ಸಮಾ ಮತಾ ॥ ೬ ॥

ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವೂ ಪರಾ-ವಾಕ್-ಸ್ವರೂಪವೂ ಆದ ಈ ವಿಶ್ವವು ಪರಶಿವ ನಲ್ಲಿ ಜ್ಞಪ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಅಡಗಿತ್ತು. ಅದು ಶಿವನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಪರಾ, ಪಶ್ಯಂತೀ, ಮಧ್ಯಮಾ ಮತ್ತು ವೈಖರೀ ಮುಂತಾಗಿ ವಿಕಾಸಹೊಂದಿ ಶಬ್ದಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೂ ಷಟ್‌ತ್ರಿಂಶತ್-ತತ್ತ್ವಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ವವಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸಿತು.

ಅಕಾರಂ ಸನ್ನಿಧೀಕೃತ್ಯ ಜಗತಾಂ ಕಾರಣತ್ವತಃ ।
ಇಕಾರಂ ಸರ್ವವರ್ಣಾನಾಂ ಶಕ್ತಿತ್ವಾತ್ಕಾರಣಂ ಮತಮ್ ॥ ೭ ॥

ಇಕಾರವಾಚ್ಯವಾದ ಶಕ್ತಿಯು ಅಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಶಿವನೊಡನೆ ಅವಿನಾಭಾವ–ಸಂಬಂಧ ದಿಂದ ಕೂಡಿ ಚರಾಚರಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಜಗತ್-ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಮಬೀಜವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ ; ಎಂಬುದು ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರದಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಜಗತ್ಸ್ರಷ್ಟುಂ ಪ್ರಭೋರಿಚ್ಛಾ ಯದಾ ಹ್ಯಾಸೀತ್ತದಾಽಭವತ್ ।
ಕಾಮಬೀಜಮಿತಿ ಪ್ರಾಹುರ್ಮುನಯೋ ವೇದಪಾರಗಾಃ ॥ ೮ ॥

ಅ– ಇ– ಉ ಈ ಮೂರು ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಕಾರವು ಕೇವಲ ಜ್ಞಪ್ತಿಮಾತ್ರ ; ಎಂದರೆ– ಚೈತನ್ಯಸ್ವರೂಪ ಪರಶಿವವಾಚಕ. ಇಕಾರವು ಶಕ್ತಿವಾಚಕ. ಉಕಾರವು ವ್ಯಾಪಕತ್ವ-ಧರ್ಮವುಳ್ಳ ವಿಷ್ಣುವಾಚಕ. ಎಂದರೆ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ-ಪರಶಿವನು ಸಕಲಚರಾಚರಾತ್ಮಕ-ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ದ್ದಾನೆ ; ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಕಾರಿಕೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಕಾರೋ ಜ್ಞಪ್ತಿಮಾತ್ರಂ ಸ್ಯಾದಿಕಾರಶ್ಚಿತ್ಕಲಾ ಮತಾ ॥
ಉಕಾರೋ ವಿಷ್ಣುರಿತ್ಯಾಹುರ್ವ್ಯಾಪಕತ್ವಾನ್ಮಹೇಶ್ವರಃ ॥ ೯ ॥

ಪರಮೇಶ್ವರನು 'ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯ'. ಅಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಯಾರೂಪ ಚಿತ್ಕಲೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಜಗದ್ರೂಪನಾದನು ; ಎಂದರೆ ಅವನ ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವಕ್ಕೆ ಭಂಗಬರುವುದಿಲ್ಲವೆ ? ಎಂಬ ಆಶಂಕೆಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಲು ಎರಡನೆಯ ಸೂತ್ರವು ಹೊರಟಿದೆ.

ಋ ಲೃಕ್ ॥ ೨ ॥

ಋ– ಪರಮೇಶ್ವರನು ಲೃ– ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕ್– ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ಎಂದರೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಆ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು. "ಸೋಽಕಾಮಯತ ಬಹುಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಯೇಯ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಶ್ರೀತಂತ್ರದಲ್ಲಿ "ಮತ್ತೋ ಹ್ಯಭೂನ್ಮನೋರೂಪಲೃಕಾರಃ ಪರಮೇಶ್ವರಿ" ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಋ-ಲೃ ವರ್ಣಗಳಿಗೆ ಮಿಥಃ (ಪರಸ್ಪರ) ಸಾವರ್ಣ್ಯ ಎಂದರೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಶಿವನ ಅದ್ವಿತೀಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಮಾಯೆ ಅದ್ವೈತಿಗಳ 'ಮಿಥ್ಯಾ' ರೂಪವಲ್ಲ. ಅದು ಪರಶಿವಶಕ್ತಿರೂಪ. ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಕಾರಿಕೆಯು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ.

ಋ-ಲೃಕ್ ಸರ್ವೇಶ್ವರೋ ಮಾಯಾಂ ಮನೋವೃತ್ತಿರದರ್ಶಯತ್ ।
ತಾಮೇವ ವೃತ್ತಿಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಜಗದ್ರೂಪಮಜೀಜನತ್ ॥ ೧೦ ॥

ವೃತ್ತಿವೃತ್ತಿಮತೋರತ್ರ ಭೇದಲೇಶೋ ನ ವಿದ್ಯತೇ ।
ಚಂದ್ರಚಂದ್ರಿಕಯೋರ್ಯದ್ವತ್ ತಥಾ ವಾಗರ್ಥಯೋರಪಿ ॥ ೧೧ ॥

ಚಂದ್ರ-ಚಂದ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ, ಶಬ್ದ-ಅರ್ಥಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅವಿನಾಭಾವವೋ ಅದರಂತೆ ವೃತ್ತಿ-ವೃತ್ತಿಮತ್ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮ-ಧರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲ.

ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಸ್ವಸ್ಯ ಚಿಚ್ಛಕ್ತೌ ವಿಶ್ವಮುನ್ಮೀಲಯತ್ಯಸೌ ।
ವರ್ಣಾನಾಂ ಮಧ್ಯಮಂ ಕ್ಲೀಬಮೃಲೃವರ್ಣದ್ವಯಂ ವಿದುಃ ॥ ೧೨ ॥

ಈ ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪರಶಿವನು ತನ್ನ ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ವಿಶ್ವವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನೆಂದು ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದ ಹೃದಯವನ್ನೇ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹಿಂದಿನ ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ "ತಾಮೇವ ವೃತ್ತಿಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಜಗದ್ರೂಪಮಜೀಜನತ್" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಜಗತ್ತು ಮತ್ತು ಶಿವರಿಗೆ ಜನ್ಯ-ಜನಕಭಾವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದಂತಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಶಿವನ ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವಕ್ಕೆ ಭಂಗಬರುವುದಿಲ್ಲವೆ ? ಎಂದರೆ– ಈ ಶಂಕೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರವು ಹೊರಟಿದೆ–

ಏ ಓ ಙ್ ॥ ೩ ॥

ಏ ಓ ಙ್ ಮಾಯೇಶ್ವರಾತ್ಮೈಕ್ಯಂ ವಿಜ್ಞಾನಂ ಸರ್ವವಸ್ತುಷು ।
ಸಾಕ್ಷಿತ್ವಾತ್ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಸ ಏಕ ಇತಿ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ ॥ ೧೩ ॥

"ತತ್ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ತದೇವಾನುಪ್ರಾವಿಶತ್" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಂತೆ ಶಿವನು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ತಾನೆ ಜಗದ್ರೂಪನಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದರಿಂದ ಶಿವ-ಜಗತ್ತುಗಳಿಗೆ ಜನ್ಯಜನಕಭಾವವಿಲ್ಲ ; ಎಂದರೆ ಶಿವನ ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು "ಸ ಏಕ ಇತಿ ನಿಶ್ಚಿತಂ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಆಕಾರ ಮತ್ತು ಉಕಾರಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ (ಗುಣ) ನಿಷ್ಪನ್ನವಾದ ಪ್ರಣವರೂಪ ಓಂಕಾರದಿಂದ ಸಗುಣ ಮತ್ತು ನಿರ್ಗುಣಗಳಿಗೆ ಏಕತ್ವವು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಅ+ಇ=ಏ, ಅ+ಉ=ಓ ಎಂಬ ಸಂಯೋಗವು ಅಕ್ಷರಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವುದು ಅ- ಅಕ್ಷರಾತ್ಮಕವೊ ಇ- ಮಾಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆಯೋ ಅದು ಅ-ಉ=ಪ್ರಜ್ಞಾಸ್ವರೂಪ ; ಎಂದರೆ ಪ್ರಜ್ಞಾತ್ಮ. ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳೂ ಒಂದು ಎಂಬುದರಿಂದ ಅದ್ವೈತವು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಅನೇಕತ್ವವಾಗಲಿ, ಜನ್ಯ-ಜನಕಭಾವವಾಗಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ; ಎಂದರೆ- ಪರಶಿವನು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ಜಗದ್ರೂಪವಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಹಿಂದೆ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಅ-ಇ-ಉ-ಋ-ಲೃ ಎಂಬ ಐದು ವರ್ಣಗಳೇ 'ವಟಬೀಜ' ನ್ಯಾಯದಂತೆ ನಿಖಿಲಜಗತ್ತಿಗೂ ಕಾರಣಗಳೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲವರ್ಣಗಳೂ ಇವುಗಳಿಂದಲೇ ಜನಿಸಿವೆ.

ಸನಕ- ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಮಹಾವಾಕ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ-

ಶೃಣು ತ್ವಂ ಸಾವಧಾನೇನ ಚತುರ್ಣಾಂ ಚ ಸಮಾನತಾಮ್ ।
ವೇದಾನಾಂ ಚ ಮಹಾಭಾಗ ಚತುಷ್ಟಯಮಿಹೋಚ್ಯತೇ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೇನ ಯದ್ವಸ್ತು ತತ್ಪ್ರಜ್ಞಾನಮಿತೀರಿತಮ್ ।
ಪ್ರಜ್ಞಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಯಸ್ಮಾದ್ಧಿ ತಸ್ಮಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮಾಹಮಸ್ಮ್ಯಹಮ್ ॥
ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಸರ್ವಸಾಕ್ಷೀತಿ ತತ್ತ್ವಮಸ್ಯೇವ ತತ್ತ್ವತಃ ।
ಅನ್ಯತ್ವವಾರಣಾರ್ಥಾಯ ಯಮಾತ್ಮೇತ್ಯಪಿ ವರ್ಣ್ಯತೇ ॥

ಸ್ವಾತ್ಮ ಭೂತವಾದ ಪರಶಿವನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ? ಎಂಬ ಶಂಕೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಐ ಔ ಚ್ ॥ ೪ ॥

ಐ ಔ ಚ್ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಸ್ಸನ್ ಜಗತ್ ಸ್ವಾಂತರ್ಗತಂ ತತಃ ।
ಇಚ್ಛಯಾ ವಿಸ್ತೃತಂ ಕರ್ತುಮಾವಿರಾಸೀನ್ಮಹಾಮುನಿಃ ॥ ೧೪ ॥

ತನ್ನಲ್ಲಿ "ಮಯೂರಾಂಡರಸ" ನ್ಯಾಯದಂತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವಾಗಿ ಅಡಗಿರುವ ಜಗತ್ತನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ ಪರಶಿವನು- ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯುತನಾದ ; ಎಂದರೆ- ಇಚ್ಛಾ-ಜ್ಞಾನ-ಕ್ರಿಯಾ-ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರೆತನು. ಅದರಿಂದ ಅಕಾರಕ್ಕೆ ಏ (ಅ+ಏ=ಐ) ಕಾರವು ಸೇರಿ ಐ (ವೃದ್ಧಿ) ಕಾರ ವಾಯಿತು. ಎಂದರೆ ಪರಶಿವನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತನೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಇದರಂತೆ ಅಕಾರಕ್ಕೆ ಓ (ಅ+ಓ=ಔ) ಓಕಾರವು ಸೇರಿ ಔ ಆಯಿತು ; ಎಂದರೆ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಶಿವನು ಮಾಯಾಶಬಳಿತನಾದ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ "ಪ್ರಣವೇನ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಮಾಯಾಯಾಮನುತಿಷ್ಠತೇ" ಎಂಬ ಪ್ರಣವದ ವಿಕಾಸರೂಪವಾದ ಅ ಆ, ಇ ಈ, ಉ ಊ, ಋ ೠ, ಲೃ, ಏ ಐ, ಓ ಔ ಎಂಬ ಹದಿಮೂರು ವರ್ಣಗಳ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಶಿವ, ಶಕ್ತಿ, ಸದಾಶಿವ, ಈಶ್ವರ, ಶುದ್ಧ ವಿದ್ಯಾ, ಮಾಯಾ, ಕಲಾ, ವಿದ್ಯಾ, ರಾಗ, ಕಾಲ, ನಿಯತಿ, ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ಎಂಬ ಹದಿಮೂರು ತತ್ತ್ವಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು.

ಪ್ರಕೃತಿ- ಪುರುಷ ವಿವೇಕವನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಲೃ ವರ್ಣಕ್ಕೆ ದೀರ್ಘವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿದರೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸ್ವರಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಆಗ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಭುವನಗಳು, ಚತುರ್ದಶ ಚಕ್ರಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಶಿವ-ಗೌರೀ ಸಂವಾದವುಳ್ಳ "ಮಹಾಮಂತ್ರತತ್ತ್ವ-ಪ್ರಕಾಶಿನಿ" ಯಲ್ಲಿ-

ತವ ಮಂತ್ರೋಽಹಮೀಶಾನಿ ಮಮ ರೂಪಂ ತ್ವಮೇವ ಹಿ ।
ಚತುರ್ದಶಾತ್ಮಕಂ ಚಕ್ರಂ ಸ್ವರಚಕ್ರಮಿತೀರಿತಮ್ ॥
ತ್ರಯೋದಶಾತ್ಮಕಂ ತುರ್ಯಮಾವಯೋರ್ಮಂತ್ರಮಂಬಿಕೇ ।
ಉಚ್ಚೂನಕಾಲೇ ಬಿಂದ್ವಾತ್ಮಾ ತಸ್ಮಾದಕ್ಷರಸಂಭವಃ ॥

ಬಿಂದುಸ್ಫೋಟನಮಾತ್ರೇಣ ವರ್ಣಾನಾಂ ಚ ಸಮುದ್ಭವಃ ।
ತಸ್ಮಾದ್ವ್ಯೋಮಾದಿಕಂ ಭೂತಪಂಚಕಂ ಸಮಜಾಯತ ॥
ಬಿಂದುಃ ಶ್ರೀಚಕ್ರರಾಜಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕಸ್ತ್ವಿತಿ ।
ಚತುರ್ದಶಾತ್ಮಕಃ ಪಶ್ಚಾಚ್ಚಕ್ರಾಕಾರೇಣ ಸಂಭವಃ ।
ತಾನ್ಯೇವ ಭುವನಾನ್ಯತ್ರ ಚತುರ್ದಶ ಚತುರ್ದಶ ॥

ಪಂಚಭೂತಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ

ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರವು ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಪರಶಿವನಿಂದ ಆಕಾಶ-ವಾಯು-ವಹ್ನಿ-ಸಲಿಲಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ತತ್ತ್ವಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಹ ಯ ವ ರ ಟ್ ॥ ೫ ॥

ಭೂತಪಂಚಕಮೇತಸ್ಮಾದ್ಧಯವರಟ್ ಮಹೇಶ್ವರಾತ್ ।
ವ್ಯೋಮವಾಯ್ವಂಬುವಹ್ನ್ಯಾಖ್ಯಭೂತಾನ್ಯಾಸೀತ್ಸ ಏವ ಹಿ ॥ ೧೫ ॥

ಹಕಾರದಿಂದ ಆಕಾಶ, ಯಕಾರದಿಂದ ವಾಯು, ರೇಫದಿಂದ ಅಗ್ನಿ, ವಕಾರದಿಂದ ಜಲ ತತ್ತ್ವಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು ಎಂಬ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಕಾರಿಕೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ-

ಹಕಾರಾದ್ವ್ಯೋಮ ಸಂಜ್ಞಂ ಚ ಯಕಾರಾದ್ವಾಯುರುಚ್ಯತೇ ।
ರಕಾರಾದ್ವಹ್ನಿಸ್ತೋಯಂ ತು ವಕಾರಾದಿತಿ ಶೈವ ವಾಕ್ ॥ ೧೬ ॥

"ತಸ್ಮಾದ್ವಾ ಏತಸ್ಮಾದಾತ್ಮನ ಆಕಾಶಃ ಸಂಜಾತಃ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯ ಆಶಯವೇ ಇಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಮೇಲಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶಾದಿಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಆಕಾಶ-ವಾಯು-ವಹ್ನಿ-ಜಲ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳಯಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರವು ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳಿಗೂ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ಪೃಥಿವಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ-

ಲಣ್ ॥ ೬ ॥

ಆಧಾರಸ್ಸರ್ವಭೂತಾನಾಮನ್ನಾದೀನಾಂ ಚ ಕಾರಣಮ್ ।
ಅನ್ನಾದ್ರೇತಸ್ತತೋ ಜೀವಃ ಕಾರಣತ್ವಾಲ್ಲಣೀಶ್ವರಃ ॥ ೧೭ ॥

ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ, ಉದ್ಭಿಜವೆನಿಸಿದ ಗಿಡ-ಮರ-ಬಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ, ಸ್ವೇದಜ, ಜರಾಯುಜ, ಅಂಡಜ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಮುಖ್ಯವಾದ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ಪೃಥಿವಿಯು ಲಕಾರದಿಂದ ಜನಿಸಿತು. "ಅನ್ನಾದ್ರೇತಃ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿ ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ.

ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ

ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರವು ಈ ಐದು ಭೂತಗಳಿಗೆ ಅಸಾಧಾರಣಗುಣಗಳಾಗಿರುವ ತನ್ಮಾತ್ರಗಳು ಪರಶಿವನಿಂದ ಉದಿಸಿದವು ; ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ-

ಞ ಮ ಙ ಣ ನ ಮ್ ॥ ೭ ॥

ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶೌ ರೂಪರಸಗಂಧಾಶ್ಚ ಞಮಙಣನಮ್ ।
ವ್ಯೋಮಾದೀನಾಂ ಗುಣಾಹ್ಯೇತೇ ಜಾನೀಯಾತ್ಸರ್ವವಸ್ತುಷು ॥ ೧೮ ॥

ಈ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಞ ಕಾರದಿಂದ ಆಕಾಶದ ಗುಣ-ಶಬ್ದ, ಮಕಾರದಿಂದ ವಾಯುವಿನ ಗುಣ-ಸ್ಪರ್ಶ, ಙ್ ಕಾರದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯ ಗುಣ-ರೂಪ, ಣ ಕಾರದಿಂದ ಸಲಿಲದ ಗುಣ ರಸ, ನ ಕಾರದಿಂದ ಪೃಥಿವಿಯ ಗುಣ-ಗಂಧ ಎಂಬ ಐದು ತನ್ಮಾತ್ರಗಳು ಉದಿಸಿದವು.

ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ

ಝ ಭ ಞ್ ॥ ೮ ॥

ವಾಕ್ಪಾಣೀ ಚ ಝಭಞಾಸೀದ್ವಿರಾಡ್ರೂಪಂ ಚಿದಾತ್ಮನಃ ।
ಸರ್ವಜಂತುಷು ವಿಜ್ಞೇಯಂ ಸ್ಥಾವರಾದೌ ನ ವಿದ್ಯತೇ ॥
ವರ್ಗಾಣಾಂ ತುರ್ಯವರ್ಣಾ ಯೇ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಮಯಾ ಹಿ ತೇ ॥೧೯॥

ವಿರಾಡ್ರೂಪನಾದ ಚಿದಾತ್ಮನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಸ್ಥಾವರಗಳ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮುಖ್ಯಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೆನಿಸಿರುವ ವಾಕ್-ಪಾಣಿತತ್ತ್ವಗಳು, ಚವರ್ಗ ಮತ್ತು ಪವರ್ಗಗಳ ನಾಲ್ಕನೆಯ ವರ್ಣಗಳಾದ ಝ-ಭ ಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದವು.

ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರವು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದವುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ-

ಘ ಢ ಧ ಷ್ ॥ ೯ ॥

ಘ ಢ ಧ ಷ್ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಪಾದಪಾಯೂ ಉಪಸ್ಥಕಃ ।
ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಣಾಹ್ಯೇತೇ ಜಾತಾ ಹಿ ಪರಮಾರ್ಥತಃ ॥ ೨೦ ॥

ಇಲ್ಲಿ ಘ ಕಾರದಿಂದ ಪಾದತತ್ತ್ವ, ಢ ಕಾರದಿಂದ ಪಾಯುತತ್ತ್ವ, ಧ ಕಾರದಿಂದ ಉಪಸ್ಥತತ್ತ್ವ, ಎಂಬ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಉದಿಸಿದವು.

• ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ

ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರವು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಜ ಬ ಗ ಡ ದ ಶ್ ॥ ೧೦ ॥

ಶ್ರೋತ್ರಸ್ತು ನಯನ-ಘ್ರಾಣಜಿಹ್ವಾದೀಂದ್ರಿಯಪಂಚಕಮ್ ।
ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಜಂತೂನಾಮೀರಿತಂ ಜ ಬ ಗ ಡ ದಶ್ ॥ ೨೧ ॥
ವರ್ಗಾಣಾಂ ಮಧ್ಯವರ್ಣೋತ್ಥಾ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಣಾ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥

ಎಂಬಂತೆ ಐದೂ ವರ್ಗಗಳ ಮಧ್ಯಮವರ್ಣಗಳೆನಿಸಿರುವ ಜ-ಬ-ಗ-ಡ-ದ ಎಂಬ ಐದೂ ವರ್ಣಮೂರ್ತಿಯಾದ ಪರಶಿವನ ದೆಶೆಯಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶ್ರೋತ್ರ, ತ್ವಕ್, ನಯನ, ಘ್ರಾಣ ಮತ್ತು ಜಿಹ್ವೆ ಎಂಬ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜನಿಸಿದವು

ಪಂಚಪ್ರಾಣಾದಿಗಳು

ಖ ಫ ಛ ಠ ಥ ಚ ಟ ತ ವ್ ॥ ೧೧ ॥

ಪ್ರಾಣಾದಿಪಂಚಕಂ ಚೈವ ಮನೋಬುದ್ಧಿರಹಂಕೃತಿಃ ।
ಬಭೂವ ಕಾರಣತ್ವೇನ ಖ ಫ ಛ ಠ ಥ ಚ ಟ ತ ವ್ ॥ ೨೨ ॥

ವರ್ಗಗಳ ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಪ್ರಾಣಗಳೆನಿಸಿರುವ ಖ-ಫ-ಛ-ಠ-ಥ ವೆಂಬ ಐದು ವರ್ಣ ರೂಪಪರಶಿವನಿಂದ ಪ್ರಾಣ-ಅಪಾನ-ವ್ಯಾನ-ಉದಾನ-ಸಮಾನ ಎಂಬ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳೂ, ಚ-ಟ-ತ ಎಂಬ ವರ್ಣತ್ರಯರೂಪಶಿವನಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು-ಬುದ್ಧಿ-ಅಹಂಕಾರವೆಂಬ ಮೂರು ತತ್ತ್ವಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದವು.

ವರ್ಗದ್ವಿತೀಯವರ್ಣೋತ್ಥಾಃ ಪ್ರಾಣಾದ್ಯಾಃ ಪಂಚ ವಾಯವಃ ।
ವರ್ಗಮಧ್ಯತ್ರಯಾ ಜ್ಞಾತಾ ಅಂತಃಕರಣವೃತ್ತಯಃ ॥ ೨೩ ॥

ವರ್ಗಗಳ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಣಗಳಾದ ಮಹಾಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪಂಚ ಪ್ರಾಣಗಳೂ, ಮಧ್ಯದ ಮೂರು ವರ್ಗಗಳ ಮೊದಲ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಅಂತಃಕರಣಗಳೂ ಜನಿಸಿದವು.

ಪ್ರಕೃತಿ-ಪುರುಷ

ಎಲ್ಲವಿಧವಾದ ಭೂತಪಂಚಕ, ತನ್ಮಾತ್ರಾಪಂಚಕ, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ ಪಂಚಕ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಪಂಚಕಗಳೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತು ತತ್ತ್ವಗಳು ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸು ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಅಹಂಕಾರ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರು ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಮೂಲವೆನಿಸಿರುವ ಪ್ರಕೃತಿ-ಪುರುಷತತ್ತ್ವಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರವು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ ಪ ಯ್ ॥ ೧೨ ॥

ಪ್ರಕೃತಿಃ ಪುರುಷಶ್ಚೈವ ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಸಮ್ಮತಾ ।
ಸಂಭೂತಾವಿತಿ ವಿಜ್ಞೇಯಂ ಕಪಯ್ಸ್ಯಾದಿತಿ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ ॥ ೨೪ ॥

ವರ್ಗಗಳ ಮೊದಲನೆಯ ಕವರ್ಗದ ಮೊದಲನೆಯ ಕಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿತತ್ತ್ವವೂ ಕಡೆಯ ಪವರ್ಗದ ಮೊದಲ ಪಕಾರದಿಂದ ಪುರುಷತತ್ತ್ವವೂ ಉದಯಿಸಿದವು. ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಆದಿ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯ ವರ್ಗಗಳ ಮೊದಲ ವರ್ಣಗಳೆರಡನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿ-ಪುರುಷರ ಸಂಪುಟೀಭಾವವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ನಂದೀಕೇಶ್ವರನ ಈ ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಕಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಾಗಮಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಮೂವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಗುಣತ್ರಯ

ಶ ಷ ಸ ರ್ ॥ ೧೩ ॥

ಸತ್ತ್ವಂ ರಜಸ್ತಮ ಇತಿ ಗುಣಾನಾಂ ತ್ರಿತಯಂ ಪುರಾ ।
ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಮಹಾದೇವಃ ಶಷಸರ್ ಕ್ರೀಡತಿ ಪ್ರಭುಃ ॥ ೨೫ ॥

ಶಕಾರಾದ್ರಾಜಸೋತ್ಪತ್ತಿಃ ಷಕಾರಾತ್ತಾಮಸೋದ್ಭವಃ ।
ಸಕಾರಾತ್ಸತ್ತ್ವಸಂಭೂತಿರಿತಿ ತ್ರಿಗುಣಸಂಭವಃ ॥ ೨೬ ॥

ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಸತ್ತ್ವ-ರಜಸ್ಸು-ತಮಸ್ಸು ಎಂಬ ಮೂರು ಗುಣಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಪ್ರಭುವಾದ ಪರಶಿವನು ಶ-ಷ-ಸ ಎಂಬ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸು ಮತ್ತು ಸತ್ತ್ವ ಗುಣಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಅಹಂ ಪರಬ್ರಹ್ಮ

ಹೀಗೆ ಗುಣತ್ರಯವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಹ ಪರಶಿವನು "ವಿಶ್ವಾಧಿಕೋ ರುದ್ರೋ ಮಹರ್ಷಿಃ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಂತೆ ಸರ್ವತತ್ತ್ವಜನಕನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವನು ತತ್ತ್ವಾತೀತನಾಗಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ಕಡೆಯ ಸೂತ್ರವು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಹಲ್ ॥ ೧೪ ॥

ತತ್ತ್ವಾತೀತಃ ಪರಃ ಸಾಕ್ಷೀ ಸರ್ವಾನುಗ್ರಹವಿಗ್ರಹಃ ।
ಅಹಮಾತ್ಮಾ ಪರೋ ಹಲ್ ಸ್ಯಾಮಿತಿ ಶಂಭುಸ್ತಿರೋದಧೇ ॥ ೨೭ ॥

ಹೀಗೆ ಪರಶಿವನು ತನ್ನ ಲೀಲೆಗಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದ ಅಡಗಿದ್ದ ಈ ವಿಶ್ವವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅನನ್ಯವೆನಿಸಿರುವ ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮೂವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಆ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಸೇರಿ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳ ಮೂಲಕ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಕ್ರೀಡಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಅವನು ತತ್ತ್ವಾತೀತನಾದ್ದರಿಂದ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಈ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪರನೂ ಸಾಕ್ಷಿಭೂತನೂ "ಅಹಂ" ಪದವಾಚ್ಯನೂ ಆಗಿ ಅರ್ಹರಾದ ಎಲ್ಲ ಸಾಧಕರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆನು ಎಂದು ಅಭಯವಿತ್ತು ಅಂತರ್ಧಾನನಾದನು.

ಹೀಗೆ ಪರಶಿವನು ನೃತ್ತಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಸನಕಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಲ ನುಡಿಸಿದ ಡಮರುಗದಿಂದ ಧ್ವನಿಸಿದ ಮಾಹೇಶ್ವರಸೂತ್ರಗಳು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ವಾಕ್‌ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮಬೋಧಕವಾಗಿಯೂ ಇವೆ. ಈ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಗಮನಿಸಿಯೇ ನಂದಿ

ಕೇಶ್ವರಶಿವಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಸೂತ್ರಗಳ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ತನ್ನ ಕಾರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಲೋಕಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಿದರು.

೮

ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಷಟ್‌ತ್ರಿಂಶತ್ತತ್ತ್ವಕ್ರಮದಿಂದ ಪ್ರಪಂಚಸೃಷ್ಟಿ

ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಪರಮಶಿವ-ಶಕ್ತಿಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ-ಸ್ಥೂಲ-ಚಿದಚಿದ್ರೂಪವಾದ ನಾಮ-ರೂಪ-ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹವಾಗಿದ್ದ ದೆಸೆಯನ್ನು ಆಗಮಗಳು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿವೆ-

"ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ ಪ್ರಕಾಶವಿಲ್ಲದಾಗ, ಹಗಲುರಾತ್ರಿಯ ವಿಭಾಗವಿಲ್ಲದಾಗ, ನಾಮ-ರೂಪವಿಶೇಷವಿಲ್ಲದಾಗ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ-ಸ್ಥೂಲ-ಚೇತನ-ಚೇತನ-ಅಸತ್-ಅಸದ್-ವ್ಯಕ್ತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಲ್ಲವಾಗ, ಇದೆಲ್ಲವೂ ಕತ್ತಲಿನಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು. ಆಗ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು ಹೇಳಿದಂತೆ "ಹಲ್" ಸೂತ್ರ ನಿರ್ದಿಷ್ಟನೂ ಸರ್ವತತ್ತ್ವಜನಕನೂ ಸ್ವಯಂತತ್ತ್ವಾತೀತನೂ ಆದ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ-ಶಂಭುವು "ಸೋಽ ಕಾಮಯತ ಬಹುಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಯೇಯ" ಎಂಬಂತೆ 'ನಾನೇ ಬಹುವಾಗಿ ಆಗುವೆನು.' ಎಂಬ ಭಾವನಾ ರೂಪವಿಮರ್ಶಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಬಯಸಿದನು. ಆಗ ಆತನಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಮರ್ಶಾಶಕ್ತಿಯೇ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. [1]

ಇದನ್ನೇ ವಚನಶಾಸ್ತ್ರವು–

"ಆದಿ ಅನಾದಿ ಇಲ್ಲದಂದು, ಹಮ್ಮು-ಬಿಮ್ಮುಗಳಿಲ್ಲದಂದು, ಸುರಾಳ-ನಿರಾಳವಿಲ್ಲದಂದು, ಶೂನ್ಯ-ನಿಃಶೂನ್ಯವಿಲ್ಲದಂದು, ಚರಾಚರವೆಲ್ಲ ರಚನೆಗೆ ಬಾರದಂದು ಗುಹೇಶ್ವರನೊಬ್ಬನೇ ಇದ್ದಿಯಲ್ಲ ಇಲ್ಲದಂತೆ"

"ಅಂತರವಿಲ್ಲದಂದು ಬಾಹ್ಯವಿಲ್ಲದಂದು, ಅಡಿ ಮುಡಿ ಒಡಲು ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲದಂದು, ದಶದಿಕ್ಕುಗಳು, ವಿಶ್ವಪ್ರಪಂಚಗಳು ಏನೂ ಇಲ್ಲದಂದು, ಸ್ಥಾವರಾತ್ಮಕಂಗಳಿಗೆ ಆಧಾರಕರ್ತೃ ಎಂಬ ನಾಮಂಗಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದಂದು, ಸರ್ವಶೂನ್ಯ-ನಿರಾಲಂಬನಾಗಿದ್ದೆಯಲ್ಲ ; ಮಹಾಲಿಂಗ ಗುರು ಶಿವ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಪ್ರಭುವೇ." ಎಂದು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ವಿವರಿಸಿದೆ.

"ಸ ಏಕಾಕೀ ನ ರಮತೇ ; ಸದ್ವಿತೀಯಮೈಚ್ಛತ್ ; ಸಚ್ಚಾಸಚ್ಚಾಭವತ್" ಎಂಬಂತೆ ಇವನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಮೂಲ.

---

[1] ಯದಾ ತಮಸ್ತನ್ನ ದಿವಾ ನ ರಾತ್ರಿಃ
ನ ಸನ್ನ ಚಾಸಚ್ಛಿವ ಏವ ಕೇವಲಃ ।
ತದಕ್ಷರಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ
ಪ್ರಜ್ಞಾ ಚ ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಸೃತಾ ಪುರಾಣೀ ॥
[ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರ........]

ಸೃಷ್ಟಿರಚನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಚನಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ–

"ಮಹಾಕರ್ತನು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯ ವಿನೋದಕ್ಕೆ ಜಗವ ನಿರ್ಮಿಸಿದ: ಅನಂತಲೋಕಗಳನ್ನು ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಸಿಡಿಲು, ಮಿಂಚುಗಳನ್ನು ಕಾಲ-ಕರ್ಮ-ಪ್ರಳಯಗಳನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡು ಇವು ಜಾತಿವಿಜಾತಿಗಳಾದ ನರ-ಸುರ-ತಿರ್ಯಗ್ಜಾತಿ-ಸ್ಥಲ-ಭೋಗ-ಆಯುಷ್ಯ-ನಿದ್ರೆ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚಗಳನ್ನು, ಎಂಭತ್ತುನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷ ಜೀವರಾಶಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ತನ್ನ ವಿನೋದಕ್ಕೆ. ಯಂತ್ರವಾಹಕನು ಮಾಡಿದ ಕಟ್ಟಣೆಯ ನಾನು ತಿಳಿಯಬಾರದುನೋಡಾ ಸರ್ವಾತ್ಮರು ಮಲ ಪಾಶದಿಂದ ಬಂಧಿಸಿಕೊಂಬ ಪಶುಗಳಾದರೂ ತಾ ಪಶುಪತಿಯಾದ ನಮ್ಮ ನಿಜಗುರು ಸ್ವತಂತ್ರಸಿದ್ಧ ಲಿಂಗೇಶ್ವರನು."

"ಶಿವಾಗಮದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನೂ ಪರಮಕಾರಣನೂ ಶಾಂತನೂ ತತ್ತ್ವಾತೀತನೂ ಆದ ಶಿವನ ದೆಶೆಯಿಂದ ಮೊದಲು ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯು ಉದಿಸಿತು. ಅನಂತರ ಜ್ಞಾನ ಶಕ್ತಿ-ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳುದಿಸಿದವು. ಅವುಗಳಿಂದ ಮುವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತು ಉದಿಸಿತು.[1]

ಷಟ್‌ತ್ರಿಂಶತ್-ತತ್ತ್ವಗಳು–

ಶಿವ, ಶಕ್ತಿ, ಸದಾಶಿವ, ಈಶ್ವರ, ಶುದ್ಧವಿದ್ಯಾ (ಶುದ್ಧತತ್ತ್ವಗಳು ೫)
ಮಾಯಾ, ಕಲಾ, ಅವಿದ್ಯಾ, ರಾಗ, ಕಾಲ, ನಿಯತಿ, ಪುರುಷ (ಮಿಶ್ರತತ್ತ್ವಗಳು ೭)
ಪ್ರಕೃತಿ, ಚಿತ್ತ, ಬುದ್ಧಿ, ಅಹಂಕಾರ, ಮನಸ್ಸು (ಅಂತಃಕರಣ ೪)
ಶ್ರೋತ್ರ, ತ್ವಕ್, ನೇತ್ರ, ಜಿಹ್ವಾ, ಘ್ರಾಣ (ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ೫)
ವಾಕ್, ಪಾಣಿ, ಪಾದ, ಪಾಯು, ಉಪಸ್ಥಾ (ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ ೫)
ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶ, ರೂಪ, ರಸ, ಗಂಧ (ತನ್ಮಾತ್ರಗಳು ೫)
ಆಕಾಶ, ವಾಯು, ವಹ್ನಿ, ಜಲ, ನೆಲ (ಭೂತಪಂಚಕ)

ಇವುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಕ್ರಮವು ಹೀಗಿದೆ–

ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಗೆ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯು ಅಂತರಂಗ; ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯು ಬಹಿರಂಗ. ಪರಶಿವ ಬ್ರಹ್ಮವು ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಗೆ ಅಂತರಂಗವಾಗಿರುವ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ 'ಸರ್ವಜ್ಞೋಽಹಂ' (ನಾನು ಸರ್ವಜ್ಞನು) ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ "ಶಿವತತ್ತ್ವ"ವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶಿವ ತತ್ತ್ವವೇ ಗಡಿಗೆಗೆ– ಕುಂಬಾರನಂತೆ ಭಾವಿಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮವು ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿರುವ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ "ಸರ್ವಕರ್ತಾಽಹಂ" (ನಾನು ಸರ್ವಕರ್ತೃವು) ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ "ಶಕ್ತಿತತ್ತ್ವ" ವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶಕ್ತಿತತ್ತ್ವಾತ್ಮಕವಾದ ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮವೇ ಘಟಕ್ಕೆ ಮೃತ್ತಿಕೆಯಂತೆ ಭಾವಿಪ್ರಪಂಚ

---

[1] ಅನಾದಿನಿಧನಾತ್ ಶಾಂತಾತ್ ಶಿವಾತ್ಪರಮಕಾರಣಾತ್ ।
ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿರ್ವಿನಿಷ್ಕ್ರಾಂತಾ ತತೋ ಜ್ಞಾನಂ ತತಃ ಕ್ರಿಯಾ ॥
ತತ್ರೋತ್ಪನ್ನಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಭುವನಾನಿ ಚತುರ್ದಶ ॥
–ಶಿವಾಗಮ

ವನ್ನು ಕುರಿತು ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಬ್ರಹ್ಮವು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ "ಅಭಿನ್ನನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನ" ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಈ ಶಕ್ತಿತತ್ತ್ವವೇ ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಗೆ ಅಂತರಂಗವಾಗಿರುವ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆದು ಉಬ್ಬಿದ ಕಡಲೆಯಂತೆ ಉಬ್ಬಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಅಂಕುರಾಯಮಾಣವಾದ ಭಾವಿಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಕುರಿತು "ಅಹಮಿದಂ" (ನಾನು ಈ ಪ್ರಪಂಚವು) ಎಂದು ಅಭಿಮಾನ ಪಡೆಯಲು "ಸದಾಶಿವತತ್ತ್ವ" ವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಅದೇ ಶಕ್ತಿತತ್ತ್ವವೇ ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಗೆ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿರುವ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಿದ ಬೀಜದಂತೆ ಅಂಕುರಿಸಿ, ಅಹಮಿದಂ (ನಾನು ಈ ಪ್ರಪಂಚವು) ಎಂದು ತನ್ನ ಅಭಿಮಾನ ಪಡೆಯಲು "ಈಶ್ವರತತ್ತ್ವ"ವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೇ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಈಶ್ವರತತ್ತ್ವ.

ಈ ಶಕ್ತಿತತ್ತ್ವವು ಸಾಗರ-ತರಂಗನ್ಯಾಯದಂತೆ ಕಡಲಿಗೂ ಕಡಲ ಅಲೆಗಳಿಗೂ ಅಭೇದವಿರುವಂತೆ 'ಅಹಮಿದಂ'– 'ನಾನು' ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರಕ್ಕೂ 'ಇದು' ಎಂಬ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ, ಅಭೇದಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯಲು "ಶುದ್ಧವಿದ್ಯಾತತ್ತ್ವ"ವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಶುದ್ಧವಿದ್ಯಾತತ್ತ್ವರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವ ಈ ಶಕ್ತಿತತ್ತ್ವವು ಮಯೂರಾಂಡರಸ ನ್ಯಾಯದಂತೆ (ನವಿಲಿನ ತತ್ತಿಯ ರಸದಲ್ಲಿ ಕಾಲು, ರೆಕ್ಕೆ, ಬಣ್ಣ ಮುಂತಾದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳು ವಿಭಾಗ ರೂಪವಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುವಂತೆ) ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಭಾವೀ ಪ್ರಪಂಚನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಭಾವ (ಘಟವು ಪಟವಲ್ಲ ; ಪಟವು ಘಟವಲ್ಲ.) ಎಂಬ ಭೇದಬುದ್ಧಿಪ್ರಾಧಾನ್ಯದಿಂದ "ಮಾಯಾತತ್ತ್ವ"ವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಕಲಾ, ವಿದ್ಯಾ, ರಾಗ, ಕಾಲ, ನಿಯತಿ ಎಂಬ ಐದು ತತ್ತ್ವಗಳು ಪುರುಷನಿಗೆ (ಜೀವ) ಕಂಚುಕರೂಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಮೊದಲು ಕಂಚುಕಿಯಾದ ಪುರುಷತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಕಲಾದಿಪಂಚತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲಾಗುವುದು.

ಉರಿವ ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲೆ ಸೌದೆಯನ್ನು ಹಾಕುವುದರಿಂದ ಬೆಂಕಿಯ ಕಿಡಿಗಳು ಸಿಡಿಯುವಂತೆ ಪರಶಿವನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಆವಿರ್ಭವಿಸುವ ಶಿವಾಂಶವೇ ಮಾಯಾ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, "ಪುರುಷತತ್ತ್ವ"ವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ಪುರುಷತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಮಾಯಾಮಲಸಂಬಂಧ ವುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅನಾತ್ಮಜ್ಞಾನವೂ, ಅನಾತ್ಮವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವೂ, "ನಾನು ಸುಖಿ" "ನಾನು ದುಃಖಿ" ಎಂಬ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುವು. ಪುರುಷನು ಹೀಗೆ ಆಣವನ ಮಾಯಾ-ಕರ್ಮ ಎಂಬ ಮಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ "ಸಂಸಾರಿ" ಎನಿಸುವನು.

ಪುರುಷನು ಮಾಯಾಮಲಾವೃತನಾಗಿ ತನ್ನ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವ-ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ-ಪೂರ್ಣತ್ವ-ನಿತ್ಯತ್ವ-ವ್ಯಾಪಕತ್ವರೂಪಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಕಿಂಚಿತ್-ಕರ್ತೃತ್ವಾದಿ-ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಪುರುಷನ ಕಿಂಚಿತ್ಕರ್ತೃತ್ವರೂಪಶಕ್ತಿಯೇ ಕಲಾತತ್ತ್ವ; ಕಿಂಚಿಜ್ಞತ್ವರೂಪ ಶಕ್ತಿಯೇ "ಅವಿದ್ಯಾತತ್ತ್ವ" ; ಅಪೂರ್ಣತ್ವರೂಪ-ಶಕ್ತಿಯೇ ಸ್ರಕ್-ಚಂದನ-ವನಿತಾದಿವಿಷಯದ ಪ್ರೀತಿ ರೂಪವಾದ "ರಾಗತತ್ತ್ವ" ; ಅನಿತ್ಯತ್ವರೂಪಶಕ್ತಿಯೇ, ಭೂತ-ಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಕಾಲ

ಗಳ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಸಾಧಾರಣಕಾರಣವಾದ "ಕಾಲತತ್ತ್ವ" ; ಅವ್ಯಾಪಕತ್ವರೂಪಶಕ್ತಿಯೇ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯವೇ ಹುಟ್ಟುವುದು ; ಮತ್ತೊಂದು ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ ; ಎಂಬ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಸಾಧಾರಣ ಕಾರಣವಾದ "ನಿಯತಿತತ್ತ್ವ".

ಕಾರ್ಯೌನ್ಮುಖ್ಯಗರ್ಭಿತವಾದ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯು, ಸ್ವಗತವಾದ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ-ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಗಳಲ್ಲಿರುವ 'ಜ್ಞಾನವು ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲ.' ಕ್ರಿಯೆ ಜ್ಞಾನವಲ್ಲ' ; ಎಂಬ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಭಾವರೂಪ ಭೇದ ಬುದ್ಧಿಪ್ರಧಾನವಾದ ಮಾಯಾತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸ್ಫುರಿಸಲು, "ಪ್ರಕೃತಿತತ್ತ್ವ"ವೆನಿಸುವುದು. ಈ ಪ್ರಕೃತಿತತ್ತ್ವವು ಸುಖ-ದುಃಖ-ಮೋಹಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಸತ್ವ-ರಜಃ-ತಮೋಗುಣಗಳ ಸಾಮ್ಯಾವಸ್ಥಾರೂಪವಾಗಿದ್ದು, ಮಹತತ್ತ್ವವೇ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಪೃಥಿವೀತತ್ತ್ವವವರೆಗಿರುವ ೨೩ ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಮೂಲಕಾರಣ.

ಪ್ರಕೃತಿತತ್ತ್ವರೂಪವಾದ ಈ ಶಕ್ತಿತತ್ತ್ವವೇ "ಇದಮಿತ್ಥಂ" (ಇದು ಹೀಗೆಯೇ ಸರಿ !) ಎಂಬ ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ "ಬುದ್ಧಿತತ್ತ್ವ"ವೆನಿಸುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವವೆಂಬ ಬೇರೆ ಹೆಸರಿದೆ. ಈ ಬುದ್ಧಿತತ್ತ್ವವೇ 'ನಾನು, ನನ್ನದು' ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರ-ಮಮಕಾರಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿ "ಅಹಂಕಾರ" ತತ್ತ್ವವೆನಿಸುವುದು. ಈ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವವೆಂಬ ಶಕ್ತಿತತ್ತ್ವವೇ ಇದು ಸ್ಥಾಣುವೋ, ಅಥವಾ ಪುರುಷನೋ ? ಎಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿ "ಮನಸ್ತತ್ತ್ವ" ವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಬುದ್ಧಿ-ಅಹಂಕಾರ-ಮನಸ್ತತ್ತ್ವಗಳು ಶರೀರದೊಳಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಮೂರೂ "ಅಂತಃಕರಣ"ವೆನಿಸುವುವು. ಅಂತಃಕರಣವು ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಪ್ರಧಾನವಾದದ್ದು.

ಅಂತಃಕರಣರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಈ ಶಕ್ತಿತತ್ತ್ವವೇ ಬಾಹ್ಯಶರೀರವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಶಬ್ದಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿ "ಶ್ರೋತ್ರತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ, ಸ್ಪರ್ಶಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿ "ತ್ವಕ್ ತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ, ರೂಪಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿ "ನೇತ್ರತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ, ರಸಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನ ವಾಗಿ "ಜಿಹ್ವಾತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ, ಗಂಧಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿ "ಘ್ರಾಣತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ ಹೇಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಪ್ರಧಾನವಾದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು.

ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಈ ಶಕ್ತಿತತ್ತ್ವವೇ ಉಚ್ಚಾರಣಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಾಧನ ವಾಗಿ "ವಾಕ್ತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ, ಕೊಡುವುದು, ತರುವುದು, ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಸಾಧನವಾಗಿ "ಪಾಣಿತತ್ತ್ವ"ವೆಂದೂ, ಗಮನ-ಆಗಮನ ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಸಾಧನವಾಗಿ "ಪಾದ ತತ್ತ್ವ"ವೆಂದೂ, ಮಲಪರಿತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿ "ಪಾಯುತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ, ರೇತೋಮೂತ್ರ-ಪರಿತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿ "ಉಪಸ್ಥಾತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ್ದರಿಂದ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಬುದ್ಧಿತತ್ತ್ವಾದಿ ಹದಿಮೂರು ತತ್ತ್ವಗಳೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ-ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ-ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಪ್ರಧಾನವಾಗಿರು ವುವು.

ಈ ಶಕ್ತಿತತ್ತ್ವವೇ ಕೇವಲ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿ "ಶಬ್ದತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ, ಕೇವಲ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿ "ಸ್ಪರ್ಶತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ ಕೇವಲ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿ "ರೂಪ ತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ, ಕೇವಲ ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿ "ರಸತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ, ಕೇವಲ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿ "ಗಂಧತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಧ್ವನ್ಯಾ-

ತ್ಮಿಕ-ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ಶಬ್ದವೆಂದೂ, ಸ್ಪರ್ಶದಲ್ಲಿ ಶಿತೋಷ್ಣಸ್ಪರ್ಶವೆಂದೂ, ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಲಪೀತಾದಿ-ರೂಪವೆಂದೂ ರಸದಲ್ಲಿ ಮಧುರಾಮ್ಲಾದಿ-ರಸವೆಂದೂ, ಗಂಧದಲ್ಲಿ ಸುಗಂಧ-ದುರ್ಗಂಧವೆಂದೂ ವಿಭಾಗ ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಸಾಮಾನ್ಯರೂಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶಬ್ದಾದಿಗಳಿಗೆ "ತನ್ಮಾತ್ರ" ಗಳೆಂದು ಹೆಸರು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶಕ್ತಿತತ್ತ್ವವೇ ಶಬ್ದೈಕಗುಣವುಳ್ಳದಾಗಿ "ಆಕಾಶತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ, ಸ್ಪರ್ಶವೆಂಬ ಮುಖ್ಯಗುಣವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ "ವಾಯುತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ, ರೂಪವೆಂಬ ಮುಖ್ಯಗುಣವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ "ತೇಜಸ್ತತ್ತ್ವ"ವೆಂದೂ, ರಸವೆಂಬ ಪ್ರಧಾನಗುಣವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ "ಜಲತತ್ತ್ವ"ವೆಂದೂ, ಗಂಧವೆಂಬ ಮುಖ್ಯಗುಣವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ "ಪೃಥಿವೀತತ್ತ್ವ" ವೆಂದೂ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಈ ಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಮುನ್ಮುಂದಿನ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಹಿಂದಿನ ಭೂತಗಳ ಗುಣಗಳು ಅನುವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ನಿಗಮಾಗಮಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಮೂವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ-ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮದ ಪರಿಣಾಮ-ರೂಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ. ಇದು ಪರಿಣಾಮವಾದವನ್ನು ಜಗತ್ಸತ್ಯತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ವಾಯು-ವಹ್ನಿ-ಜಲ-ಪೃಥಿವೀತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಿರುವುದರಿಂದ "ಆಕಾಶ" ವೆನಿಸಿದೆ. "ಆಕಾಶಾದ್ವಾಯುಃ; ವಾಯೋರಗ್ನಿಃ ; ಅಗ್ನೇರಾಪಃ ; ಅದ್ಭ್ಯಃ ಪೃಥಿವೀ." ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಆಕಾಶಾದಿ ಐದು ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ "ಪಂಚಮಹಾಭೂತ" ಗಳೆಂದು ಹೆಸರು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳ ರೂಪವಾದ ಜಗತ್ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವ ಈ ಮಾತು ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿಯೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಇದೆ.

ಭಗವಂತನೆಂಬ ಕುಂಬಾರನು ಶಕ್ತ್ಯಂಡವೆಂಬ ಮಣ್ಣನ್ನು ತಂದು, ಮಾಯಾಂಡವೆಂಬ ಚಕ್ರದ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ಮೂಲಾಂಡವೆಂಬ ದಂಡದಿಂದ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಭಾಂಡ(ಗಡಿಗೆ) ವನ್ನು ಪದೇಪದೇ ಪ್ರತಿಪ್ರಳಯದ ಮೊದಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸೃಜಿಸುತ್ತಾನೆ.[1]

ಹೀಗೆ ಶಿವ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಪೃಥಿವಿಯವರೆಗಿನ ಮುವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಶೈವ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷತತ್ತ್ವದಿಂದ ಪೃಥಿವಿಯವರೆಗಿನ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ತತ್ತ್ವಗಳು ಸಾಂಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ್ಯಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ "ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ" ಎಂಬ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಷಟ್-ತ್ರಿಂಶತ್-ತತ್ತ್ವಾತ್ಮಕತ್ವಕಥನವೆಂಬಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯಗಳು ಸೂಚಿತವಾಗಿವೆ.

---

[1] ಶಕ್ತ್ಯಂಡಮೃತ್ಪಿಂಡ ಮುಪಾದದಾನೋ
ಮಾಯಾಂಡಚಕ್ರಭ್ರಮಣಕ್ರಮೇಣ ।
ಮೂಲಾಂಡದಂಡೇನ ಮುಹುರ್ವಿಧತ್ತೇ
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಭಾಂಡಂ ಭಗವಾನ್ ಕುಲಾಲಃ ॥

[2] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ (ಭಾಗ ೧. ಪು ೨೧೨-೨೧೪)

ಈ ಬಗೆಯ ಮುವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಬೀಜದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಶೈವದರ್ಶನ-ಕಲ್ಪತರುವಿನ ವಿವಿಧ ಶಾಖೆಗಳೇ ಶೈವಪ್ರಭೇದಗಳು. ಇವು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಹರಡಿ ಜನತೆಗೆ ಇಹ-ಪರಸುಖಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಿವೆ.

೬

ಶೈವದರ್ಶನಪ್ರಭೇದಗಳು

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಶೈವಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವದ್ವೈತ, ಶೈವಾದ್ವೈತ, ಶೈವದ್ವೈತಾದ್ವೈತ, ಶೈವ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ, ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ (ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ) ಎಂಬ ಶಾಖೆಗಳು ಮುಖ್ಯ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವದ್ವೈತ ಮೊದಲನೆಯದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅದರ ಪ್ರಚಾರವು ಕ್ರಿ. ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು.

ಕಾಶ್ಮೀರ ಶೈವದಾರ್ಶನಿಕರಾದ ಸೋಮಾನಂದ, ಅಭಿನವಗುಪ್ತ ಮೊದಲಾದವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಆಗಮಗಳೂ ಕೂಡ ವೇದಗಳಂತೆ ಈಶ್ವರೀಯ ವಾಣಿ ; ಹಾಗೂ ಅನಾದಿ. ಆಗಮಗಳ ಉಗಮ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸೋಮಾನಂದನು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೯೦೦) ತನ್ನ 'ಶಿವದೃಷ್ಟಿ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಆತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಮಹರ್ಷಿ 'ದೂರ್ವಾಸ'ನ ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿದ 'ತ್ರ್ಯಂಬಕಾದಿತ್ಯ' 'ತ್ರ್ಯಂಬಕ' ಮುಂತಾದವರ ವಂಶದಲ್ಲಿ 'ಸಂಗಮಾದಿತ್ಯ' ಹುಟ್ಟಿದ. ತರುವಾಯ 'ವರ್ಷಾದಿತ್ಯ' 'ಅರುಣಾದಿತ್ಯ' 'ಆನಂದ'ರು ಉದಿಸಿದರು. ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ 'ಸೋಮಾನಂದ' ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯವನು. ಅವನ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶೈವಾಚಾರ್ಯ ಅಭಿನವಗುಪ್ತ. ಈತನ 'ಈಶ್ವರ ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾವಿವೃತಿ-ವಿಮರ್ಶಿನೀ' 'ಭೈರವಸ್ತವ' ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವ ತಿಥಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಈತನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆ ಅಥವಾ ಹನ್ನೊಂದರ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ತಲೆಮಾರುಗಳ ಹಿಂದಿನ ದೂರ್ವಾಸನ ಕಾಲವು ಅಧುನಿಕರ ಕಾಲಪರಿಗಣನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ತಲೆಗೆ ೨೫ ವರ್ಷಗಳಂತೆ ಗಣಿಸಿದರೂ ಅದು ಕ್ರಿ. ಶ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಶೈವಾಗಮಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಲಕುಲೀಶ-ಪಾಶುಪತದರ್ಶನ-ಪ್ರವರ್ತಕ ಲಕುಲೀಶ ಕ್ರಿ. ಶ. ೨ನೆಯ ಶತಮಾನದವನು ; ಎಂಬುದು ಮಧುರಾ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತದ ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸ್ತಂಭಲೇಖನಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಬಾದರಾಯಣನು ತನ್ನ ವೇದಾಂತಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ 'ಪಾಶುಪತ'ವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಎಷ್ಟೇ ಮತಭೇದಗಳಿದ್ದರೂ ಬಾದರಾಯಣನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಪೂ. ಸು. ೨ ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಈಚಿನದಲ್ಲ.

ಅಭಿನವಗುಪ್ತನು 'ಶ್ರೀಸಿದ್ಧತಂತ್ರ'ವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅದ್ವೈತ-ದ್ವೈತ-ದ್ವೈತಾದ್ವೈತ ದರ್ಶನಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ತ್ರ್ಯಂಬಕ-ಅಮರ್ದಕ-ಶ್ರೀನಾಥ ಎಂಬುವರಿಂದ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲ

ದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದವು ; ಎಂದಿದ್ದಾನೆ.[1] ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ "ಭೇದಾಭೇದ ಸ್ತಥಾಽಭೇದೋ ಭೇದ ಏತೇ ಮತಾಸ್ತ್ರಯಃ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯನ್ನು ಇದು ಸಮರ್ಥಿಸಿದೆ.

ದ್ವೈತ ಶೈವ

ದ್ವೈತಶೈವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ದರ್ಶನವು ಪಾಶುಪತದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವ ದರ್ಶನ ಎಂದು ಎರಡು ಬಗೆಯಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಹತ್ತು ಶೈವಾಗಮ[2]ಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆ. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಉಳಿದ ಹದಿನೆಂಟು ಆಗಮಗಳು[3] ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಆಗಮುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶೈವವು ಒಪ್ಪಿದೆ.

೧. ಪಾಶುಪತದರ್ಶನ

ದ್ವೈತ ಶೈವವನ್ನು ಪ್ರದಿಪಾದಿಸುವ 'ಪಾಶುಪತ' ವೆಂಬ ಯಾವ ಗ್ರಂಥವೂ ಇದುವರೆಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ದ್ವೈತ ಶೈವದರ್ಶನದ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೂ ಬಾದರಾಯಣನ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಟೀಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಖಂಡನಾರ್ಥವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಹಾಗೂ ಹರಿಭದ್ರಸೂರಿ ಮತ್ತು ರಾಜಶೇಖರರು ರಚಿಸಿರುವ "ಷಡ್ದರ್ಶನಸಮುಚ್ಚಯ" ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಅಧಿಕರಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ: ಪತ್ಯಧಿಕರಣ– "ಪತ್ಯುರಸಾಮಂಜಸ್ಯಾತ್" (ಬ್ರ. ಸೂ. ೨. ೨–೭–೩೫) ಇಲ್ಲಿ ನಿರಾಕರಿಸಿರುವ ಪಾಶುಪತವನ್ನು ಕೆಲವರು ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ಶಂಕರರೇ ಈ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರಾಕೃತವಾಗಿರುವ ದರ್ಶನವು 'ದ್ವೈತಶೈವ' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ 'ಅಪ್ರಕೃತಿರಧಿಷ್ಠಾತಾ ಕೇವಲಂ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣಮೀಶ್ವರಃ' ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

---

[1] ತೇಷಾಂ ಕ್ರಮೇಣ ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಭ್ರಷ್ಟಂ ಕಾಲಾಂತರಾದ್ಯದಾ ।
ತದಾ ಶ್ರೀಕಂಠನಾಥಾಜ್ಞಾವಶಾತ್ ಸಿದ್ಧಾ ಅವಾತರನ್ ॥ ೧೧ ॥
ತ್ರ್ಯಂಬಕಾಮರ್ದಕಾಭಿಖ್ಯಶ್ರೀನಾಥಾ ಅದ್ವಯೇ ದ್ವಯೇ ।
ದ್ವಯಾದ್ವಯೇ ಚ ನಿಪುಣಾಃ ಕ್ರಮೇಣ ಶಿವಶಾಸನೇ ॥ ೧೨ ॥
– [ತಂತ್ರಾಲೋಕ: ೩೬ನೇ ಆಹ್ನಿಕ]

[2] (೧) ಕಾಮಜ. (೨) ಯೋಗಜ. (೩) ಚಿಂತ್ಯ. (೪) ಮೌಕುಟ. (೫) ಅಂಶುಮತ್. (೬) ದೀಪ್ತ. (೭) ಕಾರಣ. (೮) ಅಜಿತ. (೯) ಸೂಕ್ಷ್ಮ. (೧೦) ಸಹಸ್ರ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಕಾಮಜಕ್ಕೆ' 'ಕಾಮಿಕ' ಎಂದು ಕರೆಯುವುದುಂಟು.

[3]. (೧) ವಿಜಯ. (೨) ನಿಶ್ವಾಸ (೩) ಮದ್‌ಗೀತ. (೪) ಪಾರಮೇಶ್ವರ. (೫) ಮುಖಬಿಂಬ. (೬) ಸಿದ್ಧ. (೭) ಸಂತಾನ. (೮) ನಾರಸಿಂಹ. (೮) ಚಂದ್ರಾಂಶು. (೧೦) ವೀರಭದ್ರ. (೧೧) ಅಗ್ನೇಯ. (೧೨) ಸ್ವಾಯಂಭುವ. (೧೩) ವಿಸರ. (೧೪) ರೌರವ. (೧೫) ವಿಮಲ. (೧೬) ಕಿರಣ. (೧೭) ಲಲಿತ. (೧೮) ಸೌರಭೇಯ.

'ಕಾರಣ-ಕಾರ್ಯ-ಯೋಗ-ವಿಧಿ-ದುಃಖಾಂತ' ಎಂಬವು ಪಂಚಪದಾರ್ಥಗಳು. ಪಶುಪತಿ– ಈಶ್ವರ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣ. ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯವ್ಯಾಖ್ಯಾಕಾರನಾದ ವಾಚಸ್ಪತಿಮಿಶ್ರನ (ಭಾಮತಿ) ಅಭಿಪ್ರಾಯ ದಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿರಾಕರಿಸಿರುವ ದರ್ಶನವು ದ್ವೈತವೇ. ಆತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಇದು ಮಾಹೇ ಶ್ವರ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಮಾಹೇಶ್ವರರು, ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಕಾರುಣಿಕಸಿದ್ಧಾಂತಿ ಮತ್ತು ಕಾಪಾಲಿಕ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಬಗೆ. ಈ ನಾಲ್ವರೂ ಮಾಹೇಶ್ವರಪ್ರಣೀತ-ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದ ಮಾಹೇಶ್ವರರೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಘಟಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ 'ಕುಲಾಲ' ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಹೇಶ್ವರನು ಜಗತ್ತಿಗೆ 'ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಕಾರ ಬಾದರಾಯಣನು ನಿರಾಕರಿಸಿರುವ ದರ್ಶನವು 'ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತ'ವಲ್ಲ ; ಏಕೆಂದರೆ ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತ ದರ್ಶನವು ದ್ವೈತವಲ್ಲ. ಅದು 'ದ್ವೈತಾ-ದ್ವೈತ' ಎಂಬುದು ಅಲ್ಲಿರುವ 'ಭವೋದ್ಭವ' 'ಕಲಿತಾಸನಮ್' ಎಂಬ ಸೂತ್ರಗಳ ಕೌಂಡಿನ್ಯವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಯಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೇಲಾಗಿ ಪಾಶುಪತ ಮತ್ತು ಲಕುಲೀಶಪಾಶುಪತಗಳ ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರವಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ 'ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳ ಅಂತ್ಯವೇ ಮೋಕ್ಷ'. ಎರಡನೆಯ ಮತ ದಲ್ಲಿ 'ದುಃಖಾತ' ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ 'ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ'ಯೇ ಮೋಕ್ಷ ಎಂಬ ಅಂಶವು ಮುಂದೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹರಿಭದ್ರಸೂರಿ-ವಿರಚಿತ 'ಷಡ್ದರ್ಶನಸಮುಚ್ಚಯ' ದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ದರ್ಶನ ಗಳು ಅನೇಕ ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿ, ಧರ್ಮ-ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯ-ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ದಾರ್ಶನಿಕ ತತ್ತ್ವ ಎಂಬುದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ದರ್ಶನಗಳು ಆರು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಅವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ, ನೈಯಾಯಿಕ, ವೈಶೇಷಿಕ, ಸಾಂಖ್ಯ ಮತ್ತು ಜೈಮಿನೀಯ. ಇವರಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ-ವೈಶೇಷಿಕ ಪ್ರವರ್ತಕರು ಶೈವರು. ಅವುಗಳ ಮೋಕ್ಷವು 'ದುಃಖಾಂತ'ರೂಪ. ಅವರ ಟೀಕೆ (ಮಣಿಭದ್ರ ಸೂರಿ ವಿರಚಿತ) ಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರಣ ಈಶ್ವರ (ಶಿವ). ಆತ ಕೇವಲ 'ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣ'. ರಾಜ ಶೇಖರನ 'ಷಡ್‌ದರ್ಶನ ಸಮುಚ್ಚಯ' ದಲ್ಲಿ 'ನ್ಯಾಯದರ್ಶನ' ವನ್ನು 'ಯೋಗ' ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಅಥ ಯೋಗಮತಂ ಬ್ರೂಮಃ ಶೈವಮಿತ್ಯಪರಾಭಿಧಮ್ ।........
ಅಕ್ಷಪಾದೋ ಗುರುಸ್ತೇಷಾಂ ತೇನ ತೇ ಹ್ಯಕ್ಷಪಾದಿಕಾಃ ॥

ಎಂಬ ಉಕ್ತಿ ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶೈವರಲ್ಲಿರುವ ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಮಹಾ ವ್ರತಧಾರಿ ಮತ್ತು ಕಾಲಾಮುಖ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಹರಿಭದ್ರಸೂರಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. [1]

---

[1] ಶೈವಾಃ ಪಾಶುಪತಾಶ್ಚೈವ ಮಹಾವ್ರತಧರಾಸ್ತಥಾ ।
ತುರ್ಯಾಃ ಕಾಲಾಮುಖಾ ಮುಖ್ಯಾ ಭೇದಾ ಏತೇ ತಪಸ್ವಿನಾಮ್ ॥

೨. ದ್ವೈತ-ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತದರ್ಶನ

ದ್ವೈತ-ಶೈವಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿ 'ಸಿದ್ಧಾಂತದರ್ಶನ' ಎರಡನೆಯದು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪುಲ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದೆ.

'ಸಿದ್ಧಾಂತಾಖ್ಯೇ ಮಹಾತಂತ್ರೇ ಕಾಮಿಕಾದ್ಯೇ ಶಿವೋದಿತೇ'

[–ಸಿ. ಶಿ. ಪ. ೫]

ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ಕಾಮಿಕ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ವಾತುಲಾಂತವಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಶಿವಾಗಮಗಳಿಗೂ 'ಸಿದ್ಧಾಂತ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಹತ್ತು ಶೈವಾಗಮಗಳು ದ್ವೈತ-ಶೈವ-ಸಾಧಾರಣಗಳು. ಉಳಿದ ಹದಿನೆಂಟು ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಪ್ರತಿಪಾದಕಗಳೆಂದು ಅಭಿನವಗುಪ್ತನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಶೈವ-ಸಿದ್ಧಾಂತದಾರ್ಶನಿಕರು ಅವು ದ್ವೈತಪರ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವಪ್ರಚಾರವು ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೯ ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೨ ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಇದರ ಪ್ರಚಾರವು ಕಾಶ್ಮೀರ, ಚೋಳ, ಲಾಟ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ, ಮತ್ತು ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜ ಮುಂತಾದ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು.

ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವಪ್ರತಿಪಾದಕಗ್ರಂಥಗಳು

ಶೈವ-ಸಿದ್ಧಾಂತಾಗಮಪ್ರತಿಪಾದಕರಲ್ಲಿ 'ಸದ್ಯೋಜ್ಯೋತಿಬೃಹಸ್ಪತಿ' ಶಂಕರಾನಂದ ಮತ್ತು ದೇವಬಲರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಸದ್ಯೋಜ್ಯೋತಿಗೆ ಖೇಟಪಾಲ, ಖೇಟಕನಂದನ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿರುವಂತೆ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಈತ ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದವನು. ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳು ಏಳು. ಅವು ರೌರವಾಗಮಟೀಕೆ, ಸ್ವಾಯಂಭುವಾಗಮಟೀಕೆ, ತತ್ತ್ವತ್ರಯನಿರ್ಣಯ, ಭೋಗಕಾರಿಕೆ, ಮೋಕ್ಷಕಾರಿಕೆ, ತತ್ತ್ವಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಪರೋಕ್ಷನಿರಾಸಕಾರಿಕೆ ಎಂದು.

ಈ ಸದ್ಯೋಜ್ಯೋತಿಯೇ ಮೊದಲು ರೌರವಾಗಮಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ಶೈವದರ್ಶನವನ್ನು 'ಸಿದ್ಧಾಂತ' ಎಂದು ಕರೆದವನು. ಈತನ ತರುವಾಯ ಅಘೋರಶಿವಾಚಾರ್ಯನ ಮತದಂತೆ 'ಸಿದ್ಧಾಂತ' ಶಬ್ದವು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ತಂತ್ರಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಿತು. ಈತ ಶ್ರೀಕಂಠಕೃತ 'ರತ್ನತ್ರಯ'ಕ್ಕೆ ಟೀಕೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಸದ್ಯೋಜ್ಯೋತಿಯ ಸಮಕಾಲಿಕ. ಏಕೆಂದರೆ– ಅಘೋರಶಿವನು ತನ್ನ ಮೋಕ್ಷ-ಕಾರಿಕೆ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ನೆನೆದಿದಾನೆ.[1] 'ಶಿವತನುಶಾಸ್ತ್ರ' ಎಂಬುದು ಈತನ ಗ್ರಂಥ ಎಂದು ತಂತ್ರಾಲೋಕದಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶಂಕರಾನಂದರ ಮತ್ತು ದೇವಬಲರ ಮತಗಳು ತಂತ್ರಾಲೋಕಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಜಯರಥನಿಂದ ನಿರಾಕೃತವಾಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರೂ ದ್ವೈತಶೈವರೆಂದೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

---

[1] ಯಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಕಾಶಿತಂ ವರ್ತ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತೇ ಸಿದ್ಧಭಾವತಃ ।
ಗುರುಣಾಮಪಿ ತೌ ವಂದೇ ಸದ್ಯೋಜ್ಯೋತಿಬೃಹಸ್ಪತೀ ॥

–[ಮೋಕ್ಷಕಾರಿಕಾ ಟೀಕೆ ೧]

ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತ

ಸದ್ಯೋಜ್ಯೋತಿಯ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಈತನ ಮೋಕ್ಷಕಾರಿಕೆಗೆ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಎರಡನೆಯ ರಾಮಕಂಠ ಟೀಕೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ರಾಮಕಂಠ ಕಾಶ್ಮೀರದವನು. ಈತ ತನ್ನ 'ನಾದಕಾರಿಕೆಯ' ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು 'ನಾರಾಯಣಕಂಠಸುತ' ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ದ್ವೈತಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿನ ದ್ವೈತಶೈವ ಪ್ರತಿಪಾದಕರಲ್ಲಿ 'ರಾಮಕಂಠ', ರತ್ನತ್ರಯ ಟೀಕಾ-ಕರ್ತೃ ಶ್ರೀಕಂಠ, ರಾಮಕಂಠನ ಶಿಷ್ಯನೂ ಮೃಗೇಂದ್ರ-ವೃತ್ತಿಕಾರನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣಕಂಠ ಮತ್ತು ಈತನ ಮಗ ಎರಡನೆಯ ರಾಮಕಂಠ ಮುಂತಾದವರು ಮುಖ್ಯರು.

೨ ನೇ ರಾಮಕಂಠನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಪಕ್ಷ

ಈತ ಬರೆದ ಎರಡು ಟೀಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮತ (ಪಕ್ಷ) ಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ 'ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಪಕ್ಷ'ವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು "ಉತ್ಪತ್ತಿಮತಾಪಕ್ಷ". ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಮತ್ತು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಮತ್ವಗಳು ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಲ್ಲ; ಅವು ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಎರಡನೆಯದು "ಸಮತಾಸಂಕ್ರಾಂತಿಪಕ್ಷ". ಇದು ಲಕುಲೀಶಪಾಶು-ಪತರಿಗೂ ಸಮ್ಮತ. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಸೌರಭವು ಬಟ್ಟೆಯ ಪದರಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡುವಂತೆ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ-ಸರ್ವಶಕ್ತಿಮತ್ವಗಳು ಶಿವನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಮಿಸುತ್ತವೆ. ಮೂರನೆಯದು ಆವೇಶಪಕ್ಷ. ಅದು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಹದೃಷ್ಟಿಯು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪುರುಷರ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಶಿವನಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ-ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಗಳು ಮುಕ್ತನಲ್ಲಿ ಆವಿಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ.

ಈ ಮೂರೂ ಮತಗಳನ್ನು ರಾಮಕಂಠನು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸಿ 'ಜೀವನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾ-ವಿಕವಾಗಿರುವ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ-ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಗಳು ಮಲದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿರುತ್ತವೆ. ಮಲವು ನಷ್ಟವಾದ ಮೇಲೆ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಿಗಳು ಮುಕ್ತನಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದೇ 'ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಪಕ್ಷ'. ಇವಲ್ಲದೆ ಈತ 'ಮುಕ್ತಿ ವಿವೇಕಟೀಕೆ' ಮತ್ತು 'ಆಗಮವಿವೇಕ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತ

ಪ್ರಕೃತಗ್ರಂಥವೆನಿಸಿರುವ "ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶ"ಕರ್ತೃ ಭೋಜರಾಜನು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೧೮–೧೦೬೦) ಧಾರಾನಗರವಾಸಿ. ಈತ ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಕರ್ತೃ. ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯದ ಕೆಲವರು "ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶ"ಕ್ಕೆ ಅದ್ವೈತ ಪರವಾಗಿ ಟೀಕೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಾನು ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಬರೆದಿರುವೆನೆಂದು ಅಘೋರಶಿವಾಚಾರ್ಯನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. [1]

---

[1] ಅದ್ವೈತವಾಸನಾವಿಷ್ಟೈಃ ಸಿದ್ಧಾಂತಜ್ಞಾನವರ್ಜಿತೈಃ ।
ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೋಽತ್ರಾನ್ಯಥಾನ್ಯೈರ್ಯತ್ ಸ ತತೋಽಸ್ಮಾಕಮುದ್ಯಮಃ ॥
–[ತತ್ತ್ವ ಪ್ರಕಾಶ. ೧]

ಇದರಲ್ಲಿ ಮುವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳ ವಿವರಣವಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ 'ಶ್ರೀಕುಮಾರ' ಎಂಬುವರ 'ತಾತ್ಪರ್ಯಟೀಕೆ' ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿನ 'ಪರ್ವತಶಿವಯೋಗಿ-ಕೃತ ಟೀಕೆ' ಮುಂತಾದ ಟೀಕೆಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು "ಶೈವದರ್ಶನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶ" ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತದರ್ಶನ

ಅಘೋರ-ಶಿವಾಚಾರ್ಯನು ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವದರ್ಶನಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಟೀಕೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈತ ಚೋಳದೇಶದ ಕುಂಡಿನ ಕುಲವಾಸಿ. ಈತ ತನ್ನ "ಪದ್ಧತಿ" ಯನ್ನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೫೮ರಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿದನು. ಅಘೋರಶಿವನು ಕವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ. ಆತನ ಕೃತಿಗಳಿವು–

ಕಾವ್ಯಗಳು :-- ಆಶ್ಚರ್ಯಸಾರ, ಪಾಖಂಡಾಪಜಯ, ಭಕ್ತಪ್ರಕಾಶ ಮುಂತಾದವು. **ನಾಟಕಗಳು** :– ಅಭ್ಯುದಯ. **ದ್ವೈತಶೈವಗ್ರಂಥಟೀಕೆಗಳು** :– ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಟೀಕೆ, ಸದ್ಯೋಜ್ಯೋತಿಕೃತ ತತ್ತ್ವ ಸಂಗ್ರಹ, ತತ್ತ್ವನಿರ್ಣಯ ಮುತ್ತು ಭೋಗಕಾರಿಕಾಟೀಕೆ, ಎರಡನೆ ರಾಮಕಂಠಕೃತ ನಾದಕಾರಿಕಾಟೀಕೆ, ಶ್ರೀಕಂಠಕೃತ ರತ್ನತ್ರಯಟೀಕೆ, ನಾರಾಯಣಕಂಠಕೃತ ಮೃಗೇಂದ್ರಾಗಮವೃತ್ತಿಟೀಕೆ ಮುಂತಾದವು.

ಹಿಂದೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ 'ರಾಮಕಂಠ' ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪಂಡಿತರು ಕಾಶ್ಮೀರದವರು ; ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ರಾಮಕಂಠ ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜದವನು. ಇವನು ತನ್ನನ್ನು ನಾರಾಯಣ-ವಂಶಜ ಮುಕ್ತಾಕಣನ ಚಿಕ್ಕ ತಮ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಮುಕ್ತಾಕಣ ಕಾಶ್ಮೀರದ ರಾಜ ಅವಂತಿವರ್ಮನ ಆಸ್ಥಾನಕವಿ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೯ ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೨ ರವರೆಗೆ ದ್ವೈತ-ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವಪ್ರಚಾರವು ಗುಜರಾತ್, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ, ಚೋಳ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿತ್ತು ; ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಸಿದ್ಧಾಂತ-ಶೈವದರ್ಶನಸ್ವರೂಪ

ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವವು ಮಹಾಮಾಯೆ, ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಶಿವ ಎಂಬ ಮೂರು ಪ್ರಧಾನತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿದೆ. ಇದನ್ನೇ ಪತಿ, ಪಶು ಮತ್ತು ಪಾಶ ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪತಿ ಮತ್ತು ಪಶುಶಬ್ದಗಳು ಶಿವ ಮತ್ತು ಪುರುಷಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಚಕಗಳಾದರೂ ಮಹಾಮಾಯೆ ಮತ್ತು ಪಾಶಗಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ಅಂತರವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ– ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪಾಶವು ಮಹಾಮಾಯೆಗಿಂತ ವ್ಯಾಪಕವಾದದ್ದು. ಪಾಶದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವ ಮಲ-ಮಾಯಾ-ರೋಧಶಕ್ತಿ-ಕರ್ಮ-ಬಿಂದು ಎಂಬ ಅಮುಖ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ಬಿಂದುವನ್ನೇ ಮಹಾಮಾಯೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಮೂವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳು

ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶೈವವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತತ್ತ್ವತ್ರಯವನ್ನು ಹೇಳಿದೆಯಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳು ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿವೆ. ಮೂವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವ ದರ್ಶನವ್ಯಾಖ್ಯಾತೃಗಳಲ್ಲಿ ಮತಭೇದವುಂಟು. ಇಲ್ಲಿ ಪತಿತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಶಿವ-ಶಕ್ತಿ-ಮಂತ್ರಮಹೇಶ-

ಮಂತ್ರೇಶ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರ ಎಂಬ ಐದು ತತ್ತ್ವಗಳು ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿವೆ. ಪಶುತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನಾಕಲ, ಪ್ರಳಯಾಕಲ, ಸಕಲ ಎಂಬ ಅವಾಂತರಭೇದಗಳಿದ್ದರೂ ಅವು ಗೌಣ. ಇದ್ದರಿಂದ ಅದು ಒಂದು. ಅದರಂತೆ ಪಾಶತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಲ-ನಿರೋಧಶಕ್ತಿ-ಮಾಯಾಬಿಂದು-ಕರ್ಮ ಎಂಬ ಐದು ತತ್ತ್ವಗಳು ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಯೆ ಪ್ರಧಾನ. ಉಳಿದವು ಅಪ್ರಧಾನ. ಮಾಯೆಯ ಪರಿಣಾಮ- ಕಲಾ-ನಿಯತಿ-ರಾಗ.ವಿದ್ಯಾ-ಕಾಲ ತತ್ತ್ವಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯರು ಒಪ್ಪಿರುವ ಪ್ರಕೃತಿ ಮೊದಲು ಪೃಥಿವೀವರೆಗಿನ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ತತ್ತ್ವಗಳೂ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ಮೂವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳು.

ತತ್ತ್ವತ್ರಯ

೧. ಪತಿ :– (ವಿಶ್ವೋತ್ತೀರ್ಣ– ಶಿವ) ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವವು ಒಪ್ಪಿರುವ ಪತಿತತ್ತ್ವವು ವೇದೋಕ್ತ- 'ಪಶುಪತಿ' ತತ್ತ್ವಕ್ಕಿಂತ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಏಕೆಂದರೆ ವೇದದ ಪಶುಪತಿ ನಾಲ್ಕುಕಾಲಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಪತಿ ; ಇಲ್ಲಿ ಆತ ಎಲ್ಲ ಜೀವಕೋಟಿಗೂ ಪತಿ ; ಮತ್ತು ಪಾಲಕ ; ಹಾಗೂ ಸರ್ವಶಕ್ತ. ಪತಿಯು ಏಕ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ, ನಿತ್ಯ, ಅನಾದ್ಯಂತ, ಅನಾದಿಮುಕ್ತ, ನಿರ್ಮಲ, ಚಿದ್ಘನ, ಪ್ರಭು, ಶಾಂತ, ಅಕಾರಣಕಾರಣ, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದರೂ ಅವಿಕಾರಿ. ತಾವರೆಗಳನ್ನು ಅರಳಿಸುವ ರವಿಯಂತೆ, ಆತ ಜಗತ್ತಿಗೆ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣ. ಅವನ ಶಕ್ತಿಗಳು ಉಪಾದಾನಕಾರಣ.[1]

ಉಪಾದಾನವಾದ ಶಕ್ತಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪತಿಯು ವಿಶ್ವವನ್ನು ಸೃಜಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಜೀವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪತಿಯು ಅವರನ್ನು ಪಾಶಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನೇ ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶವು–

ಶಕ್ತೋ ಯಯಾ ಶಂಭುರ್ಭುಕ್ತೌ ಮುಕ್ತೌ ಚ ಪಶುಗಣಸ್ಯಾಸ್ಯ ||
ತಾಮೇಕಾಂ ಚಿದ್ರೂಪಾಮಾದ್ಯಾಂ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾಸ್ಮಿ ನತಃ ||

–[ತ. ಪ್ರ. ೫]

ಎಂದರೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಯಾವ ಶಕ್ತಿಯ ನೆರವಿನಿಂದ ಈ ಜೀವಾತ್ಮರ ಭೋಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವನೋ ಅಂಥ ಅದ್ವಿತೀಯಳಾದ ಜ್ಞಾನ-ಕ್ರಿಯಾಸ್ವರೂಪಳಾದ ಆ ಮುಖ್ಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಶರಣಾಗುತ್ತೇನೆ. ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವು ಚಂದ್ರ ಚಂದ್ರಿಕೆಗಳಿರುವಂತೆ ಅವಿನಾಭಾವ. ಈ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅಮೋಘಾ, ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ, ಅವಿಕಲ್ಪಾ, ಅಕಾರಣಾ, ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಾ ಮುಂತಾದ ವಿಶೇಷಣಗಳಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಶಕ್ತಿ-ಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಣದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ-ಶೈವವು ದ್ವೈತಾದ್ವೈತದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾದದ್ದು ; ಎಂದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಗಳೆರಡೂ ಚಿತ್‌ಸ್ವರೂಪ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಚಿತ್‌ಸ್ವರೂಪನಾದ ಶಿವನು ಸ್ವನಿಷ್ಠ ; ಚಿತ್‌ಶಕ್ತಿಯು ಮಾತ್ರ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾಳೆ ; ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಭೇದ. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೆ ಧರ್ಮ-ಧರ್ಮಿರೂಪ ಸಂಬಂಧ ಉಂಟು. ಶಿವನಿಗೆ ಪರಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ.

---

[1] ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣಂತ್ವೀಶೋ ಹ್ಯುಪಾದಾನಂ ಚ ಶಕ್ತಯಃ |
ಸಮವಾಯಿ ತಥಾ ಮಾಯಾ ಕಾರ್ಯಮೇತತ್ ಜಗತ್ರಯಮ್ ||

–[ಮು. ಶಾ. ೩೭]

ಶಕ್ತಿಗೆ ಪರಾಪೇಕ್ಷೆ ಅಗತ್ಯ. ಹೇಗೆ ಬೆಂಕಿಯ ದಾಹಕ-ಶಕ್ತಿಯು ದಾಹ್ಯವಾದ ಇಂಧನದೊಡನೆ ಸೇರಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅದರಂತೆ ಶಿವನ ಶಕ್ತಿಯು ಹೊರಗಿನ ಜಗತ್ತಿನೊಡನೆ ಸೇರಿಯೇ ತನ್ನನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಸೃಷ್ಟಿ ಎರಡು ಬಗೆ

ಸೃಷ್ಟಿಯು ಶುದ್ಧ ಮತ್ತು ಅಶುದ್ಧ ಎಂದು ಎರಡು ಬಗೆ. ಮೊದಲನೆಯದಕ್ಕೆ ಪತಿ (ಶಿವ) ಸಾಕ್ಷಾತ್‌ಕರ್ತೃ ; ಬಿಂದು ಸಮವಾಯಿಕಾರಣ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿವನು ಶುದ್ಧತತ್ತ್ವಭುವನಾದಿಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ಮುಕ್ತರನ್ನು ವಿದ್ಯೇಶ್ವರತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿಸುತ್ತಾನೆ. [ತ. ಪ್ರ. ೧೦]

ಶುದ್ಧಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಂದುವಿನಿಂದ ನಾದ, ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ಶುದ್ಧವಿದ್ಯೆ. ಅವನು ಅಶರೀರಿಯಾದರೂ ಶುದ್ಧಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲ. ಅಪರಿಮಿತಾತ್ಮನಾದ ಅವನು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಂದವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಸಗಲು ಶಿವನಿಗೆ ಶರೀರದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-ಜ್ಞಾನಭೂಮಿ. ಅಲ್ಲಿ ವಿಕಲ್ಪವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ– ಅದು ವಿಕಲ್ಪಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಯಸುವ ಶಬ್ದೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಮೀರಿದ್ದು.

ಅಶುದ್ಧಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಪತಿಪ್ರೇರಿತರಾದ ಬೈಂದವ ಶರೀರವುಳ್ಳ ವಿದ್ಯೇಶ್ವರರು ಕರ್ತೃಗಳು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮವಾಯಿಕಾರಣ ಮಾಯೆ. ಪಾಶಬದ್ಧರಾದ ಪಶುಗಳು ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸವಿಕಲ್ಪಸೃಷ್ಟಿ. ಏಕೆಂದರೆ– ಇದು ಶಬ್ದೋತ್ಪತ್ತಿಯ ತರುವಾಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.

೨. **ಪಶು :–** ಇದು ಎರಡನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಪದಾರ್ಥ. ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ ಮೊದಲಾದವು ಇದರ ಪರ್ಯಾಯಪದಗಳು. ಈ ಪಶು ಚಾರ್ವಾಕರು ಹೇಳುವಂತೆ ದೇಹವೇ ಆತ್ಮವಲ್ಲ ; ನೈಯಾಯಿಕ ಮತದಂತೆ ಜ್ಞೇಯನೂ ಅಲ್ಲ : ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತದಂತೆ ದೇಹಪರಿಮಾಣನೂ ಅಲ್ಲ ; ಬೌದ್ಧರೆನ್ನುವಂತೆ ಕ್ಷಣಿಕನೂ ಅಲ್ಲ ; ವೇದಾಂತಿಗಳು ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ಪರಮಾರ್ಥತಃ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಿಯೂ ಅಲ್ಲ ; ಸಾಂಖ್ಯರ ಮತದಂತೆ ಜ್ಞಾನ-ಕ್ರಿಯಾ ಶಕ್ತಿರಹಿತನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆತ ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯುತ ; ನಿತ್ಯ. ಅವನ ಅಪರಿಮಿತಜ್ಞಾನ-ಕ್ರಿಯಾ-ಶಕ್ತಿಗಳು ಈಶಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಶಿವಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಪಶು ಮೂರು ವಿಧ– ವಿಜ್ಞಾನಾಕಲ, ಪ್ರಳಯಾಕಲ, ಮತ್ತು ಸಕಲ ಎಂದು. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನಾಕಲರು ಆಣವಮಲದ ವಿಭಿನ್ನ-ವ್ಯಸ್ಯಮಾನ-ಧ್ವಸ್ತ ಎಂಬ ದೆಶೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅವರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಂತ್ರ-ಮಂತ್ರೇಶ-ಮಂತ್ರಮಹೇಶ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ವಿಜ್ಞಾನಾಕಲರು– ಕಲಾದಿತತ್ತ್ವವಿಮುಕ್ತರಾಗಿ ಮಾಯಾ-ಕಾರ್ಮ ಎಂಬ ಎರಡೂ ಮಲವಳಿದು, ಆಣವಮಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಮಂತ್ರಯುತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಳಯಾಕಲನು– ಆಣವ-ಕಾರ್ಮ ಎಂಬ ಎರಡು ಮಲವಿರುವ ಪಶು. ಆತ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಅಗಲಿರುವ ಪರಿಮಿತ-ಪ್ರಮಾತೃ. ಸಕಲ– ಮೂರೂ ಮಲಯುಕ್ತ ಪಶು. ಆತ ನಮ್ಮಂತೆ ಕಲಾದಿ ಪೃಥಿವೀವರೆಗಿನ ಮೂವತ್ತು ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವ.

೩. ಪಾಶ– ಈ ಪಾಶವೇ ಪಶು ಮತ್ತು ಪತಿ ಎಂಬ ಭೇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಅದು ಮೂರನೆಯ ಪದಾರ್ಥ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಲ-ಮಾಯಾ-ಕರ್ಮ-ನಿರೋಧಶಕ್ತಿ-ಬಿಂದು ಎಂಬ ಐದು ಅವಾಂತರ ಪದಾರ್ಥಗಳಿವೆ. ಇವಕ್ಕೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೂ ನಿಕಟಸಂಬಂಧ. ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಮಾಯೆ ಈ ಎರಡನ್ನು ವೇದಾಂತಿಗಳೂ ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಈ ಎರಡೂ ಅಳಿವುದೇ ಮೋಕ್ಷ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವೇದಾಂತಿಗಳು ಹೇಳುವ ಮೋಕ್ಷವು ಒಂದು ಅಂಶವೇ ಹೊರತು ಅದು ಪೂರ್ಣಮೋಕ್ಷವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ– ಅವರು ಹೇಳುವ ಎರಡು ಮಲಗಳು ಅಳಿದರೂ ಅಲ್ಲಿರುವ ಆಣವಮಲವು ಬಂಧಕವೇ. ಇವರ ಮತದಂತೆ ಮಾಯೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಮಲಗಳು ನಷ್ಟವಾದರೂ ಆ ಬಗೆಯ ಮುಕ್ತರು ಧ್ವಸ್ತೋನ್ಮುಕ್ತ (ನಷ್ಟವಾಗಲಿರುವ) ಆಣವಮಲವುಳ್ಳ ಪಶುಗಳು– ವಿಜ್ಞಾನಾಕಲರೆನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಶುದ್ಧಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬೈಂದವ-ಶರೀರಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಆಣವ ಮಲದ ಧ್ವಸ್ಯಮಾನ-ಧ್ವಸ್ತ ಮುಂತಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾ-ಈಶ್ವರ-ಸದಾಶಿವ ಮುಂತಾದ ಮೇಲೆ ಮೇಲಿನ ಭೂಮಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಯ್ಯಲ್ಪಟ್ಟು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಂತ್ರ-ಮಂತ್ರೇಶ-ಮಂತ್ರ-ಮಹೇಶ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ.

೧. ಆಣವಮಲ

ಮಲಗಳು ಮೂರು :– ಆಣವ, ಮಾಯೀಯ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮ ಎಂದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಣವವು ಅನಾದಿ. ಇದು ಪಶುವಿನ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ತಿರೋಧಾನ (ಮರೆ) ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಮಲವು (ಕಣ್ಣಿಗೆ ಪರೆಯಂತೆ) ದ್ರವ್ಯರೂಪ. ಇದು ಪತಿಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದ ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ ಕಣ್ಣಿನ ಪರೆ ಪರಿಪಕ್ವವಾದಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ತೆಗೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ಅದರಂತೆ ಆಣವವೂ ಕ್ರಿಯಾ-ಚರ್ಯಾಯೋಗಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಪರಿಪಕ್ವವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಲವು ಪರಿಪಕ್ವವಾದಾಗ ಶಿವಕೃಪೆಯಾಗಿ ಅದು ತೊಲಗುತ್ತದೆ.

೨. ಮಾಯಾಮಲ

ಮಾಯೆ ವಸ್ತುರೂಪ. ಅದು ವೇದಾಂತಿಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ ಅಸತ್ಯವಲ್ಲ ; ಸದ್ರೂಪ. ಇದು ಅಶುದ್ಧಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಲಾ-ಭುವನ-ಸೂಕ್ಷ್ಮ-ಸ್ಥೂಲ-ಶರೀರ ಮತ್ತು ಅದರ ಉಪಭೋಗ್ಯ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಉಪಾದಾನಕಾರಣ. ಮಾಯಾಮಲವು ಆತ್ಮನ ಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳೊಡನೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅದಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಅದರಂತೆ (ತದಭಾವವತಿ ತದ್ವತ್ತಾಬುದ್ಧಿಃ) ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ; ಎಂದರೆ– ಕಪ್ಪೆಚಿಪ್ಪನ್ನು ಬೆಳ್ಳಿಯೆಂಬಂತೆ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

೩. ಕಾರ್ಮಮಲ

ಮಾನವನು ಎಸಗಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲರೂಪವಾದ ಕರ್ಮವು ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಅನಾದಿ. ಇದು ಸುಖದುಃಖಭೋಗಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಭೋಗಸಾಧನಗಳಿಗೆ ಶರೀರ-ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕಾರಣ. ಅನಂತ ಮೊದಲಾದವರು ಸೃಜಿಸಿದ ಅಶುದ್ಧಸೃಷ್ಟಿಯು ಕರ್ಮದ ಅಧೀನ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಫಲಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುತ್ತಾರೆ. "ಅವಶ್ಯಮನುಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಶುಭಾಶುಭಂ" ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದದ್ದೇ.

೬. ನಿರೋಧಶಕ್ತಿ (ತಿರೋಭಾವ)

ನಿರೋಧ ಅಥವಾ ರೋಧಶಕ್ತಿ ಕೇವಲ ಪಾಶವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅದು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಶಕ್ತಿಯೂ ಆಗಿದೆ. ಪಾಶ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇಲ್ಲಿ ಗೌಣ. (ತ. ಪ್ರ. ೧೭-೨೦) ಏಕೆಂದರೆ– ಇದು ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಉಪಕರಣ. ಏಕೆಂದರೆ– ಪರಮೇಶ್ವರನು ಈ ಪಾಶದಿಂದ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಅವರವರ ಭೋಗ್ಯ ಭೋಗಗಳ ಕಡೆ ಒಯ್ಯುತ್ತಾನೆ.

೫. ಬಿಂದು

ಬಿಂದುವು ಕೇವಲ ಮಲಸ್ವರೂಪವುಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ ;, ಅದು ಶುದ್ಧಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಉಪಾದಾನವೂ ಆಗಿದೆ ; ಎಂದು ಹೇಳಲಾಯಿತು. ಈ ಬಿಂದುವಿಗೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಮೋಕ್ಷವು ಪರ ಮತ್ತು ಅಪರ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ. ಮಾಯೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮ ಎಂಬ ಎರಡು ಪಾಶಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದ ಪಶು ಪೂರ್ಣಮುಕ್ತನಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಆಣವವು ಇದ್ದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಅಪರ ಮುಕ್ತ ; ಆಣವವೂ ಅಳಿದವನು ಪರಮುಕ್ತ.

ಬಿಂದುವು "ಶಿವಾ" ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ "ಮಾಯೆ"ಯೂ ಆಗಿದೆ. ಶಕ್ತಿ-ಸದಾಶಿವ-ಈಶ್ವರ-ವಿದ್ಯಾ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವಗಳು ಇದರ ಪರಿಣಾಮ. ಇದಕ್ಕೆ "ಕುಂಡಲಿನೀ" ಎಂದೂ ಹೆಸರು. ಇದು ಪರಶಿವನ ಪರಿಗ್ರಹ-ಶಕ್ತಿರೂಪ. ಆದರೆ ಜಡವಾದ್ದರಿಂದ ಇದು ಸ್ವತಂತ್ರವಲ್ಲ ; ಪರಶಿವನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಅಧೀನ (ತ. ಪ್ರ. ೨೭).

ಬಿಂದುವಿನ ಪರಿಣಾಮ ನಾದ. ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವಮತದಲ್ಲಿ ಬಿಂದು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಮವೇತವಲ್ಲ. ಅದು ಬಿಂದುವಿನ ಪರಿಣಾಮ. ಪ್ರತಿ ಆತ್ಮನಿಗೂ ನಾದವು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದುದರಿಂದ ನಾದಗಳು ಅನೇಕ.

ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವವು ವೈಯಾಕರಣರ ಸ್ಫೋಟವಲ್ಲ

ಪದ ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅರ್ಥಜ್ಞಾನವಾಗಬೇಕಾದರೆ "ಸ್ಫೋಟ" ಎಂಬುದು ಅಗತ್ಯ; ಎಂದು ವೈಯಾಕರಣರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಫೋಟಸ್ವರೂಪ:–ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದಾಗ ಶಬ್ದಘಟಕವಾದ ಅಕ್ಷರಗಳು ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಉಚ್ಚರಿಸಿದ ಕ್ಷಣದ ತರುವಾಯ ಆ ಅಕ್ಷರಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಶಬ್ದದ ಸಂಬಂಧವು ಅಗತ್ಯವಾದುದರಿಂದಲೂ ಶಬ್ದಘಟಕ ಅಕ್ಷರಗಳು ಉಚ್ಚರಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ನಷ್ಟವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಾಕ್ಯಗಳೂ ಸಹ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಅರ್ಥಜ್ಞಾನವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಶಬ್ದದ ಕಡೆಯ ವರ್ಣವನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಆಯಾ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ ; ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ "ಗೌಃ" ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಗವಿರುವಂತೆ 'ನರಃ" ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಸರ್ಗವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ "ಗೌಃ" ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಕಡೆಯ ವಿಸರ್ಗಶ್ರವಣದಿಂದ ಗೋವಿನ ಅರ್ಥವೇ ಆಗಬೇಕೆಂಬುದಿಲ್ಲ ; ಏಕೆಂದರೆ– "ನರಃ" ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ವಿಸರ್ಗವಿರುವುದರಿಂದ "ಗೌಃ" ಎಂದಾಗ "ನರಃ" ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ತೋರಬಹುದು ; ಎಂಬ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ವೈಯಾಕರಣರ ಸಮಾಧಾನ ಹೀಗಿದೆ–

ಪೂರ್ವಪೂರ್ವವರ್ಣಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಅಂತ್ಯವರ್ಣವು ಅಭಿವ್ಯಂಜಿಸುವ ಅರ್ಥವು ವರ್ಣವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ್ದರಿಂದ ಅದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ನವಿಲಿನ ತತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಸದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವರ್ಣಗಳಿರುವಂತೆ ಅದು ಅನೇಕ-ವರ್ಣ-ಅವಭಾಸಕವೂ, ಪದಾತ್ಮಕವೂ, ಪದವ್ಯತಿರಿಕ್ತವೂ ಆದ

ವಾಕ್ಯವು ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೇ 'ಸ್ಫೋಟ'. ಇದು ವ್ಯವಹರಿಸುವವರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಫುಟಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. "ಸ್ಫುಟತ್ಯರ್ಥೋ ಯಸ್ಮಾತ್ ಸ ಸ್ಫೋಟಃ" ಎಂಬುದು ವೈಯಾಕರಣರ ಸಿದ್ಧಾಂತ.

ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವವು ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣ ಪ್ರಕಾರವು ಹೀಗೆ– ನಾದವು "ಅಕ್ಷರಬಿಂದು." ಎಂಬ ಅಂತಃಸಂಜಲ್ಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ನಾದವೇ ಕಾರಣ. ಅದು ಅಂತಃ-ಸಂಜಲ್ಪವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯು ಬಾಹ್ಯದ ವಿಷಯಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿನ ಸ್ಪಷ್ಟ ಶಬ್ದವು ಅಂತಃ-ಸಂಜಲ್ಪದ ಹೊರರೂಪ.

ನಾದಗಳು ಅನೇಕ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪರಿಮಿತಾತ್ಮನೊಡನೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಾದವೂ ಎಲ್ಲ ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಅದರ ಅರ್ಥಗಳ ಅವ್ಯಕ್ತರೂಪ. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ನವಿಲಿನ ತತ್ತಿಯ ರಸದಲ್ಲಿ ರೆಕ್ಕೆ ಪುಕ್ಕವರ್ಣಗಳಿರುವಂತೆ ಪರಸ್ಪರ ಅವಿಭಕ್ತವಾಗಿ ಒಂದಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇದು ಹೊರಗಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ದ್ರಷ್ಟೃವಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಕೇಳುವಾಗ ಶ್ರೋತೃವಿನಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳ ಅಧ್ಯವಸಾಯವುಂಟಾಗಿ "ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇದು ಅರ್ಥ" ಎಂಬ ತಿಳಿವು ಉದಿಸುತ್ತದೆ ; ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವದ ದೃಷ್ಟಿ.

ಬಿಂದುವಿಗೆ 'ಪರಾ' (ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ) ಎಂಬ ಹೆಸರಿದೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ಪಶ್ಯಂತೀ ಮಧ್ಯಮಾ ವೈಖರೀ ಎಂಬ ವಾಕ್-ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಇವರ ಮತದಲ್ಲಿ ನಾದ ಬಿಂದುವಿನ ಪರಿಣಾಮ. ಭರ್ತೃಹರಿಯ ಮತದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಯಂತಿಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೇ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ. ಏಕೆಂದರೆ– ಪಶ್ಯಂತಿಯೇ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪ. ದ್ವೈತವಾದಿಯಾದ ಶ್ರೀಕಂಠನ ಮತದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಯಂತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಲ್ಲ. ಅದು ಅಚೇತನಬಿಂದುವಿನ ಅಚೇತನ ಪರಿಣಾಮ. ನಾದ-ಬಿಂದುಗಳು ಶಿವ-ಶಕ್ತಿ ಎನಿಸಿವೆ. ಇವೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವದ ಮೂವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಎರಡು ಪದಾರ್ಥಗಳು.

ಮೋಕ್ಷ

ಮೋಕ್ಷವು ಪರ ಮತ್ತು ಅಪರ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ. ಪರಮೋಕ್ಷವು ಶಿವಸಾಮ್ಯರೂಪ. ಮಲಾವೃತನಾದ ಪಶು ಕ್ರಿಯಾ-ಚರ್ಯಾ-ಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಮಾಯಾಮಲ-ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ ಈಶಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆಣವಮಲವು ಕಳಚಲು ಅಪರಿಮಿತಜ್ಞಾನ-ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಶಿವಸಾಮ್ಯವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಮುಕ್ತನು ಶಿವನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಮೋಕ್ಷವೂ ಕೂಡ ಶಿವನಿಗಿಂತ ಪೃಥಕ್‌ಸತ್ತೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ದ್ವೈತದರ್ಶನ. ದ್ವೈತವು ಜನಸಾಮಾನ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊರಟಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯಜನರು ದುಃಖಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ ಈಶ್ವರನ ಆರಾಧನ ಮಾಡಿ ದುಃಖದೂರರಾಗಬೇಕು ; ಎಂಬುದು ಇವರ ದೃಷ್ಟಿ.

ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಇತರ ದರ್ಶನಗಳು

ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತದರ್ಶನದ ಮೌಲಿಕಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೂ ವೈಶೇಷಿಕ, ನ್ಯಾಯ, ಸಾಂಖ್ಯ, ವೇದಾಂತ ಮತ್ತು ಪಾಶುಪತ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ದಾರ್ಶನಿಕಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೂ ಬಹಳ ಅಂತರವಿದೆ ; ಎಂಬುದನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು–

ದ್ವೈತಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತದರ್ಶನ ಮತ್ತು ವೈಶೇಷಿಕದರ್ಶನ :– ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶೈವವು ಒಪ್ಪಿರುವ ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿಸಿದ್ಧಾಂತವು ವೈಶೇಷಿಕಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ. ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವ ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯ ಇವುಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವಿದೆ. ಇದು ಪರಿಣಾಮವಾದವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದೆ. ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಮಾಯೆ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಹಾಲು ತನ್ನ ಮೊದಲ ಅವಸ್ಥೆ ತೊರೆದು ಮೊಸರು ಆಗುವಂತೆ, ಇದು ಸತ್ಕಾರ್ಯ ವಾದವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ. 'ಮಾಯೆಯು ಕಲಾ-ವಿದ್ಯಾ-ರಾಗ-ನಿಯತಿ-ಕಾಲ ಮುಂತಾಗಿ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿದರೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮವಲ್ಲ– ಅಂತತಃ ಘೃತ-ಕೀಟ ನ್ಯಾಯವಂತೆ. ಘೃತವು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಕೀಟದ ದೆಶೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸತ್ಕಾರ್ಯವಾದಿ-ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತದರ್ಶನವು ಅಸತ್ಕಾರ್ಯವಾದಿ-ವೈಶೇಷಿಕ ದರ್ಶನಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ.

ಈ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವು ಬುದ್ಧಿಯ ಧರ್ಮ ; ವೈಶೇಷಿಕರು ಹೇಳುವಂತೆ ಅದು ಆತ್ಮ ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವದಲ್ಲಿ ಭೂತ-ಭವಿಷ್ಯತ್-ವರ್ತಮಾನರೂಪ-ಅಚೇತನ-ಕಾಲವೂ ಕೂಡ ಅನಿತ್ಯ. ವೈಶೇಷಿಕರು ಹೇಳುವಂತೆ ಅದು ನಿತ್ಯವಲ್ಲ. ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ-ವೈಶೇಷಿಕರು ನಿತ್ಯವೆಂದು ಒಪ್ಪಿರುವ ಅಸಂಖ್ಯಾತ-ಅಚೇತನ-ಪರಮಾಣುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅನಿತ್ಯವೇ. ಇವರ ಮತದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪ ; ವೈಶೇಷಿಕರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವು ಆತ್ಮನ ಗುಣ.

ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವ-ಸಾಂಖ್ಯ :– ಸಾಂಖ್ಯರು ಪುರುಷನು ಪುಷ್ಕರಪಲಾಶದಂತೆ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನು ಅನಾದಿ ಮಲಾವೃತ. ಪುರುಷ (ಆತ್ಮ)ನಿಗೆ ನಿರ್ಮಲತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಭೋಗವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಭೋಗ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಲ್ಲ ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು ಮುಕ್ತಿ-ದೆಶೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಭೋಗವು ಸಾಂಖ್ಯರು ಹೇಳುವ ಭೋಗಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ. ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಚೇತನ ಪುರುಷನೇ ಭೋಕ್ತೃ ಮತ್ತು ಕರ್ತೃ ; ಅಚೇತನವಾದ ಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದುವಲ್ಲ.

ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವ ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತ ವೇದಾಂತ :– ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವದರ್ಶನಕ್ಕೂ ಅದ್ವೈತ-ವೇದಾಂತದರ್ಶನಕ್ಕೂ ಮುಂದೆ ಕಾಣಿಸಿರುವ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರವುಂಟು. ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವವು ಜೀವ-ಬ್ರಹ್ಮರ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವರು ಭೋಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧೀನರು.

ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವು ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ. ಅದ್ವೈತಿಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ ನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನಗಳು ಕೂಡಿ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾರಣ-ಧರ್ಮಗಳಿರುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ. ಕಾರ್ಯಭೂತವಾದ ಜಗತ್ತು ಚೇತನಾಚೇತನರೂಪ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದ್ವೈತಿಗಳ ಬ್ರಹ್ಮವು ಚಿದಚಿತ್-ಸ್ವರೂಪ ; ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಅದ್ವೈತವು– ಜ್ಞಾನವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಉಪಾಯ ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಆದರೆ– ಪರಮಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯ-ಉಪೇಯಭೇದವು ಎಲ್ಲಿದೆ ?

ದ್ವೈತಪಾಶುಪತ– ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವ :– ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವವು ದ್ವೈತಪಾಶುಪತ-ಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯೆ !

ಪಾಶುಪತವು ಹೇಳುವ "ಕಾರಣ"ವು ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವದ "ಪತಿ"ಪದಾರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಯಲ್ಲ. ಪಾಶುಪತದ ಅನೇಕವಿಚಾರಗಳು ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವದಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆಯಾದರೂ ಪಾಶುಪತರು "ದುಃಖಾಂತ"ವನ್ನು ಮೋಕ್ಷ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸಿದ್ಧಾಂತಶೈವದಲ್ಲಿ 'ಶಿವಸಾಮ್ಯ'ವೇ ಮೋಕ್ಷ.

೧೦.

ಶೈವಅದ್ವೈತದರ್ಶನ

ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯವಾದ ಪರತತ್ತ್ವವನ್ನು ಶೂನ್ಯವಾದಿಗಳೂ, ವಿಜ್ಞಾನವಾದಿಗಳಾದ ಬೌದ್ಧರೂ, ವೇದಾನುಯಾಯಿಗಳಾದ ಗೌಡಪಾದ, ಶಂಕರ ಮೊದಲಾದವರೂ, ವೈಯಾಕರಣರಾದ ಭರ್ತೃಹರಿ, ಪುಣ್ಯರಾಜ, ಹೇಲರಾಜ, ನಾಗೇಶಭಟ್ಟ ಮೊದಲಾದವರೂ, ವೈಷ್ಣವ-ವಲ್ಲಭಾ ಚಾರ್ಯರೂ, ಶಕ್ತಿ ಅದ್ವಯವಾದಿಗಳಾದ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಶಾಕ್ತರೂ, ಶೈವಾಗಮಾನುಯಾಯಿಗಳೂ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾದಿಗಳೂ ಆದ ಕಾಶ್ಮೀರಶೈವರೂ ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ ; ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಕೃತ ಅದ್ವೈತವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾದರ್ಶನ

ಶೈವ-ಅದ್ವೈತವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರ-ಶೈವದರ್ಶನ ಮುಖ್ಯ ವಾದದ್ದು. ಇದು 'ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾ ದರ್ಶನ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಲ್ಲ ಅದ್ವೈತದರ್ಶನಗಳೂ ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕುಆಗಮಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ-ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಗಮಗಳು ಶಿವನಿಂದ ಬಂದವು (ಅನಾದಿ)ಗಳಾದರೂ ಅವು ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವೇದಗಳಿಗಿಂತ ಈಚಿನವು. ಈ ಆಗಮಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದ, ಲಾಕುಳ, ಅಣುರಾಟ್, ಅಬ್ಜಜ, ಬಲಿ, ವಾಮನ, ವಿಭೀಷಣ, ರಾವಣ, ರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಸಿದ್ಧ, ಋಷಿ, ಯೋಗಿ ಮುಂತಾದವರು ಮುಖ್ಯರು ; ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಅಭಿನವಗುಪ್ತನು ತಂತ್ರಾಲೋಕ (ಆಹ್ನಿಕ ೩೬) ದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ.[1] ಆಚಾರ್ಯ-ಶಂಕರರ "ಚತುಃಷಷ್ಟ್ಯಾ ತಂತ್ರೈಃ ಸಕಲಮತಿ-ಸಂಧಾಯ ಭುವನಂ" (ಸೌಂದರ್ಯಲಹರೀ) ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅರವತ್ತುನಾಲ್ಕು ತಂತ್ರಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾದರ್ಶನದ ಪ್ರವರ್ತಕ ಸೋಮಾನಂದ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೯೦೦). ಈತ ಆಣವ, ಶಾಕ್ತ, ಶಾಂಭವ, ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ಕಡೆಯದೂ ಆದ 'ಅನುಪಾಯ' ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ 'ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞೆ'ಯನ್ನು ದ್ವೈತಶೈವಪ್ರತಿಪಾದಕನಾದ ವಸುಗುಪ್ತ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೂ ವೇದ್ಯವಾಗದಿದ್ದ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯ ಹಾಗೂ ಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯ ಭಿಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅರಿಯಬಹುದು ; ಎಂದು ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಥಿಸಿ ತನ್ನ 'ಶಿವದೃಷ್ಟಿ'ಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿ ಸಿದ್ದಾನೆ.

---

1 ಶೈವದರ್ಶನ ಬಿಂದು– ಡಾ|| ಕಾಂತಿಚಂದ್ರ ಪಾಂಡೇಯ (ಪು. ೭೬).

ಸೋಮಾನಂದನ ಶಿಷ್ಯ ಉತ್ಪಲಾಚಾರ್ಯ. ಈತ 'ಶಿವದೃಷ್ಟಿ'ಗೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಂತಿರುವ 'ಈಶ್ವರಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾಕಾರಿಕೆ'ಯನ್ನು ಅವರ ಮೇಲೆ 'ವೃತ್ತಿ' ಎಂಬ ಟೀಕೆಯನ್ನೂ, ಅದಕ್ಕೆ 'ವಿವೃತಿ' ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಟೀಕೆಯನ್ನೂ ಬರೆದ.

ಅಭಿನವಗುಪ್ತನು ಉತ್ಪಲಾಚಾರ್ಯನ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಎಂದರೆ ಈಶ್ವರಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾಕಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಅವರ ವಿವೃತಿಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿನೀ ಮತ್ತು ವಿವೃತಿವಿಮರ್ಶಿನೀ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಎರಡುಟೀಕೆಗಳನ್ನೂ ಬರೆದ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾಕಾರಿಕೆ, ವೃತ್ತಿ, ವಿವೃತಿ, ವಿಮರ್ಶಿನೀ ಮತ್ತು ವಿವೃತಿವಿಮರ್ಶಿನಿ ಎಂಬ ಐದು ಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾದರ್ಶನದ "ಪ್ರಕರಣ ವಿವರಣ-ಪಂಚಕ" ಎಂದು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು (ಸರ್ವದರ್ಶನ ಸಂಗ್ರಹ) ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಅಭಿನವಗುಪ್ತನ "ತಂತ್ರಾಲೋಕ"ವು ಅದ್ವೈತ-ಶೈವದರ್ಶನಗಳೆನಿಸಿದ ಕ್ರಮ-ಕುಲ-ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞೆ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಮೂರೂ ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದೆ.

ಮಹಾದೇವಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ವಸುಗುಪ್ತ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೮೫೫) ನಿಗೆ ದೊರೆತ ಶಿವಸೂತ್ರಗಳು ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾಪ್ರತಿಪಾದಕಗಳಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂಭವ-ಶಾಕ್ತ-ಆಣವ ಎಂಬ ಮೂರು ಉಪಾಯಗಳು ಮೂರು ಉನ್ಮೇಷ (ಅಧ್ಯಾಯ) ಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈಶ್ವರಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ "ಇತಿ ಪ್ರಕಟಿತೋ ಮಯಾ ಸುಘಟ ಏಷ ಮಾರ್ಗೋ ನವೋ" ಎಂದು ಸೋಮಾನಂದನು "ಶಿವದೃಷ್ಟಿ" ಯಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವಂತೆ ಉತ್ಪಲಾರ್ಯನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಇದರಂತೆ "ಸ್ಪಂದಕಾರಿಕೆ" ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಸಹ ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾ-ಪ್ರತಿಪಾದಕಗಳಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ಪಂದಕಾರಿಕೆಯು ಶಿವಸೂತ್ರಗಳ ಸಂಗ್ರಹ. ಸ್ಪಂದಶಾಸ್ತ್ರವು ಪ್ರತ್ಯ-ಭಿಜ್ಞಾಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ.

ಶಿವಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವ ಮೂರು ಮಾರ್ಗಗಳೂ ಆಗಮಗಳನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಶಿವಸೂತ್ರಗಳು 'ಆಗಮ ಸಾರಸಂಗ್ರಹ'. ಶಿವಸೂತ್ರವಿಮರ್ಶಿನಿಯ (೫೫): "ರಹಸ್ಯಾಗಮಸಾರಸಂಗ್ರಹರೂಪತ್ವಾತ್ ಶಿವಸೂತ್ರಾಣಾಂ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿ ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾದರ್ಶನದ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಹಿಂದೆ ಕಾಶ್ಮೀರವು ಶಾರದಾಪೀಠ ಎಂದು ಹೆಸರಾಂತಿತ್ತು. ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾದರ್ಶನವು ಉದಿಸಿದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರವು ಅನೇಕ ದಾರ್ಶನಿಕರ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳ ಸಂಗಮವಾಗಿತ್ತು. ಅಶೋಕ (ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೨೭೩-೨೩೨) ನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕಾಶ್ಮೀರವು ಬೌದ್ಧರ ನೆಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವನ್ನು ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನಿಷ್ಕನು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೭೮-೧೦೦) ಬೌದ್ಧಪಂಡಿತರ ಸಭೆಯೊಂದನ್ನು ಕರೆದನು. ಕಾನಿಷ್ಕನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಶೈವರಿಗ ತಲೆನೋವಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ– ಕಾನಿಷ್ಕನು ಕಾಶ್ಮೀರವನ್ನು ಬೌದ್ಧ-ಭಿಕ್ಷುಕಸಂಘಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದನು. ಆಗ್ಗೆ ಬೌದ್ಧಸಂಘದ ನೇತೃ ನಾಗಾರ್ಜುನ. ಆತ ತನ್ನ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೌದ್ಧ-ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಶೈವಧರ್ಮನಿರ್ಮೂಲನಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡ. ನಾಗಾರ್ಜುನ ಮತ್ತು

ಅವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಶೈವಧರ್ಮದ್ವೇಷವು ಕಲ್ಹಣನ "ರಾಜತರಂಗಿಣಿ"ಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವರದರಾಜ-ಕೃತ" "ಶಿವಸೂತ್ರವಾರ್ತಿಕ"ದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. [1]

ಕಲ್ಹಣನು ಹೇಳುವಂತೆ ಪಾಣಿನಿಯ ವ್ಯಾಕರಣ ಮತ್ತು ದರ್ಶನಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕಾಶ್ಮೀರದ ರಾಜ 'ಅಭಿಮನ್ಯು (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೪೦೦) ಆರಂಭಿಸಿದ. ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತ ವೇದಾಂತದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಚಾರವಿತ್ತು. ಶ್ರೀಶಂಕುಕನ ನ್ಯಾಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವೇದಾಂತಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ರಚಿತವಾದ ಭಟ್ಟನಾಯಕನ ರಸ ಸೂತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿತ್ತು. ಅಭಿನವಗುಪ್ತನು ತನ್ನ "ಕಥಾಮುಖತಿಲಕ"ದಲ್ಲಿ ನೈಯಾಯಿಕರು ಒಪ್ಪಿರುವ ಹದಿನಾರು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮಾಲಿನೀವಿಜಯ ವಾರ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ವೈಶೇಷಿಕರು ಒಪ್ಪಿರುವ ಸಮವಾಯ-ವಿಶೇಷ-ಅಭಾವಗಳನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಧ್ವನ್ಯಾಲೋಕ-ಲೋಚನದಲ್ಲಿ 'ಅಭಿಹಿತಾನ್ವಯವಾದ' ಮತ್ತು 'ಅನ್ವಿತಾಭಿಧಾನವಾದ' ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮೀಮಾಂಸೆ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. 'ನೈಷಧೀಯಚರಿತ'ಕರ್ತೃ ಕವಿ ಶ್ರೀಹರ್ಷನು ಜಯಂತಚಂದ್ರನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ತನ್ನ ಕೃತಿಯನ್ನು ಶಾರದಾಪೀಠಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಕ್ರಿ. ಪೂ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಕಾಶ್ಮೀರವು ವಿವಿಧ-ದಾರ್ಶನಿಕರ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳ ಸಂಗಮ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿತ್ತು.

ಆಚಾರ್ಯ ಶಂಕರರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೮೨೦ ರಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅವರ ವಿಚಾರ ವೈಭವವು ಮಂಡನಮಿಶ್ರರ ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತ ಹಾಗೂ ಬೌದ್ಧಮತಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿತು. ಅವರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತ ವೇದಾಂತ ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತ-ಶೈವಾಗಮ-ವಿಚಾರವು ಮೊಳೆಯಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಶಂಕರರ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ-ಸ್ತೋತ್ರವು ಶಿವಾದ್ವೈತ-ವಿಚಾರಧಾರೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿತು.

ಸುರೇಶ್ವರಾಚಾರ್ಯರು ಶಂಕರರ ಶಿಷ್ಯರು. ಅವರು ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಸ್ತವಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಬರೆದು ಶೈವಾಗಮ-ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಶೈವರನ್ನು ಶಿವಾದ್ವೈತದ ಕಡೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿದರು. ಆಗಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಶಂಕರಾದ್ವೈತಕ್ಕೆ ಶಿವಾದ್ವೈತ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ನಿದರ್ಶಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಶೈವಾಗಮಗಳನ್ನು ದಾರ್ಶನಿಕ-ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಓದುವ ಪರಿಪಾಠ ಬೆಳೆಯಿತು.

"ಶಂಕರರು ಶೈವರು. ಅವರು ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕು ಆಗಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದವರು. ಅವರು ಶೈವಾಗಮ ಸಮ್ಮತವಾದ ಶ್ರೀಚಕ್ರವನ್ನು ಜಗನ್ನಾಥದಲ್ಲಿರುವ ತಮ್ಮ ಮಠದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಅದ್ವೈತಶೈವಾಗಮಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ

---

[1] ನಾಗಾರ್ಜುನೇನ ಸುಧಿಯಾ ಬೋಧಿಸತ್ವೇನ ಪಾಲಿತಾಃ ।
ಕ್ರಿಯಾಂ ನೀಲಪುರಾಣೋಕ್ತಾಮಾಚ್ಛಿಂದನ್ನಾಗಮದ್ವಿಷಃ ॥

(ರಾಜತರಂಗಿಣೀ)

ನಾಗಬೋಧ್ಯಾದಿಭಿಃ ಸಿದ್ಧೈರ್ನಾಸ್ತಿಕಾನಾಂ ಪುರಃಸರೈಃ ।
ಆಕ್ರಾಂತೇ ಜೀವಲೋಕೇಽಸ್ಮಿನ್ನಾತ್ಮೇಶ್ವರ ನಿರಾಸಕೈಃ ॥

(ಶಿ. ಸೂ. ವಾರ್ತಿಕ)

ಇಂದು ಅವರ ವೇದಾಂತಭಾಷ್ಯವು ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸದೆಯೇ ವಿರುದ್ಧದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ" ಎಂಬ ಡಾ|| ಕಾಂತಿಚಂದ್ರ ಪಾಂಡೇಯರ ಸಂದೇಹ ಸಮರ್ಥನೀಯವೇ ಆಗಿದೆ. [1]

ಅಭಿನವಗುಪ್ತನು ಈಶ್ವರಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾವಿವೃತಿವಿಮರ್ಶನಿಯ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ- 'ಅದ್ವೈತಶೈವ ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತಗಳ ಮೌಲಿಕ-ಮತಭೇದವು ಮಾಯೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅದ್ವೈತಿಗಳು ಮಾಯೆ "ಸದಸದನಿರ್ವಚನೀಯ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಶಾಂಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಮಾಯೆ'ಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ 'ಶಕ್ತಿ'ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ.

ಉದಾ :- "ಶಕ್ತಿರಹಿತಸ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯನುಪಪತ್ತೇಃ ......ಅವಿದ್ಯಾತ್ಮಿಕಾ ಬೀಜಶಕ್ತಿಃ" (ಶಾಂ. ಭಾಷ್ಯ. ಭಾ. ೪೯೭) "ಸರ್ವಜ್ಞಸ್ಯೇಶ್ವರಸ್ಯ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಃ" (ಶಾಂ ಭಾ. ೩೮೨) ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಗಳು ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯಗಳಾಗಿವೆ.

ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾದರ್ಶನಸ್ವರೂಪ

ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾದ, ಆಭಾಸವಾದ, ಸಂವಿದದ್ವಯವಾದ, ಯಥಾರ್ಥಪ್ರತ್ಯಯವಾದ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಶಿವಾದ್ವೈತ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾದ-

ಪರಶಿವನು ಸ್ವತಂತ್ರ. ಆತ ತನ್ನಿಂದಲೇ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಪರದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಅಭಿನ್ನವಾಗಿ ಅಹಂತಾರೂಪದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಪರದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಭೇದವಿರುವಂತೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಿ, ಹಾಗೆ ಭೇದರೂಪವಾಗಿ ತೋರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಭಾವ-ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಭಾವಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳಿಗಿರುವ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನೂ ತೋರ್ಪಡಿಸುವುದೇ ಅವನ ನಿಜಸ್ವರೂಪ ಎಂಬುದೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾದ ; ಎಂಬುದು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದಿಗಳಾದ ಅದ್ವೈತಿ ಶೈವರ ಮತ.

ಪ್ರಕಾಶವಿಮರ್ಶಾತ್ಮನೂ ಸಂವಿತ್ಸ್ವಭಾವನೂ ಆದ ಪರಶಿವನು ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದಲೇ ಮಂತ್ರ-ಮಂತ್ರೇಶ-ಮಂತ್ರಮಹೇಶ. ಅಕಲ, ಸಕಲ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧಪ್ರಮಾತೃವರ್ಗವನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

"ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಸ್ವಭಿತ್ತೌ ವಿಶ್ವಮುನ್ಮೀಲಯತಿ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ ; ಯೋಗಿಯು ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಅನೇಕ-

---

[1] ಶೈವದರ್ಶನ ಬಿಂದು (ಪು. ೮೦).

ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತೋರಬಲ್ಲನು. ಯೋಗಿಗೆ ಗ್ರಾಹ್ಯ-ಗ್ರಾಹಕಗಳಿಗೆ ಭೇದವು ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ 'ಶಿವಾಭೇದ'ದೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿರಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. [1]

ಚಿದಾತ್ಮನಾದ ಪ್ರಮಾತೃವು ಯಾವ ಸಾಧನವೂ ಇಲ್ಲದೆ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ವಿಶ್ವವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಆತನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯ ವಿಲಾಸ.

ಆಭಾಸವಾದ–

ಆಭಾಸಶಬ್ದವು ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತದಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತದಲ್ಲಿರುವ ಆಭಾಸಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವು ಕಾಶ್ಮೀರ-ಅದ್ವೈತಶೈವದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ. ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಆಭಾಸವು ಸತ್-ಅಸತ್ತುಗಳಲ್ಲದ ಅನಿರ್ವಚನೀಯಮಾಯೆಯಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದು. ಅದು ಜಡಮಾಯಾಕಲ್ಪಿತವಾದ್ದರಿಂದ ಜಡ ; ಹಾಗೂ 'ಅನಿರ್ವಚನೀಯ'. ಆಭಾಸವು ಈಶ್ವರನಲ್ಲ, ಜಡಾಜಡಗಳಿಗೆ ಅಭೇದ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಅದನ್ನು ಜಡವಲ್ಲ ; ಎಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ; ಏಕೆಂದರೆ– ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರಸತ್ತಾಸ್ಫೂರ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲ.

ಆಭಾಸಶಬ್ದವು ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಶುಕ್ತಿಯನ್ನು 'ರಜತ' ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಆ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ 'ಅವಿದ್ಯೆ'ಯಿಂದ ಅದು ರಜತದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ; ಎಂಬುದು ವೇದಾಂತಿಗಳ ಮತ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತಿಗಳು ವಾಸ್ತವಿಕವಲ್ಲದ, ಅವಿದ್ಯಾಕಾರ್ಯವಾದ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನೇ 'ಆಭಾಸ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅರ್ಥವೇ ವೈಭಾಷಿಕ-ವೈಶೇಷಿಕ-ಸೌತ್ರಾಂತ್ರಿಕ-ಯೋಗಾಚಾರ-ವಿಜ್ಞಾನಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ.

ಅದ್ವೈತ ಶೈವದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಆಭಾಸಶಬ್ದವು 'ಭಾದೀಪ್ತೌ' ಎಂಬ ಧಾತು ನಿಷ್ಪನ್ನ. 'ಭಾ' ಎಂಬ ಧಾತುವಿಗೆ 'ಬೆಳಗುವುದು' 'ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದು' ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶವಾಗಲಿ, ಪದಾರ್ಥಜ್ಞಾನವಾಗಲಿ ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ 'ಆಭಾಸ' ಎನ್ನುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಎರಡು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

(೧) ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಅನುಭವ. ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯ-ಜ್ಞಾನಾನುಭವವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

(೨) ನಾವು ಒಂದು ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ತರಿಸಿದಾಗ ಮೊದಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಜ್ಞಾನವೇ ಹೊರಗಿನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತವೆ, ಈ ವಿಶ್ವವು ಇಂಥ ಅಂತರ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯವೆನಿಸುವ ಅನೇಕ ಆಭಾಸಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು. ಈ ಆಭಾಸಗಳು ಶಿವನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಒಂದನ್ನೊಂದು ಬೆರೆಯದೆ ಇರುತ್ತವೆ.

---

[1] ಚಿದಾತ್ಮೈವ ಹಿ ದೇವೋಽಂತಸ್ಥಿತಮಿಚ್ಛಾವಶಾದ್ಬಹಿಃ ।
ಯೋಗೀವ ನಿರುಪಾದಾನಂ ಅರ್ಥಜಾತಂ ಪ್ರಕಾಶಯೇತ್ ॥

–[ಈ. ಪ್ರ. ಆ. ಜ. ೧೭]

ಗ್ರಾಹ್ಯಗ್ರಾಹಕ ಸಂವಿತ್ತಿಃ ಸಾಮಾನ್ಯಾ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ ।
ಯೋಗಿನಾಂ ತು ವಿಶೇಷೋಽಯಂ ಸಂಬಂಧೇ ಸಾವಧಾನತಾ ॥

[ವಿಜ್ಞಾನ ಭೈರವ]

ಅದ್ವೈತ-ಶೈವದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರತತ್ತ್ವವು ಎರಡು ವಿಧ– 'ವಿಶ್ವೋತ್ತೀರ್ಣ' ಮತ್ತು 'ವಿಶ್ವಮಯ' ಎಂದು. ಅವು ಯಾವರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ ; ಎರಡೂ ಅಭಿನ್ನ.

ವಿಶ್ವೋತ್ತೀರ್ಣ ಎಂದರೆ ಅನುತ್ತರ ನೆನಸಿದ ಶಿವನೇ. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ; ಅನುಭವಸಿದ್ಧ, ಹಾಗೂ ಪ್ರಮಾಣಬದ್ಧ. ಯಾವ ತತ್ತ್ವದಿಂದ ಜಗತ್ತು ಉದಿಸಿತೋ ಆ ತತ್ತ್ವವು ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ತೋರುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನ-ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಅದನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ. ಆದರೆ ಅದು ವೇದಾಂತಿಗಳ ಮಿಥ್ಯೆಯಲ್ಲ. ಆ ಮೋಕ್ಷವು ಮಾಯೆಯ ನಾಶವೂ ಅಲ್ಲ ; ಅದು ಮಾಯೋತ್ತೀರ್ಣ. ಶೈವಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಮತ್‌ಗಳಿಗೆ ಅಭೇದವುಂಟು. ಅಲ್ಲಿ–

ನ ಶಿವಃ ಶಕ್ತಿರಹಿತೋ ನ ಶಕ್ತಿಃ ಶಿವವರ್ಜಿತಾ ।
ತಾದಾತ್ಮ್ಯಮನಯೋರ್ನಿತ್ಯಂ ವಹ್ನಿದಾಹಕಯೋರಿವ ॥

ಆ ಐಕ್ಯವು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಸಾಮರಸ್ಯರೂಪ. ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವಿಭಾವ-ಅನುಭಾವ-ವ್ಯಭಿಚಾರಿಭಾವ-ಸ್ಥಾಯಿಭಾವಗಳು ಪಾನಕರಸನ್ಯಾಯದಿಂದ ಸಮರಸಹೊಂದಿ ಸಹೃದಯರ ಹಾಗೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಅನುಭವಗೋಚರವಾಗಿರುವ ರಸವು ಒಂದೆಯೊ, ಅದರಂತೆ ಸರ್ವಶಕ್ತಿ-ಸಾಮರಸ್ಯಾತ್ಮಕನಾದ ಪರಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ಪರತತ್ತ್ವ ; ಆತ ಪ್ರಕಾಶವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ; ಸ್ವಪ್ರಕಾಶ-ಸ್ವಪ್ರಕಾಶ ವಿಶ್ರಾಂತ : ಪರಾನಪೇಕ್ಷ, ಪರಿಪೂರ್ಣ. ಆನಂದರೂಪ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವೋತ್ತೀರ್ಣ.

ಇನ್ನು ಸಂವಿದದ್ವಯವಾದ ಮುಂತಾದವು ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಭಾವವಾಗುತ್ತವೆ.

ಭರ್ತೃಹರಿಯ ಮತ

ಭರ್ತೃಹರಿಯು ಕೇವಲ ಕಾಶ್ಮೀರ-ಶೈವಾದ್ವೈತ-ಸಹಜವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾದವನ್ನೇ ಅಲ್ಲದೆ ದ್ವೈತಶೈವಾಗಮಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ಇತರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿವೆ–

೧) ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಎಲ್ಲ ವಿಕಾರಗಳೂ ಏಕೀಭಾವದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವನ್ನು ತೊರೆದು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮದ ಸಂವರ್ತಾವಸ್ಥೆ. ವಿವರ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಚರಾಚರವೆಲ್ಲವೂ ಅದರಿಂದಲೇ ಮೊದಲು ಉದಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅನಾಕೃತ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕೃತ ರೂಪಗಳೆರಡೂ ವಿದ್ಯಾ ಮತ್ತು ಅವಿದ್ಯಾಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತೋರುತ್ತವೆ. ಹೇಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಜ್ಞಾನಕ್ಷಣವು ವಿಭಿನ್ನಜಾತಿಯ ಅನೇಕ-ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು 'ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವುದೋ ಅದರಂತೆ ಸಂವೃತಬ್ರಹ್ಮವು ವಿವರ್ತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

೨) ಭರ್ತೃಹರಿಯ ಮತದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಪ್ರಕಾಶಗಳಿವೆ– ೧) ಅವು ಕೇವಲ ತಾವು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ ; ಇತರರನ್ನೂ ಬೆಳಗಿಸುತ್ತವೆ. ದೀಪವು ಕತ್ತಲನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತನ್ನನ್ನೂ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಬೇರೆಯಾದ ಘಟಾದಿಗಳನ್ನೂ ಬೆಳಗಿಸುತ್ತದೆ.

೨) ಎರಡನೆಯದು ಆಂತರ. ಅದು ಬುದ್ಧಿ. ಅದು ಬಾಹ್ಯಇಂದ್ರಿಯ ಗ್ರಾಹ್ಯ-ಘಟ-ಪಟಗಳನ್ನೂ ಆಂತರಿಕವಾದ ಸುಖಾದಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂವಿದಿತ ; ಆತ್ಮನನ್ನೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

೩) ಮೂರನೆಯದು ಶಬ್ದರೂಪಪ್ರಕಾಶ. ಅದು ಪ್ರಕಾಶರೂಪವಾದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು, ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಅಪ್ರಕಾಶ-ಘಟಾದಿಗಳನ್ನೂ ಬೆಳಗಿಸುತ್ತದೆ.

"ಇಹ ತ್ರೀಣಿ ಜ್ಯೋತೀಂಷಿ, ತ್ರಯಃ ಪ್ರಕಾಶಾಃ, ಸ್ವರೂಪಪರರೂಪ-ಯೋರವದ್ಯೋತಕಾಃ। ತದ್ಯಥಾ ಯೋಽಯಂ ಜಾತವೇದಾ ಯಶ್ಚ ಪುರುಷೇಷ್ವಾಂತರಃ ಪ್ರಕಾಶೋ ಯಶ್ಚ ಪ್ರಕಾಶಾಪ್ರಕಾಶಯೋಃ ಪ್ರಕಾಶಯಿತಾ ಶಬ್ದಾಖ್ಯಃ ಪ್ರಕಾಶಃ, ತತ್ರೈತತ್ ಸರ್ವಮುಪನಿಬದ್ಧಂ ಯಾವತ್ ಸ್ಥಾಸ್ನು ಚರಿಷ್ಣು-ಚೇತಿ"

–[ವಾಕ್ಯಪದೀಯ ಟೀ. ಸಂ. 24]

ಅದ್ವೈತ ಮತ್ತು ಶೈವವೇದಾಂತ ಮತಗಳಿಗೆ ಇರುವ ಮೌಲಿಕ ಭೇದ

ಸತ್ತು-ಚಿತ್ತು-ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬ್ರಹ್ಮದ ಸ್ವರೂಪಲಕ್ಷಣ. ಅದ್ವೈತಶೈವದಲ್ಲಿ ಸತ್ವವು ಕೇವಲ ಅಸ್ತಿತ್ವವಲ್ಲ ; ಪ್ರಕಾಶಮಾನವೂ ಆಗಿದೆ. ಚಿತ್ವವು ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಅದು ಪ್ರತ್ಯವಮರ್ಶವೂ ಆಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಆನಂದವೂ ಕೂಡ ಕೇವಲ ದುಃಖಾಭಾವ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತವೂ ಆಗಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮೌಲಿಕ ಭೇದಗಳೇ.

ಅದರಂತೆ ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಮಾಯೆ ಸದಸದ್ವಿಲಕ್ಷಣ ; ಅನಿರ್ವಚನೀಯ. ಅದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದ್ವೈತ-ಶೈವದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಾಯೆ ಪರಶಿವನಿಗೆ ಅಭಿನ್ನ. ಪರಶಿವತಾದಾತ್ಮ್ಯ ಅದಕ್ಕೆ ಉಂಟು. ಶಕ್ತಿ-ಶಕ್ತಿಮತ್-ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಲಾಗಿದೆ. ಬೆಂಕಿ ಮತ್ತು ದಾಹಕಗಳಿಗೆ ಇರುವಂತೆ ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯ. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ವೈಯಾಕರಣರೂ ಅದ್ವೈತಶೈವರೂ ಒಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರು.

೧೧

ಶೈವ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತದರ್ಶನ

ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತಶೈವ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತ-ಶೈವದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸಲಾಯಿತು. ಎರಡನೆಯ ಶೈವಅದ್ವೈತ-ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಭರ್ತೃಹರಿಯ ಮತಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಕೃತ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಶೈವ ದರ್ಶನಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಶೈವದ್ವೈತವು ದ್ವೈತಾದ್ವೈತ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತಕ್ಕಿಂತ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತದರ್ಶನ ಪ್ರಭಾವವು ಶ್ರೀಕಂಠನ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದ ಮೇಲೆಯೂ ಬಿದ್ದಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಕಂಠ ಮತ್ತು ರಾಮಾನುಜರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಗಳು ತಾತ್ತ್ವಿಕ-ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿಕಟ-ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

ಲಕುಲೀಶದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ದರ್ಶಗಳು ಬೇರ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ದಾರ್ಶನಿಕ ತತ್ತ್ವನಿರೂಪಣ ಮತ್ತು ಆ ಪರತತ್ತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಎಸಗುವ ಕರ್ಮ-ಧರ್ಮ ಪ್ರತಿಪಾದನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪಾಶುಪತಸೂತ್ರವು "ಅಥಾತಃ ಪಶುಪತೇಃ ಪಾಶುಪತಂ ಯೋಗವಿಧಿಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಸ್ಯಾಮಃ" ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ವಿಧಿ' ಭಾಗವು ದಾರ್ಶನಿಕವಲ್ಲ ; ಆದರೂ ಈ ದರ್ಶನದ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗಾಗಿ ವಿಧಿಭಾಗವನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಲಕುಲೀಶ-ಪಾಶುಪತದ ಉದಯ

ಈ ದರ್ಶನದ ಉದಯು ಐತಿಹಾಸಿಕವೇ ಆಗಿದೆ. ಮಥುರಾ ಮತ್ತು ಸೋಮನಾಥದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲಾಲೇಖಗಳು, ವಾಯುಪುರಾಣ, ಲಿಂಗಪುರಾಣ, ಸೂತಸಂಹಿತೆ, ರಾಜಶೇಖರಕೃತ ಷಡ್ದರ್ಶನ ಸಮುಚ್ಚಯಗಳಲ್ಲಿ ಲಕುಲೀಶನ ಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಅಧಿಕರಿಸಿ ಚಾರಿತ್ರಿಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಲಕುಲೀಶನು ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೩ ನೆಯ ಶತಮಾನದವನೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಮಥುರೆಯ ಸ್ತಂಭಲೇಖನ- ಈ ಶಾಸನದ ಕೆಲವು ಭಾಗ ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಏಕಷಷ್ಠೇ ೬೧೧ (ಪ್ರ) ಥಮೇ ಶುಕ್ಲದಿವಸೇ ಪಂಚಮ್ಯಾಂ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಹೆಸರು ನಷ್ಟವಾಗಿದೆಯಾದರೂ ಅದು ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಊಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. 'ಏಕಷಷ್ಠ' ಶಬ್ದವು ಸಮುದ್ರಗುಪ್ತನ ಮಗ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೆಂಬ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ (೩೧೯-೩೪೧) ನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ; ಎಂದು ಫ್ಲೀಟ, ಸಿಲ್ವ್ಹಲೇವ್ಹಾ ಮುಂತಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ. [ಶೈವದರ್ಶನ ಬಿಂದು ಪು. ೩೮]

ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಾಹೇಶ್ವರಗುರುಪರಂಪರೆಯು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಉದಿತಾಚಾರ್ಯನ ಗುರು-ಪರಮಗುರು-ಪರಮೇಷ್ಠಿಗುರುಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಉಪಮಿತಾಚಾರ್ಯ-ಕಪಿಲ-ಪರಾಶರರು. ಈ ಉದಿತಾಚಾರ್ಯನು ತನ್ನ ಗುರುಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕೌಶಿಕನ ತರುವಾಯ ಹತ್ತನೆಯವನು. ಈತ ಗುರುಮಠದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಉಪಮಿತೇಶ್ವರಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ.

ಇದರಿಂದ ಆ ಮಠದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಗುರುಗಳ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಶಿವಲಿಂಗಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂಶವು ಕಾರವಾನವೆಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವ ಲಕುಲೀಶ್ವರ ಮತ್ತು ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಮಂದಿರಗಳಿಂದಲೂ ದೃಢಪಡುತ್ತದೆ. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗುರುಹಿರಿಯರ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವು ಭಾಸಕವಿಯ 'ಪ್ರತಿಮಾ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಮಾನಾಟಕದ ಮೂರನೆಯ ಅಂಕದಲ್ಲಿ ರಘುವಂಶರಾಜರ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಚಾರವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ವಾಯುಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಲಿಂಗಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ– ಲಕುಲೀಶ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕಡೆಯ ಅವತಾರ; ಈತ ಕಾಯಾರೋಹಣ ಅಥವಾ ಕಾಯಾವತಾರ ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ; ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ಥಳವು ಇಂದು ಬಡೋಡಾ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಕಾರ್ವಾನ್' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಲಕುಲೀಶನಿಗೆ ಕೌಶಿಕ-ಗರ್ಗ-ಮಿತ್ರ-ಕೌರುಷ್ಯ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದರು. ಪೌರಾಣಿಕವಾದ ಈ ಅಂಶವು ಸೋಮನಾಥಮಂದಿರದ ಸ್ತಂಭಲೇಖನದಿಂದಲೂ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಶಿಲಾಲೇಖದಲ್ಲಿ [1] ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಲಕುಲೀಶನ ಶಿಷ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳು ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಈ ಶಾಸನವು ಚಾಲುಕ್ಯವಂಶದ ರಾಜ ಶಾರ್ಙ್ಗದೇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಸಿದ್ದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಲಕುಲೀಶನ ಶಿಷ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಲಕುಲೀಶನ ಶಿಷ್ಯ ಕೌಶಿಕ. ಈತನ ವಿಷಯವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸೂತಸಂಹಿತೆಯ ಲಕುಲೀಶಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೂ,

---

[1] ಡಾ|| ವ್ಯೂಲರ್ ಅವರ ಎಪಿಗ್ರಾಪಿಕಾ ಇಂಡಿಕಾ ಭಾಗ–೧.(ಪು. ೩೬೧).

ರಾಜಶೇಖರನ ಷಡ್ದರ್ಶನಸಮುಚ್ಚಯ ಹಾಗೂ ಹರಿಭದ್ರಸೂರಿಯ ಷಡ್ದರ್ಶನಸಮುಚ್ಚಯಕ್ಕೆ ಗುಣರತ್ನಸೂರಿ ರಚಿಸಿರುವ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ 'ಕೌಶಿಕ' ಪಾಶುಪತಸೂತ್ರದ ಮೊದಲ ಸೂತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ (ಕೌಂಡಿನ್ಯಕೃತ) 'ಕುಶಿಕ' ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕೌಶಿಕ ಲಕುಲೀಶನ ಮೊದಲನೆಯ ಶಿಷ್ಯ. ಈತ ಮಥುರಾಶಾಸನೋಕ್ತವಾದ ಉದಿತಾಚಾರ್ಯನಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ-ಹತ್ತನೆಯವನು. ಶಿಲಾಲೇಖನದ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೩೮೦. ಎಂದಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ೨೫ ವರ್ಷದಂತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಣಿಸಿದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೦. ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಲಕುಲೀಶನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಶೈವ-ದ್ವೈತಾದ್ವೈತದರ್ಶನದ ಉಗಮ ಕ್ರಿ. ಶ. ೨೦೦ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಲಕುಲೀಶ-ಪಾಶುಪತದರ್ಶನ-ಪ್ರತಿಪಾದಕ-ಸಾಹಿತ್ಯ

೧. ಹದಿನೆಂಟು ಶಿವಾಗಮಗಳು	–	(ಶೈವ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಪ್ರತಿಪಾದಕ)
೨. ಪಾಶುಪತಸೂತ್ರ	–	ಲಕುಲೀಶಕೃತ.
೩. ಪಂಚಾರ್ಥಭಾಷ್ಯ	–	ಪಾಶುಪತಸೂತ್ರಟೀಕೆ ಕೌಂಡಿನ್ಯ (ರಾಶೀಕರ) ವಿರಚಿತ
೪. ಯಮಪ್ರಕರಣ– ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣ	–	ವಿಶುದ್ಧಮುನಿಕೃತ.
೫. ಗಣಕಾರಿಕೆ	–	ಹರದತ್ತಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತ.
೬. ಗಣಕಾರಿಕಾಟೀಕೆ	–	ಭಾಸರ್ವಜ್ಞಕೃತ.

ಇವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಂಥಗಳು ಈ ದರ್ಶನದ ಮೇಲೆ ಹೊರಟಿರುವಂತೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಲಕುಲೀಶ-ಪಾಶುಪತ-ವೇದ

ಲಕುಲೀಶಪಾಶುಪತಕ್ಕೆ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಯಜುಶ್ಶಾಖೆಗೆ ಸೇರಿದ ಮಹಾ ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಬಂಧವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸದ್ಯೋಜಾತ-ವಾಮದೇವ-ಅಘೋರ-ತತ್ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಈಶಾನ-ಮುಖಗಳು ಲಕುಲೀಶ-ಪಾಶುಪತ-ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಾಯುಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಇರುವ ಧ್ಯೇಯಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿವೆ. ಮಹಾನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ದಾರ್ಶನಿಕ-ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೂ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಲಕುಲೀಶಪಾಶುಪತಸೂತ್ರೋಕ್ತ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೂ ಸಾಮ್ಯವಿದೆ. ಎರಡೂ ಕಡೆ ಬ್ರಹ್ಮವು ಸಗುಣ ; ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ; ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸಮ್ಮತವುಂಟು. ಮಹಾನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಶೈವ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವ ಮತಗಳ ಆಚಾರ್ಯರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಪಾಶುಪತಸೂತ್ರದ ಐದು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಸದ್ಯೋಜಾತಾದಿ-ಐದು-ಮಂತ್ರಗಳೇ ಮೂಲ.

ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತೋಕ್ತ-'ಪತಿ'-ತತ್ತ್ವವು ಮಹಾನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಬ್ರಹ್ಮ'ವು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನಾದರೆ ಇಲ್ಲಿಯ 'ಪತಿ' 'ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣ'ಮಾತ್ರವಲ್ಲವೆ "ಮಾಯಿ". ಮಾಯೆಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರಸತ್ತೆ ಇದ್ದರೂ ಅದು ಪತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಇರಲಾರದು. ಮಾಯೆ ಪತಿಗೆ ವಿಶೇಷಣ.

ಈ ಕೆಳಗಿನ ಉಕ್ತಿಗಳು 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಮತ್ತು 'ಪತಿ'-ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಇರುವ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. 'ಮಾಯಾಂ ತು ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿಂದ್ಯಾತ್ ಮಾಯಿನಂ ತು ಮಹೇಶ್ವರಂ' (ತೈ. ಆರ. ೫. ೬೪)

"ಯೋಽಯಮಾಕಾಶೋ ಮಾಯಾವಿಶಿಷ್ಟಬ್ರಹ್ಮಣ ಉಪಾದಾನಕಾರಣಾದುತ್ಪನ್ನಃ" (ತೈ. ಆರ. ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯ ಪು. ೫೩೩) "ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದೈಕರಸತ್ವವು ಸ್ವಭಾವ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಪತಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಕೃತ್ಯಕರ್ತೃತ್ವವುಂಟು"; "ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲಕೊಡುವವನು ಈಶ್ವರನೇ ಹೊರತು ಕರ್ಮವಲ್ಲ". "ಸದ್ರೂಪಬ್ರಹ್ಮವು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ಅದನ್ನೇ ಪ್ರವೇಶಿತು". "ಜೀವನ ಮುಕ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ".

"ಜೀವಾನಂದವು ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದದೊಡನೆ ಅಭೇದ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಜಿಗಣೆಯು (ಜಲೂಕಾ) ತಾನಿರುವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹುಲ್ಲಿನ ಮತ್ತೊಂದು ತುದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತೆ ಪಶುವು (ಜೀವ) ತನ್ನ ಪಶುತ್ವವನ್ನು ಬಿಡದೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮುಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರವೇಶ. "ಮುಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದುವಿಕೆ". "ದ್ವೈತ ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ- ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಾಕಾರದಿಂದ ಅದ್ವೈತವೂ ಭೋಕ್ತೃ-ಭೋಗ್ಯಾಕಾರದಿಂದ ದ್ವೈತವೂ ಸಮನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ.

"ಸದ್ಯೋಜಾತಾದಿ ಐದು ಮಂತ್ರಗಳು ಪಂಚಮುಖನಾದ ಶಿವನ ವರ್ಣನಪರ".

"ಶಕ್ತಿ ಪತಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ ; ಪತಿ ಅನನ್ಯ ; ಸ್ವತಂತ್ರ. ಎರಡೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆ, ಸಾಮೀಪ್ಯ, ಸಾಯುಜ್ಯ ಇವುಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದರೂ ಸಾಯುಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪತಿಯ ಶಕ್ತಿಗಳು ಪಶುವಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಮವಾಗುತ್ತವೆ.

ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತ ಮತ್ತೆ ಇತರ ದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಮ್ಯ-ವೈಷಮ್ಯಗಳು

೧. ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವು ನೈಯಾಯಿಕರು ಹೇಳುವಂತೆ ದುಃಖಾಂತವಲ್ಲ ; ಅದು ಸುಖಾಂತ ; ಎಂದರೆ- ಪತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ-ಸರ್ವಶಕ್ತಿಮತ್ವಾದಿಗಳು ಲಭಿಸಿ ಪರಮ-ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವಿಕೆ.

೨. ಲಕುಲೀಶಪಾಶುಪತವು ಸತ್ಕಾರ್ಯವಾದವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದೆ. ವೈಶೇಷಿಕರ ಅಸತ್ಕಾರ್ಯವಾದವನ್ನು ಇದು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ- ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವು ಸದಾ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಕಾರ್ಯವು ಅಸತ್ ಅಲ್ಲ.

೩. ವೈಶೇಷಿಕದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಪರಮಾಣುಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಧೀನ. ಇಲ್ಲಿ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರ.

೪. ಲಕುಲೀಶ-ಪಾಶುಪತದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಪಶುವು ಪತಿಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು: ಅವನು ಮತ್ತೆ ಪಶುತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯನು; ಮೀಮಾಂಸಕರಲ್ಲಿನ ವಿಧಿ-ಅನುಷ್ಠಾನಗಳು,

ಕರ್ತನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೂ, ಆ ಸ್ವರ್ಗ ಅನಿತ್ಯ ; ಪುಣ್ಯ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಅವನು ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಲೇಬೇಕು. 'ಕ್ಷೀಣೇ ಪುಣ್ಯೇ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕಂ ವಿಶಂತಿ.'

೫. ರಾಮಾನುಜರು ಮತ್ತು ಆನಂದತೀರ್ಥರು ಮತ್ತು ಅವರ ಹಿಂದಿನ ಆಚಾರ್ಯರು ಒಪ್ಪಿರುವ "ದಾಸತ್ವ" ಮತ್ತು "ತದ್ರೂಪತ್ವ" ಗಳನ್ನು ಲಕುಲೀಶಪಾಶುಪತ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ದಾಸ್ಯವಾದರೂ ಅದು ದುಃಖರೂಪವೇ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂಬ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಒಪ್ಪಿರುವುದು.

೬. ದ್ವೈತಪಾಶುಪತದಲ್ಲಿ ಪತಿಯು ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಧೀನ ; ಇಲ್ಲಿ ಪತಿ ಸ್ವತಂತ್ರ.

೭. ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ-ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಗಳು ಪತಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ; ಪಶುವಿಗೆ ಆಗಂತುಕ.

ದ್ವೈತ ಪಾಶುಪತದಲ್ಲಿ ಇವು ಪಶುವಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಅವು ಮಲದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿರುತ್ತವೆ. ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಮಲವು ಅಳಿದಾಗ ಅವು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ.

ಪಂಚ ಪದಾರ್ಥಗಳು

ಲಕುಲೀಶಪಾಶುಪತವು ದ್ವೈತಪಾಶುಪತ ಹೇಳಿರುವ ಪತಿ-ಪಾಶ-ಯೋಗ-ವಿಧಿ-ದುಃಖಾಂತ ಎಂಬ ಪಂಚಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿವೆಯಾದರೂ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ.

ಕಾರಣ–: (ಪತಿ)-ಸದ್ರೂಪ ; ಅದ್ಯ ; ಅನಂತ ; ನಿತ್ಯ : ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ; ತನಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣವಿಲ್ಲದವ ; ಅಸಂಸಾರಿ ; ಸದ್ಯೋಜಾತಾದಿಪಂಚಬ್ರಹ್ಮಮಂತ್ರವಾಚ್ಯ ; ವಿದ್ಯಾ-ಕಲಾ-ಪಶು ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ; ಬೀಜದಿಂದ ಅಂಕುರೋತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅವನಿಂದ ಮೊಳೆಯುವುದರಿಂದ ಅತ-ಭವೋದ್ಭವ ; ಸ್ಥಿತಿ-ಧ್ವಂಸ-ಅನುಗ್ರಹ ಎಂಬ ಲೀಲಾ ಮೂರ್ತಿಯಾದ್ದರಿಂದ 'ದೇವ' ; ಸಿದ್ಧ-ಸಾಧಕ-ಪಶುಗಳಿಗಿಂತ ಪರನಾದ್ದರಿಂದ 'ಜ್ಯೇಷ್ಠ' ; ಸ್ವಾಭಾವಿಕ-ಐಶ್ವರ್ಯವುಳ್ಳವನಾದ್ದರಿಂದ 'ಶ್ರೇಷ್ಠ.' ; ಧರ್ಮ-ಜ್ಞಾನ-ಐಶ್ವರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಬಲ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ 'ಬಲಪ್ರಮಥನ' ; ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನ ಹೊರತು ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದರಿಂದ 'ಸರ್ವಭೂತದಮನ' ; ಕಲಾ-ಕಾರ್ಯಗಳು. ಅಂತಃಕರಣ-ಬಹಿಃಕರಣಗಳು, ಸೂಕ್ಷ್ಮ-ಸ್ಥೂಲಭೂತಗಳು, ಮನಸ್ಸು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ದೂರನಾದ್ದರಿಂದ ನಿಷ್ಕಲ ; ಹಾಗೂ ಅಮನಸ್ಕ. ಈತನೇ ಸದ್ಯೋಜಾತಾದಿ ಐದು ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪಾಶುಪತ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತನಾಗಿರುವ ಪತಿ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆತ ಒಬ್ಬ ; ಆದರೂ ಆತ ವಿವಿಧ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಘೋರ-ಘೋರತರ ಮುಂತಾದ ಪರಸ್ಪರವಿರುದ್ಧರೂಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಹುದ್ರವ್ಯಮಿಶ್ರಿತಪಾನಕರಸದಂತೆ ಅನೇಕಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯನಾದ ಪತಿ ಒಬ್ಬನೆ.

ಕಾರ್ಯ : (ಪಶು) ಎರಡನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಪದಾರ್ಥ ಕಾರ್ಯ ಅಥವಾ ಪಶು. ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿರುವ ಕಾರ್ಯವು (ಪಶು)ವು ಇತರ ದರ್ಶನೋಕ್ತ-ಕಾರ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ. ಈ

ಕಾರ್ಯವು ಸಾಂಖ್ಯರು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕೃತಿವಿರುದ್ಧ-ವಿಕೃತಿ-ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲ. ಸಾಂಖ್ಯರು ಒಪ್ಪಿರುವ ಪ್ರಕೃತಿ-ವಿಕೃತಿ ಎಂಬ ಎರಡೂ ಅಲ್ಲದ ಪುರುಷನೂ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತದಲ್ಲಿ ಜಡ-ಚೇತನಗಳು ಪತಿಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದರೂ ಅವು ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನ. ಇಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತಿಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ ಕಾರ್ಯರೂಪಪ್ರಪಂಚವು ಮಿಥ್ಯೆಯಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ– ಅದ್ವಯವೂ ಅಲ್ಲ ; ದ್ವೈತಾದ್ವೈತ. ಗಗನದಲ್ಲಿ ತಾರೆಗಳೆಲ್ಲ ಅಡಗಿರುವಂತೆ ವಿವಿಧ-ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಪರತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ. ವೈಶೇಷಿಕರು ಹೇಳುವಂತೆ ಕಾರ್ಯವು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಅಸತ್ತಾಗಲಿ, ಅಸದ್ರೂಪವಾಗಲಿ ಅಲ್ಲ. ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸದ್ರೂಪ.

ಕಾರ್ಯಕಾರಣಸಂಬಂಧ :– ಈ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರುತ್ತವೆ ಯಾದರೂ ಅವು ಪರಸ್ಪರ ಪೃಥಕ್-ಸತ್ತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಪಶು (ಕಾರ್ಯ) ಇರುವುದರಿಂದಲೇ ಪತಿ (ಕಾರಣ) ಎಂಬ ಹೆಸರು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಜೆಗಳೇ ಇಲ್ಲದ ಮೇಲೆ 'ಪಾಲಕ'ನು ಹೇಗಾದಾನು ! ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬೀಜವಿರುವಂತೆ ಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವು ಪೃಥಕ್ ಸತ್ತೆ ಹೊಂದಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಣ ಸ್ವತಂತ್ರ ; ಕಾರ್ಯ ಅಸ್ವತಂತ್ರ. ಪತಿ (ಕಾರಣ) ಚಿದ್ರೂಪ ; ಪಶು (ಕಾರ್ಯ) ಚಿದಚಿದುಭಯ. ಕಾರ್ಯರೂಪವಾದ ವಿದ್ಯಾ-ಕಲಾ-ಪಶು ಎಂಬ ಈ ಮೂರೂ ಪತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇವೆ.

೧) **ವಿದ್ಯೆ :–** ವಿದ್ಯೆ ಪಶುವಿನ ಗುಣ. ವಿದ್ಯೆಯೇ ಜ್ಞಾನ. ಜ್ಞಾನವು ಆಗಮ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ; ಮತ್ತು ಮಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿ.

ವಿದ್ಯೆಯು ಪಶುವಿನ ಉಪಾಧಿ, ಗುಣ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಇದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ– ೧) ಬೋಧಸ್ವಭಾವ ೨) ಅಬೋಧಸ್ವಭಾವ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ. ಬೋಧಸ್ವಭಾವವು ೧) ವಿವೇಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ೨) ಸಾಮಾನ್ಯ (ಅವಿವೇಕ) ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಎಂದು ಇಬ್ಬಗೆ. ಅಬೋಧಸ್ವಭಾವವು ೧) ಧರ್ಮ ೨) ಅಧರ್ಮ ೩) ಸಂಸ್ಕಾರ ಎಂದು ಮೂರು ವಿಧ. ವಿದ್ಯೆಯ ಈ ವಿಭಾಗಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಪಶುವಿನ ವಿವಿಧ ವಿದ್ಯಾ-ರೂಪ-ಗುಣ-ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ-ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಗುರೂಪದೇಶವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಹೊಳೆದು ವಿವೇಕವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್-ಸ್ವರೂಪವಾದ ವಿದ್ಯೆ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶ. ಕೆಲವುಸಲ ಮಾತ್ರ ಇದು ಪರಪ್ರಕಾಶಕ. ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಇದು ಬೋಧಸ್ವಭಾವ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಮಾಡದೆ ಇರುವಾಗ ಅಬೋಧಸ್ವಭಾವ. ಪುರುಷನು ಸ್ವಪ್ರಕಾಶವಾದ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತನ್ನಂತೆಯೇ ಬಗೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಅಬೋಧಸ್ವಭಾವವಿದ್ಯೆಯ ಮೂರನೇ ವಿಭಾಗವೇ ಸಂಸ್ಕಾರ. ಲಕುಲೀಶನ ಜ್ಞಾನಮೀಮಾಂಸೆಯು ಈ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆ.

ಬೋಧಸ್ವಭಾವವಿದ್ಯೆಯ ವಿವೇಕಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ವಿವರಿಸಲಾಯಿತು. ಈಗ ಸಾಮಾನ್ಯ (ಅವಿವೇಕ) ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡೋಣ. ಇಲ್ಲಿ ಅವಿವೇಕ

(ಸಾಮಾನ್ಯ) ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ಚಿತ್ತ. ಚಿತ್ತವು ವೇದಾಂತಿಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ ಅಂತಃಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ ; ಇದು ಪುರುಷನ ಗುಣವೂ ಬೋಧರೂಪವೂ ಆದ ವಿದ್ಯೆಯ ವ್ಯಾಪಾರ. ವಿದ್ಯೆ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶ ಮತ್ತು ಪರಪ್ರಕಾಶರೂಪ. ಇದು ವಿಷಯವನ್ನು ದೀಪದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಷಯ ಪ್ರಕಾಶವಾದರೆ ಅಂತಃಕರಣ-ಬಹಿಃಕರಣಗಳು ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವು ಸವಿಕಲ್ಪ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ.

ಪ್ರಮಾಣತ್ರಯ :– ಲಕುಲೀಶಪಾಶುಪತವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ, ಅನುಮಾನ ಮತ್ತು ಆಗಮ ಎಂದು ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿದೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಅರ್ಥಾಪತ್ತಿ, ಸಂಭವ ಐತಿಹ್ಯ ಮತ್ತು ಅಭಾವಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಭಾವ.

೨) ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವ ಎರಡನೆಯ ಮುಖ್ಯ ತತ್ತ್ವ ಕಲೆ. ಇದು ಜಡ. ಇದಕ್ಕೂ ಸಾಂಖ್ಯರ ಪ್ರಧಾನಕ್ಕೂ (ಪ್ರಕೃತಿ) ತುಂಬಾ ಸಾಮ್ಯವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಂಖ್ಯರ ಮಹತ್ತು ಮುಂತಾದ ಇಪ್ಪತ್ತು ತತ್ತ್ವಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಇದು ಪರಿಮಿತಪ್ರಮಾತೃವಿನ ಮಾನಸಶರೀರಕ್ಕೆ ಉಪಾಧಿ. ಇದು ಸ್ವಯಂ ಅಚೇತನ ; ಆದರೂ ಚೇತನವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆ.

ಕಲೆಯೂ ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ ಎಂದು ಇಬ್ಬಗೆ; ಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಪಂಚ-ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಮೂರು ಅಂತಃಕರಣಗಳೂ ಅಂತರ್ಭಾವ ಹೊಂದಿವೆ. ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಂಚತಭೂತಗಳು ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳು ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿವೆ.

೩) ಪಶು– ಚೇತನ ಪ್ರಮಾತೃವೇ ಪಶು. ಈತ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿನ ಮೂರನೆಯ ಪದಾರ್ಥ. ಪಶುವಿನ ವಿಶಿಷ್ಟಸತ್ತೆಯು ಈಶ್ವರಕೃತವಾದ್ದರಿಂದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನ ಹೊರತು ಎಲ್ಲ ಚೇತನ ಪ್ರಮಾತೃವೂ ಪಶುವೇ. ಅನಾದಿಪಾಶಬದ್ಧನಾದ ಇವನು ಕಲೆ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವ ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರು ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದರಿಂದ ಪರಿಮಿತ, ಕಿಂಚಿಜ್ಞ, ಕಿಂಚಿತ್ಕರ್ತೃ; ಸರ್ವಶಕ್ತ. ಈತನು ಸಾಂಸಾರಿಕಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪತಿಗಿಂತ ಬೇರೆ. ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಭೇದ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಪಶುವು ಸಾಂಜನ ಮತ್ತು ನಿರಂಜನ ಎಂದು ಇಬ್ಬಗೆ. ಶರೀರ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಸಂಬಂಧವುಳ್ಳದ್ದು ಸಾಂಜನ. ಅದು ಎಂಟು ಬಗೆಯ ದೈವ, ಐದು ಬಗೆಯ ತಿರ್ಯಗ್ಯೋನಿ ಮತ್ತು ಮಾನುಷ್ಯವೂ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಬಗೆ.[1]

ನಿರಂಜನವು ಶರೀರ-ಇಂದ್ರಿಯಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ್ದು. ಅದು ಸಂಹೃತ-ಕೈವಲ್ಯಗತ-ನಿಷ್ಠಾಯೋಗಯುಕ್ತ ಎಂದು ಮೂರು ಬಗೆ. ೧) ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪಶುವಾಗಿರುವವನು ಸಂಹೃತ. ೨) ಪ್ರಕೃತಿವಿಯುಕ್ತನಾದ ಪುರುಷ ಕೈವಲ್ಯಗತ. ೩) ಶಿವಸಾಯುಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಅಳವಟ್ಟವನು ನಿಷ್ಠಾಯೋಗಯುಕ್ತ.

---

[1] ದೈವಮಷ್ಟವಿಧಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತೈರ್ಯಗ್ಯೋನಂ ತು ಪಂಚಧಾ ।
ಸರ್ವಮೇಕಂ ತು ಮಾನುಷ್ಯಮೇತತ್ಸಂಸಾರಮಂಡಲಮ್ ॥

ಮಲಸ್ವರೂಪ

ಮಲಗಳು ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ, ಅಧರ್ಮ, ಸಕ್ತಿಹೇತು, ಚ್ಯುತಿ, ಪಶುತ್ವಮೂಲ ಎಂದು ಐದು ವಿಧ.

೧) ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಯೇ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ. ಮನಸ್ಸಿನ ಕಲುಷತೆಯೇ ಇದು. ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧ ಮುಂತಾದ ಅಂತಃಶತ್ರುಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತವೆ.

೨) ಮಾಡಬಾರದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಫಲ– ಇವುಗಳು ಅಧರ್ಮ.

೩) ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿನ ಆಸಕ್ತಿಯೇ ಸಕ್ತಿಹೇತು.

೪) ರುದ್ರಧ್ಯಾನವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದು ಚ್ಯುತಿ.

೫) ಪಶುತ್ವಮೂಲ– ಪಶುಪತಿಯಿಂದ ಬೇರ್ಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಎಲ್ಲ ಮಲಗಳಿಗಿಂತ ಪ್ರಧಾನವಾದ್ದರಿಂದ ಪಶುತ್ವಮೂಲ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇದಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥಕ.

ಮಲವನ್ನು ಕಳೆವ ಉಪಾಯಗಳು

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಲಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವ ಉಪಾಯಗಳು ಐದು ಬಗೆ. [1] ಅವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಾಸ, ಚರ್ಯಾ, ಜಪಧ್ಯಾನ, ಸದಾರುದ್ರಸ್ಮೃತಿ, ಪ್ರಸಾದ ಎಂದು.

ಅ) ವಾಸ– ಈ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ 'ವಾಸ' ಎಂಬುದು ಪಾರಿಭಾಷಿಕಪದ. ಗುರು ಒಮ್ಮೆ ಉಚ್ಚರಿಸಿದ ವಾಕ್ಯದ ಸಂಪೂರ್ಣಾರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ; ಗ್ರಹಿಸಿದುದನ್ನು ನೆನಪಿಡುವ ಶಕ್ತಿ ; ಅದರಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತವಾದುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಆಚರಿಸುವುದು, ಅಯುಕ್ತವಾದುದನ್ನು ಬಿಡುವುದು, ಒಳ್ಳೆಯ ನಡೆ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಗುರುವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವಿಕೆ, ಗುರುಸೇವೆ, ಗುರುವಚನ ಪರಿಪಾಲನೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ 'ವಾಸ' ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಆ) ಚರ್ಯೆ– ಇದು ೧) ದಾನ ೨) ಯಾಗ ೩) ತಾಪ ಎಂದು ಮೂರು ಬಗೆ. ೧) ಹತ್ತುನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ದಾನ. ೨) ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಭಸ್ಮಸ್ನಾನಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಯಾಗ. ೩) ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಬರುವ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ತಾಪತ್ರಯಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ತಾಪ.

---

[1] ವಾಸಶ್ಚರ್ಯಾ ಜಪಧ್ಯಾನಂ ಸದಾ ರುದ್ರಸ್ಮೃತಿಸ್ತಥಾ ।
ಪ್ರಸಾದಶ್ಚೈವ ಲಾಭಾನಾಮುಪಾಯಾಃ ಪಂಚ ನಿಶ್ಚಿತಾಃ ॥
[ಗಣಕಾರಿಕಾ, ಪು. ೬]

ಚರ್ಯೆಯು ಮತ್ತೆ ೧) ವೃತ್ತ, ೨) ದ್ವಾರ ಎಂದು ಎರಡು ಬಗೆಯಾಗಿದೆ. ೧) ವೃತ್ತ ಎಂದರೆ ದೈನಂದಿನ ಆಚರಣೆ. ಅದು ೧) ಭಸ್ಮಸ್ನಾನ, ೨) ಭಸ್ಮಶಯನ, ೩) ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಆಭಿನಯದ ಮೂಲಕ ಶಿವತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವುದು, ೪) ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವ ಜಪ, ೫) ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಎಂದು ಐದು ವಿಧ.

೨) ದ್ವಾರ– ಕ್ರಾಥನ, ಸ್ಪಂದನ, ಮಂಡನ, ಶೃಂಗಾರಣ, ಅಪಿತತ್ಕರಣ, ಅಪಿತದ್ಭಾಷಣ ಎಂದು ಅನೇಕ ವಿಧ. ಇವುಗಳ ವಿವರಣವನ್ನು ಯೋಗ ಎಂಬ ಮೂರನೆಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೩) ಜಪಧ್ಯಾನ– ಚರ್ಯೆ ಶಾರೀರಕ ಕ್ರಿಯೆ. ಜಪಧ್ಯಾನವು ಮಾನಸಿಕ ಕ್ರಿಯೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವೆರಡಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಮಂತ್ರಪುರಶ್ಚರಣವೇ ಜಪ. ಅದು ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಫಲ ಮತ್ತು ಸಮಾಧಿ ಫಲ ಎಂದು ಎರಡು ಬಗೆ. ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಫಲವೂ ಕೂಡ ಅಪರ ಮತ್ತು ಪರ ಎಂದು ಇಬ್ಬಗೆ. ೧) ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಾಹ್ಯವಿಷಯಗಳಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ಧ್ಯೇಯ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವುದು ಅಪರ-ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ. ೨) ನಿರ್ಮಲಚಿತ್ತವು ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವಿಕೆ ಪರಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ. ಇದರಿಂದ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವು ನಷ್ಟವಾಗುವುದು.

ಧ್ಯಾನವೆಂದರೆ– ರುದ್ರತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಸದೃಶಚಿಂತಾಪ್ರವಾಹ. ಅದು ಜಪಪೂರ್ವಕ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನಪೂರ್ವಕ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ ೧) ಜಪಪೂರ್ವಕವಾದ ಧ್ಯಾನವು ಸವಿಷಯಕ. ೨) ಪ್ರಮಾತೃವಿನ ಚಿತ್ತವು ನಿರಾಲಂಬಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯಸಂಸರ್ಗವಿಲ್ಲದ ಅವಸ್ಥೆ ಪಡೆವುದು ಧ್ಯಾನಪೂರ್ವಕ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ ಫಲ.

ಸಮಾಧಿಫಲ ಎಂಬುದು ಅಂತಿಮಸ್ಥಿತಿ.

೪) **ಸದಾ ರುದ್ರಸ್ಮೃತಿ**– ನಿರಂತರವೂ ರುದ್ರ ಸ್ಮರಣ. ಮನಸ್ಸು ಇತರವಿಷಯಗಳ ಕಡೆ ಹೋಗದಂತೆ ಇದು ತಡೆಯುತ್ತದೆ.

೫) **ಪ್ರಸಾದ**– ಪತಿಯು ಸಾಧಕನಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಮತ್ತು ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವಿಕೆ. ಇದು ಸಿದ್ಧಿ ಅಥವಾ ಮುಕ್ತಿಪಡೆಯುವ ಮುಖ್ಯ ಉಪಾಯ.

ಪಂಚ ದೇಶಗಳು :– ಮುಮುಕ್ಷುವು ಸಿದ್ಧಿಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಈ ಐದು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು. ಅವು– ಶಿವಮಂದಿರ, ಶಿವಭಕ್ತರು ಇರುವ ಸ್ಥಾನ, ಗುಹೆ, ಶ್ಮಶಾನ ಮತ್ತು ರುದ್ರಸನ್ನಿಧಿ.

ಪಂಚ ಅವಸ್ಥೆಗಳು :– ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತ, ಅವ್ಯಕ್ತ, ಜಯ, ಛೇದ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆ ಎಂಬ ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ.

೩. ಯೋಗ :– ಯೋಗವು ಮೂರನೆಯ ಮುಖ್ಯತತ್ತ್ವ. ಇಲ್ಲಿಯ ಯೋಗವು ಪಾತಂಜಲರು ಹೇಳುವ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿನಿರೋಧರೂಪವಲ್ಲ. ಅದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಈಶ್ವರಸಂಯೋಗರೂಪ. "ಆತ್ಮೇಶ್ವರಸಂಯೋಗೋ ಯೋಗಃ" (ಪಾ. ಸೂ. ಟೀ. ೨೪) "ಚಿತ್ತ-

ದ್ವಾರೇಣೇಶ್ವರಸಂಬಂಧಃ ಪುರುಷಸ್ಯ ಯೋಗಃ" (ಗ. ಕಾ. ೧೪) ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಗಳು ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತವೆ. ಪಾತಂಜಲದ ಯೋಗವು ಕೇವಲ ಉಪಾಯ ; ಇಲ್ಲಿಯ ಯೋಗ ಉಪೇಯ. (ಹೋಲಿಸಬೇಕಾದದ್ದು)

ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಈಶ್ವರ ಸಂಯೋಗವು ಹಕ್ಕಿಯು ಮರದ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗುವಂತೆ ; ಇದು ಪಾತಂಜಲಯೋಗದ ಸ್ವರೂಪ. ಲಾಕುಳರ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಜೀವ ಈಶ್ವರರಿಬ್ಬರ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಅಗತ್ಯ ; ಅದು ಎರಡು ಟಗರುಗಳು ಜಗಳಕ್ಕೆ ನಿಂತ ಹಾಗೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈಶ್ವರಾನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಮುಕ್ತಿ ದೊರೆವುದಿಲ್ಲ ; ಎಂಬುದು ಲಾಕುಳ-ಪಾಶುಪತಸಿದ್ಧಾಂತ.

ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ವಿಭು. ಇವನಿಗೆ ಸದಾ ಈಶ್ವರ ಸಂಯೋಗವಿದ್ದೇ ಇದೆ. ಆದರೂ ಅನಾದಿಪಶುತ್ವಮಲದಿಂದ ಜ್ಞಾನ-ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳ ಸಂಕೋಚವುಂಟಾಗಿ ಈಶ್ವರನಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ವಿಯೋಗವಾಗಿದೆ. ಯೋಗದಿಂದ ಮಲನಷ್ಟವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಪಾಶುಪತದಲ್ಲಿನ ವಿಧಿಯ ಆಚರಣೆ ಅಗತ್ಯ.

ಯೋಗವು ಎರಡು ವಿಧ. ಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೋಪರಮ ಎಂದು. ಶಾರೀರಕ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಮಾನಸಕ್ರಿಯೆ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿಯಾ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಲಕುಲೀಶ-ಪಾಶುಪತವು ಆಂಗಿಕ-ವಾಚಿಕ-ಆಹಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾತ್ವಿಕ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಅಭಿನಯಗಳನ್ನೂ ನೃತ್ಯ-ಗೀತಗಳನ್ನೂ ಶಿವಸಾಯುಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಉಪಾಯಗಳೆಂದು ಒಪ್ಪಿದೆ. ಇವು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಆರಂಭ ಯತ್ನ, ಪ್ರಾಪ್ತ್ಯಾಶಾ, ನಿಯತಾಪ್ತಿ, ಫಲಾಗಮ ಎಂಬ ಪಂಚಕಾರ್ಯಾವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ.

ಮೊದಲನೆಯ ಅವಸ್ಥೆ :– ಪಾಶುಪತವಿಧಿಯಂತೆ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಅಳಿದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಮೂಡುವುದು. ಆಗ ಅವನು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಕಲಂಕ ಕಳೆದಿದೆಯೊ ಇಲ್ಲವೊ ಎಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಮುಂದಿನ ಅಭಿನಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. "ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ರುದ್ರಸಮೀಪಂ ಗತ್ವಾ" (ಪಾ. ಸೂ. ೧೦೭) ಎಂಬ ಸೂತ್ರವು ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಚರ್ಯಾವಿಭಾಗವೆನಿಸಿದ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕ್ರಾಥನಾದಿಗಳೇ ಆ ವಿಧಿಗಳು.

೧) ದರಿದ್ರಪುರುಷನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಕೊಳೆ ನೀರನ್ನು ಸುರಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆ ಕೂದಲನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸದಿರುವುದು ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವಂತೆ ನಿದ್ರಿಸುವ ನಟನೆ ಇವುಗಳೇ ಕ್ರಾಥನ.

೨) ಭೂತ ಹಿಡಿದವನಂತೆ ನಟಿಸುವುದು **ಸ್ಪಂದನ.**

೩) ಕೈಕಾಲು ಬಿದ್ದವನಂತೆ ನಟಿಸುವುದು **ಮಂಟನ.**

೪) ರೂಪಯೌವನಸಂಪನ್ನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಕಾಮಿಸಿದವನಂತೆ ನಟಿಸುವುದು **ಶೃಂಗಾರಣ.**

೫) ಶುಚಿ-ಅಶುಚಿ; ಕಾರ್ಯ-ಅಕಾರ್ಯ ಇವುಗಳ ಅಂತರವನ್ನೇ ಅರಿಯನೆಂಬಂತೆ ನಟಿಸುವುದು **ಅಪಿತತ್ಕರಣ.**

೬) ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಹರಟುವ ನಟನೆ ಅಪಿತದ್ಭಾಷಣ.

ಇವುಗಳಿಂದ ಅಪಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವಂತೆ ನಡೆಯುವುದು– ಇದೆಲ್ಲವೂ ಸುಖ ದುಃಖ, ಮಾನ-ಅಪಮಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಮನಃಕ್ಲೇಶವಾಗದಂತೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಈ ಸಂದರ್ಭ ವಲ್ಲಿ ಲಕುಲೀಶನು– 'ಹಿಂದೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ಪಾಶುಪತಾಚರಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಸುರರ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು.' ಎಂಬ ಕತೆಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ. (ಪಾ. ಸೂ. ೧೧೧–೧೧೩)

ಎರಡನೆಯ ಅವಸ್ಥೆ :– ಸಾಧಕನು 'ವಾಮದೇವಾಯ ನಮಃ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಪತಿಯ ಸಮೀಪವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಇದೇ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಶಾರೀರಕಕ್ರಿಯಾಸಹಿತ ಮಾನಸ-ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಹೊಂದುವ ಪ್ರಥಮಯೋಗ. ಇದೇ 'ಕ್ರಿಯಾ' ಎಂಬ ಯೋಗದ ಒಂದು ವಿಭಾಗ.

"ಕ್ರಿಯೋಪರಮ" :– ಇದು ಯೋಗದ ಎರಡನೆಯ ವಿಭಾಗ ಇದು ಯಾವ ಶಾರೀರಕ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಕೇವಲ ಮಾನಸಿಕ ನಿಯೋಗ-ಸಾಧ್ಯ. ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತವೆ.

ಮೂರನೆಯ ಅವಸ್ಥೆ :– ಸಂಸಾರದ ಎಲ್ಲ ಜಂಜಡವನ್ನೂ ದೂರಮಾಡಿದ ವಿರಕ್ತ-ಸಾಧಕ 'ಗುಹೆ'ಯನ್ನು ಸೇರಿ "ಅಘೋರೇಭ್ಯಃ" ಎಂಬ ಮಂತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಶಿವರೂಪಧ್ಯಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ 'ಜಪ-ಧ್ಯಾನ'ವೆಂಬ ಮಲಕ್ಷಪಣ-ಉಪಾಯವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.[1] ಜಪ-ಧ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಸಾಧಕನ ಮನಸ್ಸು ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಹೊಂದುವಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾದರೂ ಅದು ವಿಷಯಾಂತರಗಳ ಕಡೆ ಹೋಗದೆ ಮತ್ತೆ ಧ್ಯೇಯಕ್ಕೇ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ವಿಷಯಾಂತರಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿಷಯೀಕರಿಸಿದ ಸಾಧಕನ ಮನಸ್ಸು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ವೇಗವಾಗಿ ತಿರುಗಿಸುವ ಕೊಳ್ಳಿಯು ಚಕ್ರದಂತೆ ಕಾಣುವಂತೆ,[2]

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅವಸ್ಥೆ :– ಇದು ಶ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಸಾಧಕನ ಧಾರಣಪೂರ್ವಕ 'ತತ್ಪುರುಷ'ಮಂತ್ರೋಕ್ತಬ್ರಹ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನ-ಧ್ಯಾತೃತ್ವಗಳು ಒಂದಾಗುತ್ತವೆ. ಸಂಸಾರದೆಶೆಯಾಗಲಿ ಮೂರ್ಛಾವಸ್ಥೆಯಾಗಲಿ ಪ್ರಮಾತೃವಿನ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಬಿಡುವುದೇ ಧಾರಣ.[3] ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯತಿಯು ತನ್ನ ಪಾತ್ರೆಗೆ ಬಿದ್ದ ಎಮ್ಮೆ ಹಂದಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನಾದರೂ ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಇವನಿಗೆ "ಮಾಂಸಮದುಷ್ಯಂ" (ಪಾ. ಸೂ. ಪು. ೧೯) ಎಂಬುದು ಸಮ್ಮತ.

---

[1] "ತೃತೀಯಚತುರ್ಥಕಸ್ಯ ಮಂತ್ರಸ್ಯಾವರ್ತನಂ ಜಪಃ" (ಗ. ಕಾ. ಟೀ. ೧೯)
"ರುದ್ರೇ ಸದೃಶಚಿಂತಾಪ್ರವಾಹೋ ಧ್ಯಾನಮ್" (ಗ. ಕಾ. ಟೀ. ೨೦)

[2] "ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯೇವ ಅಲಾತಚಕ್ರವದವತಿಷ್ಠತೇ" (ಗ. ಕಾ. ಟೀ. ಪು. ೨೦)

[3] ನಿರಾಲಂಬನಂ ಚಿತ್ತಮಮೂಢಸ್ಯ ಧಾರಣಮ್ (ಗ. ಕಾ. ಪು. ೨೦)

೬. ಐದನೆಯ ಅವಸ್ಥೆ :– ಇದೇ ಕಡೆಯ ಅವಸ್ಥೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಸಾಯುಜ್ಯ'ವೆಂದು ಹೆಸರು. "ಈಶಾನಃ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ" ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿಯು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. "ಲಭತೇ ರುದ್ರಸಾಯುಜ್ಯಂ" (ಪಾ. ಸೂ. ೧೯೪) ಎಂಬಂತೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಮುಂತಾದ ಪತಿಶಕ್ತಿಗಳು ಪಶುವನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಆಗ ಪಶುವಿನಲ್ಲಿ "ಸದಾಶಿವ" ಭಾವ, (ಪಾ. ಸೂ. ೧೪೬) ಉದಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆಯೇ ಲಭಿಸುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಿ ಪಾತಂಜಲರು ಹೇಳುವ ಯಮ-ನಿಯಮ-ಆಸನ-ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ-ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ-ಧ್ಯಾನ-ಧಾರಣ-ಸಮಾಧಿ ಎಂಬ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದ ಅನುಷ್ಠಾನವೂ ಇವರಿಗೆ ಸಮ್ಮತ. [1]

೪. ವಿಧಿ :– ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮುಖ್ಯಪದಾರ್ಥ ವಿಧಿ. ಧರ್ಮಾರ್ಥವಾದ ಸಾಧಕನ ವ್ಯಾಪಾರವೇ ವಿಧಿ. ಅದು ಪ್ರಧಾನ ಮತ್ತು ಗೌಣ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ. ಮಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಚರ್ಯೆಗೆ ಸಾಧಕವಾದ ಭಸ್ಮಸ್ನಾನ, ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಧಾರಣ ಮುಂತಾದವು ಗೌಣ. ಉಪಸ್ಪರ್ಶನ-ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ-ಜಪಗಳು ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತು ಯಮಗಳೂ ಚರ್ಯೆಗೆ ಪೋಷಕಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವೂ ಈ ವಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಭೈಕ್ಷ-ಉತ್ಸೃಷ್ಟ-ಯಥಾಲಬ್ಧ ಎಂಬ ಮೂರು ವೃತ್ತಿಗಳೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಭಾವವಾಗುತ್ತವೆ.

ಮೊದಲ ಅವಸ್ಥೆಯವನಿಗೆ ವೃತ್ತಿ– ಭಿಕ್ಷೆ. ಎರಡನೆಯವನಿಗೆ ಉತ್ಸೃಷ್ಟ ; ಎಂದರೆ– ಉತ್ತಮ-ಜಾತಿಯವರು ಶಿವಾರ್ಪಿತಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೀಡಿದ ಪವಿತ್ರ ಆಹಾರ. ಮೂರನೆಯವನಿಗೆ ಭಿಕ್ಷಾಟನವೇ ಜೀವನ. ಈತ ಪರಮಯೋಗಿಯಾದ್ದರಿಂದ, ಈತನಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ-ನಿವೇದನ-ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮಮಂತ್ರಜಪಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನವಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಈತನಿಗೆ 'ಯಥಾಲಬ್ಧ' ಎಂದರೆ ದೊರೆತಷ್ಟರಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತಿ. ಐದನೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶರೀರವೇ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಯಾವ ವೃತ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ.

೫. ದುಃಖಾಂತ :– ತಾಪತ್ರಯಗಳ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಧ್ವಂಸವೇ ದುಃಖಾಂತ. ಈ ಸ್ಥಿತಿ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ದೊರೆತದ್ದಲ್ಲ ; ಈಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಲಭ್ಯವಾದದ್ದು. ಇದು ಅನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸಾತ್ಮಕ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ. ಕೇವಲ ದುಃಖಾಂತರೂಪವಾದದ್ದು ಅನಾತ್ಮಕ. ನ್ಯಾಯವೈಶೇಷಿಕರು ಇದನ್ನೇ 'ಮೋಕ್ಷ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. [2]

---

[1] ಅಹಿಂಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಚ ಸತ್ಯಾಸಂವ್ಯವಹಾರಕೌ ।
ಅಸ್ತೇಯಂ ಗುರುಶುಶ್ರೂಷಾ ಶೌಚಮಾಹಾರಲಾಘವಮ್ ॥

ಅಕ್ರೋಧೋಽಪ್ರಮಾದ ಉಕ್ತಾಃ ಪಾಲ್ಯಂತ ಇತಿ ಶಂಭುನಾ ।
ವಶ್ಯೈವಾ ದೇಹಪತನಾತ್ ಪಂಚಾರ್ಥೇ ಯೋಗಿನಾಂ ಯಮಾಃ ॥
(– ವಿಶುದ್ಧಮುನಿಕೃತ– ಯಮಪ್ರಕರಣ, ಕಾ. ೩. ೪.)

[2] "ದುಃಖಜನ್ಮಪ್ರವೃತ್ತಿದೋಷಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಾನಾಮುತ್ತರೋತ್ತರಾಪಾಯೇ ತದನಂತರಾಪಾಯಾದಪವರ್ಗಃ" ನ್ಯಾಯವೈಶೇಷಿಕ ಸೂತ್ರ)

ಸಾತ್ಮಕದುಃಖಾಂತವು ಕೇವಲ ತಾಪತ್ರಯಗಳ ವಿನಾಶವಲ್ಲ ; ಅದು ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ-ಸರ್ವ ಕರ್ತೃತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪವಾದದ್ದು.

ಸಿದ್ಧ :– ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ಸರ್ವಕರ್ತೃವೂ ಆದವನೇ ಸಿದ್ಧ. ಈತ ಸ್ವತಂತ್ರ. ಈತನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ-ಸಂಹಾರಶಕ್ತಿಗಳೂ ಉಂಟು. ಈ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡುದು ಮಾತ್ರವೇ ಮೋಕ್ಷವಲ್ಲ ; ಆತ ಪತಿಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೂ ಸೇರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಯುಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ– ಸಾಂಖ್ಯ-ಯೋಗ-ಬೌದ್ಧ-ವೇದಾಂತಿಗಳು ಹೇಳುವ ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪಕ್ಕೂ ಲಕುಲೀಶರ ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪಕ್ಕೂ ಈ ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಅಂತರವುಂಟು.

ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಆತ್ಮನಿಗೆ "ಯುಕ್ತ" ನೆಂದು ಹೆಸರು. ಪತಿಯಂತೆ ಆತ್ಮನೂ ವಿಭು. ಆದರೂ ಆತ ಸಂಸಾರದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಬೇರೆ ಎನ್ನಿಸಿ, ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಾನೆ ; ವಿಷಯಾನುಭವ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇವನೇ ಮುಂದೆ ವಿಷಯವಿಮುಖನಾಗಿ, ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ವಿರಕ್ತನಾಗಿ, ಇಚ್ಛಾದ್ವೇಷಾದಿಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಈಶ್ವರಸಂಯೋಗದಿಂದ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದರೂ "ಯುಕ್ತ" ನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತದ ಭೇದಾಭೇದ ಮತ್ತು ಇತರರ ಭೇದಾಭೇದಗಳಿಗೆ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ

ಭೇದಾಭೇದವಾದವು ಶೈವಾಗಮಪರಂಪರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಹೊಸದಲ್ಲ ; ಅದು ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟು. ವೈದಿಕಭೇದಾಭೇದವಾದಿಗಳಾದ 'ಆಶ್ಮರಥ್ಯ' ಮತ್ತು "ಔಡುಲೋಮಿ"ಗಳ ಮತಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬಾದರಾಯಣರು ತಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಭೇದಾಭೇದವಾದಿಗಳೆಂಬುದು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರ ಉಕ್ತಿಗಳಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಜೀವ-ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಒಂದು ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪೃಥಕ್-ಸತ್ತೆಯೂ ಮತ್ತೊಂದು ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆಶ್ಮರಥ್ಯನ ಮತದಲ್ಲಿ ಕಾರಣರೂಪದಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೆ ಅಭೇದ (ಐಕ್ಯ) ; ಕಾರ್ಯರೂಪದಿಂದ ಭೇದ. ಇದನ್ನೇ ಶಾಂಕರ ಭಾಷ್ಯವೂ (ಪು. ೩೩೩) ಮತ್ತು ವಾಚಸ್ಪತಿಮಿಶ್ರನ ಈ ಸೂತ್ರಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ "ತಸ್ಮಾತ್ ಕಥಂ ಚಿದ್ಭೇದೋ ಜೀವಾತ್ಮನಾಮಭೇದಶ್ಚ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸುದರ್ಶನಸೂರಿಯ 'ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯ' ಟೀಕೆ– ಶ್ರುತಪ್ರಕಾಶಿಕೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಮರಥ್ಯನ ಭೇದಾಭೇದವಾದವು ರಾಮಾನುಜರ ಗುರು ಯಾದವಪ್ರಕಾಶರಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಔಡುಲೋಮಿಯು– ಸಂಸಾರದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವರು ಅನೇಕ ; ಬ್ರಹ್ಮ ಅಖಂಡ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆ. ಮುಕ್ತಿದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೆ ಅಭೇದ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ನದೀಸಮುದ್ರ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಈ ಭೇದಾಭೇದವು ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನನು ಭೇದಾಭೇದವಾದಿಯೆ ಅಥವಾ ಅಭೇದವಾದಿಯೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮತ ಭೇದವುಂಟು. ಶಾಂಕರಮತದಂತೆ ಆತ ಅಭೇದವಾದಿ. ನಿಂಬಾರ್ಕನ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯ.

ಆತ ತನ್ನ ವೇದಾಂತ ಕೌಸ್ತುಭದಲ್ಲಿ ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನನನ್ನು "ಭೇದಾಭೇದವಾದಿ" ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. "ತದೇವಂ ಮುನಿತ್ರಯದ್ವಾರಾ ಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಭೇದಾಭೇದಪ್ರಕಾರೋ ಭಗವತಾ ದರ್ಶಿತಃ" ಎಂಬ ಮಾತು ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಭರ್ತೃಪ್ರಪಂಚನು ಶಂಕರರಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದವನು. ಈತ ಭೇದಾಭೇದವನ್ನು ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣ ಗಳಿಗೆ ಇರುವ ಅವಸ್ಥಾಭೇದವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಸಮುದ್ರ-ತರಂಗ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಸಮರ್ಥಿ ಸಿದ್ಧಾನೆ. ಭರ್ತೃಪ್ರಪಂಚ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಿಣಾಮವಾದಿ. ಆತ ಜೀವ-ಜಗತ್ತುಗಳ ಸತ್ತೆಯು ಕಾಲ್ಪ ನಿಕವಲ್ಲ ; ಅದು ವಾಸ್ತವಿಕ. ಅದರಂತೆ ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರ ಅಂಶಾಂಶಿಭಾವವೂ ಸಹ ವಾಸ್ತವಿಕ ಎನ್ನು ತ್ತಾನೆ.

ಶಂಕರರ ತರುವಾಯ ಬಂದವನು ಭಾಸ್ಕರ. (ಕ್ರಿ, ಶ. ೯೦೦) ಆತ ತನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ "ಭೇದಾಭೇದ"ವಾದವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದ್ದಾನೆ.[1]

ರಾಮಾನುಜರ ಗುರು ಯಾದವಪ್ರಕಾಶರು. ಅವರ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಟೀಕೆ ಮತ್ತು ಭಗ ವದ್ಗೀತಾ ಟೀಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದಾಭೇದವು ಸಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ರಾಮಾನುಜರ "ವೇದಾರ್ಥಸಂಗ್ರಹ"ದಲ್ಲಿಯೂ ವೇದಾಂತದೇಶಿಕರ "ಪರಮತಭಂಗ" ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೂ, ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ "ತಾತ್ಪರ್ಯ ಚಂದ್ರಿಕೆ" ಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಭೇದಾಭೇದವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವ ಅಂಶವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ವಾಕ್ಯಾನ್ವಯಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಮರಥ್ಯನು ಜೀವ-ಬ್ರಹ್ಮರ ಭೇದವಾದಿಯೆಂದೂ, ಔಡುಲೋಮಿಯು ಅದ್ವೈತವಾದಿಯೆಂದೂ, ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನನು "ಭೇದಾಭೇದ"ವಾದಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಅದೇ ಸೂತ್ರಕಾರರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದ ಮುಖ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಎಂದಿ ದ್ದಾರೆ.

"ಯ ಆತ್ಮನಿ ತಿಷ್ಠನ್ನಿ"ತ್ಯಾದೌ ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ಮನಿ ಪರಮಾತ್ಮಾವಸ್ಥಾನವ್ಯಪದೇಶಾಜ್ಜೀವ ಬ್ರಹ್ಮಣೋರ್ಭೇದಸ್ಸಿದ್ಧ ಇತಿ ಮಧ್ಯವಾಕ್ಯಪ್ರಮಾಣಮಾದಾಯ ಆಶ್ಮರಥ್ಯಃ ತತ್ತ್ವಮಸ್ಯಾದ್ಯಭೇದ ಶ್ರುತಿವೈರುಧ್ಯಂ ಸಾದೃಶ್ಯೇನ ವಾರಯತಿ. ಔಡುಲೋಮಿಸ್ತು "ನೇಹ ನಾನಾಸ್ತಿ ಕಿಂಚನ" ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಪ್ರಮಾಣಮಾದಾಯ "ರಜ್ಜುಸರ್ಪವದದ್ವೈತಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯವಿರೋಧತಯಾ ಅದ್ವೈತಪ್ರಪಂಚ ಭಾನಮುಪದಿಶತಿ ; ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನಸ್ತು ಸರ್ವವೇದಾಂತಪೂರ್ವಾಪರಮಧ್ಯಪರಾಮರ್ಶವಿಚಾರ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಷಡ್ವಿಧತಾತ್ಪರ್ಯಲಿಂಗೈಃ ಭೇದಾಭೇದಮೇವ ಮನುತೇ. ಏತದೇವ ಮುಖ್ಯವೇದಾಂತಿ-ಮತಮಿತಿ ವೇದಿತವ್ಯಂ" -[ಬ್ರ೦. ಸಂ. ಭಾ. ೧.೪. ೬-೨೨]

---

[1] ಕಾರ್ಯರೂಪೇಣ ನಾನಾತ್ವಮಭೇದಃ ಕಾರಣಾತ್ಮನಾ ।
ಹೇಮಾತ್ಮನಾ ಯಥಾಭೇದಃ ಕುಂಡಲಾದ್ಯಾತ್ಮನಾ ಭಿದಾ ॥

[ಭಾಸ್ಕರಭಾಷ್ಯ]

ಕ್ರಿಯಾಸಾರಕರ್ತೃ ಶ್ರೀಮನ್ನೀಲಕಂಠ ಶಿವಾಚಾರ್ಯರೂ ಭೇದಾಭೇದವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಈ ಕಾರಿಕೆಗಳು

ನ ಜೀವ ಬ್ರಹ್ಮಣೋರೈಕ್ಯಂ ಸೂತ್ರಸ್ಯ ಸ್ವರಸತಃ ಸ್ಫುರೇತ್ ।
ಇತಿ ವ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಂ ವಿಷಯಸ್ತ್ವಿತಿ ॥
ಯಥಾ ಘಟ ಇತಿ ಜ್ಞಾನೇ ಘಟತ್ವಂ ಸ್ಯಾದ್ವಿಶೇಷಣಮ್ ।
ತಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಂ ಶಕ್ತಿರಿತ್ಯಭಿಧಾರ್ಯತಾಮ್ ॥
ಅಗ್ನಿಸ್ಫುಲಿಂಗಯೋರ್ನಾಸ್ತಿ ಯಥಾ ಭೇದಃ ಸ್ವರೂಪತಃ ।
ಅಗ್ನಿತ್ವೇನ ಕಣತ್ವೇನ ಭೇದೋಽಪಿ ಸ್ಫುರತಿ ಕ್ವಚಿತ್ ॥
ಯಥಾಹಿಕುಂಡಲಮಿತಿ ಭೇದಾಭೇದೌ ತಥಾತ್ರ ಚ ।
ತಸ್ಮಾತ್ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಸ್ಯ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸ್ಫುಟಮ್ ॥
(– ಕ್ರಿಯಾಸಾರ. ಉ. ೧. ೯೩ ೯೫)

ಎಂದು ಭೇದಾಭೇದವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿವೆ. ಸ್ವಪ್ರಭಾನಂದಶಿವಾಚಾರ್ಯರ (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೬೦೦) "ಶಿವಾದ್ವೈತಮಂಜರಿ"ಯಲ್ಲಿಯೂ, ಮರಿತೋಂಟದಾರ್ಯರ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೦೦) "ವೀರಶೈವಾನಂದ ಚಂದ್ರಿಕೆ"ಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತವನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಲಾಕುಳ ಅಥವಾ ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವ

ಲಕುಲೀಶ-ಪಾಶುಪತದ ತರುವಾಯ ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದ ಶೈವ ಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ-ಶೈವಪಂಥವು ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಕಾಳಾಮುಖ ಅಥವಾ ಲಾಕುಳಶೈವವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದ್ದ ಈ ಪಂಥವು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಪಂಚಾರ್ಥಲಾಕುಳ ಅಥವಾ ಲಕುಲೀಶ-ಪಾಶುಪತಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ. ಏಕೆಂದರೆ– ಕಾಳಾಮುಖರಲ್ಲಿ ಪಾಶುಪತಸೂತ್ರಾಚರಣೆಯ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳಾಗಲಿ, ವೇದವಿರುದ್ಧವಾದ ಕ್ರಾಥನ, ಮಂಟನ, ಶೃಂಗಾರಣ. ಅಪಿತತ್ಕರಣ, ಅಪಿತದ್ಭಾಷಣಗಳ ಆಚರಣೆಗಳಾಗಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ– ಕಪಾಲಪಾತ್ರಭೋಜನ, ಶವಭಸ್ಮಸ್ನಾನ, ತತ್ಪ್ರಾಶನ, ಲಗುಡಧಾರಣ, ಸುರಾಕುಂಭಸ್ಥಾಪನ ಮುಂತಾದ ಆಚರಣೆಗಳಾಗಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ-ಮುನಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿಲ್ಲ ; ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. [1]

ಈ ಪಂಥವು ಕ್ರಿ. ಶ. ಏಳನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕಡೆಯವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು.

ಕಾಳಾಮುಖಪಂಥದ ಉದಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿ

ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥದ ಬಗೆಗೆ ಪರಿಷ್ಕೃತವಾದ ಯಾವ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಈ ಪಂಥವು ಕ್ರಿ. ಶ. ೭ ನೆಯ

---

[1] ದರ್ಶನ ದೀಪ್ತಿ: ಪು. ೧೫೩-೧೫೪. ಶ್ರೀಮಲ್ಲನಗೌಡ ಪಾಟೀಲ (ಎಂ. ಪಿ. ಪಾಟೀಲ್) ಬೆಳಗಾಂ.

ಶತಮಾನದಿಂದಲೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ಆಂಧ್ರಪ್ರಾಂತದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಬಾಣವಂಶದ ಒಬ್ಬ ರಾಜನ ತಾಯಿ 'ರತ್ನಾವಳಿ' ಎಂಬುವಳು ಒಂದು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ದಾನ-ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖಮುನಿ "ಕಾಲಶಕ್ತಿ" ಮತ್ತು ಅವನ ಶಿಷ್ಯ "ಈಶ್ವರದೇವ" ಇವರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೭೮೦. Karna taka Through the Ages ಪು. ೧೭೫) ವಿಜಾಪುರಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಹಾಕೂಟ, ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖಮುನಿಗಳ ಹಲವು ಮೂರ್ತಿಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಅವು ಕ್ರಿ- ಶ. ೭ ಅಥವಾ ೮ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಿಲ್ಪವೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಂದೆ ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಈ ಪಂಥವು ರಾಜ-ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿಶೇಷ ಭಕ್ತಿ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹೇಮಾವತಿ (ತುಮಕೂರುಜಿಲ್ಲೆ) ಯಲ್ಲಿಯ ಶಿಲಾಲೇಖನದಲ್ಲಿ (Sira No. 28. of 943 A. D ; E. C. vol xii) "ಚುಳುಕ ಮುನಿ" ಎಂಬ ಕಾಳಾಮುಖಮುನಿಯನ್ನು ಲಕುಲೀಶನ ಪರಾವತಾರವೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು ಅದೇ ಕಾಲದ "ತಾಂದಿಕೊಂಡ" ತಾಮ್ರಶಾಸನದಲ್ಲಿ (No. 35 of 958 A. D ; E. i. VOL. xxiii) "ಲಕಶಿಪು" ಹಾಗೂ "ಪ್ರಭೂತರಾಶಿ" ಮುಂತಾದ ಕಾಳಾಮುಖಮುನಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕಾಳಾಮುಖರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಸ್ಥಾವರ-ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು, ಅಲ್ಲಿ ಗುಡಿಗಳನ್ನೂ ಮಠಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಸುವುದು, ಸಮಯಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೦೩ ರಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿಸಿದ ಗದುಗಿನ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಬೆಳ್ವಲನಾಡೊಳಗಣ ಅಗ್ರಹಾರ ಕರ್ದುಗಿನ ಸ್ವಯಂಭುದೇವರ ದೇಗುಲದ ಪೂಲಿಯ ಪಂಡಿತರ ವಿದ್ಯಾಶಿಷ್ಯರ್ ಕೋಪಿನ ವಖ್ಖಾಣಜೀಯರ ಶಿಷ್ಯರಪ್ಪ ವಖ್ಖಾಣಜೀಯರ್ಗೆ ಧಾರಾಪೂರ್ವಕಂ ವಿದ್ಯಾದಾನಮಾಗೆ" ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಅದೇ ಊರಿನ ಸ್ವಯಂಭೂ-ತ್ರಿಕೂಟೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಸಾವಾಸಿ (ಸಮಯಾಚಾರ್ಯರು) ಗಳಿದ್ದರೆಂದೂ ಅವರ ಪಾದವನ್ನು ಕರ್ಚಿ ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೧೩) ಶಾಸನದಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. (Bombay Karnatak Inscriptions Vol. I Part) ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರದ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (Three Inscriptions of puligere- E P. Ind. Vol. xvi PP. 48) ಪುಲಿಗೆರೆಯ ಸೋಮನಾಥದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾದ "ದೇವ ಸೋಮವ್ರತಿ," "ಮಹೇಂದ್ರಸೋಮವ್ರತಿ", "ಜ್ಞಾನಸೋಮವ್ರತಿ"ಗಳೆಂಬ ಯತಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ಕಾಲಂ ಕರ್ಚಿ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಶೈವಧರ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ-ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ತಪಃಪ್ರಭಾವವು ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಂಶವು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಇನ್ನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೮೦ ರಲ್ಲಿ ಓರಂಗಲ್ಲಿನ ರಾಜಾಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದ ಮಲ್ಕಾಪುರ ಶಾಸನೋಕ್ತ-ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಶಂಭುವು "ವೀರಶೈವಶತ್ಯೈರ್ವೃತಃ" ಎಂದು ವರ್ಣಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಕಾಳಾಮುಖರ ಮುಖ್ಯಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ- ಶ್ರೀಶೈಲ, ಹೂಲಿ, ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಹಂಪೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದ್ದ 'ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ' ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದ "ಕೋಡೀಮಠ"ದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ

ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿದೆ. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ "ಕೇದಾರ ಶಕ್ತಿಮುನಿ" ಎಂಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಕಾಳಾಮುಖಮುನಿಯು ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಅವನ ಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳು, ವಿದ್ವಾಂಸರೂ, ನೈಷ್ಠಿಕಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೂ, ತಪೋನಿಷ್ಠರೂ, ಕರ್ತೃತ್ವ ಶಾಲಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಈ ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳು ಶೈವಧರ್ಮಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಗಳಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವ ವಿದ್ಯಾಪೀಠ, ಅತಿಥಿ-ಸೇವಾಗೃಹ ವೈದ್ಯಕೀಯ-ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಹ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಂತೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. (S. k. 102. of 1162. A. D. E. C. Vol. VII) ಇದರಂತೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಳಗಳೆನಿಸಿದ್ದ ಬಂದಳಿಕೆ, ಅರಸೀಕೆರೆ, ಹಳೆಬೀಡು, ಇಂಗಳೇಶ್ವರ, ಬಾಗೇವಾಡಿ, ವಿಜಯಪುರ, ಮುತ್ತಿಗೆ, ಮತ್ತು ಹೂಲಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಳಾ ಮುಖಸಂಘದ ಶಿವಾಲಯಗಳು ಮಠಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೊರಬ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕುಪ್ಪತ್ತೂರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯ ಶಿಲಾಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಾಮದ "ಅನಂತಕೋಟಿ-ಭುವನೇಶ-ದೇವಾಲ ಯದ ಅರ್ಚಕರಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಶಕ್ತಿದೇವ" ಎಂಬ ಕಾಳಾಮುಖಮುನಿಗಳು ರಾಜಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದ ರಲ್ಲದೆ ಅವರು ೭೭ ಶಿವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂದು ವರ್ಣಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. (M G. 1930. Vol. II Part II P. P. 796, 97)

ದಕ್ಷಿಣದ ಲಕುಲೀಶ (ಕಾಳಾಮುಖ) ಪಾಶುಪತಸ್ವರೂಪ :- ಹಿಂದೆ ಲಕುಲೀಶ-ಪಾಶುಪತದ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಶಾಖೆಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾ-ಟಕ ಮತ್ತು ಆಂಧ್ರಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಲಕುಲೀಶಪಾಶುಪತವು "ಕಾಳಾಮುಖ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿ ನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಎರಡನೆಯದು ಪಂಚಾರ್ಥ-ಲಾಕುಳಪಾಶುಪತ. ಇದರ ಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ನಿರೂಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಕಾಳಾಮುಖ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಗಣಸಹಸ್ರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಯೋಗಾ ಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಲಕುಲೀಶನಿಂದ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಯೋಗಾಚಾರ್ಯರು ಸ್ವಯಂಭು ಲಿಂಗ ದಂತೆ ಸ್ವಯಂಭುಗಳು. ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಗಾಚಾರ್ಯರ ಅವತಾರವರ್ಣನವಿದೆ-[1] ಈ ಪಾಶುಪತಪಂಥವು ಮಹಾಭಾರತ-ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ (ಶಾಂತಿಪರ್ವ ೩೪೯, ೬೪) ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಶೈವಾಗಮ, ಶೈವಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವ ಈ ಪಂಥವು ಶ್ರೌತಪಾಶುಪತ. ಐತಿಹಾಸಿಕ-ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ಕ್ರಿ' ಶ. ೭ ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕರ್ಣಾಟಕ ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೌತಲಕುಲೀಶ ಅಥವಾ ಕಾಳಾಮುಖವೆಂದು ಹೆಸರಾಂತಿತ್ತು. ಈ ಪಂಥವು ಸೋದರ ಧರ್ಮ-ಗಳೆನಿಸಿರುವ ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತ, ವೀರ ಮಾಹೇಶ್ವರ ಪಂಥಗಳ ಧರ್ಮ ಗುರುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವ ಅನೇಕ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ತಾಂದಿಕೊಂಡ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈ ಪಂಥದ ಸ್ವರೂಪವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

---

[1] ಮಮಾವತಾರಾಣಿ ಶುಭೇ ಯೋಗಾಚಾರ್ಯಚ್ಛಲೇನ ತು ।
ಯುಗಾಂತರೇಷು ಸಂತಿ ಆರ್ಯೇ ಸಂತತಿಶ್ಚ ಸಹಸ್ರಶಃ ॥
(- ವಾ. ಸಂ. ಉತ್ತರಭಾಗ. ೧೧-೨೬)

ಆಗಿನಕಾಲದ ಆಂಧ್ರಪ್ರಾಂತದ ಅಮ್ಮರಾಜನು ಕೊಟ್ಟ ದತ್ತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ- "ಪ್ರಭುರಾಶಿ" ಎಂಬ ಕಾಳಾಮುಖಮುನಿಯು ಮೂರು ಅಂತಸ್ತಿನ ಶಿವಾಲಯ ಮತ್ತು ಮಠವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದನು; ಅವುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ ಅಮ್ಮರಾಜ ಮೂರು ಹಳ್ಳಿಗಳ ಆದಾಯವನ್ನು ತಾಮ್ರಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ; ಎಂದಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವನನ್ನೇ "ಲಕುಲೀಶ್ವರ" ನೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. [1] "ವೇದರೂಪದಂಡ ಧಾರಣಮಾಡಿದ ಯಾವ ನಟನು ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪಿಣಿಯಾದ ನಟಿಯನ್ನು (ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳನ್ನು) ನಿಯಂತ್ರಿಸುವನೋ ಮತ್ತು ಯಾವನು ತ್ರಿಲೋಕವಂದ್ಯನೊ ಆ ಲಕುಲೀಶ (ಶಿವ)ನ ಶಾಸನ ರೂಪ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಜಯವಾಗಲಿ."

ಈ ಪಂಥವು ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಶೈವಾಗಮೋಕ್ತಜ್ಞಾನ-ಕ್ರಿಯಾ-ಚರ್ಯಾ-ಯೋಗಪಾದಗಳಲ್ಲಿಯ ಧರ್ಮಾಚರಣವು ಈ ಪಂಥದಲ್ಲಿದೆ. ಲಾಕುಳಾಗಮವು ಶಿವ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ "ಪರಮಾತ್ಮಾಗಮವೇದಿ" ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತವೆ.

ಕಾಳಾಮುಖರ ಮೂಲಸ್ಥಾನ ಶ್ರೀಶೈಲ ಹಾಗೂ ಅದರ ಪರಿಸರ. ಈ ಪಂಥದಲ್ಲಿ 'ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆ' ಮತ್ತು 'ಸಿಂಹ ಪರಿಷೆ" ಎಂಬ ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳಿವೆ. ಪ್ರಮುಖ-ಮುನಿಗಳ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಶಾಖೆಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ 'ಸಂತತಿ' ಅಥವಾ 'ಸಂತಾನ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆಯ ಮೂಲಧರ್ಮಗುರು 'ಕೇದಾರೇಶ್ವರಮುನಿ,' ಈತನೇ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವನು. ಅಬಲೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (E.D. VOL V.) "ಇಟ್ಟಿಗೆ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಸಂತತಿ- ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆ" "ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಶಿವಲಿಂಗಿ ಸಂತಾನ- ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆ" "ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನ- ಸಿಂಹಪರಿಷೆ" "ಅಮರಾವತಿಯ ಅಮರವಟೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಸಂತತಿ- ಸಿಂಹಪರಿಷೆ" "ಶ್ರೀಶೈಲ ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರ-ತೋರಣದ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಸಂತತಿ- ಶಕ್ತಿಪರಿಷೆ" "ಶ್ರೀಪರ್ವತದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ-ಕಲ್ಮಠದ ಸಂತತಿ- ಸಿಂಹಪರಿಷೆ" "ಮುದಿನೀರ ತೀರ್ಥದ ರಾಮೇಶ್ವರದ ಮುಲಿಯಾಳ ಪಂಡಿತದೇವರ ಸಂತತಿ- ಸಿಂಹಪರಿಷೆ" ಮುಂತಾದ ಸಂತತಿಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದವು.

ಶ್ರೀಶೈಲ, ಅಲ್ಲಿಯ ಕದಳೀವನಗಳು ಈ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ವಿಪುಲ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿದ್ದುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಶೈವ ಪಾಶುಪತಮುನಿಗಳು ಕೈಕೊಂಡ ಶ್ರೌತ-ಶೈವಧರ್ಮದ ಪ್ರಚಾರವೇ ರೂಪುಗೊಂಡು ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕಾಳಾಮುಖಪಂಥವು ಕಾಶ್ಮೀರ ಅಥವಾ ಉತ್ತರ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಿಂದ ಬಂದಿರಬೇಕೆಂಬ ಕೆಲವರ ಊಹೆ ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಯಾವ ಶೈವ-ಪಂಥಗಳೊಡನೆಯೂ ಈ ಕಾಳಾಮುಖಪಂಥದ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದು, ಕೊನೆಗೆ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ

---

[1] ಶ್ರೀಮತ್ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಂದ್ಯಸ್ಯ ಲಕುಲೀಶಸ್ಯ ಶಾಸನಂ !
ಜಯತ್ವ ಅನುಗತಾತ್ಮೇಷ್ಟದೃಷ್ಟಾದೃಷ್ಟಫಲಪ್ರದಂ ||
ಯೋ ಧರ್ಮಾಳಿನಟೀಂ ಶಾಸ್ತಿ ವೇದದಂಡಧರೋ ನಟಃ !
ತಚ್ಛಾಸನಂ ಜಯತ್ಯೇತತ್ ತ್ರಿಲೋಕೇ ಮಂಗಲಪ್ರದಂ ||

ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡ ಶೈವಪಂಥ. ಕಾಶ್ಮೀರದೇವಮುನಿ ಹಾಗೂ ಕೇದಾರ ಶಕ್ತಿಮುನಿಗಳು ಪ್ರಾಯಃ ಕಾಶ್ಮೀರ ಮತ್ತು ಕೇದಾರಗಳಿಂದ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಅವರ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಯಾದರೂ ಅವರ ಶಾಖಾವಳಿಯ ಹೆಸರು 'ಪರ್ವತಾವಳಿ' ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅವು ಶ್ರೀಶೈಲದಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ತರ್ಕಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾಳಾಮುಖಶೈವ-ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಧಾರಣ

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಪಾಶುಪತ-ಲಾಕುಳ-ಕಾಳಾಮುಖಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಧಾರಣವಿತ್ತು. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು 'ಲಿಂಗಿ'ಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೦೪ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ೯೪ ನೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ–

ಇವನೀಯುಂದದೊಳೆಯ್ದೆ ರಕ್ಷಿಸಿದವಂಗಿಷ್ಟಾರ್ಥಸಂಸಿದ್ಧಿ ಸಂ
ಭವಿಕುಂ ಪೂಣ್ದಳಿದಂತೆ ಗಂಗೆ-ಗಯ-ಕೇದಾರಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಮುಂ ।
ಬಿವರೊಳ್ ಪೇಸದೆ ಪಾರ್ವರಂ ಕವಿಲೆಯುಂ ಸ್ತ್ರೀಬಾಳರಂ ಲಿಂಗಿಯು
ಪ್ಪವರಂ ಕೊಂದನವಂ ಸ್ವಗೋತ್ರಸಹಿತಂ ಬೀಳ್ಗುಂ ಮಹಾಘೋರದೊಳ್ ॥

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೧೩ ರ ಬೆಳಗಾವಿಯ ೯೯ ನೆಯ ಶಾಸನಗಳು–

ಗಂಗಾಯಮುನಾಸಾಗರ । ಸಂಗಮದೊಳ್ ಕೋಟಿಪಾರ್ವರುಂ ಕವಿಲೆಗಳುಂ
ಲಿಂಗಿಗಳುಂ ಬೆರಸಳಿದಂ । ಲಿಂಗಮನೀಧರ್ಮಮುಂ ಕರುತ್ತಳಿದಧಮಂ ॥
ಕವಿಲೆಗಳಂ ಕೋಟಿಯನೋಸೆ । ದವನೀಸುರಕೋಟಿಗಿತ್ತನೀ ಧರ್ಮಕ್ಕು ।
ದ್ಧವಮಂ ಪಡೆದವನೀ ತೀ । ರ್ಥವಿತತಿಯೊಳ್ ಲಿಂಗಲಿಂಗಿಜನಸನ್ನಿಧಿಯೊಳ್ ॥

ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದವರಿಗೆ, ಪಾರ್ವರಂ, ಕವಿಲೆಯುಂ, ಸ್ತ್ರೀ ಬಾಳರಂ ಲಿಂಗಿಯುಪ್ಪವರಂ ಕೊಂದರೆ ಪಾಪ ಬರುವುದೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

"ಲಿಂಗಿಗಳೆಂದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಕಾಳಾಮುಖರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಲಿಂಗಧಾರಿಗಳೇ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಭಿಚರಿತ-ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟವ ರಾದುದರಿಂದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಿ, ಶಿವಯೋಗದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಧರ್ಮದ ಮತಾನುಯಾಯಿಗಳೇ. ಹಾಗೆಯೇ "ಭುಜದ್ವಯಲಿಂಗಧರಾಃ ಶೈವಾಃ........ಶಿರಸಿ ಪಾಷಾಣ ಲಿಂಗಂ ಚ ಧಾರಿಣಃ ಜಂಗಮಾಃ, ಲಲಾಟೇ ಭುಜದ್ವಯೇ ಹೃನ್ನಾಭಿಷು ಲಿಂಗಧಾರಿಣಃ ಪಾಶು ಪತಾಃ[1] (ಆನಂದಗಿರಿಯ ಶಂಕರದಿಗ್ವಿಜಯ) ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಲಿಂಗಧಾರಣವು ಪಾಶುಪತ-ಕಾಳಾಮುಖರಲ್ಲಿದ್ದಿತೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

---

[1] ವೀರಶೈವದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿ– ಶ್ರೀ ಟಿ. ಎನ್. ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ನಿವೃತ್ತ ನ್ಯಾಯ ಮೂರ್ತಿಗಳು (ಪು. ೩೧).

ಕಾಳಾಮುಖ-ಪಾಶುಪತ ಮತ್ತು ಲಕುಲೀಶ (ಪಂಚಾರ್ಥ) ಪಾಶುಪತಗಳಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು

೧. ಕಾಳಾಮುಖವು ಶ್ರೌತ. ಈ ಪಂಥದ ಮೂಲಪುರುಷ ಯೋಗಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಉಕ್ತನಾದ ಲಕುಲೀಶ.

ಪಂಚಾರ್ಥ-ಲಾಕುಳವು ವೇದೋಕ್ತ-ಈಶನಾದಿ ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ ಯಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ವೇದವಿರುದ್ಧವಾದ ಅನೇಕ ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಅಶ್ರೌತ. ಈ ಪಂಥದ ಮೂಲಪುರುಷ ಗುಜರಾತ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಕಾರವಾನದ ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಮೃತದೇಹ ದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಲಕುಲೀಶ. ಇವನ ತಂದೆ ಉಲೂಕ.

೨. ಶ್ರೌತ-ಕಾಳಾಮುಖ-ಪಂಥದ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಶ್ರೀಶೈಲ ಮತ್ತು ಅದರ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಿನ ಪರಿಸರ. ಪಂಚಾರ್ಥಲಕುಲೀಶನ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಮಧ್ಯಭಾರತ.

೩. ಶ್ರೌತ-ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕಾಳಾಮುಖಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿ, ಆಗಮ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಾದಿಗಳು ಪ್ರಮಾಣಗ್ರಂಥಗಳು. ಅಶ್ರೌತ-ಲಾಕುಳ-ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಲಕುಲೀಶನು ಬರೆದ ಪಂಚಾರ್ಥ ಅಥವಾ ಪಾಶುಪತಸೂತ್ರ ಮತ್ತು ಅದರ ಟೀಕೆಗಳು ಪ್ರಮಾಣ.

೪. ಕಾಳಾಮುಖಪಂಥವು ಕ್ರಿ. ಶ. ೭ ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದ್ದು ಕಡೆಗೆ ವೀರಶೈವದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಂಡಿತು. ತಾಂದಿಗೊಂಡ ಶಿಲಾಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈ ಪಂಥದ ಸ್ವರೂಪು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಮಹಾಭಾರತ ಮತ್ತು ವಾಯವೀಯ ಸಂಹಿತೆಗಳು ಇದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿವೆ. ಪಂಚಾರ್ಥ-ಲಾಕುಳ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಕ್ರಿ. ಶ. ೨ ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕಂಡಿದೆ. ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿದ್ದು ಇದರ ಹಿರಿಮೆ. ಚಿಂತ್ರಾಶಾಸನ, ಕಾಯಾರೋಹಣ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಕೂರ್ಮ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವುಂಟು.

೫. ಕಾಳಾಮುಖಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮುನಿಗಳು ಸಾತ್ವಿಕರು, ಪರೋಪಕಾರಿಗಳು, ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಸಂಪರ್ಕ ಪಡೆದು, ಮಹಾ ವಿದ್ಯಾಪೀಠಗಳು, ವೈದ್ಯಾಲಯ, ಅನ್ನಸತ್ರಾದಿಗಳು ಇವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಲೋಕೋಪಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ಲಕುಲೀಶ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಯತಿಗಳು ವಾಮಾಚಾರಿ ಕಾಪಾಲಿಕರಂತೆ ಘೋರಕರ್ಮಿ ಗಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ಪಾಶುಪತಸೂತ್ರೋಕ್ತ ಕ್ರಂದನ, ಸ್ಪಂದನ, ಮಂಟನ, ಶೃಂಗಾರಣ, ಅಪಿತತ್ಕರಣ, ಅಪಿತದ್ಭಾಷಣ ಮುಂತಾದ ಅವರ ನೀತಿಬಾಹ್ಯ ಆಚರಣೆಗಳು ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾದಿ-ಆಚಾರ್ಯ ರಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆ.

ನಿಂಬಾರ್ಕ-ಮತದಲ್ಲಿ ಭೇದಾಭೇದ

ಭೇದಾಭೇದವು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ನಿಂಬಾರ್ಕನಿಂದ ಆರಂಭ ವಾದ ಕೃಷ್ಣ-ಉಪಾಸಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. . . .

ನಿಂಬಾರ್ಕನು ರಾಮಾನುಜರ (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೦೦೦) ಚಿತ್-ಅಚಿತ್-ಈಶ್ವರ ಎಂಬ ಮೂರು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿದ್ದಾನೆ. ಜೀವ ಚಿದ್ರೂಪ, ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪ, ಜ್ಞಾನಮಯ, ಪ್ರಜ್ಞಾನಘನ, ಸ್ವಯಂಜ್ಯೋತಿ. ಜ್ಞಾನಮಯನಾದರೂ ಜ್ಞಾನಾಶ್ರಯ, ಜ್ಞಾತಾ, ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಕಾಶಸ್ವರೂಪನಾದರೂ ಪ್ರಕಾಶಾಶ್ರಯನಾಗಿರುವಂತೆ ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಗುಣವೂ ಆದ ಜ್ಞಾನಗಳು ಜ್ಞಾನರೂಪದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಅಭಿನ್ನವಾದರೂ ಧರ್ಮಧರ್ಮಿಭಾವದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನ. ಭೋಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಈಶ್ವರನ ಅಧೀನವೇ ಹೊರತು ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಮಯ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜೀವ ಮತ್ತು ಈಶ್ವರರಿಗೆ ಅಭೇದವಿದ್ದರೂ ನಿಯಮ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಈಶ್ವರನಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಎಂದು ನಿಂಬಾರ್ಕನು ಜೀವಸ್ವರೂಪ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಭೇದಾಭೇದವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬದ್ಧದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನೂ ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಿಂತ ಅಣುವೂ ಅಲ್ಪನೂ ಆದ ಜೀವನು ಭಿನ್ನನಾದರೂ ಮರ-ಎಲೆ, ದೀಪ-ಪ್ರಕಾಶಗಳಂತೆ ಪ್ರಾಣಾದಿ-ಇಂದ್ರಿಯ-ಶಕ್ತಿಗಳಂತೆ ಬೇರ್ಪಡದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅಭಿನ್ನ. ಇದರಂತೆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮಾಯಾಕೃತಧರ್ಮವೆನಿಸಿದ ಸಂಕುಚಿತಜ್ಞಾನವು ಅಳಿದು, ಸ್ವರೂಪವು ಲಭಿಸಿದರೂ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಅಳಿಯದಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವನು ಈಶ್ವರನಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನನೂ ಅಭಿನ್ನನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಭೋಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಗಳೆರಡೂ ಭೇದಾಭೇದವಾದವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆ.

ಚೈತನ್ಯ-ಮತದಲ್ಲಿ ಅಚಿಂತ್ಯಭೇದಾಭೇದ

ಚೈತನ್ಯದೇವನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಈತನ ಮತ ಅಚಿಂತ್ಯ ಭೇದಾಭೇದ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತ ವಿಜ್ಞಾನಾನಂದವಿಗ್ರಹ, ಸತ್ಯಕಾಮ, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ, ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಮುಂತಾದ ಅನಂತ-ಅಪರಿಮಿತ-ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನು. ಗುಣ ಮತ್ತು ಗುಣಿ (ಗುಣವುಳ್ಳವಸ್ತು) ಗಳಿಗೆ ವಾಸ್ತವ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳು ಭಗವಂತನಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ವಿಗ್ರಹವೂ (ಮೂರ್ತಿ) ಕೂಡ ಭಗವಂತನಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ ; ಅದು ನಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಾಕೃತ. ಹೀಗಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಗುಣಗಳು ಭಗವಂತನಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ ; ಈ ಭಗವಂತನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜ ಮತದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ 'ಸ್ವಗತಭೇದ'ವು ಒಪ್ಪಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಶಾಂಕರವೇದಾಂತದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಸ್ವಗತಭೇದಾಭಾವವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದೆ. ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಅಚಿಂತ್ಯ-ಅಪರಿಮೇಯ-ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಆತ ಅನೇಕವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ಒಂದಾಗಿ ಉಳಿಯುವಿಕೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯ ವಿಶೇಷ !

ಅನಂತಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿರುವ ಮುಖ್ಯ ಶಕ್ತಿಗಳು ಮೂರು ; ಸ್ವರೂಪ ಶಕ್ತಿ, ತಟಸ್ಥಶಕ್ತಿ, ಮತ್ತು ಮಾಯಾಶಕ್ತಿ ಎಂದು. ಸ್ವರೂಪಶಕ್ತಿಗೆ ಅಂತರಂಗ ಶಕ್ತಿ ಎಂದೂ ಹೆಸರು. ಜೀವಶಕ್ತಿ ಎಂಬುದೇ ತಟಸ್ಥಶಕ್ತಿ. ಮಾಯಾಶಕ್ತಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಜಗತ್ತಿನದು. ಇವೆರಡೂ ಬಹಿರಂಗ. ಸ್ವರೂಪ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣ. ಮಾಯೆ ಮತ್ತು ಜೀವಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಉಪಾದಾನಕಾರಣ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅಭಿನ್ನನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನ ಕಾರಣ ; ಜೇಡಹುಳು ಕಟ್ಟುವ ಬಲೆಗೆ ಅದರ ಎಂಜಲು ಉಪಾದಾನವೂ ತಾನು ನಿಮಿತ್ತವೂ ಆಗಿರುವಂತೆ. ಜಗತ್ತು ಭಗವಂತನ ಬಹಿರಂಗಭೂತಮಾಯಾ ಮತ್ತು ಜೀವಶಕ್ತಿಗಳ ವಿಲಾಸಸ್ವರೂಪವಾದ್ದರಿಂದ

ಅದು ಸತ್ಯ. ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಜಗತ್ತು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವನ ಅಚಿಂತ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಜಗತ್ತು ಭಗವಂತನಿಗಿಂತ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಿನ್ನವೂ ಅಲ್ಲ ; ಅಭಿನ್ನವೂ ಅಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಚೈತನ್ಯ-ಮತವು ಅಚಿಂತ್ಯಭೇದಾಭೇದ.

ದಕ್ಷಿಣದೇಶದ ಸ್ವತಂತ್ರ-ಶಿವಾದ್ವೈತದರ್ಶನ

ಸ್ಕಂದ-ನಂದಿಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ ಶೈವದರ್ಶನವು ಭಾರತದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ತಿರುನಾಡುತರೈ, ಧರ್ಮಪುರ, ಆದಿತ್ಯಪುರವೇ ಮೊದಲಾದ ದ್ರಾವಿಡ ದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಶೈವಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ.

ಈ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಕಾಮಿಕಾದಿ-ಶೈವಾಗಮಗಳು ಆಧಾರ. ಶಿವ ಮೊದಲು ಪೃಥಿವಿವರೆಗಿನ ಮೂವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಬೋಧನದಿಂದ ಪುರುಷನಿಗೆ ಶಿವನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅರಿವಾಗಿ ಶಿವಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವ ಮತ್ತು ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಶೈವದರ್ಶನಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನ ಕ್ರಮ ವನ್ನು ಇದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. [ಭೂಮಿಕೆ ಪು. ೧೧೭-೧೧೧ ನೋಡಿ]

೧೨

ಶೈವವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ

ಶೈವ-ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಪ್ರವರ್ತಕರು ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಿವಾಚಾರ್ಯರು. (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೦೦೦) ಇವರು ಭೇದಾಭೇದವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರು ; ಎಂಬ ವಿಷಯವು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ– ಅವರು ಭೇದಾಭೇದವನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

"ಭೇದಾಭೇದಕಲ್ಪನಂ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಂ ಸಾಧಯಾಮಃ" ಎಂಬ ಅವರ ಉಕ್ತಿ ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ.

"ನ ಚ ಭೇದಾಭೇದವಾದಿನಃ, ವಸ್ತು ವಿರೋಧಾತ್; ಕಿಂ ತು ಶರೀರಶರೀರಿಣೋರಿವ ಗುಣ-ಗುಣಿನೋರಿವ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವಾದಿನಃ" (ಶ್ರೀಕಂಠಭಾಷ್ಯ. ೨-೨-೨೧) ಎಂಬುದು ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ.

ಭೇದಾಭೇದವಾದಿ-ಮತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಅದ್ವೈತವೂ ಭೋಕ್ತೃಭೋಗ್ಯರೂಪ-ದಿಂದ ದ್ವೈತವೂ ಒಪ್ಪಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದೆ. ಇದನ್ನೇ ಆಶ್ಮರಥ್ಯ, ಭರ್ತೃಪ್ರಪಂಚ ಮತ್ತು ಭಾಸ್ಕರರು ಕಾರಣರೂಪದಿಂದ ಅಭೇದ, ಕಾರ್ಯರೂಪ ದಿಂದ ಭೇದ ಎಂದು ಬೇರೆ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದು.

ಶ್ರೀಕಂಠಮತಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಲಕುಲೀಶಪಾಶುಪತಮತಕ್ಕೂ ಇರುವ ಕೆಲವು ಹೋಲಿಕೆಗಳು

೧. ಪತಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಬ್ರಹ್ಮವು ಸಗುಣ ; ಶಕ್ತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮದ ಗುಣ ಅಥವಾ ಧರ್ಮ. "ಯದೇತತ್ ಸತ್ಯಃ ಪತಿತ್ವಂ ಶಕ್ತಿಃ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮೈಶ್ವರ್ಯಂ ಸ್ವಗುಣಃ ಸದ್ಭಾವಃ ಸತತ್ತ್ವಂ ತತ್ತ್ವಧರ್ಮಃ ತತ್ ಆಸನಂ ... ಅತೋಽವ್ಯಯೋಽಮೃತೋ ಭಗವಾನ್ ಕಾಮತಃ ಸ್ವಶ-ಕ್ತಿಸ್ಥಂ ಕಾರ್ಯಂ ಸ್ವಶಕ್ತ್ಯಾಽಧ್ಯಾಸ್ತೇ" [ರಾಶೀಕರಸ ಪಾ ಸೂ. ಪು. ೫೮].

೨. **ಸತ್ಕಾರ್ಯವಾದ.** ಶ್ರೀಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರು ಇಷ್ಟತ್ರೀಂಟು ಶಿವಾಗಮಗಳ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಪತಿ-ಪಶು-ಪಾಶ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವತ್ರಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶೈವದಂತೆ ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಲಕುಲೀಶ ಮತದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವೆನಿಸಿ ಚಿತ್-ಅಚಿತ್ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಚೇತನಾಚೇತನರೂಪ ವಾದ ಜೀವ-ಜಗತ್ತುಗಳಿಗೆ ಪತಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರಸತ್ತೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ : ಬದಲಾಗಿ ಲಕು ಲೀಶನ ಭೇದಾಭೇದದಂತೆ ಜೀವ-ಜಗತ್ತುಗಳು ಪತಿಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳೆಂಬ ಪಶು-ಪಾಶಗಳು ಶರೀರಿಗೆ ಹಾರ್ಯ-ಧಾರ್ಯ-ಕಾರ್ಯಗಳು, ಪತಿಗೆ ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ-ಗೌಣ ; ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ರಾಶೀಕರನ ಉಕ್ತಿ ಇದು– "ಕಾರ್ಯಸ್ಯ ರುದ್ರೇ ಹಾರ್ಯ-ಧಾರ್ಯ-ಕಾರ್ಯಖ್ಯಾಪನಾರ್ಥಂ" [ಪಾ. ಸು. ಪು. ೬೪].

೩. **ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಅಪೃಥಕ್‌ಸಿದ್ಧತ್ವ ;** ಎಂದರೆ– ಶ್ರೀಕಂಠ ಮತದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣಗಳಿಗೆ-ಪೃಥಕ್‌ಸಿದ್ಧಿ ಇಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನ ಜನ್ಮ-ಸ್ಥಿತಿ-ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅಪೃಥಕ್-ಸಿದ್ಧವಾದ್ದರಿಂದ ಜಗತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಲಕುಲೀಶ-ಪಾಶುಪತಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಇದೆ.

ಪಾಲಕನು ನಿತ್ಯ ; ಪಾಲಕನು ನಿತ್ಯನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಪಾಲಿಸುವ ಜೀವ-ಜಗತ್ತುಗಳೂ ನಿತ್ಯವೇ. ಪಾಲ್ಯವೇ ಇಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಪಾಲಕನು ಹೇಗಾದಾನು ? [ಪಾ. ಸೂ. ಪು. ೬೦]

೪. **ಅಂತರ್ಗಣಿಕಭೇದ**[1] – ಎಂದರೆ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವ ಪಶು-ಪಾಶವೆಂಬ ಗಣಭೇದ. ಇದನ್ನು ಶ್ರೀಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರೂ ಒಪ್ಪಿರುವರು ; ಎಂಬ ಅಂಶವು ಶ್ರೀಕಂಠಭಾಷ್ಯ ಟೀಕೆ (ಅಪ್ಪಯ್ಯ ದೀಕ್ಷಿತ ವಿರಚಿತ ಶಿವಾರ್ಕಮಣಿ ದೀಪಿಕಾ ಪು. ೩೧) ಯಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ ರಾಮಾನುಜರು 'ಸ್ವಗತಭೇದ' ಎಂದಿರುವುದು.

ದ್ವೈತಶೈವ-ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಭಾವ

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರು ಲಕುಲೀಶ-ದರ್ಶನದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತ ರಾಗಿರುವರಲ್ಲದೆ ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದ್ವೈತಶೈವ-ಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರಭಾವಶೂನ್ಯರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀಕಂಠದರ್ಶನವು ದ್ವೈತಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತದಿಂದ ಪತಿ-ಪಶು-ಪಾಶ ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥತ್ರಯವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಜೀವನ ಅಣುತ್ವ, ಶಿವಸಾಮ್ಯರೂಪ ಮೋಕ್ಷ, ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಮತ್ತು ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿವಾದ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ.

ಇದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡುವುದೇನೆಂದರೆ– ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲರೂಪದಿಂದಲೂ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದಲೂ ಪತಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಹಾರ್ಯ-ಧಾರ್ಯ-ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರುವುದ ರಿಂದಲೇ ಗೌಣವೆನಿಸಿರುವ, ಪತಿಗೆ ಅವಿನಾಭೂತವೂ, ಅಪೃಥಕ್ ಸಿದ್ಧವೂ, ಪರಸ್ಪರಭಿನ್ನವೂ ಆದ

---

[1] ಗಣಃ– ಸಮೂಹಃ, ಅಂತರ್ವಿದ್ಯಮಾನೋ ಗಣಃ, ಅಂತರ್ಗಣಃ । ಅಂತರ್ಗಣೋ ವಿದ್ಯತ ಇತಿ ಅಂತರ್ಗಣಿಕಃ । ಅಂತರ್ಗಣಿಕಶ್ಚಾಸೌ ಭೇದಶ್ಚ ಅಂತರ್ಗಣಿಕಭೇದಃ। ಶಿವಾಂತರ್ಗತ ಪಶುಪಾಶ ರೂಪಗಣನಿಷ್ಠಃ ।

ಜಡಚೇತನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪತಿಗೆ ಅವಿನಾಭೂತವಾದ ಶಕ್ತಿಗೆ ವಿಶೇಷಣತ್ವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಲಕುಲೀಶ-ಭೇದಾಭೇದಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೀಕಂಠ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ರಾಮಾನುಜರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವೂ ಸಹ ಶ್ರೀಕಂಠರ ಸರಣಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದೆ.

ರಾಮಾನುಜೀಯವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು

ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಗುರು ಯಾದವಪ್ರಕಾಶರು ಒಪ್ಪಿದ್ದ "ಚಿದಚಿದೀಶ್ವರ ಕಾರಣಂ ಬ್ರಹ್ಮ" ಎಂಬ ವಾದವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಲ್ಲವಾದರೂ ರಾಮಾನುಜಮತವು ಚಿತ್-ಅಚಿತ್-ಈಶ್ವರ ಎಂಬ ತ್ರಿಕವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದೆ. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವು ಈಶ್ವರನಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ ; ಈಶ್ವರನೇ ಪರಮಕಾರಣ ; ಮತ್ತು ಪರಮದ್ರವ್ಯ. ಸತ್ಕಾರ್ಯವಾದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯವೂ ಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವಸ್ಥಾಂತರಾಪತ್ತಿಯೇ ಪರಿಣಾಮ. ಅದೇ ಕಾರ್ಯತ್ವ ; ಸ್ವಗತಭೇದ ; ಅಪೃಥಕ್-ಸಿದ್ಧಿಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಣ ಲಕ್ಷಣ ಎಂಬುದು ರಾಮಾನುಜರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವಾದ.

೧. ಈಶ್ವರ

ಎಲ್ಲ ಅನುಭವವೂ ಸಗುಣ-ಸವಿಶೇಷವಸ್ತುವಿಷಯಕವಾದದ್ದು. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಸವಿಶೇಷವಿಷಯಕಗಳು. "ನಿರ್ವಿಶೇಷವಸ್ತು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಇಲ್ಲ. ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಕ-ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಸವಿಶೇಷವಸ್ತುವೇ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಷಣೇಽಪ್ಯಸ್ತಿ ವಿಮರ್ಶಃ ಕಥಮನ್ಯಥಾ ।
ಧಾವನಾದ್ಯುಪಪದ್ಯೇತ ಅನುಸಂಧಾನವರ್ಜಿತಮ್ ॥

[ಉತ್ಪಲದೇವ]

ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜರು ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪನವು ಅನುಭವವಿರುದ್ಧ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಮಾಣ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮವು ಸಗುಣ ಮತ್ತು ಅದೇ 'ಈಶ್ವರ' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ ಪ್ರಾಕೃತಗುಣರಹಿತ. ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರ, ಅನಂತಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪ, ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರಗಳು ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯ ಅಧೀನ. ಅವನು ಸಕಲಸಜಾತೀಯ-ವಿಜಾತೀಯಭೇದಶೂನ್ಯನಾದರೂ ಸ್ವಗತಭೇದವುಳ್ಳವನು. ಅಪೃಥಕ್-ಸಿದ್ಧಿಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವುಗಳಾದ್ದರಿಂದಲೇ ತನಗೆ ಶರೀರವಾಗಿರುವ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವನ್ನು ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಒಪ್ಪಿದೆ.

೨. ಅಪೃಥಕ್-ಸಿದ್ಧಿಸಂಬಂಧ

ಅಪೃಥಕ್ - ಸಿದ್ಧಿಸಂಬಂಧಕಲ್ಪನವೇ ರಾಮಾನುಜೀಯ - ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ - ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಆಧಾರ. ಎಂದರೆ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ "ಶರೀರಿ" ಎನಿಸಿರುವ ಚಿತ್ "ಶರೀರ" ದಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಬೇರೆ (ಪೃಥಕ್) ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರದೆಶೆಯಲ್ಲಿ "ಸ್ಥೂಲಶರೀರ" ದೊಡನೆ ಇರುವಂತೆ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ "ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರ" ದೊಡನೆಯೂ, ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ "ಶುದ್ಧಸತ್ವಶರೀರ" ದೊಡನೆ ಚಿತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಒಪ್ಪಲಾಗಿದೆ. ಶರೀರಿಯು ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ ; ನಿಯಮಿಸುತ್ತಾನೆ ; ಮತು

ತನ್ನ ಉಪಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ್ನು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಶರೀರಿಯೊಡನೆಯೂ, ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳಿಗೆ ಈಶ್ವರನೊಡನೆಯೂ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಒಪ್ಪಲಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಶರೀರಿಯು ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವಂತೆ ಈಶ್ವರನು ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ; ನಿಯಮಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಅಪೃಥಕ್‌ಸಿದ್ಧಿ. "ನಾಸ್ತಿ ಪೃಥಕ್ ಸಿದ್ಧಿರ್ಯಯೋರ್ಯೇಷಾಂ ವಾ ತಯೋಸ್ತೇಷಾಂ ವಾ ಸಂಬಂಧೋಽಪೃಥಕ್-ಸಿದ್ಧಿ ಸಂಬಂಧಃ" ಎಂಬುದು ಈ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನ.

ಈಶ್ವರನು ಎಂದಿಗೂ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ; ಅದರಂತೆ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳೂ ಸಹ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಬಂಧವು ನ್ಯಾಯ-ವೈಶೇಷಿಕರು ಒಪ್ಪಿರುವ ಸಮವಾಯ ಸಂಬಂಧವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಮವಾಯಸಂಬಂಧವು ಗುಣ-ಗುಣಿಗಳಿಗೆ ಇರುವಂತೆ ಅಯುತಸಿದ್ಧವೃತ್ತಿಯಾದ ನಿತ್ಯಸಂಬಂಧ. ಇಲ್ಲಿ ಗುಣವು ಯಾವಾಗಲೂ ಗುಣಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ ; ಗುಣಿಯೂ ಸಹ ಗುಣದ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗುಣಿ ಎನಿಸಲಾರದು. ಆದರೆ ನ್ಯಾಯ-ವೈಶೇಷಿಕಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ—ಹುಟ್ಟುವ ದ್ರವ್ಯವು ಮೊದಲ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಗುಣವೂ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಎಂದಿಗಾದರೂ, ಹೇಗಾದರೂ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ನಿರ್ಗುಣತ್ವವು ಇರಬಲ್ಲುದೆ ? ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ ಮತ್ತು ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಮವಾಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದೇ ಗುಣಕ್ಕೆ ಅನೇಕಗುಣಿ (ದ್ರವ್ಯ)ಗಳ ಸಂಬಂಧವೂ ಉಂಟು. ಉದಾ— ನೀಲ ಎಂಬ ಗುಣವು ಕೇವಲ ನೈದಿಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಘಟಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಗುಣಿಯಾದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳ ವಿಯೋಗವು ಎಂದಿಗೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳೂ ಸಹ ಈಶ್ವರನ ಹೊರತು ಬೇರೆಯವರೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ; ಏಕೆಂದರೆ ಬಾಹ್ಯವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅಪೃಥಕ್-ಸಿದ್ಧಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಒಪ್ಪಲಾಗಿದೆ.

೩. ವಿಶೇಷಣ ಸ್ವರೂಪ

ಅಪೃಥಕ್‌ಸಿದ್ಧಿ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಆಧೇಯವು ನಿಯಮ್ಯವೂ ನಿಯೋಜ್ಯವೂ ಗೌಣವೂ ಆಗಿದೆಯೋ ಅದು ವಿಶೇಷಣ. ಆಧಾರವು ನಿಯಾಮಕವೂ ನಿಯೋಜಕವೂ ಮುಖ್ಯವೂ ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ವಿಶೇಷ್ಯ. ಚಿದಚಿದೀಶ್ವರರಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನು ನಿಯಾಮಕನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಪ್ರಧಾನ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ್ಯ. ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳು ನಿಯಮ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಗೌಣವೂ ವಿಶೇಷಣವೂ ಎನಿಸಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಶೇಷ್ಯಭೂತನಾದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳು ವಿಶೇಷಣ.

೪. ಅದ್ವೈತ

"ಏಕತ್ವಂ ಚ ಅಪೃಥಕ್-ಸಿದ್ಧಿಃ" ಎಂಬುದು ರಾಮಾನುಜೀಯ ಮತ. ಚಿದಚಿದೀಶ್ವರರಿಗೆ ಅಪೃಥಕ್-ಸಿದ್ಧಿಸಂಬಂಧವಿರುವುದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಅದ್ವೈತ ಎಂದರೆ ಏಕತ್ವ (ಅಭೇದ) ವನ್ನು ರಾಮಾನುಜಮತವು ಒಪ್ಪಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಶರೀರಿಯೊಡನೆಯೂ, ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ್ಯದೊಡನೆಯೂ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಅಂಶಿಯೊಡನೆಯೂ ಅಪೃಥಕ್-ಸಿದ್ಧಿಸಂಬಂಧ (ಏಕತ್ವ) ವನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದರಿಂದ ರಾಮಾನುಜೀಯಮತವು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ.

೫. ಸ್ವಗತಭೇದ

ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳಾದ ಜಗಜ್ಜೀವರು ನಿತ್ಯರು ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನರು. ಆದರೆ ಅವರಿಗಿರುವ ಭೇದವು ಅವರಿಗೆ ಸಮಾನಾಧಾರವಾಗಿರುವ ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ

ಈಶ್ವರನಿಗಿಂತ ಹೊರಗೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಇಲ್ಲ. ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಭೇದವೂ ಸಹ ಈಶ್ವರಾಂತರ್ಗತ. ಇದೇ ಸ್ವಗತಭೇದ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನು ಸಜಾತೀಯ ವಿಜಾತೀಯ ಭೇದರಹಿತನಾದರೂ ಸ್ವಗತ ಭೇದರಹಿತನಲ್ಲ.

ಈ ಜಗಜ್ಜೀವರು ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ ; ಅವೇ ಸ್ಥೂಲಾವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಗಳು. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಾವಸ್ಥೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ಥೂಲ ಚಿದಚಿದೀಶ್ವರ ಅಥವಾ ತದ್ವಿಶಿಷ್ಟ ಈಶ್ವರ ಕಾರ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಬ್ರಹ್ಮ ಎನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆ ; ಆದ್ದರಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಿದಚಿದೀಶ್ವರನು ಕಾರಣಾವಸ್ಥೆಯ ಬ್ರಹ್ಮ ಎನಿಸುವನು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನು ಎಂದಿಗೂ ವಿಶೇಷಶೂನ್ಯನಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪರಮತತ್ತ್ವವು ಯಾವಾಗಲೂ ಸವಿಶೇಷವಾದ್ದರಿಂದ ರಾಮಾನುಜೀಯ ದರ್ಶನವು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ.

ಶ್ರೀಕಂಠ ಮತ್ತು ರಾಮಾನುಜ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಗಳಿಗಿರುವ ಹೋಲಿಕೆ

ಶ್ರೀಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರ ಶೈವವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದ ಮೇಲೆ ಲಕುಲೀಶನ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತದ ಪ್ರಭಾವವು ಬಹಳವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಮತವು ಬ್ರಹ್ಮನ ಸಗುಣತ್ವ, ಸತ್ಕಾರ್ಯವಾದ, ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಅಪೃಥಕ್‌ಸಿದ್ಧತ್ವ. ಅಂತರ್ಗಣಿಕಭೇದ, ಪಶು-ಪತಿ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಗುಣ-ಪ್ರಧಾನ ಭಾವಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಗುಣಭೂತವೂ, ಪತಿಗೆ ಅವಿನಾಭೂತವೂ, ಪತಿಗೆ ಅಪೃಥಕ್‌ಸಿದ್ಧವೂ ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನವೂ ಆದ ಪಶು ಪಾಶ ಎನಿಸಿರುವ ಜಡ ಮತ್ತು ಚೇತನಗಳಿಗೆ ; ಹಾಗೂ ಪತಿಗೆ ಅವಿನಾಭೂತವಾದ ಶಕ್ತಿಗೆ ಗುಣ ರೂಪತ್ವವನ್ನು ಹೇಳದೆ, ಗುಣವು ವಿಶೇಷಣ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು ಆದ್ದರಿಂದ ಲಕುಲೀಶನ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಕ್ಕೂ, ಚಿದಚಿದ್ರೂಪವಾದ ಪಶು-ಪಾಶಗಳಿಗೆ ಈಶ್ವರನೆಂಬ ಪತಿಯೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಕ್ಕೂ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಇಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ರಾಮಾನುಜರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಕ್ಕೂ ಈ ಮಾತು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರು ಶ್ರೀಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರಂತೆ ಸತ್ಕಾರ್ಯವಾದ, ಕಾರ್ಯರೂಪ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳಿಗೆ ಈಶ್ವರನೊಡನೆ ಅಪೃಥಕ್‌ಸಿದ್ಧತ್ವ, ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ 'ಸ್ವಗತಭೇದ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಅಂತರ್ಗಣಿಕ ಭೇದ, ಮತ್ತು ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳು ಈಶ್ವರನಿಗಿಂತ ಗೌಣವಾದ್ದರಿಂದ ಅವು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣ ಎಂದೂ ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ. ಎಂದ ಮೇಲೆ ಲಕುಲೀಶಪಾಶುಪತ ಹಾಗೂ ದ್ವೈತ ಶೈವಪಾಶುಪತಗಳ ಪ್ರಭಾವವು ಶ್ರೀಕಂಠ ಹಾಗೂ ರಾಮಾನುಜರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಗಿಯೇ ಇದೆ ಎಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

೧೩

ಶೈವ ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ದರ್ಶನ

ಈ ದರ್ಶನ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರು. ವಿದ್ವನ್ಮಾನ್ಯರೂ ಆಚಾರ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಆದ ಅವರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಮೀಮಾಂಸಾ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ಶಿವಧರ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸ್ಥಾಪಕವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು.

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ರಚನೆಗೆ ಮೂಲಆಧಾರವಾಗಿರುವುದು "ಅಗಸ್ತ್ಯಸೂತ್ರವೃತ್ತಿ". ಅದನ್ನು ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಗ್ರಂಥದ ಮೊದಲಿನಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ-

ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿಚಂದ್ರೇಣ ಕೃತಾಂ ವೈಯಾಸಿಕೀಂ ಶುಭಾಮ್ ।
ಸೂತ್ರವೃತ್ತಿಂ ಸಮಾಲೋಕ್ಯ ಕೃತಂ ಭಾಷ್ಯಂ ಶಿವಂಕರಮ್ ॥

ಎಂದೂ ಮುಂದೆ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ "ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿಸಾರ್ವಭೌಮೇನ ಕೃತ ಲಘುಸೂತ್ರವೃತೌ ಲಿಂಗೇ ಸುಷುಪ್ತಿರಿತ್ಯಾದಿ ಬಹುಶ್ರುತಿಷು [1]" ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ. "ಮುನಿಚಂದ್ರವೃತ್ತಿ [2]" ಎಂಬುದು ಇದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು. ಈ ವೃತ್ತಿಯು ಇಂದು ದೊರೆತಿಲ್ಲವಾದರೂ ಇದರ ಉಲ್ಲೇಖವು ಹಯವದನರಾಯರ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಉಪೋದ್ಘಾತದಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ "Kandūkur Bāla Sūrya prasādarow of Devidi House, Vizagapatam Possesses two palmyra-leaf Copies of this work and one copy on ordinary paper with the Sūtra-vritti"[3] ಎಂದಿದೆ.

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿಗಮ-ಆಗಮ-ಉಪನಿಷತ್-ಪುರಾಣ-ಇತಿಹಾಸ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳು; (ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದು ಎಷ್ಟೊ ದೊರೆಯದಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.) ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಬಹು ಶ್ರುತತ್ವ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯವು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶಿವಾಗಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಶ್ರೀಮತ್ ರೇಣುಕಾದಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯವನ್ನು ಅಧಿಕರಿಸಿ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದು ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವರೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. "ಸಕಲ ಶಾಖಾಧ್ಯೇತೃಭಿಃ ವೇಮಾರಾಧ್ಯ, ಉದ್ಭಟಾರಾಧ್ಯ, ಮರುಲಸಿದ್ಧ, ರೇವಣಸಿದ್ಧಾರಾಧ್ಯಾದಿಭಿರ್ಮಹಾತ್ಮಭಿಃ ಕೃತಾತ್ ವೇದಾಂತ ಭಾಷ್ಯಾದಿಗ್ರಂಥಾತ್"[4] ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆಯಾದರೂ ಆ ಭಾಷ್ಯಗಳು ಇಂದಿಗೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಭಟ್ಟಭಾಸ್ಕರ, ಶ್ರೀಕಂಠಾಚಾರ್ಯರ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯಸಂಕ್ತಿಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆಯಾದರೂ ಶ್ರೀಪತಿಯ ನಿರೂಪಣಮಾರ್ಗವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿಯೇ ಇದೆ ಎಂಬುದು ಭಾಷ್ಯಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ನೀಲಕಂಠಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವು ಅನೇಕ ಕಡೆ ಕಾಣುತ್ತದೆಯಾದರೂ, ಆ ನೀಲಕಂಠಭಾಷ್ಯವೂ ಈಗ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ.

---

[1] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಅ. ೪. ಪಾ. ೩ ಅಧಿ. ೪. ಸೂ. ೪. (ಪು. ೫೧೦ II)

[2] ಮುನಿಚಂದ್ರವೃತ್ತಿಯು ಕುಂಭಕೋಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಡಾ॥ ಜ. ಚ. ನಿ. ಅವರ "ಮಣಿಮುಕುರ" ಪೀಠಿಕೆ ಪು. ೬೭ ರಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

[3] Introduction to Srikara Bhāshya Edited by C. HayavadanaRao VOL. I P. 3. 1936.

[4] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಅ. ೩. ಪಾ. ೩. ಅಧಿ. ೧. ಸೂ. ೩. (ಪು. ೨೬೫ II)

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆನಂದಗಿರಿಯ "ಶಂಕರವಿಜಯ"ದಲ್ಲಿ "ಶಿರೋಲಿಂಗಧಾರಿ ಜಂಗಮ ಪುಂಗವ"[1] ರೆಂದೂ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ 'ಶಂಕರದಿಗ್ವಿಜಯ'[2] ದಲ್ಲಿ "ಶಿವಸೂತ್ರ-ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯಕರ್ತೃ"ರೆಂದೂ ವರ್ಣಿತರಾಗಿರುವ ನೀಲಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರೇ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ "ನೀಲಕಂಠ ಭಾಷ್ಯ" ಕರ್ತೃವೆಂಬುದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ "ನೀಲಕಂಠಶಿವಾ ಚಾರ್ಯ"ರೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇಬ್ಬರು ಆಚಾರ್ಯರು ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ನೀಲಕಂಠಶಿವಾ ಚಾರ್ಯರು ಮೊದಲನೆಯ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರೊಡನೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ನಡೆಸಿರುವ ವಿಚಾರವು ಶಂಕರ ದಿಗ್ವಿಜಯದ ಹದಿನೈದನೆಯ ಸರ್ಗದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

"ಇತಿಯುಕ್ತಿಶತೈಃ ಸ ನೀಲಕಂಠಃ
ಕವಿರಕ್ಷೋಭಯದದ್ವಿತೀಯಪಕ್ಷಮ್ ।
ನಿಗಮಾಂತವಚಃಪ್ರಕಾಶ್ಯಮಾನಂ
ಕೃಭಃ ಪದ್ಮವನಂ ಯಥಾ ಪ್ರಫುಲ್ಲಮ್ ॥

ಎಂಬುದರಿಂದ ಈ ನೀಲಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರು ಆದ್ಯಶಂಕರರ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೮೦೦) ಸಮಕಾಲೀನರು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನೀಲಕಂಠಭಾಷ್ಯಾರ್ಥವು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ ದಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ನೀಲಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೪೦೦) ಅದಕ್ಕೆ ಸರಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಅದೇ ಇಂದು 'ಕ್ರಿಯಾಸಾರ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕು ಉಪದೇಶಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಭಾಷ್ಯಸಂಗ್ರಹ. ಇದರಲ್ಲಿ–

ನೀಲಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯನಾಮ್ನಾ ಭಾಷ್ಯಮಚೀಕರತ್ ।
ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರತಿಪಾದನಮುತ್ತಮಮ್ ॥ ೩೨ ॥
ಮಯಾऽಪಿ ತಸ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯಂ ಶ್ರೋತೄಣಾಂ ಸುಖಬುದ್ಧಯೆ ।
ಕಾರಿಕಾರೂಪತಃ ಸರ್ವಂ ಕ್ರಮೇಣೈವ ನಿಬಧ್ಯತೇ ॥ ೩೩ ॥

ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇವರನ್ನು "ನೀಲಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯ" "ನೀಲಕಂಠ ಭಗವತ್ಪಾದ" ಮುಂತಾಗಿ ಗೌರವದಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಿದ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರು "ನೀಲಕಂಠಭಾಷ್ಯೇ"[3] ಎಂದು ಅವರ ಭಾಷ್ಯ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಜಿಜ್ಞಾಸಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ವಿಷಯವಾಕ್ಯವಾಗಿ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡಿರುವ "ಯಶ್ಛಂದಸಾಂ... ಅಮೃತಸ್ಯ ದೇವಧಾರಣೋ ಭೂಯಾಸಂ"[4] ಎಂಬ ಲಿಂಗಧಾರಣ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಮಂತ್ರವೇ ನೀಲಕಂಠಭಾಷ್ಯಕಾರಿಕೆ ಎನಿಸಿರುವ ಕ್ರಿಯಾಸಾರದಲ್ಲಿಯೂ

---

[1] 'ಶಂಕರವಿಜಯ' ಪು. ೩೭.

[2] 'ಶಂಕರದಿಗ್ವಿಜಯ' ಸ. ೧೫. ಶ್ಲೋ. ೪೯.

[3] "ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ" ೨. ೨. ೯. ೪೩. (ಪು. ೬೮. II)

[4] ತೈ. ಶಿಕ್ಷಾ ೪. (ಪು. ೧೧.)

"ತತ್ರಾಮೃತಸ್ಯ ವಾಕ್ಯೋಕ್ತಲಿಂಗಧಾರಣವೈಭವೇ ।
ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯೇ ಚ ಫಲಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥"

ಎಂದು ಲಿಂಗಧಾರಣ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾಗಿ ಉದ್ಧೃತವಾಗಿದೆ.[1] ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ನೀಲಕಂಠಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೆಲವರು ಶೈವ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಶ್ರೀಕಂಠಭಾಷ್ಯವೇ ನೀಲಕಂಠಭಾಷ್ಯವೆಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದು ಸಮಂಜಸವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.[2] ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀಕಂಠಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಆಚಾರ್ಯರ, ಗ್ರಂಥಗಳ, ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಸಾರೋಕ್ತ ಲಿಂಗಧಾರಣ, ಷಟ್‌ಸ್ಥಲ, ಅಷ್ಟಾವರಣ, ಪಂಚಾಚಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಗಂಧವೂ ಇಲ್ಲ ; ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಕಂಠಭಾಷ್ಯವು ಲಿಂಗಧಾರಿ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ವೀರಶೈವಭಾಷ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಾದರೆ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾದಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಆಚಾರ್ಯರು ರಚಿಸಿರುವ ಭಾಷ್ಯಗಳ ಅವಲಂಬನವೂ, ಶಿವಾಗಮೋಕ್ತ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆಯೂ ವಿಶದವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ, ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಅಷ್ಟಾವರಣ-ಪಂಚಾಚಾರ-ಷಟ್‌ಸ್ಥಲ ಮುಂತಾದ ವಿಶಿಷ್ಟತತ್ತ್ವಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನವು ಇಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದಲೂ ಆಂತರ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವೇ ನೀಲಕಂಠಭಾಷ್ಯದ ತರುವಾಯ ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸ್ಥಾಪನಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಕಾಲ ಮತ್ತು ದೇಶ

ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರ ಕಾಲದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಂದೇಹಗಳು ತಲೆದೋರಿವೆ. ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಜನ್ಮಾದ್ಯಧಿಕರಣದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟ ಭಾಸ್ಕರನ, ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯದ ಪ್ರಥಮ ಪಾದದ ೨೧ ನೇ ಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ನೀಲಕಂಠಭಗವತ್ಪಾದರ, ಎರಡನೇ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೊದಲ ಪಾದದ ೨೨ ನೇ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠಶಿವಾರಾಧ್ಯರ, ಎರಡನೇ ಅಧ್ಯಾಯದ ಎರಡನೇ ಪಾದದ ೪೨ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರ ಹೆಸರನ್ನೆತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಶ್ರೀಪತಿಯು ಶ್ರೀ ನೀಲಕಂಠ, ಭಟ್ಟಭಾಸ್ಕರ, ಶ್ರೀಕಂಠ, ರಾಮಾನುಜರಿಗಿಂತ ಈಚಿನವರು ಎಂಬುದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹ.[3] ಭಟ್ಟಭಾಸ್ಕರ ಮೊದಲಾದ ಆಚಾರ್ಯರ ಕಾಲನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಕುರಿತ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇದು–

ಭಟ್ಟಭಾಸ್ಕರನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೯೦೦ ಶತಮಾನದವನು. ಡಾ॥ ಸರ್. ಎಸ್. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರು "ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಭಾಸ್ಕರನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೯೦೦ ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದನು. ಏಕೆಂದರೆ ಈತನ ಮತವನ್ನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೯೮೦ ರಲ್ಲಿದ್ದ ಕುಸುಮಾಂಜಲಿಕಾರ ಉದಯನಾಚಾರ್ಯನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ್ದಾನೆ.[4]

---

[1] ಕ್ರಿಯಾಸಾರ ಉ. ೧–೫.

[2] ಶ್ರೀಶೈಲಪೀಠದರ್ಶನ ಪು. ೧೮೦-೧೮೨. ೧೯೪೭, ೪೯, ಹ. ಬ. ಸಮಾಜ ರಸ್ತೆ ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

[3] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಸಂ. I ಪುಟ ೬೭, ೧೪೫, ೪೦೦ ರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಭಟ್ಟಭಾಸ್ಕರ, ನೀಲಕಂಠ, ಶ್ರೀಕಂಠ ಮತ್ತು ರಾಮಾನುಜರ ಹೆಸರುಗಳು ಬಂದಿವೆ.

[4] **Indian Philosophy VOL II P. 670, by Dr. S. Radhakrishn. 1956.**

ಶ್ರೀಕಂಠಾಚಾರ್ಯರಾದರೊ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೩೪ ರಲ್ಲಿದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಘೋರ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೫೮)ನು ತಾನು ರಚಿಸಿರುವ ಮಹೋತ್ಸವ ವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠ ರನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಪಿತಾಮಹರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಎಸ್. ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ವಿರಚಿತವಾದ "ಶಿವಾದ್ವೈತ ಆಫ್ ಶ್ರೀಕಂಠ" (Shivadwaiat of Sreekantha) ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ರಾಮಾನುಜರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೧೭-೧೧೩೦ ರಲ್ಲಿದ್ದರೆಂಬುದು ಸರ್ವಶ್ರುತ. ಆದುವರಿಂದ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತರು, ನೀಲಕಂಠ, ಭಾಸ್ಕರ, ಶ್ರೀಕಂಠ, ರಾಮಾನುಜರ ತರುವಾಯವೇ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಯಃ ವೀರಶೈವ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತ-ಮಂಚನಪಂಡಿತ-ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಪಂಡಿತ ಎಂಬ ಪಂಡಿತತ್ರಯರ ಪ್ರಶಂಸೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೯೫ ರಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಲ್ಕುರಿಕಿ ಸೋಮನಾಥ ಕವಿಯು ತನ್ನ ಆಂಧ್ರಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ದೀಕ್ಷಾಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ

"ತಜ್ಜೇತಾ ಶಿವಸದ್ಭಕ್ತಿಜನಿಕರ್ತೇತಿ ಭೂಜನೈಃ |
ಪೂಜ್ಯಮಾನಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋಽಭೂತ್ಪುರಾ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಃ" ‖ [1]

ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಪಂಡಿತತ್ರಯವನ್ನು ನೆನೆಯಲಾಗಿದೆ. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತನು ಪಾಲ್ಕುರಿಕಿ ಸೋಮನಾಥನಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನವನು ಎಂದು ಕನ್ನಡ-ತೆಲುಗು ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯವಾಗಿದೆ. ಸ್ವಯಂ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತನೂ ಕೂಡ ತಾನು ಬರೆದಿರುವ "ಶಿವತತ್ತ್ವಸಾರಮು" [2] ಎಂಬ ಆಂಧ್ರಪದ್ಯ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತರ ಅಗ್ನಿಸ್ತಂಭನ ಮಹಿಮೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಹಾಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಟನವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಪಾಲ್ಕುರಿಕಿ ಸೋಮನಾಥನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಐತಿಹ್ಯವು ಗುಬ್ಬಿ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯ ವಿರಚಿತ "ಭಾವಚಿಂತಾರತ್ನ", ಕಾಶೀನಾಥಮುನಿ ವೀರಾರಾಧ್ಯಕೃತ "ಧರ್ಮಗುಪ್ತಾಭ್ಯುದಯ" ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿದೆ.

ಇನ್ನು ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತರು ಅನಂತಪಾಲನ ರಾಜಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶಿವಭಕ್ತ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೆಂಬ ಪಾಲ್ಕುರಿಕಿ ಸೋಮನಾಥನ ಬಸವಪುರಾಣೋಕ್ತಿಯು ಹಿಂದಿನ ಇತಿಹಾಸ ವೊಂದನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ. ಅನಂತಪಾಲನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ರಾಜನು [3] ಚಾಲುಕ್ಯತ್ರಿಭುವನ ಮಲ್ಲದೇವ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೦೭) ನ ಸಾಮಂತನಾಗಿ ವಿಜಯವಾಟಿಕೆ (Bezwada) ಎಂದರೆ ಗುಂಟೂರು, ಕರ್ನೂಲು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಂಧ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಬನವಾಸಿ ಮುಂತಾದ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

---

[1] ಶ್ರೀ ಗುರುರಾಜ ಕವಿಕೃತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯಚರಿತ "ಭಾಷಾಂತರ"

[2] ಒಕ್ಕಡೆ ದೈವಮು ಶಿವುಡನಿ ನಿಕ್ಕಮುಸೇಯುಟಕು ಮುಡಿಚಿ ನಿಪ್ಪಲು ಸೀರನ್ |
ಸ್ರುಕ್ಕಗ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತುಂ, ಡಕ್ಕಜಮುಗ ವಿಜಯವಾಡ ನಲಜಮ್ಮಿ ಶಿವಾ ‖
[ಶಿವತತ್ತ್ವಸಾರಮು ೪೦೩]

[3] ಆಂಧ್ರಬಸವ ಪುರಾಣ (ಆ. ೭)

ಶ್ರೀಪತಿಯ ನಿವಾಸ

ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತ ಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರ ನಿವಾಸವು ಬೆಜವಾಡ ಎಂಬುದು ಈ ಶಿಲಾಶಾಸನದಿಂದಲೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಜವಾಡದಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲಕೇತರಾಜನು ಬರೆಸಿರುವ [1] ಶಿಲಾಶಾಸನದ [2] ಸಾರವನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶಾಸನಸಾರ– ಇಲ್ಲಿರುವ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿಗೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯನು 'ಜಯೇಶಾನ' ಎಂಡು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದನು. ಆ ತರುವಾಯ ಅರ್ಜುನನೊಡನೆ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ದೇವರಿಗೆ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಅನಂತರ ವಿಜಯವಾಡ ನಗರದಲ್ಲಿ ಶಾ. ಶಕ. ೫೧೪ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೫೯೨) ರಲ್ಲಿ ಮಾಧವವರ್ಮನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನು ಹುಣಿಸೆಮರದ ಚಿಗುರನ್ನು ತಿಂದು ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿನ ಮಗನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೆಗೆದವನು ತನ್ನ ಮಗನಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅವನಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿ, ತನ್ನ ನ್ಯಾಯಪಕ್ಷಪಾತಿತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರನು ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ಮಾಧವವರ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಸತ್ತ ಆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ ರಾಜನನ್ನು ಹರಸಿದನು. ಆ ತರುವಾಯ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರೆಂಬ ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರರು ದೇವ-ಋಷಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶಿವಭಕ್ತರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ರೇಷ್ಮೆಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಬನ್ನಿಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದರು. ಆಗ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು.

ಹೀಗೆಯೇ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಪ್ರಾಚೀನರಾದ ಎಲ್ಲ ರಾಜರೂ ಬೆಳಗಿದರು. ಅನಂತರ ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದ, ಕಾಂಚೀರಾಜನಾದ ಪಲ್ಲವ ವಂಶದ ಮಹಾರಾಜನ ಪಾದಸೇವಕನೂ ವೆಂಗಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮಂತನೂ, ಇಕ್ಕುನೂಲ್ಲದೇಶ (ಗ್ರಾಮ)ದ ಪರಿಪಾಲಕನೂ, ಬೆಜವಾಡ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ಪಾದಾರಾಧಕನೂ ಆದ ಕಾರ್ವೇಟವಂಶದ ಪಲ್ಲಕೇತಭೂಪಾಲನು....(ಶ್ರೀಮಲ್ಲೇಶ್ವರನ ನಿತ್ಯಪೂಜಾಭೋಗಾರ್ಥವಾಗಿ ನೆಲತೆರಿಗೆ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು.) ಈ ಶಾಸನದ ಮೂಲಪಾಠವು ೫-೬ (ಸಂ. I) ನೇ ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇಹ ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರ

ಕೀರ್ತಿಶೇಷರಾದ ಸಿ. ಹಯವದನರಾಯರು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ "ಭಾಗವತ ಪಾಂಚರಾತ್ರ ಮಧ್ವಾದಿವೈಷ್ಣವಮತೇಷು" (ಪು. ೫೩. II) "ಸ್ಮಾರ್ತ ವೈಷ್ಣವ ಮಧ್ವಾದಿ" (ಪು. ೫೯. ಸಂ. II) "ಮಧ್ವದ್ವೈತಕ್ಷಪಣಕತಾರ್ಕಿಕಾದಯಃ"(ಪು. ೧೮೯. ಸಂ. II)

---

[1] Inscriptions of Madras Presidency VOL. II No. 305 ಗುಂಟೂರು ಶಾಸನಗಳು.

ii) South Indian Inscriptions of Govt of India VOL. IV P. 489.

iii) Epigraphia Carnatica VOL. VII ಶಿಕಾರಿಪುರ No. 13, 98, 99, 131, 149.

[2] Inscription M. E. R. No. 536.

"ತಾರ್ಕಿಕಮಧ್ವಾದಿ ಕೇವಲ ಭೇದವಾದಿನಾಂ" (ಪು. ೧೨೮. ಸಂ. II). ಎಂದು ಮಧ್ವಪದವು ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದರ ಅಸಾಂಗತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಡಾ॥ ಚಿಲಕೂರಿ ನಾರಾಯಣರಾಯರು, ಶ್ರೀ ಹಯವದನರಾಯರಿಗೆ ಈ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದ ದೇವಿಡೀ ಜಮೀನ್ದಾರರಿಗೆ ಪತ್ರವೊಂದನ್ನು ಬರೆದು, ಆಯಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಪದವಿದೆಯೆ ? ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸದರಿ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾತೃಕೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಮಧ್ವ'ಪದವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಉತ್ತರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. [1]

'ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ "ಮಧ್ವದ್ವೈತಕ್ಷಪಣಕ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಪದವನ್ನು ತೆಗೆದು "ದ್ವೈತಕ್ಷಪಣಕ" ಎಂದರೂ ವಾಕ್ಯವು ಸ್ವರಸವಾಗಿ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಪದವು ಅಪ್ರಕೃತ. "ಭಾಗವತ ಪಾಂಚರಾತ್ರಮಧ್ವಾದಿ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಹ ಮಧ್ವಪದವು ಅಪ್ರಕೃತ. [2] ಏಕೆಂದರೆ "ಮಧ್ವತ್ವ"ವು ಭಾಗವತ ಪಾಂಚರಾತ್ರದಂತೆ ಮತವಾಚಕವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೇಲೆ ಕಂಡ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಶಬ್ದವು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು'. ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ– "ಶಂಕರ-ರಾಮಾನುಜರ ಭಾಷ್ಯವಾಕ್ಯಗಳು ಹೇಗೆ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಲವಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆಯೋ ಅವರಂತೆ ಮಧ್ವಭಾಷ್ಯವಾಕ್ಯವು ಒಂದಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತಮತ ನಿರಾಕರಣೆಯಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅದು ಮಧ್ವೋಪಜ್ಞ ದ್ವೈತಮತವಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಅದು ಪ್ರಾಚೀನ ದ್ವೈತವೆಂಬುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟ."

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ಶ್ರೀಪತಿ ಕರ್ತೃಕವೆ ? ಎಂಬಲ್ಲಿ ಎರಡು ಆಕ್ಷೇಪಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಸಮಾಧಾನ

ಈ ಎರಡು ಆಕ್ಷೇಪಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದನ್ನು ಎತ್ತಿದವರು ದಿ॥ ಡಾ॥ ಎಸ್. ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು. [3] ಅವರು 'ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಕಾಲನಿರ್ಣಯ' (The date of SrīkaraBhāsya) ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ "....ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ಪ್ರಾಯಃ ಮೂಲ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವಾಗಿರಲಾರದು ; ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೦೦ ಶತಮಾನದ ಶ್ರೀಪತಿಯಿಂದಲೂ ಬರೆದುದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಯಾರೋ ಅಜ್ಞಾತಕರ್ತೃವು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೦೦ ಶತಕದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತಿಯದೆನಿಸಿದ್ದ ಪುರಾತನ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ದ್ವೈತಿಗಳ ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿರಬೇಕು." ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

---

[1] ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯಚರಿತ್ರಮು– ಡಾ॥ ಚಿ. ನಾರಾಯಣರಾವ್ ಸಂಪಾದಿತ (ಪು. ೩೦. ೧೯೩೯)

[2] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಚತುಸ್ಸೂತ್ರೀ ಚಿದರೆಮಠ ವೀರಭದ್ರಶರ್ಮರು, ವಾರಾಣಸೀ ಜಂಗಮವಾಡೀಮಠ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪು. ೧೦.

[3] Reprint from the Annals of the Bhandarkar Oriental Research Institute VOL. XIX, Part II P. 147-160 Pub 1938-

ಈ ಆಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದಮೇಲೆ ಅವರೇ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ತಾವು ಬರೆದ "ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ" ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥ [1] ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ-

"ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತನು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥ" (ಶಬ್ದದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡುವ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ) ವೀರಶೈವಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ- "ತಾಂತ್ರಿಕ-ತಪ್ತಲಿಂಗ-ಡಮರು-ಶಂಖ-ಚಕ್ರಾಂಕನನಿಷೇಧ ಪೂರ್ವಕ ಶ್ರೌತಭಸ್ಮ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಧಾರಣಪೂರ್ವಕ.... ನಿಗಮಾಗಮೋಭಯ ಉಭಯವೇದಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಭಕ್ತಿ-ಕ್ರಿಯಾ-ಜ್ಞಾನಕಾಂಡ ತ್ರಿತಯ ವಿಹಿತ ಸ್ಥೂಲ-ಸೂಕ್ಷ್ಮ-ಚಿತ್-ಅಚಿತ್ಪ್ರಪಂಚಪ್ರಕಾಶಕ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲ ಪರಶಿವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕಾರಣ-ಬಹುಜನ್ಮ ಕೃತ-ಶಿವಾರ್ಪಿತ. ಯಜನ-ಯಾಜನ-ತಪೋಧ್ಯಾನಾದ್ಯನೇಕ ಪುಣ್ಯಾಪೂರ್ವಫಲಕ-ಶರೀರತ್ರಯ ಗತ ಮಲತ್ರಯ ವಿಧ್ವಂಸಕ ಕಾರುಣ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೈವಲ್ಯ ವಿಭೂತಿತ್ರಯ ಪ್ರದಾಯಕ ಅಷ್ಟಾವರಣ-ಪಂಚಾಚಾರ-ಸದ್ಗುರು ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷಲಬ್ಧ-ಶಕ್ತಿಪಾತಾದ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನ ಪರಶಿವೇಷ್ಟಲಿಂಗಧಾರಣಾತ್ಮಕ-ಪಾಶುಪತ-ದೀಕ್ಷಾನಂತರ್ಯಂ ಇತಿ ಅಥ ಶಬ್ದಾರ್ಥೋ ನಿರ್ಣೀಯತೇ" ಎಂದು.

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ವಿಶ್ವಕೋಶದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ [2]- "ವೀರಶೈವಮತವು ರೇವಣಸಿದ್ಧ-ಮರುಳಸಿದ್ಧ-ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ-ಏಕೋರಾಮ-ವಿಶ್ವಾರಾಧ್ಯರೆಂಬ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತೆಂದು ವೀರಶೈವ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಶ್ರೀಪತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಶಿವಪರವಾಗಿ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದು ವೀರಶೈವ ಮತವನ್ನು ಪ್ರಖ್ಯಾಪನ ಮಾಡಿದನು" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಡಾ|| ಚಿಲಕೂರು ನಾರಾಯಣರಾಯರು [3] "ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತನೆ ಬರೆದುದೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತನೂ ಕೂಡ ಕ್ರಿ. ಶ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಈಚಿನವನಲ್ಲ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

"ವಿಮರ್ಶಾಗ್ರೇಸರ" ಬಿರುದಾಂಕಿತರಾದ ಲಿಂ|| ಬಂಡಾರುತಮ್ಮಯ್ಯ ಕಾಕಿನಾಡ, ಇವರು ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತನ ಕಾಲವನ್ನು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೭೨ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತನೇ ಬರೆದುದು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. [4] ಇದರಂತೆ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೧೯೭-೧೧೩೦ ರಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರ ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯಖಂಡನವಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬಸವಾದಿ ಶಿವಶರಣರ ಮತ್ತು ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಪ್ರಗತಿಪರವಾದ ವೀರ

---

[1] ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ– ಡಾ|| ಎಸ್. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ ವಿರಚಿತ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಾಶನ ೧೯೫೪. ಪು. ೧೩೭.

[2] ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ. (ಪು. ೧೧೭. IV ಸಂಪುಟ) ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಾಶನ. ೧೯೭೨.

[3] ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯಚರಿತ್ರಮು ಉಪೋದ್ಘಾತ [ಪು. ೪೧ ೪೨] ೧೯೩೦.

[4] ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥಕವಿ ಪು. ೧೨೪. (೧೯೪೮) ಶಿವಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥಮಾಲ, ಸಿಕಂದ್ರಾಬಾದ್.

ಶೈವಸಾಮಾಜಿಕ-ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳು ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾಣದಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರೀಪತಿಯು ಬಸವಾವತಾರ ಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆಯೇ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವನೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಆಶಯ.

ಇನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಆಕ್ಷೇಪವು ಮತ್ತೆ ನಾಲ್ಕು ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೆ ಎಡೆಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅವು ಕ್ರಮವಾಗಿ–

(ಕ) ಶಾಸನೋಕ್ತ-ಶ್ರೀಪತಿಯು [1] ಅಂತ್ಯಜನಾದರೂ ಶಿವಭಕ್ತನು ; ದೇವ-ಋಷಿಗಳಿ ಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನು; ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಗ್ನಿಸ್ತಂಭನಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ದನು. ಅವನ ಮಗ "ಗೋಕರ್ಣ"ನೆಂಬುವನು ಒಬ್ಬ "ಪಂಚಮ"ನನ್ನು (ಅಂತ್ಯಜ) ದ್ವಿಜನನ್ನಾ ಗಿಸಿದ. ಪ್ರಕೃತ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿಯಾದರೊ– "ಬ್ರಹ್ಮ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರವಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವುಂಟು ; ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಉಪನಯನ- ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ ; ಎಂದು ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿ-ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಇತಿ ಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ."– ಎಂದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಉಳಿದವರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವುದೇನು ? [2] "ಶೂದ್ರಾಣಾಂ ನ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಃ" ಎಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ "ತಾಂತ್ರಿಕ-ತಪ್ತ-ಲಿಂಗ-ಶೂಲ-ಡಮರು-ಶಂಖಾಂಕನಗಳ ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿ, ಶ್ರೌತಶಿಖಾ-ಸೂತ್ರ-ಭಸ್ಮ-ರುದ್ರಾಕ್ಷ-ಲಿಂಗಧಾರಣಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿರುವುದಲ್ಲದೆ [3] ಹರಿಕೇಶಾ- ಯೋಪವೀತಿನೇ" "ರುದ್ರಶ್ಶಿಖಾ" ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಶಿಖಾ- ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಧರಿಸಿರುವಿಕೆಯೇ ಶಿವಲಾಂಛನ ;" ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ–

[4] ಮುಖೇ ಮಂತ್ರೋ ಹೃದಿ ಧ್ಯಾನಂ ಮಸ್ತಕೇ ಲಿಂಗಧಾರಣಮ್ ।
ಶಿಖಾ ಸೂತ್ರಂ ತಥಾ ಭಸ್ಮ ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಲಕ್ಷಣಮ್ ॥

ಎಂದು (ಗೌತಮಸ್ಮೃತಿ) [5] ವೀರಶೈವ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಸ್ತಾವದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಗ) ಏಕಾದಶೀವ್ರತಾಚರಣೆಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ [6] ಗಾಯತ್ರೀವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವರ್ಣನವಿದೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ಶಾಸನೋಕ್ತ-ಶ್ರೀಪತಿ ಬರೆದದ್ದಲ್ಲ ; ಎಂದು.

---

[1] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ೧. ೨. ೧. ಪು. ೧೯೬.

[2] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ೧. ೩. ೯. ೩೪ ಪು. ೩೧೯.

[3] ತೈ. ಸಂ. ೪–೫. ೨.

[4] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ೧. ೨. ೧. ೪. ಪು. ೨೦೧-೨೦೨

[5] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ೧. ೧. ೩. ೩. ಪು. ೭೪.

[6] ಬ್ರ. ಸೂ. ೧. ೧. ೨೬. ಪು. ೧೬೦.

ನಿಜ ; ಜಾತಿಶೂದ್ರರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ ; ಎಂಬುದು ವೀರಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತಸಮ್ಮತ ವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ– ಈ ವಿಷಯವನ್ನು "ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣವನ್ನು ಕುರಿತು" ಎಂಬ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. [1]

ಶ್ರೀ ಉಮಚಿಗಿ ಶಂಕರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಾವು ಬರೆದಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವೃತ್ತಿಯ ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ–

"ಈ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿಯಾಸಾರ) ಕಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದ ನಿರ್ವಾಣಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯಕಾರರಾದ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತರೂ ಸಹ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯೂ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕಾರವೇ ಸರಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರೂ ಸಂಸ್ಕಾರಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವುಂಟು; ಎಂದಿರುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ?" ಎಂದು ಆಶಂಕಿಸಿ, ವೀರಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಮ್ಮತವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವ ಬಗ್ಗೆ– "ನಿರ್ವಾಣಮಂತ್ರಿಗೆ ಕಾರಿಕಾಕಾರನ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಂಧವೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ ; ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆತ ಕ್ರಿಯಾಸಾರವನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡದೆಯೇ ಮಾಯಾವಾದಿಗಳಂತೆ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯಕಾರರೂ ಸಹ ಪೂರ್ವಾಪರಸೂತ್ರಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆಯೇ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಎಂಬುದನ್ನು ನನ್ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಪಂಡಿತರು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು" ಎಂದು ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇದರಂತೆ ಮುಂದೆ "ಪ್ರಮಿತಾಧಿಕರಣ"ದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ "ಹೃದ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ ತು ಮನುಷ್ಯಾಧಿಕಾರತ್ವಾತ್" ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ "ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವುಂಟು" ಎಂಬುದು ಸೂತ್ರಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದರೂ "ಕೆಲವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವುಂಟು; ಕೆಲವರಿಗೆ ಇಲ್ಲ." ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ರಾಗದ್ವೇಷಯುಕ್ತವಾದದ್ದು; ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. [2]"

ಈ ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನಗಳು

(ಕ) ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞಶಿಖಾಮಣಿಗಳೂ ಆಚಾರ್ಯಪುಂಗವರೂ ಆದ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಭಗವತ್ಪಾದರದು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸದಿರುವುದೇ ಈ ಆಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ; ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ– ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ ; ಎಂದಿರುವುದು ಉಳಿದ ಮಾಯಾವಾದಿ ಮೊದಲಾದವರಂತೆ ಅಲ್ಲ ; ಬದಲಾಗಿ ಅದು ಸನಾತನ ವೈದಿಕಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ : ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವ ಶೂದ್ರಪದವು ಜಾತಿಶೂದ್ರರನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ– ವೀರ

---

[1] "ಚಂದ್ರಿಕಾ" ; ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಹಾರಾಜ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂಚಿಕೆ, (೧೯೬೭ ಪು. ೧೪.) ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ (ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ತ್ರೈಮಾಸಿಕ: ಪು. ೧೫೧-೧೬೦) ಪ್ಲವಂಗ ಸಂ|| ಆಶ್ವಯುಜ ಸಂ. ೪೯. ಸಂ. ३. ೧೯೬೭.

[2] ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವೃತ್ತಿ : ಪು. ೧೯೬, (೧೯೬೪), ಶಂಕರವಿಲಾಸ-ಸಂಸ್ಕೃತಪಾಠಶಾಲಾ, ಶಂಕರಮಠ ಬೀದಿ, ಮೈಸೂರು ೪.

[3] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಪು. ೭೦೪.

ಶೈವವು "ಶೂದ್ರ" ಎಂಬ ವರ್ಣವನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿಲ್ಲ.[1] ನಾವು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ "ವೇದಾಧಿಕಾರನಿರ್ಣಯ-ಪ್ರಕರಣ" ಮತ್ತು "ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣಸಮೀಕ್ಷೆ"ಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸ ಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರ "....ಪಾತಕಾಧಮತ್ವ, ಮೂರ್ಖತ್ವ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞತ್ವ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳವನೇ ಶೂದ್ರನು ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. (ಪು....) ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂಥವನಿಗೆ ವೇದ ವನ್ನಾಗಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಬೋಧಿಸುವುದು ಇಲ್ಲವೆ ಉಪದೇಶಿಸುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋ ಜನವೂ ಇಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬಹಳ ಅನರ್ಥವೂ ಸಂಭವಿಸುವುದು ; ಎಂಬುದನ್ನು ಪಾಣಿನಿ ಮೊದಲಾದವರು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಭಾಷ್ಯಕಾರನದು ಅಪರಾಧವಲ್ಲ.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಅದೇ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ- ಪ್ರಮಿತಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ 'ಹೃದ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ ತು ಮನುಷ್ಯಾಧಿಕಾರತ್ವಾತ್' ಎಂಬ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇತರ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ "ಮೂರು ವರ್ಣಗಳವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಗ್ನಿಸಂಬಂಧವಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಧಿಕಾರ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಮುಂದೆ "ಕಿಂ ಚ" ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿ- "ಪರೀಕ್ಷ್ಯ ಲೋಕಾನ್- ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠಂ" "ಅರ್ಥೀ ಸಮರ್ಥೋ ವಿದ್ವಾನ್" ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಬೇಕಾದರೆ ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಅವನಲ್ಲಿ "ಶಕ್ತಿಪಾತ" (ಶಿವಕೃಪೆ) ಮುಂತಾದ ಒಳ್ಳೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆಯೆ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ಅವನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆ- ಅರ್ಥಿತ್ವ; ಎಂದರೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವನೇ ವೇದವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿ; ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು. "ಯಂ ತ್ವಂ ಮನುಷ್ಯಾಯ ಹಿತತಮಂ ಮನ್ಯಸೇ" "ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕಾದುದು (ನಿತ್ಯಸುಖ) ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮಾತ್ರ;" ತಿರ್ಯಕ್ ಜಂತುಗಳಿಗಲ್ಲ ; ಏಕೆಂದರೆ- ಅವುಗಳಲ್ಲಿ "ಅರ್ಥಿತ" ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಶ್ರುತಿ ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ "ಅಂಗುಷ್ಠಪರಿಮಾಣವುಳ್ಳ ಹೃದಯಕಮಲವು" ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಇರು ವುದು. ಇದು ಮಾನವ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿ ಗಳು. ಇನ್ನು "ಉಪಾಸನ" ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯು ಮಾನವರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಮಾನವನ ಹೃದಯ ಕಮಲದ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗರೂಪದಿಂದ ಶಿವನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ ; ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ ಮಾಡುವ ಉಪನಯನ ಮತ್ತು ಶಿವದೀಕ್ಷಾದಿಗಳು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ವಿಹಿತವಾಗಿವೆ. ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುಸಮೀಪ ವನ್ನೈದುತ್ತಾನೆ. ಶಿಷ್ಯನಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವುಳ್ಳ ಗುರುವು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯು ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತತಮವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಲಿಂಗಧಾರಣಾತ್ಮಕದೀಕ್ಷೆಯೆಸಗುತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ- ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಇರುವ ಅಂಗುಷ್ಠದಷ್ಟಿರುವ ಹೃದಯವು ಲಿಂಗರೂಪವಾಗಿದೆ; ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ವರ್ಣಿ ಸಿದೆ. ಅಂಥ ಹೃದಯವನ್ನು ಪರಮಕಾರುಣಿಕನಾದ ಪರಶಿವನು ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಶಿಷ್ಯನ ಹೃದಯ

---

[1] ವಂಶಾವಲೀಪ್ರಯಾತಾನಾಂ ಲಿಂಗಧಾರಣಶಾಲಿನಾಮ್ ।
ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಶಿವಭಕ್ತಾನಾಂ ಶೂದ್ರತ್ವಂ ನೈವ ವಿದ್ಯತೇ ॥
[ಗರುಡಪುರಾಣ]- ವೇದಾಂತಸಾರವೀರಶೈವಚಿಂತಾಮಣಿ [ಪು. ೮ ೨೨೨. ೪. ೨೯೫]

ವನ್ನು ಇಷ್ಟ ಪ್ರಾಣ-ಭಾವಲಿಂಗರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗಧಾರಣ, ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇವುಗಳು ಮನುಷ್ಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ವಿಹಿತವಾಗಿವೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಹೃದಯವು ಲಿಂಗ ರೂಪು ತಳೆದಿದೆ ; ಎಂಬುದನ್ನು ಅಪ್ಪಯ್ಯದೀಕ್ಷಿತರು ತಮ್ಮ "ಪಂಚರತ್ನಸ್ತುತಿ"ಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ–

"ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಚಾರಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಗೆ ಅಂಗುಷ್ಠ ದಷ್ಟಾಗುತ್ತಾನೆ ? ಎಂಬ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ "ಹೃದಪೇಕ್ಷಯಾ ತು ಮನುಷ್ಯಾಧಿಕಾರತ್ವಾತ್" ಎಂಬ ಒಂದು ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ "ಶಾಸ್ತ್ರವು ಮನುಷ್ಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸೇರಿದ್ದಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನ ಹೃದಯಕಮ- ಲವು ಅಂಗುಷ್ಠ ಪರಿಮಾಣದಷ್ಟಿದೆ;" ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮಾನವಹೃದಯಕೋಶ ದಲ್ಲಿರುವ ಅವಕಾಶವು ಲಿಂಗಾಕಾರವಾಗಿಯೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಲಿಂಗರೂಪವು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ ; ಎಂದು.

ವೀರಶೈವಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯನ ಮೇಲೆ ಶಿವಕೃಪೆ (ಶಕ್ತಿಪಾತ)ಯಾಗಿದೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಲಿಂಗಧಾರಣರೂಪವಾದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಎಸಗುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂಥ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪವಿತ್ರರಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ. ಇವರಲ್ಲಿ ಜಾತಿ-ವರ್ಣ- ಆಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಲಿಂಗಭೇದಗಳು ಯಾವುವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ಎಲ್ಲ ಮಾನವರೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಆಗುತ್ತಾರೆ; ಎಂಬುದನ್ನು ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ವಿಧುರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ–

"ಪ್ರಾರಬ್ಧವಶದಿಂದ ಪತ್ನೀವಿಯೋಗವಾಗಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಮತ್ತು ಯತ್ಯಾಶ್ರಮಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವವರು "ಅನಾಶ್ರಮಿ"ಗಳು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಆಗ ಯಾವ ಆಶ್ರಮವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವ ರಿಗೂ, ಸ್ನಾತಕವಿಲ್ಲದವರಿಗೂ ಕೂಡ ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಧಾರಣ-ಪೂಜಾ-ನಮಸ್ಕಾರ-ಶ್ರವಣ- ಮನನರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವುಂಟು. ಏಕೆಂದರೆ– ಮನು, ಶೌನಕ ಮುಂತಾದ ವರ ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಆಶ್ರಮದವರಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವುಂಟು ಅದರಂತೆ ರೈಕ್ವ-ಭೀಷ್ಮ-ಸಂವರ್ತ ಮುಂತಾದ ಅನಾಶ್ರಮಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿರುವುದರಿಂದ "ಆಶ್ರಮವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ." ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. "ಯಜ್ಞದಿಂದ, ದಾನದಿಂದ, ಕಠಿಣ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮವಿಲ್ಲದವರಿಗೂ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಧಿಕಾರವುಂಟು, ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಜಪ-ಉಪವಾಸ-ಮತ್ತು ದೇವತಾರಾಧನಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಅರ್ಹತೆ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಇದರಂತೆ ಅದೇ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ 'ಅತಸ್ತ್ವಿತರಜ್ಜ್ಯಾಯೋ ಲಿಂಗಾಚ್ಚ ೩೯' ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ -ಅಮೃತಸ್ಯ ದೇವಧಾರಣೋ ಭೂಯಾಸಂ' 'ಶರೀರಂ ಮೇ ವಿಚರ್ಷಣಂ' ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಮೀರಿರುವ ಆಶ್ರಮ-ಅನಾಶ್ರಮಗಳವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಲಿಂಗ ಧಾರಣವನ್ನು ಹೇಗೆ ವಿಧಿಸಿದೆಯೋ ಅದರಂತೆ ಆಶ್ರಮ-ಅನಾಶ್ರಮ ಎಂಬ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮುಕ್ತಿ ಬಯಸುವವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವುಂಟು. ಏಕೆಂದರೆ– 'ನಿಧನಪತಯೇ ನಮಃ' ಮುಂತಾದ ಉಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವು ಸರ್ವಾತ್ಮಕವೆಂದು ಹೇಳಿ, 'ಯತ್ಸೋಽಮಸ್ಯ' ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಲಿಂಗರೂಪ-ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಆಶ್ರಮ-ಅನಾಶ್ರಮಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆ ಧರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅದ ರಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಸರ್ವರೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ." ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ "ಆಶ್ರಮ" ಪದದಿಂದ "ವರ್ಣ"ವೂ ಲಕ್ಷಣಾವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಬೋಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಆಶ್ರಮ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಕೃತವರ್ಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ ಉಪನಯನ-ಸಂಸ್ಕಾರ ಪಡೆದ 'ದ್ವಿಜ'ರು ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಅನಾಶ್ರಮ ಎಂದರೆ- ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಾರಬ್ಧವಶದಿಂದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ವಿಧುರರು ಮತ್ತು ರೈಕ್ವ-ಭೀಷ್ಮ-ಸಂವರ್ತ ಮುಂತಾದವರು; ಎಂದು ಬೋಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ "ಅತಸ್ತ್ವಿತರಜ್ಜ್ಯಾಯೋ ಲಿಂಗಾತ್" ಎಂಬ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಚತುರಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಅತೀತರಾದ ಎಂದರೆ ಅತ್ಯಾಶ್ರಮಿಗಳಾದ ಎಲ್ಲ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ; ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದರಿಂದ ಅಪ್ರಾಕೃತ-ಅತ್ಯಾಶ್ರಮತ್ವವು ಉಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಶಕ್ತಿಪಾತಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀಗುರುವಿನಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದ ಎಲ್ಲ ಮಾನವರೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು; ಎಂದು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಇದರಂತೆ ಮುಂದೆ 'ಮೌನಾಧಿಕರಣ'ದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪಾಶುಪತ-ಮಹಾಪಾಶುಪತಗಳಿಗೆ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅತ್ಯಾಶ್ರಮಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ- "... ತಸ್ಮಾತ್". ಆದರೆ ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷ ಮಾಡುವ "ಪಾಶುಪತಮತವು" ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇಡಿಯ ಜೀವನಪರ್ಯಂತವೂ ಅನುಷ್ಠಾನ-ಮಾಡುವ "ಮಹಾಪಾಶುಪತವ್ರತವು" ಪಾಶನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಶಿವಸ್ವರೂಪ-ನಿತ್ಯಫಲವನ್ನೇ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಅತ್ಯಾಶ್ರಮೀ ನಿರಾಭಾರ-ಷಟ್-ಸ್ಥಲೀ ಜಂಗಮೇಶ್ವರಃ ।
ಶಿವಯೋಗಯತಿರ್ವೀರೋ ನಾನ್ಯೇಷು ನ ಕದಾಚನ ॥

ಎಂದು ವೀರಾಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಾಶ್ರಮ-ಪದವು ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಎಲ್ಲ ಆಶ್ರಮದವರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಗೃಹಸ್ಥೋ ವಾ ವಾನಪ್ರಸ್ಥೋ ಯತಿಸ್ತು ವಾ ।
ಯಸ್ತು ಲಿಂಗಾಂಗ-ಸಂಯುಕ್ತಸ್ಸ ಏವಾತ್ಯಾಶ್ರಮೀ ಭವೇತ್ ॥

ಎಂಬ ಆಗಮೋಕ್ತಿಯು ಇದನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಮಾನವರು ಅರ್ಹರು ; ಎಂಬುದು ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅತ್ಯಾಶ್ರಮಿಗಳು "ವೀರಶೈವ"ರೆಂಬುದೂ ಸಿದ್ಧವೇ ಆಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರ ಸಾಮಾಜಿಕತೆಯನ್ನೂ ಔದಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮರೆಯುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ? ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಫಲಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ-

"ಭಲ್ಲಾಣ, ಚಿರುತೊಂಡ, ಚಾರಮ, ನೇಮಾರಾಧ್ಯ, ಉದ್ಭಟಾರಾಧ್ಯ ಮುಂತಾದವರು ಶರೀರದಿಂದ, ರಾಜ್ಯದಿಂದ, ಪರಿವಾರದಿಂದ, ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಶಿವಲೋಕವನ್ನೇರಿದರು." ಎಂದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿಗಳು ಹೇಗೆತಾನೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಲಾದೀತು. ಇದೆಲ್ಲ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ-"ಶಿವಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವ." ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತ-ಭಗವತ್ಪಾದರು ಶಿವಭಕ್ತರ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಚೀನಾಂಬರದಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಬನ್ನೀಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ಪವಾಡವನ್ನು ಮೆರೆದಿರುವುದು ಶಿಲಾಶಾಸನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವುದಂತೂ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ.

(ಖ) ಶಿಖಾಸೂತ್ರಧಾರಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಮಾತು— ಬಸವಾವತಾರಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಎಂದರೆ ಆರಾಧ್ಯ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಧಾರಣದ ಜೊತೆಗೆ ಶಿಖೆ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು. ಶಿಖಾ-ಸೂತ್ರಗಳು ಪ್ರಾಕೃತವರ್ಣಾ-ಶ್ರಮಸಂಕೇತಗಳೆಂದು ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ದಲ್ಲಿ ಶಿಖಾಸೂತ್ರಗಳ ಬಳಕೆಯಿತ್ತು. ಬಸವಾವತಾರದ ತರುವಾಯ ಋಷಿಕಲ್ಪರಾದ ಶಿವಶರಣರಿಂದ ಅನುಭವಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವವು ಪರಿಷ್ಕೃತಗೊಂಡು ಶಿಖಾಸೂತ್ರಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣನಿಷೇಧಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟವು. ವೀರಶೈವ-ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮನಗಂಡ ಎಲ್ಲ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೂ ವೀರಶೈವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪರಿವರ್ತಿತರಾದವರೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಆರಾಧ್ಯಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಬಸವಣ್ಣನೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ. ಅಂದು ಆಂಧ್ರ-ಕರ್ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ ಗುರುಪದವಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿದ್ದ ಕಾಳಾಮುಖರಲ್ಲಿಯೂ ಲಿಂಗಧಾರಣವಿತ್ತು ; ಎಂಬುದು ಹಿಂದೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತ, ಮಂಚಣಪಂಡಿತ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಪಂಡಿತ, ವೇಮಾರಾಧ್ಯ ಮುಂತಾದವರು ಮುಖ್ಯರು ; ಎಂದು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ವೀರಶೈವಸ್ಥಾ ಶಿಖಾಯಜ್ಞೋಪವೀತಿನಃ ।
ಲಿಂಗ-ರುದ್ರಾಕ್ಷ-ಭಸ್ಮಾಂಕಾ ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮಸಮನ್ವಿತಾಃ ॥
[ಮುಂಡಕೋಪನಿಷತ್ ಭಾಷ್ಯಂ ಪು. 128]

ಎಂಬ ಉಕ್ತಿ ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ.

ಇದರಿಂದ ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದೊಂದಿಗೆ ಶಿಖೆ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳನ್ನು ಧರಿಸು ತ್ತಿದ್ದ ಆರಾಧ್ಯಸಂಪ್ರದಾಯದ ವೀರಶೈವರು ಮತ್ತು ಕೇವಲ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಧಾರಿ ವೀರಶೈವರು, ಎಂಬ ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳು ಇದ್ದುದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಗೌತಮ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ—

ಮುಖೇ ಮಂತ್ರೋ ಹೃದಿ ಧ್ಯಾನಂ ಮಸ್ತಕೇ ಲಿಂಗಧಾರಣಮ್ ।
ಶಿಖಾಸೂತ್ರಂ ತಥಾ ಭಸ್ಮ ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಲಕ್ಷಣಮ್ ॥
(ಸಂ I-267)

ಎಂದರೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಜೊತೆ ಶಿಖೆ ಮತ್ತು ಸೂತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವಂತೆ ಅದೇ ಭಾಷ್ಯವು 209 ರಲ್ಲಿ—

ಮುಖೇ ಮಂತ್ರೋ ಹೃದಿ ಧ್ಯಾನಂ ಮಸ್ತಕೇ ಲಿಂಗಧಾರಣಮ್ ।
ರುದ್ರಾಕ್ಷಂ ಚ ತಥಾ ಭಸ್ಮ ಹ್ಯೇತದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಲಕ್ಷಣಂ ॥

ಎಂದು ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಜೊತೆ ಶಿಖಾ-ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವೀರಶೈವಲಕ್ಷಣವೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಶಿಖಾ-ಸೂತ್ರ ಧಾರಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಶಿಖಾ-ಸೂತ್ರಗಳಿಲ್ಲದ ಕೇವಲ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಧಾರಿಗಳೂ ಇದ್ದುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಶಿಖಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯರು "ಮಾನವರಲ್ಲಿ ವಿಶುದ್ಧರು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತರೆಂದು ಎರಡು ಬಗೆ. ಶಿವಸಂಸ್ಕಾರಿಗಳು ಶುದ್ಧರು; ಇತರರು ಪ್ರಾಕೃತರು. ಇನ್ನು ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿಧರ್ಮಗಳೂ ಎರಡು ವಿಧ. ಒಂದು ಶಿವನಿಂದ ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದು. ಮತ್ತೊಂದು ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಬಂದದ್ದು. ಶಿವಾಶ್ರಮಿಗಳು ಶಿವೋಕ್ತವಾದ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರು; ಶಿವ ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದವರು ಪಿತಾಮಹನಿಂದ ಸ್ಮೃತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುವರು. ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟ ಸೌದೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಆಯಾ ಸೌದೆಯ ರೂಪವಿರುವುದಿಲ್ಲವೊ ಅದರಂತೆ ಶಿವ ಸಂಸ್ಕಾರಪಡೆದವರಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿಜಾತಿಭೇದವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲ್ಲೂ ಶಿವಸಂಸ್ಕಾರಿಯಾದವನು ಜಾತಿಭೇದವನ್ನೇ ನಂಬಬಾರದು." (ಸಿ. ಶಿ. ಪರಿ. ೧೦) ಇದರಿಂದ ಅಂದಿನ ವೀರಶೈವರನ್ನು 'ಸಹಜ ವೀರಶೈವ' ಮತ್ತು 'ಆಗಂತುಕ ವೀರಶೈವ' ಎಂದು ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು.

ಆಗಂತುಕ ಮತ್ತು ಸಹಜ ವೀರಶೈವತ್ವ ನಿರ್ಣಯ

ಯಾರು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ವೀರನಂದಿ ಮುಂತಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತ-ಪ್ರಮಥಗೋತ್ರ-ಪ್ರವರ ನಾದ ಗುರುಗಳಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು, ಅವರು ಬೋಧಿಸಿದ ಅಷ್ಟಾವರಣ-ಪಂಚಾಚಾರ-ಷಟ್‌ಸ್ಥಲ-ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವರೋ ಅವರು "ಸಹಜ ವೀರಶೈವರು." ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥನು ತಾನು ಭೃಂಗಿರಿಟಿ-ಗೋತ್ರಜಾತನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ ಅನುಭವಸಾರ ಎಂಬ ಆಂಧ್ರ ಪದ್ಯಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ-

"ಭೃಂಗಿರಿಟಿಗೋತ್ರುಡನು ಗುರು
ಲಿಂಗತನೂಜುಂಡ ಶಿವಕುಲೀನುಡದುರ್ವ್ಯಾ।
ಸಂಗವಿವರ್ಜ್ಯ ಚರಿತುಡ
ಜಂಗಮಲಿಂಗಪ್ರಸಾದಸತ್ಪ್ರಾಣುಂಡನ್"

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಬಸವಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ "ಭೃಂಗಿರಿಟಿಗೋತ್ರ-ಸಂಭವ"ನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

'ಇನ್ನು ಆರಾಧ್ಯ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರೆ ಲಿಂಗಯಜ್ಞೋಪವೀತಿಗಳು. "ಲಿಂಗಯಜ್ಞೋಪವೀತಿ" ಪದದ ನಿರ್ವಚನವು ಹೀಗಿದೆ-"ಲಿಂಗಂ ಚ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಚ ಯಸ್ಯ ಸಃ ಲಿಂಗಯಜ್ಞೋಪವೀತಿ" ಎಂದು. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮಾಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ತಂತುಮಯ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಧಾರಣ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಲಿಂಗಧಾರಣ; ಎಂದು ಅವರು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಂದರೆ- ಶ್ರೀಪತಿ ಮೊದಲಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಯಥಾರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ತರುವಾಯ ಶ್ರೀರೇಣುಕಾದಿ ಆಚಾರ್ಯ-ಪ್ರವರರಾದ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಲಿಂಗಯಜ್ಞೋಪವೀತಿಗಳು ಆಗಿದ್ದರು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ "ಲಿಂಗವೇ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವು ಯಾರಿಗೋ ಅವರು ಲಿಂಗಯಜ್ಞೋಪವೀತಿಗಳು" ಎಂಬ[1] ನಿರ್ವಚನವು ಶ್ರುತವಾಗುತ್ತದೆ. ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಲಿಂಗಯಜ್ಞೋಪವೀತವೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ- "ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಶಕ್ತಿಸ್ತೀತತ್ವಂ ಪುರಾಣೇಷು ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ." 'ಯಜ್ಞೋ

---

1 ಲಿಂಗಮೇವ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಯಸ್ಯ ಸಃ ಲಿಂಗಯಜ್ಞೋಪವೀತೀ.

ನ್ವೈ ವಿಷ್ಣುಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುನಾಮ್ನಃ ಪೀಠಸ್ಯ ಉಪ-ಸಾಮೀಪ್ಯೇನ- ಇತಂ, ಲಿಂಗಂ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ" ಎಂದರೆ- "ನಾರಾಯಣನು ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿರೂಪಪೀಠ; ಎಂಬುದು ಪುರಾಣಪ್ರಸಿದ್ಧ. 'ಯಜ್ಞೋ ವೈ ವಿಷ್ಣುಃ' ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಿಂದ 'ಯಜ್ಞ' ಎಂಬ ವಿಷ್ಣು ರೂಪ-ಪೀಠದ 'ಉಪ' ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ 'ಇತಂ' ಇರುವ 'ಲಿಂಗಂ' ಲಿಂಗವೇ ಯಜ್ಞೋಪ ವೀತ; ಅಥವಾ ಯಜ್ಞ; ಎಂದರೆ- ಪೂಜೆ; ಪೂಜ್ಯವಾದ ಉಪವೀತ; ಎಂದು ಅರ್ಥ.[1]

ಪ್ರಕೃತ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಮುಂತಾದವರು ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗೋತ್ರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಧರ್ಮಾನುಯಾಯಿಗಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತಿಗಳು ಮೊದಲು ಕೌಶಿಕ ಗೋತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಶ್ರೀಪತಿ-ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯವಂಶ-ಸಂಭವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ವೀರಣಾಮಾತ್ಯನು ತನ್ನ "ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮವಿಲಾಸ" ದಲ್ಲಿ-

"... ಕವಿತಾಧುರೀಣ-ಕೌಶಿಕಗೋತ್ರಪವಿತ್ರ-ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯವಂಶಪಯಃ-ಪಯೋ-ರಾಶಿರಾಕಾಸುಧಾಕರಾಯಮಾನ-ಶಂಭುಲಿಂಗಾರಾಧ್ಯಪೌತ್ರ-ವೀರಾರಾಧ್ಯ . . . ." ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಇದರಂತೆ ಮಂಚನ-ಪಂಡಿತರೂ ಕೂಡ ಹಿಂದೆ ಅತ್ರಿ-ಗೋತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಕಾಶೀಕಾಂಡದ ಚನ್ನವೀರಕೃತ "ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನಶಬ್ದಧಾತುಕಲಾಪ"[2]ದಲ್ಲಿ "ಯಾಗಂಟಿ-ಶಂಭುಲಿಂಗ-ಪ್ರಸಾದಿನಾ ತಿತ್ತಿರಿಯಜುಶ್ಶಾಖಾಧ್ಯಯನಸ್ಯ ವಾಮದೇವಮುಖೋದ್ಭೂತಸ್ಯ ಗಜಕರ್ಣಪುತ್ರಸ್ಯ ಅತ್ರಿ-ಗೋತ್ರಸ್ಯ ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರಸೂತ್ರಸ್ಯ ಶಿವಲೆಂಕಮಂಚನಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯಪ್ರವರಸ್ಯ ...." ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಉದ್ಭಟಾರಾಧ್ಯನೂ ಕೂಡ-

"ಜಾತಃ ಶಿವಾಂಶೇನ ಸದುದ್ಭಟಾಖ್ಯೋ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಾಮೃತದಾನದಕ್ಷಃ।
ತಮುದ್ಭಟಾರಾಧ್ಯಗುರುಂ ಮಹೇಶೋ ಮುದಾ ಭರದ್ವಾಜಮುನೀಂದ್ರಚಂದ್ರಾತ್ ॥
ಪ್ರಕಾಶಯಾಮಾಸ ಮಹಾಪ್ರಮೋದಾತ್ ಜಾತಾದಿಕಾನ್ಯಾಜುಷವೇದಸಿದ್ಧಾನ್ ॥"

ಮುಂತಾಗಿ ಉದ್ಭಟಾರಾಧ್ಯರು ಹಿಂದೆ ಭರದ್ವಾಜಮುನೀಂದ್ರನಿಂದ ಜಾತಕರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿ, ತರುವಾಯ ವೇದೋಕ್ತವಿಧಿಯಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದರು."[3]

ಎಂಬುದರಿಂದ ಶ್ರೀಪತಿ ಮೊದಲಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ 'ಆಗುಂತಕರು' ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ-ಪಂಡಿತರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಬಸವಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ-

---

[1] ವೇದಾಂಸಾರ ವೀರಶೈವ ಚಿಂತಾಚಾಮಣಿ : ಪು. ೭, ಪು. ೧೬೮ (ಸೋಲ್ಲಾಪುರ ಪ್ರಕಟನೆ 1908)

[2] ಡೆಕ್ಕನ್ ಕಾಲೇಜ್ ಪೂನಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಡಾ॥ ಎ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ಸಂಪಾದಿತ.

[3] "ಭೈರವಾರಾಧ್ಯ ವಂಶಾವಲಿ"- ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ (ಪ್ರಥಮಪಾದ) ಆಂಧ್ರಾಕ್ಷರಮಯ (ಸಿಕಿಂದ್ರಾಬಾದ್, ತಿರುಮಲ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ ಮುದ್ರಾಕ್ಷರಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತ-1893)

" ಭಕ್ತಿವಿೂದಿ ನಲಪು ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯಂಬುತೋ ಬೊತ್ತುಬಾಯಲೇನು ಬಸವಲಿಂಗ " ಎಂಬಲ್ಲಿ 'ಎಲೈ ಬಸವೇಶ್ವರ, ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಪರವಶನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೂ ಇಂದಿಗೂ ನನಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯದ ಅಭಿಮಾನ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ " ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬಸವೇಶ್ವರರಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ವಿಚಾರ ವಂತಿರಲಿ; ಸ್ವಯಂ ಬಸವೇಶ್ವರರೂ ಕೂಡ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಚಿತವಾದ ಉಪ ನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನುಹೊಂದಿ, ತರುವಾಯ "ಕರ್ಮಲತೆ"ಯಂತಿದ್ದ "ಜನಿವಾರ"ವನ್ನು ತ್ಯಜಿ ಸಿದರೆಂದು ಮಹಾಕವಿ ಹರಿಹರ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ. ಸ್ವಯಂ ಹರಿಹರನೂ ಕೂಡ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಅವನ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳು ಶರ್ವಾಣೀ-ಮಹದೇವ ಎಂಬುವರು.[1] ಆತನೂ ಕೂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಹಜವಾದ ಉಪನಯನವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಪಂಪಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಹಜ ವೀರಶೈವಾಚಾರ್ಯರೆನಿಸಿದ್ದ " ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ "ರೆಂಬ ವೀರಶೈವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದನು.

ಹರಿಹರ ಮಹಾಕವಿಯ ಅಳಿಯ ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ. ಆತ ಶಿರೋಲಿಂಗಧಾರಿ. " ಶಿಖಾಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆತ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವನಂತೆ ಗುರು (ಹರಿಹರ) ವಿನ ಸಮೀ ಪಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದನು.

" ಮಿಸುಪಜಡೆಮುಡಿಯಿಂದೆ ಷಟ್ಕುಂಡಲದಿ ಶಿರದೊಳೆಸೆವ ಶಿವಲಿಂಗದಿಂ ... ಯಜ್ಞಸೂತ್ರ ದಿಂ ರಂಜಿಸುತಿರಡನೆಯ ಶಿವನಂತೆ "[2]– ಎಂದು ವರ್ಣಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಇಬ್ಬರು ಕವಿವರರ ಸಮಕಾಲಿನನೂ ಹೊಯ್ಸಳ ವಂಶದ ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳ ಅರಸನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಾಮಾತ್ಯನೂ ಆಗಿದ್ದ ವೀರಶೈವಾಚಾರ್ಯ " ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸ "ನೂ ಕೂಡ " ಉರುಯಜ್ಞಸೂತ್ರಮುಂ ಶಕ್ತಿ ತ್ರಯೋರುಗುಣಯುತ ಸೂತ್ರದೊಡನೆ ಕೂಡಿ "[3]ದ್ದನಂತೆ.

ಶ್ರೀಪತಿಯ ಗುರುಪರಂಪರೆ

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಶಂಕರತತ್ತ್ವವಿದರಾದವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಸದಾಶಿವ-ಶಕ್ತಿಧರ-ಸುಕೇಶ-ಚಂಡೀಶ್ವರ-ಭೃಂಗಿರಿಟಿ-ಶಿಲಾದ-ಕುಂಭೋದ್ಭವ-ವಾಮದೇವಾದಿಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ರೇವಣಸಿದ್ಧಗುರುವೂ ಸಂಸ್ತುತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತುತರಾದ ಶಕ್ತಿಧರಾದಿಗಳು ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಮಥ ಮುಖ್ಯರು ; ಕುಂಭೋದ್ಭ ವನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅಗಸ್ತ್ಯ. ಆತ ಆದಿರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಶಿವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಉಪದೇಶಮುಖ

---

[1] ಹರಿಹರ ಕವಿಕೃತ " ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ "ದ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ. ಡಾ॥ ಎಸ್. ಸಿ. ನಂದೀ ಮಠ ಅವರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತ 1968.

[2] ರಾಘವಾಂಕ ಚರಿತೆ– ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶ ವಿರಚಿತ.

[3] ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣ– ಪದ್ಮಣಾಂಕ ಕವಿವಿರಚಿತ. (ಸಂ. ೭. ಪ. ೧೬.)

ದಿಂದ ಪಡೆದನೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ವಾಮದೇವನು ಮಹರ್ಷಿ, ರೇವಣಸಿದ್ಧರು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಆಚಾರ್ಯರು ; ಅವರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧-೧೨ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ-ಆಂಧ್ರ-ದ್ರವಿಡ-ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಧರ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದವರು.

ಇಲ್ಲಿ 'ಶಿವಾಚಾರವಿಚಾರದೀಕ್ಷಂ, ಸ್ವಶಿಷ್ಯಸತ್ಪ್ರೀಣನಪೂರ್ಣಪಕ್ಷಂ, ದುರ್ವಾರಕಾಮಾದಿ ವಿದಾರ ದಕ್ಷತ್ವದಿಂದ ವರ್ಣಿತರಾದ ರೇವಣರು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವೆಂದು ವರ್ಣಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಆ ರೇವಣಸಿದ್ಧರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯರೇ ಮರುಲಸಿದ್ಧರು ; ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಮರುಲಸಿದ್ಧರು ರೇವಣ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರರಿಂದ "ಧೃತಷಡ್ಲಿಂಗಾವಧಾನೋಜ್ವಲಂ" ಎಂದು ವರ್ಣಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಮರುಲಸಿದ್ಧರೂ ಕೂಡ ವೀರಶೈವಾಚಾರ್ಯಪಂಚಕದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತರಾದ ಜ॥ಮರುಳಾರಾಧ್ಯ ಭಗವತ್ಪಾದರಲ್ಲ. ಪರಶಿವನ ಪಂಚಮುಖೋದ್ಭವರಾದ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರು ಸ್ವತಂತ್ರರು ; ಸ್ವಯಂ ಪರಶಿವ ಸ್ವರೂಪರು. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತರಾಗಿರುವ ಏಕೋರಾಮರೂ ಕೂಡ ಹಿಮವತ್ಕೇದಾರ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳೆಂದು ವರ್ಣಿತರಾಗಿರುವ ಜ॥ಏಕೋರಾಮ ಶಿವಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲ ; ಏಕೆಂದರೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಯಾವ ವಿಶೇಷಣಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತರಾಗಿರುವ ಏಕೋರಾಮರು ಐತಿಹಾಸಿಕರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪತಿಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಗುರುಗಳು. ರೇವಣಸಿದ್ಧ-ಮರುಳಸಿದ್ಧ-ಏಕೋರಾಮ ಎಂಬ ಆಚಾರ್ಯತ್ರಯವನ್ನು ಆದಯ್ಯ ಎಂಬ ಶರಣನು ತನ್ನ ಒಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ. "ರೇವಣಸಿದ್ಧಯ್ಯ ದೇವರನಿಷ್ಠೆ... ಮರುಳಸಿದ್ದಯ್ಯದೇವರ ಅದೃಷ್ಟ ಪ್ರಸಾದನಿಷ್ಠೆ, ಏಕೋರಾಮಯ್ಯಗಳ ಆಚಾರನಿಷ್ಠೆ, ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯನ ಸ್ವಯಂಪಾಕ" (ಶಿವಾನುಭವ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಪು. ೧೬-೧೭) "ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶನೆನ್ನ ಸ್ತೋತ್ರ.... ಮರುಳಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ದೇವರೆನ್ನ ಶ್ರೋತ್ರ, ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರೆನ್ನ ಜಿಹ್ವೆ, ಏಕೋರಾಮ ತಂದೆಗಳೆನ್ನ ನಾಸಿಕ" (ವ. ೪೦) ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ದ್ವಾಪರಾಚಾರ್ಯರೆಂದು[1] ವರ್ಣಿತರಾಗಿರುವ ಇವರೂ ಕೂಡ 'ಮರುಳಸಿದ್ಧರ ಸಮಕಾಲೀನರು' ಎಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು ; ಏಕೆಂದರೆ ಇವರು ಮರುಳಸಿದ್ಧರ ತರುವಾಯ ಸ್ಮೃತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಏಕೋರಾಮರು "ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರೋಭಯಗತವಿಲಸತ್ ಶೈವಸಂಸ್ಥಾಪನಾಢ್ಯರೂ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯಪ್ರಸಿದ್ಧರೂ ಆದ "ದೇಶಿಕೇಂದ್ರ"ರಾಗಿದ್ದರು. ಎಂಬುದರಿಂದ ಈ ಆಚಾರ್ಯರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಾದಿಗಳು ಚನ್ನಾಗಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿವೆ. ಇವರೇ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ "ಶ್ರೀಶೈಲಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಚರಿತೋಕ್ತರಾದವರು. ಇವರು ವಾದದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಜಿತನಾದ ಶ್ರೀಪತಿಗೆ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿದ "ದೇಶಿಕೇಂದ್ರ"ರಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಇದೀಗ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಗಮೋಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾದಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನರು. ಅವರ ಕಾಲವು ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುಂತಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಕಾಲವೆಂಬುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟ. ಅವರ ಪವಿತ್ರ ನಾಮಗಳು ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥಕವಿ ವಿರಚಿತ "ಗಣಸಹಸ್ರನಾಮ"ದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

---

[1] ಇಲ್ಲಿ 'ದ್ವಾಪರ'ಪದವು ಯುಗವಾಚಕವಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯಃ ಅದು "ದ್ವಿಗುಣಿತ ಪಾವಿತ್ರ್ಯ" ಎಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದು.

ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರ ಶಿವದೀಕ್ಷಾ ಪ್ರಸಂಗ

ಪುಲ್ಲಿಕವಿ ವಿರಚಿತವಾದ ಶ್ರೀ ಶೈಲಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತಾಗ್ರೇಸರರೂ, ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರನಿಪುಣರೂ, ಪದವಾಕ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಜ್ಞರೂ ಆದ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರ ಶಿವದೀಕ್ಷಾ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ. "ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರ"ರು (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. 1050) ವೀರಶೈವ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಶ್ರೀ ಶೈಲಸೂರ್ಯಸಿಂಹಾಸನಾಧಿಷ್ಠಿತ ಜಗದ್ಗುರು ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯಾನ್ವಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಸಂಚಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ವಾರಾಣಸಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಭಗವಂತನಾದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಆಲಯದಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಭೂಸುರರೊಡನೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆ ಸಂದರ್ಭವು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

> "ಕ್ಷಿತಿಸ:ರುಲಿವ್ವಿಥಂಬುನ ವಚಿಂಚುಚುನುಂಡಗ ವಾರಿಲೋನಶ್ರೀ-
> ಪತಿಯನು ಪಂಡಿತೋತ್ತಮುಡಭಂಗುರವೇದಪುರಾಣಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂ।
> ಗತುಲಪ್ರವೀಣುಡಬ್ಜಭವಕಲ್ಪುಡನಲ್ಪಕಳಾವಿಚಕ್ಷಣುಂ-
> ಡತುಲಿತ ವಿಶ್ವನಾಥಚರಣಾಂಬುಜಭಕ್ತಿದನರ್ಚಿಯಂಡಗನ್"
>
> (ಆಶ್ವಾಸ. ೧-೨೧೧)

ಆ ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋತ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಶರಣಾಗಿ ಅವರಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದರು.

ತಮ್ಮ ದೀಕ್ಷಾ ಗುರುವಾದ ಈ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ "ಏಕೋ-ರಾಮುಸಿದ್ಧ," "ಏಕೋರಾಮಯತೀಂದ್ರಶೇಖರಶಿವಾಚಾರ್ಯ," "ದೇಶಿಕೇಂದ್ರ" ಮುಂತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಏಕೋರಾಮ ಮತ್ತು ವಿರೂಪಾಕ್ಷದೇಶಿಕೇಂದ್ರ*

ಶ್ರೀಪತಿಯ ದೀಕ್ಷಾಗುರುವಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷದೇಶಿಕೇಂದ್ರರೇ ಭಾಷ್ಯಾರಂಭದಲ್ಲಿ "ಏಕೋ-ರಾಮುಸಿದ್ಧಭಗವತ್ಪಾದ" ರೆಂದು ವರ್ಣಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. "ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯಪ್ರಶಿಷ್ಯಂ ಶರಣ ಮಹಮಿಮಂ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ (ಶ್ಲ.) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅವರು "ಶಿವಶರಣ" ರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದಯ್ಯಶರಣನೂ ಕೂಡ "ಏಕೋರಾಮ"ರನ್ನು ಬಸವಪೂರ್ವ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ರೇವಣಸಿದ್ಧ ಮರುಳಸಿದ್ಧ ಮುಂತಾದ ಶಿವಶರಣರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ "ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರರೂ ಸಹ ಶಿವಶರಣಯುಗದಲ್ಲಿ 'ಏಕೋರಾಮ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರ ಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು "ನಿಜಗುರು"ವನ್ನು 'ಆತ್ಮನಾಮ ಗುರೋರ್ನಾಮ ನಿಜನಾಮ ನ ಕೀರ್ತಯೇತ್' ಎಂಬ ಆರ್ಯೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಅವರ ಅನ್ವರ್ಥಕವಾದ "ಏಕೋರಾಮ, ಶಿವಾಚಾರ್ಯ, ದೇಶಿಕೇಂದ್ರ, ಶರಣ" ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆಯೇ ಹೊರತು ಅಂಕಿತನಾಮವಾದ 'ವಿರೂಪಾಕ್ಷ' ಎಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ

---

* ಈ ಭಾಗವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಮಿಕೆಯ ೧೫೦ನೇ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ (ಸಂ)

ಉಕ್ತವಾದ "ಏಕೋರಾಮ" ಎಂಬುದು ಅನ್ವರ್ಥಕನಾಮವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

"ಸರ್ವಭೂತಹಿತಃ ಶಾಂತಃ ತ್ರಿದಂಡೀ ಸಕಮಂಡಲುಃ ।
ಏಕೋರಾಮಃ ಪ್ರರಿವ್ರಜ್ಯ ಭಿಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಗ್ರಾಮಮಾವಿಶೇತ್ ॥[1]
ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಸ್ಮೃತಿ ಯತಿ ಪ್ರಕರಣ

"ಸರ್ವಭೂತಹಿತಾಕಾಂಕ್ಷಿಯೂ, ಶಾಂತನೂ, ತ್ರಿದಂಡಿಯೂ ಆದವನೇ ಏಕೋರಾಮ ಅಥವಾ ಏಕಾರಾಮ. ಆತ ವಿರಾಗಿಯಾಗಿ ಕಮಂಡಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಗ್ರಾಮಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಬೇಕು" ಎಂಬ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವನೇ ಏಕೋರಾಮನೆನಿಸುವನು. ಏಕೋರಾಮ ಶಬ್ದನಿರ್ವಚನ ವನ್ನು "ಪ್ರಾಣಾರಾಮ" ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಪದದಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಶ್ರೀಕಂಠಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಾರಾಮಶಬ್ದನಿರ್ವಚನ ಹೀಗಿದೆ– ಆಕಾಶಶರೀರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸತ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಾಣಾರಾಮಂ ಮನ ಆನಂದಂ. ಎಂಬಲ್ಲಿ "ಪ್ರಾಣಾರಾಮಂ" ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣಾಃ ಸಕಲ ಕಲಾಧಾರಭೂತವಾದ ಚಿದಂಬರರೂಪ ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಆರಾಮ ಪಡೆಯುವನೋ ಅವನು ಪ್ರಾಣಾರಾಮನೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಏಕಾರಾಮ ಪ್ರಾಣಾರಾಮ ಶಬ್ದಗಳು ಪರ್ಯಾಯವಾಚಕಗಳು. ಇನ್ನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷದೇಶಿಕೇಂದ್ರರಿಗೆ 'ಏಕೋರಾಮ' ಎಂಬ ಅನ್ವರ್ಥಕ ನಾಮವಿತ್ತು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಮಾಣವೂ ಇದೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷದೇಶಿಕೇಂದ್ರರ ಶಿಷ್ಯರು ಚಂದ್ರಗುಂಡದೇಶಿಕೇಂದ್ರರು. ಅವರು ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತರ ವಂಶದವರು ಎಂದು ಶ್ರೀಶೈಲಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರು ಬಸವಪೂರ್ವಯುಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ದೇವರದಾಸಿಮಾರ್ಯರ ದೀಕ್ಷಾಗುರು, ದಾಸಿಮಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪರಮ ಗುರುವಿನ ಅನ್ವರ್ಥಕವಾದ 'ಏಕೋರಾಮ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅವನು "ವಿರೂಪಾಕ್ಷ" ಎಂಬ ಪರಮ ಗುರುವಿನ ಅಂಕಿತನಾಮದಿಂದಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ ವಿಷಯವು ದೇವಾಂಗ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಏಕೋರಾಮ ಇತಿ ಖ್ಯಾತಃ ಆತ್ಮಜಃ ಸಮಜಾಯತ ।
ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಭಿಧಾನಂ ಚ ಯಸ್ಯಾಭೂಲ್ಲೋಕವಿಸ್ತೃತಂ ॥[2]

ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಗುರುವಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷರೇ ಏಕೋರಾಮ ಎಂದು ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು.

ಈ ಗುರು ಏಕೋರಾಮರು ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀಮದ್ದಂಡಶಿಖೋಪವೀತ ವಿಲಸತ್ಕಂಥಾ ಜಿನಾಲಂಕೃತಃ" ಶಿಖೆ ಮತ್ತು ಉಪವಿತಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಬಾಹ್ಯದ ತಂತುಮಯವಾದ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವಾಗಲಿ ಕೇಶಮಯ ಶಿಖೆಯಾಗಲಿ ಅಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ "ಬ್ರಹ್ಮಭಾವ"ವೇ ಉಪವೀತ 'ಜ್ಞಾನಶಿಖೆ'"ಯೇ ಶಿಖೆ' ಏಕೆಂದರೆ–

---

[1] ಏಕೋರಾಮ ಅಥವಾ ಏಕಾರಾಮ :— (ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಅ. ೩. ಪಾ. ೪. ಸೂ. ೧೨. ಸಂ. II ಪು. ೩೪೯)

[2] 'ದೇವಾಂಗ ಚರಿತ ಅಥವಾ ದೇವದಾಸೋಪಾಖ್ಯಾನ' (ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಉತ್ತರ ಖಂಡ) ಆಂಧ್ರಾಕ್ಷರ, ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಕೊಂ. ಮುನಿಸ್ವಾಮಿಚೆಟ್ಟಿ, 1868, ಚನ್ನಪುರಿ. (ಓರಿಯಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರೆರಿ, ಮೈಸೂರು, No. A. 421)

[3] ಬಹಿಸ್ಸೂತ್ರಂ ತ್ಯಜೇದ್ವಿದ್ವಾನ್ ಯೋಗ ಮುತ್ತಮಮಾಸ್ಥಿತಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮ ಭಾವಮಿದಂ ಸೂತ್ರಂ ಧಾರಯೇದ್ಯಸ್ಸ ಚೇತನಃ ॥ ೧೪ ॥
ಧಾರಣಾತ್ತಸ್ಯ ಸೂತ್ರಸ್ಯ ನೋಚ್ಛಿಷ್ಟಂ ನಾಶುಚಿರ್ಭವೇತ್ ।
ಸೂತ್ರಮಂತರ್ಗತಂ ಯೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞೋಪವೀತಿನಾಮ್ ॥ ೧೫ ॥
(ವೇದಾಂತಸಾರವೀರಶೈವ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಪು. ೮ ಪು. ೨೧೪–೨೧೫)

"ಜ್ಞಾನಿಯು ಬಹಿಸ್ಸೂತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಯೋಗಸ್ಥನಾದವನು ಬ್ರಹ್ಮಭಾವವೆಂಬ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಅಂಥ ಸೂತ್ರಧರಿಸಿದವನಿಗೆ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟ-ಅಶುಚಿದೋಷಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಃಸೂತ್ರವೆಂದರೆ "ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞೋಪವೀತ." ಜ್ಞಾನಶಿಖೆ, ಜ್ಞಾನ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಿಯಾದ ಯೋಗಿಗೆ ಜ್ಞಾನವೇ ಮುಖ್ಯ, ಜ್ಞಾನಶಿಖೆಯುಳ್ಳವನಿಗೇ 'ಶಿಖಿ' ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಕೋರಾಮ ಶಿವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳಿರುವ ದಂಡ-ಶಿಖೋಪವೀತತ್ವಾದಿಗಳು ಅವರ ಅನ್ವರ್ಥಕತ್ವವನ್ನೇ ಸಾರುತ್ತವೆ.

ಇನ್ನು ಅದೇ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ–

ಕರ್ಮಣ್ಯಧಿಕೃತಾ ಯೇ ತು ವೈದಿಕೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಯಃ ।
ತೈಶ್ಚ ಧಾರ್ಯಮಿದಂ ಸೂತ್ರಂ ಕ್ರಿಯಾಂಗಂ ವೈ ತದ್ಧಿವೈ ಸ್ಮೃತಂ ॥
(ಸೇ. ಸಾ. ವೀ. ಚಿಂ. ಪು. ೨೦೪)

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದವರೂ ಕೂಡ ಶಕ್ತಿಪಾತದಿಂದ ಪವಿತ್ರಾಂತಃಕರಣರಾಗಿ ಗುರುಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಗುರುವಿನ ಮೂಲಕ ಶಿವದೀಕ್ಷಾ ಮುಖದಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಂಗವೆನಿಸಿದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೆಂಬ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಗಾರುಡ ಪುರಾಣದ ಉಪರಿಭಾಗದಲ್ಲಿ–

"ವಂಶಾವಲಿಸ್ರಯಾತರೂ, ಲಿಂಗಧಾರಿಗಳೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆದ ಶಿವಭಕ್ತರಿಗೆ ಶೂದ್ರತ್ವವೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಅವರಿಗೇ ವೈದಿಕವೆನಿಸಿದ ನಮಕ-ಚಮಕ ಮತ್ತು ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮ ಮಂತ್ರ ಪಠಣದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿರುವುದು" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. (ಕನ್ನಡ ಭೂಮಿಕೆ ಪು. ೧೫೫)

ಗೋತ್ರ-ಸೂತ್ರ ಶಬ್ದಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯ ಮತ್ತು ವೀರಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯ

ಗೋತ್ರ : ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗೋತ್ರ ಶಬ್ದವು ವಂಶಪರ್ಯಾಯ ವಾಚಕ. 'ಗಾವಃ ತ್ರಾಯಂತ ಇತಿ ಗೋತ್ರಂ' ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಗೋತ್ರಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಗೋಪಾಲನೆಂಬ ಅರ್ಥವಿತ್ತು ಏಕೆಂದರೆ ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಭಾರತ ವರ್ಷವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಆರ್ಯರು 'ಗೋಧನ'ರು ಎಂಬುದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯ. ಆರ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಃ ವಶಿಷ್ಠ ಮುಂತಾದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಹರ್ಷಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಗೋಷ್ಠ (ಗೋವೃಂದ)ಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿ ಎಂದರೆ ಗೋತ್ರ ಪುರುಷರಾಗಿದ್ದರು ; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರ ವಂಶೀಯರು ಆಯಾ ಗೋತ್ರೀಯರೆನಿಸಿದರು. ಪಾಣಿನಿಯ "ಸಂಖ್ಯಾವಂಶ್ಯೇನ[1] ಎಂಬ ಸೂತ್ರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ" ವಂಶೋ ದ್ವಿಧಾ ; ವಿದ್ಯಯಾ ಜನ್ಮನಾ ಚ ಎಂದು[2] "ಪುತ್ರ-ಪೌತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಸಂತತಿ ಪರಂಪರೆಗೆ ಗೋತ್ರತ್ವವಿರುವಂತೆ, ಶಿಷ್ಯ-ಪ್ರಶಿಷ್ಯ ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಗೋತ್ರ ಸಂಬಂಧವುಂಟು"[3] ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ವಂಶವು ಪ್ರಾಕೃತರಲ್ಲಿ ಜನ್ಮದಿಂದಲೂ, ಅಪ್ರಾಕೃತರೆನಿಸಿದ ಅತಿವರ್ಣಾಶ್ರಮಿ[4]ಗಳಾದ ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವಿದ್ಯೆ(ಷಡಕ್ಷರಮಹಾಮಂತ್ರೋಪದೇಶ)ಯಿಂದಲೂ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಕೃತರಲ್ಲಿ ದ್ವಿಜತ್ವವು ಉಪನಯನದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಕ ತಂದೆ. ಅಪ್ರಾಕೃತ

---

[1] ಅಷ್ಟಾಧ್ಯಾಯೀ ೩-೧-೧೯. [2] ಸಿದ್ಧಾಂತಕೌಮುದೀ ಬಾಲಮನೋರಮಾವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಪು. ೩೨೭. [3] ವೀರಶೈವಾನಂದ ಚಂದ್ರಿಕೆ ಪು. ೪೫೧. [4] ವರ್ಣಾಶ್ಚ ಆಶ್ರಮಾಶ್ಚ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾ, ಅತಿಶಯಿತೌ ವರ್ಣಾಶ್ರಮೌ ಯೇಷಾಂ ತೇ-ಅತಿವರ್ಣಾಶ್ರಮಿಣಃ. (ವೀರಶೈವಾನಂದಚಂದ್ರಿಕಾ ವಾದಕಾಂಡ ಪು. ೪೫೩.)

ರಲ್ಲಾದರೆ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ದ್ವಿಜತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ವೀರನಂದ್ಯಾದಿ ಪ್ರವರನಾದ ಶ್ರೀ ಗುರು ಉಪದೇಶಕ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಆ ಗುರುವನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಗೋತ್ರಪ್ರವರ್ತಕನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅತಿವರ್ಣಾಶ್ರಮಿ ಎನಿಸಿದ ವೀರಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಗೋತ್ರ ಶಬ್ದವು ವಿದ್ಯೆಯಿಂದಲೇ ಹೊರತು ಔರಸ ಸಂತಾನ ರೂಪದಿಂದಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಸಗೋತ್ರ ವಿವಾಹಾದಿ ನಿಷೇಧವು ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಸೂತ್ರ– ಇದರಂತೆ ಸೂತ್ರಶಬ್ದವೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾಕೃತರಲ್ಲಿ ಆಪಸ್ತಂಬಾದಿ ಋಷಿಪ್ರಣೀತ ಗ್ರಂಥವಾಚಕ. ಅವರಲ್ಲಿ ಆಪಸ್ತಂಬ, ಆಶ್ವಲಾಯನ, ಗೋಭಿಲ ಮುಂತಾದ ಋಷಿಗಳು ಗೃಹ್ಯ-ಧರ್ಮ ಕಲ್ಪಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದಿಗೂ ಆಯಾ ಶಾಖೀಯರು ಆಯಾ ಋಷಿಪ್ರೋಕ್ತಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಆಚಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಪ್ರಾಕೃತ ವೀರಶೈವದಲ್ಲಾದರೆ ಸೂತ್ರಶಬ್ದವು ಪರಶಿವ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಕ್ಷಮಂತ್ರವಾಚಕ ; ಗ್ರಂಥವಾಚಕವಲ್ಲ.

[1] "ಸೂಚನಾತ್ ಪರಮೇಶಸ್ಯ ಲಿಂಗಂ ಸೂತ್ರಮಿತೀರಿತಮ್"
"ಪಂಚಾಕ್ಷರಸ್ಯೈವ ಸೂತ್ರನಾಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧತಃ"
"ಸೂತ್ರಂ ಪಂಚಾಕ್ಷರಸ್ತಥಾ"

ಪರಶಿವೇಷ್ಟಲಿಂಗವೂ ಕೂಡ ಪಂಚಸೂತ್ರಘಟಿತ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. "ಲಿಂಗದ ಸುತ್ತಳತೆ, ಅದರಷ್ಟೇ ಪೀಠದ ಉದ್ದ-ಅಗಲಗಳು ; ಅದರ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಗೋಮುಖ ; ಇದೇ ಲಿಂಗದ ಲಕ್ಷಣ."

ಇಲ್ಲಿ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿರುವ ತಾರ-ದಂಡ-ಕುಂಡಲ-ಅರ್ಧಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಬಿಂದುಗಳು ಈ ಐದೂ ಸೂತ್ರವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ವಾಚ್ಯ-ವಾಚಕತ್ವದಿಂದ ಅಭೇದ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

[2] ನಕಾರವು ತಾರಕಸ್ಥಾನ, ಮಕಾರವು ದಂಡ, ಶಿಕಾರವು ಕುಂಡಲ, ವಾಕಾರವು ಅರ್ಧ ಚಂದ್ರ, ಯಕಾರವು ಬಿಂದುರೂಪ. ಓಂಕಾರವೇ ಪಂಚವರ್ಣಕ. ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತಾರಾ-ದಂಡಾದಿ ಪಂಚಸೂತ್ರಗಳು ಸಮನ್ವಯವಾಗುತ್ತವೆಯೋ ಅದರಂತೆ ಲಿಂಗವೂ ಅದೇ ಪಂಚಸೂತ್ರ ಘಟಕವಾಗಿದೆ.

[3] "ನಕಾರವು ಆದಿಪೀಠ, ಮಕಾರವು ಮಧ್ಯ, ಶಿಕಾರವು ವರ್ತುಳ, ವಾಕಾರವು ಗೋಮುಖ, ಯಕಾರವು ಬಿಂದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಣವವೇ ಲಿಂಗ" ತಾರಾದಿ ಪಂಚಸೂತ್ರಗಳ ವಿವರಣವು ನಾವು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ [4] "ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ವಿಜ್ಞಾನ" ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿದೆ.

---

[1] ಕಿರಣಾಗಮ

[2] ಶಿವತತ್ತ್ವರತ್ನಾಕರ, ಕಲ್ಲೋಲ ೧. ತ ೫.೧೯–೩೦

[3] ಶಿವತತ್ತ್ವರತ್ನಾಕರ ೧–೪–೩೭–೩೮

[4] ಪ್ರಬೋಧಪುಸ್ತಕಮಾಲೆ, ಬಸವೇಶ್ವರ ರಸ್ತೆ, ಮೈಸೂರು–೪

ವೀರಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಗೋತ್ರ-ಸೂತ್ರಗಳು

'ವೀರೋ ನಂದೀ ವೃಷಶ್ಚೈವ ಭೃಂಗೀಸ್ಕಂದಸ್ತಥೈವ ಚ ।
ಮತ್ಸ್ವರೂಪಾಃ ಸಮುತ್ಪನ್ನಾಃ ಪಂಚಗೋತ್ರಾಧಿಕಾರಿಣಃ ॥
ರೇಣುಕೋ ದಾರುಕಶ್ಚೈವ ಶಂಕುಕರ್ಣಶ್ಚ ಧೇನುಕಃ ।
ವಿಶ್ವಕರ್ಣಶ್ಚ ಪಂಚೈತೇ ಪಂಚಗೋತ್ರಸಮುದ್ಭವಾಃ ॥
ಸದ್ಯೋಜಾತಂ ಚ ಪ್ರಥಮಂ ವಾಮದೇವಂ ದ್ವಿತೀಯಕಂ ।
ಅಘೋರಂ ಚ ತೃತೀಯಂ ತು ತತ್ಪುರುಷಂಚ ಚತುರ್ಥಕಂ ॥
ಈಶಾನಂ ಪಂಚಮಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಮುಖಾನಿ ಮಮ ಸರ್ವಶಃ ।
ತಾನ್ಯಾನನಾನಿ ಗೋತ್ರಾಣಿ ವೇದೋಕ್ತಾನಿ ನ ಸಂಶಯಃ ॥
ಸದ್ಯೋಜಾತಮುಖೋತ್ಪನ್ನೋ ರೇಣುಕಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ।
ತನ್ನಾಮ ರೇವಣಾರಾಧ್ಯಃ ಸೂತ್ರಂ ಪಡಿವಡಿತ್ಯಪಿ ॥
ವಾಮದೇವ ಮುಖೋತ್ಪನ್ನೋ ದಾರುಕಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ।
ತನ್ನಾ ಮ ಮರುಲಾರಾಧ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ಸೂತ್ರಂ ಚ ವೃಷ್ಟಿಕಮ್ ॥
ಅಘೋರಾಖ್ಯ ಮುಖೋತ್ಪನ್ನಃ ಶಂಕುಕರ್ಣ ಇತೀರಿತಃ ।
ಏಕೋರಾಮೇತಿ ತನ್ನಾಮ ತತ್ಸೂತ್ರಂ ಮುಕ್ತಗುಚ್ಛಕಂ ॥
ತತ್ಪುರುಷಾಖ್ಯ ಮುಖೋತ್ಪನ್ನೋ ಧೇನುಕರ್ಣೇತಿ ವಿಶ್ರುತಃ ।
ತನ್ನಾಮ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಸ್ತಸ್ಯ ಸೂತ್ರಂ ತು ಲಂಬಕಮ್ ॥
ಈಶಾನಾಖ್ಯ ಮುಖೋತ್ಪನ್ನೋ ವಿಶ್ವಕರ್ಣೇತಿ ವಿಶ್ರುತಃ ।
ವಿಶ್ವಾರಾಧ್ಯೇ ತಿ ತನ್ನಾಮ ತತ್ಸೂತ್ರಂ ಪಂಚವರ್ಣಕಮ್ ॥.

ವೀರ-ನಂದಿ-ಭೃಂಗಿ-ವೃಷಭ ಮತ್ತು ಸ್ಕಂದರೆಂಬ ಪ್ರಮಥ ಗೋತ್ರ ಪ್ರವರರಾದವರೆ ರೇಣುಕಾದಿ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರು. ಈ ಪರಂಪರೆಯವರು ಆಯಾ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಮೂಲಪಂಚಾಕ್ಷರೀ(ವೀರ), ಪ್ರಸಾದಪಂಚಾಕ್ಷರೀ(ನಂದಿ), ಮಾಯಾಪಂಚಾಕ್ಷರೀ (ಭೃಂಗಿ), ಸೂಕ್ಷ್ಮಪಂಚಾಕ್ಷರೀ(ವೃಷಭ) ಮತ್ತು ಸ್ಥೂಲಪಂಚಾಕ್ಷರೀ(ಸ್ಕಂದ) ಮಹಾ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶಾದಿಗಳನ್ನು ಎಸಗಿ, ಆಯಾ ಮಂತ್ರ ರಹಸ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವರು.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ವೈದಿಕಾಗಮಿಕ ಕ್ರಿಯಾಕಲಾಪಗಳು ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಪಂಚಕಲಶಗಳ ಸಾಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆಯೇ ಹೊರತು ಪ್ರಾಕೃತ ರಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಅಗ್ನಿಸಾಕ್ಷ್ಯತ್ವದಲ್ಲಲ್ಲ.

ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮ ಮಯೈಸ್ತತ್ರ ಸ್ಥಾಪಿತೈಃ ಕಲಶೋದಕೈಃ ।
ಆಚಾರ್ಯಃ ಸಮಮೃತ್ವಿಗ್ಭಿಃ ತ್ರಿವಾರಮಭಿಷೇಚಯೇತ್ ॥

[ಸಿ. ಶಿ ಪರಿ. ೧೮]

ಆಚಾರ್ಯಪಂಚಕವನ್ನು ಕುರಿತು ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ.

[1] ಯದಾ ಯದಾ ಹಿ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಹಾನಿರ್ಭವತಿ ಭೂತಲೇ ।
ತದಾ ತದಾವತಾರೋಽಯಂ ಗಣೇಶಾನಾಂ ಮಹೀತಲೇ ॥ ೧೩ ॥

ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಭವಿತ್ರೂಂಶ್ಚ ಶೃಣು ತಜ್ಜನನಕ್ರಮಮ್ ।
ದ್ರಾಕ್ಷಾರಾಮೇರಾಮನಾಥ ಲಿಂಗೇ ಯುಗಚತುಷ್ಟಯೇ ॥
ಏಕೋರಾಮಸ್ಯ ಜನನಮಾವಾಸಸ್ತು ಹಿಮಾಲಯೇ ॥ ೧೪ ॥

ಸುಧಾಕುಂಡಾಖ್ಯ ಸುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಲಿಂಗೇ ಶ್ರೀ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನೇ ।
ಜನನಂ ಪಂಡಿತಾರ್ಯಸ್ಯ ನಿವಾಸಃ ಶ್ರೀ ಗಿರೌ ಶಿವೇ ॥ ೧೫ ॥

ತಥಾ ರೇವಣಸಿದ್ಧಸ್ಯ ಕೊಲ್ಲಿಪಾಕೀ ಪುರೋತ್ತಮೇ ।
ಸೋಮೇಶಲಿಂಗೇ ಜನನಮಾವಾಸಃ ಕದಲೀಪುರೇ ॥ ೧೬ ॥

ತದ್ವನ್ಮರುಲಸಿದ್ಧಸ್ಯ ವಟಕ್ಷೇತ್ರೇ ಮಹತ್ತರೇ ।
ಸಿದ್ಧೇಶಲಿಂಗೇ ಜನನಂ ಸ್ಥಾನಮುಜ್ಜಯನೀಪುರೇ ॥ ೧೮ ॥

ಕಾಶ್ಯಾಂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರೇ ಲಿಂಗೇ ವಿಶ್ವಾರಾಧ್ಯಸ್ಯ ಸಂಭವಃ ।
ಸ್ಥಾನಂ ಶ್ರೀ ಕಾಶಿಕಾಕ್ಷೇತ್ರೇ ಶೃಣು ಪಾರ್ವತಿ ಸಾದರಂ ॥
ಕೃತಾದ್ಯುಗಚತುಷ್ಕೇ ತೇ ಪಂಚಾರಾಧ್ಯಾ ಯಥಾ ವಿಧಿ ॥ ೧೯ ॥
ಮಮ ಪಂಚಮುಖೋದ್ಭೂತಾಃ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯಕಲಶಾನ್ ಭುವಿ ॥ ೨೦ ॥

ವೀರಶೈವಾನಂದಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತಿಯು ಗಜಕರ್ಣ ಗೋತ್ರದವನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ–

[2] ಗಜಕರ್ಣೋ ತ್ರಿರಂಗುಷ್ಠೋ ಮಂಚಣಃ ಸಂಗಮೋಽವ್ಯಯಃ ।
ಕಲ್ಯಾಣ ಪಂಡಿತಃ ಕೇಶೀ ಮಾಧವಃ ಶ್ರೀಪತಿಃ ಪ್ರಭುಃ ॥
ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಇತ್ಯಾದ್ಯಾ ವಾಮದೇವ ಮುಖೋದ್ಗತಾಃ ॥

[3] ಸುಪ್ರಬೋಧಾಗಮಾಂತರ್ಗತ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಗೋತ್ರ ಸೂತ್ರಾದಿಮಾಲಿಕಾ

ಪರಶಿವನ ಪಂಚಮುಖಗಳು :–	ಸದ್ಯೋಜಾತ-	ವಾಮದೇವ-	ಅಘೋರ-	ತತ್ಪುರುಷ-	ಈಶಾನ-
ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳು :–	ರೇವಣಾರಾಧ್ಯ	ಮರುಲಾರಾಧ್ಯ	ಏಕೋರಾಮಾರಾಧ್ಯ	ಪಂಡಿತರಾಧ್ಯ	ವಿಶ್ವರಾಧ್ಯ
ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರ ಜನ್ಮಭೂಮಿ :–	ಕೊಲ್ಲಿಪಾಕೀ- ಸೋಮೇಶ್ವರ ಲಿಂಗ	ವಟಕ್ಷೇತ್ರ- ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಲಿಂಗ	ದ್ರಾಕ್ಷಾ- ರಾಮ ರಾಮ ನಾಥಲಿಂಗ	ಶ್ರೀಶೈಲ- ಮಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗ	ವಾರಾಣಸಿ- ವಿಶ್ವನಾಥಲಿಂಗ

---

[1] ವೀರಶೈವ ಸದಾಚಾರಸಂಗ್ರಹ ಪು. ೩೫

[2] ವೀರಶೈವಾನಂದಚಂದ್ರಿಕೆ ಪು. ೪೫೧

[3] ವೀರಶೈವ ಸದಾಚಾರಸಂಗ್ರಹ, ಪಂಚಾಚಾರ್ಯ ಪಂಚಮೋತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವರ್ಣನಂ (ಸೋಲಾಪುರ, ವಾರದ ಪ್ರಕಾಶನ ೧೯೦೫.)

ಸಿಂಹಾಸನ ಸ್ಥಾನಗಳು	ರಂಭಾಪುರೀ	ಉಜ್ಜಯಿನೀ	ಹಿಮತ್ಕೇದಾರ	ಶ್ರೀಶೈಲ	ವಾರಾಣಸಿ
ಗೋತ್ರಗಳು	ವೀರ	ನಂದಿ	ಭೃಂಗಿ	ವೃಷಭ	ಸ್ಕಂದ
ಸೂತ್ರಗಳು	ಪಡ್ವಿಡಿ	ವೃಷ್ಟಿ	ಲಂಬನ	ಮುಕ್ತಗುಚ್ಛ	ಪಂಚವರ್ಣ
ಪ್ರವರಗಳು	ವೀರಶೈವ	ವೀರಶೈವ	ವೀರಶೈವ	ವೀರಶೈವ	ವೀರಶೈವ
ಶಾಖೆಗಳು	ಋಗ್ವೇದ	ಯಜುರ್ವೇದ	ಸಾಮವೇದ	ಅಥರ್ವಣ-ವೇದ	ಅಜಪವೇದ-(ಶೈವಾಗಮ)
ಕಲಶಗಳ ಧಾತುಗಳು	ಸುವರ್ಣ	ರಜತ	ತಾಮ್ರ	ಕಬ್ಬಿಣ	ಸೀಸ
ತತ್ತ್ವಗಳು	ಪೃಥಿವೀ	ಅಪ್	ತೇಜ	ವಾಯು	ಆಕಾಶ
ಬೀಜಮಂತ್ರಗಳು	ನಕಾರ	ಮಕಾರ	ಶಿಕಾರ	ವಾಕಾರ	ಯಕಾರ

ಮಹಾ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಸೂತ್ರಗಳು

೧	ಪುರಾಣಂ	ಲೋಹಕಂಥಾ	ಗೋಣೀಕಂಥಾ	ತ್ರಿಪುಟೀ	ಪಂಚವರ್ಣಿ
೨	ಪಚ್ಚಕಂಥಾ	ಸ್ವರ್ಣಕಂಥಾ	ದಂತೀ	ರಜ್ಜು	ಕಂಬಾಲ
೩	ಷಡಂಗಂ	ಶೃಂಗೀ	ಜಠರ	ಕಂಥಾ	ವೃಷಭ
೪	ಸುರಗೀ	ಮಸಣೀ	ತ್ರಿಗುಣ	ಭಸ್ಮೀ	ದಶವಕ್ತ್ರ
೫	ಮಹಿಷೀ	ಕುಠಾರ	ಕೇಶಕಂಥಾ	ಶಿಖರೀ	ಜರತ್ಕಂಥಾ
೬	ದಿಗಂಬರ	ಭೈತ್ರೀ	ಲಲಾಟ	ರೌಪ್ಯಕ	ಪಂಚಮುಖ
೭	ವೇಣೀ	ಕಠಾರ	ವ್ಯಾಘ್ರಕಂಥಾ	ಚಂದ್ರಗುಂಡ	ಗುಹಾಗ್ರ
೮	ಭಿತ್ತಿ	ಚಾಮರೀ	ಲೋಚನ	ಮೃತ್ಕಂಥಾ	ಗೋಚರ
೯	ಮೋರಟ	ಕವಾಟ	ಭಗಿನೀ	ಕಾಷ್ಟಕಂ	ಗಗನ
೧೦	ನಾಟೀ	ಕುಷ್ಟಕಂಥಾ	ಜಾಲಕಂಥಾ	ಪವನ	ಮುಸಲೀ
೧೧	ಶೌರೀ	ಜ್ವಲತ್ಕಂಥಾ	ನಟನ	ರಾಮಗಿರಿ	ಲಗುಡ
೧೨	ಮುಸುಡೀ	ಸಿಂಹೀ	ಬದಡಿ	ಖಡ್ಗೀ	ಶಿಥಿಲೀ

ಗ) ಏಕಾದಶೀ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವು ಬಸವಪೂರ್ವಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಲ್ಲಿದ್ದ ವೀರಶೈವಾಚಾರವಿರಬೇಕು ಎಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು ಏಕೆಂದರೆ ಅಂದಿನ ವೀರಶೈವರ ಶಿವಭಕ್ತಿಯ ಉತ್ಕಟತೆಯನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಘ) ಗಾಯತ್ರೀ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪರಶಿವ ಬ್ರಹ್ಮವು ಗುರುಲಿಂಗಾತ್ಮಕ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀ ಶಬ್ದವು ಕೇವಲ ಛಂದೋ ಮಾತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಛಂದೋ ರೂಪವಾದ ಗಾಯತ್ರಿಗೆ ಸರ್ವಾತ್ಮಕತ್ವವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಗಾಯತ್ರೀಚೇತೋರ್ಪಣವು ಪರಶಿವನಿಗೇ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಎಂದರೆ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾಧ್ಯಶ್ಯಾನುಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ಫಲ ಪರಶಿವನೇ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ನೀಲಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಕ್ರಿಯಾಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ–

1) ಛಂದೋಭಿಧಾನಾನ್ನೇತಿಚೇತ್ಯಾದಿಸೂತ್ರೇಣ ಶಾಶ್ವತಮ್ ॥ ೨೬॥
ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಖ್ಯಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಧಾರ್ಯಂ ಧ್ಯೇಯಂ ಹೃದಂಬುಜೇ ।

ತಥಾ ಚೇತೋರ್ಪಣಗದಾಚ್ಛ್ರುತಿರ್ದರ್ಶಯತೀತಿ ಹಿ ॥ ೨೭ ॥
ಚೇತೋರ್ಪಣಂ ಧಾರಣಂ ಚ ಹೃದಯಾಂಭೋಜಮಧ್ಯಮೇ ।

ಬಹುಷು ಶ್ರುತಿಜಾಲೇಷು ಸಮ್ಯಗೇವೋಪಪಾದಿತಮ್ ॥ ೨೮ ॥
ಸ್ಥಾನಾನಾಮುತ್ತಮಂ ಸ್ಥಾನಂ ಹೃದಬ್ಜಮಿತಿ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ । ಎಂದು.

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣ ಪೂರ್ವಕ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಶ್ರೀಪತಿಯೇ ಈ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದವರೆಂದು ನಿವೇದಿಸಿ ಈ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಮತ್ತು ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ.

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದ ಆಚಾರ್ಯರು ಮತ್ತು ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಭಾಷ್ಯಾದಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ–

೧. [1]" ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರೇ ಏಕೋರಾಮಸಿದ್ಧ ಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯೈಃ 'ಶ್ರೋತವ್ಯ' ಇತ್ಯತ್ರ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವಿಧಿರ್ನಿರಾಕೃತಃ " ಇತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಮ್ ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಗುರು ಏಕೋರಾಮಸಿದ್ಧಭಗವತ್ಪಾದರೂ ಒಂದು ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

೨. [2]" ಅತ ಏವ ಗುಹಾಧಿಕರಣೇ ಮಂಚಣಪಂಡಿತೀಯೇ 'ಋತಂ ಪಿಬಂತೌ' ಇತ್ಯತ್ರ ಪಿಬದಪಿಬತ್ಸಮುದಾಯಲಕ್ಷಣಾಯಾಃ ಅಜಹಲ್ಲಕ್ಷಣತಾ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾ " ಇಲ್ಲಿ ಮಂಚಣಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದ ಗುಹಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಅಜಹಲ್ಲಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವ ಅಂಶವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

೩. [3]"ತಸ್ಮಾತ್. ಲಕ್ಷಣಾದ್ವಯಮೇವ ಪರಮಾನಂದಾರಾಧ್ಯೇನ ನಿರ್ಣೀತಂ. ಏಕೋರಾಮಸಿದ್ಧಾರಾಧ್ಯ ಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯಾದಿಭಿಃ ಸ್ವೀಕೃತತ್ವಾದೇವ ಸಮ್ಯಗುಪದೇಶಾತ್" " ಲಕ್ಷಣಾದ್ವಯಮೇವ ಶಾಂಭವಾನಂದ ಶಿವಾರಾಧ್ಯಾಭಿಪ್ರೇತಮ್ " ಎಂಬುದರಿಂದ ಏಕೋರಾಮಸಿದ್ಧಾರಾಧ್ಯರಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಪರಮಾನಂದಾರಾಧ್ಯರು ಲಕ್ಷಣಾದ್ವಯವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿದ್ದರೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

---

[1] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಬ್ರಂ. ಸೂ. ೧. ೧. ೧. (ಸಂ. ೧. ಪು. ೪೨)

[2] ೧. ೧. ೧. (ಸಂ. ೧. ಪು. ೪೪)

[3] ೧. ೧. ೧. (ಸಂ. ೧. ಪು. ೪೭)

೪. [1]"ಏವಂ ರೇವಣಸಿದ್ಧ-ರಾಮಸಿದ್ಧ-ಉದ್ಭಟಾರಾಧ್ಯ-ವೇಮಾರಾಧ್ಯಾದಿಭಿಃ ಶ್ರೌತ ಶೈವಾಚಾರ್ಯೈಃ ವ್ಯಪದೇಶಾತ್"–

೫. [2]"ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವೇತ್ತೃಭಿಃ ವೇಮಾರಾಧ್ಯ-ಉದ್ಭಟಾರಾಧ್ಯ-ಮರುಲಸಿದ್ಧ-ರೇವಣ ಸಿದ್ಧಾರಾಧ್ಯಾದಿಭಿಃ ಕೃತಾತ್ ವೇದಾಂತಭಾಷ್ಯಾದಿ ಗ್ರಂಥಾತ್" ಮುಂತಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಪತಿಗಿಂತಲೂ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಶೈವಾಚಾರ್ಯರು ವೇದಾಂತೋಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮತ್ತು ರೇಣುಕರ ಕಾಲ

ವೀರಶೈವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಗೂ ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಚಾರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದಿರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಉಪದೇಶಮುಖದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಗಸ್ತ್ಯನ ಕಾಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಕೂಡಾ ವಿದ್ವಾಂಸರ ವಿಚಾರಗಳು ಪ್ರಕಟಿತವಾಗಿಯೇ ಇವೆ.

ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿಯು ರಚಿಸಿದ ವೈಯಾಸಿಕ ಸೂತ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಯೇ ಅಲ್ಲವೆ ಶ್ರೀಪತಿಯು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದು. ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯರು, ಅಗಸ್ತ್ಯಮಹರ್ಷಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಸಿದ್ಧಾಂತಶಿಖಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಯೋಗಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧಾಂತಶಿಖಾಮಣಿಯು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿದೆ.

ಶಿವಯೋಗಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ- ಸು ೮೦೦ ರಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆಯೇ ಇರಬೇಕು ಎಂದು[3] ಮಣಿಮುಕುರ"ವೆಂಬ ಕಾವ್ಯಮಯವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿಯ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಕರ್ತರಾದ ನಿಡುಮಾಮಿಡಿ ಶ್ರೀಶೈಲ ಸೂರ್ಯಸಿಂಹಾಸನಾಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಜಗದ್ಗುರು ಡಾ|| ಚನ್ನಬಸವ ರಾಜದೇಶಿಕೇಂದ್ರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.[4] ಶಿವಯೋಗಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯರ (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೮೦೦) ಸಾಲುಹಟ್ಟಿ ಅಥವಾ ಸಾಲೊಟಗಿ ವಿದ್ಯಾಪೀಠದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದು ವಿಜಾಪುರಜಿಲ್ಲೆಯ ಇಂಡಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ 'ಶಿವಯೋಗಿ'ಹೆಸರಿನ ಸಮಾಧಿಯೊಂದು ಇರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ.[5] ಇದು ನಿಜವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಶಿವಯೋಗಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯರಕಾಲ ಇನ್ನೂ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಆಗಮೋಕ್ತರಾದ ರೇಣುಕರು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ ಕೊಲ್ಲಿಪಾಕಿ (ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ)ಯ ಸೋಮನಾಥ ಶಿವಲಿಂಗಮುಖದಿಂದ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿ ಮಲಯಾಚಲಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮಹರ್ಷಿಯ ತಪೋವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು.

---

[1] ಬ್ರ. ಸೂ. ೨. ೨. ೩೭. (ಸಂ. ೨. ಪು. ೪೬)

[2] ಬ್ರ. ಸೂ. ೩. ೪. ೩. (ಸಂ. ೨. ಪು. ೨೬೫).

[3] ಮಣಿಮುಕುರ ಪೀಠಿಕೆ. ಪು. ೧೯.

[4] 'ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿಯ ಸೌಂದರ್ಯದರ್ಶನ' ಪೀಠಿಕೆ. ಪು. ೧೧-೧೨ (೧೯೭೬).

ತಮಾಗತಂ ಮಹಾಸಿದ್ಧಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಕಲಶೋದ್ಭವಃ ।
ಗಣೇಂದ್ರಂ ರೇಣುಕಾಭಿಖ್ಯಂ ವಿವೇದ ಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಷಾ ॥ ೩೨.

ಆಗ ಅಗಸ್ತ್ಯನು–

ತಸ್ಯಾನುಭಾವಂ ವಿಜ್ಞಾಯ ಸಹಸೈವ ಸಮುತ್ಥಿತಃ ।
ಲೋಪಾಮುದ್ರಾಕರಾಸೀತೈರುದಕೈರತಿಪಾವನೈಃ ॥
ಪಾದೌ ಪ್ರಕ್ಷಾಲಯಾಮಾಸ ಸ ತಸ್ಯ ಶಿವಯೋಗಿನಃ ॥

ತಪೋವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮಹಾಸಿದ್ಧನನ್ನು ಕಳಸ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಮಹರ್ಷಿಯು ಕಂಡು, ಕೂಡಲೇ ಎದ್ದು, ಲೋಪಾಮುದ್ರೆಯು ತಂದ ಪವಿತ್ರೋದಕದಿಂದ ಆ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದನು. ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಯ ತರುವಾಯ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ–

"ಎಲೈ ಮಹಾನುಭಾವನೆ, ಹಿಂದೆ ಗಿರಿಜಾಸೂನುವಾದ ಷಣ್ಮುಖಸ್ವಾಮಿಯು, ಶಿವನು ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರವೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಿನಗೆ ಬೋಧಿಸಿದನಲ್ಲವೆ ! ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಶ್ರುತಿಸಮ್ಮತವಾದ ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಯಸಿದ್ದೇನೆ. ಎಲೈ ಸರ್ವಜ್ಞನೇ, ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕವೂ ಶಿವಾತ್ಮೈಕ್ಯಬೋಧಕವೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಪ್ರವರ್ತಕವೂ ಆದ ಈ ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನನಗೆ ಬೋಧಿಸು. ಅನೇಕ ಆಗಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂಶಯಗೊಂಡಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನಾಗಿಮಾಡು" ಎಂದು.

ಇದರಿಂದ ರೇಣುಕಾಗಸ್ತ್ಯರ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯಭಾವವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ವೀರಶೈವಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಮೊದಲನೆಯವನು.

ಅಗಸ್ತ್ಯೋ ಜೈಮಿನಿಶ್ಚೈವ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋಽಥ ಕಾಶ್ಯಪಃ ।
ಭಾರದ್ವಾಜೋಽಂಗಿರಾ ಅತ್ರಿರ್ವಶಿಷ್ಠೋ ರೋಮಹರ್ಷಣಃ ॥

ಏತೇ ಸರ್ವೇ ಮಹಾಭಾಗಾಃ ಅತಿವರ್ಣಾಶ್ರಮೇ ರತಾಃ ।
ವೀರಶೈವಾ ಸಮಾಖ್ಯಾತಾಃ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಾ ನ ಸಂಶಯಃ ॥
(ಕ್ರಿಯಾಸಾರ ಉ. ೧)

ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿಯ ಕಾಲ

ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಂಗದೇಶದ ಓ.ಸಿ. ಗಂಗೋಳಿ ಮಹಾಶಯನು ರಚಿಸಿರುವ "ಪೂರ್ವಕಾಲದ ದ್ವೀಪಾಂತರಸಂಚಾರಿ ಅಗಸ್ತ್ಯ" ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿರುವ ರಾವ್ ಸಾಹೇಬ್ 'ವಚನಶಾಸ್ತ್ರ ಪಿತಾಮಹ' ಲಿಂ॥ ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ ಅವರು ತಮ್ಮ "ಶಿವಾನುಭವ" ತ್ರೈಮಾಸಿಕದಲ್ಲಿ[2] "ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿ" ಎಂಬ ಒಂದು ಲೇಖನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಅದರ ಸಾರವಿದು–

---

[1] ಕ್ರಿಯಾಸಾರ. ೧-೧೪.

[2] ಶಿವಾನುಭವ ೧೯೩೪ ಸಂ. ೫.

"ಶ್ರೀ ಗಂಗೋಳ ಮಹಾಶಯನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಮೊದಲು ವಾರಾಣಸೀ ನಿವಾಸಿ. ಆತನು ವಿಂಧ್ಯಾಟವಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅನಂತರ ನಾಸಿಕಾ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಆತ ಮೊದಲು ಆಶ್ರಮವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅಲ್ಲಿ "ವಾತಾಪಿ ಮತ್ತು ಇಲ್ವಲ" ಎಂಬ ಅಸುರರು ಮಹರ್ಷಿಯ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಹತರಾದರು. ಅವರ ಪಾಶವೀಶಕ್ತಿಯು ಈ ತಪೋಧನನ ಪ್ರಭಾವಕುಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. [1] "ವಾತಾಪೀ ಜೀರ್ಣೋ ಭವ" ಎಂಬ ಗಾದೆಯು ಇಂದಿಗೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ವಿಜಾಪುರಜಿಲ್ಲೆ ಶಿವಯೋಗಮಂದಿರದ ಹತ್ತಿರವಿರುವ 'ಮಹಾಕೂಟ'ದಲ್ಲಿ ಇವನ ಸ್ಮಾರಕವು ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ. ಬಾದಮಿ, ವಾತಾಪಿ ಎಂಬುದರ ತದ್ಭವ.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖಿಯಾಗಿ ಹೊರಟು ಪಾಂಡ್ಯರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿದ. ಅಲ್ಲಿ ಆತ ರಾಜಗುರುವೆನಿಸಿ ತಮಿಳು ಭಾಷೆಯ "ಅಗತ್ತಿ" ಎಂಬ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. "ಅಗಸ್ತ್ಯನ ಸಕಲಾಧಿಕಾರ" ವೆಂಬ ಮೂರ್ತಿರಚನಾಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಸಹ ಅಗಸ್ತ್ಯನೇ ಪ್ರವರ್ತಕನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಆತ ಬರೆದಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ತಮಿಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜನಕ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆಂದೇ ಅವರು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ "ಪೋಧೀಯ" ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಆತನಿಂದಿಗೂ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿ ತಪೋನಿರತನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದು ತಮಿಳರ ದೃಢ ವಿಶ್ವಾಸ. ಅನಂತರ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಕಾಂಬೋಡಿಯಾ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಇದನ್ನೇ ಪೌರಾಣಿಕರು ಸಪ್ತಸಾಗರ ಶೋಷಕ, ಸಪ್ತಸಾಗರವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದವನು ಮುಂತಾಗಿ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾಂಬೋಡಿಯಾದ "ಅಂಗೀರವಾಟ" ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲಾಲೇಖನದಲ್ಲಿ– ಆರ್ಯದೇಶದ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆಂಬೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕಾಂಬೋಡಿಯಾ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಶಿವಯೋಗಸಿದ್ಧನಾಗಿ, ತನ್ನ ಅಲೌಕಿಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಭದ್ರೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯನು "ಮಹಿಸಿದ್ಧ" ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ "ಯಶೋಮತಿ" ಎಂಬ ರಾಜಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಅವಳಲ್ಲಿ "ನರೇಂದ್ರವರ್ಮ"ನೆಂಬ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದು ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ವಾಯುಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ– ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಬರ್ಹಿಣದ್ವೀಪ (ಬೋರ್ನಿಯೋ), ಕುಶದ್ವೀಪ, ವರಾಹದ್ವೀಪ ಮತ್ತು ಶೌಖ್ಯದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಸಂಚರಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಹರಿವಂಶದಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯನ ಪವಿತ್ರ ಆಶ್ರಮವು ಕುಂಜರ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

ಪೂರ್ವಜಾವಾದಲ್ಲಿರುವ "ದಿನಮಯ" ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೭೬೦ ರಲ್ಲಿ "ಅಗಸ್ತ್ಯ" ನೆಂಬ ಒಂದು ಮೂರ್ತಿಯು ಕಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯನನ್ನು "ಶಿವಗುರು" "ಭಟ್ಟಾರಕಗುರು" ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

---

[1] ಜೀರ್ಣಸ್ತೇ ಜಾಠರೇ ವಹ್ನೌ ದೃಪ್ತೋ ವಾತಾಪಿದಾನವಃ (ಸಿ. ಶಿ. ೪–೨೯)

ಆದರೆ ಆಗಸ್ತ್ಯನ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ "ಕಳಶ" ಎಂಬ ಊರು (ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ). ಅಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಆತನ ಸ್ಮಾರಕಗಳಿವೆ. ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ [1] "ಕುಂಭಸಂಭವ" ಮುಂತಾದ ವರ್ಣನಗಳಿಗೆ ಇದೇ ಮೂಲವಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕಲಶ-ಕುಂಭ ಪದಗಳು ಪರ್ಯಾಯವಾಚಕಗಳು. ಗಂಗೋಳಿ ಮಹಾಶಯನು ಮಲಯಾದ್ರಿಯು ಸುಮಾತ್ರಾ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಹಳಕಟ್ಟಿಯವರು ಅದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ, ಮಲಯಾಚಲವು ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಜ|| ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯರ ರಂಭಾಪುರೀ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. "ರೇಣುಕ-ರೇವಣಸಿದ್ಧರ ಐತಿಹ್ಯ"ವೆಂಬ ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿ. ಜಿ. ಪಾಟೀಲ್(ನಿವೃತ್ತ ಶಿ. ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್ ಬೆಳಗಾಂ) ಎಂಬುವರು ಬರೆದು ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ. [2]

ಅಗಸ್ತ್ಯಮಹರ್ಷಿಗೆ ಆದಿರೇಣುಕರೇ ಶಿವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದವರು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚೈಸಿದಲ್ಲಿ ಆತನ ಕಾಲವು ಕ್ರಿ. ಪೂ. ಸಂ. ೭೬೦ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ರೇಣುಕರು ಎಷ್ಟು ಜನ ?

(೧) ಇದರಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಆದಿ ರೇಣುಕರು ಅಗಸ್ತ್ಯನಿಗೆ ಶಿವಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದವರು. ತರುವಾಯ ಅವರು ವಿಭೀಷಣನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾವಣನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದ ಮೂರು ಕೋಟಿ ಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿಯ ರೇಣುಕರ ಕಾಲವು (ಕ್ರಿ. ಪೂ. ಸು. ೭೦೦) ಎಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು.

(೨) **ರೇವಣ**– ಅನಂತರ ಸುಮಾರು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೫೩೫–೬೩೫) ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ [3] ಹರಿಭದ್ರಸೂರಿಯ "ಷಡ್ದರ್ಶನ ಸಮುಚ್ಚಯ" ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವ್ಯಾಖ್ಯಾಕಾರನಾದ ಮಣಿಭದ್ರಸೂರಿಯು

"ಉತ್ಪಲಃ ಕಾರಿಕಾಂ ವೇತ್ತಿ ತತ್ರಂ ವೇತ್ತಿ ಪ್ರಭಾಕರಃ ।
ವಾಮನಸ್ತೂಭಯಂ ವೇತ್ತಿ ನ ಕಿಂಚಿದಪಿ ರೇವಣಃ ॥

ಎಂದು ಒಬ್ಬ ದಾರ್ಶನಿಕ ರೇವಣರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮಣಿಭದ್ರಸೂರಿಯ ಕಾಲ ಸರಿಯಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ರೇವಣರೆಂಬ ಒಬ್ಬ ದಾರ್ಶನಿಕ ವೀರಶೈವಾಚಾರ್ಯರಿದ್ದರೆಂದು ಮಾತ್ರ ಇದರಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಕಾಲ ಅನಿಶ್ಚಿತ.

(೩) **ರೇವಣಸಿದ್ಧ**– ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಆಚಾರ್ಯ ಶಂಕರರಿಗೆ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರಲಿಂಗ ಮತ್ತು ರತ್ನಗರ್ಭ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ರೇವಣಸಿದ್ಧರು ಮೂರನೆಯವರು. ಇವರ ಬಗೆಗೆ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀ ಶೃಂಗೇರಿಮಠಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಭಾರತೀ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಅವರ ಆಸ್ಥಾನಪಂಡಿತರಾದ ಕಾಶೀ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಂಬುವರು ಬರೆದ ಗುರುವಂಶ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ–

---

[1] ದದರ್ಶ ಸಮಹಾಯೋಗೀ ಮುನಿಂ ಕಲಶಸಂಭವಂ (–ಸಿ. ಶಿ. ೪. ೩೨)

[2] ಶಿವಾನುಭವ– ೧೯೪೩. ಸಂ. ೮.

[3] ಷಡ್ದರ್ಶನ ಸಮುಚ್ಚಯ ಪೀಠಿಕೆ, ಕಾಶೀ ಮುದ್ರಣ ೧೯೦೫

[1] ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರಲಿಂಗಮಸ್ಮೈ
ಸದ್ರತ್ನಗರ್ಭಂ ಗಣನಾಯಕಂ ಚ ।
ಸ ವಿಶ್ವರೂಪಾಯ ಸುಸಿದ್ಧದತ್ತಂ
ದತ್ವಾನ್ಯಗಾದೀಪ್ಸಿರಮರ್ಚಯೇತಿ ॥ ೩೩ ॥

ಅದರಲ್ಲಿ "ಸುಸಿದ್ಧೇನ ರೇವಣಸಿದ್ಧ ಮಹಾಶಿವಯೋಗಿನಾ ದತ್ತಂ ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರಲಿಂಗಂ ಸದ್ರತ್ನಗರ್ಭಂ ಮಾಣಿಕ್ಯಂ ಗರ್ಭೇ ಯಸ್ಯ ಸಃ ತಥೋಕ್ತ ಸ್ತಂ ಗಣನಾಯಕಂ ಚ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಆದಿ ಶಂಕರರು ತಮ್ಮ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಸುರೇಶ್ವರಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಭಗವತ್ಪಾದ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾ ಚಾರ್ಯರು ತಮಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರಲಿಂಗ ಮತ್ತು ರತ್ನಗರ್ಭ ಗಣಪತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಮತ್ತೇ ಇದೇ ವಿಷಯವು ಅದೇ ಕಾವ್ಯದ ಸರ್ಗ ೫. ಪದ್ಯ ೬೯ ರಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿದೆ. ಇದರಂತೆ ಕೆಳದಿ ಬಸವರಾಜನು ಸಂಕಲಿಸಿರುವ [2] ಶಿವತತ್ತ್ವ ರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ–

ತತಃ ಸ ರೇವಣಸಿದ್ಧ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪ್ರವರ್ತಿನಾಂ ।
ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯವರ್ಯಾಣಾಂ ಪಾರಂಪರ್ಯಕ್ರಮಾಗತಮ್ ॥ ೯ ॥
ಸಂನ್ಯಾಸಿನಮುಪಾಶ್ರಿತ್ಯವಿನಯಾವನತೋಽಧಿಕಂ ।
ವೃತ್ತಾಂತಮಖಿಲಂ ತಸ್ಮೈ ಯತಯೇ ಸ್ವಂ ವ್ಯಜಿಜ್ಞಪತ್ ॥ ೧೦ ॥
ರೇವಣ ಸಿದ್ಧ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶಮಸ್ಯದಾತ್ ।
ಆಖ್ಯಾಚ್ಚಾನೇನ ಲಿಂಗೇನ ತವಾಭೀಷ್ಟಾಪ್ತಿರಿತ್ಯಪಿ ॥ ೧೧ ॥

ಎಂಬುದರಿಂದ ಆದಿಶಂಕರರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಒಬ್ಬರು ರೇಣುಕರಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ರೇಣುಕ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನವರಲ್ಲಿ ಇವರು ಮೂರನೆಯ ಆಚಾರ್ಯರು.

(೪) ರೇವಣ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ– ಮುಂದೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧–೧೨ ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮಹಿಮಾ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ದಿಗಂತ ವಿಶ್ರಾಂತವಾದ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಗಳಿಸಿರುವ ರೇವಣ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರು ಈ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯವರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇವರ ಪವಿತ್ರವಾದ ಅಭಿಧಾನವು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಆಚಾರ್ಯರು ಐತಿಹಾಸಿಕರು. ಆಗಮೋಕ್ತರಲ್ಲ, ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಪೂಜಿತರಾಗಿ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೫೦–೧೧೫೭ ರವರೆಗೆ ಸಪ್ತೋತ್ತರಶತ (೧೦೭) ಏಳು + ನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಜೀವಿಸಿದ್ದು ಅಘಟಿತಘಟನಾಪಟುಗಳೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತರಾದರು.

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಪ್ರಭಾವವು ಅನಂತರದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ತರುವಾಯ ರಚಿತವಾದ ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ [3] (ನೀಲಕಂಠ ಶಿವಾಚಾರ್ಯಕೃತ) ಕ್ರಿಯಾಸಾರವು ಮೊದಲನೆಯದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

[1] ಗುರುವಂಶಕಾವ್ಯ– (ಸರ್ಗ. ೫.೪೯. ಮತ್ತು ಸಂ. ೬.೧.೩.) ಶ್ರೀರಂಗ ವಾಣೀವಿಲಾಸ ಪ್ರೆಸ್ ಸಂ. ೩.

[2] ಶಿವತತ್ತ್ವರತ್ನಾಕರ ತ. ೧೨. ಮದರಾಸ್ ಓರಿಯಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರೆರಿ ಪ್ರಕಾಶ.

[3] ನೀಲಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯ– ಕ್ರಿ. ಶ ೧೪೦೦

(ಅ) ವಿಷಯವಾಕ್ಯ– ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಜಿಜ್ಞಾಸಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿರುವ "ಅಮೃತಸ್ಯ ದೇವಧಾರಣೋ ಭೂಯಾಸಂ" ಎಂಬ ವಿಷಯವಾಕ್ಯವೇ ಕ್ರಿಯಾಸಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ

[1] ತತ್ರಾಮೃತಸ್ಯ ವಾಕ್ಯೋಕ್ತ ಲಿಂಗಧಾರಣಮೈಭವೇ ।
ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯೇ ಚ ಫಲಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥

ಎಂದು ಲಿಂಗಧಾರಣವು ಸಮರ್ಥಿತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಯಃ ಶ್ರೀಪತಿಯೂ ಕೂಡ ಕ್ರಿಯಾಸಾರಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾದ ನೀಲಕಂಠಭಾಷ್ಯದಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು.

(ಆ) ಭೇದಾಭೇದ– [2] ಶಿವಜೀವರಿಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಭೇದಾಭೇದವಾದವು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ "ಅಹಿಕುಂಡಲಾಧಿಕರಣ" ಮುಂತಾದ ಯಾವ ಯಾವ ಅಧಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲ ಕ್ರಿಯಾಸಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಭೇದಾಭೇದವು ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

[3] ನಜೀವ ಬ್ರಹ್ಮಣೋರೈಕ್ಯಂ ಸೂತ್ರಸ್ಯ ಸ್ವರಸತಃ ಸ್ಫುರೇತ್ ।
ಇತಿ ವ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಂ ವಿಷಯಸ್ತ್ವಿತಿ ॥ ೧೪ ॥

ಅಗ್ನಿಸ್ಫುಲಿಂಗಯೋರ್ನಾಸ್ತಿ ತಥಾಭೇದಃ ಸ್ವರೂಪತಃ ।
ಅಗ್ನಿತ್ವೇನ ಕಣತ್ವೇನ ಭೇದೋಽಪಿ ಸ್ಫುರತಿ ಕ್ವಚಿತ್ ॥ ೧೫ ॥

ಯಥಾಹಿ ಕುಂಡಲಮಿತಿ ಭೇದಾಭೇದೌ ತಥಾತ್ರ ಚ ।
ತಸ್ಮಾಚ್ಛಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಸ್ಯ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸ್ಫುಟಮ್ ॥೧೬॥

ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಅನಂತರ ಸಾಸಲ ಚಿಕ್ಕಣಾರಾಧ್ಯನು [4] ರಚಿಸಿರುವ 'ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮೋದಯಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ' ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತ ವಿರಚಿತ ಭಾಷ್ಯದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ "ವೇಮಂತ್ರಕ್ಕೆ" 'ಸಾನಂದ ಮುನಿ'ಯು ಶಂಭು (ಬ್ರಹ್ಮ) ಸೂತ್ರವೆಂಬ ೩೬ ಸಾವಿರಗ್ರಂಥಪರಿಮಿತವಾದ ೭೨ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದನು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತನು ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, 'ಆರಾಧ್ಯ ಸಂಹಿತೆ' ಎಂಬ ೧೨ ಸಾವಿರ ಗ್ರಂಥ ಪರಿಮಿತವಾದ ೧೬ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು." ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಅಂಶವು ಕನ್ನಡಕವಿಚರಿತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಉದ್ಧೃತವಾಗಿದೆ. [5] ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ೧೬ ಪಾದಗಳನ್ನೇ ೧೬ ಅಧ್ಯಾಯಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿರಬೇಕು. (K. 1674 ತಾಳೆ ಓಲೆ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಪು. ೪೯)

ಅನಂತರ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೦೦ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ [6] ನಂದಿಕೇಶ್ವರನ "ಲಿಂಗಧಾರಣ ಚಂದ್ರಿಕೆ"ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಕರ್ತೃ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತರ ಹೆಸರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

---

[1] ಕ್ರಿಯಾಸಾರ ೧–೫.

[2] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ (೩–೨–೨೩ II ಪು. ೨೪೩)

[3] ಕ್ರಿಯಾಸಾರ (ಪು. ೫೨–೫೩ ಮತ್ತು ಪು. ೧೩೪ ಇತ್ಯಾದಿ) ಉ. ೧. ೯೬.

[4] ಸಾಸ. ಚಿಕ್ಕಣಾರಾಧ್ಯನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೫೦.

[5] ಕನ್ನಡ ಕವಿಚರಿತೆ. ಭಾಗ ೩. ಪು. ೩೭೮.

[6] ಲಿಂಗದಾರಣ ಚಂದ್ರಿಕೆ– ನಂದಿಕೇಶ್ವರಕೃತ. ವಾರಾಣಸೀ ಪ್ರಕಟನ. 1905.

ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅಂತರ್ಲಿಂಗಧಾರಣ, ಬಹಿರ್ಲಿಂಗಧಾರಣ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಉದ್ಧೃತವಾಗಿವೆ. ವೇದಾರ್ಥಪ್ರಣೇತೃಗಳಾದ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರು "ಸರ್ವಲಿಂಗಂ ಸ್ಥಾಪಯತಿ" ಎಂಬ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಲಿಂಗಧಾರಣಪರವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡದಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಲಿಂಗಧಾರಣ ಪರವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂಬ ಶಂಕೆಗೆ "ಅವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಕಾಲಹಸ್ತಿದೀಕ್ಷಿತ-ಮಂಚಣ-ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಮುಂತಾದವರು ಲಿಂಗಧಾರಣಪರವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿರುವರು" ಮುಂತಾಗಿ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತರ ಹೆಸರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ 'ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತನಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ತೈತ್ತಿರೀಯೋಪನಿಷತ್ತಿಗೆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ವೃಷಭಪಂಡಿತ' ಎಂದು ಲಿಂ|| ಎಂ. ಆರ್. ಸಾಖರೆ ಎಂಬುವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಲಿಂಗಧಾರಣ ಚಂದ್ರಿಕೆಯ ಉಪೋದ್ಘಾತದಲ್ಲಿ (ಪು. ೬೫೭) ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಒಪ್ಪತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ವೃಷಭಪಂಡಿತನೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ತೈತ್ತಿರೀಯೋಪನಿಷತ್ ಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೆನೆದಿದ್ದಾನೆ.

ವೇದವ್ಯಾಸಂ ಸೂತ್ರಕಾರಂ ದೂರ್ವಾಸಂ ವೃತ್ತಿಕಾರಕಂ ।
ಭಾಷ್ಯಕೃತ್ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಪಾಶಮುಕ್ತಯೇ ॥ ಎಂದು.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಈತ ತನ್ನ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮೇಲಾಗಿ- ಶ್ರೀ ಮರಿತೋಂಟದಾರ್ಯ ಪ್ರಣೀತವಾದ [1] ವೀರಶೈವಾನಂದಚಂದ್ರಿಕೆ (ವಾದಕಾಂಡ) ಮತ್ತು ಉಮಚಗಿ ಶಂಕರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಉಪನಿಷದ್ಭಾಷ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯಾನುಸರಣವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಪ್ರಣೀತವಾದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧ ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಸಹ ವೀರಶೈವಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

೧೪

ವೀರಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತ ಸ್ವರೂಪ

ನಿಗಮಾಗಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಸನಾತನ, ಶಿವಾಗಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ರೇಣುಕ ಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರು-

[2] ಸಿದ್ಧಾಂತಾಖ್ಯೇ ಮಹಾ ತಂತ್ರೇ ಕಾಮಿಕಾದ್ಯೇ ಶಿವೋದಿತೇ ।
ನಿರ್ದಿಷ್ಟಮುತ್ತರೇ ಭಾಗೇ ವೀರಶೈವ ಮತಂ ಪರಮ್ ॥

ಎಂದು ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಕಾಮಿಕಾದಿ ವಾತುಲಾಂತವಾದ 'ಸಿದ್ಧಾಂತ'ವೆಂಬ ಶಿವಾಗಮಗಳ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

---

[1] ವೀರಶೈವಾನಂದಚಂದ್ರಿಕಾರ ರಾದ ಶ್ರೀಮರಿತೋಂಟದಾರ್ಯರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೦೦.

[2] ಸಿ. ಶಿ. ೫. ೨೪

ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಭಾಷ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ–

ಶ್ರುತ್ಯೈಕದೇಶಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಮತಾದಿಷು ।
ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಮತೇ ಶುದ್ಧೇ ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತಸಂಜ್ಞಕೇ ॥
ವೀರಶೈವೈಕಸಿದ್ಧಾಂತೇ ಸರ್ವಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಃ ॥

ಎಂದರೆ ದ್ವೈತ ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತ ಮತಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಯ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ಹೇಳ ಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ 'ದ್ವೈತಾದ್ವೈತ' ಮತ್ತು 'ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ'ವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶುದ್ಧವಾದ ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಶ್ರುತಿಗಳೂ ಸಮನ್ವಯವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ವೀರಶೈವ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನವು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ–

[1] ವೀಶಬ್ದೇನೋಚ್ಯತೇ ವಿದ್ಯಾ ಶಿವಜೀವೈಕ್ಯಬೋಧಿಕಾ ।
ತಸ್ಯಾಂ ರಮಂತೇ ಯೇ ಶೈವಾಃ ವೀರಶೈವಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ ॥

"ವೀರಶೈವ" ಎಂಬಲ್ಲಿ "ವೀ" ಎಂದರೆ ಶಿವ ಮತ್ತು ಜೀವ ಇವರಿಗೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ವಿದ್ಯೆ. ಅಂಥ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ "ರ" ರಮಿಸುವವರೇ ವೀರಶೈವರು ಎಂದು ನಿರ್ವಚನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಅದರಂತೆ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರೂ ಸಹ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು 'ಭೇದಾಭೇದ' ಅಥವಾ 'ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಾತ್ಮಕ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಈ ಭಾಷ್ಯವು "ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ" ಪರ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಹ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ವೀಶಬ್ದೇನೋಚ್ಯತೇ ಶಂಭುಃ ಹಂಸಹಂಸೇತಿ ಮಂತ್ರತಃ ।
ಶೇಷಶಬ್ದೇನ ಶಾರೀರೋ "ಯಥಾಗ್ನೇ" ರಿತಿ ಮಂತ್ರತಃ ।
ಅದ್ವೈತೇನ ಭವೇದ್ಯೋಗೋ 'ಯಥಾನದ್ಯ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ॥

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ "ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ" ಎಂಬ ಪದ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಮುಂದೆ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನಿರ್ವಚಿಸಲಾಗಿದೆ–

'ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ'– ಎಂಬಲ್ಲಿ ವಿ– [2]ಪರಮಾತ್ಮ, ಶೇಷ–ಶಿವಾಂಶನಾದ ಜೀವ "ಹಂಸಹಂಸ" "ಯಥಾಗ್ನೇಃ" ಎಂಬ ಮಂತ್ರಗಳು ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಶಿವ-ಜೀವ ರಿಗೆ "ಯಥಾನದ್ಯಃ" ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥದಿಂದ ಆಗುವ ಅದ್ವೈತ ಅಥವಾ ಅಭೇದವೇ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯವೆಂಬ ಶಿವಯೋಗ. ಇದನ್ನೇ ಶಿವಾದ್ವೈತ-ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ-ಭೇದಾಭೇದ-ವಿಶಿಷ್ಟಾ ದ್ವೈತ ಅಥವಾ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಸಿದ್ಧಾಂತ ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

ಅ) ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ– ವಿಶ್ಚ ಶೇಷಶ್ಚ ವಿಶೇಷೌ; ತಯೋರದ್ವೈತಮ್ ವಿಶೇಷಾ ದ್ವೈತಮ್.

---

[1] ಸಿ. ಶಿ. ೫.

[2] ವಿಃ ಪಕ್ಷಿಪರಮಾತ್ಮನೋಃ (ಕೋಶ)

ಆ) ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ– ಶಕ್ತಿಶ್ಚ ಶಕ್ತಿಶ್ಚ ಶಕ್ತೀ: ತಾಭ್ಯಾಂ ವಿಶಿಷ್ಟೌಜೀವೇಶೌ; ತಯೋರದ್ವೈತಂ–ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಮ್, ಎಂದರೆ– ಶಕ್ತಿಯು ಎರಡು ವಿಧ. ಸ್ಥೂಲಚಿತ್ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥೂಲ ಅಚಿತ್‌ಶಕ್ತಿ; ಹಾಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಿತ್‌ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಚಿತ್‌ಶಕ್ತಿ ಎಂದು. "ಶಕ್ತಿಶ್ಚ ಶಕ್ತಿಶ್ಚ ಶಕ್ತೀ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಶಕ್ತಿಪದಕ್ಕೆ ಸ್ಥೂಲಚಿತ್ ಮತ್ತು ಸ್ಥೂಲ ಅಚಿತ್ ಶಕ್ತಿ; ಎಂದರೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ 'ಕಿಂಚಿಜ್ಞತ್ವ' ಮತ್ತು 'ಕಿಂಚಿತ್ ಕರ್ತೃತ್ವ ಶಕ್ತಿ' ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಎರಡನೆಯ ಶಕ್ತಿಪದಕ್ಕೆ 'ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಿತ್‌ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಚಿತ್‌ಶಕ್ತಿ' ಎಂದರೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ 'ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ' ಮತ್ತು 'ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿ' ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಈ ಬಗೆಯ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರು ಜೀವ-ಶಿವರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಜೀವನು 'ಕಿಂಚಿಜ್ಞತ್ವ' ಮತ್ತು 'ಕಿಂಚಿತ್‌ಕರ್ತೃತ್ವ' ಶಕ್ತಿ ಯುಳ್ಳವನು. ಅದರಂತೆ ಶಿವನು 'ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ' ಮತ್ತು 'ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವ'ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು ಎಂದಾಯಿತು. ಇವರಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಅಂಗನೆನಿಸಿ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಕಿಂಚಿಜ್ಞತ್ವ ಮತ್ತು ಕಿಂಚಿತ್‌ಕರ್ತೃತ್ವಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಜೀವಭಾವವಳಿದು ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ-ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಲಿಂಗರೂಪ ಶಿವನೇ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯ. ಇದನ್ನೇ 'ಯಥಾನ್ಯದ್ಯಃ' ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯೂ "ಜಲೇ ಜಲಮಿವ ನ್ಯಸ್ತಂ" ಎಂಬ ಸ್ಮೃತಿ (ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿ)ಯೂ ಸಮರ್ಥಿಸಿವೆ.

"ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ" ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಭಾಷ್ಯಕಾರರು "ಶಕ್ತಿವಿಶೇಷವಿಶಿಷ್ಟಶಿವಾದ್ವೈತ" ಎಂದೂ, ಕ್ರಿಯಾಸಾರಕಾರರಾದ ನೀಲಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರು "ತಸ್ಮಾಚ್ಛಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಸ್ಯ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸ್ಫುಟಮ್" ಎಂದೂ, ವೀರಶೈವಾನಂದ ಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮರಿತೋಂಟದಾರ್ಯರು [1]"ವೀರಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತಸ್ಯ ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮ್ಯುಪಾದನ ರೂಪಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಶಿವಾದ್ವೈತಸ್ಯ ಸಕಲ ದ್ವೈತ ವಿಲಕ್ಷಣತ್ವೇನ ಸಾಧನೀಯತಯಾ" ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿದ್ದಾರೆ.

ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ– "ಏತದ್ವೈತಾದ್ವೈತಮೇವ ಕೇಚಿತ್ ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತಮಿತಿ, ಸೇಶ್ವರಾದ್ವೈತಮಿತಿ, ಸರ್ವಶ್ರುತಿಸಾರಮತಮಿತಿ, ಪರ್ಯಾಯತ್ವೇನ ಪ್ರವದಂತಿ" ಎಂದು ದ್ವೈತಾದ್ವೈತ, ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ, ಸೇಶ್ವರಾದ್ವೈತ ಮತ್ತು ಸರ್ವಶ್ರುತಿಸಾರ ಮತ ಮುಂತಾದ ಪದಗಳು ಪರ್ಯಾಯವಾಚಕಗಳೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಇ) ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಮ್– ವಿಶಿಷ್ಟಂ ಚ ವಿಶಿಷ್ಟಂ ಚ ವಿಶಿಷ್ಟೇ ಲಿಂಗಾಂಗೇ; ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲ "ವಿಶಿಷ್ಟ" ಪದಕ್ಕೆಚಿಚ್ಛಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಶಿವನೆಂದೂ, ಅವನೇ ರುದ್ರ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳುಳ್ಳ 'ಲಿಂಗ'ವೆಂದೂ ಎರಡನೆಯ "ವಿಶಿಷ್ಟಪದಕ್ಕೆ ಚಿತ್ತಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಶಿವಾಂಶರೂಪ ಅಂಗ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯ ಜೀವನೆಂದೂ ಅರ್ಥ. ಈ ಬಗೆಯ ಲಿಂಗ-ಅಂಗಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ಅದ್ವೈತ ಎಂದರೆ ಸಾಮರಸ್ಯವೇ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ.

ಈ) ಶಿವಾದ್ವೈತ– ಶಿವೇ ಅದ್ವೈತಂ ಶಿವಾದ್ವೈತಂ ಅಥವಾ ಶಿವಶ್ಚ ಶಿವಶ್ಚ ಶಿವೌ; ತಯೋರದ್ವೈತಂ ಶಿವಾದ್ವೈತಮ್. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಮೊದಲನೆಯ ಶಿವಪದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಚಿದ ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಶಿವ (ಲಿಂಗ) ಎಂದೂ ಎರಡನೆಯ ಶಿವಪದಕ್ಕೆ ಸ್ಥೂಲಚಿದಚಿಚ್ಛಕ್ತಿ

---

[1] ವೀರಶೈವಾನಂದ ಚಂದ್ರಿಕಾ ಪು. ೨೩.

ವಿಶಿಷ್ಟನೂ, ಅನಾದಿ ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ ಆದ ಶಿವಾಂಶಜೀವನೆಂದೂ ಅಥವಾ ಈತನೇ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಲತ್ರಯ ವಿಮುಕ್ತನಾದ ಅಂಗನೆನಿಸುವನು. ಈ ಬಗೆಯ ಲಿಂಗಾಂಗರಿಗೆ ಆಗುವ ಅದ್ವೈತ ಎಂದರೆ ಸಾಮರಸ್ಯವೇ ಶಿವಾದ್ವೈತ'. ಸಿದ್ಧಾಂತಶಿಖಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ "ಶಿವಸಿದ್ಧಾಂತಮಿತಿ"[1] "ಮದದ್ವೈತಪರಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ" "ಶಿವಾದ್ವೈತಪರಿಜ್ಞಾನಂ" "ಶಿವಾದ್ವೈತಪರಾನಂದಂ" ಮುಂತಾಗಿ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಉ) ಶಿವಯೋಗ–ಶಿವೇ ಯೋಗಃ ಶಿವಯೋಗಃ ಎಂದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಿದಚಿಚ್ಛಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಷ್ಟಮಲನಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಆಗುವ 'ಯೋಗ' ಎಂದರೆ 'ಸಾಮರಸ್ಯ'ವೇ ಶಿವಯೋಗ.

ನೀಲಕಂಠ ಶಿವಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಆದರೆ ಶ್ರೀಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಮತಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಎಂದೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಶ್ರೀಕಂಠಮತದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗಣಿಕಾ ಭೇದರೂಪವಾಗಿಯೂ ರಾಮಾನುಜೀಯರಲ್ಲಿ ಅಪೃಥಕ್‌ಸಿದ್ಧತ್ವರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಕ್ರಿಯಾಸಾರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇ ಬೇರೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀಕಂಠ-ರಾಮಾನುಜರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತರು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

[2]"ಏವಂ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಸ್ಯ ಅಸಂಗತತ್ವಾತ್ ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತಮೇವ ಮುಮುಕ್ಷುಭಿರಾದರಣೀಯಮ್" (ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ.೧-೩-೨.ಪು.೨೭೧) ಎಂದೂ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ– "ಅತ್ರಕೇಚಿತ್" ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿ "ಆನಂದಮಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಜೀವನಿಗೆ 'ಯೋಗಂ' ಶೇಷತ್ವ ರೂಪ ಸಂಬಂಧಂ "ಶಾಸ್ತಿ" ಶಾಸ್ತ್ರವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವೇ ಮುಖ್ಯ ಎಂದು ಗಳಹುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದು ಅವೈದಿಕವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ದಾರಿಯು ಮುಮುಕ್ಷುಗ್ರಾಹ್ಯವಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ "ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯೇ ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು. ವಿಶಿಷ್ಟ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ; ಮತ್ತು ಅದು ಮಿಥ್ಯೆಯೂ ಕೂದ. ವಿಶಿಷ್ಟವೆಂದರೆ ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳದ್ದು ....ಆದ್ದರಿಂದ[3] ವಿಶಿಷ್ಟಸ್ಯ ವಿಶೇಷಣ-ವಿಶೇಷ್ಯ ಸಂಬಂದೇಭ್ಯಃ ಸತ್ವಾಽಸತ್ವಾಭ್ಯಾಂ ದುರ್ನಿರೂಪ್ಯತ್ವೇನ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾತ್ ಶಿವಾದ್ವೈತಮೇವ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ"ಎಂದು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಶ್ರೀಕಂಠರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ, [4]"ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ ಶಿವಾದ್ವೈತಹಾನೇಃ" ಎಂದು ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ.

---

[1] ಸಿ. ಶಿಖಾಮಣಿ ೧-೧೭, ೩-೭೦, ೪-೫, ೪-೪೧.
[2] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ೧. ೧. ೨೧. ಪು. ೧೩೮-೧೩೯.
[3] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ೧. ೧. ೧೧. ಪು. ೧೩೮-೧೩೯.
[4] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ೧. ೧. ೪. ಪು. ೮೭.

ಶಿವನಿಗೆ ಶಕ್ತಿವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದನ

ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವು ಅದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಕೇವಲ 'ಶುದ್ಧ'ವಲ್ಲ; ಇಲ್ಲಿ ಜೀವ ಮತ್ತು ಶಿವರು ವಿಶಿಷ್ಟರು. ಆ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವು ವಿಶೇಷಣ ವಿಶಿಷ್ಟರೂಪ. ಕ್ರಿಯಾಸಾರದಲ್ಲಿ–

[1]"ಯಥಾ ಘಟ ಇತಿ ಜ್ಞಾನೇ ಘಟತ್ವಂ ಸ್ಯಾತ್ ವಿಶೇಷಣಮ್ ।
ತಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಂ ಶಕ್ತಿರಿತ್ಯಭಿಧೀಯತಾಮ್ ॥

ನ ಜೀವಬ್ರಹ್ಮಣೋರೈಕ್ಯಂ ಸೂತ್ರಸ್ಯ ಸ್ವರಸತಃ ಸ್ಫುರೇತ್ ।
ಇತಿ ವ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಂ ವಿಷಯಸ್ತ್ವಿತಿ ॥

ತಸ್ಮಾಚ್ಛಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಸ್ಯ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸ್ಫುಟಮ್" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ವೀರಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವು ಅಸಾಧಾರಣ ಲಕ್ಷಣವೆನಿಸಿದೆ. "ಶಕ್ತಿಯು ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧದಿಂದಿದೆ; ಹಾಗೂ ಅದು ನಿತ್ಯ ಎಂಬುದು ಆರಂಭಣಾಧಿಕರಣ (ಪು. ೩೬೨)ದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರುತಿ ಮತ್ತು ಆಗಮುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಶಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವು ಬಹಳವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಋಗ್ವೇದೀಯ "ನಾಸದೀಯ ಸೂಕ್ತ"ವು ವಿಶೇಷ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ "ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸದಸತ್ತುಗಳಾಗಲಿ, ಆಕಾಶ-ಅಂತರಿಕ್ಷಗಳಾಗಲಿ, ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿಗಳಾಗಲಿ, ಅಮೃತವಾಗಲಿ, ಮೃತ್ಯುವಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆಗ "ಆನೀದವಾತಂ ಸ್ವಧಯಾ ತದೇಕಂ ತಸ್ಮಾದ್ಧಾನ್ಯನ್ನ ಪರಃ ಕಿಂಚನಾಸ" ಎಂದರೆ 'ಅವಾತಂ' ವಾಯುವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ 'ಆನೀತ್' ಚೈತನ್ಯದ ಸ್ಫುರಣೆಯಿದ್ದಿತು. ಎಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ವಾಯುವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಸ್ಫುರಣೆ ಯಾವುದರಿಂದ? ಎಂದರೆ ಅದು 'ಸ್ವಧಯಾ' ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತಿತ್ತು" ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

[2] ಪರಾಽಸ್ಯ ಶಕ್ತಿರ್ವಿವಿಧೈವ ಶ್ರೂಯತೇ ।
ಸ್ವಾಭಾವಿಕೀ ಜ್ಞಾನ ಬಲ ಕ್ರಿಯಾ ಚ ॥

[3] ತೇ ಧ್ಯಾನಯೋಗಾನುಗತಾ ಅಪಶ್ಯನ್ ।
ದೇವಾತ್ಮಶಕ್ತಿಂ ಸ್ವಗುಣೈರ್ನಿಗೂಢಾಮ್ ॥

ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ 'ಸ್ವಾಭಾವಿಕೀ' 'ದೇವಾತ್ಮಶಕ್ತಿಂ' ಮುಂತಾದ ಪದಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯದಿಂದ ಶಕ್ತಿಯು ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದುದು ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಶಕ್ತಿಯು ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಭೇದಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಬಗೆಯಾಗಿದೆ.

---

[1] ಕ್ರಿಯಾಸಾರ. ೧-೯೩-೯೬.

[2] ಶ್ವೇತಾ. ೬. ೭.

[3] ಶ್ವೇ. ೧. ೩

[1] ಯದಾ ತಮಸ್ತನ್ನದಿವಾ ನ ರಾತ್ರಿಃ ನ ಸನ್ನ ಚಾ ಸಚ್ಛಿವ ಏವ ಕೇವಲಃ ।
ತದಕ್ಷರಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಚ ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಸೃತಾ ಪುರಾಣೀ ॥

ಇಲ್ಲಿ 'ಪುರಾಣೀ' ಅನಾದಿಸಂಸಿದ್ಧಾ ಪ್ರಜ್ಞಾ-ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಯು ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮದ ದೆಶೆಯಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಮುಂತಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತೆಂದು ಅರ್ಥ.

[2] "ಮಾಯಾಂ ತು ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿಂದ್ಯಾತ್ ಮಾಯಿನಂ ತು ಮಹೇಶ್ವರಂ"

'ಮಾಯೆ' ಎಂದರೆ 'ಪ್ರಕೃತಿ', ಮಾಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನು ಮಹೇಶ್ವರ ಎಂಬುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿನ ಮಾಯಾ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅದ್ವೈತಿಗಳು ಹೇಳುವ "ಮೂಲಾವಿದ್ಯಾ" ರೂಪವಾದ ಮಾಯೆಯಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಅದು ಶಿವನಲ್ಲಿ ಅವಿನಾಭಾವಸಂಬಂಧದಿಂದಿರುವ 'ವಿಮರ್ಶಶಕ್ತಿ' ಎಂದು ತಿಳಿಯ ಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಗಮದಲ್ಲಿ—

ಮಂ ಶಿವಂ ಪರಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ನೋತೀತಿ ಸ್ವಭಾವತಃ ।
ಮಾಯೇತಿ ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ಲೋಕೇ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠಾ ಸನಾತನೀ ॥

ಎಂದರೆ ಮಂ–ಶಿವ ; ಆ ಶಿವನಲ್ಲಿ "ಅಯತಿ" ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಅಡಗಿದೆ ಎಂಬುವರಿಂದ 'ಮಾಯೆ' ಎನಿಸಿದೆ.

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ—

[3] "ಆಖುಸ್ತೇ ರುದ್ರ ಪಶುಸ್ತಂ ಜುಷ ಸ್ವೈಷತೇ ರುದ್ರಭಾಗಃ ।
ಸಹ ಸ್ವಸ್ರಾಂಬಿಕಯಾ ತಂ ಜುಷಸ್ವ ॥

ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲಿರುವ 'ಸ್ವಸ್ರಾ' 'ಅಂಬಿಕಯಾ' ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ರುದ್ರಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ

[4] "ನಮಃ ಸೋಮಾಯ ಚ ರುದ್ರಾಯ ಚ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನು 'ಉಮಯಾ ಸಹಿತಃ ಸೋಮಃ' ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ "ಉಮಾರೂಪ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ" ಎಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಅರ್ಥವು ಕೈವಲ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ- "ಉಮಾಸಹಾಯಂ ಪರಮೇಶ್ವರಂ ಪ್ರಭುಂ" ಎಂದೂ, ರೇಣುಕ ಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ—

[5] ತದೀಯಾ ಪರಮಾ ಶಕ್ತಿಃ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಲಕ್ಷಣಾ ।
ಸಮಸ್ತಲೋಕನಿರ್ಮಾಣಸಮವಾಯಸ್ವರೂಪಿಣೀ ॥

ತದಿಚ್ಛಯಾಽಭವತ್ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ತತ್ಸ್ವರೂಪಾನುಕಾರಿಣೀ ।
ವಿಮರ್ಶಾಖ್ಯಾ ಪರಾಶಕ್ತಿರ್ವಿಶ್ವವೈಚಿತ್ರ್ಯಕಾರಿಣೀ ॥

---

[1] ಶ್ವೇತಾ ೧–೧೮.
[2] ಶ್ವೇತಾ ೪–೧೦.
[3] ಯಜು. ೧-೮-೬.
[4] ಯಜು. ೪.೫-೮.
[5] ಸಿ. ಶಿ. ಮಣಿ. ಪ. ೩೦,

ಯಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತದಿದಂ ವಿಶ್ವಭಾಜನಮ್ ||
ಯಥಾ ಚಂದ್ರೇ ಸ್ಥಿರಾ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ವಿಶ್ವನಸ್ತು ಪ್ರಕಾಶಿನೀ |
ತಥಾ ಶಕ್ತಿರ್ವಿಮರ್ಶಾಖ್ಯಾ ಪ್ರಕಾಶೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸ್ಥಿರಾ ||

ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಪರಶಿವ ಶಕ್ತಿಯು ಸಮಸ್ತಲೋಕ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ: "ತದಿಚ್ಛಯಾऽಭವತ್ ಸಾಕ್ಷಾತ್" ಎಂಬುದರಿಂದ ಶಕ್ತಿಯು ಪರಶಿವನಿಗೆ ಅಭಿನ್ನವಾದುದೆಂದೂ, ವಿಶ್ವರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವೆಂದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹಾಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸನೂ ಕೂಡ ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಇರುವ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು

[1] ವಾಗರ್ಥಾವಿವ ಸಂಪೃಕ್ತೌ ವಾಗರ್ಥಪ್ರತಿಪತ್ತಯೇ |
ಜಗತಃ ಪಿತರೌ ವಂದೇ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರೌ ||

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಭೇದಾಭೇದ ಪ್ರತಿಪಾದನ

ಏಷಾ ಶಕ್ತಿಃ ಶಿವಾಹ್ಯೇತಚ್ಛಕ್ತಿ ಮಾನುಚ್ಯತೇ ಶಿವಃ |
ಶಕ್ತಿ-ಶಕ್ತಿಮತೋರ್ಭೇದಂ ವದಂತಿ ಪರಮಾರ್ಥತಃ ||
ಅಭೇದಂ ಚಾನುಪಶ್ಯಂತಿ ಯೋಗಿನಸ್ತತ್ತ್ವ ಚಿಂತಕಾಃ ||

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಕೂರ್ಮಪುರಾಣವಚನದಂತೆ ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಯರಿಗೆ ಭೇದಾಭೇದವು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಮೃತ್ಯುಂಜಯಭಟ್ಟಾರಕದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ–

ಸಾ ಮಮೇಚ್ಛಾ ಪರಾ ಶಕ್ತಿರವಿಯುಕ್ತಾ ಸ್ವಭಾವಜಾ |
ವಹ್ನೇರೂಷ್ಮೇವ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ರಶ್ಮಿರೂಪಾ ರವೇರಿವ ||
ಸರ್ವಸ್ಯ ಜಗತೋ ವಾಪಿ ಸಾ ಶಕ್ತಿಃ ಕಾರಣಾತ್ಮಿಕಾ |

ಆ ಪರಾಶಕ್ತಿಯು ನನ್ನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯೇ. ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿನ ಹಬೆಯಂತೆ ರವಿಯ ಕಿರಣದಂತೆ ಅದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ; ಆ ಶಕ್ತಿಯೇ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದದ್ದು.

ಜಗತ್ತು ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ

ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮವು ನಿರ್ವಿಶೇಷವಲ್ಲ; ಸವಿಶೇಷ. ಆ ವಿಶೇಷವು ಶಕ್ತಿಯೆ. ಶಕ್ತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮವು ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದ್ದು. ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಜಗತ್ತೂ ಕೂಡ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟವೇ ಆಗಿದೆ. "ಕಾರಣ ಗುಣಗಳು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದು ಸರಿಯಷ್ಟೆ! ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಒಂದೊಂದು ಬಗೆಯ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿಯೇ ಇವೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ– ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿ ಧಾರಣಶಕ್ತಿ, ಜಲದಲ್ಲಿ ಆಪ್ಯಾಯನ ಶಕ್ತಿ, ತೇಜಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜ್ವಲನಶಕ್ತಿ, ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಪಂದನಶಕ್ತಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪನಶಕ್ತಿ, ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ

[1] ರಘುವಂಶ ೧–೧.

ಮುಂತಾಗಿ. ಇದರಂತೆ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಲಾಕರ್ಷಣಶಕ್ತಿ, ಅಯಸ್ಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿ ಮೊದಲಾದು ಪನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಇದನ್ನೇ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ (ಪು. ೨೪೮, ೨೮೧, ೨೯೩, ೫೬೮)ದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಲಕ್ಷಣ

"ವೇದಾಗಮೋಭಯವೇದಾಂತಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಾನಂತಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ ಜಗದುಭಯ ಕಾರಣ ಪಶು-ಪಾಶನಿಯಾಮಕ ಸಕಲ-ನಿಷ್ಕಲ-ಸ್ಥೂಲ-ಸೂಕ್ಷ್ಮ-ಚಿದಚಿತ್ ಪ್ರಕಾಶಕ ಸತ್ಯ ಜ್ಞಾನಾನಂತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ವಿಭವಾಶ್ರಯತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ" ಎಂದು[1] ಬ್ರಹ್ಮಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನಿರ್ವಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶಿವಶರಣರು ಸೃಷ್ಟಿಪೂರ್ವದಲ್ಲಿನ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಹಜ, ಬಯಲು, ಸರ್ವ ಶೂನ್ಯ, ನಿಶ್ಶೂನ್ಯ, ನಿರಾಲಂಬ ಮುಂತಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸರ್ವಶೂನ್ಯವು ಅಸ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲದ ಶೂನ್ಯವಲ್ಲ, ಅದು ಬೌದ್ಧರ ಶೂನ್ಯ (VOID) ವಲ್ಲ; ಅದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಸರ್ವಾಸ್ತಿ ವಾಚಕ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದು "ಪರಿಪೂರ್ಣ"ವೆನಿಸಿದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮ

"ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವು ಸರ್ವಶ್ರುತ. ಇಲ್ಲಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮವು "ಅಸ್ಮಿ-ಪ್ರಕಾಶೇ-ನಂದಾಮಿ" ಇದ್ದೇನೆ, ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಆನಂದಪಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಅನುಭವವುಳ್ಳದ್ದು. ಈ ಅನುಭವವೇ ಬ್ರಹ್ಮದ ವಿಮರ್ಶಶಕ್ತಿ. ಅನುಭವವಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದ ಪ್ರಕಾಶವು ಸ್ಫಟಿಕಾದಿಗಳ ಪ್ರಕಾಶದಂತೆ ಜಡವಾದೀತು! ಅಂಧನಿಗೆ ಅವನ ಸೌಂದರ್ಯದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಆ ಸೌಂದರ್ಯವು ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲವೆ? ಇದರಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವಾದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಪರಿಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಅದೂ ವ್ಯರ್ಥವೇ ಆಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ "ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪ" ಎಂದರೆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾನುಭವರೂಪಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟವೇ! ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ವಿಮರ್ಶಶಕ್ತಿಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಿದಚಿದಾತ್ಮಕವೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಯಿತು. ಈ ಬಗೆಯ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ (ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಿತ್) ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವ (ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಚಿತ್) ರೂಪವಾದ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮ. ಹೀಗೆ ಇಚ್ಛಾ (ವಿಮರ್ಶ) ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಿದಚಿದಾತ್ಮಕವಾದ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೇ "ಅಥಾತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ" "ಚೈತನ್ಯಮಾತ್ಮಾ" ಮುಂತಾದ "ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ," "ಶಿವಸೂತ್ರ"ಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಈ ವಿಮರ್ಶಾಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಯೂರಾಂಡರಸನ್ಯಾಯದಂತೆ ಸಕಲ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತು ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಮರ್ಶಶಕ್ತಿಯು ಸ್ವವಿಭಾಗಪರಾಮರ್ಶದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋ

---

[1] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ I ಪು. ೭.

ಗುಣಾತ್ಮಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮ ಕರ್ತೃತ್ವನಿಲ್ಲದ ಆ ಶಕ್ತಿಯ ಜ್ಞಾನಾಂಶದಲ್ಲಿ ಸತ್ವಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ವಿದ್ಯಾಶಕ್ತಿಯು ಉದಿಸುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾತೃತ್ವನಿಲ್ಲದ ಕ್ರಿಯಾಂಶದಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿತ್ ಸತ್ವ-ತಮೋಗುಣಮಿಶ್ರಿತ ರಜೋಗುಣಶಕ್ತಿಯು ಉದಿಸುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನ-ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಐಕ್ಯವುಂಟು ; ಆದರೂ ಸೃಷ್ಟಿದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ-ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ "ಜ್ಞಾನಂ ಕ್ರಿಯಾ ನ ಭವತಿ ಕ್ರಿಯಾ ಜ್ಞಾನಂ ನ ಭವತಿ" ಎಂಬ ನ್ಯಾಯದಂತೆ ಭೇದಬುದ್ಧಿರೂಪವಾದ ತಮೋಗುಣಶಕ್ತಿಯು ಉದಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ತಮೋಗುಣಶಕ್ತಿಯೇ ಜಡಮಾಯೆ. ಹೇಗೆ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಯು ಸೂರ್ಯಕಾಂತಶಿಲೆಯ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಪ್ರತಿಸ್ಫುರಣಗತಿಯಿಂದ ಅಗ್ನಿಕಣವಾಗಿ ಅರಳೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅಗ್ನಿಯ ರೂಪು ತಳೆಯುತ್ತದೆಯೋ, ಅದರಂತೆ ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮದ ಈ ವಿಮರ್ಶಶಕ್ತಿಯೂ ಕೂಡ ಪ್ರತಿಸ್ಫುರಣಗತಿಯಿಂದ ಜಡಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಸುಖ-ದುಃಖ-ಮೋಹ ಜನಕವೆನಿಸಿ, ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಕೃತಿರೂಪು ತಳೆಯುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೇ ಚಿತ್ತವೆನ್ನುವರು. ಈ ಚಿತ್ತಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಶಿವಾಂಶವೇ ಜೀವ.

ಜೀವಲಕ್ಷಣ

"ಅನಾದಿಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಮಾಯಾಪಾಶಬದ್ಧಘೋರಾಪಾರನಿಸ್ಸಾರ ಸಂಸಾರವ್ಯಾಪಾರ ತಾಪತ್ರಯಾನಲದಂದಹ್ಯಮಾನ ನಾನಾ ಶರೀರ ಪ್ರವೇಶ ನಿರ್ಗಮನ 'ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಭಿಮಾನವಿಶಿಷ್ಟ-ದಂದಹ್ಯಮಾನ-ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದ್ಯನುಸ್ಯೂತ-ಸುಖದುಃಖಾಶ್ರಯತ್ವಂ ಜೀವತ್ವಂ" [1]

ಶಿವಶರಣರು ಜೀವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು–"ಅಖಂಡ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯವಾದ ಮಹಾಲಿಂಗವು ತನ್ನ ಸ್ವಲೀಲಾ ಸ್ವತಂತ್ರತೆಯಿಂದ ತನ್ನ ತಾನರ್ಚಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಲೀಲಾವಿಲಾಸದಿಂದ ತನ್ನ ಅಖಂಡ ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಸಹಸ್ರಾಂಶದೊಳಗೊಂದಂಶವನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿತು. ಅದೇ ಜೀವಾತ್ಮವಾಯಿತು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಜೀವ

ಈ ಜೀವನೂ ಸ್ಥೂಲ ಚಿದಚಿದಾತ್ಮಕಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ. ಜೀವನ ಸ್ಥೂಲ ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಯು ಕಿಂಚಿಜ್ಞತ್ವರೂಪ. ಸ್ಥೂಲ ಅಚಿತ್‌ಶಕ್ತಿಯು ಕಿಂಚಿತ್ ಕರ್ತೃರೂಪ. ಈ ಬಗೆಯ ಎರಡು ವಿಧ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದವನೇ ಜೀವ.

ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಶಿವಾಂಶವೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿದೆ. ರೇಣುಕಭಗವತ್ಪಾದರು–

[2] "ಅನಾದ್ಯವಿದ್ಯಾಸಂಬಂಧಾತ್ ತದಂಶೋ ಜೀವನಾಮಕಃ ।"

---

[1] (ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ I ಪು. ೭)

[2] ಸಿ. ಶಿ. ೫.

ಎಂದರೆ "ಅನಾದಿ ಅವಿದ್ಯಾಸಂಬಂಧದಿಂದ ಶಿವಾಂಶವೇ ಜೀವನೆನಿಸುವುದು" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಬಾದರಾಯಣರ ಅಂಶೋ ನಾನಾ ವ್ಯಪದೇಶಾತ್ [1] ಎಂಬ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಭಗವತ್ಪಾದರು ಜೀವನು ಶಿವಾಂಶವೆಂಬುದು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಂಡಕ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ–

[2] "ಯಥಾ ಸುದೀಪ್ತಾತ್ ಪಾವಕಾತ್ ವಿಸ್ಫುಲಿಂಗಾಃ ಸಹಸ್ರಶಃ ಪ್ರಭವಂತೇ ಸರೂಪಾಸ್ತಥಾಕ್ಷರಾದ್ವಿವಿಧಾಃ ಸೋಮ್ಯಭಾವಾಃ ಪ್ರಜಾಯಂತೇ ತತ್ರ ಚೈವಾಪಿಯಂತಿ" ಎಂದೂ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ

[3] "ವಾಲಾಗ್ರಶತಭಾಗಸ್ಯ ಶತಧಾ ಕಲ್ಪಿತಸ್ಯ ಚ ।
ಜೀವೋ ಭಾಗಸ್ಸವಿಜ್ಞೇಯೋ ಹೃದಯೇ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ ॥"

ಎಂದೂ ಹೇಳಿದೆ.

"ಏಷೋಽಣುರಾತ್ಮಾ ಚೇತಸಾ ವೇದಿತವ್ಯಃ" ಮುಂತಾದ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನಿಗೆ ಅಣುತ್ವವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಅಗ್ನಿಯ ಅಂಶರೂಪವಾದ ಕಣಗಳು ಸಿಡಿಯುವಂತೆ ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮದ ದೆಸೆಯಿಂದ ತದಂಶರೂಪರಾದ ಅನಂತ ಜೀವರು ಅವರವರ ಅನಾದಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮವಶದಿಂದ ಆವಿರ್ಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗುತ್ತಾರೆ. ಸಂಸಾರವು ಅನಾದಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಜೀವನೂ ಅನಾದಿ.

ಶಿವ-ಜೀವರಿಗೆ ಭೇದಾಭೇದಸಮರ್ಥನ

ಅನಾದ್ಯಂತಮಜಂ ಲಿಂಗಂ ತತ್ಪರಂ ಪರಮಂ ಪ್ರತಿ ।
ಯದ್ಗಚ್ಛತಿ ಮಹಾಭಕ್ತ್ಯಾ ತದಂಗಮಿತಿ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ ॥
ಅಂ ಭವೇತ್ ಪರಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತದ್ಗತಂ ತತ್ಪರಾಯಣಮ್ ।
ಅಂಗಸ್ಥಲಮಿತಿ ಪ್ರಾಹುರಂಗತತ್ತ್ವವಿಶಾರದಾಃ ॥

(– ಅನುಭವಸೂತ್ರ ಅ. ೨)

ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಶಿವ-ಜೀವರಿಗೆ ಭೇದಾಭೇದವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಕೂರ್ಮಪುರಾಣದ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಉಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಏಷಾ ಶಕ್ತಿಶ್ಶಿವಹ್ಯೇತಚ್ಛಕ್ತಿಮಾನುಚ್ಯತೇ ಶಿವಃ ।
ಶಕ್ತಿ ಶಕ್ತಿಮತೋರ್ಭೇದಂ ವದಂತಿ ಪರಮಾರ್ಥತಃ ॥
ಅಭೇದಂ ಚಾನುಪಶ್ಯಂತಿ ಯೋಗಿನಸ್ತತ್ತ್ವಚಿಂತಕಾಃ ।

ಅಲ್ಲದೆ ಶಿವ-ಜೀವರಿಗಿರುವ ಭೇದಾಭೇದವು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸಿಡಿದ ಕಿಡಿಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಬೆಂಕಿಗೂ ಕೇವಲ ಭೇದವಾಗಲಿ, ಕೇವಲ ಅಭೇದವಾಗಲಿ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ;

---

[1] ಬ್ರಂ. ಸೂ. ೨-೩. ೪೦

[2] ಮುಂಡಕ ೨. ೧. ೧

[3] ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಪು. ೩೯೦

ಅವಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಭೇದಾಭೇದವನ್ನೇ ಹೇಳಬೇಕು ; ಅದರಂತೆ ಶಿವನಿಂದ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದ ಶಿವಾಂಶರೂಪರೂ ಹಾಗೂ ಅಂಗಶಬ್ದವಾಚ್ಯರೂ ಆದ ಜೀವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಲಿಂಗಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ಕೇವಲ ಭೇದವನ್ನಾಗಲಿ ; ಕೇವಲ ಅಭೇದವನ್ನಾಗಲಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. "ಭೇದಾಭೇದ"ವನ್ನೇ ಹೇಳಬೇಕು: ಅಂಶಿ (ಬೆಂಕಿ) ಮತ್ತು ಅಂಶ (ಕಿಡಿ) ಗಳಿಗೆ ಕೇವಲ ಅಭೇದವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಆಗುವ ಪಾಕಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಬೆಂಕಿಯ ಅಂಶವೆನಿಸಿದ ಕಿಡಿಗಳಿಂದಲೂ ಆಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಅದೇ ಅಂಶಾಂಶಿಗಳಿಗೆ ಕೇವಲ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಬೆಂಕಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಜಲಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ದಾಹಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಆಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಜಲದಿಂದ ದಾಹವು ಹುಟ್ಟದಿರುವಂತೆ ಬೆಂಕಿಯಕಿಡಿಯಿಂದಲೂ ದಾಹವು ಹುಟ್ಟಬಾರದು ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಗ್ನಿಕಣಗಳು ಅರಳೆ ಮುಂತಾದ ರಂಜಕ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ದಾಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ.

ಇದರಂತೆ ಶಿವಾಂಶನಾದ ಜೀವ ಮತ್ತು ಶಿವರಿಗೆ ಕೇವಲ ಅಭೇದವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಶಿವನಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಮುಂತಾದುವು ಜೀವಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೂ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ; ಇನ್ನು ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೆ ಕೇವಲ ಭೇದವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಶಿವಭಿನ್ನವಾದ ಘಟ-ಪಟಾದಿಗಳಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಉದಿಸದಿರುವಂತೆ ಜೀವನಿಗೂ ಜ್ಞಾನವಿರಬಾರದು ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಘಟ-ಪಟಾದಿ ವಸ್ತುಜ್ಞಾನವಿರುವುದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಭಗವತ್ಪಾದರು "ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಾತ್ಮಕವಾದ ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ"ವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದ್ದು.

ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ 'ದ್ವಾ ಸುಪರ್ಣಾ'[1] ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವ-ಜೀವರಿಗೆ ದ್ವೈತವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಅದರಂತೆ "ತತ್ತ್ವಮಸಿ"[2] "ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ"[3] ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೂ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದು ವೈದಿಕರ ಕರ್ತವ್ಯ. ಅದನ್ನು ಪರಮ ವೈದಿಕರಾದ ವೀರಶೈವಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತ ಭಗವತ್ಪಾದರು

"ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಮತೇ ಶುದ್ಧೇ ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ ಸಂಜ್ಞಿತೇ ।
ವೀರಶೈವೈಕ ಸಿದ್ಧಾಂತೇ ಸರ್ವಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಃ ॥

ಎಂದು ವೀರಶೈವದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮವಾದದ ಸ್ಥಾನ

ಈ ಜಗತ್ತು ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಬ್ರಹ್ಮದ ಪರಿಣಾಮ. ಹೇಗೆ ಸುವರ್ಣವು ಆಭರಣಾದಿಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದೋ, ಅದರಂತೆ ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಬ್ರಹ್ಮವು ಜಗದ್ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತವೆ.

---

[1] ಮುಂಡಕ ೩. ೩. ೧.

[2] ಛಾಂದೋಗ್ಯ ೬. ೮. ೭.

[3] ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ ೧. ೪. ೧೦.

[1] ಆತ್ಮಶಕ್ತಿ ವಿಕಾಸೇನ ಶಿವೋ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನಾ ಸ್ಥಿತಃ ।
ಕುಟೀಭಾವಾದ್ಯಥಾ ಭಾತಿ ಪಟಃ ಸ್ವಸ್ಯಪ್ರಸಾರ ಣತ್ ॥ ೬೫ ॥

ಪತ್ರಶಾಖಾದಿರೂಪೇಣ ಯಥಾ ತಿಷ್ಠತಿ ಪಾದಪಃ ।
ತಥಾ ಭೂಮ್ಯಾದಿರೂಪೇಣ ಶಿವ ಏಕೋ ವಿರಾಜತೇ ॥ ೬೬ ॥

[2]ವೃಕ್ಷಸ್ಯ ಪತ್ರಪುಷ್ಪಾದಿ ವಟಬೀಜೇ ಸ್ಥಿತಂ ಯಥಾ ।
ತಥಾ ಹೃದಯಬೀಜಸ್ಥಂ ವಿಶ್ವಮೇತತ್ಪರಾತ್ಮನಃ ॥ ೬೭ ॥

[3]ಸ್ವಶಕ್ತಿ ಪ್ರಚಯೋಽಸ್ಯ ವಿಶ್ವಂ
[4]ಶಕ್ತಿಶ್ಚಶಕ್ತಿಮಾಂಶ್ಚೈವ ಪದಾರ್ಥದ್ವಯಮುಚ್ಯತೇ ।
ಶಕ್ತಯೋಽಸ್ಯ ಜಗತ್ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಶಕ್ತಿಮಾಂಸ್ತು ಮಹೇಶ್ವರಃ ॥

[5] ಬಹುಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಯೇಯ

ಯಥೋರ್ಣನಾಭಿಃ ಸೃಜತೇ ಗೃಹ್ಯತೇ ಚ

ಜಗತ್ತು ಸತ್ಯ

ಅದ್ವೈತದಲ್ಲಿ " ಬ್ರಹ್ಮವು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ. ಜಗತ್ತು ಮಿಥ್ಯೆ " ಎಂದು ಜಗತ್ತು – ಜೀವರಿಗೆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಶಿವಾದ್ವೈತದಲ್ಲಾದರೆ ಜೀವ-ಜಗತ್ತುಗಳು ಪರಶಿವನ ಪರಿಣಾಮವಾದ್ದರಿಂದ ಸತ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.[7] " ಶಿವನು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ, ತಾನೂ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು " ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಜಗತ್ತು ಸತ್ಯ.

[8] ಶಿವತತ್ತ್ವಾತ್ಸಮುತ್ಪನ್ನಂ ಜಗದಸ್ಮಾನ್ನ ಭಿದ್ಯತೇ ।
ಫೇನೋರ್ಮಿಬುದ್ಬುದಾಕಾರೋ ಯಥಾ ಸಿಂಧೋರ್ನಭಿದ್ಯತೇ ॥

ಹೇಗೆ ನೊರೆ, ತೆರೆ, ಬುದ್ಬುದಾದಿಗಳು ಸಮುದ್ರಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲವೋ ಅದರಂತೆ ಶಿವತತ್ತ್ವದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಜಗತ್ತು ಶಿವನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪನಾದ ಶಿವನಿಂದ ಉದಿಸಿದ ಜಗತ್ತೂ ಸತ್ಯವೇ ಆಗಿದೆ.

---

[1] ಸಿ. ಶಿ. ಪ. ೧೦.
[2] ಸಿ. ಶಿ. ಪ. ೨೦.
[3] ಶಿವಸೂತ್ರಂ. ೩-೩೦.
[4] ಸರ್ವಮಂಗಲಾ ಗ್ರಂಥಃ
ಛಾಂ. ೬. ೨. ೩.
[6] ಮುಂ. ೧. ೧. ೮.
[7] ತೈ. ಆ. ೬.
[8] ಸಿ. ಶಿ. ಪ. ೧೦.

ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮ

ಪರಶಿವನು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ವಿಶಿಷ್ಟ, ನಿತ್ಯ, ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ, ಅಪ್ರಾಕೃತವೈಭವ, ಉಪಮಾತೀತ, ಸರ್ವಜ್ಞ, ಶಾಂತ, ಜಗನ್ಮಯ, ಚರಾಚರ ಪ್ರಪಂಚಾತೀತ ಮತ್ತು ಸರ್ವಶಕ್ತ.

ಶಿವಾಂಶವಾದ ಜೀವನು ಕಿಂಚಿಜ್ಞ, ಕಿಂಚಿತ್ಕರ್ತೃ, ಕಿಂಚಿತ್‌ಶಕ್ತಸಮನ್ವಿತ, ಅವಿದ್ಯಾಮೋಹಿತ. ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಸೇರಬೇಕು ಎಂಬ ಪರಿಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ. ಘೋರಾಪಾರನಿಸ್ಸಾರ ಸಂಸಾರತಾಪತ್ರಯಾನಲದಂದಹ್ಯಮಾನ ಜನನ ಮರಣಾನ್ವಿತ ಮತ್ತು ಬದ್ಧ.

ಪ್ರವೃತ್ತಿ (ಸೃಷ್ಟಿ) ನಿವೃತ್ತಿ (ಲಯ) ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳ ಸ್ಥಾನ

ಪರಶಿವನು ತನ್ನ ಲೀಲೆಗಾಗಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. "ಸ ಏಕಾಕೀ ನ ರಮತೇ, ಸ ದ್ವಿತೀಯಮೈಚ್ಛತ್" "ಸಚ್ಚಾಸಚ್ಚಾಭವತ್" "ಶಿವನು ಒಬ್ಬನೇ ರಮಿಸನು, ಅವನಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಅರ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಯಕೆ; ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಬಯಸಿದನು. ಅವನು ಸತ್ ಮತ್ತು ಅಸತ್ ರೂಪವಾಗಿ (ಉಪಾಸ್ಯೋಪಾಸಕ ರೂಪವಾಗಿ) ಆದನು" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಂತೆ ಎರಡಾದನು.

ಆಗಮದಲ್ಲಿ "ಜಗತ್ಕಾರಣವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವು "ಸ್ಥಲ" ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಲವು ಬ್ರಹ್ಮದ ಸ್ವಸ್ಥಾವಸ್ಥೆ.

"ಸ್ಥೀಯತೆ ಲೀಯತೇ ಯತ್ರ ಜಗದೇತಚ್ಚರಾಚರಮ್ ।
ತದ್ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಲ ಮಿತ್ಯಾಹುಃ ಸ್ಥಲತತ್ತ್ವವಿಶಾರದಾಃ ॥[1]

ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಜಗತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿತ್ತೋ, ಸೃಷ್ಟಿಯಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲಿ ಅಡಗುತ್ತದೆಯೋ ಅದು ಸ್ಥಲ. ಇದು ಶಿವಶರಣರು ಹೇಳುವ "ಸಹಜ" ಸ್ಥಿತಿ. ಇದನ್ನು ಬಯಲು, ನಿರ್ಬಯಲು, ಶೂನ್ಯ, ನಿಶ್ಶೂನ್ಯ, ಸರ್ವಶೂನ್ಯ ಮುಂತಾಗಿ ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ "ತಾನು ಸೃಜಿಸಬೇಕು" ಎಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಉದಿಸುವುದು ಕ್ಷುಭಿತಾವಸ್ಥೆ.[2] (ಕ್ಷುಭಿ ಕಿಂಚಿಚ್ಚಲನೇ) ಎಂದರೆ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಶಕ್ತಿಯ ಸ್ಫುರಣ. ಆಗಲೇ ಅದು ಎರಡಾದದ್ದು. ಒಂದು ಲಿಂಗಸ್ಥಲ; ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಗಸ್ಥಲ. ಲಿಂಗಸ್ಥಲವು ಉಪಾಸ್ಯ, ಅಂಗಸ್ಥಲವು ಉಪಾಸಕ. "ಬಹುಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಯೇಯ" ಸಚ್ಚಾಸಚ್ಚಾಭವತ್" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಗಳು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿವೆ. ಇದು ಸ್ಥಲದ "ಕ್ಷುಭಿತಾವಸ್ಥೆ".

ಲಿಂಗಸ್ಥಲ—[3]ಈ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ವಿಶ್ವವು ಪ್ರಲಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದರ ದೆಶೆಯಿಂದ ಆವಿರ್ಭವಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಅದು ಲಿಂಗಸ್ಥಲ".

---

[1] ಅನುಭವಸೂತ್ರ. ೨-೧.

[2] ಸ್ವಶಕ್ತಿಕ್ಷೋಭಮಾತ್ರೇಣ ಸ್ಥಲಂ ತದ್ದ್ವಿವಿಧಂ ಭವೇತ್ ।
ಏಕಂ ಲಿಂಗಸ್ಥಲಂ ಪ್ರೋಕ್ತಮನ್ಯದಂಗಸ್ಥಲಂ ಸ್ಮೃತಮ್ ॥
(ಅನು. ಸೂ. ೧. ೧.)

[3] ಲೀಯತೇ ಗಮ್ಯತೇ ಯತ್ರಯೇನ ಸರ್ವಂ ಚರಾಚರಮ್ ।
ತದೇತಲ್ಲಿಂಗಮಿತ್ಯುಕ್ತಂ ಲಿಂಗತತ್ತ್ವ ಪರಾಯಣೈಃ ॥
(ಅನು. ಸೂ. ೩.೨.)

ಅಂಗಸ್ಥಲ- [4]" ಅಂ ಎಂದರೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ; ಆ ಬ್ರಹ್ಮಪರವಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಪರಾಯಣ ವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದೇ ಅಂಗಸ್ಥಲವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಸ್ಥಲಶಬ್ದವಾಚ್ಯವಾದ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಲಿಂಗಸ್ಥಲ ಮತ್ತು ಅಂಗಸ್ಥಲರೂಪ ವಾಗಿ ವಿಭಾಗವಾದಮೇಲೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ಶಕ್ತಿಯೂಕೂಡ ಎರಡಾಗುತ್ತದೆ. "ಹೇಗೆ ಸ್ಥಲವು ಎರಡಾಯಿತೋ ಆಗಲೇ ಆ ಸ್ಥಲತತ್ತ್ವಗತವಾದ ಶಕ್ತಿಯೂ ಎರಡಾಯಿತು. ಆ ಶಕ್ತಿಯು ಉಪ ಮಾನವಿಲ್ಲದುದು. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವನೊಡನೆ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿ, ಸಾಕ್ಷಿ, ಸತ್ಯ ಸಂಪೂರ್ಣಾ, ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ, ಅಂಥ ಮಾಹೇಶ್ವರೀ, ಶಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಲದಿಂದಲೂ, ಸಮಾನಧರ್ಮವುಳ್ಳದ್ದಾದ್ದ ರಿಂದಲೂ, ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವುಳ್ಳುದಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಅದು ತಾನೇ ಎರಡಾಯಿತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲಿಂಗಸ್ಥಲವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ 'ಕಲೆ'ಯೆಸಿತು. ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಗಸ್ಥಲವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿತು. ಅಂಗಸ್ಥಲವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಶಕ್ತಿಯು "ಭಕ್ತಿ"ಯೆನಿಸಿತು. ಆ ಭಕ್ತಿಯು ಭವವನ್ನು ತೊಲಗಿಸು ವಂಥದು. ಹೇಗೆ ಮಹಾನಲಜ್ವಾಲೆಯು ತಾನೇ ದೀಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದೋ ಹಾಗೆ ಮಾಹೇ ಶ್ವರೀ ಶಕ್ತಿಯು ಭಕ್ತಿರೂಪು ತಳೆಯಿತು. ಜ್ವಾಲೆ ತಮ (ಕಪ್ಪು) ಸ್ವಿನಿ, ದೀಪವು ಸುಪ್ರಕಾಶ ಆದ್ದ ರಿಂದಲೇ ಶಕ್ತಿಯು ಸವಾಸನಾ ಭಕ್ತಿಯು ನಿರ್ವಾಸನಾ ; ಭಕ್ತಿಯು ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದು, ಶುದ್ಧ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಶೋಭನಾ ಮತ್ತು ಪರಾ ಎನಿಸಿದೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಅದು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದರೂಪ, ಭುಕ್ತಿ ಮುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲದು. ಒಟ್ಟನಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯೇ ಭಕ್ತಿ ; ಭಕ್ತಿಯೇ ಶಕ್ತಿ."

ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಶಕ್ತಿ-ಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಭೇದವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ವಿಚಾರಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಅವೆರಡರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅಂತರವಿದೆ.

೧. ಶಕ್ತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ – ಭಕ್ತಿನಿವೃತ್ತಿ
೨. ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಪಂಚ ಸೃಷ್ಟಿ – ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಪಂಚ ಲಯ.
೩. ಶಕ್ತಿವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದ ನೀರೂಪವೂ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ– ಭಕ್ತಿವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದ ರೂಪವೂ ನೀರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ
೪. ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಬಯಕೆ ಶಕ್ತಿಗೆ – ಭಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ಅಪೇಕ್ಷೆ
೫. ಶಕ್ತಿಯು ಅಧೋಮುಖಿ – ಭಕ್ತಿಯು ಊರ್ಧ್ವಮುಖಿ
೬. ಸಮಾಯೆಶಕ್ತಿ – ಭಕ್ತಿ ನಿರ್ಮಾಯೆ
೭. ಶಕ್ತಿಯದು ಉಪಾಸ್ಯತ್ವ – ಭಕ್ತಿಯದು ಉಪಾಸಕತ್ವ
೮. ಶಕ್ತಿಯು ಲಿಂಗಸ್ಥಲವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆ – ಭಕ್ತಿಯು ಅಂಗಸ್ಥಲವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆ.

ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೂ ಶಕ್ತಿಗಿಂತ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮಿಗಿಲು,

---

[4] ಅಂಭವೇತ್ ಪರಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ಪರಂ ತತ್ಪರಾಯಣಮ್ ।
ಅಂಗಸ್ಥಲಮಿತಿಪ್ರಾಹುಃ ಅಂಗತತ್ತ್ವ ವಿಶಾರದಾಃ ॥
(ಅನು. ಸೂ. ೪.೩.)

ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗ– ಮುವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳು.

ಸಚ್ಚಿದಾನಂದರೂಪವಾದ ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿನ ವಿಮರ್ಶಶಕ್ತಿಯ ಪರಿಣಾಮವೇ ಜಗತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಯಿತು. ಶಿವಶಕ್ತಿಯು ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತವಾದಾಗ ಅದು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮುವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ.

ಶುದ್ಧ ತತ್ತ್ವಗಳು ೫.

ಶಿವ-ಶಕ್ತಿ-ಸದಾಶಿವ-ಈಶ್ವರ-ಶುದ್ಧವಿದ್ಯಾ,

ಮಿಶ್ರ ತತ್ತ್ವಗಳು ೭.

ಮಾಯಾ-ಕಲಾವಿದ್ಯಾ-ರಾಗ-ಕಾಲ-ನಿಯತಿ-ಪುರುಷ.

ಅಶುದ್ಧ ತತ್ತ್ವಗಳ ೨೪.

ಪ್ರಕೃತಿ-
ಚಿತ್ತ-ಬುದ್ಧಿ-ಅಹಂಕಾರಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು. (ಅಂತಃಕರಣಗಳು)
ಶ್ರೋತ್ರ-ತ್ವಕ್-ನೇತ್ರ-ಜಿಹ್ವಾ-ಘ್ರಾಣ. (ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಪಂಚಕ)
ವಾಕ್-ಪಾಣಿ-ಪಾದ-ಪಾಯು-ಉಪಸ್ಥಾ (ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ ಪಂಚಕ)
ಶಬ್ದ-ಸ್ಪರ್ಶ-ರೂಪ-ರಸ-ಗಂಧ. (ತನ್ಮಾತ್ರ ಪಂಚಕ)
ಆಕಾಶ-ವಾಯು-ವಹ್ನಿ-ಜಲ-ನೆಲ. (ಭೂತ ಪಂಚಕ)

ಎಂಬ[1] ಮುವತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಜಗತ್ತು ನಿರ್ಮಿತವಾದುದನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ (ಪು. ೫೭–೬೧) ಹೇಳಿದೆ. ಹೀಗೆ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮವು 'ಬಹುಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಯೇಯ'[2] ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಉನ್ಮುಖವಾದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠವಾದ ಶಕ್ತಿಯೇ ಜಗದ್ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಜಗತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು.

ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗ–

ಜಗತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ನೆರವಾದ ಶಕ್ತಿಯೇ ಜಗತ್ತಿನ ನಿವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಜೀವ (ಅಂಗ) ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯು ಜೀವ

ಪುನಸ್ತಂ ಹೋವಾಚ ಕಾನಿ ಷಟ್‌ತ್ರಿಂಶತ್ ತತ್ತ್ವಾನೀತಿ ಸ ಆತ್ಮಾ ಆಹ ಶಿವ-ಶಕ್ತಿ-ಸದಾಶಿವೇಶ್ವರ ಶುದ್ಧವಿದ್ಯಾ ಏತಾನಿ ಶುದ್ಧಾನಿ ಪಂಚತತ್ತ್ವಾನಿ, ಮಾಯಾ ಕಾಲೋ ನಿಯತಿ ಕಲಾ ವಿದ್ಯಾರಾಗ ಪುರುಷ ಇತಿ ಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧಾನಿ ಸಪ್ತತತ್ತ್ವಾನಿ ...... "ವೃದ್ಧ ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್.

[2] ಅನಾದಿನಿಧನಾತ್ ಶಾಂತಾತ್ ಶಿವಾತ್ ಪರಮಕಾರಣಾತ್ ।
ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿರ್ವಿನಿಷ್ಕ್ರಾಂತಾ ತತೋ ಜ್ಞಾನಂ ತತಃ ಕ್ರಿಯಾ ॥
ತತ್ರೋತ್ಪನ್ನಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಭುವನಾನಿ ಚತುರ್ದಶ ।
(ಶಿವಾಗಮ)

ನನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಾದರೆ, ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಪವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಳಿದು ಪುಣ್ಯವು ಮಿಗಿಲಾಗಿರಬೇಕು. ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಪಾಪವು ಅಳಿದು ಭಕ್ತಿಯುದಿಸುತ್ತದೆ.[1] ಇಂಥ ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣನಾದ ಜೀವಿಯು 'ಪಿಂಡ'ನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.[2] ಆಗ ಅವನ ಮೇಲೆ ಶಿವನ ಕೃಪೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು 'ಶಕ್ತಿಪಾತ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾದಾಗ ಜೀವಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. "ಶಿವನಲ್ಲಿ, ಶಿವಭಕ್ತರಲ್ಲಿ, ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ಭವದಲ್ಲಿ ನಿರಾಸಕ್ತಿ, ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾಸಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಎಡಬಿಡದಿರುವ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ, ಗುರು ಅಂಥವನಿಗೆ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಎಸಗುತ್ತಾನೆ.[3]

ದೀಕ್ಷೆಯೆಂದರೆ[4] ಪಾಶಸಂಚಯವನ್ನು ಕಳೆದು ಶಿವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದು ದೇಹಿಯು ಮೂರು ಬಗೆಯಾದ ಪಾಶಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಶಿವತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಅಂಥವನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಪಶುತ್ವದ ತೊಡಕಿಲ್ಲ.

ಮಲ–

ಅನಾದಿ ಕರ್ಮವಶದಿಂದ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಆಣವ, ಮಾಯೀಯ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮ ಎಂಬ ಮಲಗಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ ; ತಾಮ್ರದಲ್ಲಿ ಕಿಲುಬು ಇರುವಂತೆ. ತಾಮ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಿಲುಬು

---

[1] ಅನೇಕಜನ್ಮಶುದ್ಧಾನಾಂ ಶ್ರೌತಸ್ಮಾರ್ತಾನುವರ್ತಿನಾಮ್ ।
ನರಾಣಾಂ ಕ್ಷೀಣ ಪಾಪಾನಾಂ ಶಿವೇ ಭಕ್ತಿಃ ಪ್ರಜಾಯತೇ ॥
(ಕ್ರಿಯಾಸಾರ ೧–೧೪.)

[2] ಬಹುಜನ್ಮ ಕೃತೈಃ ಪುಣ್ಯೈಃ ಪ್ರಕ್ಷೀಣೇ ಪಾಪಪಂಜರೇ ।
ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣೋ ದೇಹೀ ಪಿಂಡಶಬ್ದೇನ ಗೀಯತೇ ॥
ಪುಣ್ಯಾಧಿಕಃ ಕ್ಷೀಣಪಾಪಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಪಿಂಡನಾಮಕಃ ।
(ಸಿ. ಶಿ. ಪ. ೫. ೩೧–೩೨)

[3] ಯೇಷಾಂ ಶರೀರಿಣಾಂ ಶಕ್ತಿಃ ಪತತ್ಯೇವ ನಿವೃತ್ತಯೇ ।
ತೇಷಾಂ ತಲ್ಲಿಂಗಮೌತ್ಸುಕ್ಯಂ ಮುಕ್ತೌ ದ್ವೇಷೋ ಭವಸ್ಥಿತೌ ॥
ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ಶಿವಭಕ್ತೇಷು ಶ್ರದ್ಧಾತಚ್ಛಾಸಕೇ ಶಿವೇ ।
ಏಭಿರ್ಲಕ್ಷೈರವಿಚ್ಛಿನ್ನೈಃ ಶಕ್ತಿಪಾತೋ ಮಹಾತ್ಮಭಿಃ ॥
ಅನುಮೇಯಃ ಸದೀಕ್ಷೈಶ್ಚ ಶಕ್ತಿಪಾತಾನುಸಾರತಃ ।
ಶಕ್ತಿಪಾತಂ ಸಮಾಲೋಕ್ಯ ದೀಕ್ಷಯಾ ಯೋಜಯೇದಮುಂ ॥
(ಪಾರಮೇಶ್ವರ-ಮೃಗೇಂದ್ರಾಗಮಗಳು)

[4] ದೀಯತೇ ಚ ಶಿವಜ್ಞಾನಂ ಕ್ಷೀಯತೇ ಪಾಶಸಂಚಯಃ ।
ತಸ್ಮಾದತಃ ಸಮಾಖ್ಯಾತಾ ದೀಕ್ಷೇತೀಯಂ ವಿಚಕ್ಷಣೈಃ ॥ (ಸಿ. ಶಿ. ಪ. ೫.)

[5] ದೀಕ್ಷಯಾ ಮುಚ್ಯತೇ ದೇಹೀ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ ಪಾಶಬಂಧನಾತ್ ।
ಶಿವತ್ವಂ ಯಾತಿ ಸತತಂ ನ ಪುನಃ ಪಶುತಾಂ ವ್ರಜೇತ್ ॥ (ವೀರಶೈವಾಚಾರಕೌಸ್ತುಭ)

ರಸವೇಧ ಅಥವಾ ಸ್ಪರ್ಶಮಣಿಯ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ನಷ್ಟವಾಗಿ ತಾಮ್ರವು ಸುವರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಮತ್ತೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಿಲುಬಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಆಣವಾದಿ ಮಲಗಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದರೂ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಅವು ನಾಶವಾಗುವುವು. ಆಗ ಅವನು ಭಕ್ತನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಮಲ ಸ್ವರೂಪ

ಜೀವನು ಶಿವನ ಅಂಶ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಯಿತು. ಅಂದಮೇಲೆ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವ, ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಮತ್ತು ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವರೂಪಗುಣಗಳಿದ್ದವು, ಜೀವನು ಮೂಲತಃ ಶಿವನೆ; ಆದರೂ ಅವನು ಅನಾದಿಕರ್ಮವಶದಿಂದ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಕಿಡಿಗಳು ಸಿಡಿದಂತೆ ಶಿವಾಂಶವಾಗಿ ಬೇರ್ಪಟ್ಟನು. ಆಗ ಶಿವನಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವು ಮರೆಯಾಗಿ "ತಾನು ಅಪೂರ್ಣ" ಎಂಬ ಭಾವ ಆತನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತು. ಇದೇ "ಆಣವಮಲ". ತಾನು ಮೊದಲು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದರೂ ಈಗ ಅವನು ಕಿಂಚಿಜ್ಞನೆನಿಸಿದ. ಇದೇ "ಮಾಯಾಮಲ". ಶಿವನಲ್ಲಿದ್ದ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿಯು ಮರೆಯಾಗಿ, ತಾನು ಕಿಂಚಿತ್ ಕರ್ತೃ ಎಂಬ ತಿಳಿವುದಿಸಿತು ಇದೇ "ಕಾರ್ಮಮಲ". ಈ ಬಗೆಯ ಮೂರು ಮಲಗಳಿಂದ ಆವೃತನಾದ ಜೀವನು ಸಂಸಾರಿಯೆನಿಸಿ, ಜನನ-ಮರಣಗಳ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪರಿಭ್ರಮಿಸತೊಡಗಿದ. ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಈ ಮಲಗಳನ್ನು ತೊಡೆಯುತ್ತದೆ.

ದೀಕ್ಷೆ ಮೂರು ವಿಧ,[1] ವೇಧಾ-ಮಂತ್ರ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾ ಎಂದು. ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು ಅವನನ್ನು ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ, ಅವನ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ವರದಹಸ್ತವನ್ನಿಡುವುದೇ "ವೇಧಾದೀಕ್ಷೆ". ಇದರಿಂದ ಜೀವನ ಆಣವಮಲವು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ತರುವಾಯ ಶಿವದೀಕ್ಷಾಂಗವಾಗಿ ಎಸಗುವ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾಯಾಮಲವು ಅಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕುಂಡ-ಮಂಡಲ-ಕಲಶಸ್ಥಾಪನಾದಿ ಕ್ರಿಯಾದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಮಮಲವು ಅಳಿದು, ಅವನು ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ಅಪರಂಜಿಯಂತೆ ಬೆಳಗಿ, ಅಮಲ ಶಿವಭಕ್ತನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಮುಕ್ತಿ ಉಪಾಯ-

ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪಾಶಮುಕ್ತನಾದ ಜೀವನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಕ್ತಿಯು ಅವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿತು. ಈ ಭಕ್ತಿಯು ಶ್ರದ್ಧಾ-ನಿಷ್ಠಾ-ಅವಧಾನ-ಅನುಭವ-ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸಮರಸ ಎಂಬ ಆರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನನ್ನು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಅವನನ್ನು ಶಿವನಲ್ಲಿ ಸಮರಸಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಕ್ರಮವು ಹೀಗಿದೆ-

ಲಿಂಗಾಂಗ ಸ್ಥಲವಿವೇಕ

ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯ ತರುವಾಯ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಚಿತ್ ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜೀವನು ಅಂಗನೆನಿಸಿದನು. ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಶಿವನು ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಂಗವನ್ನು ಸೇರಿ ಲಿಂಗವೆನಿಸಿದನು. ಈ ಲಿಂಗವು

---

[1] ಸಾದೀಕ್ಷಾ ತ್ರಿವಿಧಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಶಿವಾಗಮ ವಿಶಾರದೈಃ ।
ವೇಧಾರೂಪಾ-ಕ್ರಿಯಾರೂಪಾ ಮಂತ್ರರೂಪಾ ಚ ತಾಪಸ ॥

(ಸಿ. ಶಿ. ಪು. ೫.)

ಭಕ್ತನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟದು. ದೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುವು ಭಕ್ತನ ಸ್ಥೂಲ (ತ್ಯಾಗಾಂಗ) ಸೂಕ್ಷ್ಮ (ಭೋಗಾಂಗ) ಮತ್ತು ಕಾರಣ (ಯೋಗಾಂಗ) ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಇಷ್ಟ-ಪ್ರಾಣ-ಭಾವ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ಆಚಾರ ಲಿಂಗ-ಗುರುಲಿಂಗವೆಂದೂ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವು ಶಿವಲಿಂಗ-ಚರಲಿಂಗವೆಂದೂ, ಭಾವಲಿಂಗವು ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗ-ಮಹಾಲಿಂಗವೆಂದೂ ಮತ್ತೆ ಎರಡೆರಡು ತೆರನಾಗಿ ವಿಭಾಗ ಹೊಂದಿ ಆರು ಬಗೆ ಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ತ್ಯಾಗಾಂಗವು ಕೂಡ ಭಕ್ತ-ಮಾಹೇಶ ಎಂದೂ, ಭೋಗಾಂಗವು ಪ್ರಸಾದಿ-ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿಯೆಂದೂ, ಯೋಗಾಂಗವು ಶರಣ-ಐಕ್ಯವೆಂದೂ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಆರು ಬಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ಅಂಗಸ್ಥಲವು ಅವಾಂತರ ಭೇದದಿಂದ ನಲವತ್ತುನಾಲ್ಕು (೪೪) ಬಗೆಯಾಗಿಯೂ, ಲಿಂಗಸ್ಥಲವು ಐವತ್ತೇಳು (೫೭) ಬಗೆಯಾಗಿಯೂ ವಿಭಾಗಗೊಂಡು ಒಟ್ಟು ಒಂದುನೂರಒಂದು (ಏಕೋತ್ತರಶತ ೧೦೧) ಸ್ಥಲಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ನೂರೊಂದು ಸ್ಥಲಗಳ ಲಿಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಮರಸ್ಯ ಜ್ಞಾನವೇ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮೂಲವೆಂಬುದು ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಹೃದಯ.

ಲಿಂಗಸ್ಥಲಸ್ವರೂಪ-

ಇಷ್ಟಲಿಂಗಮಿದಂ ಸ್ಥೂಲಂ ಯದ್ಬಾಹ್ಯೇ ಧಾರ್ಯತೇ ತನೌ ।
ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಂ ತು ತತ್ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಯದಂತರ್ಭಾವನಾಮಯಂ ॥
ಪರಾತ್ಪರಂ ತು ಯತ್ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತೃಪ್ತಿಲಿಂಗಂ ತದುಚ್ಯತೇ ।

ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಧರಿಸುವುದು ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ; ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಧರಿಸುವುದು ಪ್ರಾಣ ಲಿಂಗ ; ಕಾರಣ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಧರಿಸುವುದು ಭಾವಲಿಂಗ. ಇನ್ನು ಈ ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳ ಪ್ರಭೇದ ಗಳೆನಿಸಿರುವ ಆಚಾರಾದಿಲಿಂಗಗಳು ಇವು-

ಆಚಾರಲಿಂಗಂ ಘ್ರಾಣಾಖ್ಯಂ ಭಕ್ತ ಸ್ಥಲ ಸಮಾಶ್ರಯಮ್ ।
ನಿವೃತ್ತಿ ಕಲಯೋಪೇತಂ ಗ್ರಂಧಗ್ರಹಣ ಸಾಧನಮ್ ॥ ೧ ॥
ಗುರುಲಿಂಗಂ ತು ಜಿಹ್ವಾಖ್ಯಂ ಮಾಹೇಶಸ್ಥಲ ಸಂಶ್ರಯಮ್ ।
ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಕಲಯೋಪೇತಂ ರಸಗ್ರಹಣ ಸಾಧನಮ್ ॥ ೨ ॥
ಶಿವಲಿಂಗಂ ತು ನೇತ್ರಾಖ್ಯಂ ಪ್ರಸಾದಿ ಸ್ಥಲ ಸಂಶ್ರಯಮ್ ।
ವಿದ್ಯಾಕಲಾಸಮಾಯುಕ್ತಂ ರೂಪಗ್ರಹಣ ಸಾಧನಮ್ ॥ ೩ ॥
ತ್ಯಗಾಖ್ಯಂ ಜಂಗಮಂ ಲಿಂಗಂ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಸ್ಥಲಾಶ್ರಯಮ್ ।
ಶಾಂತ್ಯಾಖ್ಯ ಕಲಯೋಪೇತಂ ಸ್ಪರ್ಶಗ್ರಹಣ ಸಾಧನಮ್ ॥ ೪ ॥
ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗಂ ಶ್ರೋತ್ರಾಖ್ಯಂ ಶರಣಸ್ಥಲಸಂಶ್ರಯಮ್ ।
ಶಾಂತ್ಯತೀತಕಲೋಪೇತಂ ಶಬ್ದಗ್ರಹಣ ಸಾಧನಮ್ ॥ ೫ ॥
ಮಾನಸಂ ತು ಮಹಾಲಿಂಗಂ ಐಕ್ಯಸ್ಥಲಸಮಾಶ್ರಯಮ್ ।
ಶಾಂತ್ಯತೀತೋತ್ತರೋಪೇತಂ ಸರ್ವಗ್ರಹಣ ಸಾಧನಮ್ ॥ ೬ ॥

ಆಚಾರಲಿಂಗ– ಘ್ರಾಣತತ್ತ್ವ-ಗಂಧಗ್ರಹಣಸಾಧನ-ಭಕ್ತಸ್ಥಲ-ನಿವೃತ್ತಿಕಲೆ.
ಗುರುಲಿಂಗ– ಜಿಹ್ವಾತತ್ತ್ವ-ರಸಗ್ರಹಣಸಾಧನ, ಮಾಹೇಶಸ್ಥಲ-ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಕಲೆ.
ಶಿವಲಿಂಗ– ನೇತ್ರತತ್ತ್ವ-ರೂಪಗ್ರಹಣಸಾಧನ, ಪ್ರಸಾದಿಸ್ಥಲ, ವಿದ್ಯಾಕಲೆ.
ಜಂಗಮಲಿಂಗ– ತ್ವಕ್‌ತತ್ತ್ವ-ಸ್ಪರ್ಶಗ್ರಹಣಸಾಧನ-ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿಸ್ಥಲ, ಶಾಂತಿಕಲೆ.
ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗ– ಶ್ರೋತ್ರತತ್ತ್ವ-ಶಬ್ದಗ್ರಹಣಸಾಧನ, ಶರಣಸ್ಥಲ, ಶಾಂತ್ಯತೀತಕಲೆ.
ಮಹಾಲಿಂಗ– ಮನಸ್ತತ್ತ್ವ-ಸರ್ವಗ್ರಹಣಸಾಧನ, ಐಕ್ಯಸ್ಥಲ, ಶಾಂತ್ಯತೀತೋತ್ತರಕಲೆ.

ಭಕ್ತಾದಿ ಅಂಗಸ್ಥಲಗಳ ಸ್ವರೂಪ–

ಅಂಗಸ್ಥಲವು **ಯೋಗಾಂಗ-ಭೋಗಾಂಗ** ಮತ್ತು **ತ್ಯಾಗಾಂಗ** ಎಂದು ಮೂರು ಬಗೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಗುರು ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಆರಾಧಿಸುವುದು **'ಯೋಗಾಂಗ'** ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮಾರ್ಪಿತ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಲಿಂಗಭೋಗೋಪಭೋಗಿಯಾಗುವುದು **ಭೋಗಾಂಗ.** ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮರಿಗೆ ನಿರ್ವಂಚನೆಯಿಂದ ತನು-ಮನೋಧನಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ದಾಸೋಽಹಂ ಭಾವದಿಂದಿರುವುದು ತ್ಯಾಗಾಂಗ ವೆನಿಸುವುದು.[1]

ಸದಾಚಾರಃ ಶಿವೇ ಭಕ್ತಿರ್ಲಿಂಗೇ ಜಂಗಮ ಏಕಧೀಃ ।
ಲಾಂಛನೇ ಶರಣೇ ಭಕ್ತಿರ್ಭಕ್ತಸ್ಥಲಮನುತ್ತಮಮ್ ॥ ೧ ॥

ಕೇವಲೇ ಸಹಜೇ ಧ್ಯಾನೇ ನಿಷ್ಣಾತಃ ಶಿವತತ್ಪರಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸ್ಥಾನ ವಿಮುಖೋ ಭಕ್ತೋ ಮಾಹೇಶ್ವರಃ ಸ್ಮೃತಃ ॥ ೨ ॥

ಮನಃ ಪ್ರಸಾದ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ನಿರ್ಮಲ ಜ್ಞಾನಕಾರಣಂ ।
ಶಿವಪ್ರಸಾದಂ ಸ್ವೀಕುರ್ವನ್ ಪ್ರಸಾದೀತ್ಯೇಷ ಕಥ್ಯತೇ ॥ ೩ ॥

ಲಿಂಗಂ ಚಿದಾತ್ಮಕಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತಚ್ಛಕ್ತಿಃ ಪ್ರಾಣರೂಪಿಣೀ ।
ತದ್ರೂಪಲಿಂಗವಿಜ್ಞಾನೀ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗೀತಿ ಕಥ್ಯತೇ ॥ ೪ ॥

ಸತೀಚಾಹಂ ಪತಿರ್ಲಿಂಗಂ ಹೃದಿ ಯುಕ್ತಃ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಭುಃ ।
ಪ್ರಾಪಂಚಿಕಸುಖಂ ನಾಸ್ತಿ ಶರಣಸ್ಥಳಮುತ್ತಮಂ ॥ ೫ ॥

ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಾದಿಯೋಗೇನ ಸುಖಾತಿಶಯಮೇಯಿವಾನ್ ।
ಶರಣಾಖ್ಯಃ ಶಿವೇನೈಕ್ಯಭಾವನಾದೈಕ್ಯವಾನ್ ಭವೇತ್ ॥ ೬ ॥

ಸದಾಚಾರಶೀಲನೂ, ಗುರುಲಿಂಗ-ಜಂಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವನೂ ಶಿವಲಾಂಛನವುಳ್ಳವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದವನೇಭಕ್ತ. ಸಹಜದಾನಿಯೂ ಶಿವನಲ್ಲಿ ತತ್ಪರನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಮುಖನೂ ಆದ ಭಕ್ತನೇ ಮಾಹೇಶ್ವರ. ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಗಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಮಲಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶಿವಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸೇವಿಸುವವನೇ ಪ್ರಸಾದಿ. ಚಿದಾತ್ಮಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಲಿಂಗ ; ಶಿವಶಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಾಣಸ್ವರೂಪವಾಗಿರುವ ತತ್ತ್ವ ಎಂದು ಬಲ್ಲವನೇ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ. ನಾನೇ

---

[1] ಶರೀರಾದಿಪದಾರ್ಥಾಂಶ್ಚದತ್ವಾ ದಾನಂ ಸಮರ್ಪಣಮ್ ।
ಸಮರ್ಪ್ಯ ಸೋಽಹಮಸ್ಮೀತಿ ದಾಸೋಽಹಂ ಭಾವಉಚ್ಯತೇ ॥
(–ಅನುಸೂತ್ರ ೭. ೬೧)

ಸತಿ, ಲಿಂಗವೇ ಪತಿ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸ್ವಯಂಪ್ರಭುವಾಗಿ, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸುಖ ವಿಮುಖನಾದವನೇ ಶರಣ. ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಾದಿಯೋಗದಿಂದ ಸ. ಖಾತಿಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶರಣನು ಶಿವನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಐಕ್ಯನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಷಟ್‌ಸ್ಥಲರೋಪಣ

ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಉಪಾಯವೆನಿಸಿರುವ ಭಕ್ತಿಯು, ಭಕ್ತರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತವಾದ ಮಾತೃ ಸ್ವರೂಪಿಣಿಯಾದ ಶಕ್ತಿಯ ಪರಿಣಾಮ. ಅದು ಸಾಧಕನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಆರು ವಿಧವಾಗುತ್ತದೆ ; **ಶ್ರದ್ಧಾ-ನಿಷ್ಠಾ-ಅವಧಾನ-ಅನುಭವ-ಆನಂದ** ಮತ್ತು ಐಕ್ಯ ಎಂದು. ಭಕ್ತನನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಈ ಭಕ್ತಿಯು ಸಂಕುಚಿತಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ-ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಭಕ್ತ-ಮಾಹೇಶ-ಪ್ರಸಾದಿ-ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ-ಶರಣ ಮತ್ತು ಐಕ್ಯ ಎಂಬ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಶಿವಸಾಮರಸ್ಯ ಅಥವಾ ಶಿವತ್ವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಕ್ತಸ್ಥಳ– ಇದು 'ಬೀಜವೃಕ್ಷನ್ಯಾಯಸ್ಥಳ' ಪರಶಿವಶಕ್ತಿಪಾತ (ಕೃಪೆ) ದಿಂದ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಿ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಅಂಗನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ಶ್ರದ್ಧಾರೂಪವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅವನಲ್ಲಿ ದೇಹಾದಿಗಳ ಅಭಿಮಾನವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ **ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ-ಭಸ್ಮ-ರುದ್ರಾಕ್ಷ-ಮಂತ್ರ-ಪಾದೋದಕ** ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದ ಎಂಬ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳಲ್ಲಿ **ಲಿಂಗಾಚಾರ-ಸದಾಚಾರ-ಶಿವಾಚಾರ-ಗಣಾಚಾರ** ಮತ್ತು ಭೃತ್ಯಾಚಾರ ಎಂಬ ಪಂಚಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಮೂಡಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬೆಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯಲು ಮೊಸರನ್ನು ಮಥಿಸುವಂತೆ ಜೀವಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಶಿವತ್ವ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಪ್ರೇಮಮಂಥನವು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಭಕ್ತಿಬೀಜವು ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ಅಂಕುರಿಸಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗುತ್ತದೆ.

ಮಾಹೇಶ್ವರಸ್ಥಳ– ಇದು ಸಲಿಲಮುಕ್ತನ್ಯಾಯಸ್ಥಲ. ಕಡಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಮುತ್ತಿನ ಚಿಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಸ್ವಾತೀಮಳೆಯ ಹನಿ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡು ಮುತ್ತು ಆಗುವಂತೆ ಭಕ್ತನ ಈಶ್ವರಾಭಿಮುಖವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ಚಿತ್ತಸ್ಥೈರ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ಘನೀಭಾವ ಹೊಂದಿ ನಿಷ್ಠೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿನ ಭಕ್ತಿಗೆ '**ನಿಷ್ಠಾಭಕ್ತಿ**' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅದರಿಂದ ಸಾಧಕನು ತನ್ನ ಆಚಾರ ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ದೃಢವ್ರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನೇ ಶಿವ ಪ್ರತಿ, ತನ್ನವೆನಿಸಿದ್ದ ತನು, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಧನವೆಂಬ ತ್ರಿವಿಧವನ್ನು ದಾಸೋಹಂಭಾವದಿಂದ ದಾನಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯೇ ಮೊದಲಾದುವನ್ನೆಲ್ಲ ತೃಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವ ಭಕ್ತನೇ ಮಾಹೇಶ್ವರನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಸಾದಿಸ್ಥಲ– ಇದು 'ಅನಲ ಕಾಷ್ಠನ್ಯಾಯಸ್ಥಲ'. ಇಲ್ಲಿಯ ಭಕ್ತಿಯು ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯ ಮೂಲಕ '**ಅವಧಾನಭಕ್ತಿ**' ಎನಿಸುತ್ತದೆ ; ಕಾಷ್ಠಕ್ಕೆ ಸೋಂಕಿದ ಬೆಂಕಿಯು ಕಾಷ್ಠವನ್ನು ಹೊರಗೊಳಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸುಟ್ಟು ಹೇಗೆ ಕಾಷ್ಠದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತದೆಯೋ ಅದರಂತೆ ಈಶ್ವರ ಪ್ರೇಮವು ಅವಧಾನವೆನಿಸಿ, ತ್ರಿಕರಣಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶ ಮುಂತಾದ ತನ್ಮಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ವಿಷಯಗಳೆನಿಸಿದ ಸ್ರಕ್, ಚಂದನಾದಿಗಳನ್ನು ಭಸ್ಮಗೊಳಿಸಿ, ಅವನ್ನು ಪ್ರಸಾದರೂಪವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸಾಧಕನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಪ್ರಸನ್ನತೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಭಕ್ತನ ವ್ಯವಹಾರವೆಲ್ಲ ಶಿವರೂಪ, ಅವನ ಆಚಾರ ಶಿವಾಚಾರ, ಆಗ ಅವನು '**ಪ್ರಸಾದಕಾಯ**' ನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಸ್ಥಲ-ಇಲ್ಲಿಯದು ' ಅನುಭವಭಕ್ತಿ ' ಅವನ ಅನುಭವವು ' ಭ್ರಮರವನೆ ನೆನೆ ನೆನೆದು ಕೀಟವು ಭ್ರಮರವೇ ಆಗುವ ಪರಿ.

ಕೀಟೋ ಭ್ರಮರಯೋಗೇನ ಭ್ರಮರೋ ಭವತಿ ಧ್ರುವಮ್ ।
ಶಿವಭಕ್ತಃ ಶಿವಯೋಗೇನ ಶಿವೋ ಭವತಿ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ ॥

ಎಂಬಂತೆ ಜೀವಭ್ರಮೆ ಅಳಿದು ಸಾಧಕನು ಶಿವಾನುಭಾವಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ನಿರಂತರವೂ ಶಿವಚಿಂತನ ದಲ್ಲಿರುವ ಸಾಧಕನು ಶಿವಧ್ಯಾನ, ಪೂಜೆ, ಜಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಅನುಭವಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇದು 'ಭ್ರಮರಕೀಟನ್ಯಾಯು'ಸ್ಥಳ.

ಶರಣಸ್ಥಲ- ' ಸತೀಪತಿನ್ಯಾಯ ಸ್ಥಲ' ಇದು. ಇಲ್ಲಿಯದು ಆನಂದಭಕ್ತಿ ಶಿವನ ನಿತ್ಯತ್ವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ನಿಶ್ಚಿಂತತೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಆನಂದ. ಸಾವಿಲ್ಲದ, ಕೇಡಿಲ್ಲದ ಪತಿ ಯನ್ನು ಪಡೆದ ಸತಿಯಂತೆ. ಇಲ್ಲಿಯು ಸಾಧಕ ಶಿವಾನಂದಿ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಶ್ರುತಿಯು 'ತದ್ಯಥಾ ಪ್ರಿಯಯಾಸ್ತ್ರಿಯಾ ಸಂಪರಿಷ್ವಕ್ತೋ ನಬಾಹ್ಯಂ ಕಿಂಚನ ವೇದನಾಂತರಂ । ತಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಂಪರಿಷ್ವಕ್ತಃ ನ ಕಿಂಚಿತ್ ವೇದನಾಂತರಂ "[1] ಎಂದರೆ " ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿದಾಗ ಒಳ ಹೊರಗಿನ ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದೆ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿರುವಂತೆ ಈ ಪುರುಷನು ಪರಮಾತ್ಮನೊಡನೆ ಒಂದಾದಾಗ ಅಂತರ್ಬಾಹ್ಯಗಳನ್ನು ಮರೆತು, ತಾನೇ ತಾನಾಗಿರುವನು ". ಅವನೇ ಆಪ್ತಕಾಮು, ಆತ್ಮಕಾಮು, ಅಕಾಮು, ಶೋಕರಹಿತ.

ಐಕ್ಯಸ್ಥಲ- ಇದು 'ಶಿಖಿಕರ್ಪೂರನ್ಯಾಯ'ಸ್ಥಳ. ಇಲ್ಲಿಯದು 'ಸಮರಸಭಕ್ತಿ'. ಭೂತ ವಸ್ತುಗಳೆನಿಸಿದ ಶಿಖಿ ಮತ್ತು ಕರ್ಪೂರಗಳು ಅಗ್ನಿ ಸಂಯೋಗಮಾತ್ರದಿಂದ ಒಂದಾಗಿ ಉರಿದು, ಕಡೆಗೆ ಎರಡೂ ಇಲ್ಲವಾಗುವಂತೆ, ಶರಣನೆನಿಸಿದ ಸಾಧಕನು ಸಮರಸ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕಿಂಚಿಜ್ಞತ್ವ, ಕಿಂಚಿತ್ಕರ್ತೃತ್ವಾದಿ ಜೀವಗುಣವಳಿದು, ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ-ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಗಳು ಮೂಡಿ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೀರು, ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಬೆರೆವಂತೆ 'ನದೀ ಸಮುದ್ರನ್ಯಾಯ'ದಂತೆ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಸಾಮರಸ್ಯ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯ ಪ್ರಕಾರ

[2]" ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸ್ಥೂಲ-ಸೂಕ್ಷ್ಮ-ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನು ತನ್ನ ಗುರುವಿನಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಇಷ್ಟ-ಪ್ರಾಣ-ಭಾವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ತರುವಾಯ, ಆ ಲಿಂಗಗಳ ವಿಭಾಗವೆನಿಸಿದ ಆಚಾರಾದಿ ಲಿಂಗಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಘನಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಸಮರಸ ಹೊಂದಿ ಐಕ್ಯಸ್ಥಿತಿ ಎಂಬ ಮಹಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆನಂದಗಳ ಕ್ಷೇಮಾತಿಶಯದಿಂದ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ "ಈ ಕ್ರಮವು ಹೀಗಿದೆ-

ಭಕ್ತನು- ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಚಾರಲಿಂಗಕ್ಕೆ ; ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಸುಚಿತ್ತ ಹಸ್ತದಿಂದ, 'ನ'ಕಾರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಗಂಧಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ತತ್ಪ್ರಸಾದ ಭೋಗಿಯಾಗಿ ಆನಂದವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

---

[1] ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕಲು. (ಅ. ೪. ಬ್ರಾಂ. ೩-೨೧)

[2] ಶಿವಾದ್ವೈತ ಪರಿಭಾಷಾ. ಪು. ೭೪.

" ಆಚಾರೇ ದಿವ್ಯಲಿಂಗೇ ನಿರುಪಮ ನಿಜಭಕ್ತ ಸ್ಥಲಾಗ್ರೈಕ್ಯಭಾಜಿ
ಘ್ರಾಣಸ್ಥೇ ಚಿತ್ತಹಸ್ತೇನ ಚ ಘನಸುಖಯುತೌ ಕ್ರಿಯಾಭಕ್ತಿಯುಕ್ತೇ ।
ಘ್ರಾತವ್ಯಂ ದ್ರವ್ಯಮಪ್ಯರ್ಪಣ ವಿಧಾನೋಪದಿಷ್ಟಂ ಸಮರ್ಪ್ಯ
ಪ್ರಾಯಸ್ಸದ್ಭಕ್ತಿಪೂರ್ಣಸ್ಸ್ವಯಮಯಮಿಹ ಗಂಧ ಪ್ರಸಾದಂ ಭಜೇತ ॥ ೪೫ ॥

ಮಾಹೇಶನು ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗುರುಲಿಂಗಕ್ಕೆ, ನೈಷ್ಠಿಕಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುಬುದ್ಧಿಹಸ್ತದಿಂದ "ಮ"ಕಾರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ, ರಸಪದಾರ್ಥವನ್ನು ರಸನೇಂದ್ರಿಯಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ತತ್ಪ್ರಸಾದ ಭೋಗಿಯಾಗಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸ್ವಾಂಗೇ ಮಾಹೇಶ್ವರಾತ್ಮನ್ಯನುಪಮಸಹಜಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಪ್ರಯುಕ್ತೇ
ಜಿಹ್ವಾಸ್ಯೇ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧೇ ಪರತರ ಗುರುಲಿಂಗಾಭಿಧೇ ಸಂಸ್ಥಿತೇಽಸ್ಮಿನ್ ।
ನಿಷ್ಠಾ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಭಾವಪ್ರಣಿಹಿತ ಸುಮಹಾಬುದ್ಧಿಹಸ್ತೇನ ವಿದ್ವಾನ್
ರಸ್ಯಂ ದ್ರವ್ಯಂ ಸಮರ್ಪ್ಯ ಸ್ವಯಮಮಲರಸಾಖ್ಯಂ ಪ್ರಸಾದಂ ಭಜೇತ ॥ ೪೬ ॥

ಪ್ರಸಾದಿಯು ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ, ಸಾವಧಾನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ನಿರಹಂಕಾರಹಸ್ತದಿಂದ ರೂಪಪದಾರ್ಥವನ್ನು "ಶಿ" ಕಾರಮಂತ್ರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ತತ್ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಯೋಽಸೌ ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಸಾದಿಸ್ಥಲ ಪರಮಪದ ಪ್ರಾಪ್ತದಿವ್ಯಾಂಗಬಾಜಿ
ಸ್ವೇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ ಪ್ರಯುಕ್ತೇ ದೃಶಿ ಜಗತಿಮುಖೇ ಪಾಣಿನಾಹಂಕೃತೇನ ।
ಸಾಕ್ಷಾಲ್ಲಿಂಗೇ ಶಿವಾಖ್ಯೇ ಸವಿನಯ ಮವಧಾನಾತ್ಮನಾ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತೋ
ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಾಂಶಂ ಸಮರ್ಪ್ಯಾರ್ಪಣವಿನಿಹಿತ ರೂಪಪ್ರಸಾದಂ ಭಜೇತ ॥ ೪೭ ॥

ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿಯು ಆದಿಶಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಜಂಗಮಲಿಂಗಕ್ಕೆ, ಅನುಭವಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುಮನೋಹಸ್ತದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಪದಾರ್ಥವನ್ನು "ವಾ" ಕಾರಮಂತ್ರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ತತ್ಪ್ರಸಾದ ಭೋಗಿಯಾಗಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸಂಸಕ್ತೇ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿಸ್ಥಲಸಹಿತ ನಿಜಾಂಗೇ ಮನಃಪಾಣಿ ನಾಸೌ
ಲಿಂಗೇಸಾಕ್ಷಾಚ್ಚರಾಖ್ಯೇ ತ್ವಚಿ ಜಗತಿಮುಖೇ ಹ್ಯಾದಿಶಕ್ತಿಪ್ರಯುಕ್ತೇ ।
ಸ್ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯಂಚಾರ್ಪಯಿತ್ವಾ ಸ್ವಯಮನುಭವಭಕ್ತಿಪ್ರಭಾವೋಪಪನ್ನೋ
ನಿತ್ಯಂ ಸ್ಪರ್ಶ ಪ್ರಸಾದಂ ನಿರತಿಶಯಸುಖಂ ತತ್ತ್ವವೇತ್ತಾ ಭಜೇತ ॥ ೪೮ ॥

ಶರಣನು ಪರಾಶಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಆನಂದಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುಜ್ಞಾನಹಸ್ತದಿಂದ ಶಬ್ದಪದಾರ್ಥವನ್ನು "ಯ" ಕಾರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ತತ್ಪ್ರಸಾದ ಭೋಗಿಯಾಗಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಲಿಂಗೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಸಾದೇ ವಿಮಲ ಶರಣ ಸಂಜ್ಞಾಂಗ ಸಂಸ್ಥಾಪಿತೇಽಸ್ಮಿನ್
ಶ್ರೋತವ್ಯಂ ಶ್ರೋತ್ರವಕ್ತ್ರೇ ನಿಖಿಲಮಿಹ ಪರಾಶಕ್ತಿಯುಕ್ತೇ ಸಮರ್ಪ್ಯ ।
ಆನಂದಾಕಾರ ಭಕ್ತಿಸ್ಫುಟತರ ಪರಮಜ್ಞಾನ ಹಸ್ತೇನ ಸೋಽಯಂ
ಶಬ್ದಾಖ್ಯಂ ತತ್ಪ್ರಸಾದಂ ಸ್ವಯಮವಿರತಮತ್ಯಾಶ್ರಮಸ್ಥೋ ಭಜೇತ ॥ ೪೯ ॥

ಐಕ್ಯನು ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಮಹಾಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಸಮರಸ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸದ್ಭಾವಹಸ್ತದಿಂದ ತೃಪ್ತಿ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಣವವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಮನಸ್ಸಿನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ತತ್ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಐಕ್ಯಾಂಗಂ ಭಾಜಿಲಿಂಗೇ ಮಹತಿ ಹೃದಿಮುಖೇ ಚಿನ್ಮಹಾಶಕ್ತಿಯುಕ್ತೇ
ನಿತ್ಯಂ ಭಾವೇನ ಹಸ್ತೇನ ಚ ಸಮರಸ ಭಕ್ತಿಪ್ರಸಕ್ತಸ್ಸ್ವಯಂ ಸನ್ ।
ಸ್ಮರ್ತವ್ಯಂ ಚಾರ್ಪಯಿತ್ವಾ ವಿಶದ ಮತಿರವಶ್ಯಂ ಸದೈವಾರ್ಪಣೀಯಂ
ತಸ್ಮಾಲ್ಲಬ್ಧಂ ವಿಶುದ್ಧಂ ಘನತರ ಪರಿಣಾಮ ಪ್ರಸಾದಂ ಭಜೇತ ॥ ೫೦ ॥

ಹೀಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಜೀವನು ಲಿಂಗಭೋಗೋಪಭೋಗಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಜ್ಞಪ್ತಿಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ ಶರೀರವೂ ಕೂಡ ಮಂತ್ರಲಿಂಗರೂಪವನ್ನು ತಳೆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಶರೀರ ಅವಸಾನದವರೆಗೆ ಕ್ರಿಯಾಜ್ಞಾನ ಸಮುಚ್ಚಯದಿಂದ ಉಪಸಾನವೆಸಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಡುವವರೆಗೆ ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯವು ನಿರಂತರವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

"ಈ ಎಲ್ಲ ಉಪಾಸನವೂ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ನಟ್ಟು (ಕರಿಗೊಂಡ) ದೃಷ್ಟಿಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿದ ಶಾಂಭವೀಮುದ್ರೆಯಿಂದ, ಶಿವಪಂಚಾಕ್ಷರೀ ಮಹಾಮಂತ್ರ ಜಪದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಿದ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿನ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನವಾಗಿರುವ ಭಾವಲಿಂಗದ, ಸಮರಸಾನಂದಾನುಭವವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನವೆಂಬ ಅಂತರ್ಲಿಂಗಧ್ಯಾನಬಲದಿಂದ ಈ ಉಪಾಸನವು ನಡೆಯುತ್ತದೆ."

ಹೀಗೆ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗಾನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅಣಿಮಾದಿ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳು ಕೈವಶವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆತ ಆಸಕ್ತಿಬಿಟ್ಟು, ನಿರಂತರವೂ ಜ್ಯೋತೀರ್ಲಿಂಗಾನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಆ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ತ್ರಿಲೋಚನತ್ವ-ನೀಲಕಂಠತ್ವ-ಉಮಾ ಸಹಾಯಕತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಂಗಲಸ್ವರೂಪವೂ ಸ್ವಾನಂದಾನುಭವವೂ ಆದ ಶಿವತತ್ತ್ವವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ತಮಃಪರವೂ, ನಿಷ್ಕಲ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪವೂ ಆದ ಘನಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾಗಿ ಲೋಲಾಯಮಾನನಾಗಿರುವ ಆ ಶಿವಯೋಗಿಯು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಶಿಖಿ-ಕರ್ಪೂರನ್ಯಾಯದಂತೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗುತ್ತಾನೆ.

ಹೀಗೆ ಅಂಗಸ್ಥಲ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ಭಕ್ತನು ಲಿಂಗಸ್ಥಲ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾದ ಆಚಾರಲಿಂಗವಲ್ಲಿಯೂ, ಮಾಹೇಶ್ವರನು ಗುರುಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಸಾದಿಯು ಶಿವಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿಯು ಜಂಗಮಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಶರಣನು ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗವಲ್ಲಿಯೂ, ಐಕ್ಯನು ಮಹಾಲಿಂಗವಲ್ಲಿಯೂ ಸಮರಸನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಇದರಂತೆ ಆಚಾರಲಿಂಗವು ಗುರುಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಗುರುಲಿಂಗವು ಶಿವಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಶಿವಲಿಂಗವು ಜಂಗಮಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಜಂಗಮಲಿಂಗವು ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗವು ಮಹಾಲಿಂಗರೂಪ ಪರಶಿವ ಘನಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಐಕ್ಯನು ಶಿಖಿಯುಂಡ ಕರ್ಪುರದಂತೆ ಅಖಂಡಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಯಥಾನದ್ಯಃ ಸ್ಯಂದಮಾನಾಃ ಸಮುದ್ರೇऽಸ್ತಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ನಾಮರೂಪೇ ವಿಹಾಯ ।
ತಥಾ ವಿದ್ವಾನ್ ನಾಮರೂಪಾದ್ವಿಮುಕ್ತಃ ಪರಾತ್ಪರಂ ಪುರುಷಮುಪೈತಿ ದಿವ್ಯಮ್ ॥

(– ಮುಂಡಕ ೩.೨.೮)

ಜಲೇ ಜಲಮಿವ ನ್ಯಸ್ತಂ ವಹ್ನೌ ವಹ್ನಿರಿವಾರ್ಪಿತಃ ।
ಪರೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಲೀನಾತ್ಮಾ ವಿಭಾಗೇನ ದೃಶ್ಯತೇ ॥

(– ಸಿ. ಶಿ. ಪ. ೨೦.೬೧)

" ಹೀಗೆ ಶರಾಭಕ್ತಿಯು ಶಿವಾದ್ವೈತರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಹೊಂದಿ ಸಾಧಕನನ್ನು ಪರಶಿವನಲ್ಲಿ ಸಮರಸಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಸಮ್ಮತಿ

ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರು ಸಂಧ್ಯಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ "ದೇಹಯೋಗಾದ್ವಾಸೋऽಪಿ" (೩.೨.೫) ಎಂಬ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ "ಶಕ್ತಿಪಾತ" ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದವರೆಗೆ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾ– "ಶಕ್ತಿಪಾತವು ತೀವ್ರ-ಮಂದ ಮುಂತಾದ ಭೇದದಿಂದ ಭಕ್ತಸ್ಥಲದಿಂದ ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದವರೆಗೆ ಆರು ಬಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪತಿ-ಪಶು-ಪಾಶ ಮುಂತಾದ ಪರಮರಹಸ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವ ನಿಗಮ-ಆಗಮರೂಪ ಉಭಯವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣ-ಮನನ-ನಿದಿಧ್ಯಾಸನ ಕ್ರಮದಿಂದ ಖಂಡಾಕಾರವಾಕ್ಯಜನ್ಯ ಬುದ್ಧಿವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯನಿರತಿಶಯಾನಂದಾತ್ಮಕ ಮಹೇಶ್ವರ ತತ್ತ್ವವು ಮೊದಲನೆಯ ಭಕ್ತಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಆವಿರ್ಭಾವವಾಗುತ್ತದೆ.

...........ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಶಕ್ತಿಪಾತಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಪೀಲಿಕಾ-ಮರ್ಕಟ-ಪಕ್ಷಿ-ಗೋ-ಮತ್ಸ್ಯ-ಕಚ್ಛಪ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಜೀವಭಾವನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಶಿವತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಮೋಕ್ಷ ಎಂಬುವವರೆಗೆ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಸಿದ್ಧಾಂತಸ್ವರೂಪವು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ." (ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಸಂ. II. ಪು. ೨೦೭-೨೦೯)

ಇದರಂತೆ "ತದಂತರ ಪ್ರತಿಪತ್ತ್ಯಧಿಕರಣ" (೩-೧-೨) ದಲ್ಲಿ "ಭಾಕ್ತಂ ವಾ ನಾತ್ಮವಿತ್ತ್ವಾತ್ತಥಾ ವಾ ದರ್ಶಯತಿ" (೩-೧-೭) ಎಂಬ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ "ಅತೋಽಭಕ್ತಾನಾಂ" ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿ "ಭಕ್ತರಿಗೆ ಭಕ್ತಾದಿಶರಣಾಂತವಾದ ಐದು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಜೀವಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ-ಭೃತ್ಯನ್ಯಾಯದಂತೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಿಯೂ ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ 'ಯಥಾನದ್ಯ' ಮುಂತಾದ ನೂರಾರು ಶ್ರುತಿಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ 'ನದೀ-ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಜೀವ-ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಐಕ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಅದ್ವೈತವೂ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ' ಎಂಬುವೇ ಸಿದ್ಧಾಂತ." (ಸಂ. II. ಪು. ೧೭೭)

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಾಧಿಕರಣದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಶೈವಾಗಮೋಕ್ತವಾದ ಪರಶಿವಾಂಗಭೂತ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಿ ಷಡಂಗಗಳಿಗೆ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಾತ್ಮಕತ್ವವು ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಗಿದೆ ಹೇಗೆಂದರೆ...

ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ, ನಿತ್ಯತೃಪ್ತತ್ವ, ಅನಾದಿಬೋಧತ್ವ, ಸ್ವತಂತ್ರತ್ವ, ಅಲುಪ್ತಶಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಅನಂತಶಕ್ತಿತ್ವಗಳು ವಿಭುವಾದ ಪರಶಿವನ ಆರು ಅಂಗಗಳು

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ– ಭಕ್ತಸ್ಥಲವು –ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ
ಮಾಹೇಶ್ವರಸ್ಥಲವು – ನಿತ್ಯತೃಪ್ತತ್ವ
ಪ್ರಸಾದಿಸ್ಥಲವು – ಅನಾದಿಬೋಧತ್ವ
ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿಸ್ಥಲವು – ಸ್ವತಂತ್ರಶಕ್ತಿತ್ವ
ಶರಣಸ್ಥಲವು – ಅಲುಪ್ತಶಕ್ತಿತ್ವ
ಐಕ್ಯಸ್ಥಲವು – ಅನಂತಶಕ್ತಿತ್ವ

ಎಂದು ಅನ್ವಯಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮೂರನೆಯದಾಗಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ-ಪ್ರಥಮಪಾದದಲ್ಲಿ ಆಚಾರಾದಿ-ಷಟ್‌ಲಿಂಗಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನವನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಕ್ರಮವು ಹೀಗಿದೆ––

೧) ಅಂತಸ್ತದ್ಧರ್ಮೋಪದೇಶಾತ್ (೧.೧.೨೧) ಎಂಬ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಶಿವಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಮಹಾಲಿಂಗಾತ್ಮಕತ್ವವನ್ನೂ,

೨) ಆಕಾಶಸ್ತಲ್ಲಿಂಗಾತ್ (೧-೧-೨೩) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗಾತ್ಮಕತ್ವವನ್ನೂ,

೩) ಅತ ಏವ ಪ್ರಾಣಃ (೧-೧-೨೪) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಚರಲಿಂಗಾತ್ಮಕತ್ವವನ್ನೂ,

೪) ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚರಣಾಭಿಧಾನಾತ್ (೧-೧-೨೫) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗಾತ್ಮಕತ್ವವನ್ನೂ,

೫) ಛಂದೋಽಭಿಧಾನಾತ್ (೧-೧-೨೬) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಗುರುಲಿಂಗಾತ್ಮಕತ್ವವನ್ನೂ,

೬) ಭೂತಾದಿಪಾದವ್ಯಪದೇಶೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚೈವಂ (೧-೧-೨೭) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗಾತ್ಮಕತ್ವವನ್ನೂ ಹೇಳಿ,

೭) ಪ್ರಾಣಸ್ತಥಾನುಗಮಾತ್ (೧-೧-೨೯) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಾತ್ಮಕತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

೮) ಜೀವಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಲಿಂಗಾತ್ (೧-೧-೩೨) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇಷ್ಟ-ಪ್ರಾಣ-ಭಾವ-ಲಿಂಗರೂಪತ್ರಿವಿಧೋಪಾಸನವನ್ನು ಬಹುಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇದರಂತೆ ಸರ್ವತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧ್ಯಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ 'ನಿಧನಪತಯೇ ನಮಃ' ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿ 'ಪರಮಲಿಂಗಾಯ ನಮಃ' ಎಂಬುವವರೆಗೆ ದಶವಿಧ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಹತ್ತು ಶ್ರುತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ಕ್ರಮವು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ–

೧) ನಿಧನಪತಯೇ ನಮಃ – ನಿಷ್ಕಲಶಿವತತ್ತ್ವ

೨) ಊರ್ಧ್ವಾಯ ನಮಃ – ಸದಾಶಿವತತ್ತ್ವ

೩) ಹಿರಣ್ಯಾಯ ನಮಃ – ಪಶ್ಚಿಮ-ಚಕ್ರಗತ-ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶಕಭಾವಲಿಂಗ

೪) ಸುವರ್ಣಾಯ ನಮಃ – ಶಿಖಾಚಕ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಚಿತ್ಕಲಾತ್ಮಕ-ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ

೫) ದಿವ್ಯಾಯ ನಮಃ – ಸಹಸ್ರಾರಚಕ್ರಸ್ಥ ಗುಣತ್ರಯ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಾತ್ಮಕ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ

೬) ಭವಾಯ ನಮಃ – ಆಗ್ನೇಯ-ಚಕ್ರದಲ್ಲಿನ ಮಹಾಲಿಂಗ

೭) ಶರ್ವಾಯ ನಮಃ – ವಿಶುದ್ಧಚಕ್ರದಲ್ಲಿನ ವ್ಯೋಮಾತ್ಮಕ-ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗ

೮) ಶಿವಾಯ ನಮಃ – ಅನಾಹತಚಕ್ರದಲ್ಲಿನ ಪವನತತ್ತ್ವಾತ್ಮಕ ಚರಲಿಂಗ

೯) ಜ್ವಲಾಯ ನಮಃ – ಮಣಿಪೂರಕ-ಚಕ್ರಸ್ಥ-ತೇಜಸ್ತತ್ವಾತ್ಮಕ ಶಿವಲಿಂಗ

೧೦) ಆತ್ಮಾಯ ನಮಃ – ಸ್ವಾಧಿಷ್ಠಾನ-ಚಕ್ರಸ್ಥ-ಜಲತತ್ತ್ವಾತ್ಮಕ ಗುರುಲಿಂಗ

೧೧) ಪರಮಾಯ ನಮಃ – ಕ್ಷಿತ್ಯಾತ್ಮಕ-ಆಧಾರಚಕ್ರಸ್ಥ-ಆಚಾರಲಿಂಗ

ಈರೀತಿಯಾಗಿ ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ದಶವಿಧ ಲಿಂಗಗಳು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಹೀಗೆ ದಶವಿಧ-ಲಿಂಗಾತ್ಮಕವೂ, ಹಸ್ತಪೀಠಗತವೂ ಆದ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಪಂಚ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕತ್ವವನ್ನೂ, ಷಟ್‌ತ್ರಿಂಶತ್ತತ್ತ್ವಾತ್ಮಕತ್ವವನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇದೇ ವಿಚಾರವು "ಲಿಂಗಧಾರಣಚಂದ್ರಿಕೆ" (ಪು. ೬೮-೭೩) ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಉದ್ಧರಿಸಲಾಗಿದೆ. ವೀರಶೈವಾನಂದಚಂದ್ರಿಕೆ (ಪು. ೩೯-೪೦) ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಸಾರ (ಉ. ೧. ೨೧೦-೨೪೬) ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ವಿಧಾನವು ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿದೆ.

ಸಾಧನಕ್ರಮ

ವೀರಶೈವವು ಸಿದ್ಧಾಂತ-ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಗಳಿಗೆ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದೆಯೋ, ಅದರಂತೆ ಸಾಧನಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಜ್ಞಾನ-ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಮಸಮುಚ್ಚಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದೆ. ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯಾತ್ಮಕ-ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ-ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಮಸಮುಚ್ಚಯ ಅಗತ್ಯ. ಆಚಾರ್ಯರೇಣುಕರು– "ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಜ್ಞಾನವು ಸಿದ್ಧಿಸಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕರ್ಮದ ಅಗತ್ಯವೂ ಇದೆ. ಆ ಕರ್ಮವು ನಿಷ್ಕಾಮವಾಗಿರಬೇಕು. ಅಂತಹ ಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು." ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.[1]

ಅದನ್ನೇ ಆಚಾರ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. "ಆಚಾರವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕು. ಅದೇ ಮಾನವತೆಗೆ ಭೂಷಣ. ಆಚಾರಹೀನನು ಜನನಿಂದೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪರಮಶಿವನು ಆಚಾರವಂತನಾದ ಜ್ಞಾನಿಗೇ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯು ಆಚಾರವಂತನಾಗಿರಬೇಕು."[2]

ತಲೆನೋವು ವಾಸಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಔಷಧ ಬೇಕು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಔಷಧ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದರೆ ಸಾಲದು. ಜೊತೆಗೆ ಆ ಔಷಧವನ್ನು ತಂದು ಲೇಪಿಸಲೂ ಬೇಕು. ಆಗಲೇ ತಲೆನೋವು ವಾಸಿಯಾಗುವುದು. ಔಷಧಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಲೇಪನವೂ ಆಗದಮಾತು. ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕರ್ಮ (ಆಚಾರ) ಇವೆರಡೂ ಸೇರಿಯೇ ಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು. ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಡೆದರೆ ನಿತ್ಯಸುಖವೆಂಬ ಮುಕ್ತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ "ಅಂಧ-ಪಂಗುನ್ಯಾಯ"ವನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

---

[1] ಸಿ. ಶಿ. ಪ. ೧೬.

[2] ಸಿ. ಶಿ. ಪ. ೧೬.

ಕುರುಡನಿಗೆ ಕಾಲಿದ್ದರೂ ದಾರಿ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ ; ಕುಂಟನಿಗೆ ದಾರಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ ; ಆದರೆ ಹೋಗಲು ಅವನಿಗೆ ಕಾಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆವರಿಬ್ಬರೂ ತಾವು ಸೇರಬೇಕೆಂದಿರುವ ಗುರಿ ಒಂದೇ. ಅವಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು, ಕುರುಡನ ಮೇಲೆ ಕುಂಟನು ಕುಳಿತು ಹಾದಿ ತೋರಿದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ತಾವು ಸೇರಬೇಕೆಂದಿರುವ ನೆಲೆ ಮುಟ್ಟಬಲ್ಲರು. ಅದರಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವು ಕುಂಟನಿದ್ದಂತೆ. ಕೇವಲ ಕರ್ಮವು ಕುರುಡನಿದ್ದಂತೆ. ಇವೆರಡೂ ಒಂದಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತವಾದಾಗ ಶಿವಪ್ರಸಾದ ರೂಪವಾದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ.

"ಅವನನ್ನು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅರಿತವನೇ ಅಮೃತನಾಗುವನು. ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ದಾರಿಯೇ ಇಲ್ಲ"[1] "ಕರ್ಮವಾಗಲಿ, ಪ್ರಜೆಯಾಗಲಿ, ಧನವಾಗಲಿ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವಲ್ಲ."[2] ಮುಂತಾದ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನದೊಡನೆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತೀರಿ ? ಎಂದು ಕೆಲವರ ಶಂಕೆ ಅದಕ್ಕೆ ಇದು ಸಮಾಧಾನ– "ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕರ್ಮನಿಂದೆಯು ಪಶುಕರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು ; ಪತಿಕರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಲ್ಲ ಪಶುಕರ್ಮ ವೆಂದರೆ ಸ್ವರ್ಗಸ್ವಾರಾಜ್ಯಾದಿ-ಫಲವನ್ನು ಬಯಸಿ ಮಾಡುವ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾದ ಯಜ್ಞ. ಯಾಗ ಮುಂತಾದ ಕರ್ಮಗಳು ಪತಿಕರ್ಮವು ಶಿವಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥ-ವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಧ್ಯಾನ, ಪೂಜೆ, ಜಪ, ತಪಸ್ಸು, ಪರೋಪಕಾರ ಮುಂತಾದವು. ಈ ಬಗೆಯ ಪತಿಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜ್ಞಾನವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಎಂಬುದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಇದನ್ನೇ ರೇಣುಕರು ಪಂಚಯಜ್ಞಗಳು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ–

ವೀರಶೈವರ ಪಂಚಯಜ್ಞಗಳು

'ತಪಸ್ಸು, ಕರ್ಮ, ಜಪ, ಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಇವುಗಳಿಗೆ ಪಂಚಯಜ್ಞಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಒಳ್ಳೆಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ದೇಹಶ್ರಮವೇ ತಪಸ್ಸು. ಕೃಚ್ಛ್ರ-ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲ. ಕರ್ಮವು ಶಿವಾರ್ಚನೆ; ಬಾಹ್ಯವಾದ ಯಾಗಾದಿಗಳು ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲ. ಪಂಚಾಕ್ಷರ (ಅಥವಾ ಪ್ರಣವ) ಪುರಶ್ಚರಣ ಅಥವಾ ರುದ್ರಾಧ್ಯಾಯ-ಪಾರಾಯಣಾದಿ ಗಳೇ ಜಪ ; ಸಂಪೂರ್ಣ ವೇದಾಧ್ಯಯನವಲ್ಲ. ಶಿವನ ರೂಪಚಿಂತನವೇ ಧ್ಯಾನ ; ಆತ್ಮಚಿಂತನ ವಲ್ಲ. ವೇದಸಮ್ಮತವಾದ ಶಿವಾಗಮಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದೇ ಜ್ಞಾನ ; ಬೇರೆ ವಿಚಾರಗಳ ಜ್ಞಾನವಲ್ಲ. ಈ ಬಗೆಯ ಐದು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿ (ಶಿವಾರ್ಪಣಬುದ್ಧಿ) ಯಿಂದ ಆಚರಿಸುವವನೇ ಭಕ್ತ.

ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಪಡೆದ ಭಕ್ತನು ಮೇಲಿನ ಪಂಚಯಜ್ಞನಿರತನಾಗ ಬೇಕು. ಈ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಅಷ್ಟಾವರಣ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಚಾರಗಳು ಕರ್ತವ್ಯಗಳು. ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾವರಣ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಚಾರಗಳು ಶಿವದೀಕ್ಷಿತನಿಗೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯ ; ಎಂದು ಹೇಳ ಲಾಗಿದೆ:

ಭಸ್ಮರುದ್ರಾಕ್ಷಕಂ ಲಿಂಗಂ ಗುರುರ್ಮಂತ್ರಂ ತಥಾ ಚರಃ ।
ಪಾದೋದಕಂ ಪ್ರಸಾದಶ್ಚ ಶೈವಾಷ್ಟಾವರಣಾನಿ ಹಿ ॥

(ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ. ೧೯೬-೨೩೪)

---

[1] "ತಮೇವಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಅತಿಮೃತ್ಯುಮೇತಿ ; ನಾನ್ಯಃ ಪಂಥಾ ವಿದ್ಯತೇಽಯನಾಯ"

[2] ನ ಕರ್ಮಣಾ ನ ಪ್ರಜಯಾ ಧನೇನ".

ವೈದಿಕಶಿವಾಗನೋಕ್ತವಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ಶಿವದೀಕ್ಷೆಪಡೆದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ; ಇತರರಿಗಲ್ಲ. "ಅಥಾತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ" ಎಂಬ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ "ಅಥ" ಶಬ್ದಾರ್ಥ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು– 'ಅಷ್ಟಾವರಣ ಪಂಚಾಚಾರಾಣಾಂ ಪೂರ್ವಭಾವಿತ್ವಂ' ಎಂದು ಶಿವಭಕ್ತನಾಗು ವುದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಷ್ಟಾವರಣ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಚಾರಗಳೇ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ವೀರಶೈವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪುರುಷನಿಗೆ "ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳೇ ಅಂಗಗಳು ; ಪಂಚಾಚಾರಗಳೇ ಪ್ರಾಣಗಳು ; ಷಟ್‌ಸ್ಥಲವೇ ಆತ್ಮ ; " ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ನೀಲಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರೂ ಕೂಡ

> " ಅಷ್ಟಾವರಣವಿಜ್ಞಾನೀ ಪಂಚಾಚಾರಪರಾಯಣಃ ।
> ವೈದಿಕಂ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವೀತ ಜ್ಞಾನೈಕಫಲಸಾಧನಮ್ ॥
> ನ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪಾಶವಂ ಕರ್ಮ ವೀರಶೈವಃ ಕದಾಚನ "[1]

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಸಾಧನೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಅಷ್ಟಾವರಣ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಚಾರಗಳ ಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯ.

> ಗುರುರ್ಲಿಂಗಂ ಜಂಗಮಶ್ಚ ತೀರ್ಥಂ ಚೈವ ಪ್ರಸಾದಕಃ ।
> ಭಸ್ಮರುದ್ರಾಕ್ಷಮಂತ್ರಾಶ್ಚೇತ್ಯಷ್ಟಾವರಣಸಂಜ್ಞಿತಾಃ ॥
> (ಚಂದ್ರಜ್ಞಾನಾಗಮ)

ಶಿವಭಕ್ತರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಕಂಡ ಎಂಟು ಆವರಣಗಳು ಭವದೋಷವನ್ನು ಕಳೆವ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನಗಳು. ಪ್ರಕೃತ ಗುರುಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೧. ಗುರು

ವೀರಶೈವಾನಂದಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ಸ್ವರೂಪ ಹೀಗಿದೆ–

[2]" ಲಿಂಗಾಗ ಸಾಮರಸ್ಯವೆಂಬ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಅನುಸಂಧಾನವು ಮುಖ್ಯ. ಅಂತಹ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಜ್ಞಾನಪ್ರದಾಯಕನೂ, ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರಸಂಪ್ರದಾಯ-ಪ್ರವರ್ತಕನೂ, ಏಕೋತ್ತರಶತಸ್ಥಲಾತ್ಮಕ-ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಜ್ಞಾನ-ಸಂಪನ್ನನೂ, ಲಿಂಗ-ಮುಖ-ಹಸ್ತ-ಶಕ್ತಿ-ಭಕ್ತಿ-ಮಂತ್ರ-ಪದಾರ್ಥಗಳೆಂಬ ಎಂಟು ಬಗೆಯ ಅರ್ಪಣವೆಂಬ ಮಾನಸಿಕ-ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ಶಾಂತಿ ಮೊದಲಾದ ಅಸಾಧಾರಣ ಗುರುಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ ಆದವನೇ ಗುರುವೆನಿಸುವನು.

ಆ ಗುರುವು ಕುಲಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂದ ಆಚಾರಶೀಲನೂ, ಕುಮಾರ್ಗಾಚಾರರಹಿತನೂ, ಶಿವಧ್ಯಾನಪರನೂ, ಶಿವತತ್ತ್ವ-ವಿವೇಕಿಯೂ ಲಿಂಗಾಂಗಯೋಗತತ್ತ್ವಜ್ಞನೂ,[3] ನಿರೂಢಾದ್ವೈತ ವಾಸನೆಯುಳ್ಳವನೂ, [4]ಶ್ರೋತ್ರಿಯ-ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠನೂ ಆಗಿರಬೇಕು : ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿಯಾಸಾರದಲ್ಲಿ-

---

[1] ಕ್ರಿಯಾಸಾರ. ಉ. ೪. (೩೦೭)

[2] ಪು. ೫೨.

[3] ಸಿ. ಶಿ. ಪ. ೬.

[4] ಮುಂಡಕ. ೧. ೧. ೩; ೧-೨-೧೨.

ಆಶ್ರಮೇಷು ಚ ಸರ್ವೇಷು ಗೃಹೀಸ್ಯಾದುತ್ತಮೋ ಗುರುಃ ।
ಯಥಾऽಹಂ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ಗುರುರಂಬಿಕಯಾ ಸಹ ॥

ಎಂದರೆ– "ಎಲ್ಲ ಆಶ್ರಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠಗುರು ; ಹೇಗೆ ಅಂಬಿಕೆಯೊಡನೆ ಇರುವ ನಾನು ಲೋಕಗುರುವಾಗಿರುವೆನೋ ಅದರಂತೆ." ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಗುರುಪದವಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥತ್ವವು ವಿರೋಧ ವಲ್ಲ. ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ (ಅ. ೪) ಬರುವ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದ ರೈಕ್ವನಿಗೆ ಜಾನಶ್ರುತಿ ರಾಜನು ವಿದ್ಯಾರೂಪಗಳಾವ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿ, ವಾಸಕ್ಕೆ ಮನೆ, ಜೀವಿಕೆಗೆ ಅವನ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಟ್ಟ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ಪಡೆದ ಕತೆಯಿದೆ.

ವೀರಶೈವದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ರೇವಣಸಿದ್ಧ ಮೊದಲಾದ ಅನಾಸಕ್ತಯೋಗಿಗಳು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇವರಂತೆ ಬಸವೇಶ್ವರನೂ ಕೂಡ ತಾನು ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಚನ್ನಬಸವನಿಗೆ ದೀಕ್ಷಾಗುರುವಾದನು. ಮುಮುಕ್ಷುವಾದ ಸಾಧಕನು ಅಂತಹ ಗುರುವನ್ನು ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಂದಿ ಅವನ ಕರುಣೆ ಪಡೆದು, ಅವನಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆಯಬೇಕು.

ಮುಂಡಕೋಪನಿಷತ್-ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಮಚಿಗಿ ಶಂಕರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು "ಶೌನಕೋ ಹ ವೈ ಮಹಾಶಾಲಃ" ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಗುರುತ್ವದ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು "ಮಹಾಶಾಲ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಹಾಗೃಹಸ್ಥ" ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ "ಮಹತ್" ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವು "ಪ್ರಾಕೃತ ಆಶ್ರಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾದದ್ದು" ಎಂದಾಗಲೇ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ. "ಅಗಸ್ತ್ಯೋ ಜೈಮಿನಿ ಶ್ಚೈವ . ನ ಸಂಶಯಃ" (ಕ್ರಿಯಾಸಾರ. ಉ. ೧) ಎಂಬಲ್ಲಿ "ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಸಂಪ್ರದಾಯಪ್ರವರ್ತಕರೆಲ್ಲರೂ ಶಿವಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳೇ. ಆದರೂ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವು ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ" (ಮುಂಡಕಭಾಷ್ಯ-೧೨-೧೩). ವೀರಶೈವಗುರುಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಇರುವ "ಪುತ್ರವರ್ಗ" ಮತ್ತು "ಶಿಷ್ಯವರ್ಗ" ಎಂಬ ಎರಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತವೆ.[1] ಪ್ರಾಯಃ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರವರರಾದ ಪಟ್ಟಚರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಇಲ್ಲವೆ ಶಿವಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಾದ ಮಠಸ್ಥರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಶಿವದೀಕ್ಷಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವರು.

೨. ಲಿಂಗ–ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿಯ ಲಿಂಗಧಾರಣಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗತತ್ತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಲಿಂಗಧಾರಣಕ್ಕೆ ವೈದಿಕತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆಯು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಜಿಜ್ಞಾಸಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿಗಳು ಲಿಂಗಧಾರಣವಿಧಾಯಕಗಳೆಂದು ಪ್ರದಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗುರುವಿನ ಆದೇಶದಂತೆ ಭಕ್ತನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ನಿಯತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾರ್ಚನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಲಿಂಗಾನುಸಂಧಾನಶೀಲನಾಗಬೇಕು.

೩. ಜಂಗಮ– ಜಂಗಮ-ತತ್ತ್ವವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವಸ್ವರೂಪವೇ. ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಪವಿತ್ರಾತ್ಮರಾದ ಭಕ್ತರ ಲಿಂಗನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಾದಿಗಳನ್ನು

---

[1] ವೀರಶೈವಸದಾಚಾರಸಂಗ್ರಹ. ಪು. ೧೯-೨೦.

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪರಶಿವನು ಜಂಗಮರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಗುರು ಮತ್ತು ಜಂಗಮರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲ. ಜಂಗಮನು ಪ್ರಾಯಃ ವಿರಕ್ತನೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಆತ ಗುರುವಿನಂತೆ ಗೃಹಸ್ಥನಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗುರುವು ಸಾಭಾರಿಯೆನಿಸಿದರೆ ಜಂಗಮನು ನಿರಾಭಾರಿ. ನಂದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ–"ನಾನು ನನ್ನದು ಎಂಬುದನ್ನು ತೊರೆದು, ತಾನು ಯಾರು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ಮಯನಾಗಿ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವವನೇ ಚರ (ಜಂಗಮ) ಮೂರ್ತಿ ಎನಿಸುವನು." ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

"ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಹಣ ಇವುಗಳ ಬಯಕೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನ ತತ್ಪರರಾಗಿ, ದೃಢವೈರಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನರಾದ ಶಿವಯೋಗಿಗಳೇ ಧೀರರು" (–ಪಾರಮೇಶ್ವರತಂತ್ರ) "ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಬಲ್ಲವನೂ, ನಾನು, ನನ್ನದು ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದವನೂ, ತಾನೇತಾನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವವನೇ ಚರನೆನಿಸುವನು." "ಹಣೆಗಣ್ಣನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ, ಚಂದ್ರಕಲೆಯನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿ, ವಾಮಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಿರಿಜೆಯಿಲ್ಲದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಶಿವನೇ ಜಂಗಮ." (ಸಿ. ಶಿ.) "ಕಂಥಾ (ಜೋಳಿಗೆ) ಕಮಂಡಲು, ಯೋಗದಂಡ, ಖರ್ಪರ, ಮತ್ತು ಭಸ್ಮದ ಚೀಲ ಈ ಐದು ಮಹಾಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವನೇ ಜಂಗಮ." (ವೀರಾಗಮ) "ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮಗಳು ಒಬ್ಬನೇ ಪರಶಿವನ ಮೂರು ಮೂರ್ತಿಗಳು. (ಚಂದ್ರಜ್ಞಾನಾಗಮ)

ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಜಂಗಮನು ಕೇವಲ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಸಂಚರಿಸುವನು. ಶಿಷ್ಯನು ಮಾತ್ರ ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಂತರವನ್ನೂ ತೋರದೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಲಿಂಗವು ಎರಡುವಿಧ– ಜಂಗಮ ಮತ್ತು ಅಜಂಗಮ ಎಂದು. ಗುರುವಿನಿಂದ ದೀಕ್ಷಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ಅಜಂಗಮಲಿಂಗ. ಜಂಗಮಲಿಂಗವು ಅಜಂಗಮ ಲಿಂಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದು ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅಂತಹ ಲಿಂಗಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಜಂಗಮನಿಗೆ ನೀಡಿದುದೆಲ್ಲವೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಭಕ್ತನು ಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಗುರು-ಜಂಗಮರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನಾದರೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಮಾಡಿ, ಅವರಿಂದ ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ದಾಸೋಹಂಭಾವದಿಂದ ಇರಬೇಕು.

ತನು-ಮನ-ಮತ್ತು ಧನಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಗುರು-ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಜಂಗಮರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ತಾನೂ ಅವರಲ್ಲಿಯೇ ಬೆರೆತು ಇರುವುದೇ ದಾಸೋಹಂಭಾವ. ಎಂದರೆ– ತನುವಿನಿಂದ ಗುರುವಿನ ಸೇವೆ, ಮನಃಪೂರ್ವಕ-ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮಮನಾದ ಜಂಗಮ-ಮೂರ್ತಿಗೆ ಧನವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ಲೋಕಾರಾಧನೆಯೇ ಆಗುವುದೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಗುರು ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಜಂಗಮತತ್ತ್ವಗಳು ಉಪಾಸ್ಯಗಳು. ಮುಂದಿನ ಭಸ್ಮ ರುದ್ರಾಕ್ಷ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಗಳು ಉಪಾಸನೆಯ ಸಾಧನಗಳು. ಇವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಸಿದ್ಧಾಂತ-ಶಿಖಾಮಣಿಯ ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ಇನ್ನು ಕಡೆಯ ಪಾದೋದಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದತತ್ತ್ವಗಳು. ಈ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಅಲೌಕಿಕ ಹಾಗೂ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಫಲಗಳು. ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದಸಿದ್ಧಾಂತ-ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಚಾರವೇ ಲಿಂ॥ ಉಮಚಿಗಿ ಶಂಕರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್-ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿದೆ.

ಪಾದೋಕವಿಧಿಯಲ್ಲಿ "ಅಥಾತೋ ಮಹಾಪಾದೋದಕವಿಧಿಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಸ್ಯಾಮಃ" ಎಂದು ಮೊದಲುಗೊಂಡು "ಶ್ರೀ ರುದ್ರೇಣ... ಮಹಾದೇವಂ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಸರ್ವೋ ವೈ ರುದ್ರಃ" ಇತಿ ದ್ವಾಭ್ಯಾಮಭಿಮಂತ್ರ್ಯ ಶಿರಸಿ ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷ್ಯ "ಋತಂ ಸತ್ಯಮಿತಿ ಪ್ರಾಶಯೇತ್" ಮುಂತಾಗಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದುದನ್ನೇ ವೀರಶೈವಾನಂದಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿ, ಮುಂದೆ "...... ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ಶಿವಪಾದೋದಕವನ್ನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ; ಮತ್ತು ಪಾನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದೆ." ಎಂಬುದರಿಂದ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ಶಿವಪಾದೋದಕವನ್ನು ಸೇವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಯಿತು. ಮುಂದೆ " .. ....ಒಂದೇ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪಾದೋದಕವನ್ನು ಪುರಾತನ-ಬಸವೇಶ್ವರರೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಥ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ವೀರಶೈವದೀಕ್ಷಿತ-ಭಕ್ತ-ಮಾಹೇಶ್ವರರೆಲ್ಲರೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ "ಋತಂ ಸತ್ಯಂ" ಎಂದು ಪಾನಮಾಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟದೋಷವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ– ಸೋಮರಸಪಾನಸಮಯದಲ್ಲಿ "ನ ಸೋಮೇ-ನೋಚ್ಛಿಷ್ಟಾ ಭವಂತಿ" ಎಂಬ ಆಸ್ತಂಬಸೂತ್ರ-ವಚನದಂತೆ ಯಾಗಶಾಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಋತ್ವಿಜರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಚಮಸವೆಂಬ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಕುಡಿಯುವಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟದೋಷವನ್ನು ಎಣಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅದರಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟ ದೋಷವನ್ನೆಣಿಸಬಾರದು." ಎಂದಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ "ಗುರು-ಚರ-ಪಾದೋದಕವನ್ನು ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸಬೇಕು." ಎಂದು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಮತ್ತು ವೀರಶೈವಾನಂದ-ಚಂದ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ವೀರಶೈವಾನಂದಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ "ಪಾದೋದಕವನ್ನು ಪುರಾತನ-ಬಸವೇಶ್ವರ-ಪ್ರಮುಖ-ಪ್ರಮಥಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ" ಎಂಬ ಪರಿಷ್ಕೃತವಿಚಾರವನ್ನು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯಕಾರನು ಅರಿಯನು. ಏಕೆಂದರೆ– ಆ ವಿಚಾರವು ಬಸವಾದಿಪ್ರಮಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಬಸವ-ಪೂರ್ವಯುಗದವನೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀಪತಿಗೆ ಇದು ಅಗೋಚರ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಹೃದಯರು ಅರಿಯಬಲ್ಲರು.

ಪಂಚಾಚಾರಗಳು

ವೀರಶೈವದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಪಂಚಾಚಾರಗಳು ಪ್ರಾಣಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಲಾಯಿತು.

೧. ಲಿಂಗಾಚಾರ, ಸದಾಚಾರ, ಶಿವಾಚಾರ, ಭೃತ್ಯಾಚಾರ ಮತ್ತು ಗಣಾಚಾರ ಎಂಬುವೇ ಪಂಚಾಚಾರಗಳು.

೧. ಲಿಂಗಾಚಾರ

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಚಾರವು ಮೊದಲನೆಯದು. ಶಿವದೀಕ್ಷಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗುರುವು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ, ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವುದು ಲಿಂಗಾಚಾರ.

೨. ಸದಾಚಾರ

ಕಾಯಕದಿಂದ ಆರ್ಜಿಸಿದ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದು ಸದಾಚಾರ.

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಭೂಷಣಪ್ರದವಾದದ್ದು ಆಚಾರ; ಎಂದು ಹೇಳಲಾಯಿತು. ಆಚಾರವಿಲ್ಲದ ನರನು ನಿಂದ್ಯನು. ಆಚಾರವೇ ಪರಮಧರ್ಮ, ಆಚಾರವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠಧನ, ಆಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನವು ಸಿದ್ಧಿಸಲಾರದು.

ಅಷ್ಟ ವಿಧ-ಸದಾಚಾರಗಳು

ಸದಾಚಾರವೆಂಬುದು ಎಂಟು ಶೀಲಗಳುಳ್ಳ ಒಂದು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ. ಅದು ಸುಮನಸರಾದ ಸದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಬಯಸಿದ ಫಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅಂಕುರ, ಉತ್ಪನ್ನ, ದ್ವಿದಲ, ಪ್ರವೃದ್ಧ, ಸಪ್ರಖಂಡ, ಸಶಾಖ, ಸಪುಷ್ಪ, ಸಫಲ ಎಂದು ಅದು ಎಂಟು ಬಗೆ.

(ಅ) ಗುರುಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ಷಡಧ್ವಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ತನ್ನ ಶರೀರವು 'ಅಪ್ರಾಕೃತ' ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದೇ ಬೀಜರೂಪವಾದ ಅಂಕುರ.
(ಆ) ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಸತಿಸುತರೊಡನೆ ವಾಸಿಸುವುದು ಉತ್ಪನ್ನಶೀಲ.
(ಇ) ಭಸ್ಮ ಮುಂತಾದ ಲಾಂಛನಗಳನ್ನು ಆಲಸ್ಯಮಾಡದೆ ಧರಿಸುವುದು ದ್ವಿದಲಶೀಲ.
(ಈ) ಶಿವತತ್ತ್ವಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಂಬುವುದು ಪ್ರವೃದ್ಧಶೀಲ.
(ಉ) ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಅರ್ಚಿಸದೆ ಭೋಜನ ಮಾಡದಿರುವುದು ಸಪ್ರಕಾಂಡಶೀಲ.
(ಊ) ಇಷ್ಟಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿತವಲ್ಲದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದಿರುವುದು ಸಶಾಖಶೀಲ.
(ಋ) ಶಿವಾರ್ಪಿತವಾದ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಬಿಡದಿರುವುದು ಸಪುಷ್ಪಶೀಲ.
(ೠ) ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮರನ್ನು ಒಂದೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಸಫಲಶೀಲ.

೩. ಶಿವಾಚಾರ

ದ್ರವ್ಯ-ಕ್ಷೇತ್ರ-ಗೃಹ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನಾರು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಕ್ರಮದಿಂದ ಶೋಧಿಸುವುದು ಶಿವಾಚಾರ.

೧. ದ್ರವ್ಯಶುದ್ಧಿ– ಭಕ್ತರು ತಂದದ್ದೇ ಆದರೂ ಫಲ-ಮೂಲ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಭಸ್ಮದಿಂದ ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು.

೨. ಕ್ಷೇತ್ರಶುದ್ಧಿ– ಭಕ್ತರು ನಂದಿಮುದ್ರೆಯ ಕಲ್ಲು ಅಥವಾ ಮರ ಇವುಗಳಿಂದ ಮುದ್ರಿತವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರ (ಹೊಲಗದ್ದೆ)ಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು.

೩. ಗೃಹಶುದ್ಧಿ– ಭಕ್ತರು ಕಟ್ಟಿದ ಅಥವಾ ಶಿವಲಿಂಗಮುದ್ರಾಂಕಿತವಾದ ಮನೆಯನ್ನು ಬಳಸುವುದು.

೪. ಭಾಂಡಶುದ್ಧಿ– ಭಕ್ತರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಅಥವಾ ಶಿವಲಿಂಗಮುದ್ರಾಂಕಿತವಾದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು.

೫. ತೃಣಶುದ್ಧಿ– ಭಕ್ತರು ತಂದ ಅಥವಾ ಭಸ್ಮದಿಂದ ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದ ಹುಲ್ಲು ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದು.

೬. ಕಾಷ್ಠಶುದ್ಧಿ –ಭಕ್ತರು ತಂದ ಇಲ್ಲವೆ ಭಸ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ಕಾಷ್ಠವನ್ನೇ ವ್ರತ ನಿಷ್ಠರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

೭. ವೀಟಿಕಾಶುದ್ಧಿ –ಭಕ್ತರ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಅಥವಾ ಭಸ್ಮಶುದ್ಧವಾದ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

೮. ಪಾಕಶುದ್ಧಿ –ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದವರು ಮಾಡಿದ, ಅಭಕ್ತರು ನೋಡದ ಭೋಜ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಭಕ್ತರು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.

೯. ರಸಶುದ್ಧಿ –ಎಮ್ಮೆ, ಆಡು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಾಲು-ಮೊಸರು, ಮಜ್ಜಿಗೆ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹಸುವಿನ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳನ್ನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

೧೦. ಭವಶುದ್ಧಿ –ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಜನ್ಮರಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿ.

೧೧. ಭೂತಶುದ್ಧಿ –ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ದಯೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಗದರಿಸದಿರುವುದು.

೧೨. ಭಾವಶುದ್ಧಿ –ಎಲ್ಲ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಸದಾ ಶಿವಭಾವಾನುಸಂಧಾನದಲ್ಲಿರುವುದು.

೧೩. ಮಾರ್ಗಶುದ್ಧಿ –ಇರುವೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯಾಗದಂತೆ ನಡೆಯುವುದು.

೧೪. ಕಾಲಶುದ್ಧಿ –ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವೂ, ಸೀರವವೂ, ಮನೋರಮವೂ ಆದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದು.

೧೫. ವಾಕ್‌ಶುದ್ಧಿ –ಅನೃತ-ಪರುಷ(ಕಠಿನ)-ಕುತ್ಸಿತ-ಅಸಹ್ಯಕರ ಹಾಗೂ ಜಂಭದ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಆಡದಿರುವುದು.

೧೬. ಜನಶುದ್ಧಿ –ಆಸನ-ಶಯನ-ಪ್ರಯಾಣ-ಸಭೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಯಾವಾಗಲೂ ಸದ್ಭಕ್ತ ಸಂಗ ಮಾಡುವುದು.

೪. ಗಣಾಚಾರ

ಭಕ್ತರು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದ ಆಚಾರವೇ ಗಣಾಚಾರ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅರವತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಶೀಲಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಚ[illegible] ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಭೇದಗಳಿವೆ.

ವಾಕ್ ಶೀಲವು ಏಳುಬಗೆ–

೧. ನಿಜಹೇಳುವುದು.

೨. ಜನರಿಗೆ ಹಿತವಲ್ಲದುದು ನಿಜವಾದರೂ ಹೇಳಬಾರದು. ಅಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಹಿತವಾದುದನ್ನೇ ಹೇಳುವುದು. ಎಂದರೆ ಪ್ರಿಯವೂ, ಸತ್ಯವೂ ಆದುದನ್ನೇ ಹೇಳಬೇಕು.

೩. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ವೇದಾಗಮಪುರಾಣ ಮೊದಲಾದ ಒಳ್ಳೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವುದು.

೪. ಶಿವ ಮತ್ತು ಶಿವಭಕ್ತರು ಇಲ್ಲವೆ ಗುರುವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದು.

೫. ಅನ್ಯ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾನವರನ್ನು ಎಂದೂ ಹೊಗಳಬಾರದು.

೬. ತನ್ನ ಬಣ್ಣಿಸಬೇಡ.

೭. ಇದಿರ ಹಳಿಯಲುಬೇಡ.

ಪಾಣಿಗತ ಶೀಲವು ಐದುಬಗೆ–

೮. ಗುರು ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ ವಂದನೆ.

೯. ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವಿಕೆ.

೧೦. ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲಿಕೆ ಹಿಡಿದು ಪ್ರತಿದಿನ ಜಪಿಸುವುದು.

೧೧. ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮಾರಾಧನೆ.

೧೨. ಗುರುಜಂಗಮರಿಗೆ ಮತ್ತು ಶಿವಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಾನ.

ಪಾದಗತ ಶೀಲವು ನಾಲ್ಕುವಿಧ–

೧೩. ಗುರು-ಜಂಗಮರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೋಗುವುದು.

೧೪. ಗುರು-ಜಂಗಮರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡುವುದು.

೧೫. ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವುದು.

೧೬. ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಸ್ಥಿರಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೂಡುವುದು.

ತ್ವಕ್‌ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶೀಲ ಎರಡುಬಗೆ–

೧೭. ಯಾವಾಗಲೂ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಧರಿಸುವುದು.

೧೮. ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಮೈ ರೋಮಾಂಚಗೊಳ್ಳುವುದು.

ಚಕ್ಷುಗತ ಶೀಲವು ಎರಡು ವಿಧ–

೧೯. ಬಳಲದೆ-ಅನುರಾಗದಿಂದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ನಿರೀಕ್ಷಣೆ.

೨೦. ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ನಿರೀಕ್ಷಣದಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳು ಹೊಮ್ಮುವುದು.

ಜಿಹ್ವಾಗತಶೀಲ

೨೧. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನಿವೇದಿತ ಪ್ರಸಾದವನ್ನೇ ಸೇವಿಸುವುದು.

ಘ್ರಾಣಗತಶೀಲ

೨೨. ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಗಳ ಸೌರಭವನ್ನು ಮೂಸುವುದು.

ಶ್ರೋತ್ರಗತಶೀಲ

೨೩. ಗುರು-ಶಿವ ಅಥವಾ ಭಕ್ತರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದು.

೨೪. ಗುರು-ಶಿವ ಮತ್ತು ಭಕ್ತರ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳದಿರುವುದು.

ಕಾಯಶೋಧಶೀಲವು ಐದು ವಿಧ

೨೫. ಗುರು ಅಥವಾ ಜಂಗಮರ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಶರೀರವನ್ನು ಪೋಷಿಸುವುದು.

೨೬. ನಿಷಿದ್ಧ ವಿಷಯಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು.

೨೭. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ನೀರು ಅಥವಾ ಭಸ್ಮದಿಂದ ಸ್ನಾನ.

೨೮. ಆಸನ-ಶಯನ-ಗೋಷ್ಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಭವಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿರುವುದು.

೨೯. ಭಸ್ಮ-ರುದ್ರಾಕ್ಷ ಮತ್ತು ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವುದು.

ಮನಸ್ಸಿನ ಶೀಲಗಳು

೩೦. ನಿಷಿದ್ಧ ಭೋಗವನ್ನು ಬಯಸದಿರುವುದೇ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆ.

೩೧. ಭಕ್ತಿರತಿಯನ್ನು ಬಯಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ವಿಷಯರತಿಯನ್ನಲ್ಲ.

೩೨. ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಅಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕೇ ಹೊರತು ವೈರಿಯಲ್ಲಲ್ಲ.

೩೩. ಲೋಭವನ್ನು ಧನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಾರದು, ಬದಲಾಗಿ ಶಿವಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ.

೩೪. ಮೋಹವನ್ನು ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕೇ ಹೊರತು ಹೆಂಡರುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಲ್ಲ.

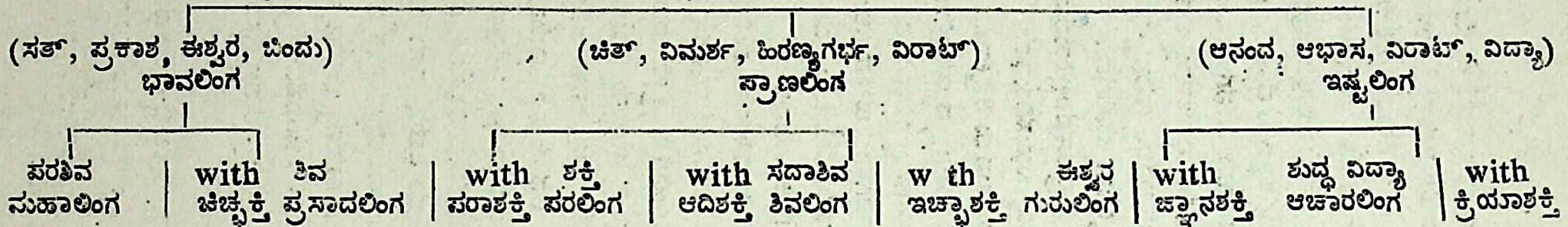
೩೫. ಮಾತ್ಸರ್ಯವನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರತು ಜನರಲ್ಲಲ್ಲ.

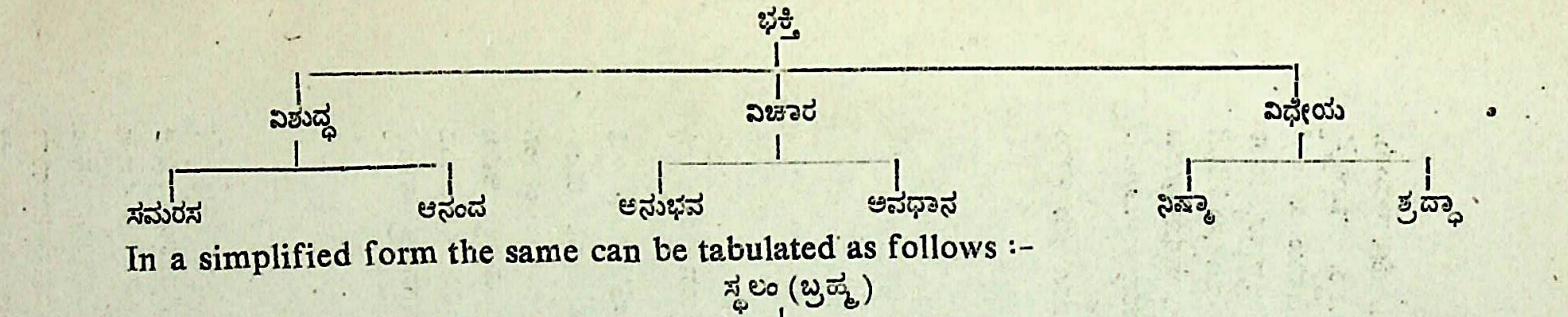
೩೬. ಮದವನ್ನು ಮಾಯಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕೇ ಹೊರತು ಧರ್ಮ-ಸಂಪತ್ತುಗಳಲ್ಲಲ್ಲ.
೩೭. ಗುರು-ಜಂಗಮರಲ್ಲಿನ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಬಾರದು.
೩೮. ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನೂ ಹಿಂಸಿಸದಿರುವುದು ಅಹಿಂಸೆ.
೩೯. ಪ್ರಾಣಿ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸದಿರುವುದೇ ದಯೆ.
೪೦. ಮಾತು ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಂಚನೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದು.
೪೧. ಶತ್ರುವಿನಲ್ಲಾಗಲಿ, ಮಗನಲ್ಲಾಗಲಿ, ವೈಷಮ್ಯ ತಳೆಯದಿರುವುದು.
೪೨. ಗುರುವಚನ ಮತ್ತು ವೇದಾಗಮ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬುಗೆ.
೪೩. ದುರಂತವಾದ ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡದಿರುವುದು.
೪೪. ವೈರಿಗಳಾಗಲಿ, ಅಪಕಾರಿಗಳಾಗಲಿ, ಅವರನ್ನು ದೂಷಿಸದಿರುವುದು ಕ್ಷಮೆ.
೪೫. ಮಾನಸಿಕ ಭೋಗಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡುವುದು.
೪೬. ಮಾತು ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾದವಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ.
೪೭. ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಯಸದಿರುವುದು.
೪೮. ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸದಿರುವುದು ಅಸ್ತೇಯ.
೪೯. ದೊರೆಯದ ವಸ್ತುವಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಸನವಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಸಂತುಷ್ಟಿ.
೫೦. ಭಗವಂತನ ನಾಮ-ರೂಪುಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ನೆನೆವುದು.
೫೧. ಶಂಭುವಿನ ನಾಮ ಗುಣಾದಿಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಚಿಂತಿಸುವುದು.
೫೨. ಗುರುಹಿರಿಯರ ಶಿವನ ಪಾದಸಂವಹ (ಒತ್ತುವುದು)ನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು.
೫೩. ಶಿವನನ್ನು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಅರ್ಚಿಸುವುದು.
೫೪. ಶಿವಚರಣಗಳಿಗೆ ನಿತ್ಯವೂ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ವಂದಿಸುವುದು.
೫೫. ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಶಿವನಿಗೆ ಕಿಂಕರನಂತೆ ಭಾವಿಸುವುದು.
೫೬. ಶಿವನ ಕಲ್ಯಾಣ ರೂಪದೊಂದಿಗೆ ಮೈತ್ರಿಯೇ ಸಖ್ಯ.
೫೭. ಬಂಧಮೋಕ್ಷಾದಿಗಳ ಎಲ್ಲ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಶಿವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದು ಆತ್ಮಾರ್ಪಣ.
೫೮. ಮೂಲಮಂತ್ರವನ್ನು ಸದಾ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಜಪಿಸುವುದು.
೫೯. ಶಿವನ ದಿವ್ಯ ರೂಪವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವುದು ಧ್ಯಾನ.
೬೦. ತೈಲಧಾರೆಯಂತೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಶಿವನನ್ನು ನೆನೆವುದು ಧಾರಣ.
೬೧. ಗಾಳಿಯಿಲ್ಲದೆಡೆ ಇರುವ ದೀಪದಂತೆ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತೊಡಗಿಸುವುದು.
೬೨. ಶಿವನನ್ನು ಸೋಽಹಂ ಎಂದರೆ ಅವನೇ ನಾನು ಎಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಶಿವನನ್ನು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಮುಖದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು.
೬೩. ಮಹೇಶ್ವರನ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಸಂಧಾನ ಮಾಡುವುದು.
೬೪. ಶಿವನ ಅನಂತ ರೂಪವನ್ನು ನಿಜರೂಪದಿಂದ ಭಾವಿಸುತ್ತಾ ಶಿವಾನಂದ ಪರವಶನಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಮರೆತು ಸ್ಥಿರ ಮನಸ್ಕನಾಗಿರುವುದು-

೫. ಭೃತ್ಯಾಚಾರ

ಭೃತ್ಯತ್ವವು ವೀರಭೃತ್ಯತ್ವ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದು ಎರಡು ಬಗೆ.

೧. ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮರಲ್ಲಿ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಎಸಗುವುದು.
೨. ಗುರುವಿಗೆ ತನುವನ್ನು, ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ಧನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ದಾಸೋಽಹಂಭಾವದಿಂದಿರುವುದು.

ಸ್ಥಲಂ- ಶಕ್ತಿಮತ್ ಘನಲಿಂಗಮ್
ಲಿಂಗ
(ಸತ್, ಪ್ರಕಾಶ, ಈಶ್ವರ, ಬಿಂದು)
ಭಾವಲಿಂಗ
(ಚಿತ್, ವಿಮರ್ಶ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ, ವಿರಾಟ್)
ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ
(ಆನಂದ, ಆಭಾಸ, ವಿರಾಟ್, ವಿದ್ಯಾ)
ಇಷ್ಟಲಿಂಗ
ಪರಶಿವ ಮಹಾಲಿಂಗ
with ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿ
ಶಿವ ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗ
with ಪರಾಶಕ್ತಿ
ಶಕ್ತಿ ಪರಲಿಂಗ
with ಆದಿಶಕ್ತಿ
ಸದಾಶಿವ ಶಿವಲಿಂಗ
w th ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ
ಈಶ್ವರ ಗುರುಲಿಂಗ
with ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ
ಶುದ್ಧ ವಿದ್ಯಾ ಆಚಾರಲಿಂಗ
with ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ
ಶಕ್ತಿ
ಪ್ರಕಾಶನಂ, ಸತ್
ವಿಮರ್ಶನಂ, ಚಿತ್
ಆಭಾಸನಂ, ಆನಂದ
ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿ
ಶಾಂತ್ಯತೀತೋತ್ತರಕಲಾ
ಪರಾಶಕ್ತಿ
ಶಾಂತ್ಯತೀತಕಲಾ
ಆದಿಶಕ್ತಿ
ಶಾಂತಿಕಲಾ
ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ
ವಿದ್ಯಾಕಲಾ
ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ
ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಕಲಾ
ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ
ನಿವೃತ್ತಿಕಲಾ
ಅಂಗ
ಪ್ರಾಜ್ಞ-ಯೋಗಾಂಗ
ತೈಜಸ, ಭೋಗಾಂಗ
ವಿಶ್ವ-ತ್ಯಾಗಾಂಗ
ಐಕ್ಯ
ಶರಣ
ಪ್ರಾಣಲಿಂಗೀ
ಪ್ರಸಾದೀ
ಮಾಹೇಶ್ವರ
ಭಕ್ತ

In a simplified form the same can be tabulated as follows :-

- ಸ್ಥಲಂ (ಬ್ರಹ್ಮ)
  - ಲಿಂಗಸ್ಥಲಂ (ಈಶ)
    - ಭಾವಲಿಂಗ (ಈಶ್ವರ)
      - ಮಹಾಲಿಂಗ
      - ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗ
    - ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ (ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ)
      - ಚರಲಿಂಗ
      - ಶಿವಲಿಂಗ
    - ಇಷ್ಟಲಿಂಗ (ವಿರಾಟ್)
      - ಗುರುಲಿಂಗ
      - ಆಚಾರಲಿಂಗ
  - ಅಂಗಸ್ಥಲಂ (ಜೀವ)
    - ಯೋಗಾಂಗ (ಪ್ರಾಜ್ಞ)
      - ಐಕ್ಯ
      - ಶರಣ
    - ಭೋಗಾಂಗ (ತೈಜಸ)
      - ಪ್ರಾಣಲಿಂಗೀ
      - ಪ್ರಸಾದೀ
    - ತ್ಯಾಗಾಂಗ (ವಿಶ್ವ)
      - ಮಾಹೇಶ್ವರ
      - ಭಕ್ತ

- ಶಕ್ತಿ
  - ಕಲಾಶಕ್ತಿ
    - ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿ — ಶಾಂತ್ಯಾತೀತೋತ್ತರಕಲಾ
    - ಪರಾಶಕ್ತಿ — ಶಾಂತ್ಯತೀತಕಲಾ
    - ಆದಿಶಕ್ತಿ — ಶಾಂತಿಕಲಾ
    - ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ — ವಿದ್ಯಾಕಲಾ
    - ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ — ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಕಲಾ
    - ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ — ನಿವೃತ್ತಿಕಲಾ
  - ಭಕ್ತಿಶಕ್ತಿ
    - ಸಮರಸಭಕ್ತಿ
    - ಆನಂದಭಕ್ತಿ
    - ಅನುಭವಭಕ್ತಿ
    - ಅವಧಾನಭಕ್ತಿ
    - ನೈಷ್ಠಿಕಭಕ್ತಿ
    - ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿ

ಸಾಮರಸ್ಯ-ಸಾರೂಪ್ಯಮುಕ್ತಿ ವಿವೇಕ

ಶ್ರೀಕಂಠ ಮತದಲ್ಲಿ ಸಾರೂಪ್ಯ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಯಿತು. ಸಾರೂಪ್ಯ ಎಂದರೆ ಸಾದೃಶ್ಯ. ಆ ಅಂಶವನ್ನು ಅವರು ಹೀಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ. "ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಾದೃಶ್ಯಮಸ್ತಿ. ಕುತಃ? 'ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ" (ಮುಂ. ೩. ೩.)' ಮುಕ್ತಃ ಶಿವಸಮೋ ಭವೇತ್' ಇತಿ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಗುಣ ಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾಗೇನ ಬ್ರಹ್ಮಸದೃಶತಯಾ ದೃಷ್ಟತ್ವಾತ್" ಎಂದರೆ 'ಮುಕ್ತನು ಪರಶಿವನ ಸಾದೃಶ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.' 'ಮುಕ್ತನು ಶಿವನಿಗೆ ಸಮ' ನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಎಂಬ ಶ್ರುತಿ. ಆಗಮ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಗುಣಸ್ವರೂಪವು ಅವಿಭಾಗ ಅರ್ಥಾತ್ 'ಬ್ರಹ್ಮಸಾದೃಶ್ಯ'ವೇ ಮುಕ್ತಿ. (ಬ್ರಂ. ಸೂ. ಅವಿಭಾಗಾಧಿಕರಣ ೪.೪.೨.೪.).

ಕ್ರಿಯಾಸಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಕ್ತಿಯು ಸಾರೂಪ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಾದರೂ ಅದು ಸಾಮರಸ್ಯಾತ್ಮಕ ಮುಕ್ತಿ.

ಅಮೃತಸ್ಯೇತಿ ವಾಕ್ಯೇನ ಧಾರಣಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ ।
ತನ್ನಿಷ್ಠಾ ಏವ ಮನುಜಾ ಅತಿವರ್ಣಾಶ್ರಮೇ ರತಾಃ ॥ ೧೬೧ ॥

ತ ಏವ ಹಿ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠಾ ಉದಾಹೃತಾಃ ।
ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯೇನ ಬ್ರಹ್ಮಭಾವಮುಪಾಶ್ರಿತಾಃ ॥ ೧೬೨ ॥

ಸಾರೂಪ್ಯರೂಪಿಣೀಂ ಮುಕ್ತಿಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಪರದುರ್ಲಭಾಂ ।
ಕೃತಕೃತ್ಯಾ ಭವಂತ್ಯೇವ ಶಿವಾನಂದಭುಜೋಽನಿಶಂ ॥ ೧೬೩ ॥

(ಕ್ರಿಯಾಸಾರ ಉ. ೧)

ತೈತ್ತರೀಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ "ಅಮೃತಸ್ಯ ದೇವಧಾರಣೋ ಭೂಯಾಸಂ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಶಿವಲಿಂಗಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ವಿಧಿಸಿದೆ. ಅಂಥ ಲಿಂಗನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳವರು ಅತಿವರ್ಣಾಶ್ರಮಿಗಳು ; ಅವರೇ ಮಹಾತ್ಮರು, ಅವರೇ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠರು, ಅವರು ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಭಾವದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಇತರರಿಗೆ ದೊರೆಯದ ಸಾರೂಪ್ಯಮುಕ್ತಿ. ಅವರು ನಿರಂತರವೂ ಶಿವಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ." ಎಂಬುದು ಕ್ರಿಯಾಸಾರವು ಸೂಚಿಸಿರುವ ಮುಕ್ತಿ. ಇದು ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯಾತ್ಮಕ ಸಾರೂಪ್ಯ. ಮುಂದೆ 'ಭೋಗಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯ ಲಿಂಗಾಚ್ಚ' (೪. ೪. ೬-೨೧) ಎಂಬ ಸೂತ್ರಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ-

ತಥಾ ವಿದ್ವಾನ್ ಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ವಿಧೂಯಾಥ ನಿರಂಜನಃ
ಉಪೈತಿ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮಿತಿ ತತ್ಸಾಮ್ಯಮಿತೀರಿತಂ ॥ ೧೫೭ ॥

ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ 'ಪರಮಸಾಮ್ಯ'ವೂ ಸಹ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸಾಮರಸ್ಯಾತ್ಮಕ ಸಾರೂಪ್ಯವೇ ಹೊರತು ಭೇದದ್ಯೋತಕವಾದ ಕೇವಲ ಸಾಮ್ಯವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ "ಪರಮ" ಪದವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು "ಮುಕ್ತೋಪಸೃಪ್ಯವ್ಯಪದೇಶಾತ್ (ಬ್ರಂ. ೧. ೩. ೨.)ಎಂಬಲ್ಲಿ "ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತೀತ್ಯತ್ರ ಪರಮಶಿವೋಪಾಸಕಾನಾಂ ಶಿವಸಾರೂಪ್ಯಮುದಿಶ್ಯ" ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿ "ನಿರತಿಶಯಾನಂದಸ್ವರೂಪಾ ತತ್ಸಮಾನ ಗುಣಸಾರಾ ಕೈವಲ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪಮುಕ್ತಿಃ" ಎಂದರೆ ಪರಮ ಶಿವೋಪಾಸಕರಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಸಾರೂಪ್ಯವೆಂದರೆ

ನಿರತಿಶಯವಾದ ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪವೂ ಶಿವಾನಂದಸಮಾನಗುಣಸಾರವೂ ಆದ ಕೈವಲ್ಯ ಅರ್ಥಾತ್ ಅದು ಶಿವಸಾಮರಸ್ಯಾತ್ಮಕವೇ ಹೊರತು ಶ್ರೀಕಂಠರು ಹೇಳುವ "ಮುಕ್ತಿಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಭೇದವನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುವ ಸಾದೃಶ್ಯಾತ್ಮಕ ಸಾರೂಪ್ಯ'ವಲ್ಲ.

ರಾಮಾನುಜೀಯರಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಸಾರೂಪ್ಯವು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಲ್ಲಭತ್ವಾದಿಗಳ ಹೊರತು ವಿಷ್ಣುವಿನಂತೆ ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿಧರತ್ವ ರೂಪವಾದ ತದ್ರೂಪಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಸಾರೂಪ್ಯ. ಅದ ರಂತೆ ಶ್ರೀಕಂಠರೂ ಗೌರೀವಲ್ಲಭತ್ವಾದಿ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲದ ಶಿವಸಾರೂಪ್ಯ ; ಎಂದರೆ ಶಿವನಂತೆ ತ್ರಿನೇತ್ರತ್ವ, ಚಂದ್ರಧರತ್ವಾದಿರೂಪ ; ಪ್ರಮಥರಿಗೆ ಲಭಿಸಿರುವಂತಹ ಶಿವರೂಪಪ್ರಾಪ್ತಿ ರೂಪ ಸಾರೂಪ್ಯ. ಇದನ್ನೇ ಶ್ರೀಕಂಠರು "ಆತ್ಮೇತಿತೂಪಗಚ್ಛಂತಿ ಗ್ರಾಹಯಂತಿ ಚ" (ಬ್ರಂ. ೪. ೧. ೩) ಎಂಬ ಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಾಸಕನಿಗೆ "ತ್ವಂ ವಾ ಅಹಮಸ್ಮಿ ಭಗವೋ ದೇವತೇ ಅಹಂ ವೈ ತ್ವಮಸ್ಮಿ" ಉಪಾಸಕ ನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಸಾದವಿಷ್ಟೆ ! 'ನೀನೇ ನಾನು ; ಅಥವಾ ನಾನೇ ನೀನು' ಎಂಬ ಭಾವ. ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ರಾಜ ತನ್ನ ಆಪ್ತಸೇವಕನ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ಣಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಉಡು ಪನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಧರಿಸಿ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ "ತಾನೇ ಅವನು, ಅವನೇ ತಾನು. ಅವನು ಮಾಡಿದ ಆಜ್ಞೆ ತಾನು ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ !" ಎಂಬುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡುವಿಕೆ. ಮುಂದೆ "ನಿರತಿಶಯ ಸ್ವರೂಪಾನಂದ ಸಾಕ್ಷಿ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶ ಶಿವರೂಪ ಪರಾಹಂಭಾವಾಪತ್ತಿರ್ಮುಕ್ತಿಃ" ಎಂದರೆ ನಿರತಿಶಯವಾದ ಸ್ವರೂಪಾನಂದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಭೂತವಾದ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶ ಶಿವರೂಪದ ಪರಾಹಂ ಭಾವ". ಶ್ರೀಕಂಠ ಮತದಲ್ಲಿ ಶಿವರೂಪಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಮುಕ್ತಿ". ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಚ ತಾದೃಗೇವ ತದ್ಭಾವನಯಾ ಉಪಾಸಕಶ್ಚ ತಥೈವ ಭವತಿ" ಎಂಬ ಭೇದದ್ಯೋತಕ ಔಪಮ್ಯವೇ ಸಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಈ ಸೂತ್ರದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ "ನಿರತಿಶಯ ಪರಮಾನಂದ ಚಿದಚಿತ್ಪ್ರಪಂಚವಿಲಕ್ಷಣ ಶಿವತತ್ತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿರೇವ ಮೋಕ್ಷಃ" ಎಂದರೆ ನಿರತಿಶಯ ಪರಮಾನಂದರೂಪವೂ ಚಿದಚಿತ್ ಪ್ರಪಂಚ ವಿಲಕ್ಷಣವೂ ಆದ ಶಿವತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಅರ್ಥಾತ್ ಸಾಮರಸ್ಯವೇ ಮುಕ್ತಿ" ಎಂದು ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಿದ್ಧವಾದ ಸಾಮರಸ್ಯಾತ್ಮಕ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಶಿವರೂಪ ಪ್ರಾಪ್ತಿ-ಶಿವತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳಿ ಗಿರುವ ಅಂತರವು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರು ಶ್ರೀಕಂಠರು ಹೇಳುವ "ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ" ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. 'ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಮಿತ್ಯುಕ್ತಿವಿರೋ ಧಾತ್, ವಿಶಿಷ್ಟಸ್ಯ ದುರ್ನಿರೂಪ್ಯತ್ವೇನ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾಚ್ಚ ಶಿವಾದ್ವೈತಮೇವ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ" ಎಂದು "ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ"ವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ರಿಯಾಸಾರವು "ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ" ಮತ್ತು "ಸಾರೂಪ್ಯ" ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದೆಯಾದರೂ ಅವರ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಕ್ರಮವು ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತಾನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಇದೆ.

ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತರು "ಅನಾವೃತ್ತಿಶ್ಶಬ್ದಾತ್" ಎಂಬ ಕಡೆಯ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ "ಲೋಹರಸನ್ಯಾಯಾದಿವತ್ ಪರಮೇಶ್ವರೋಪಾಸಕಾನಾಂ ತದುಪಾಸನಾಮಹಿಮ್ನಾ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಜೀವಭಾವ ನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಶಿವತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೇವ ಮೋಕ್ಷಃ" ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವರ್ಜ್ಯ ವಿಚಾರ

ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಶಿವಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಜೀವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವನೇ ಆಗುವುದರಿಂದ ಈತನಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಸಂಹಾರ-ತಿರೋಧಾನ ಮತ್ತು

ಅನುಗ್ರಹ ಎಂಬ ಪಂಚ ಕೃತ್ಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವೂ ಉಂಟೇ ? ಎಂಬ ಸಂದೇಹವು ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಕಾರರು ಮುಕ್ತನಿಗೆ "ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ" (ಬ್ರಂ. ಸು. ೪. ೪) ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿರುವುದರಿಂದ ವೀರಶೈವವೂ ಅದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದದ್ದು ನಿರತಿಶಯಶಿವಾನಂದ. ಅವನಿಗೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರದ ಗೊಡವೆ ಏಕೆ ?

ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ "ನದೀಸಮುದ್ರ ನ್ಯಾಯದ ಉಪಮಾನವನ್ನು ಮುಕ್ತಿಗೆ ನೀಡಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಆಚಾರ್ಯರು "ಜಲೇ ಜಲಮಿವ, ವಹ್ನೌವಹ್ನಿರಿವ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನು ಶಿವನಲ್ಲಿ ಅವಿರಳಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವೂ ಅವನಿಗೆ ಬಂತಲ್ಲವೆ ? ಎಂಬ ಶಂಕೆಗೆ ಉತ್ತರವು ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಇದೆ.

ನಾನಾ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಾಮ-ರೂಪು-ರುಚಿಗಳುಳ್ಳ ನದಿಗಳು ಹರಿದು ಬಂದು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಾಮರೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನೀರು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆದು ಒಂದಾಗುವುದು ದಿಟ. ಆದರೂ ಆ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡು ಭಾಗಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇವೆ. ಎಂದರೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿದ ನದಿಗಳ ನೀರು ಸಮುದ್ರ ಹೊಕ್ಕರೂ ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲ್ಪದರದ ನೀರು (Surface of the water) ಮಾತ್ರ ರವಿರಶ್ಮಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಆವಿಯಾಗಿ ಮೇಲೇರಿ, ಮೋಡವಾಗಿ ಮಳೆಸುರಿದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುವುದೇ ಹೊರತು, ಸಮುದ್ರದ ತತ್ತಳದಲ್ಲಿರುವ ಜಲಾಂಶವು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ರವಿರಶ್ಮಿಗೆ ಸಿಗದೆ ಪರಮ ಶೀತಲವನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಮುಕ್ತಾತ್ಮರೂ ಸಹ ಭವಿಜೀವಿಗಳಂತೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಜನನ ಮರಣಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗದೆ ಕಡಲಿನ ತತ್ತಳ ಜಲದಂತೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರದ ಜಂಜಾಟವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಆನಂದಾತ್ಮಕ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರದ ಹೊಣೆ ಪರಮಾತ್ಮನದು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯ ನೆರವು ಅಗತ್ಯ. ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರದ ಹೊಣೆಯೇ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಗೌರೀವಲ್ಲಭತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಏಳುವುದಿಲ್ಲ !

ಹಾಗಾದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವಿಭಾಗ ಮತ್ತು ಅದಿಲ್ಲದ ವಿಭಾಗವೆಂಬುದು ಉಂಟೆ ? ಎಂಬ ಶಂಕೆಗೆ ಶ್ರುತಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ– "ಪಾದೋಽಸ್ಯ ವಿಶ್ವಾಭೂತಾನಿ ತ್ರಿಪಾದಸ್ಯಾಮೃತಂ ದಿವಿ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಅನುಪಮ ಪ್ರಭಾವ (ಪಾದ) ನಾಲ್ಕನೆ ಒಂದುಭಾಗವನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾಗಿ ತೆಗೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನು ಉಳಿದ ಮೂರು (ಪಾದ) ಭಾಗವನ್ನು ಅವನು ತನ್ನಲ್ಲೇ ನಿಕ್ಷೇಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. "ತ್ರಿಪಾದಸ್ಯಾಮೃತಂ ದಿವಿ". ಮುಕ್ತಾತ್ಮರು ನಿತ್ಯಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿರುವುದು ಅಲ್ಲಿಯೇ. ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಧನಿಕನು ತನ್ನ ಸಂಪತ್ತಿನ ಪಾದಭಾಗವನ್ನು ತನ್ನ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ, ಉಳಿದ ಮೂರು ಭಾಗಗಳನ್ನು (Reserve fund) ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟು ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದರಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಮುಕ್ತಾತ್ಮರು ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರರೂಪವಾದ ಭವಚಕ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ, ನಿತ್ಯಾನಂದಾತ್ಮಕವಾದ ಅಖಂಡಾನಂದದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅದನ್ನೇ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ "ಪರಶಿವ ಕೈಲಾಸವಾಸಿಗಳಾದ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರಿಗೇ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವುದನ್ನೂ ಶರೀರಾಭಿಮಾನರಹಿತರಾಗಿ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಶಕ್ತಿ ವ್ಯಾಪಾರವುಳ್ಳ ನಿಷ್ಕಾಮರಿಗೆ ನಿತ್ಯವೈಭವ ಪರಮಾನಂದಕಂದ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶ ವಿಭೂತಿಮಯ ಶಿವಧಾಮ

ರಸ್ಯಾತ್ಮಕ ಸಾರೂಪ್ಯ-ರಸೈಕಪ್ರಪಂಚ-ರಸಾವಗಾಹಿಗಳಾದವರಿಗೆ, ಪರಿಪೂರ್ಣ-ಸರ್ವ-ಶಿವಾತ್ಮಕಭಾವ ಪ್ರಕಟನವನ್ನೇ ಶ್ರುತಿಯು ಸೂಚಿಸಿದೆ. "ಅಹಮನ್ನಮಹಮನ್ನಮಹಮನ್ನಮ್" "ಅಹಮನ್ನಾದೋಽಹಮನ್ನಾದೋಽಹಮನ್ನಾದಃ". ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಶ್ರುತಿಯು ಮುಕ್ತಾನುಭವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ.

ಆಕಾಶದಂತೆ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ-ಶಿವತತ್ತ್ವಾನಂದಾನುಭವವುಳ್ಳ ಶಿವಯೋಗ-ಸಮಾಧಿನಿಷ್ಠರಾದ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಶಿವಯೋಗಿಗಳು ಸ್ವಯಂ ದೃಢಶಿವಸಾರೂಪ್ಯಧಾರಿಗಳಾದರೂ ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರದ ಬಯಕೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ-ಜಂಜಡವು ಶಿವನಿಗೇ ವಿಲಾಸವು! ಅದರ ಗೊಡವೆ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಅನಗತ್ಯ.

ಪ್ರಮಾಣ ವಿಚಾರ

ದಾರ್ಶನಿಕರಲ್ಲಿ-

ಚಾರ್ವಾಕರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ-ಪ್ರಮಾಣವೊಂದನ್ನೇ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ;

ಬೌದ್ಧ-ವೈಶೇಷಿಕರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಅನುಮಾನಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ;

ಸಾಂಖ್ಯ-ವೀರಶೈವರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ, ಅನುಮಾನ ಮತ್ತು ಶಬ್ದ ಎಂದು ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ;

ನೈಯಾಯಿಕರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ, ಅನುಮಾನ, ಉಪಮಾನ ಮತ್ತು ಶಬ್ದ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ;

ಪ್ರಾಭಾಕರರು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅರ್ಥಾಪತ್ತಿಯೂ ಸೇರಿ ಐದು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ;

ಭಾಟ್ಟರು ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತಿಗಳು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅನುಪಲಬ್ಧಿಯೂ ಸೇರಿ ಆರು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ;

ಪೌರಾಣಿಕರು ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕರು ಹಿಂದಿನವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಭವ ಮತ್ತು ಐತಿಹ್ಯ ಎಂಬ ಒಟ್ಟು ಎಂಟು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ.

ವೀರಶೈವರು ಒಪ್ಪಿರುವ ಪ್ರಮಾಣತ್ರಯದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಅಂತರ್ಭಾವವು ಹೀಗಿದೆ-

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅನುಪಲಬ್ಧಿ,
ಅನುಮಾನದಲ್ಲಿ ಉಪಮಾನ-ಅರ್ಥಾಪತ್ತಿ-ಸಂಭವಗಳು,
ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಐತಿಹ್ಯ

ಅಂತರ್ಭಾವವಾಗುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಇತರ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಅಗತ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ, ಅನುಮಾನ, ಮತ್ತು ಶಬ್ದ ಎಂಬ ಈ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅರ್ಥಾಪತ್ತಿಯೂ ಅಗತ್ಯ ; ಎಂದು ವಾತೂಲತಂತ್ರಟೀಕೆಯ ಉಪೋದ್ಘಾತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.[1]

---

[1] ವಾತೂಲತಂತ್ರ-ಟೀಕೆಯ ಉಪೋದ್ಘಾತ, (ಗುಬ್ಬಿ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯವಿರಚಿತ.)

ಪಾರಮೇಶ್ವರ-ತಂತ್ರ ಮತ್ತು ಪೌಷ್ಕರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪ್ರಮಾಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ-

"ಚತ್ವಾರಿ ತಾನಿ ಮಾನಾನಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದೀನಿ ಹೇ ದ್ವಿಜಾಃ ।
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮನುಮಾನಂ ಚ ಶಬ್ದಾರ್ಥಾಪತ್ತಿರೇವ ಚ ॥"

ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ, ಅನುಮಾನ ಮತ್ತು ಶಬ್ದ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಅರ್ಥಾಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು-

"ದೃಶ್ಯಮಾನಮಸರ್ವಜ್ಞಂ ಕಲ್ಪಯೇತ್ ಸೋಪಪಾದಕಮ್ ।
ಪಶುಷ್ವೇವ ಪಶುತ್ವಾಖ್ಯಂ ಸರ್ವಜ್ಞೇ ಶಾಸ್ತ್ರತಃ ಸ್ಥಿತೇ ॥"

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿವನು "ಸರ್ವಜ್ಞ" ಎಂದಾಗ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಉಳಿದ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲವೂ "ಅಸರ್ವಜ್ಞ" ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ "ಪೀನೋ ದೇವದತ್ತೋ ದಿವಾ ನ ಭುಂಕ್ತೇ" ಎಂದರೆ "ದಷ್ಟಪುಷ್ಟನಾಗಿರುವ ದೇವದತ್ತನು ಹಗಲು ಉಣ್ಣುವುದಿಲ್ಲ." ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅವನು "ರಾತ್ರಿ ಉಣ್ಣುತ್ತಾನೆ." ಎಂಬುದು ಆಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರಂತೆ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಅರ್ಥಾಪತ್ತಿ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವೀರಶೈವವು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿದೆ.

ವೀರಶೈವ ಸಮ್ಮತಗಳು

(ಕ) ಆಗಮ ಸಾಂಕರ್ಯವಿಚಾರ

ವೀರಶೈವವು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಶಿವಾಗಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ಒಪ್ಪಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ "ಈ ವೀರಶೈವವು ಈ ಆಗಮಗಳ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ" ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಶಿಖಾಮಣಿಯು "ನಿರ್ದಿಷ್ಟ-ಮುತ್ತರೇ ಭಾಗೇ ವೀರಶೈವಮತಂ ಪರಂ[1]" ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಶಿವಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಉತ್ತರಭಾಗಗಳು ಪರಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ.

ಬೇರೆ ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಮಸಾಂಕರ್ಯವನ್ನು ದೋಷ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ವೀರಶೈವದಲ್ಲಿ ಅದು ದೋಷವಲ್ಲ; ಪೂರ್ವಶೈವರಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಆಗಮ-ಸಂಪ್ರದಾಯದವರು ಮತ್ತೊಂದು ಆಗಮೋಕ್ತ-ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಎಸಗುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾ :– ಒಂದು ಆಗಮ ಕ್ರಮದಂತೆ ದೇವತಾಪ್ರತಿಷ್ಠಾದಿಗಳು ನಡೆದಿರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಆಗಮ-ಸಂಪ್ರದಾಯದರೀತ್ಯಾ ಅಲ್ಲಿ ಪೂಜಾದಿ-ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಎಸಗಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಅದು "ಆಗಮ-ಸಾಂಕರ್ಯ" ಎಂಬ ದೋಷವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ– ವೀರಶೈವವು ಇಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಸೂಚಿಸಿದೆ–

"ದಿವ್ಯಾಗಮಾರ್ಥಸಾಂಕರ್ಯಮೈಕತಂತ್ರಾನ್ನ ದೋಷಕೃತ್ ।
ಕಿಂತು ಪಾಶುಪತಾದ್ಯರ್ಥಸಾಂಕರ್ಯಂ ತೇಷು ದೋಷಕೃತ್ ॥

---

[1] ಸಿ. ಶಿ. ಪ. ೫.

ತೇಷ್ವಪ್ಯೇಕಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಗ್ರಾಹ್ಯಮನ್ಯದುಪೇಕ್ಷತೇ ।
ಇತ್ಯೇತನ್ಮಾನುಷೇ ಲಿಂಗೇ ನ ತು ಸ್ವಾಯಂಭುವಾದಿಷು ॥

ಏಕಾಗಮಾವಲಂಬೇsಪಿ ಪ್ರವಿಹಾಯ ತದೀರಿತಮ್ ।
ಪ್ರಶಸ್ತಮನ್ಯತೋ ಗ್ರಾಹ್ಯಮಿತ್ಯನ್ಯೇ ದೇಶದೇಶಿಕಾಃ ॥

ಎಂದರೆ "ದಿವ್ಯಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಆಗಮಗಳ ಉದ್ದೇಶವೂ ಒಂದೇ ಆದ್ದರಿಂದಲೂ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಒಬ್ಬನೇ ಪರಶಿವನ ಉಕ್ತಿಯಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಆಗಮಸಾಂಕರ್ಯದೋಷವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಪತಿ-ಪಶು-ಪಾಶಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಸಾಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೇ ಹೊರತು ಕ್ರಿಯಾಸಾಂಕರ್ಯವನ್ನೆಸಗಬಾರದು. ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಆಗಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರು ಉಳಿದ ಆಗಮಗಳ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಬಾರದು. ಈ ನಿಯಮವು ಮಾನವಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಶಿವಲಿಂಗಗಳಿಗಲ್ಲದೆ ಸ್ವಯಂಭುವೆನಿಸಿದ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲ. ಒಂದು ಆಗಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಅರ್ಚನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರೂ ಕೂಡ, ಆ ವಿಧಾನವಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದದ್ದು ಮತ್ತೊಂದು ಆಗಮದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದು. ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಮ್ಮತವೆ ಅಲ್ಲವೆ ? ಎಲ್ಲ ದಿವ್ಯಾಗಮಗಳೂ ಶಿವೋಕ್ತವೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಧಕರು ತಮಗೆ ಅಭಿಮತವಾದ ಯಾವುದೇ ಆಗಮವನ್ನಾದರೂ ಅನುಸರಿಸಿ, ಕೈಂಕರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಎಸಗುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲ."

(ಕ್ರಿಯಾಸಾರ ಉ. ೧೪. ಪು. ೩೦೨)

(ಖ) ಸ್ಥಲತತ್ತ್ವಸ್ವರೂಪ

ಪತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಲ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಭವ-ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ಗೆಮಾಯಿದೇವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ–

"ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ಶಿವತತ್ತ್ವವನ್ನು ಶಿವಾಚಾರ್ಯರು "ಸ್ಥಲ" ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮಹದಾದಿತತ್ತ್ವಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಇದು ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನ. ಅಷ್ಟೇ ! ಅಲ್ಲ. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಅಡಗಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿಯೇ "ಸ್ಥ" ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಕೃತವೂ ಪೌರುಷವೂ ಆದ ವಿಶ್ವವು ಹಿಂದೆ ಎಲ್ಲಿ ಅಡಗಿತ್ತೊ, "ಲ"ಎಂದರೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಇಡೆಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲಿ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದೋ ಅದು ಸ್ಥಲ."

(– ಅನು. ಸೂ ಅಧಿ. ೨.)

ಆ ಸ್ಥಲ ತತ್ತ್ವವು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದಾಗ ಅದು ತನ್ನ ಲೀಲೆಗಾಗಿ ಸ್ವಶಕ್ತಿಕ್ಷೋಭಮಾತ್ರದಿಂದ 'ಲಿಂಗಸ್ಥಲ' ಮತ್ತು "ಅಂಗಸ್ಥಲ" ಎಂದು ಇಬ್ಬಗೆಯಾಯಿತು.

ಲಿಂಗಾಂಗೋಪಾಧಿಭೇದೇನ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ನಂ ಪರಸ್ಪರಮ್ ।
ಮಹಾನ್ ಘಟಪ್ರಭೇದೇನ ಯಥಾಕಾಶಃ ಪ್ರತೀಯತೇ ॥

ಒಂದೇ ಆಕಾಶವು ಘಟಾಕಾಶ, ಮಠಾಕಾಶ, ಮಹಾಕಾಶವೆಂದು ತೋರುವಂತೆ. ಶಿವ-ರುದ್ರ ಮುಂತಾಗಿ ಹೆಸರು ತಳೆದ ಲಿಂಗತತ್ತ್ವವು ಉಪಾಸ್ಯವಾಯಿತು. ಜೀವ-ಪುರುಷ-ಮುಂತಾಗಿ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂಗ ತತ್ತ್ವವು ಉಪಾಸಕವಾಯಿತು. ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಅರ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಲೀಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ! "ರುದ್ರೋ ಭೂತ್ವಾ ರುದ್ರಮರ್ಚಯೇತ್" "ಶಿವಸ್ಸೈವ ಶಿವೋಪಾಸ್ತಿಃ" ಶಿವನಾಗದವನು ಶಿವನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಲಾರ. ಶಿವಾರ್ಚನೆಗೆ ಅರ್ಹತೆ ಪಡೆಯದೆ ಶಿವೋಪಾಸನೆ ಮಾಡಬಾರದು ; ಎಂಬುದು ಇದರ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಚಿನ್ಮಾತ್ರವೆನಿಸಿದ ಸ್ಥಲವೇ ಲಿಂಗ ; ಜೀವನೇ ಅಂಗ. ಹೇಗೆ ಸ್ಥಲವು ಲಿಂಗ-ಅಂಗವೆಂದು ಇರ್ತೆರನಾಯಿತೋ ಆದರಂತೆ ಸ್ಥಲತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಅವಿನಾಭಾವದಿಂದಿರುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಕೂಡ ಇರ್ತೆರನಾಯಿತು. ಲಿಂಗಗತವಾದ ಶಕ್ತಿ ಕಲೆಯೆನಿಸಿತು. ಅಂಗಗತವಾದ ಶಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿಯೆನಿಸಿತು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ-ಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬರಲು ಕಾರಣವಾದ ಶಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ, ಅಂತಹ ಜೀವನನ್ನು ಗುರುಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಶಿವದೀಕ್ಷಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಶಿವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕರುಣಿಸುವ ಭಕ್ತಿಯೆ ಮಿಗಿಲು.

(– ಅನು. ಸೂ. ಅಧಿ. ೨)

(ಗ) ಜೀವನು ಶಿವನ ಅಂಶ

ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಶಿವನ ಅಂಶ. ಲಕುಲೀಶಪಾಶುಪತರು ಹೇಳುವಂತೆ ಜೀವ ವಿಭುವಲ್ಲ. ಅನಾದಿವಾಸನಾವಿಶೇಷದಿಂದ ಅವನು ಸಂಸಾರಿ. ಪುಣ್ಯವಿಶೇಷದಿಂದ ಅವನು ಮಾನವ ಜನ್ಮ ತಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಪುಣ್ಯಾಧಿಕನೂ ಪಾಪದೂರನೂ ಆದ ಜೀವನ ಮೇಲೆ ಶಿವಕಾರುಣ್ಯರೂಪ ಶಕ್ತಿಪಾತವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಕ್ತಿಪಾತಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆ (ಭೂಮಿಕೆ ಪು. ೩೨-೩೩) ಗುರು ಭಕ್ತನ ಶಕ್ತಿಪಾತಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಲಿಂಗಧಾರಣರೂಪ-ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಎಸಗುತ್ತಾನೆ. ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುವಿನ ಆದೇಶದಂತೆ ಅಷ್ಟಾವರಣ-ಪಂಚಾಚಾರ ಮತ್ತು ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ, ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸಿಡಿದುಬಂದ ಕಿಡಿ ರಂಜಕವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಅಗ್ನಿಸ್ವರೂಪ ತಳೆವಂತೆ ; ರವಿಕಿರಣ ತಾಪಕ್ಕೆ ಕಾಯ್ದ ಕಡಲ ಜಲ ಮೇಘವಾಗಿ ಮಳೆಗರೆದು ನದಿಯಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ಸೇರುವಂತೆ ಅಂಗನು ಜೀವಗುಣಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟು, ಶಿವತ್ವವು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

(ಘ) ಪಂಚಸೂತಕನಿರಾಕರಣ

ವೀರಶೈವವು ಅತ್ಯಾಶ್ರಮವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧಾಂತ–ಶಿಖೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ–

ಅತ್ಯಾಶ್ರಮಿತ್ವಾತ್ ಗಣವಂಶಜಾನಾಂ
ಲಿಂಗಾಂಗಸಂಗಿನಾಂ ತತ್ರಾಜನ್ಮಾಂತದೀಕ್ಷಾ ।
ಯಥಾ ಗಂಗಾ ಶಿವಸಂಗಾತ್ತಥೈವ
ನ ಸೂತಕಂ ವಾ ನಾಪ್ಯಶುಚಿತ್ವಮೇಷಾಮ್ ॥ ೧೨ ॥

ಎಂದರೆ ವೀರನಂದ್ಯಾದಿ-ಪ್ರಮಥಗೋತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೂ ಲಿಂಗಾಂಗಿಗಳೂ ಆದ ವೀರಶೈವರು ಅತ್ಯಾಶ್ರಮಿಗಳು ;– ಎಂದರೆ ಅತಿಶಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವೇ ಮುಂತಾದ ಆಶ್ರಮಗಳುಳ್ಳವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ಮಾಡುವ ಶಿವದೀಕ್ಷಾಸಂಸ್ಕಾರವು ಅವರ ಮರಣ ಪರ್ಯಂತವೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದು. ಲಿಂಗಧಾರಣಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ವ್ರತವು ಮುಂಡಕಾದಿಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿರೋವ್ರತ, ಪಾಶುಪತವ್ರತ, ಶಾಂಭವವ್ರತ ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಅರ್ಹತೆ ಪಡೆದಿದೆ.

ಲಿಂಗಧಾರಣವು ನಿತ್ಯ. ಅದು ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರೀರ್ವರಿಗೂ ಉಂಟು. ಆದರೆ– ರಜಸ್ವಲೆಯರು, ಪ್ರಸವಿಸಿದವರು ಆದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ದರ್ಶನಸ್ಪರ್ಶನಾದಿಗಳಿಗೆ ಅನರ್ಹರು ; ಎಂದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಲಿಂಗ

ಧಾರಣ-ಪೂಜಾದಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯರಾಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಎಂಬ ಶಂಕೆಯನ್ನು ಮೇಲಿನ ಶ್ರುತಿಯು ನಿರಾಕರಿಸಿದೆ. ಭಾಗೀರಥಿ ಎನಿಸಿರುವ ನದಿಯು, ನಿತ್ಯಶುದ್ಧನಾದ ಶಿವನ ಸಂಗದಿಂದ ನಿತ್ಯಪವಿತ್ರ ವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸೂತಕಾದಿಗಳ ಹಂಗಿಲ್ಲ. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದವರು ಯಾರೇ ಆಗಲಿ, ಅವರು ಪವಿತ್ರ ರಾಗುವರೇ ಹೊರತು ಗಂಗೆ ಇತರಜಲಗಳಂತೆ ಅಪವಿತ್ರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಗಳಾದ ವೀರಶೈವಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಿಗೆ ಜನನಾದಿಸೂತಕಗಳ ಹಂಗಿಲ್ಲ.

ಯಥಾವಿಶ್ವೇಶಸನಿಕಟಾತ್ ಗಂಗಾ ಸೂತಕವರ್ಜಿತಾ ।
ತಥಾ ಲಿಂಗಾಂಕಿತಾ ಭಕ್ತಾಃ ಪಂಚಸೂತಕ ವರ್ಜಿತಾಃ ॥

(– ಲಿಂಗಸಾರ)

ಸ್ವೇಷ್ಟಲಿಂಗೈಕ-ಪೂಜಾಯಾಂ ನೈವಾಶೌಚಂ ವಿಧಿಯತೇ ।
ಪೌಂಡರೀಕೇ ರಜಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಸ್ವಾಗ್ನಿಹೋತ್ರೇ ಯಥಾ ತಥಾ ॥

"ಗಂಗೆಯು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಸೂತಕದೋಷವಿಲ್ಲವೋ ಅವರಂತೆ ಲಿಂಗಪೂಜಾನಿರತರಾದ ಶಿವಭಕ್ತರಿಗೆ ಅವರವರ ಲಿಂಗಪೂಜೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಜನನ-ಮರಣ-ಪ್ರಸವ-ಉಚ್ಛಿಷ್ಟ-ರಜಸ್ಸು ಎಂಬ ಐದು ಸೂತಗಳು ಇಲ್ಲ. ಪೌಂಡರೀಕಯಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಕಣಬದ್ಧರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ರಜಸ್ವಲೆಯರಾದರೂ ಅವರಿಗೆ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿರುವ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹೇಗೆ ಸೂತಕ ವಿಲ್ಲವೊ ಅದರಂತೆ. ಮತ್ತು ನಾಲಗೆಯು ಎಂಜಲಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಬಾರದು; ಆದರೂ ಅದು ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಪವಿತ್ರವೆನಿಸುವಂತೆ ವೀರಶೈವರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಪೂಜಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪವಿತ್ರರೇ ಹೊರತು ಅವರು ಇತರರ ಸ್ಪರ್ಶಾದಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಹರಲ್ಲ."

(ಸಿದ್ಧಾಂತಾಗಮ)

ಆದ್ದರಿಂದ ರಜಸ್ವಲೆಯರೂ ಪ್ರಸವಿಸಿದವರೂ ಆದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಲಿಂಗಧಾರಣ ಪೂಜಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪರಿಶುದ್ಧರೇ ಹೊರತು, ಕರ್ಮಾಂತರಕ್ಕಲ್ಲ; ಇವೇ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ (೧. ೨. ೧. ೬. ಸಂ. I. ಪು. ೨೧೦) ದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಈ ವಿಚಾರವು ವಿಶದವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

(ಚ) ಕ್ರಿಯಾ-ಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಸಮಸಮುಚ್ಚಯತ್ವ

ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವು ಸಕಾಮಕರ್ಮ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ. ಸ್ವರ್ಗಸ್ವರಾಜ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮವು ಸಕಾಮಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಪಶುಕರ್ಮ. ಇನ್ನು ಶಿವಾರ್ಪಣ-ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳು ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮಗಳು. ಆದರೆ ಸ್ವರ್ಗಸ್ವಾರಾಜ್ಯಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನಿಷ್ಕಾಮದಿಂದ ಮಾಡಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯು ಮಾತ್ರವೆ ಫಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವು ಪತಿಕರ್ಮವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಶಿವಾರ್ಪಣಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಶಿವಪೂಜಾ-ಧ್ಯಾನ-ಧಾರಣ-ಜಪಾನುಷ್ಠಾನಾದಿಕರ್ಮಗಳು ಮಾತ್ರ ಪತಿಕರ್ಮಗಳು. ಈ ಬಗೆಯ ಪತಿಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷವಿಷಯಕವಾದ ಜ್ಞಾನ ಇವೆರಡೂ ಕೂಡಿಯೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ; ಎಂದು ವೀರಶೈವದ ನಿಲವು.

(ಛ) ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಗುರೂಪದೇಶ ಮತ್ತು ಅದರ ಮಹತ್ವ

೧. ಇಂದಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ಅಂಗವು ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ, ನಿನಗೆ ಪ್ರಾಕೃತ ದೋಷಗಳ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲವಾಗಿ, ಇನ್ನು ನೀನು ಶಿವಶರಣರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಸು.

೩. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಜೆ ನಿಯಮದಿಂದ ಮಿಂದು, ಭಸ್ಮ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಶ್ರೀ : ಶಿವಪಂಚಾಕ್ಷರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ, ವಾಮಹಸ್ತದಲ್ಲಿರುವ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸು.

೩. ಶೌಚದಿಂದ ಕಾಯವನ್ನು, ಸತ್ಯದಿಂದ ವಚನವನ್ನು, ಶಿವಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ನೀನು, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಶಿವಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು.

೪. ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮರ ಹೊರತು ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಶಿವಪ್ರಸಾದದ ಹೊರತು ಪ್ರಾಕೃತ-ಅನ್ನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಆಗದಿರಲಿ.

೫. ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕಾಯಕದಿಂದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿ, ದಾಸೋಽಹಂಭಾವದಿಂದ ವರ್ತಿಸು.

೬. ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪವಿತ್ರರೂ, ಅಪ್ರಾಕೃತಾಚಾರಪರರೂ ಆದ ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಜಾತಿ-ವೃತ್ತಿ-ಕುಲಾಚಾರಗಳ ಭೇದವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಎಣಿಸಬೇಡ.

೭. ಎಂದಾದರೂ ಶಿವಧರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸಂದೇಹವು ಬಂದರೆ, ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾರಂಗತರಾದ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಮತ್ತು ಸದಾಚಾರಿಗಳಾದ ಶಿವಶರಣರ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಾನಿಸು.

೮. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ವೀರಶೈವಾಚಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಶೈವಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅಪಾಯ ಸಂಭವಿಸಿ ದರೆ ನೀನು ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ತೆತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕಾರ ಮಾಡು.

೯. ಗುರುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಜಂಗಮದಲ್ಲಿಯೂ ವೈಷಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದೆ, ಅವರಿಬ್ಬರ ಆಚಾರ-ಜ್ಞಾನರೂಪತೆಯನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿ, ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದಗಳ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಪಡೆ.

೧೦. ಹೀಗೆ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಡೆದು, ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿ, ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯವೆಂಬ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದು. ಇದೇ ಗುರುವಿನ ಆದೇಶ ; ಇದೇ ಗುರು ವಿನ ಉಪದೇಶ.

(ಜ) ವೀರಶೈವದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನ

ಅಂತಃಪ್ರಕಾಶಮಾನಸ್ಯ ಸಂವಿತ್ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಸಂತತಮ್ ।
ಮನಸಾ ಯದುಪಸ್ಥಾನಂ ತತ್ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಂ ವಿದುಃ ॥

(– ವೇದಾಂತಸಾರ ವೀ. ಚಿಂತಾಮಣಿ, ಪು. ೯೫-೯೬)

ಒಳಗೆ ಬೆಳಗುವ ಜ್ಞಾನಸೂರ್ಯನನ್ನು ನಿರಂತರವೂ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನ-ಮಾಡು ವುದೇ ವೀರಶೈವದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನ.

(ಝ) ವೀರಶೈವ-ಲಿಂಗಾರ್ಚನ-ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

"ವತ್ಸ, ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಲಿಂಗಾರ್ಚನವನ್ನು ಮಾಡು. ಪೂಜಾ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ, ಮಡಿಯಿಂದ ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಆರಾಧಿಸು. ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ- ಸಮತ್ವವೆಂಬ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ; ಪೂರ್ಣಭಾವವೇ ವಸ್ತ್ರ : ತ್ರಿಶಕ್ತಿಗಳೆಂಬ ಗುಣ

ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೇ ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ; ವಿದ್ಯೆಯೇ ಸುಗಂಧ ; ಭೂತದಯೆಯೇ ಅಕ್ಷತೆ ; ಶಬ್ದಾದಿ-ವಿಷಯಗಳೇ ಪುಷ್ಪಗಳು : ಪ್ರಜ್ಞೆ-ಮನಸ್ಸು-ಅಹಂಕೃತಿಚಿತ್ರಗಳೇ ಧೂಪ ; ಶ್ರೋತ್ರಾದಿ-ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ದೀಪ ; ಸದ್ವಾಸನವೆಂಬ ತೈಲತುಂಬಿದ್ದು ಆ ಆರತಿ ; ಸುಖ-ದುಃಖದೂರವಾದ ಜೀವೋಪಹಾರವೇ ನೈವೇದ್ಯ : ಗುಣತ್ರಯವೇ ತಾಂಬೂಲ ; ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣವೇ ನಮಸ್ಕಾರ ; ಶಾಂತಿಯೇ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿ ; ಏಕಾಗ್ರತೆಯೇ ವಿಸರ್ಜನ. ಹೀಗೆ ಒಳಗಿನ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಧರಿಸಿರಬೇಕು.

ವೀರಶೈವ ಮತ್ತು ಇತರ-ದರ್ಶನಗಳು

೧) ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ವೈತ-ಶಿವಾದ್ವೈತಗಳಿಗಿರುವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ವೈತ	ಶಿವಾದ್ವೈತ
೧. ಬ್ರಹ್ಮವು ನಿರ್ವಿಶೇಷ	ಬ್ರಹ್ಮವು ಸವಿಶೇಷ
೨. ಬ್ರಹ್ಮವಿವರ್ತವೇ ಜಗತ್ತು	ಬ್ರಹ್ಮದ ಪರಿಣಾಮ ಜಗತ್ತು
೩. ಜಗತ್ತು ಮಿಥ್ಯೆ	ಜಗತ್ತು ಸತ್ಯ
೪. ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿ	ಜ್ಞಾನ-ಕ್ರಿಯಾಸಮುಚ್ಚಯವೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ
೫. ಕೈವಲ್ಯವೇ ಮುಕ್ತಿ	ಸಾಮರಸ್ಯವೇ ಮುಕ್ತಿ

೨). ಲಕುಲೀಶ-ಪಾಶುಪತ ಮತ್ತು ವೀರಶೈವ

ಲಕುಲೀಶಪಾಶುಪತ	ವೀರಶೈವ
೧. ಪತಿ-ಪಾಶ-ಯೋಗ-ವಿಧಿ-ದುಃಖಾಂತ ಎಂದು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಐದು.	ಪತಿ-ಪಶು-ಪಾಶ ಎಂದು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮೂರು.
೨. ಪಶುತ್ವಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾದ ಮಲಗಳು ಐದು. ಅವು ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ-ಅಧರ್ಮ-ಸಕ್ತಿ-ಹೇತು-ಚ್ಯುತಿ ಎಂದು.	ಆಣವ-ಮಾಯೀಯ-ಕಾರ್ಮ ಎಂದು ಮಲಗಳು ಮೂರು.
೩. ಮಲಕ್ಷಪಣೋಪಾಯಗಳು ಐದು– ವಾಸ-ಚರ್ಯಾ-ಜಪಧ್ಯಾನ-ಸದಾರುದ್ರಸ್ಮೃತಿ-ಪ್ರಸಾದ ಎಂದು.	ವೇಧಾ-ಮನು-ಕ್ರಿಯಾ ಎಂಬ ಈ ದೀಕ್ಷಾತ್ರಯದಿಂದ ಮಲಧ್ವಂಸ.
೪. ಕ್ರಾಥನ-ಸ್ಪಂದನ, ಮಂಟನ-ಶೃಂಗಾರಣ, ಅಪಿತತ್ಕರಣ-ಅಪಿತದ್ಭಾಷಣ ಮುಂತಾದವು ಸಾಧನಮಾರ್ಗಗಳು.	ಅಷ್ಟಾವರಣ-ಪಂಚಾಚಾರಗಳು ಸಾಧನ ಮಾರ್ಗಗಳು.
೫. ಆತ್ಮನು ವಿಭು.	ಆತ್ಮನು ಶಿವಾಂಶ.
೬. ವಿಧಿಯ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಪಶು-ಪತಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.	ಷಟ್‌ಸ್ಥಲ-ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಶಿವತ್ವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

೬.	ಇಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವು ಸುಖಸ್ವರೂಪ. ಶಿವಸಾಮ್ಯರೂಪವಾದ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಮೋಕ್ಷ.	ನದೀ-ಸಮುದ್ರನ್ಯಾಯ-ಶಿಖಿ-ಕರ್ಪೂರನ್ಯಾಯ-ಜಲೇ-ಜಲಮಿವ ನ್ಯಾಯ, ಲೋಹ-ರಸನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಭ್ರಮರ-ಕೀಟನ್ಯಾಯದಂತೆ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯಾತ್ಮಕಮೋಕ್ಷ.

೩. ಶೈವ-ವೈಷ್ಣವ-ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ — ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ

೧.	ಬ್ರಹ್ಮಸಗುಣ.	ಸ್ಥಲಾತ್ಮಕಬ್ರಹ್ಮವು ಸಕಲ-ನಿಷ್ಕಲ,
೨.	ಶ್ರೀಕಂಠಮತದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗಣಿಕಾಭೇದ ; ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜಮತದಲ್ಲಿ ಅಪೃಥಕ್ ಸಿದ್ಧಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಗತಭೇದ.	ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅವಿನಾಭಾವಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಜೀವನು ಶಿವಾಂಶ
೩.	ಶಿವಸಾರೂಪ್ಯ ಅಥವಾ ವಿಷ್ಣುಸಾರೂಪ್ಯವೇ ಮೋಕ್ಷ	ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯವೇ ಮೋಕ್ಷ.
೪.	ಬ್ರಹ್ಮ-ಜೀವರಿಗೆ ಭೇದಾಭೇದಕಲ್ಪನ.	ಶಿವ-ಜೀವರಿಗೆ ಸಂಸಾರ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ-ಭೇದ; ಮುಕ್ತಿದೆಸೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಅಭೇದ.

೫. ಈ ಉಭಯವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಕ್ಕಿಂತ ವೀರಶೈವರ ಸಾಧನಮಾರ್ಗವು ವಿಲಕ್ಷಣ

೪. ಶ್ರೀಕಂಠ-ರಾಮಾನುಜಮತಗಳಿಗೆ ಇರುವ ಸಾಮ್ಯ

೧.	ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ	ಚಿದಚಿದ್ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ.
೨.	ಸಂಸಾರದೆಸೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭೇದ ; ಮುಕ್ತಿ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾಭೇದ	ಜೀವ-ಜಗತ್-ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಭೇದ ; ವಿಶಿಷ್ಟಾಭೇದ.

೩. ಪರಿಣಾಮವಾದ, ಮತ್ತು ಜಗತ್ಸತ್ಯತ್ವವಾದಗಳೆರಡು ಮತಗಳಿಗೂ ಸಮಾನ.

೪.	ಭೇದಾಭೇದಾತ್ಮಕ ಸನಾತನ ಶಕ್ತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠ. ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವ-ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಅಭೇದ.	ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಚೇತನಾ-ಚೇತನರೂಪ ಪದಾರ್ಥದ್ವಯವಿಶಿಷ್ಟತ್ವ. ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಜೀವನು ಭೇದವಾಗಿಯೇ ಇರುವನು.
೫.	ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಉಪಾದಾನತ್ವ.	ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಉಪಾದಾನ.

೬. ಈ ಎರಡೂ ಮತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಶಿವಪಾರಮ್ಯ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ವಿಷ್ಣು ಪಾರಮ್ಯವು ಮಾತ್ರ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸ.

೫. ಭಾಸ್ಕರಾಚಾರ್ಯಮತ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ

ಅಚಿತ್-ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಭೇದಾಭೇದಗಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ; ಚಿತ್-ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಅಭೇದವೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಭೇದವು ಔಪಾಧಿಕ-ಜ್ಞಾನಾಧಿಕರಣ ಭಾಸ್ಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ— ಜೀವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ; ಜೀವೇತರಕ್ಕೆ ಇದು ಔಪಾಧಿಕ; ಎಂದೂ, ಅಂಶಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ— "ಅವನು ಭಿನ್ನಾಭಿನ್ನರೂಪ ; ಅಭಿನ್ನರೂಪವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ; ಭಿನ್ನತ್ವವು ಔಪಾಧಿಕ; ಎಂದೂ, ಅವಿಭಾಗಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಘಟವು ಒಡೆದರೆ ಘಟಾಕಾಶವು ವಿಲೀನವಾಗುವಂತೆ. ಅದರಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಜೀವ-ಪರಮರಿಗೆ ಅಭೇದವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ; ಭೇದವು ಔಪಾಧಿಕ ; ಜೀವಭಾವವು ಅಳಿದರೆ ಭೇದವು ಅಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಶ್ರುತಿಗಳು ಔಪಾಧಿಕ ಭೇದವುಳ್ಳವುಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ದ್ವೈತ ಶ್ರುತಿಗಳು ಔಪಚಾರಿಕವೆಂದಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಉಭಯ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕತ್ವವಿಲ್ಲದಿರುವುದೇ ಅಸ್ವಾರಸ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜೀವ-ಬ್ರಹರಿಗೆ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯವಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಉಭಯ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೂ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕು.

೬. ಯಾದವ ಪ್ರಕಾಶಮತ—ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ

ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಈ ಆಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರ ಗುರುಗಳು. ಇವರ ಮತದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಜೀವ ಪರಮರಿಗೆ ಭೇದಾಭೇದವೆ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತವು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ನದೀ ಸಮುದ್ರನ್ಯಾಯದಿಂದ ಅಭೇದವೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶಿವಾದ್ವೈತವು ಮುಕ್ತಿ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಅಭೇದವನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದೇ ಹೊರತು ಭೇದಾಭೇದವನ್ನಲ್ಲ; ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಇವೆರಡಕ್ಕಿರುವ ಅಂತರ.

ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರ ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ದರ್ಶನವು ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಭಗವತ್ಪಾದರ ಕೇವಲಾದ್ವೈತ, ಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ದ್ವೈತ ಶೈವಾದಿ-ಸಮ್ಮತವಾದ ದ್ವೈತಕ್ಕಿಂತ, ಶ್ರೀಕಂಠ-ರಾಮಾನುಜ ಸಮ್ಮತವಾದ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಕ್ಕಿಂತ, ಲಕುಲೀಶ-ಪಾಶುಪತ ಸಮ್ಮತವಾದ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಕ್ಕಿಂತ, ಭಾಸ್ಕರ-ಯಾದವಪ್ರಕಾಶ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ಭೇದಾಭೇದಕ್ಕಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ್ದರಿಂದ ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತವು ಈ ಎಲ್ಲ ದರ್ಶನಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರ್ಪಡುವುದರಿಂದ ಈ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸರ್ವೋತ್ತರತ್ವವು ಯುಕ್ತವೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತವೆಂಬ ಅಭಿಧಾನವು ಅನ್ವರ್ಥಕ.

ಸಿದಾರ್ಥಿ ಸಂ || ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಬ || ೯ ಸೋಮವಾರ
೧೮-೬-೭೯
ಮೈಸೂರು.

ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ

ಅವತರಣಿಕೆಗಳು

ಮತ್ತು

ಅವುಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಎರಡನೆಯ ಸಂಪುಟದ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹ

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಎರಡನೆಯ ಸಂಪುಟವು ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಎರಡನೆಯ ಪಾದದಿಂದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಮಾಪ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಮುಗಿದಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ–ವೈಶೇಷಿಕ–ಬೌದ್ಧ ಜೈನ–ಮುಂತಾದ ದರ್ಶನಗಳು ಮತ್ತು ಶೈವ ಮತಾಭಾಸವೆನಿಸಿರುವ ಮಿಶ್ರ–ರೌದ್ರ–ಪಾಶುಪತ–ಗಾಣಾಪತ್ಯ ಸೌರ–ಶಾಕ್ತ–ಕಾಪಾಲಿಕಗಳು ಹಾಗೂ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾದಿ ಮತಗಳು ಇಲ್ಲಿ ನಿರಾಕೃತವಾಗಿವೆ. ಅನಂತರ ಮೂರು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.—

ಜೀವನ ಲೋಕಾಂತರ ಗಮನಾಗಮನ, ಭಕ್ತ ಸ್ಥಲದಿಂದ ಶರಣ ಸ್ಥಲದವರೆಗಿನ ಐದು ಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಮತ್ತು ಐಕ್ಯ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತವು ಸಿದ್ಧಿಸುವ ಕ್ರಮ, ಆಚಾರ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ. ಶಕ್ತಿಪಾತ ಸ್ವರೂಪ ಅಂತರ್ಬಹಿರ್ಲಿಂಗಧಾರಣ, ಲಿಂಗಧಾರಣ ಸ್ಥಾನಗಳು, ಶಿರೋವ್ರತ ಸ್ವರೂಪ, ವೀರಶೈವ ದೀಕ್ಷಾ ಪ್ರಯೋಜನ, ಶಿವ–ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ, ಹರಿ–ಹರರಿಗೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದನ, ಸಾರೂಪ್ಯಮುಕ್ತಿ–ಸಾಮರಸ್ಯ ಮುಕ್ತಿವಿವೇಕ, ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಎಲ್ಲ ಉಪಾಸಕರಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ ಪ್ರತಿಪಾದನ; ಲಿಂಗಾಂಗಿಗಳಿಗೆ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮದ ಅಗತ್ಯ, ಕರ್ಮ–ಜ್ಞಾನ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನ, ಆಶ್ರಮ–ಅನಾಶ್ರಮ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ ಪ್ರದಾನ, ಅತ್ಯಾಶ್ರಮ, ಪೂರ್ವಪಾಶುಪತ–ಮಹಾಪಾಶುಪತ–ನಿರಾಭಾರಿವೀರಶೈವ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಉಪಾಸನಾ ತ್ರೈವಿಧ್ಯ, ನಿರಾಭಾರಿ ಪರಮ ವಿರಕ್ತರಿಗೆ ಕರ್ಮತ್ಯಾಗ, ಶತರುದ್ರೀಯ ಜಪ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ, ನದೀಸಮುದ್ರ ನ್ಯಾಯ–ಜಲೇ ಜಲನ್ಯಾಯ–ಲೋಹ–ರಸ ನ್ಯಾಯಗಳಂತೆ ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿವೆ.

ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮೇಯವೆನಿಸಿರುವ ಅಷ್ಟಾವರಣ, ಪಂಚಾಚಾರ, ಮತ್ತು ಷಟ್‌ಸ್ಥಲ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಅಗತ್ಯವನ್ನು "ಅಥ" ಶಬ್ದ ನಿರ್ವಚನ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಪ್ರಥಮ ಸಂಪುಟ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ದರ್ಶನ ಸ್ವರೂಪವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಸಹ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವಿಷ್ಟು—

ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದ ಆದ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರೆನಿಸಿರುವ ಶ್ರೀ ನೀಲಕಂಠ ಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಣಾಲಿಯೇ ಅನಂತರದ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಗಳೆನಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ, ಶಿವಾದ್ವೈತ ಮಂಜರೀ (ಪಂಚಾಧಿಕರಣೀ) ಕ್ರಿಯಾಸಾರ, ವೀರಶೈವಾನಂದಚಂದ್ರಿಕಾ (ಚತುಸ್ಸೂತ್ರೀ) ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವೃತ್ತಿ (ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯ)ಯ ವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ವೀರಶೈವ ದಾರ್ಶನಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಇವುಗಳಿಗಿರುವ ಏಕಸೂತ್ರತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಈ ದರ್ಶನದ ಮತ್ತೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

ಈ ಭಾಷ್ಯವು ಕೇವಲ ದಾರ್ಶನಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿರೂಪಣವೇ ತನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಇದು ತನ್ನ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ ಆಗಮ, ಸ್ಮೃತಿ, ಪುರಾಣಾದಿಗಳನ್ನು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ ಸ್ಮೃತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಿತಾಕ್ಷರ ಕರ್ತೃ ವಿಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೭೦–೧೧೦೫, ಪುಟ. ೩೮೯ II) ನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಭಾಷ್ಯದ ಕಾಲ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಅನುಕೂಲ

ವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದ ಉದ್ಧರಣಗಳು ವಿಪುಲವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬೋಧಾಯನ ಮಹರ್ಷಿಯ ಸೂತ್ರ ವೃತ್ತಿಯು ಆಧಾರವಾಗಿರುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮಹರ್ಷಿಯ ಸೂತ್ರ ವೃತ್ತಿಯು ಆಧಾರ ವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಮುಂದೆಯೂ ಸಹ (ಪುಟ. ೫೧೦ II) " ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುನಿ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಕೃತ ಲಘು ಸೂತ್ರ ವೃತ್ತೌ " ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅದು ಮತ್ತೆ ಸ್ಮೃತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಬೋಧಾಯನ ವೃತ್ತಿಯು ಇದುವರೆಗೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ ; ಅಗಸ್ತ್ಯ ವೃತ್ತಿಯು ಮಾತ್ರ ದೇವಿಡಿ ಜಮಿನ್‌ದಾರ್ ಲಿಂ. ಬಾಲ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಸಾದ್ ರಾವ್ ಅವರಿಂದ ಭಾಷ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯ ಮಾತೃಕೆ ಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡಾಗ, ಅವುಗಳಲ್ಲೊಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ " ಅಗಸ್ತ್ಯ ಸೂತ್ರವೃತ್ತಿ " ಯು ಇದ್ದುದನ್ನು ತಾವು ಕಂಡುದಾಗಿ ದಿ. ಸಿ. ಹಯವದನರಾಯರು ತಮ್ಮ ಆಂಗ್ಲ ಉಪೋದ್ಘಾತ (ಪುಟ. 3) ದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.[1]

ಮೇಲಾಗಿ ಸ್ವಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ ಪರಮತ ನಿರಾಕರಣವು ಎಲ್ಲ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಿಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಇತರ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಿ, ನಿರಾಕರಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಇತರ ದಾರ್ಶನಿಕರ ಆಶಯವನ್ನು ಆಯಾ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದಲೇ ಯಥಾ ಶ್ರುತವಾಗಿ ಉದ್ಧರಿಸಿ ನಿರಾಕರಿಸುವುದು ಈ ಭಾಷ್ಯದ ಮಗದೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಆಯಾ ಉದ್ಧರಣಗಳ ಸೂಚನೆಗಾಗಿ ಪ್ರಾಯಃ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆವರಣ " " ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಈ ಉದ್ಧರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಗಳೂ ಇರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

---

1. " Kandukur Balasurya PrasadaRow of Devidi House, Vizagapatam Possesses two palmyra leaf copies of this work and one copy on ordinary paper with the Sutra Vriti. " (Introduction to Srikara Bhashya. edited by C. Hayavadana Rao. Vol. I p. 3. 1936.)

ಅವತರಣಿಕೆಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ

೧

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪ್ರಾಚ್ಯ ವಿದ್ಯಾಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ಎರಡು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಈ ಭಾಷ್ಯ ಸಂಪುಟಗಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರೂ ಸಂಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರೂ ಆದ ಡಾ. ಜಿ. ಮರುಳಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಅವತರಣಿಕೆಗಳನ್ನು ತಾವು ಓದಿದ್ದೀರಿ. ಅವರಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಾಷ್ಯದ ಕಾಲ ಕರ್ತೃತ್ವಾದಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಕೆಲವು ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವೂ ಉಂಟು. ಆ ಬಗೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಹೃದಯರ ಅವಗಾಹನೆಗೆ ತರುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ.

ದಿ. ಸಿ. ಹಯವದನರಾಯರು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು (೧೯೩೬) ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಈ ಭಾಷ್ಯದ ಬಗೆಗೆ 'ಶಿವಾನುಭವ'(ವಿಜಾಪುರ) 'ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ', (ಬೆಂಗಳೂರು) 'ಸಾಹಿತ್ಯಸಮಿತಿ ಪತ್ರಿಕೆ' (ಧಾರವಾಡ) ಮುಂತಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಲಿಂ. ಟಿ. ಎಚ್. ಎಂ. ಸದಾಶಿವಯ್ಯನವರೂ ಒಬ್ಬರು. ಅವರು ಶಿವಸುತ* ಎಂಬ ಗುಪ್ತನಾಮದಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಿತಿ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ (೧೯೪೩–೧೯೪೪) ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದ ಐದು ಲೇಖನಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾನ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಕೆಲವು ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅವತರಣಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸದರಿ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಪರವಿರೋಧಗಳಿದ್ದು, ವಿವಾದಕ್ಕೆ ಎಡೆಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ನಾನು ಅವುಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತ ನಿರ್ದೇಶಕರೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಅದನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಸಮೀಕ್ಷಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು.

ಶಿವಸುತರ ಲೇಖನಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

i ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ ವೇದವು ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲ. ವೀರಶೈವವು ಇತರ ಶೈವಗಳಂತೆ ವೇದಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಪಂಡಿತರು ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ii ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥವಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಧರ್ಮವು ಬಸವಾದಿ ಶಿವ ಶರಣರು ನಿರೂಪಿಸಿದ ವೀರಶೈವಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ.

iii ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಮಧ್ವ' ಪದವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಅದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦–೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶ್ರೀಪತಿಕರ್ತೃಕವಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಅದು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೧೯)ರ ತರುವಾಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಶ್ರೀಪತಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಇತ್ಯಾದಿ.

ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸೋಣ—

---

*'ಶಿವಸುತ' ಎಂಬ ಗುಪ್ತನಾಮದಿಂದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಲಿಂ|| ಟಿ. ಎಚ್. ಎಂ. ಸದಾಶಿವಯ್ಯನವರು ನ್ಯಾಯಪದವೀಧರರು. ಇವರು ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀರಂಭಾಪುರೀ ಪೀಠದ ಅಧಿಪತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಉಮೇದುವಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು. ಲಿಂ|| ಸರ್. ಕೆ. ಪಿ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣಶೆಟ್ಟರ ನೇತೃತ್ವದ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೯೨೨-೨೩)ಯಲ್ಲಿ ಇವರ ಉಮೇದುವಾರಿಕೆ ನಿರಾಕೃತವಾದಮೇಲೆ ಇವರು ಕೆಲವು ಕಾಲ ನ್ಯಾಯವಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಜಿಲ್ಲಾನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ ನಿವೃತ್ತರಾದರು.

ಶ್ರೀರಂಭಾಪುರಿ ಪೀಠದ ಪಟ್ಟಾಧಿಕಾರ (೧೯೨೩)ದ ತರುವಾಯ ಉಂಟಾದ ಗುರು–ಜಂಗಮ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಇವರು ಒಂದು ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ಪೂರ್ವಗ್ರಹ ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂಬುದು ಅವರ ಲೇಖನಗಳಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವರು ಅದೇ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಶೆಟ್ಟರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತೂ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಧಾರವಾಡದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಿತಿ ತ್ರೈಮಾಸಿಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿವೆ.

(i) ಮೊದಲ ಆಕ್ಷೇಪ ಸಮೀಕ್ಷೆ :

ಶಿವಸುತರು ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ್ದರೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ವಿರಲಾರದು. ಇವರು ೧೯೨೨ರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದ ಕೆಲವು ಲೇಖನಗಳು ಅಪ್ರಕಟಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಈಚೆಗೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಅಡ್ವೊಕೇಟರಾದ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಎಂ. ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿಯವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವ ದಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನದಿಂದ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವು (೧೯೭೬) ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಡಿ. ಜತ್ತಿ ಅವರು ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಈ ಧರ್ಮದ ಬಗೆಗೆ ಶ್ರೀಯುತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. A DISCOURSE ON VEERASAIVISM. (An unwritten chapter in the religious history of India)—By T. H. M. Sadasivayya. ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಒಂದೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಲಾಗಿದೆ.*

"Its philosophy has for its basis the Upanishads which comprise the 'JnanaKanda' of the Vedas and which have placed India on the summit of spiritual glory. As will be shown later, of all the known schools of Indian philosophy, Veerasaivism is the most conforming to the principles of the Upanishads. In his introduction t, "Sreekara Bhashya" Sreepati : one of the five celebrated commentators on the Brahma Sutras, claimed for this religion the Upanishads as the chief basis. "Viseshadwaita Philosophy", he says "is the very essence of all the Upanishads". He further says that the philosphy of the Veerasaivas is in strict conformity with all the Vedas. Besides this Sreekara Siva Charya a very great teacher of this religion appealed to the Vedas for his doctrines and looked on them with a feeling of deep veneration" (pp-8-9.)

"ಭಾರತೀಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವೈಭವವನ್ನು ಅತ್ಯುನ್ನತಕ್ಕೆ ಒಯ್ದುವುಗಳು ವೇದಗಳ ಜ್ಞಾನ ಕಾಂಡ ವೆನಿಸಿದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು, ಅವೇ ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಆಧಾರಭೂತವಾದವುಗಳು. ಭಾರತೀಯ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಇತರ ಪಂಥಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವವು ಉಪನಿಷತ್ ತತ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಐವರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಕಾರರಾದ ಆಚಾರ್ಯಪುಂಗವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರೂ ಒಬ್ಬರು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷ್ಯಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೇ ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು

"ಅಶೇಷೋಪನಿಷತ್ಸಾರೇ ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ ಮಂಡನಮ್"

"ವೀರಶೈವೈಕ ಸಿದ್ಧಾಂತೇ ಸರ್ವಶ್ರುತಿ ಸಮನ್ವಯಃ"

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಈ ಧರ್ಮದ ಮಹಾನ್ ಗುರುಪದವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾದ ಶ್ರೀಕರ (ಶ್ರೀಪತಿ) ಶಿವಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ವೇದಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಗೌರವವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ."

---

* First lecture was published in first universal Religious conference held at Madras in 1922.

ಮುಂದುವರೆದು "ವೀರಶೈವವು ವಿಕಾಸಗೊಂಡ ವೈದಿಕಶೈವದ ಒಂದು ಹಂತ" (Veera saivism a phase in the evolution of the vedic saivism) ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ (ಪು ೧೪) ವೀರಶೈವವು ದ್ವೈತಾದ್ವೈತವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವುದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

" Veerasaivism is called Vaidik Tantrik. From what has been discussed about it is clear that there is absolutely no difference between the Vedas and the Agamas (except that the latter discards karma kanda). Veerasaivas themselves do not make any such distinction. Nilakanta Sivacharya, the earliest and the first known commentator of the Brahma Sutras, declares "we make no difference between the Veda and the Sivagama, Even the Vedas may properly be called Sivagama, Siva being author there of".

The way in which the Vedas have been spoken of by the Veerasaiva devotees has misled some of the writers to assume that Lingayets deny the authority of the vedas. Such writers ignore the fact that it is the " Karmabhaga " of the Vedas that is decried. Besides a devotee, highly intoxicated with love, ecstasy and devotion to his lord talks naturally in derision of all vain learning". (pp. 16-17.)

"ವೀರಶೈವಧರ್ಮವು ವೈದಿಕ ತಾಂತ್ರಿಕ. ವೇದ ಮತ್ತು ಆಗಮಗಳ ನಡುವೆ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. (ಆಗಮಗಳು ವೇದದ ಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತವೆ) ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ವೀರಶೈವರು ಈ ಎರಡೂ ಗ್ರಂಥಗಳ ನಡುವೆ ಯಾವ ಭೇದವನ್ನೂ ಎಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿನ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಾದ ಶ್ರೀ ನೀಲಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ವೇದ ಮತ್ತು ಶಿವಾಗಮಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಯಾವ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನೂ ಎಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ ವೇದಗಳನ್ನು ಸಹ ಶಿವಾಗಮಗಳೆಂದೇ ಕರೆಯಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಶಿವನೇ ಈ ಎರಡಕ್ಕೂ ಕರ್ತೃ."

"ವೀರಶೈವ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ವೇದಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳಿಂದಾಗಿ ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮವು ವೇದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತದೆ" ಎಂಬ ತಪ್ಪು ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವರು ಬರಹಗಾರರು ಬಂದಂತಿದೆ. ಕೇವಲ ಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿರಾಕರಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅನೇಕರು ಮರೆತಂತಿದೆ. ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉನ್ಮಾದಗೊಂಡ ಭಕ್ತನು ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ವಿಚಾರವಲ್ಲಿ ನಿಷೇಧಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದು ಸಹಜ."

ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ವೀರಶೈವವುವೇದಾಗಮೋಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಿಸುವುದೆಂದೂ, ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಐವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರು ವೇದಾಗಮಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪರವಾಗಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀಸದಾಶಿವಯ್ಯನವರು ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಸಾರಿದ್ದಾರೆ. ಮುಂದುವರೆದ ಅವರ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವಧರ್ಮವು ಬಸವಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆಯೇ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದಿತೆಂಬುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

(ii) ಎರಡನೆಯ ಆಕ್ಷೇಪ ಸಮೀಕ್ಷೆ :—

"Thus it is proved beyond dispute that Veerasaivism which, by its sudden and starting uprise in the 12th century led historians to attribute its orgin to the great revolution at Kalyan, was but a distinct phase in the evolution of the Vedic Hinduism. The History of Hinduism itself, is one of incessan struggles t between conservation and ritualism on the one hand and liberalism and spiritualism on the other, each school having its rise and fall at one time or the other." (p. 17)

" ಹೀಗೆ ೧೨ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೀಪ್ತವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಗೊಂಡ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನೇಕ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಮೊದಲಾಯಿತೆಂಬ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆದರೆ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಕ್ರಾಂತಿ ವೈದಿಕ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಹಂತ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆತರು. ಸನಾತನತೆ ಮತ್ತು ವಿನೂತನತೆಯ ನಡುವಿನ ನಿರಂತರ ಘರ್ಷಣೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಮೇಲುಗೈಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. "

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಈ ನಿಲುವನ್ನು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾದ ನಿದರ್ಶನಗಳೊಂದಿಗೆ ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬಸವ ಪೂರ್ವಯುಗದಲ್ಲಿ ಆಗಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ತತ್ತ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ರೇಣುಕಾದಿ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರು ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

"This neo-Vaidic religion (if I may be permitted to call so) soon spread throughout the length and breadth of India by the missionaries of the Agamanta school and was very soon appropriated by the Dravidian cult to which the Aryan fire-worship and the sacrificial rites were quite foreign. The great sage Agastya seems to have been the first aryan who bore the torch of the Agamanta philosophy.....Renukacharya was one of the five celebrated missionaries of the Agamanta philosophy who are said to have established the Virashaiva religion by arranging the Agamic doctrines as a code of systematic dogmatics. The said Acharyas are named differently in different yugas. In the present Kali yugas they are called Revanaradyha, Marularadhya, Ekoramaradhya, Panditaradhya and Viswaradhya. Their history is as much enshrouded in the mist of the unknowable past as that of Vasishta, Viswamitra and such other rishis of the Vaidic school." (pp. 18)

" ಆಗಮಾಂತ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರಚಾರಕರೆನಿಸಿ, ಆಗಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ತತ್ತ್ವಗಳು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ರೂಪು ಗೊಂಡ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯರೂ ಒಬ್ಬರು. ಇವರಿಂದ ಆಗಸ್ತ್ಯರು ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಇಂಥ ಆಗಮಾಂತ ತತ್ತ್ವ ಜ್ಯೋತಿ ಯನ್ನು ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆಗೆ ತಂದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲನೆಯ ಆರ್ಯರ್ಷಿ ಅಗಸ್ತ್ಯರು. ಈ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇಂದಿನ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ರೇವಣಾ

ರಾಧ್ಯ, ಮರುಳಾರಾಧ್ಯ, ಏಕೋರಾಮಾರಾಧ್ಯ, ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾರಾಧ್ಯ, ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. "

"ಅವರ ಚರಿತ್ರೆಯು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಋಷಿಗಳೆನಿಸಿರುವ ವಶಿಷ್ಠ,ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಇತಿಹಾಸದಷ್ಟೆ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ." ಇನ್ನು ಗ್ರಂಥಕಾರರು ವೀರಶೈವರು ಅಪ್ರಾಕೃತ ಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ವೀರಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

Just as the Brahmins trace their original descent to one of the Vadic Rishis, the Lingayats trace theirs to these Acharyas and call themselves as belonging to the Pramata Gotras as opposed to the Rishi Gotras of the Prakrit Brahmins. Any attempt to constuct a history of these hoary personages would be futile and it suffices to say that these Acharyas are to the Virashaivas what Visvamitra, Vasista etc., are to the Brahmins. (p–19)

"ಪಾಕೃತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ವೈದಿಕ ಋಷಿಗಳ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸುವಂತೆ ಲಿಂಗಾಯತರು ಅದಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಪ್ರಮಥ ಗೋತ್ರದ ಈ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರ ಮೂಲದಿಂದ ತಮ್ಮ ಉಗಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಕೇವಲ ವ್ಯರ್ಥ. ಏಕೆಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಸಿಷ್ಠ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಗಳು ಹೇಗೆಯೋ ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರು ಹಾಗೆ. "

ಕಡೆಯದಾಗಿ ಶ್ರೀ ಸದಾಶಿವಯ್ಯ (ಶಿವಸುತ)ನವರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥನಲ್ಲಿ

"But the Lingayets rely upon the first known commentary bySree Neelakanta Sivacharya, who according to many scholars preceded Sree Sankaracharya. According to Mr. Nallaswami Pillai, "Sree Nilakanta's Bhashyam on the Brahma Sutras is the earliest commentry now extant and as such it is entitled to the great weight and will be found to be the most accurate and reliable interpreter of the Vedanta Sutras and SreeNilakanta is the accepted authority by the Southern Saiva school". It is now proved by Dr. Thibaut and Prof. Maxmuller that the interpretation of Sree Sankaracharya is not correct. The Lingayets recognise the other great Saivaite Commentator Sreekanata. Dating back to 11th century there is"Sreekara Bhashyam" of Sreepati Pandita expounding Veerasaiva philosophy as Viseshadwaitam." [p. 20]

"ನಲ್ಲಸ್ವಾಮಿ ಪಿಳ್ಳೆಯವರ* ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆದಿರುವ ನೀಲಕಂಠಭಾಷ್ಯವು ಈಗ ದೊರೆತಿರುವ ಎಲ್ಲ ಭಾಷ್ಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿದ್ದು, ವೇದಾಂತ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ

*Vide Mr. Nallaswamy pillai's "Studies in Saiva Siddanta.

ನಿರ್ದಿಷ್ಟವೂ ಪ್ರಮಾಣಬದ್ಧವೂ ಆದ ಭಾಷ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಈ ನೀಲಕಂಠರು ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಪುರುಷರು." ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಭಾಷ್ಯವು ಅಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣಬದ್ಧವಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಡಾ|| ತಿಬಟ್ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಕ್ಸ್‌ಮುಲ್ಲರರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

"ಲಿಂಗಾಯತರು ಶೈವಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಭಾಷ್ಯಕಾರನಾದ ಶ್ರೀಕಂಠನನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತನು ತನ್ನ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನವನ್ನು "ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ" ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ."

ಮೇಲೆ ಕಂಡ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದ ಈ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಸದಾಶಿವಯ್ಯನವರು ಶ್ರೀಪತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯ ಕರ್ತೃವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಈ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕರು ಬಸವಪೂರ್ವಯುಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ರೇಣುಕಾದಿ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರೆಂದೂ, ಅವರು ನಂದ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಥಗೋತ್ರ ಪ್ರವರ್ತಕರೆಂದೂ ಒಪ್ಪಿರುವುದಲ್ಲವೆ ಈ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೂ ಮೊದಲಿನದಾದ ನೀಲಕಂಠ ಭಾಷ್ಯದಿಂದ ಶ್ರೀಪತಿಯು ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಈ ಭಾಷ್ಯವು ವೀರಶೈವಧರ್ಮದ ಪ್ರಮಾಣಗ್ರಂಥವೆಂಬುದನ್ನು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಇವರು ಶ್ರೀರಂಭಾಪುರಿಯ ಪೀಠದ ಪಟ್ಟಾಧಿಕಾರದ ತರುವಾಯ (೧೯೩೩) ಪೂರ್ವಗ್ರಹ ಪೀಡಿತರಾಗಿ ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಮೊದಲ ಎರಡು ಆಕ್ಷೇಪಗಳು ಇದರಿಂದ ನಿರಾಕೃತವಾಗಿವೆ.

(ii) ಮುದ್ರಿತವಾಗಿರುವ ಹಯವದನರಾಯರ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶವಾಗಿರುವ "ಮಧ್ವ" ಪದವನ್ನು ಕುರಿತ ಸಮೀಕ್ಷೆ

ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಥಮ ಸಂಪುಟ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಪದ ಪ್ರಯೋಗದ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಾಡಿರುವ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ,

"ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶಂಕರ-ರಾಮಾನುಜರ ಭಾಷ್ಯ ವಾಕ್ಯಗಳು ಯಥಾ ಮೂಲವಾಗಿ ಉದ್ಧೃತವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಧ್ವ ಭಾಷ್ಯದ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವೂ ಉದ್ಧೃತವಾಗಿಲ್ಲ. ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತನಿರಾಕರಣವಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯೋಪಜ್ಞವಾದ ದ್ವೈತವಲ್ಲ ; ಬದಲಾಗಿ ಅದು ಪ್ರಾಚೀನ ದ್ವೈತ" ಇತ್ಯಾದಿ

ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಚ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ—ಶಿವಸುತರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ 'ದೇವಿಡಿ ಜಮೀನ್‌ದಾರ್ ಬಾಲಸೂರ್ಯ ಪ್ರಸಾದರಾವ್ ಅವರ ಶೈವಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಎರಡು ತಾಲಪತ್ರ ಮಾತೃಕೆಗಳೂ ಒಂದು ಹಸ್ತಲಿಖಿತ ಮಾತೃಕೆಯೂ ಇತ್ತು ಎಂದು ಎರಡು ಕಡೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಆ ಮಾತೃಕೆಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡವರಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರ ಲೇಖನದಿಂದಲೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಬದಲಾಗಿ ಅವರು ದಿ. ಸಿ. ಹಯವದನರಾಯರ ಉಪೋದ್ಘಾತವನ್ನು ಕಂಡೇ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀಹಯವದನರಾಯರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ಪ್ರಕಟವಾದುದು ೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ; ಅನಂತರ ಡಾ|| ಚಿಲಕೂರಿನಾರಾಯಣರಾಯರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ 'ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಚಾರಿತ್ರವು ಪ್ರಕಟವಾದುದು ೧೯೩೯ರಲ್ಲಿ, ಆ ತರುವಾಯ ಶ್ರೀ ಸದಾಶಿವಯ್ಯನವರು 'ಶಿವಸುತ'ಎಂಬ ಗುಪ್ತನಾಮದಿಂದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಮೇಲೆಖಂಡನಾತ್ಮಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು ೧೯೪೩ ರಿಂದ ೪೫ರವರೆಗೆ! ಇಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತನಾಮದಿಂದ ಬರೆದುದರ ಅಂತರ್ಯವೇನಿರಬಹುದೆಂದು ಸಹೃದಯರು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಬೇಕು !

ಈ ಮಧ್ಯೆ, ಜಮೀನ್ದಾರರು ತಮಗೆ ಆಪ್ತಮಿತ್ರರೆಂದೂ ಅವರು ೧೯೪೩ರಲ್ಲಿ ಲಿಂಗೈಕ್ಯರಾದರೆಂದೂ ಶಿವಸುತರೇ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶಿವಸುತರು ಜಮೀನ್‌ದಾರರು ತೀರಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆಯೇ ತಮ್ಮ ಖಂಡನೆ

ಯೆನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದುದರ ಕಾರಣವೂ ವಿಚಾರಣೀಯವೆ! ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಂಧ್ರಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಶಿವಸುತರು ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಶ್ರೀ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನು ಓದದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಡಾ. ನಾರಾಯಣರಾಯರು, ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ (ಪು. ೩೦, ೩೩) "ಮುದ್ರಿತ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡ 'ಮಧ್ವ' ಪದ ಸಮಾವೇಶದ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು, ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಶ್ರೀ ಹಯವದನರಾಯರಿಗೆ, ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾತೃಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಜಮೀನ್‌ದಾರರಿಗೆ ಪತ್ರ ವೊಂದನ್ನು ಬರೆದು, ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಮಾತೃಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಪದವುಂಟೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಜಮೀನ್‌ದಾರರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಮಾತೃಕೆಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ "ಉಕ್ತಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ವಪದವಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಪತ್ರಬರೆದದ್ದನ್ನು ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣರಾಯರು ತಮ್ಮ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವುದನ್ನು ಶಿವಸುತರು ನೋಡದೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಶಿವಸುತರು ಇಂಥ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಆಪ್ತಮಿತ್ರರಾಗಿದ್ದ ಸದರಿ ಜಮೀನ್ದಾರರಲ್ಲಿ ಪತ್ರ ಮುಖೇನ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ಸದರಿ ಭಾಷ್ಯ ಮಾತೃಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಪದವಿರುವುದರ ನಿಜವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಅವರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅವರು ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಿರಂಗ ಪಡಿಸದೆ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಅವರು ಸ್ವಯಂ ದೇವಡಿಯವರಲ್ಲಿಗೇ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟು ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯಮಾತೃಕೆಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಆ ತಾಲಪತ್ರ ಮಾತೃಕೆಗಳು ಕೃತಕವೆ ? ಪ್ರಾಚೀನವೆ ? ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಚಿತ್ರ ವಾಗಿ ಅವುಗಳ ಉದ್ದ– ಅಗಲ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸದೆ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಯಾವ ಸೂಚನೆಯೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಯುತರು ತಾಲಪತ್ರ ಮಾತೃಕೆಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನೋಡಿದವರಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟ !

ಹಾಗಾದರೆ ಮುದ್ರಿತ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ 'ಮಧ್ವ' ಪದ ಸಮಾವೇಶಕ್ಕೆ ಮೂಲವು ಯಾವುದು ? ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ|| ನಾರಾಯಣರಾಯರು ಹೇಳುವಂತೆ ದೇವಿಡಿಯವರಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂರು ಮಾತೃಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ವಪದವಿಲ್ಲ ವೆಂದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ವಾರಾಣಸಿಯ ಜಂಗಮವಾಡಿ ಮಠಾಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಜ|| ವೀರಭದ್ರ ಶಿವಾಚಾರ್ಯರು (ಚಿದರೇಮಠದ ವೀರಭದ್ರ ಶರ್ಮ) "ತಾವು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ಇತರ ಮೂರು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಮಾತೃಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಪದವಿಲ್ಲ" ಎಂದು ತಮ್ಮ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯ ಚತುಸ್ಸೂತ್ರಿಯ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶಿವಸುತರು "ಸಿಕಿಂದ್ರಾಬಾದಿನ ಪಂಡಿತ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ತೆಲುಗು ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಮೂಲವಾದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಪದವುಂಟು'' ಎನ್ನುತಾರೆ. ಅದು ನಿಜವಿರಬಹುದು, ಏಕೆಂದರೆ ಶಿವಸುತರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಹಯವದನರಾಯರು ಹೇಳುವಂತೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀ ಬಸವರಾಧ್ಯರು ಸಿಕಿಂದ್ರಾಬಾದಿನ ಶ್ರೀ ಪಂಡಿತಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬುವರಲ್ಲಿದ್ದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಿಂದ ಬೇರೆ ಪ್ರತಿಮಾಡಿಸಿ ತರಿಸಿಕೊಂಡ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಉಕ್ತಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಪದವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸದರಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಇಂದು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನಸಂಸ್ಥೆಯ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿವೆ ಕೈ. ಬಸವಾರಾಧ್ಯರ ಸಂಬಂಧಿಗಳೊಬ್ಬರಿಂದ ಅವು ಈಚೆಗೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿವೆ. ನಾನು ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಅವಕ್ಕೆ "ಗ A" ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮಧ್ವ ಪದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ಸಿಕಿಂದ್ರಾಬಾದಿನ ಪಂಡಿತ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಮುದ್ರಿತ ಮತ್ತು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿಯೇ ಪ್ರಾಯಃ ಹಯವದನರಾಯರು ತಾವು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮಧ್ವಪದವನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಸದರಿ ಮಧ್ವಪದವನ್ನು ಅವರು ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠಾಂತರವಾಗಿ ಕೊಡದೆ

ಅದನ್ನು ಮೂಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಪ್ರಮಾದವಿರಬಹುದಾದರೂ ಅಷ್ಟುಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವರ ಬಗೆಗೆ 'ಮಧ್ವಮತಾನುಯಾಯಿಗಳಾದ ಅವರು ಸ್ವತಃ ಮಧ್ವಪದವನ್ನು ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಮಾಡಿದರೆಂದು ಆಪಾದಿಸುವುದು ಉಚಿತವೆನಿಸದು. ಆದರೂ ಶ್ರೀ ಹಯವದನರಾಯರ ಈ ಅಜಾಗರೂಕತೆಯೆ ಈ ಬಗೆಯ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದ ಇತರ ಮಾತೃಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣದಿರುವ ಮಧ್ವಪದವು ಸಿಕಿಂದ್ರಾಬಾದಿನ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಶಿವಸುತರು ಹೇಳುವಂತೆ ಪಂಡಿತ ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಮುದ್ರಣಗೊಳಿಸುವ ಮೊದಲು ಪರಮತ ಪಂಡಿತರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಆರಾಧ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಪ್ರಮಾಣಗ್ರಂಥಗಳೆನಿಸಿದ್ದ ನೀಲಕಂಠಭಾಷ್ಯ, ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಮತ್ತು ಲಿಂಗಧಾರಣಚಂದ್ರಿಕಾಗಳಲ್ಲಿರುವ ''ವೀರಶೈವವು ಖನನ ಮತ್ತು ಆರಾಧನೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿದೆ. ಇದು ದಕ್ಷಿಣದ ವೀರಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ದಹನ–ಸಾಪಿಂಡ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ಆರಾಧ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಸ್ಮಾರ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವರು ರಾಮಗೋವಿಂದಶಾಸ್ತ್ರಿ'', ಸೀತಯ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮುಂತಾದವರೊಂದಿಗೆ ವೀರಶೈವ ಗ್ರಂಥ ಪರಿಷ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು, ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ "ಸದ್ವೈದಿಕ ವೀರಶೈವಾಚಾರ ನಿರ್ಣಯ" ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವೂ ಹೊರಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಈ ಬಗೆಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಖಂಡನ ಮಂಡನಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವೆಂದು ಶಿವಸುತರ ಲೇಖನಗಳಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಮತ ಪಂಡಿತರಿಂದ ವೀರಶೈವ ಮತಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಸುವರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿದ ದೇವಿಡಿ ಜಮೀನ್ದಾರರು, ತಾವು ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯಪ್ರಕಟನೆಗಾಗಿ ಕೊಡಲೊಪ್ಪಿದ್ದ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದು ಕೊಂಡರು ಎಂದೂ ಶಿವಸುತರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾಯಃ ಪಂಡಿತಸ್ವಾಮಿಯವರು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಮುದ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಮತ್ತು ಅದೇ ಮೂಲವಾಗಿ ಮುದ್ರಣಗೊಂಡ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೊ ಕೆಲವು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಗಳು ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿರುವುದು ಸಂಭವ. ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಮಾತೃಕೆಗಳೂ ನಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಬಗೆಗೆ "ಇದು ಹೀಗೆಯೇ" ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸೂಕ್ತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಒದಗದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ನಾನು ಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಕೈ ಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು.

ಇನ್ನು ದಿ || ಹಯವದನರಾಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪಾಠಾಂತರದಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗಿದ್ದ "ಮಧ್ವ" ಪದವು ಮೂಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದುದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಆಗಿರುವ ಆಘಾತ ಊಹಾತೀತವಾದದ್ದು. ಏಕೆಂದರೆ ಇದು ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲದ ಬಗೆಗೆ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಗಳುದಿಸಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಟಿ. ಎನ್. ಮಲ್ಲಪ್ಪನವರಂತಹವರೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಪತಿಯನ್ನು ೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದವನೆಂದು ಊಹಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಹುಡುಕ ಹೋಗಿ ನಿರಾಧಾರವಾದ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಯುತರು ಶ್ರೀಪತಿಯ ಗುರು ಶ್ರೀಶೈಲದ "ಜ || ಶ್ರೀವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರರೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಅವರ ಕಾಲವನ್ನು ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದ ಅನಂತರವಿರಬಹುದು" ಎಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. [1] ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಪುಲ್ಲ ಕವಿ (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೪೦೦) ತನ್ನ "ಶ್ರೀಶೈಲ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಚಾರಿತ್ರ"ದ ಪೀಠಿಕಾ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪೌರಾಣಿಕವಾದ ಹಿನ್ನಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸದ ಸಭೆ; ಅಲ್ಲಿ ನಾರದನು ಶಿವನಿಗೆ "ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಸವಾದಿಗಳ ತರುವಾಯ ವೀರಶೈವವು ಖಿಲವಾಗಿದೆ. ಆದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಅಂಶ ರೂಪನಾದ ಮಹಾತ್ಮನನ್ನು ಕಳುಹಿಸು" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ. ಆ ಫಲವಾಗಿ ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಉದಯ. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಆತನಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದವನು "ಶ್ರೀಪತಿ

* ಪಂಚಭಾಷ್ಯತುಲನಾತ್ಮಕ ವಿವೇಚನೋಪೇತ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದರ್ಶನ ಪು. ೧೦೫

ಪಂಡಿತ. ಇಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸದ ವಿಷಯ ಕವಿ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಹೊರತು ಅದಕ್ಕೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾದ ಯಾವ ಆಧಾರವೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಶಿಷ್ಯರು ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಗುಂಡರು. ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ದೇವರದಾಸಿಮಯ್ಯ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೩೩). ಈತ ಪೊಟ್ಟಲ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜಯಸಿಂಹನ ರಾಣಿ ಸುಗ್ಗಲೆಗೆ ಶಿವ ದೀಕ್ಷೆಯಿತ್ತವನು. ಇದರಿಂದ ಚಂದ್ರಗುಂಡರ ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ರಿ. ಶ. ಸುಮಾರು ೧೦೦೦–೧೦೨೦ ಎಂದು ದಿ || ಗೋವಿಂದಪೈ (ಪು.೧೯೭) ಮತ್ತು ಡಾ || ಎಸ್. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ (ಪು. ೨೬೦) ಮುಂತಾದವರು ಊಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. [1] ಆತನ ಗುರು ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರರು ; ಅವರಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದವನು ಶ್ರೀಪತಿ, ಎಂದಮೇಲೆ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ಸುಮಾರು ೧೦–೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ವಿಷಯ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವರ ಕಾಲವನ್ನು ಪೌರಾಣಿಕ ಕವಿ ಕಲ್ಪನೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೦೦ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಎಂತಹ ಚಾರಿತ್ರಿಕಾಭಾಸ!

೨

ಶ್ರೀಯುತರು ಆವೇಶ(?) ಪೂರ್ಣವಾದ ತಮ್ಮ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತತೆಗಳ ಲಯ ತಪ್ಪಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ—ಸುರಿತ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಲಬ್ಧ ಪ್ರತಿಷ್ಠರೂ ಆಗಿದ್ದ ದಿ || ಸಿ. ಹಯವದನರಾಯರ ಬಗೆಗೆ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆ ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನ. ಮೇಲಾಗಿ ರಾಯರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಕೃತಿಯ ಬಗೆಗೆ " ಕೃತಿಚೌರ್ಯಪರ " ಎಂದು ಆಪಾದಿಸಿ, " ಆ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಾಂತರ ವರ್ಣಿತಗಳಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅನುವಾದ ರೂಪದಿಂದ ಆನುಪೂರ್ವೀ ರೂಪದಿಂದ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ " ಎಂದು ಗೇಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಬಲ್ಲವರು ಆಡುವ ಮಾತಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಆಚಾರ್ಯರ ಅಥವಾ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರ ಇಲ್ಲವೆ ಇತರ ಕೃತಿಗಳ ಛಾಯೆ ಅಥವಾ ಅನುಸರಣವಿರುವುದು ಹೊಸದಲ್ಲ. ಇದನ್ನು " ಕೃತಿಋಣ " ವೆನ್ನಬಹುದೇ ಹೊರತು " ಕೃತಿಚೌರ್ಯ " ವೆನ್ನಲಾಗದು. " ಬಾಣೋಚ್ಛಿಷ್ಟಂ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ " ಎಂಬ ಮಾತು ಜನಜನಿತ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಧಾರಣಮಾಡಿರುವ ಪ್ರತಿ ಮಾನವನೂ " ಋಷಿ ಋಣ " ದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಋಷಿ ಮುನಿಗಳು, ವಿಭೂತಿ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಸಾಧು ಸಂತರ ಅನುಭವೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಹಿಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಕವಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗಳನ್ನು ನೆನೆದಿರುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನ.

ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಸಹೃದಯರೂ ಆದ ದಿ || ಬೆಳ್ಳಾವೆ ವೆಂಕಟನಾರಣಪ್ಪನವರು ಈ ಕವಿಋಣದ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಮಾತುಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ.

" ಕವಿತೆಗೆ ಪ್ರತಿಭೆ ಬೀಜ ಭೂತವಾದದ್ದು ; ಆದರೂ ' ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ' ' ಅಭ್ಯಾಸ ' ಗಳೆಂಬ ಗೊಬ್ಬರ ಹಾಕಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಿದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಿದರೆ ವಿನಾ ಅದರಿಂದ ಅಷ್ಟು ಫಲ ದೊರೆಯಲಾರದು. ' ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ' ಎಂದರೆ ಲೋಕ–ಕಾವ್ಯ, ಇವುಗಳಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಜ್ಞಾನ. ' ಅಭ್ಯಾಸ ' ಎಂದರೆ ಸುಕವಿಗಳ ಕಟ್ಟು ಪಾಡನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಕವಿಗಳ ಭಾವಗಳೂ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಹೊರ ಹೊಮ್ಮುವವು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಯಾವ ಕವಿಯಾಗಲಿ, ಇತರ ಕವಿಗಳ ಛಾಯೋಪಜೀವಿಯಾಗ

---

1 ದೇವರ ದಾಸಿಮಾರ್ಯಪ್ರಶಸ್ತಿ (ಭಾಗ–೨ ಸ್ಮಾರಕೋತ್ಸವ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟನೆ, ಜ. ನಿಡುಮಾಮಿಡಿ ನಿವಾಸ ೧೯೫೩.)

ಬೇಕಾಗುವುದು. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಕವಿಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೆಣಿಸಲಾಗದು. ತೆಂಗಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಎರೆದ ನೀರು,, ಎಳೆ ನೀರಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವಂತೆ ಇತರ ಕವಿಗಳ ಭಾವಗಳೂ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹುಟ್ಟುವ ಕಾವ್ಯಗಳು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದವುಗಳೇ ಆಗುವುವು....ಮೊದಲಿದ್ದುದನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಹೊಸ ಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆಯು ಸ್ಫೂರ್ತಿಸುವಂತೆ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವನೇ 'ಮಹಾಕವಿ' ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು" ಎಂಬ ಮಾತು ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜ.

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಭಾಸ, ಕಾಳಿದಾಸ, ಭಾರವಿ ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಅವರ ಹಿಂದಿನ ವ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮುಂತಾದ ಋಷಿ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಆಭಾರಿಗಳು, ಏಕೆಂದರೆ ಇವರು ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾ ಭಾರತ ಅಥವಾ ಪುರಾಣಾದಿಗಳಿಂದ ಕಥಾ ವಸ್ತುವನ್ನು ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ಉದ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿ ಮಹಾ ಕವಿಗಳೆನಿಸಿದರು. ಮಹಾಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸನೂ ಇದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದವಾಗಿಲ್ಲ.

ಈತ 'ಶಿವ ಪುರಾಣ' ದಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಗಿರಿಜಾ ವಿವಾಹ' ಪ್ರಕರಣದ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು, ಶ್ಲೋಕ ಭಾಗಗಳನ್ನು ತನ್ನ 'ಕುಮಾರ ಸಂಭವ' ಮಹಾ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಗುರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ.[1] ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪನು ತನ್ನ 'ಪಂಪ ಭಾರತ' ಮತ್ತು 'ಆದಿ ಪುರಾಣ' ಗಳಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣ, ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಶೀಯ, ಶಾಕುಂತಲ, ಕುಮಾರಸಂಭವ, ಶಿಶುಪಾಲವಧ, ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯ, ವೇಣೀಸಂಹಾರ, ಮಾಲತೀಮಾಧವ, ಮುಂತಾದ ಕಾವ್ಯಗಳ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಅವರ ಹೆಸರು ಹೇಳದೆಯೇ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.[2] ಇದರಂತೆ ಮಹಾ ಕವಿ ರನ್ನ, ಪೊನ್ನ, ಹರಿಹರ, ಷಡಕ್ಷರಿವರೆಗಿನ ಇತರ ಕನ್ನಡ ಕವಿ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಉದಾಹರಣೆ ಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ 'ಕವಿಋಣ' ದಿಂದ ಯಾರೂ ಪಾರಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟ.

ಪ್ರಕೃತ ಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಮಾತು ದರ್ಶನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸು ತ್ತದೆ ಎಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿವೃತ್ತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಗಳೂ, ವೇದ ವೇದಾಂತ ವಿದ್ಯಾವಾಚಸ್ಪತಿ ಎಂದು ಹೆಸರಾಂತವರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಟಿ. ಎನ್. ಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು ಹೇಳಿ ರುವ ಮಾತು ಪರಿಶೀಲನಾರ್ಹ.

"ಶಾಂಕರ ಭಾಷ್ಯವು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮೊದಲನೆಯದು. ಇತರ ಅನೇಕ ಭಾಷ್ಯಗಳು ಶಾಂಕರ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿವೆ. ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿರುವ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಂಕರ ಭಾಷ್ಯದ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವಾಗಿಯೂ ಅದರ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ."[3]

ಈ ಮಾತು ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಶ್ರೀ ಶಂಕರ, ಶ್ರೀಕಂಠ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಅನುವಾದ ರೂಪವಾಗಿಯೂ ಅನುಪೂರ್ವೀ ರೂಪವಾಗಿಯೂ ಬಂದಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ನನ್ನ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರು ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಅವರವರ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವಾಗಿಯೋ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿಯೋ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ "ಕಿಂಚ" ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು

---

[1] ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣಾಚಾರ್ಯ ಸಂಪಾದಿತ "ಕುಮಾರ ಸಂಭವ" ಪರಿಶಿಷ್ಟ ೧೩ನೇ ಮುದ್ರಣ. ನಿರ್ಣಯ ಸಾಗರ ಪ್ರೆಸ್ ಬೊಂಬಾಯಿ!

[2] ಪಂಪ ಭಾರತ ಉಪೋದ್ಘಾತ ಪು. xxxix–೧೯೩೧. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಪ್ರಕಟನ

[3] ಪಂಚಭಾಷ್ಯತುಲನಾತ್ಮಕ ವಿವೇಚನೋಪೇತ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದರ್ಶನ ಪು. ೭೮

ಮಂಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಇತರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ತಮಗೆ ಅಭಿಮತವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಾವೂ ಅವನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಗೆ ನಿದರ್ಶನ. ಏಕೆಂದರೆ ಇತರ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೇ ಬೇರೆ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅದೇ ಆನುಪೂರ್ವಿಯಿಂದಲೇ ಹೇಳುವುದು ಪ್ರಶಸ್ತ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಸ್ವಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರು ಮಾಡಿರುವ ವಿವೇಚನೆ ಅಮೋಘವಾದದ್ದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ–ಚತುಸ್ಸೂತ್ರೀ, ಸರ್ವತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧ್ಯಧಿಕರಣ, ಉತ್ಪತ್ತ್ಯಸಂಭವಾಧಿಕರಣ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅವರದೇ ಆದ ನಿಲುವು, ವಾದಸರಣಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭೆಗಳು ಮೆಚ್ಚತಕ್ಕವು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿರುವ ಕ್ರಮವೂ ದರ್ಶನೀಯ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಇವರು ಶ್ರೀಕಂಠರನ್ನು "ಶಿವಾಗ್ರಗಣ್ಯ, ಶಿವಾರಾಧ್ಯ" ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅವರು ಹೇಳುವ "ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ" ಎಂಬ ಪದವೇ ಅಸಂಗತವೆಂದು ಅಲ್ಲಗಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟೇಕೆ? ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರಂತೆ ಸ್ವಯಂ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜರೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಕಂಠ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ. "ಶ್ರೀಕಂಠಭಾಷ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು ಎಂಬ ಪದಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಪಂಕ್ತಿಕೆಯೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ!" ಎಂಬುದು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವೇನಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನನ್ನ ಭೂಮಿಕೆ (ಪು. ೧೮೪) ಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಕಂಠಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸಗುಣತ್ವ, ಸತ್ಕಾರ್ಯವಾದ, ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಅಪೃಥಕ್ ಸಿದ್ಧತ್ವ, ಅಂತರ್ಗಣಿಕ ಭೇದ, ಮುಂತಾದವು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ರೂಪದಿಂದ ಅನುವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸತ್ಕಾರ್ಯವಾದ, ಕಾರ್ಯರೂಪ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳಿಗೆ ಈಶ್ವರನೊಡನೆ ಅಪೃಥಕ್ ಸಿದ್ಧತ್ವ, ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ 'ಸ್ವಗತ ಭೇದ' ಎಂಬ ಅಂತರ್ಗಣಿಕ ಭೇದ ಮುಂತಾಗಿ ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿವೆ.

ಶ್ರೀಕಂಠ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ "ಅಥ ಶಬ್ದ ವಿವರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಮೀಮಾಂಸೆಗಳಿಗೆ ಏಕ ಶಾಸ್ತ್ರತ್ವ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯವೂ ಅನುಮೋದಿಸಿದೆ." 'ಮುಕ್ತೋಪಸೃಪ್ಯವ್ಯಪದೇಶಾತ್' (೧-೩-೨) 'ಅತ್ತಾಚರಾಚರಗ್ರಹಣಾತ್' (೧-೨-೯) 'ಗುಹಾಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾವಾತ್ಮಾನೌ ಹಿ ತದ್ದರ್ಶನಾತ್' (೧-೨ ೧೧) ಮುಂತಾದ ನೂರಾರು ಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಾಷ್ಯವೂ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಭಾಷ್ಯದ 'ಕೃತಿ ಋಣ' ದಿಂದ ಪಾರಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿರುವ 'ಕೃತಿಚೌರ್ಯ' ಎಂಬ ಆಪಾದನವು ಅಭಿಜ್ಞರು ಮಾಡುವಂತಹುದಲ್ಲವೆಂದು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಹೊಳೆದೀತು.!

೩

ಮಾನ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಹೇಳಿರುವ ಒಂದು ಮಾತು ನಿಜ. ಅದೇನೆಂದರೆ "ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವು ಬಸವಾದಿ ಶಿವ ಶರಣರ ತರುವಾಯ ರೂಪುಗೊಂಡ ವೀರಶೈವ ಸ್ವರೂಪದ್ದಲ್ಲ" ಎಂಬುದು. ಇದನ್ನು ನನ್ನ ಪೀಠಿಕೆ (ಪು. ೧೧೨-೧೧೩) ಯಲ್ಲಿಯೇ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. "ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬಸವಾದಿ ಶಿವಶರಣರು ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಪ್ರಗತಿಪರವಾದ ವೀರಶೈವ ಸಾಮಾಜಿಕ–ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳು ಕಾಣದಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರೀಪತಿಯು ಬಸವಾವತಾರಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆಯೇ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ" ನೆಂಬ ನಮ್ಮ ಆಶಯವನ್ನೇ ಇವರೂ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವದ ಮುಖ್ಯ ತತ್ತ್ವಗಳಾದ ಅಷ್ಟಾವರಣ—ಪಂಚಾಚಾರ ಮತ್ತು ಷಟ್ಸ್ಥಲಗಳ ಸ್ಥೂಲಸ್ವರೂಪವಿದೆಯೇ ಹೊರತು, ಅದರ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಸ್ವರೂಪವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆ ಮಾಚಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ತರುವಾಯದವುಗಳೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿರುವ ಮಗ್ಗೆ ಮಾಯಿ ದೇವಾಚಾರ್ಯ (೧೪೩೦) ರ ಅನುಭವ ಸೂತ್ರ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾರ್ಥ ಪ್ರಕಾಶಿಕೆ ಮುಂತಾದವು

ಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ೧೪ನೇ ಶತಕದ ತರುವಾಯ ಈ ಶ್ರೀಪತಿಯು ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಈತ ಅವನ್ನು ತನ್ನ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳದೆ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿಖಾಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಧಾರಣೆಯ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿರುವ ವಿಕಲ್ಪತ್ವದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನೂ ಮಗ್ಗೆ ಮಾಯಿ ದೇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಆಚಾರಾದಿ ಲಿಂಗಗಳು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ನನ್ನ ಭೂಮಿಕೆ (೧೬೦–೧೬೭) ಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅದೆಲ್ಲವೂ ವೀರಶೈವದ ಸ್ಥೂಲ ಸ್ವರೂಪವೇ ಹೊರತು ಅದು ಪರಿಪೂರ್ಣರೂಪದ್ದಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳ ಬಗೆಗೆ ಮಾಡಿರುವ ವೈದಿಕತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನು ಅನಂತರದ ಗ್ರಂಥಗಳಾದ ಕ್ರಿಯಾಸಾರ (೧೪೦೦) ವೀರ ಶೈವಾನಂದ ಚಂದ್ರಿಕೆ (೧೭೫೦) ಮತ್ತು ಲಿಂಗಧಾರಣ ಚಂದ್ರಿಕೆ (೧೭೦೦) ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಡೆಯದಾಗಿ ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ಬರೆದಿರುವ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ "ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಇತರ ಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಹೇಳಿದೆ" ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತು ಕೇಳ ತಕ್ಕದ್ದಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ (ಪು. ೧೧೫–೧೧೭) ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಇದೇ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಮಿತಾಧಿಕರಣ' ಮತ್ತು 'ವಿಧುರಾಧಿಕರಣ' ಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವನನ್ನು 'ಅತ್ಯಾಶ್ರಮಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಎಲ್ಲ ವರ್ಣ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಮಗಳವರಿಗೂ ಲಿಂಗಧಾರಣವನ್ನು ವಿಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸ ಬೇಕು. ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ "ಶೂದ್ರ" ಎಂಬುದು "ಶುಚಾ ದ್ರವತೀತಿ ಶೂದ್ರಃ" ಎಂದರೆ 'ದುಃಖಿ' ಅಥವಾ 'ಭವಿ' ಎಂಬ ವೀರಶೈವ ಪಾರಿಭಾಷಿಕವಾದ ಪದವೇ ಹೊರತು ಅದು ಈಗ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜಾತಿ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶದಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಸೂತ್ರ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾದ "ಶೂದ್ರ" ಪದಕ್ಕೆ "ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೀನ" ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಅದಕ್ಕೆ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ (ಪು. ೨೮) ಹೇಳಿರುವಂತೆ "ಪಾತಕಾಧಮತ್ವಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಜ್ಞತ್ವ, ಮೂರ್ಖತ್ವ ಮುಂತಾದ ದುರ್ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳವನೇ ಶೂದ್ರ" ಎಂಬ ಅರ್ಥವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದರಿಂದಲೂ ಅಂಥವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಆಗದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರದ ಅಗತ್ಯ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಆಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆದರೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರು "ಯಾವ ಬಗೆಯ ಶೂದ್ರನೇ ಆಗಲಿ ಅವನಿಗೆ ದ್ವಿಜತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಉಪನಯನವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಸರ್ವಥಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಅರ್ಹನಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆಗೆ "ಶಕ್ತಿ ಪಾತ" (ಶಿವಕೃಪೆ) ವು ಅಗತ್ಯವೆನ್ನುವ ವೀರ ಶೈವವು ಮಾತ್ರ ಶಿವ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಬೇಡರ ಕಣ್ಣಪ್ಪ, ಹರಳಯ್ಯ, ಚನ್ನಯ್ಯ, ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ 'ಶಕ್ತಿಪಾತ' ವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರೂ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿರುವ ಅಂಶವನ್ನೇ ನನ್ನ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ಬಸವಪೂರ್ವಯುಗದ ವೀರಶೈವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಇದು ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣ, ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ನಿರ್ಣಯ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸನಾತನ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಪ್ರಗತಿಪರವಾದ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ ಈ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಮಾಣ ಭೂತವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾಷ್ಯವು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಘಂಟಾ ಘೋಷವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ ಈ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿರಮಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಿ ಸಂ|| ಶ್ರಾವಣ ಶು. ೨ ಬುಧವಾರ
೨೫–೭–೭೯
ಮೈಸೂರು.

ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಕರ್ತೃ— ? ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷೆ

ಬಸವಪಥ (ಫೆಬ್ರುವರಿ ೧೯೮೦) ಮತ್ತು (ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೮೦) ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ 'ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ ಶೈವಪಾಶುಪತ ಮಾಹೇಶ್ವರರ ಕೊಡುಗೆ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಮೂರ್ತಿ ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಟಿ. ಎನ್. ಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು 'ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಕರ್ತೃ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರ ಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಿವೇಚನೆ' ಮತ್ತು "ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಮತ-ದೇಶ-ಕಾಲಾದಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ" ಎಂಬ ಎರಡು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಬಗೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತು ಹೇಳುವುದು ಅಗತ್ಯ.

ಶ್ರೀಯುತರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯ ಕರ್ತೃ ಶ್ರೀಪತಿಯು, ವೀರ ಶೈವ ಪಂಡಿತ ತ್ರಯೋಕ್ತ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನ' ಎಂಬುದನ್ನು ಮುಖ್ಯ ವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ, ಆ ಬಗೆಗೆ ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

"ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರ ಭಾಷ್ಯ ಖಂಡನೆ ಇದೆ, ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೩೭) ರಲ್ಲಿ ಪರಂಧಾಮವನ್ನೈದಿದರು. ಇವರು ಸಂಸಾರ ದಲ್ಲಿ ಜಿಗುಪ್ಸೆ ಹೊಂದಿ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಒಬ್ಬರಾದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ ಮೂವರು ಗುರುಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಜ್ಞಾನ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ತಮಗೆ ಭಾಷ್ಯ ಬರೆಯಲು ಆಧಾರವಾದ ಬೋಧಾಯನ ವೃತ್ತಿಯು ತಾವಿದ್ದ ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯದುದರಿಂದ ಕಾಶ್ಮೀರದವರೆಗೂ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅದು ದೊರೆಯಲು ಅದರ ಆಧಾರದಿಂದ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದರು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯವು ಅವರ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಮುದ್ರಣವಿಲ್ಲದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿಸಲ್ಪಡುವಷ್ಟು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯವು ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶ್ರೀಪತಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿರಲಾರದು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಮಾತು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಶ್ರೀ ರಾಮಾ ನುಜರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡ ಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ, ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರ ಜೀವಿತ ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೧೭ ರಿಂದ

೧೧೩೭ ಎಂದರೆ ಅವರು ಒಂದು ನೂರು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರುಷಗಳು ಬದುಕಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರು 'ಆಳವಂದಾರ್' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರ ಪೌತ್ರ ಶ್ರೀ ಶೈಲಪೂರ್ಣರ ತಂಗಿಯ ಮಗ. ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೨೩ ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯ ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದರು. ಇವರು ಗೀತಾರ್ಥಸಂಗ್ರಹ ಮೊದಲಾದ ಆರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

"ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜಿಗುಪ್ಸೆ ಹೊಂದಿ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಒಬ್ಬರಾದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ ಮೂವರು ಗುರುಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಜ್ಞಾನ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು'. ಎಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ಅವರು ಅನೇಕ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿ ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಜಿಗುಪ್ಸೆ ಪಡೆದು ಅನಂತರ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಾದರೆಂಬುದು" ಸೂಕ್ತವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೇಗೇ ಆಗಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರು ಮೊದಲು ಯಾದವ ಪ್ರಕಾಶ ರೆಂಬ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅವರು ಪ್ರತಿ ಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅದ್ವೈತ ಮಾರ್ಗ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನುಕೈ ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಅನೇಕ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮುಂದುವರೆಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕಾಂಚೀಪೂರ್ಣರು, ಗೋಷ್ಠೀಪೂರ್ಣರು ಮಹಾಪೂರ್ಣರು, ಮಾಲಾಧರರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಶೈಲಪೂರ್ಣರು ಮುಖ್ಯರು. ಶ್ರೀಶೈಲಪೂರ್ಣರು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಸಹೋದರರೇ ! ಆದರೂ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮುತ್ತಾತಂದಿರಾದ ಯಾಮುನಾ ಚಾರ್ಯರೇ ಪರಮ ಗುರುಗಳು. ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಸೋದರ ಮಾವಂದಿರಾದ ಶ್ರೀ ಶೈಲಪೂರ್ಣರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಭಿನಿವೇಶ ಹೊಂದಿ ದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರ ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯದ ರಚನೆಗೆ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರೇರಕ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಪ್ರತಿ ಪಾದನೆಗಳು ಹಿಡಿಸದಿದ್ದುದು. ಪ್ರಖರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ನಿಶಿತ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ವಯಸ್ಸಿನ ಹುಮ್ಮಸ್ಸುಗಳು ಎಂಥವರನ್ನು ವಿಜೃಂಭಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬಲ್ಲವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದೂ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನ. ಅವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದು ಪ್ರಾಯಃ ತಮ್ಮ ವಾದದೃಢೀಕರಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಹೊರತು ವಿಷಯ ಗ್ರಹಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದೇ ನಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಮೊದಲೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಇದರಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರು ವಿಷ್ಣುಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ, ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಭರದಲ್ಲಿ ಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮತ್ತು ಶೈವ ಮತ

ವನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ದೂಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಬಿಡದೆ ಅವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶೈವಕ್ಷೇತ್ರವೆನಿಸಿದ್ದ ತಿರುಪತಿಯನ್ನು ಹೇಗೋ ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಯ ಮೂಲ ವಿಗ್ರಹ ವೀರೇಶನನ್ನು ವೇಂಕಟೇಶ್ವರನನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದ್ದು ಅಂದಿನ ಸಮಾಜ ದಲ್ಲಿ ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಅಸಹನೆ ಮೂಡಿಸಲು ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿಯೇ ಕಂಚಿಯ ದೊರೆ ಶಿವಭಕ್ತನಾದ ಚೋಳರಾಜನು ಇವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿಸುವಷ್ಟು ಕ್ರುದ್ಧ ನಾದದ್ದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಕೈಹಿಡಿದ ಪತ್ನಿಯಿಂದಲೂ ವಿರಸವೇರ್ಪಟ್ಟು ಆಕೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ, ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವುದು ಸಂಭವ. ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರಿಗೆ ಕರ್ಣಾಟಕದ ರಾಜ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಸು(೧೦೯೦) ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರು ಚೋಳರಾಜನ (೧೦೯೩) ಕಿರುಕುಳವನ್ನು ತಡೆಯ ಲಾರದೆ ತಲೆ ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಮೈಸೂರು ಸಮೀಪದ ತೊಂಡನೂರು (ಮೇಲುಕೋಟೆ) ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಸು ೧೦೯೮ ರಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲಸಿದ್ದು, ಕ್ರಿ.ಶ. ಸು. ೧೧೩೭ ರಲ್ಲಿ ಪರಂಧಾಮ ವನ್ನೈದಿರಬೇಕು. ಇದು ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರ ಜೀವನದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯ.

ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜರು ತಮ್ಮ ಇಳಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರದ ವರೆಗೂ ಹೋಗಿ ಬೋಧಾಯನ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಅದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂಬುದು ಕೇವಲ ಪ್ರತೀತಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಬೋಧಾಯನ ವೃತ್ತಿಯೆಂಬುದು ಈವರೆಗೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯ ರಚನೆಗೆ ಆ ಮೊದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಆಧಾರಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು. ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬೋಧಾಯನ ವೃತ್ತಿ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಟಂಕ, ಗುಹದೇವ, ಕಪರ್ದಿ ಮತ್ತು ಭಾರುಚಿ ಮುಂತಾದವರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳೂ ಆಧಾರವೆನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ತಾವು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತೇ ಇವರು ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿದ್ವತ್ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ವತ್ಸಾಂಕಚಿಹ್ನಮಿಶ್ರರು (ಕೂರೇಶ) ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಗುರುಮುಖ ದಿಂದ ಕೇಳಿ, ಬರೆದುಕೊಂಡು "ಶ್ರುತ ಪ್ರಕಾಶ" ಎಂದರೆ ಶ್ರುತವಾದುದನ್ನು ಇತರತ್ರ ಪ್ರಕಾಶ ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದ ವಿಚಾರಗಳು ಸುಮಾರು ಅವರ ವಯ ಸ್ಸಿನ ಮೂವತ್ತು ಮೂವತ್ತೈದರ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಜಗಜ್ಜಾಹೀರಾಗಿದ್ದುದು (ಕ್ರಿ.ಶ. ಸು. ೧೦೫೦) ಸಂಭವ. ಇದರಿಂದ "ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯವು" ಗ್ರಂಥ ರೂಪವಾಗಿ ಹೊರಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದುದು ಅಸಂಭವವೆನಿಸದು.

ಅಂದಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜರ ಬಗೆಗೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಭಾಷ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅಗ್ಗೆ ಶೈವ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪ್ರಬಲ ವಿರೋಧವು ಸಿಡಿದೆದ್ದಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಪ್ರಾಯಃ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜರಿಗೆ ಕಿರಿಯ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತ,

ಮಂಚಣ ಪಂಡಿತರೂ (೧೧೬೦) ಅವರ ತರುವಾಯ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತರೂ (೧೧೬೧) ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು, ವಾದಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದದ್ದೂ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಎಂದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರಿಗೆ ತೀರ ಹತ್ತಿರದವರಾದ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರು ತಮ್ಮ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಅವರು ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಅಕೃತ್ಯವನ್ನು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ಕಂಡಿರಬೇಕು. ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದ ಆ ಭಾಗ ಹೀಗಿದೆ,— "ವೇಂಕಟೇಶ್ವರಸ್ಯ ಆಭಾಸ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ತದಂಗೇ ನಾಗಭೂಷಣಾದಿ ಧರ್ಮಾಣಾಂ ದ್ಯೋತನಾತ್ ; ಮೂಲ ವಿಗ್ರಹೇ ಚಕ್ರಾದಿ ಲಾಂಛನಾನಾಮದರ್ಶನಾತ್ ವೀರೇಶ್ವರಸ್ಯ ರಾಮಾನುಜ ಕಲ್ಪಿತ ವೇಂಕಟೇಶ್ವರತ್ವಂ ರಜ್ಜು ಸರ್ಪವದಾಭಾಸಮಾತ್ರಮೇವ" (ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ II. ಪು. ೬೨-೬೩) ಎಂದರೆ "ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿರುವ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣುತ್ವವು ಕೇವಲ ತೋರಿಕೆ (ಆಭಾಸ). ಏಕೆಂದರೆ ಆ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಶಿವತ್ವ ಸೂಚಕವಾದ ನಾಗಭೂಷಣ ಮೊದಲಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿವೆ. ವಿಷ್ಣುತ್ವ ಸೂಚಕವಾದ ಚಕ್ರಾಂಕನ ಮುಂತಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಹಾವು ತೋರುವಂತೆ ವೀರೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜರು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ವಿಷ್ಣುತ್ವವು ತೋರುವುದೇ ಹೊರತು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವಿಕ ವಿಷ್ಣುತ್ವವಿಲ್ಲ." ಎಂಬ ಮಾತು ಇದಕ್ಕೆ ಜ್ವಲಂತ ನಿದರ್ಶನ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯವು ಶೈವ-ವೈಷ್ಣವ ಜಗಳವು ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಒಂದು ಶೈವಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನೇ ವೈಷ್ಣವ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವಷ್ಟು ದುರಂತವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ್ದ ಬಿಸಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರ ಹೆಸರನ್ನು ನಮೂದಿಸಿದ್ದು ಸಂಗತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪಂಡಿತ ಪ್ರಕಾಂಡರೂ, ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞರೂ ಪವಾಡಪುರುಷರೂ ಎನಿಸಿದ್ದ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರಂತಹವರು ತಮ್ಮ ಸಮಕ್ಷ ನಡೆದ ಈ ಅಪಚಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಖಂಡಿಸಿದ್ದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ! ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಯುತರು ಹೇಳುವಂತೆ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯವು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪ ಅಥವಾ ೧೫ ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶ್ರೀಪತಿ ಅದನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜರ ಹೆಸರನ್ನಾಗಲೀ, ಆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಆ ರೀತಿ ಖಂಡಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಾಗಲಿ ಏನಿತ್ತು ? ಮೇಲಾಗಿ ೧೪-೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಸವಾದಿ ಶಿವಶರಣರಿಂದ ಪರಿಷ್ಕೃತವಾದ ವೀರಶೈವ ಎದ್ದುದರಿಂದ ಆಗ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ವರ್ಣಧರ್ಮದ ಸಮರ್ಥನೆಯಾಗಲಿ, ಶಿಖಾಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗಲಿ ಬರುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ

ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳು ಬಸವಪೂರ್ವಯುಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವೇ ಹೊರತು ಈಚಿನವೆನ್ನಲು ತಕ್ಕ ಸಮರ್ಥನೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನೀಲ ಕಂಠಶಿವಾರ್ಯರ (೧೪೦೦) ಕ್ರಿಯಾಸಾರ, ಮಗ್ಗೆ ಮಾಯಿದೇವರ (೧೪೩೦) ಅನುಭವ ಸೂತ್ರಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆಭಾಷ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬೇರೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗಿನ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯೋಕ್ತವಾಗಿರುವ ಅಷ್ಟಾವರಣ-ಷಟ್‌ಸ್ಥಲ ,ಹಾಗೂ ಆಚಾರಾದಿ ಲಿಂಗಸ್ಥಲ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಪರಿಷ್ಕೃತ ಸ್ವರೂಪ ತಳೆಯದೆ ಸ್ಥೂಲರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇವೇ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಆಂತರಿಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯದ ರಚನೆ ಬಸವಪೂರ್ವ ಯುಗದ ವೀರಶೈವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣ'ದಲ್ಲಿ "ಶೂದ್ರರಿಗೆ" ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಶ್ರೀಪತಿಯು, ಅಂತ್ಯಜ ಶರಣನೊಬ್ಬನ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡಿದನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದಾಗ ಶಿವಭಕ್ತರ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಆಗತ್ಯವಾದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ರೇಷ್ಮೆಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಬನ್ನಿಯ ಮರಕ್ಕೆ ಬಿಗಿದಿದ್ದ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತನಾಗಿ ರಲಾರ' ಎಂಬ ಇವರ ವಾದವೂ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿ ಕರಣದಲ್ಲಿ "ಶುಚಾ ದ್ರವತೀತಿ ಶೂದ್ರಃ' ಎಂದರೆ "ದುಃಖದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಆದ್ರವಿಸಿ ಕಳವಳಗೊಂಡವನು ಶೂದ್ರ" ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿರುವ ಈ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದ ಶೂದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಣಯ ವಾಗಿದೆ." ಅಲ್ಲಿ "ಉಪನಯನವು ಅಸಂಸ್ಕಾರಿಯಾದ ಶೂದ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಿಲ್ಲ" ಅದು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪುವ ವರ್ಣಧರ್ಮಿಯರಿಗೆ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ವೀರಶೈವವು ಅತಿವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಪಂಕ್ತಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ಎಂದು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ಒಪ್ಪಿದೆ. ವೀರಶೈವವು ವಿಧಿಸಿರುವ ಲಿಂಗಧಾರಣಾತ್ಮಕವಾದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯೂ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕಾರವೇ. ಲಿಂಗಧಾರಣವು "ಶಕ್ತಿಪಾತ" ಎಂದರೆ ಶಿವಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಎಲ್ಲ ಮಾನವರಿಗೂ ವಿಧಿಸಿದೆ. ಶಿವನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಮದ ವರೂ ಲಿಂಗಭೇದ, ಜಾತಿಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹರು ಎಂಬುದು ಅತಿವರ್ಣಾಶ್ರಮಿ ಎನಿಸಿದ ವೀರಶೈವದ ನಿಲುವು.

ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು ಈಚಿನ ಸ್ಮೃತಿಗಳ ಕಾಲದಿಂದ. ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ವೇದಯುಗದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಕಾಮಜಾಬಾಲ, ಕವಷ ಐಲೂಷ ಮುಂತಾದ ಅವರ- ವರ್ಣಜರೂ, ಗಾರ್ಗಿ, ಮೈತ್ರೇಯಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರ ಪಡೆದು ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಇವೇ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು

ನಾನು ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬರೆದಿರುವ ಭೂಮಿಕೆ (ಕನ್ನಡ ಪು ೨೦-೨೮) ಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಮಿತಾಧಿಕರಣ, ಮತ್ತು ವಿಧುರಾಧಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾದ ಎಲ್ಲ ಮಾನವರೂ ಲಿಂಗಧಾರಣಾತ್ಮಕವಾದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಬಹುದು ಎಂದು ಭಾಷ್ಯಕಾರರೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಕನ್ನಡ ಭೂಮಿಕೆ ಪುಟ ೧೧೫-೧೧೭)

ಇನ್ನು ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಶೂದ್ರ ಪದಕ್ಕೆ ಪಾಠಕಾಧಮತ್ವ ಅಜ್ಞತ್ವ, ಮೂರ್ಖತ್ವ ಮುಂತಾದ ಗುಣಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೇ ಹೊರತು ಜಾತಿಶೂದ್ರನಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿಪವಾಡವನ್ನು ಮೆರೆದ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರೇ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯಕರ್ತರೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ.

ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಪಂಡಿತತ್ರಯೋಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರೇ ಶ್ರೀಕರ-ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೫೦ರಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಸಲ ಚಿಕ್ಕಣಾರಾಧ್ಯರು ರಚಿಸಿರುವ " ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮೋದಯಭಾಷ್ಯ " ನಂದಿಕೇಶ್ವರನ ಲಿಂಗಧಾರಣ ಚಂದ್ರಿಕೆ " ಮತ್ತು ವೃಷಭ ಪಂಡಿತರ ತೈತ್ತಿರೀಯೋಪನಿಷತ್ ಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯೋಕ್ತ ವಾದ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳು ಕ್ರಿಯಾಸಾರ (೧೪೦೦) ' ವೀರಶೈವಾನಂದ ಚಂದ್ರಿಕೆ ' (೧೭೫೦) ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪-೧೫ ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಶ್ರೀಪತಿ ಇದ್ದನೆಂಬ ಬಗೆಗೆ ಅಥವಾ ಆತ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದನೆಂಬ ಬಗೆಗೆ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಕಾಣದಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ೧೧ ನೇ ಶತಮಾನದ ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತರೇ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಕರ್ತೃ ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಕಡೆಯದಾಗಿ ಶ್ರೀಯುತ ಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳ ಉಪಸಂಹಾರದಲ್ಲಿ " ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯವು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿತವಾಗಿರಲಿ ಅದು ವಿದ್ವತ್ ಪೂರ್ಣವಾದ ಗ್ರಂಥವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಷಯಕ್ಕೂ ವಿಪುಲವಾದ ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ತಾವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ನೈಪುಣ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಸವೇಶ್ವರರಿಂದ ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೀರಶೈವವೂ ವೇದದ ಜ್ಞಾನಕಾಂಡವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದೆ. ಲಿಂಗಧಾರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯವು ಲಿಂಗಧಾರಿಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ" ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ಸಹಜ ಸಹೃದಯತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗುಣಗ್ರಾಹಿಗಳೂ ಸತ್ಯಶೋಧಕರೂ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀಯುತರ ವಿಚಾರ ಸರಣಿ ಅಭಿನಂದನೀಯ.

ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ಭೂಮಿಕೆ, ಈ ಬಗೆಗೆ ಆ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬರೆದಿರುವ ಅವತರಣಿಕೆಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅದೇ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪಿಷ್ಟಪೇಷಣ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಲೇಖನಿಯನ್ನು ವಿರಮಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಸಹೃದಯರು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸುವರೆಂಬ ಭರವಸೆ ನನಗಿದೆ.

ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ

17-5-1980

ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಘಟನೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಉಲಬ್ಧವಿರುವ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕಾಲಸೂಚಿ

ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರು (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೦೧೭-೧೧೩೭)

೧.	ಜನನ	೧೦೧೭
೨.	ಶಿಕ್ಷಣ (೧೬ ವರ್ಷಗಳು)	೧೦೩೩
೩.	ಮದುವೆ	೧೦೩೫
೪.	ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ವಿರಸ	೧೦೪೫
೫.	ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರ	೧೦೫೦
೬.	ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯ ರಚನೆ	೧೦೫೦-೬೦
೭.	ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಮನ್ನಣೆ	೧೦೬೫
೮.	ತಿರುಪತಿ ವೀರೇಶ ವೇಂಕಟೇಶನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ	೧೦೭೦
೯.	ಚೋಳರಾಜ ವಿರೋಧ-ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ ಪ್ರವೇಶ	೧೦೯೦-೧೦೯೬
೧೦.	ಅವಸಾನ (ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ)	೧೧೩೭

ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತರು (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೦೨೫-೧೧೧೦)

೧.	ಜನನ (ಬೆಜವಾಡ)	ಸು. ೧೦೨೫
೨.	ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ	೧೦೫೦
೩.	ಶ್ರೀಶೈಲದ ಏಕೋರಾಮಸಿದ್ಧ (ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇಶೀಕೇಂದ್ರ) ರಿಂದ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ದೀಕ್ಷೆ	೧೦೬೦
೪.	ಬೆಜವಾಡಕ್ಕೆ ಆಗಮನ	೧೦೬೧
೫.	ತೇಲಿಕ (ಸಜ್ಜನ) ಜನಾಂಗದ ಗುರುತ್ವ ಸ್ವೀಕಾರ	೧೦೭೦
೬.	ಶಿವಭಕ್ತರ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಮೆರೆಸಲು ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಬಂಧನ ಪವಾಡ	೧೦೭೫
೭.	ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ರಚನೆ	೧೦೮೦-೧೧೦೦
೮.	ಸಮಾಧಿ (ಬೆಜವಾಡ)	೧೧೧೦

ಪ್ರಬೋಧ ಪುಸ್ತಕಮಾಲೆ

ಬಸವೇಶ್ವರ ರಸ್ತೆ, ಮೈಸೂರು-೪

ಸ್ಥಾಪನೆ ೧೯೪೫

ಆಸ್ಥಾನವಿದ್ವಾನ್ ಎಂ.ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ ವಿರಚಿತ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಸಂಸ್ಕೃತ

1 ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯಂ (ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ವಿರಚಿತ ಸಂಸ್ಕೃತ-ಕನ್ನಡ ಭೂಮಿಕೆ ಯೊಡನೆ ಎರಡು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ; ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಕಟನೆ) (೧೯೭೮–೭೯.) 70-00

2 ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವೃತ್ತಿ (ಉಮಚಗಿ ಶಂಕರಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕೃತ 1974) 10-00

3 ಮುಂಡಕೋಪನಿಷತ್ ವೀರಶೈವಭಾಷ್ಯಂ (ಕನ್ನಡ ತಾತ್ಪರ್ಯಸಹಿತ-1960) 5-00

4 ಕೈವಲ್ಯೋಪನಿಷತ್ ಸಾದಾಶಿವಭಾಷ್ಯಂ (ಕನ್ನಡ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಸಹಿತ- 1951) 5-00

5 ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ ಶಾಂಕರೀವ್ಯಾಖ್ಯೆ (ಕನ್ನಡ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಸಹಿತ-1979) 2-00

6 ಸಂಸ್ಕೃತ ಸ್ತವನ ಮಂಜರಿ (ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಕೃತ-1948) 1-00

7 ಮಾದರ ಚನ್ನಃ (ನಾಟಕ-1969) 1-00

8 ಬಸವ ವಚನಾಮೃತಂ (ಭಾಷಾಂತರ) 1966 (ಬಸವ ಸಮಿತಿ ಪ್ರಕಾಶನ) 1-00

9 ಶ್ರೀಶೈಲಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಸುಪ್ರಭಾತಂ 1963 0-50

10 ಚೇಳ್ಗುರಿಕಿ ಎರ್ರಿತಾತ ಸುಪ್ರಭಾತಂ 1963 (ಚೇ. ಪ್ರಕಾಶನ) 0-50

11 ಶಿವಯೋಗಿ ಎರ್ರಿತಾತ ತ್ರಿಶತಿ ನಾಮಾವಳಿಃ 1972 (ಚೇಳ್ಗುರಿಕಿ ಪ್ರಕಾಶನ) 0-50

12 ಕೂಡಲ ಸಂಗಮೇಶ್ವರ ಸುಪ್ರಭಾತಂ (ಬಸವಅಷ್ಟಮ ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಪ್ರಸಾರಿತ) (ಅಮುದ್ರಿತ)

13 ಮಲೆಯ ಮಾದೇಶ್ವರ ಸುಪ್ರಭಾತಂ (ಬೆಂ. ಆಕಾಶವಾಣಿ ಪ್ರಸಾರಿತ) „

14 ರೇಣುಕಗೀತಾ ಭಾಷ್ಯಂ (ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿ ಶ್ರೀಮರಿತೋಂಟದಾರ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಸಂಗೃಹೀತ) „

15 ತೈತ್ತಿರೀಯೋಪನಿಷತ್ ಶೈವ ಭಾಷ್ಯಂ (ವೃಷಭ ಪಂಡಿತ ಕೃತ) „

16 ವೈದಿಕಷಟ್‌ಸ್ಥಲ ಲಿಂಗ ಪೂಜಾ ವಿಧಿ (ಮಂತ್ರಾರ್ಥ ಸಹಿತ-ಮೂರನೆ ಆವೃತ್ತಿ 1973) 6-00

17 ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಷ॥ ಲಿಂಗಪೂಜಾವಿಧಿ („) 1973. 1-00

18 ವೀರಶೈವ ಪೂರ್ವಪ್ರಯೋಗ ರತ್ನಂ (1950-1973)
(ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಾರ್ಥ ಸಹಿತ) (ಮೂರನೇ ಆವೃತ್ತಿ) 15-00
19 ವೀರಶೈವಾಗಮ ಪ್ರಯೋಗ ರತ್ನಂ 1968 15-00
20 ವೀರಶೈವ ಉತ್ತರ ಪ್ರಯೋಗಃ (ಅಂತ್ಯೇಷ್ಟಿ) 1970 2-00
21 ವೀರಶೈವ ಸದಾಚಾರ ಸಂಗ್ರಹಃ 1967 2-00
*22 ಶಿವಪಂಚಾಕ್ಷರೀ ಸ್ತೋತ್ರಂ (ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ ವಿರಚಿತ
ಕ. ತಾತ್ಪರ್ಯ ಸಹಿತ) 1956 0-50
23 ಸ್ತೋತ್ರ ಸಂಗ್ರಹಃ 19[illegible]8 1-00
24 ಸ್ತೋತ್ರಮಂಜರಿ. 1970 (ಮೂರನೇ ಆವೃತ್ತಿ) 1-00
25 ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯಂ (ಚತುಸ್ಸೂತ್ರೀ) (ಉ. ಶಂ. ಶಾಸ್ತ್ರಿ ವಿರಚಿತ
ಕನ್ನಡ ಭಾವಾರ್ಥ ಸಹಿತ) 1973 5-00

ಕನ್ನಡ (ಪದ್ಯ)

26 ಶಿವನ ಸೋಲು (ಗೀತ ನಾಟಕ-ದ್ವಿತೀಯಆವೃತ್ತಿ) 1942-1950 2-00
27 ಪಕ್ಷ್ಮಲಾಕ್ಷಿ (ಲಘು ಕಾವ್ಯ) 1947 1-00
28 ಸಿರಿಗನ್ನಡ ಶಿಶುಪಾಲ ವಧಂ 1956 2-00
29 ಕನ್ನಡ ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯ (ಅಮುದ್ರಿತ)
30 ಕನ್ನಡ ರಘುವಂಶಂ (ಎಂಟು ಸರ್ಗ ಮಾತ್ರ) 1955 "
31 ಹೃದಯ ಮಂಥನ (1968) "
32 ಮಧುರ ಚಿಂತನ (1981) 5-00
33 ವಿಜಯನಾದ (ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ) 1951 2-00
34 ಎರ್ರಿತಾತ ಸುಪ್ರಭಾತ 1964 (ಜೋಳ್ಗರಿಕಿ ಪ್ರಕಾಶನ) 1-00
35 ರೇಣುಕ ವಿಜಯ (ಅಪೂರ್ಣ) ಬಸವಪ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕೃತ 1946 1-00

ಗದ್ಯ

36 ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ (1980) 20-00
37 ಗೀತೆ, ಅಂತರ್ವಾಣಿ-ಗೀತೆಯ ಅಂತರ್ವಾಣಿ 1958 5-00
*38 ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ವಿಜ್ಞಾನ 1946 2-00
ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ವಿಜ್ಞಾನಮು (ತೆಲುಗು-ಹೈದರಾಬಾದ್ ಪ್ರಕಾಶನ) 5-00
39 ಶಿವಲಿಂಗ ಚಾರಿತ್ರ (ಶಾಂತವೀರ ದೇಶಿಕ) 1966 2-00
40 ವೈರಾಗ್ಯ ಸಿದ್ಧವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರ 1968 2-00
41 ಶಿವದೇವವಿಜಯ 1949 5-00

42 ಶಿವರಾತ್ರಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ 1961 5-00

*43 ಹೇಮರೆಡ್ಡಿ ಮಲ್ಲಮ್ಮ-ರಾಜಯೋಗಿವೇಮಣ್ಣ 1950 1-00

44 ವೀರಶೈವ ವೇದಾಧಿಕಾರ ವಿಜಯ (ಪಂಚಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರೆಸ್ ಪ್ರಕಾಶನ) (1969) 2-00

45 ಚಾರುದತ್ತ 1962 2-00

46 ಭೀಮೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು 1965 1-00

47 ಶೈವದರ್ಶನ ಇತಿಹಾಸ-ತತ್ತ್ವ ಪ್ರಕಾಶ 1974 5-00

48 ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣ (ಹರಿಹರ ಕವಿ ಕೃತ 1977, ಕ. ಸಾ. ಪ್ರಕಾಶನ) 10-00

49 ರೇವಣ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ (ಭಾರತ-ಭಾರತಿ ಪುಸ್ತಕ ಸಂಪದ) 1975 1-00

50 ವೈದಿಕ ವಾಙ್ಮಯ ಚರಿತ್ರೆ 1950 (ಮೆಕ್ಡೋನಾಲ್ಡ್) ವಿರಚಿತ ಅನುವಾದ (ಅಮುದ್ರಿತ)

51 ಅ ಕಾ. ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸಮಗ್ರ ಕೃತಿಗಳು 1977 60-00

ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳು

*52 ಕಾ. ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು (ಜೀವನ-ಕೃತಿ ವಿಮರ್ಶೆ) 1945 3-00

53 ಅ. ಕಾ. ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಐ. ಬಿ. ಎಚ್. ಪ್ರಕಾಶನ) 1971 2-00

54 ದಾಸ ದುಗ್ಗಳೆ 1972 —ಡಿಟೋ— 2-00

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು

55 ಕವಿ ಮುರಾರಿ 1970 " 0-37

56 ಮಾಘ ಕವಿ 1972 " 0-25

57 ಮಹಾಕವಿ ಭಾರವಿ 1969 " 0-37

58 ಕವಿ ಶ್ರೀ ಹರ್ಷ 1970 " 0-37

59 ಭಟ್ಟ ನಾರಾಯಣ 1971 " 0-37

60 ಇಡಗೂರು ರುದ್ರಕವಿ (ಜೀವನ ಕೃತಿವಿಮರ್ಶೆ) 1964 1-00

61 ಶ್ರೀಗುರು ಹಾಲು ಸ್ವಾಮಿಗಳು 1954 1-00

62 ಗುಬ್ಬಿ ತೋಟದಪ್ಪನವರು 1961 1-00

63 ಜೀವ ಜ್ಯೋತಿ (ಉದ್ದಾನ ಶಿವಯೋಗಿ) 1941 0-50

64 ಗೌರೀ ಶಂಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು 1952 0-50

*65 ಎಚ್. ಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರು 19:4 0-50

66 ಪಿ. ಆರ್. ಕರಿಬಸವ ಶಾಸ್ತ್ರಿ 1979 1-00

67 ಎನ್. ಆರ್. ಕರಿಬಸವಶಾಸ್ತ್ರಿ (ಜ. ತೋಂಟದಾರ್ಯ ಮಠದ ಪ್ರಕಾಶನ ಗದಗ) 1979 1-00

68 ಉಮಚಗಿ ಶಂಕರ ಶಾಸ್ತ್ರಿ 1981 (ಜ. ತೋಂಟದಾರ್ಯ ಮಠದ ಪ್ರಕಾಶನ, ಗದಗ.) 1-00
69 ಸಿರಸಿ ಗುರುಶಾಂತಶಾಸ್ತ್ರಿ —"— —"— 1 00
70 ತೋಪಿನ ಮಠದ ಷಡಕ್ಷರ ಶಿವಯೋಗಿ 1976 2-00
71 ಭಾರತೀಯ ದರ್ಶನ (ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವತ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಪಠ್ಯಗ್ರಂಥ 1979 ಇತರ ರೊಡನೆ ಸಂಪಾದಿತ) 15-00
72 ಶ್ರೀ ಶೈಲ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಚರಿತ್ರಮುಂ ತೆಲುಗು (ಪುಲ್ಲ ಕವಿ) (ಸಂಪಾದಿತ 1954) 5-00
73 ದರ್ಶನ ದೀಪ್ತಿ (ಸಂಪಾದಿತ) (ಗಿರಿಯಾಪುರದ ಪ್ರಕಾಶನ) 1973 10-00
74 ವಿಭೂತಿ —"—"— 1967 10-00
75 ಶ್ರೀ ಶೈಲ ಪೀಠದರ್ಶನ (ನಿಡುಮಾಮಿಡಿ ಶ್ರೀಶೈಲ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಪ್ರಕಾಶನ, (1967) 10-00
76 ದೇವರ ದಾಸಿಮಾರ್ಯಪ್ರಶಸ್ತಿ (ಸಂಪಾದಿತ) 1953 10-00

(ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು)

77 ಅರ್ಜುನ ವಿಜಯ (1948) 1-00
78 ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನ ಭಾಗ್ಯ (ಪಠ್ಯ ಗ್ರಂಥ S.S.L.C.) 1961 1-50
79 ಹೈಸ್ಕೂಲು ಮೊದಲ ತರಗತಿ ಪದ್ಯ 1952 (VIIIth Std) 0-60
80 —"— (IXth—"—) 0-60
81 ಸತ್ಯವ್ರತಿ ಭೀಷ್ಮ (1964) 2-00
82 ಮಗ್ಗೆ ಮಾಯಿದೇವರು ಮತ್ತು ಅವರ ಕೃತಿಗಳು ....
83 ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವೀರಶೈವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ....

